

ព្រះ

អង្គកថា

ភាសាចារឹក

សុត្តន្តបិដក

អង្គត្ថវនិកាយោ

ឯកកថាចាត

។ នមោ តស្ស ភកវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

អង្គត្ថវនិកាយ

ឯកកនិចាត-អដ្ឋកថា

គន្ថាវដ្ឋកថា

“ករុណាសីតលហនយំ, បញ្ញាបន្លោតវិហតមោហតមំ;
សនាមរលោកគរុំ, វន្តេសុគតំ គតិវិមុត្តំ។

“ពុទ្ធាបិ ពុទ្ធការំ, ភាវេត្វា ចេវ សង្ខិកត្វា ច;
យំ ឧបគតោ គតមលំ, វន្តេ តមនុត្ថរំ ធម្មំ។

“សុគតស្ស ឡិវសានំ, បុត្តានំ មារសេនមជ្ជនានំ;
អដ្ឋន្ទម្បិ សម្មហំ, សិរសា វន្តេ អរិយសង្ឃំ។

“ឥតិ មេ បសន្នមតិនោ, រតនត្ថយវន្តនាមយំ បុញ្ញំ;
យំ សុវិហតន្តរាយោ, ហុត្វា តស្សានុភាវេន។

“ឯកកនុកាធិបជិមណ្ឌិតស្ស អង្គត្ថរាគមវរស្ស;
ធម្មកថិកបុត្តវានំ, វិចិត្តបដិភានជននស្ស។

“អត្ថប្បកាសនត្ថំ, អដ្ឋកថា អាធិតោ វសិសតេហិ;
បញ្ចាហិ យា សង្កឹតា, អនុសង្កឹតា ច បន្ទាបិ។

“សីហឡធីបំ បន អាកតាថ វសិនា មហាមហិន្ទេន;
ឋបិតា សីហឡភាសាយ, ធិបវាសីនមត្ថាយ។

“អបនេត្វាន តតោហំ, សីហឡភាសំ មនោរមំ ភាសំ;
តន្តិនយានុច្ឆរិកំ, អាហេបេន្តោ វិគតនោសំ។

“សមយំ អវិលោមេន្តោ, ថេរានំ ថេរវំសធិចានំ;
សុនិបុណវិនិច្ឆយានំ, មហាវិហារេ និវាសិនំ។

“ហិត្វា បុនប្បុនាគតមត្តំ, អត្តំ បកាសយិស្សមិ;
សុជនស្ស ច តុដ្ឋត្តំ, ចិរដ្ឋិតត្ថញ្ច ធម្មស្ស។

“សាវត្ថិបក្ខតិនំ, នគរានំ វណ្ណានា កតា ហេដ្ឋា;
ធិយស្ស មជ្ឈិមស្ស ច, យា មេ អត្តំ វនន្ទេន។

“វិត្តារវសេន សុទំ, វត្ថុនិ ច តត្ថ យានិ វុត្តានិ;
តេសម្មី ន ឥធខិយ្យោ, វិត្តារកមំ ករិស្សមិ។

“សុត្តានំ បន អត្តា, នវិនា វត្ថុហិ យេ បកាសន្តិ;
តេសំ បកាសនត្តំ, វត្ថុនិបិ ទស្សយិស្សមិ។

“សីលកថា ធុតធម្មា, កម្មជ្ជានានិ ថេវ សញ្ញានិ;
ចរិយាវិធានសហិតោ, ឈានសមាបត្តិវិត្តារោ។

“សញ្ញា ច អភិញ្ញាយោ, បញ្ញាសង្កលននិច្ឆយោ ថេវ;
ខន្ធាតាយតនិជ្រ្ចិយានិ, អរិយានិ ថេវ ចត្តារិ។

“សច្ចានិ បច្ឆយាការទេសនា សុបរិសុទ្ធនិបុណនយា;

អរិមុត្តតន្ត្រីមគ្គា, វិបស្សនាការ៍នា ចេវ។

“ឥតិ បន សព្វំយស្មា, វិសុទ្ធិមគ្គេ មយា សុបរិសុទ្ធិ;
វុត្តំ តស្មា ភិយ្យោ, ន តំ ឥធវិចារយិស្សមិ។

“មជ្ឈេ វិសុទ្ធិមគ្គោ, ឯស ចតុន្ទម្បិ អាគមាណញ្ចិ;
ឋត្វា បកាសយិស្សតិ, តត្ថ យថាភាសិតមត្តំ។

“ឥច្ឆេវ កតោ តស្មា, តម្បិ គហេត្វាន សទ្ធិមេតាយ;
អដ្ឋកថាយ វិជានថ, អដ្ឋត្តវនិស្សិតំ អត្ថ”ន្តិ។

សំខេបកថា

១. រូបាទិវគ្គវណ្ណានា

តត្ថ អដ្ឋត្តវាគមេ នាម ឯកកនិចាតោ ទុកនិចាតោ តិកនិចាតោ
ចតុក្កនិចាតោ បញ្ចកនិចាតោ ធក្កនិចាតោ សត្តកនិចាតោ អដ្ឋកនិចាតោ
នវកនិចាតោ ទសកនិចាតោ ឯកាទសកនិចាតោតិ ឯកាទស និចាតា
ហោន្តិ។ សុត្តតោ -

“នវ សុត្តសហស្សនិ, បញ្ច សុត្តសតានិ ច;
សត្តបញ្ញាស សុត្តានិ, ហោន្តិ អដ្ឋត្តវាគមេ”។

តស្ស និចាតេសុ ឯកកនិចាតោ អាទិ, សុត្តេសុ ចិត្តបរិយាទានសុត្តំ។
តស្សបិ “ឯវំ មេ សុត”ន្តិអាទិកំ អាយស្មតា អានន្ទេន បឋមមហាសង្កឹតិកាលេ
វុត្តំ និទានមាទិ។ សា បនេសា បឋមមហាសង្កឹតិ សុមង្គលវិលាសិនិយា

ដឹងនិកាយដួកថាយ អាទិម្ហិវិត្តាវិតា, តស្មា សា តត្ថវិត្តាវិតនយេនេវ
វេទិតញ្ច។

និទានវណ្ណានា

១. យំ បនេតំ “ឯវំ មេ សុត” ត្ថិអាទិកំ និទានំ, តត្ថ ឯវំ ត្ថិ និទាតបទំ,
មេតិអាទិទិ នាមបទានិ។ សាវត្ថិយំ វិហាវតីតិ ឯត្ថ វិតិ ឧបសគ្គបទំ, ហាវតីតិ
អាឡាតបទន្តិ ឥមិនា តាវ នយេន បទវិកាគោ វេទិតញ្ច។

អត្ថតោ បទ ឯវំសន្តោ តាវ ឧបម្មបទេស-សម្មហំសន-គរហាលាវចន-
សម្មជិត្តហាការនិទស្សនាវជារណាទិ-អនេកត្ថប្បភេទោ។ តថា ហោស “ឯវំ
ជាតេន មច្ឆេន, កត្តត្ថំ កុសលំ ពហុ” ត្ថិ ឯវំមាទីសុ (ធម៌. ប. ៥៣) ឧបមាយំ
អាគតោ។ “ឯវំ តេ អភិក្កមិតត្ថំ, ឯវំ តេ បដិក្កមិតត្ថំ” ត្ថិអាទីសុ (អ. និ. ៤.១២២)
ឧបទេសេ។ “ឯវំមេតំ ភគវា, ឯវំមេតំ សុតតា” ត្ថិអាទីសុ (អ. និ. ៣.៦៦)
សម្មហំសនេ។ “ឯវំមេវំ បនាយំ វសលី យស្មី វា តស្មី វា តស្ស មុណ្ណាកស្ស
សមណាកស្ស វណ្ណំ ភាសតី” ត្ថិអាទីសុ (សំ. និ. ១.១៨៧) គរហាលោ។ “ឯវំ,
ភន្តេតិ ខោ តេ ភិក្ខុ ភគវតោ បច្ឆស្សោសុ” ត្ថិអាទីសុ (ម. និ. ១.១)
វចនសម្មជិត្តហោ។ “ឯវំ ព្យាខោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតោ ធម្មំ ទេសិតំ
អាជាតាមី” ត្ថិអាទីសុ (ម. និ. ១.៣៩៨) អាភារេ។ “ឯហិ ភ្នំ, មាលាវក, យេន
សមណោ អានន្តោ តេនុបសន្តម; ឧបសន្តមិត្វា មម វចនេន សមណំ អានន្តំ
អប្បាពាធំ អប្បាតន្តំ លហុដ្ឋានំ ពលំ ជាសុវិហារំ បុច្ឆ - ‘សុតោ មាលាវោ
តោទេយ្យបុត្តោ ភវន្តំ អានន្តំ អប្បាពាធំ... បេ... ជាសុវិហារំ បុច្ឆតី’ តិ, ឯវំព្យា
វទេហិ “សាធុ កិរ ភវំ អានន្តោ យេន សុតស្ស មាលាវស្ស តោទេយ្យបុត្តស្ស
និវេសនំ, តេនុបសន្តមតុ អនុកម្មំ ឧបាទាយា” ត្ថិអាទីសុ (ធី. និ. ១.៤៤៥)
និទស្សនេ។ “តំ កី មញ្ញេ, កាលាមា, ឥមេ ធម្មា កុសលា វា អកុសលា វាតិ?

អកុសលា, កន្លែង សាវជ្ជា វា អនវជ្ជា វា តិ? សាវជ្ជា, កន្លែង វិញ្ញាគរហិតា វា វិញ្ញាប្បសត្តា វា តិ? វិញ្ញាគរហិតា, កន្លែង សមត្តា សមាធិន្នា អហិតាយ ទុក្ខាយ សំវត្ថុន្តំ នោ វា, កេចំ វោ ឯត្ថ ហោតី តិ? សមត្តា, កន្លែង សមាធិន្នា អហិតាយ ទុក្ខាយ សំវត្ថុន្តំ, ឯវំ នោ ឯត្ថ ហោតី” តិ អាធិសុ (អ. និ. ៣.៦៦) អវធារណោ។ ស្វាយមិធ អាការនិទស្សនាវធារណសុ ទដ្ឋព្ពោ។

តត្ថ អាការត្ថេន ឯវំសន្ទេន ឯតមត្ថំ ធីបេតិ - នាធានយនិបុណំ
អនេកជ្ឈាសយសមុដ្ឋានំ អត្តព្យញ្ញនសម្បន្នំ វិវិធានាជិហារិយំ
ធម្មត្ថនេសនាបជីវេធកម្មីរំ សត្តសត្តានំ សកសកកាសានុរូបតោ
សោតបថមាគច្ឆន្តំ តស្ស ភគវតោ វចនំ សត្តប្បការេន កោ សមត្តាវិញ្ញាតុំ,
សត្តថាមេន បន សោតុកាមតំ ជនេត្វាបិ ឯវំ មេ សុតំ, មយាបិ ឯកេនាការេន
សុតន្តិ។

និទស្សនត្ថេន “នាហំ សយម្ហូ, ន មយា ឥទំ សច្ចិកត” ន្តិ អត្តានំ
បរិមោចេន្តោ “ឯវំ មេ សុតំ, មយាបិ ឯវំ សុត” ន្តិ ឥទានិ វត្ថុតំ សកលំ សុត្តំ
និទស្សេតិ។

អវធារណត្ថេន “ឯតទត្ថំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ ពហុស្សតានំ
យទិទំ អានន្តោ, សតិមន្តានំ, គតិមន្តានំ, ធិតិមន្តានំ, ឧបដ្ឋាកានំ យទិទំ
អានន្តោ” តិ (អ. និ. ១.២១៩, ២២៣) ឯវំ ភគវតោ, “អាយស្មា អានន្តោ
អត្តកុសលោ ធម្មកុសលោ ព្យញ្ញនកុសលោ និរុត្តិកុសលោ
បុញ្ញាបរកុសលោ” តិ (អ. និ. ៥.១៦៩) ឯវំ ធម្មសេនាបតិនា ច បសត្តភាវានុរូបំ
អត្តនោ ធារណាពលំ ទស្សេន្តោ សត្តានំ សោតុកាមតំ ជនេតិ “ឯវំ មេ សុតំ,
តញ្ច ខោ អត្តតោ វា ព្យញ្ញនតោ វា អន្ធមនធិកំ, ឯវំមេវ, ន អញ្ញថា ទដ្ឋព្ព” ន្តិ។

មេសធា តីសុ អត្ថសុ ទិស្សតិ។ តថា ហិស្ស “តាថាភិគីតំ មេ
អភោជនេយ្យ”ន្តិអាទិសុ (សុ. និ. ៨០; សំ. និ. ១.១៩២) មយាតិ អត្ថោ។ “សាធុ មេ,
ភន្តេ, ភគវា សំខិត្តន ធម្មំ ទេសេត្ថ”និអាទិសុ (សំ. និ. ២.៨៨) មយ្ហន្តិ អត្ថោ។
“ធម្មធាយាធា មេ, ភិក្ខុវេ, ភវថា”និអាទិសុ (ម. និ. ១.២៩) មមាតិ អត្ថោ។ ឥធន
បន “មយា សុត”ន្តិ ច, “មម សុត”ន្តិ ច អត្ថទ្វយេ យុជ្ជតិ។

សុតន្តិ អយំ សុតសធា សឧបសគ្គោ ច អនុបសគ្គោ ច កមនវិស្សត-
កិលិន្ទឧបចិតានុយោគ-សោតវិញ្ញេយ្យ-
សោតទ្វារាទុសារវិញ្ញាតាទិអនេកត្ថប្បភេទោ។ តថា ហិស្ស - “សេនាយ
បសុតោ”និអាទិសុ គច្ឆន្តោតិ អត្ថោ។ “សុតធម្មស្ស បស្សតោ”និអាទិសុ (ឧទា.
១១) វិស្សតធម្មស្សតិ អត្ថោ។ “អវស្សតា អវស្សតស្ស”និអាទិសុ (ចា. ៦៥៧)
កិលិន្ទាកិលិន្ទស្សតិ អត្ថោ។ “តុម្កេហិ បុញ្ញំ បសុតំ អនប្បក”ន្តិអាទិសុ (ឧ. ចា.
៧-១២) ឧបចិតន្តិ អត្ថោ។ “យេ ឈានប្បសុតា ជីវា”និអាទិសុ (ធរ. ប. ១៨១)
ឈានាទុយុត្តាតិ អត្ថោ។ “ទិដ្ឋំ សុតំ មុត”ន្តិអាទិសុ (ម. និ. ១.២៤១)
សោតវិញ្ញេយ្យន្តិ អត្ថោ។ “សុតធរោ សុតសន្និចយោ”និអាទិសុ (ម. និ. ១.៣៣៩)
សោតទ្វារាទុសារវិញ្ញាតាទិអនេកត្ថប្បភេទោ។ ឥធន បនស្ស សោតទ្វារាទុសារេន
ឧបដាវិតន្តិ វា ឧបដាវណន្តិ វាតិ អត្ថោ។ មេ-សទ្ធស្ស ហិ មយាតិ អត្ថេ សតិ
“ឃំ មយា សុតំ សោតទ្វារាទុសារេន ឧបដាវិត”ន្តិ យុជ្ជតិ។ មមាតិ អត្ថេ សតិ
“ឃំ មម សុតំ សោតទ្វារាទុសារេន ឧបដាវណ”ន្តិ យុជ្ជតិ។

ឯវមេតេសុ តីសុ បទេសុ ឯវន្តិ សោតវិញ្ញាណាទិវិញ្ញាណាកិច្ចនិទស្សនំ។
មេតិ វុត្តវិញ្ញាណាសមដ្ឋិបុគ្គលនិទស្សនំ។ សុតន្តិ អស្សវេនការបដិក្ខេបតោ
អនុនាធិការីបរីតគ្គហណនិទស្សនំ។ តថា ឯវន្តិ តស្ស សោតទ្វារាទុសារេន
បវត្តាយ វិញ្ញាណាវីទិយា នានប្បការេន អារម្មណេ បវត្តការប្បកាសនំ។

មេតិ អត្ថប្បកាសនំ។ សុតន្តិ ធម្មប្បកាសនំ។ អយញ្ញេត្ត សង្ខេបោ -
“នាទប្បការេន អាម្ពុណោ បវត្តាយ វិញ្ញាណវីទិយា មយា ន អញ្ញំ កតំ, ឥទំ
បន កតំ, អយំ ធម្មោ សុតោ”តិ។

តថា ឯវន្តិ និទ្ទិសិតព្ពប្បកាសនំ។ មេតិ បុគ្គលប្បកាសនំ។ សុតន្តិ
បុគ្គលកិច្ចប្បកាសនំ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យំ សុត្តំ និទ្ទិសិស្សាមិ, តំ មយា ឯវន្តិ
សុតន្តិ។

តថា ឯវន្តិ យស្ស ចិត្តសន្តានស្ស នាណការប្បវត្តិយា
នាទត្ថព្យញ្ញនគ្គហណំ ហោតិ, តស្ស នាណការនិទ្ទេសោ។ ឯវន្តិ ហិ អយំ
អាការបញ្ញត្តិ។ មេតិ កត្តនិទ្ទេសោ។ សុតន្តិ វិសយនិទ្ទេសោ។ ឯត្តាវតា
នាណការប្បវត្តន ចិត្តសន្តានេន តំសមន្តិនោ កត្តវិសយេ គហណាសន្និដ្ឋានំ
កតំ ហោតិ។

អថ វា ឯវន្តិ បុគ្គលកិច្ចនិទ្ទេសោ។ សុតន្តិ វិញ្ញាណកិច្ចនិទ្ទេសោ។ មេតិ
ឧភយកិច្ចយុត្តបុគ្គលនិទ្ទេសោ។ អយំ បនេត្ត សង្ខេបោ - មយា
សវនកិច្ចវិញ្ញាណាសមន្តិនា បុគ្គលេន វិញ្ញាណាវសេន
លទ្ធសវនកិច្ចវេហារេន សុតន្តិ។

តត្ថ ឯវន្តិ ច មេតិ ច សច្ចិកជ្ជបរមត្ថវសេន អវិជ្ជមានបញ្ញត្តិ។ កិញ្ញេត្ត តំ
បរមត្ថតោ អត្ថិ, យំ ឯវន្តិ វា មេតិ វា និទ្ទេសំ លភេជ។ សុតន្តិ វិជ្ជមានបញ្ញត្តិ។
យញ្ញំ តំ ឯត្ថ សោតេន ឧបលទ្ធិ, តំ បរមត្ថតោ វិជ្ជមានន្តិ។ តថា ឯវន្តិ ច មេតិ ច
តំ តំ ឧបាទាយ វត្តព្ពតោ ឧបាទាបញ្ញត្តិ។ សុតន្តិ ទិដ្ឋាធិនិ ឧបនិធាយ វត្តព្ពតោ
ឧបនិធាបញ្ញត្តិ។

ឯត្ថ ច ឯវន្តិ វចនេន អសម្ពោហំ ធីបេតិ។ ន ហិ សម្ពុទ្ធោ
នានប្បការបដិវេធសមត្តោ ហោតិ។ សុតន្តិ វចនេន សុតស្ស អសម្ពោសំ
ធីបេតិ។ យស្ស ហិ សុតំ សម្ពុទ្ធិ ហោតិ, ន សោ កាលន្តរេន មយា សុតន្តិ
បដិជានាតិ។ ឥច្ឆស្ស អសម្ពោហោន បញ្ញាសិទ្ធិ, អសម្ពោសេន បន សតិសិទ្ធិ។
តត្ថ បញ្ញាបុព្វត្ថមាយ សតិយា ព្យញ្ញនាវជារណាសមត្ថតា, សតិបុព្វត្ថមាយ
បញ្ញាយ អត្ថបដិវេធសមត្ថតា។ តទុកយសមត្ថតាយោគេន
អត្ថព្យញ្ញនសម្បន្នស្ស ធម្មកោសស្ស អនុចាលនសមត្ថតោ
ធម្មភណ្ឌាការិកត្ថសិទ្ធិ។

អបរោ នយោ - ឯវន្តិ វចនេន យោនិសោ មនសិការំ ធីបេតិ, អយោនិសោ
មនសិករោតោ ហិ នានប្បការបដិវេធាភាវតោ។ សុតន្តិ វចនេន អវិក្ខេបំ
ធីបេតិ, វិក្ខិត្តចិត្តស្ស សវនាភាវតោ។ តថា ហិវិក្ខិត្តចិត្តោ បុគ្គលោ
សព្វសម្បត្តិយា វុច្ឆមានោបិ “ន មយា សុតំ, បុន ភណាថា”តិ ភណាតិ។
យោនិសោ មនសិការេន ចេត្ត អត្ថសម្មាបណិធិ បុព្វេ ច កតបុញ្ញតំ សាធនិ
សម្មា អប្បណិហិតត្ថស្ស បុព្វេ អកតបុញ្ញស្ស វា តទភាវតោ។ តថា
អវិក្ខេបេន សទ្ធម្មស្សវនំ សប្បវិស្វបនិស្សយញ្ច សាធនិ។ ន ហិវិក្ខិត្តចិត្តោ
សោតុំ សក្កោតិ, ន ច សប្បវិសេ អនុបស្សយមានស្ស សវនំ អត្ថិតិ។

អបរោ នយោ - យស្មា “ឯវន្តិ យស្ស ចិត្តសន្តានស្ស នាណការប្បវត្តិយា
នានត្ថព្យញ្ញនគ្គហណំ ហោតិ, តស្ស នាណការនិទ្ទេសោ”តិ វុត្តំ។ សោ ច ឯវំ
ភទ្ទកោ អាការោ ន សម្មា អប្បណិហិតត្ថនោ បុព្វេ អកតបុញ្ញស្ស វា ហោតិ,
តស្មា ឯវន្តិ ឥមិនា ភទ្ទកេនាការេន បច្ឆិមចក្កទ្វយសម្បត្តិមត្តនោ ធីបេតិ។
សុតន្តិ សវនយោគេន បុរិមចក្កទ្វយសម្បត្តិ។ ន ហិ អប្បតិរូបទេសេ វសតោ
សប្បវិស្វបនិស្សយវិហិតស្ស វា សវនំ អត្ថិ។ ឥច្ឆស្ស បច្ឆិមចក្កទ្វយសិទ្ធិយា

អាសយសុទ្ធិ សិទ្ធា ហោតិ, បុរិមចក្កទ្វយសិទ្ធិយា បយោគសុទ្ធិ។ តាយ ច
អាសយសុទ្ធិយា អធិគមព្យត្តិសិទ្ធិ, បយោគសុទ្ធិយា អាគមព្យត្តិសិទ្ធិ។ ឥតិ
បយោគាសយសុទ្ធិស្ស អាគមាធិគមសម្បទ្ទស្ស វចនំ អរុណាគ្គំវិយ ស្វរិយស្ស
ឧទយតោ, យោនិសោ មនសិកាវេវិយ ច កុសលកម្មស្ស, អរហតិ ភគវតោ
វចនស្ស បុព្វង្គមំ ភវិតុន្តិ ហំនេ និទានំ វេបេន្តោ ឯវំ មេ សុតន្តិអាធិមាហ។

អបរោ នយោ - ឯវន្តិ ឥមិនា នាធម្មការបដិវេធដីបកេន វចនេន អត្តនោ
អត្ថបដិកានបដិសម្ពិទ្ធាសម្បត្តិសញ្ញាវំ ធិបេតិ។ សុតន្តិ ឥមិនា
សោតព្ភកេនបដិវេធដីបកេន វចនេន ធម្មនិរុត្តិបដិសម្ពិទ្ធាសម្បត្តិសញ្ញាវំ។
ឯវន្តិ ច ឥទំ យោនិសោ មនសិការធិបកវចនំ ភាសមាណោ “ឯតេ មយា ធម្មា
មនសា អនុបេក្ខិតា ទិដ្ឋិយា សុប្បជីវិត្វា”តិ ធិបេតិ។ សុតន្តិ ឥទំ
សវនយោគធិបកវចនំ ភាសមាណោ “ពហូ មយា ធម្មា សុតា ធាតា វចសា
បរិចិតា”តិ ធិបេតិ។ តទុកយេនបិ អត្ថព្យញ្ញនហិប្បវី ធិបេន្តោ សវនេ អាធនំ
ជនេតិ។ អត្ថព្យញ្ញនបរិបុណ្ណំ ហិ ធម្មំ អាធនេន អស្សុណាន្តោ មហតា ហិតា
បរិពាហិរោ ហោតីតិ អាធនំ ជនេត្វា សក្កច្ចំ ធម្មោ សោតព្ភេតិ។

ឯវំ មេ សុតន្តិ ឥមិនា បន សកលេន វចនេន អាយស្មា អាធន្តោ
តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មំ អត្តនោ អធិបាណ្ឌោ អសប្បវិសក្ខមី អតិក្កមតិ,
សាវកត្ថំ បដិជានន្តោ សប្បវិសក្ខមី ធិក្កមតិ។ តថា អសទ្ធម្មា ចិត្តំ វុដ្ឋាបេតិ,
សទ្ធម្មេ ចិត្តំ បតិជ្ជាបេតិ។ “កោវលំ សុតមេវេតំ មយា, តស្សេវ បន ភគវតោ
វចន”ន្តិ ធិបេន្តោ អត្តានំ បរិមោចេតិ, សត្តារំ អបទិសតិ, ជិនវចនំ អប្បេតិ,
ធម្មនេត្តិ បតិជ្ជាបេតិ។

អបិច “ឯវំ មេ សុត”ន្តិ អត្តនា ឧប្បាទិតការំ អប្បដិជានន្តោ បុរិមវចនំ
វិវរន្តោ “សម្មា បដិគ្គហិតមិទំ មយា តស្ស ភគវតោ ចតុវេសារន្តិវិសារទស្ស

ធនពលធរស្ស អាសកដ្ឋានដ្ឋាយិនោ សីហនាធនាធិនោ សព្វសត្តត្ថមស្ស
ធម្មិស្សរស្ស ធម្មរាជស្ស ធម្មាធិបតិនោ ធម្មធិបស្ស ធម្មសរណាស្ស
សទ្ធម្មវេទក្កវត្តិនោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស វេទនំ, ន ឯត្ថ អត្ថេ វា ធម្មេ វា បទេ វា
ព្យញ្ញនេ វា កត្តា វា វិមតិ វា កត្តញ្ញា”តិ សព្វទេវមនុស្សានំ ឥមស្មី ធម្មេ
អស្សទ្ធិយំ វិនាសេតិ, សទ្ធាសម្បទំ ឧប្បាទេតិ។ តេនេតំ វុច្ចតិ -

“វិនាសយតិ អស្សទ្ធិ, សទ្ធិ វុឡេតិ សាសនេ;
ឯវំ មេ សុតមិច្ឆេវំ, វេទំ កោតមសារកោ”តិ។

ឯកន្តិ គណនបរិច្ឆេទនិទ្ទេសោ។ សមយន្តិ បរិច្ឆេទនិទ្ទេសោ។ ឯកំ សមយន្តិ
អនិយមិតបរិធិបនំ។ តត្ថ សមយសន្នោ -

“សមវាយេ ខណោ កាលេ, សមូហោ ហេតុធិដ្ឋិសុ;
បដិលាភេ បហានេ ច, បដិវេជេ ច ទិស្សតិ”។

តថា ហិស្ស “អប្បេវ នាម ស្វេបិ ឧបសន្តិមេយ្យាម កាលញ្ច សមយញ្ច
ឧបាទាយា”តិ ឯវមាធិសុ (ធិ. និ. ១.៤៤៧) សមវាយោ អត្ថោ។ “ឯកោវ ខោ,
ភិក្ខុវេ, ខណោ ច សមយោ ច ព្រហ្មចរិយវាសាយា”តិ អាធិសុ (អ. និ. ៨.២៩)
ខណោ។ “ឧណ្ហាសមយោ បរិឡាហសមយោ”តិ អាធិសុ (ថាថិ. ៣៥៨) កាលោ។
“មហាសមយោ បវេនស្មី”ន្តិ អាធិសុ (ធិ. និ. ២.៣៣២) សមូហោ។ “សមយោបិ ខោ
តេ ភទ្ទាលិ អប្បជិវេន្នោ អហោសិ, ភគវា ខោ សាវត្ថិយំ វិហរតិ, ភគវាបិ មំ
ជាទិស្សតិ ‘ភទ្ទាលិ នាម ភិក្ខុ សត្ត សាសនេ សិក្ខាយ អបរិបូរការី’តិ, អយម្យិ
ខោ តេ, ភទ្ទាលិ, សមយោ អប្បជិវេន្នោ អហោសិ”តិ អាធិសុ (ម. និ. ២.១៣៥)
ហេតុ។ “តេន ខោ បន សមយេន ឧត្តាហមាណោ បរិញ្ញាជកោ

សមណមុណ្ឌិកាបុត្តោ សមយប្បវាទកេ តិទុក្ខកាចីរេ ឯកសាលកេ
មល្លិកាយ អារាមេ បជីវេសតី”តិអាធិសុ (ម. និ. ២.២៦០) ទិដ្ឋិ។

“ទិដ្ឋ ធម្មេ ច យោ អត្តោ, យោ ចត្តោ សម្បរាយិកោ;
អត្តាភិសមយា ជីវេ, បណ្ឌិតោតិ បវុច្ចតី”តិ។ -

អាធិសុ (សំ. និ. ១.១២៩) បដិលាភោ។ “សម្មា មាណភិសមយា អន្ធមកាសិ
ទុក្ខស្ស”តិអាធិសុ (ម. និ. ១.២៨) បហានំ។ “ទុក្ខស្ស បីឡនដ្ឋោ សម្ពុតដ្ឋោ
សន្តាបដ្ឋោ វិបរិណាមដ្ឋោ អភិសមយដ្ឋោ”តិអាធិសុ (បដិ. ម. ២.៨) បដិវេជោ។
ឥធ បនស្ស កាលោ អត្តោ។ តេន សំវច្ឆរ-ឧតុ-មាស-អឃ្ញមាស-វត្ថិ-ទិវ-បុព្វណ្ណា-
មជ្ឈន្តិក-សាយន្ត-បឋម-មជ្ឈិម- បច្ឆិមយាម-មុហុត្តាធិសុ កាលប្បភេទភូតេសុ
សមយេសុ ឯកំ សមយន្តិ ធិបេតិ។

តត្ថ កិញ្ចាបិ ឯតេសុ សំវច្ឆរធិសុ យំ យំ សុត្តំ យម្ហិ យម្ហិ សំវច្ឆរេ ឧតុម្ហិ
មាសេ បក្ខេ វត្ថិភាគេ ទិវសភាគេ វា វុត្តំ, សព្វំ តំ ថេរស្ស សុវិទិតំ សុវវត្តាបិតំ
បញ្ញាយ។ យស្មា បន “ឯវំ មេ សុតំ អសុកសំវច្ឆរេ អសុកឧតុម្ហិ អសុកមាសេ
អសុកបក្ខេ អសុកវត្ថិភាគេ អសុកទិវសភាគេ វា”តិ ឯវំ វុត្តេ ន សក្កា
សុខេន ធារេតុំ វា ឧទ្ទិសិតុំ វា ឧទ្ទិសាបេតុំ វា, ពហុ ច វុត្តព្វំ ហោតិ, តស្មា
ឯកេនេវ បទេន តមត្តំ សមោធានត្វា “ឯកំ សមយ”ន្តិ អាហ។

យេ វា ឥមេ គព្ពោក្កន្តិសមយោ ជាតិសមយោ សំវេគសមយោ
អភិធិក្ខមនសមយោ ទុក្ខរការិកសមយោ មារវិជយសមយោ
អភិសម្ពោធិសមយោ ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារសមយោ ទេសនាសមយោ
បរិនិព្វានសមយោតិ ឯវមាធយោ ភគវតោ ទេវមនុស្សសុ អតិវិយ
សុប្បកាសា អនេកកាលប្បភេទា ឯវ សមយា, តេសុ សមយេសុ

ទេសនាសមយសម្ព័ន្ធតំ ឯកំ សមយន្តិ ធីបេតិ។ យោ បាយំ
ញ្ញាណករុណាកិច្ចសមយេសុ ករុណាកិច្ចសមយោ, អត្ថហិតបរហិត-
បដិបត្តិសមយេសុ បរហិត-បដិបត្តិសមយោ, សន្និបតិភានំ
ករណីយទ្វយសមយេសុ ធម្មិកថាសមយោ, ទេសនាបដិបត្តិសមយេសុ
ទេសនាសមយោ, តេសុបិ សមយេសុ អញ្ញាតំ សន្ធាយ “ឯកំ សមយ”ន្តិ អាហ។

កស្មា បនេត្ថ យថា អភិធម្មេ “យស្មី សមយេ កាមាវចរ”ន្តិ ច, ឥតោ
អញ្ញេសុ ច សុត្តបទេសុ “យស្មី សមយេ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុវិវិច្ឆេវ កាមេហី”តិ ច
ភុម្មវចនេន និទ្ទេសោ កតោ, វិជយេ ច “តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវា”តិ
ករណាវចនេន និទ្ទេសោ កតោ, តថា អកត្វា “ឯកំ សមយ”ន្តិ
ឧបយោកវចនេន និទ្ទេសោ កតោតិ។ តត្ថ តថា, ឥធម ច អញ្ញថា អត្ថសម្បវតោ។
តត្ថ ហិ អភិធម្មេ ឥតោ អញ្ញេសុ សុត្តបទេសុ ច អធិករណត្ថោ
ភាវេនភាវលក្ខណត្ថោ ច សម្បវតិ។ អធិករណំ ហិ កាលត្ថោ សម្មហត្ថោ ច
សមយោ, តត្ថ វុត្តានំ ជស្សនិធម្មានំ ខណសមវាយហេតុសម្ព័ន្ធតស្ស ច
សមយស្ស ភាវេន តេសំ ភាវោលក្ខិយតិ, តស្មា តទត្ថជោតនត្ថំ តត្ថ
ភុម្មវចនេន និទ្ទេសោ កតោ។

វិជយេ ច ហេតុអត្ថោ ករណត្ថោ ច សម្បវតិ។ យោ ហិ សោ
សិក្ខាបទបញ្ញត្តិសមយោ សាវិបុត្តាធិហិបិ ធុត្តិញ្ញោយ្យោ, តេន សមយេន
ហេតុក្ខតេន ករណក្ខតេន ច សិក្ខាបទានិ បញ្ញាបយន្តោ
សិក្ខាបទបញ្ញត្តិហេតុញ្ញ អបេក្ខមាណោ ភគវា តត្ថ តត្ថ វិហាសិ។ តស្មា
តទត្ថជោតនត្ថំ តត្ថ ករណាវចនេន និទ្ទេសោ កតោ។

ឥធម បន អញ្ញស្មិញ្ញ ឯវជិតិកេ អច្ឆន្តសំយោគត្ថោ សម្បវតិ។ យញ្ញិ សមយំ
ភគវា ឥមំ អញ្ញំ វា សុត្តន្តំ ទេសេសិ, អច្ឆន្តមេវ តំ សមយំ ករុណាវិហារេន

វិហាសិ។ តស្មា តទត្ថជាតនត្ថំ ឥធម៌ ឧបយោគវចននិទ្ទេសោ កតោតិ។ តេនេតំ
វុច្ចតិ -

“តំ តំ អត្ថមបេក្ខិត្វា, ភុម្មេន ករណេន ច;
អញ្ញាត្រ សមយោ វុត្តោ, ឧបយោគេន សោ ឥធា”តិ។

ចោរាណា បន វណ្ណាយន្តិ - “តស្មី សមយេ”តិ វា “តេន សមយេនា”តិ វា
“ឯកំ សមយេ”ន្តិ វា អភិលាបមត្តភេនោ ឯស, សព្ពត្ត ភុម្មមេវុត្តោតិ។ តស្មា
“ឯកំ សមយេ”ន្តិ វុត្តេបិ “ឯកស្មី សមយេ”តិ អត្តោ វេទិតញ្ញោ។

ភគវាតិ គរុ។ គរុញ្ញា លោកេ “ភគវា”តិ វទន្តិ។ អយញ្ញា
សព្ពគុណាវិសិដ្ឋតាយ សព្ពសត្តានំ គរុ, តស្មា “ភគវា”តិ វេទិតញ្ញោ។
ចោរាណេហិបិ វុត្តំ -

“ភគវាតិ វចនំ សេដ្ឋំ, ភគវាតិ វចនមុត្តមំ;
គរុ ការវយុត្តោ សោ, ភគវា តេន វុច្ចតិ”តិ។

អបិច -

“ភាគ្យវា ភគ្គវា យុត្តោ, ភគេហិ ច វិភត្តវា;
ភត្តវា វន្តគមនោ, ភវេសុ ភគវា តតោ”តិ។ -

ឥមិស្សាបិ កាថាយ វសេនស្ស បទស្ស វិត្តារតោ អត្តោ វេទិតញ្ញោ។ សោ ច
វិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ១.១២២, ១២៤) ពុទ្ធានុស្សតិនិទ្ទេសេ វុត្តោយេវ។

ឯត្តាវតា ចេត្ត ឯវំ មេសុតន្តិ វចនេន យថាសុតំ ធម្មំ ធស្សេន្តោ ភគវតោ
ធម្មសរីរំ បច្ចក្ខំ ករោតិ។ តេន “ន ឥទំ អតិក្កន្ធសត្តកំ ចាវចនំ, អយំ វោ

សត្វា"តិ សត្តុ អនុស្សនេន ឧក្កល្គាតំ ជនំ សមស្សសេតិ។ ឯកំ សមយំ
ភគវាតិ វចនេន តស្មី សមយេ ភគវតោ អវិជ្ជមានការំ ទស្សនោ
រូបកាយបរិនិព្វានំ សាធនិ។ តេន "ឯវិវិជស្ស នាម អរិយធម្មស្ស ទេសកោ
ទសពលធរោ វជិរសង្ឃាតសមានកាយោ សោមិ ភគវា បរិនិព្វតោ, កេន
អញ្ជេន ជីវិតេ អាសា ជនេតញ្ចា"តិ ជីវិតមទមត្ថំ ជនំ សំវេជេតិ, សទ្ធម្មេ ចស្ស
ឧស្សហំ ជនេតិ។ ឯវន្តិ ច ភណ្ឌោ ទេសនាសម្បត្តិ និទ្ទិសតិ។ មេ សុតន្តិ
សាវកសម្បត្តិ។ ឯកំ សមយន្តិ កាលសម្បត្តិ។ ភគវាតិ ទេសកសម្បត្តិ។

សាវត្ថិយន្តិ ឯវនាមកេ នគរេ។ សមីបត្ថេ ចេតំ ភុម្មវចនំ។ វិហារតីតិ
អរិសេសេន ភិយាបថទិព្ពព្រហ្មអរិយវិហារេសុ
អញ្ញាតវិហារសមន្តិបរិទីបនមេតំ។ ឥធម បន
ហានគមននិសង្ខាសយនប្បកេទេសុ ភិយាបថេសុ
អញ្ញាតភិយាបថសមាយោគបរិទីបនំ, តេន បីតោមិ គច្ឆន្តោមិ និសិន្នោមិ
សយានោមិ ភគវា វិហារតិច្ឆេវ វេទិតញ្ចោ។ សោ ហិ ឯកំ ភិយាបថពាធនំ
អញ្ជេន ភិយាបថេន វិច្ឆិទ្ធិត្វា អបរិបតន្តំ អត្តការំ ហារតិ បវត្ថេតិ, តស្មា
"វិហារតី"តិ វុច្ចតិ។

ជេតវនេតិ ជេតស្ស រាជកុមារស្ស វនេ។ តញ្ចា តេន រោមិតំ សំវឿតំ
បរិចាលិតំ, សោ ចស្ស សាមី អហោសិ, តស្មា ជេតវនន្តិ សង្ខំ គតំ, តស្មី
ជេតវនេ។ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អាហមេតិ អនាថបិណ្ឌិកេន គហបតិនា
ចតុបញ្ញាសហិរញ្ញកោដិបរិច្ឆាគេន ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស
និយ្យាតិតត្តា អនាថបិណ្ឌិកស្សាតិ សង្ខំ គតេ អាហមេ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ,
វិត្តារោ បន បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមដ្ឋកថាយ សញ្ញាសវសុត្តវណ្ណនាយំ (ម. និ.
អដ្ឋ. ១.១៤ អាទយោ) វុត្តោ។

តត្ថ សិយា - យទិ តាវ ភកវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ, “ជេតវនេ”តិ ន វត្តព្នំ។ អថ
តត្ថ វិហរតិ, “សាវត្ថិយ”ន្តិ ន វត្តព្នំ។ ន ហិ សក្កា ឧភយត្ថ ឯកំ សមយំ
វិហរិតុន្តិ។ ន ខោ បនេតំ ឯវំ ទដ្ឋព្នំ។ ននុ អវោចុម្ព “សមីបត្ថេ ភុម្មវចន”ន្តិ។ តស្មា
យថា គង្គាយមុនាទីនំ សមីបេ កោយូថានិ ចរន្តានិ “គង្គាយ ចរន្តិ, យមុនាយ
ចរន្តិ”តិ វុច្ឆន្តិ, ឯវមិធាបិ យទិទំ សាវត្ថិយា សមីបេ ជេតវនំ, តត្ថ វិហរន្តោ វុច្ឆតិ
“សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ”តិ។ កោចរកាមនិទស្សនត្ថំ ហិស្ស សាវត្ថិវចនំ,
បព្ពជិតានុបនិវាសនដ្ឋាននិទស្សនត្ថំ សេសវចនំ។

តត្ថ សាវត្ថិវចនេន អាយស្មា អានន្តោ ភកវតោ គហដ្ឋានុគ្គហករណំ
ទស្សេតិ, ជេតវនាទិកិត្តនេន បព្ពជិតានុគ្គហករណំ។ តថា បុរិមេន
បច្ចយគ្គហណតោ អត្ថកិលមថានុយោគវិវដ្ឋនំ, បច្ឆិមេន
វត្ថុកាមប្បហានតោ កាមសុខល្លិកានុយោគវិវដ្ឋនូចាយទស្សនំ។ បុរិមេន ច
ធម្មទេសនាភិយោកំ, បច្ឆិមេន វិវេកាធិមុត្តិ។ បុរិមេន ករុណាយ ឧបគមនំ,
បច្ឆិមេន បញ្ញាយ អបគមនំ។ បុរិមេន សត្តានំ ហិតសុខនិច្ឆាទនាធិមុត្តិតំ,
បច្ឆិមេន បរហិតសុខករណេ និរុបលេបតំ។ បុរិមេន
ធម្មិកសុខាបរិច្ឆាគនិមិត្តជាសុវិហារំ, បច្ឆិមេន
ឧត្តរិមនុស្សធម្មានុយោគនិមិត្តំ។ បុរិមេន មនុស្សនំ ឧបការពហុលតំ, បច្ឆិមេន
ទេវតានំ។ បុរិមេន លោកេ ជាតស្ស លោកេ សំវឿការំ, បច្ឆិមេន លោកេន
អនុបលិត្តតំ។ បុរិមេន “ឯកបុគ្គលោ, ភិក្ខុវេ, លោកេ ឧប្បជ្ជមាណោ ឧប្បជ្ជតិ
ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្មាយ អត្ថាយ ហិតាយ
សុខាយ ទេវមនុស្សនំ។ កតមោ ឯកបុគ្គលោ? តថាគតោ អរហំ
សម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិ (អ. និ. ១.១៧០) វចនតោ យទត្ថំ ភកវា ឧប្បន្នោ,
តទត្ថបរិនិច្ឆាទនំ, បច្ឆិមេន យត្ថ ឧប្បន្នោ, តទនុបរិហារំ។ ភកវា ហិ បឋមំ
លុម្ពិនីវនេ, ទុតិយំ ពោធិមណ្ឌតិ លោកិយលោកុត្តរាយ ឧប្បត្តិយា វនេយេវ

ឧប្បន្នោ។ តេនស្ស វនេយេវ វិហារំ ទស្សេតីតិ ឯវមាទិនា នយេនេត្ត
អត្ថយោជនា វេទិតញ្ចា។

តត្រាតិ នេសកាលបរិធិបនំ។ តញ្ចំ យំ សមយំ វិហារតិ, តត្រ សមយេ។
យស្មីញ្ចា អារាមេ វិហារតិ, តត្រ អារាមេតិ ធីបេតិ។ ភាសិតញ្ចុត្តេ វា
នេសកាលេ ធីបេតិ។ ន ហិ ភគវា អយុត្តេ នេសេ វា កាលេ វា ធម្មំ ភាសតិ។
“អកាលោ ខោ តាវ, ពាហិយា” តិអាទិ (ឧទា. ១០) ចេត្ត សាធកំ។ ខោតិ
បទប្បវណ្ណមត្តេ អវជារណោ អាទិកាលត្តេ វា និចាតោ។ ភគវាតិ
លោកគរុធិបនំ។ ភិក្ខុតិ កថាសវនយុត្តបុគ្គលវចនំ។ អបិ ចេត្ត “ភិក្ខុកោតិ
ភិក្ខុ, ភិក្ខុាចរិយំ អដ្ឋបគតោតិ ភិក្ខុ” តិអាទិនា (ចារា. ៤៥; វិភ. ៥១១) នយេន
វចនត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ អាមន្តេសីតិ អាលបិ អភាសិ សម្ពោធសីតិ អយមេត្ត
អត្ថោ។ អញ្ញាត្រ បនញ្ញាបនេបិ ហោតិ។ យថាហ - “អាមន្តយាមិ វោ, ភិក្ខុវេ,
បដិវេទយាមិ វោ, ភិក្ខុវេ” តិ។ បក្កោសនេបិ។ យថាហ - “ឯហិ ត្វំ, ភិក្ខុ, មម
វចនេន សារិបុត្តំ អាមន្តេហិ” តិ (អ. និ. ៩.១១; សំ. និ. ២.៣២)។

ភិក្ខុវោតិ អាមន្តនាការបរិធិបនំ។ តញ្ចា
ភិក្ខុនសីលតាទិគុណាយោគសិទ្ធព្រា វុត្តំ។ ភិក្ខុនសីលតាគុណាយុត្តោបិ ហិ
ភិក្ខុ, ភិក្ខុនធម្មតាគុណាយុត្តោបិ ភិក្ខុ, ភិក្ខុនេ សាធការីតាគុណាយុត្តោបិ តិ
សទ្ធិវិទូ មញ្ញត្តិ។ តេន ច នេសំ ភិក្ខុនសីលតាទិគុណាយោគសិទ្ធនេ វចនេន
ហីនាធិកជនសេវិតំ វុត្តិ បកាសេន្តោ ឧទ្ធពធិនភាវនិគ្គហំ ករោតិ។ ភិក្ខុវោតិ
ឥមិនា ករុណាវិច្ឆារសោម្មហធយនយននិចាតបុព្វដ្ឋមេន វចនេន តេ អត្ថនោ
មុខាភិមុខេ ករោតិ។ តេនេវ ច កថេតុកម្យតាធិបកេន វចនេន តេសំ
សោតុកម្យតំ ជនេតិ។ តេនេវ ច សម្ពោធនត្ថេន សាធកំ សវនមនសិការេបិ
តេ និយោជេតិ។ សាធកំ សវនមនសិការាយត្ថោ ហិ សាសនសម្បត្តិ។

អបរេសុបិ ទេវមនុស្សសុវិជ្ជមានេសុ កស្មាភិក្ខុយេវ អាមន្តេសីតិ ចេ?
ជេដ្ឋសេដ្ឋាសន្នសទាសន្និហិតការតោ។ សព្វបរិសសាធារណា ហិ ភគវតោ
ធម្មទេសនា។ បរិសាយ ច ជេដ្ឋាភិក្ខុ បឋមុប្បន្នត្ថា, សេដ្ឋា អនការិយការំ អាទិ
កត្វា សត្តចរិយានុវិធាយកត្តា សកលសាសនបដិគ្គាហកត្តា ច។ អាសន្នា
តេ តត្ថ និសិទ្ធនេសុ សត្តសន្តិកត្តា។ សទាសន្និហិតា សត្តសន្តិការំ ចរត្តាតិ។
អបិ ច តេ ធម្មទេសនាយ ភាជនំ យថានុសិដ្ឋំ បដិបត្តិសញ្ញាវតោតិបិ តេ វេ
អាមន្តេសី។

កឹមត្ថំ បន ភគវា ធម្មំ ទេសេន្តោ បឋមំ ភិក្ខុ អាមន្តេសី, ន ធម្មមេវ
ទេសេសីតិ? សតិជននត្ថំ។ ភិក្ខុ ហិ អញ្ញំ ចិន្តេន្តាបិ វិក្ខិត្តចិត្តាបិ ធម្មំ
បច្ចវេក្ខន្តាបិ កម្មជ្ឈានំ មនសិករោន្តាបិ និសិដ្ឋា ហោន្តិ, តេ អនាមន្តេត្វា ធម្មេ
ទេសិយមាទេ “អយំ ទេសនា កីនិទានា កីបច្ចយា កតមាយ អដ្ឋប្បត្តិយា
ទេសិតា” តិ សល្លកេតុំ អសក្កោន្តា ទុគ្គហិតំ វា គណ្ណោយ្យំ, ន វា គណ្ណោយ្យំ។
តេន នេសំ សតិជននត្ថំ ភគវា បឋមំ អាមន្តេត្វា បច្ឆា ធម្មំ ទេសេតិ។

ភទន្តេតិ ការវេចនមេតំ, សត្តុ បដិវេចនទានំ វា។ អបិ ចេត្ថ “ភិក្ខុវោ” តិ
វេទមាទោ ភគវា តេ ភិក្ខុ អាលបតិ។ “ភទន្តេ” តិ វេទមាទោ តេ ភគវន្តំ
បច្ឆាលបន្តិ។ តថា “ភិក្ខុវោ” តិ ភគវា អាទិម្ហិ ភាសតិ, “ភទន្តេ” តិ តេ
បច្ឆាភាសន្តិ។ “ភិក្ខុវោ” តិ បដិវេចនំ ទាបេតិ, “ភទន្តេ” តិ បដិវេចនំ ទេន្តិ។ តេ
ភិក្ខុតិ យេ ភគវា អាមន្តេសី, តេ។ ភគវតោ បច្ឆស្សោសុន្តិ ភគវតោ អាមន្តេនំ
បដិអស្សោសុំ, អភិមុខា ហុត្វា សុណីសុ សម្បជីវ្ហីសុ បដិគ្គហេសុន្តិ អត្តោ។
ភគវា ឯតទវោចាតិ ភគវា ឯតំ ឥទានិ វត្តព្ពំ សកលំ សុត្តំ អវោច។ ឯត្តាវតា ច
យំ អាយស្មតា អានន្ទេន ឥមស្ស សុត្តស្ស សុខាវគាហណត្ថំ

កាលទេសទេសកបរិសាបទេសបដិមណ្ឌិតំ និទានំ ភាសិតំ, តស្ស
អត្តវណ្ណានាសមត្តាតិ។

រូបាធិវណ្ណានា

ឥទានិ នាហំ, ភិក្ខុវេ, អញ្ញំ ឯករូបម្បិ សមនុបស្សមីតិអាធិនា នយេន
ភគវតានិក្ខិត្តស្ស សុត្តស្ស វណ្ណានាយ ឱកាសោ អនុប្បត្តោ, សា បទេសា
សុត្តវណ្ណានាយស្មា សុត្តនិក្ខេបំ វិចារេត្វាវ វុច្ចមានា ចាកជា ហោតិ, តស្មា
សុត្តនិក្ខេបវិចារណា តាវ វេទិតញ្ញា។ ចត្តារោ ហិ សុត្តនិក្ខេបា អត្តជ្ឈាសយោ
បរជ្ឈាសយោ បុច្ឆាវសិកោ អដ្ឋប្បត្តិកោតិ។ តត្ថ យានិ សុត្តានិ ភគវា បរេហិ
អនជ្ឈិជ្ជោ កេវលំ អត្តនោ អជ្ឈាសយេនេវ កថេសិ, សេយ្យចិទំ -

អាភន្ទេយ្យសុត្តំ វត្ថុសុត្តន្តំ វេរមាធិនិ, តេសំ អត្តជ្ឈាសយោ និក្ខេបោ។ យានិ
បទ “បរិបក្កា ខោ រាហុលស្ស វិមុត្តិបរិចាចនីយា ធម្មា, យំនូនាហំ រាហុលំ ឧត្តរិ
អាសវានំ ខយេ វិនេយ្យ” ត្ថិ (សំ. និ. ៤.១២១; ម. និ. ៣.៤១៦) វេរំ បរេសំ

អជ្ឈាសយំ ខន្តី មនំ អភិនិហារំ ពុជ្ឈនការញ្ច ឱលោកេត្វា បរជ្ឈាសយវសេន
កថិតានិ, សេយ្យចិទំ - រាហុលោវាទសុត្តំ ធម្មចក្កប្បវត្តនត្ថិ វេរមាធិនិ, តេសំ
បរជ្ឈាសយោ និក្ខេបោ។ ភគវត្ថុំ បទ ឧបសម្ព័ន្ធមិត្វា តេ តេ ទេវមនុស្សា តថា
តថា បញ្ញំ បុច្ឆន្តិ។ វេរំ បុជ្ឈេន ភគវតា យានិ កថិតានិ

ទេវតាសំយុត្តពោជ្ឈន្តសំយុត្តាធិនិ, តេសំ បុច្ឆាវសិកោ និក្ខេបោ។ យានិ បទ
ឧប្បន្នំ ការណំ បដិច្ច កថិតានិ ធម្មនាយាទសុត្តបុត្តមំសូបមាធិនិ, តេសំ
អដ្ឋប្បត្តិកោ និក្ខេបោ។ វេរមិមេសុ ចតុសុ និក្ខេបេសុ ឥមស្ស សុត្តស្ស
បរជ្ឈាសយោ និក្ខេបោ។ បរជ្ឈាសយវសេន ហោតំ និក្ខិត្តំ។ កេសំ
អជ្ឈាសយេនាតិ? រូបគរុកានំ បុរិសានំ។

តត្ថ ឆាបាំ, ភិក្ខុវេទិកាដីសុ នកាវេ បដិសេធន្តោ។ អហន្តិ អត្តានំ
និទ្ទិសតិ។ ភិក្ខុវេទិកា ភិក្ខុ អាលបតិ។ អញ្ញន្តិ ឥនាទិ វត្តញ្ញា ឥត្តិរូបតោ អញ្ញំ។
ឯករូបម្បីតិ ឯកម្បី រូបំ។ សមនុបស្សមីតិ ទ្វេ សមនុបស្សនា
ញ្ញាណសមនុបស្សនា ច ទិដ្ឋិសមនុបស្សនា ច។ តត្ថ “អនិច្ចតោ
សមនុបស្សតិ, នោ និច្ចតោ” តិ (បដិ. ម. ៣.៣៥) អយំ ញ្ញាណសមនុបស្សនា
នាម។ “រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ” តិ អាទិកា (បដិ. ម. ១.១៣០) បន
ទិដ្ឋិសមនុបស្សនា នាម។ តាសុ ឥត ញ្ញាណសមនុបស្សនា អធិប្បតា។
ឥមស្ស បន បទស្ស នកាវេន សម្ពន្ធា វេទិតញ្ញោ។ ឥទំ ហិ វុត្តំ ហោតិ - អហំ,
ភិក្ខុវេ, សព្ពញ្ញតញ្ញាណោ ឱលោកេន្តោបិ អញ្ញំ ឯករូបម្បី ន
សមនុបស្សមីតិ។ យំ ឯវំ បុរិសស្ស ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ យំ រូបំ
រូបគរុកស្ស បុរិសស្ស ចតុក្កមកកុសលចិត្តំ បរិយាទិយិត្វា គណ្ហិត្វា ខេបេត្វា
តិដ្ឋតិ។ “សព្ពំ ហត្ថិកាយំ បរិយាទិយិត្វា” តិ អាទិសុ (សំ. និ. ១.១២៦) ហិ គហាណំ
បរិយាទានំ នាម។ “អនិច្ចសញ្ញា, ភិក្ខុវេ, ភាវិតា ពហុលីកតា សព្ពំ កាមរាគំ
បរិយាទិយតិ” តិ អាទិសុ (សំ. និ. ៣.១០២) ខេបនំ។ ឥត ឧភយម្បី វដ្តតិ។ តត្ថ ឥទំ
រូបំ ចតុក្កមកកុសលចិត្តំ គណ្ហន្តំ ន និលុប្បលកលាបំ បុរិសោវិយ ហត្ថេន
គណ្ហាតិ, នាបិ ខេបយមាទំ អគ្គិវិយ ឧទ្ធពេន ឧទកំ សន្តាបេត្វា ខេបេតិ។
ឧប្បត្តិញ្ញាស្ស និវាយមាទមេវ ចតុក្កមកម្បី កុសលចិត្តំ គណ្ហាតិ បេវ ខេបេតិ
ចាតិ វេទិតព្ពំ។ តេន វុត្តំ - “បុរិសស្ស ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ” តិ។

យថយិទន្តិ យថា ឥទំ។ ឥត្តិរូបន្តិ ឥត្តិយា រូបំ។ តត្ថ “កិញ្ញ, ភិក្ខុវេ, រូបំ
វេទេវ? វុប្បតិ តិ ខោ, ភិក្ខុវេ, តស្មា រូបន្តិ វុច្ឆតិ។ កេន វុប្បតិ? សីតេនបិ វុប្បតិ
ឧល្លោនបិ វុប្បតិ” តិ (សំ. និ. ៣.៧៩) សុត្តានុសារេន រូបស្ស វេទនត្តោ បេវ
សាមញ្ញាលក្ខណញ្ញា វេទិតព្ពំ។ អយំ បន រូបសន្តោ
ខន្ធកវនិមិត្តបច្ចយសរីរវណ្ណាសណ្ឋានាទិសុ អនេកេសុ អត្តេសុ វត្តតិ។

អយញ្ញា “យំ កិញ្ចា រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្ន” តិ (វិភ. ២; មហាវ. ២២) ឯត្ថ រូបក្ខន្ធរត្ថតិ។ “រូបបបត្តិយា មគ្គំ ភាវេតី” តិ (ធរ. ស. ១៦១; វិភ. ៦២៤) ឯត្ថ រូបភវេ។ “អជ្ឈត្តំ អរូបសញ្ញា ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតី” តិ (ធរ. ស. ២០៤-២៣២ អាទយោ) ឯត្ថ កសិណានិមិត្តេ។ “សរូចា, ភិក្ខុវេ, ឧប្បជ្ឈន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មា នោ អរូចា” តិ (អ. និ. ២.៨៣) ឯត្ថ បច្ចយេ។ “អាកាសោ បរិវារិតោ រូបន្តេវ សន្និ គច្ឆតី” តិ (ម. និ. ១.៣០៦) ឯត្ថ សរីរេ។ “ចក្កញ្ចា បជិច្ឆ រូបេ ច ឧប្បជ្ឈតិ ចក្កវិញ្ញាណា” តិ (ម. និ. ១.៤០០; ៣.៤២១) ឯត្ថ វណ្ណោ។ “រូបប្បមាលោ រូបប្បសន្នោ” តិ (អ. និ. ៤.៦៥) ឯត្ថ សណ្ឋានេ។ អាទិសន្តេន “បិយរូបំ សាតរូបំ, អរសរូចោ” តិ អាទិនិបិ សន្តិស្ថិតញ្ញានិ។ ឥធម បនេស ឥត្តិយា ចតុសមុដ្ឋានេ រូចាយ តនសន្តិភោ វណ្ណោ វត្ថតិ។ អបិច យោ កោចិ ឥត្តិយា និវត្តនិវាសនស្ស វា អលត្តាវស្ស វា គន្ធរណ្ណាកាទីនំ វា បិឡន្ធនមាលាទីនំ វា តិ កាយប្បជិតោ ច វណ្ណោ បុរិសស្ស ចក្កវិញ្ញាណស្ស អារម្មណំ ហុត្វា ឧបកប្បតិ, សព្វមេតំ ឥត្តិរូបន្តេវ វេទិតព្វំ។ ឥត្តិរូបំ, ភិក្ខុវេ, បុរិសស្ស ចិត្តំ បរិយាទាយ តិជ្ជតីតិ ឥទំ បុរិមស្សេវ ទទ្ទិករណាត្តំ វុត្តំ។ បុរិមំ វា “យថយិទំ, ភិក្ខុវេ, ឥត្តិរូប” តិ ឯវំ ឡិបម្ភវសេន វុត្តំ, ឥទំ បរិយាទានាទុកាវ ទស្សនវសេន។

តត្រិទំ ឥត្តិរូបស្ស បរិយាទានាទុកាវ វុត្ត - មហាទាបិកនាគរាជា កិរ ចេតិយគិរិម្ហិ អម្ពត្ថលេ មហាជ្ជបំ កាវាបេត្វា គិរិកណ្ឌាបូជំ នាម កត្វា កាលេន កាលំ ឡិរោធកណាបរិវុតោ ចេតិយគិរី គន្ធា ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទេតិ។ ពហុនំ សន្និចាតដ្ឋានេ នាម ន សព្វេសំ សតិ សូបជ្ជិតា ហោតិ, រញ្ជោ ច ទមិឡទេវី នាម មហេសី បឋមវយេ បិតា ទស្សនីយា ចាសាទិកា។ អថេកោ ចិត្តត្ថេរោ នាម វុឡ្យបព្វជិតោ អសំវរនិយាមេន ឡិលោកេន្តោ តស្ស រូចាវម្ពណោ និមិត្តំ គហេត្វា ឧម្មាទប្បត្តោ វិយ បិតនិសិន្នដ្ឋានេសុ “ហន្ត ទមិឡទេវី, ហន្ត ទមិឡទេវី” តិ វណ្ណោវិចរតិ។ តតោ បដ្ឋាយ ចស្ស ទហាវសាមណោរា

ឧបត្ថម្ភកិច្ចត្រូវបានរៀបចំឡើង ដើម្បីជួយដល់ការងាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និងការរីករាលដាលនៃជំងឺឆ្លង។ ក្នុងកិច្ចសន្យាសហប្រតិបត្តិការ រវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងក្រុមប្រឹក្សាភិបាលនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ បានចែងថា អង្គការសហប្រជាជាតិ នឹងផ្តល់ការគាំទ្រដល់ការងាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និងការរីករាលដាលនៃជំងឺឆ្លង។

អបរម្មី វត្ត - សទ្ធាតិស្សមហារាជា កិរ ឯកធិរសំ ឌីរោជគណបរិវត្តោ
 វិហារំ អាគតោ។ ឯកោ ធិបារោ លោហាចាសាធិន្ទារកោដ្ឋកេ ឋត្វា អសំវេ
 ឋិតោ ឯកំ ឥត្ថំ ឌីលោកេសិ។ សាបិ គមនំ បដ្ឋិន្ទិត្វា តំ ឌីលោកេសិ។ ឧភោបិ
 អព្ពន្ធពេ ឌុដ្ឋិតេន រាគគ្គិនា ឌុយ្ហិត្វា កាលមកំសុ។ ឯវំ ឥត្ថិវ្វំ ធិបារស្ស ចិត្តំ
 បរិយាធាយ តិដ្ឋតិ។

អបរម្យវត្ថុ - កល្យាណីយមហាវិហារតោ កិរេកោ ធម្មារោ ឧទ្ទេសត្ថាយ
កាឡធីយវាបិគាមទ្វារវិហារំ គន្ធា និដ្ឋិតុទ្ទេសកិច្ចោ អត្តកាមាណំ វេចនំ
អគ្គហេត្វា “គតជ្ឈានេ ធម្មាសាមណេវេហិ បុដ្ឋេន គាមស្ស និវិជ្ជាការោ
កថេតញ្ចោ ភវិស្សតី” តិ គាមេ បិណ្ឌរាយ ចរន្តោវិសភាគារម្មណេ និមិត្តំ
គហេត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានំ គតោ តាយ និវត្តវត្តំ សញ្ញានិត្វា “កហំ, ភន្តេ,
ឥទំលទ្ធ” និ បុច្ឆន្តោ តស្ស មតការំ ញាត្វា “ឯវរូចា នាម ឥត្ថំ មំ និស្សរយ
មតា” តិ ចិន្តេន្តោ អន្តោឧដ្ឋិតេន រាគគ្គិនា ឧប្បិត្វា ជីវិតក្ខយំ ចាបុណី។ ឯវម្បិ
ឥទំ ឥត្ថិវុបំ បុរិសស្ស ចិត្តំ បរិយាធាយ តិដ្ឋតីតិ វេទិតព្ភំ។

២. ឧត្តិយាធិនិ សទ្ទករុកាធិនំ អាសយវសេន វុត្តានិ។ តេសុ ឥត្តិសធាតិ
ឥត្តិយា ចិត្តសមុជ្ឈាធា កងិតគីតវាធិតសធា។ អបិច ឥត្តិយា

នឹងត្រង់វាសនស្សបិ អលង្កតាលង្ការស្សបិ ឥត្តិបយោគនិច្ឆាទិតោ
វីណាសន្តបណាវាទិសន្តោបិ ឥត្តិសន្តោត្វេវ វេទិតញ្ចោ។ សញ្ញាបិ ហេសោ
បុរិសស្ស ចិត្តំ បរិយាធាយ តិដ្ឋតិ។

តត្ថ សុវណ្ណកក្កដកសុវណ្ណមោរទហរភិក្ខុអាទីនំ វត្ថុនិ វេទិតញ្ចានិ។
បព្ពតន្តំ កិរ និស្សាយ មហន្តំ ហត្ថិណគកុលំ វសតិ។ អវិទូរដ្ឋានេ ចស្ស
មហាបរិភោគសរោ អត្ថិ, តស្មី កាយុបបន្នោ សុវណ្ណកក្កដកោ អត្ថិ។ សោ តំ
សំ ឌុតិណ្ណាទិណ្ណា សណ្ណាសេនវិយ អន្សេហិ ចាទេ គហេត្វា អត្ថនោ វសំ
នេត្វា មារេតិ។ តស្ស ឌុតារាបេក្ខា ហត្ថិណគា ឯកំ មហាហត្ថិ ដេដ្ឋកំ កត្វា
វិចរន្តិ។ សោ ឯកទិវសំ តំ ហត្ថិណគំ គណ្ហិ។ ថាមសតិសម្បន្នោ ហត្ថិណគោ
ចិន្តេសិ - “សចាហំ ភីតវំ វិស្សមិ, សញ្ញេយថារុចិយា អកីឡិក្វា
បលាយិស្សន្តិ” តិ និច្ចលោវ អដ្ឋាសិ។ អថ សញ្ញេសំ ឌុតិណ្ណាភារំ ញត្វា តេន
គហិតភារំ អត្ថនោ ភរិយំ ជាធាបេតុំ វិវិត្វា ឯវមាហា -

“សិដ្ឋិមិកោ អាយតចក្កនេត្តោ,
អដ្ឋិត្តោ វាវិសយោ អលោមោ;
តេនាភិក្ខុតោ កបលំ រុទាមិ,
មា ហោវ មំ ចាណាសមំ ជហេយ្យ” តិ។ (ជា. ១.៣.៤៩);

សា តំ សុត្វា សាមិកស្ស គហិតភារំ ញត្វា តំ តម្ពា ភយា មោចេតុំ ហត្ថិណ
ច កុឡីវេន ច សទ្ធិ សល្លបន្តិ ឯវមាហា -

“អយ្យ ន តំ ជហិស្សមិ, កុញ្ញំ សដ្ឋិហាយនំ;
បថព្យា ចាតុរន្តាយ, សុប្បិយោ ហោសិ មេ តុរំ។

“យេ កុឡីរា សមុទ្ធស្មី, គដ្ឋាយ យមុនាយ ច;

តេសំ ត្វំ វារិដោ សេដ្ឋោ, មុញ្ចា រោទន្តិយា បតិ"ន្តិ។ (ជា. ១.៣.៥០-៥១);

កុឡិវោ សហ ឥត្ថិសទ្ធស្សវនេន គហលំ សិទិលមកាសិ។ អថ
ហត្ថិនាកោ “អយមេវេតស្ស ឌីកាសោ”តិ ឯកំ ចាទំ គហិតាការេនេវ ឋបេត្វា
ទុតិយំ ឌុត្តិបិត្វា តំ បិដ្ឋិកចាលេ អក្កមិត្វា វិបុល្លាភំ កត្វា ថោកំ អាកឡិត្វា
តិវេ ឱបិ។ អថ នំ សព្វហត្ថិនោ សន្និបតិក្វា “អម្ពាភំ វេរី”តិ វិបុល្លាយីសុ។ ឯវំ
តាវ ឥត្ថិសន្នោ សុវណ្ណាកក្កដកស្ស ចិត្តំ បរិយាទិយិត្វា តិដ្ឋតិ។

សុវណ្ណមោរោបិ ហិមវន្តំ អនុបរិសិត្វា មហន្តំ បព្ពតគហនំ និស្សាយ
វសន្តោ និច្ចកាលំ ស្វរិយស្ស ឧទយកាលេ ស្វរិយមណ្ឌលំ ឧល្លោកេត្វា
អត្តនោ រក្ខំ ករោន្តោ ឯវំ វេទតិ -

“ឧទេតយំ ចក្កុមា ឯករាជា,
ហរិស្សវណ្ណា បថវិប្បកាសោ;
តំ តំ នមស្សមិ ហរិស្សវណ្ណំ បថវិប្បកាសំ,
តយាជ្ជេ គុត្តា វិហារេមុ ទិវសំ។

“យេ ព្រាហ្មណា វេទក្ខុ សព្វធម្មេ,
តេ មេ នមោ តេ ច មំ ចាលយន្តុ;
នមត្ត ពុទ្ធានំ នមត្ត ពោធិយា,
នមោ វិមុត្តានំ នមោ វិមុត្តិយា;
ឥមំ សោ បរិត្តំ កត្វា,
មោរោ ចរតិ ឯសនា”តិ។ (ជា. ១.២.១៧);

សោ ទិវសំ គោចរំ គហេត្វា សាយន្តសមយេ វសនដ្ឋានំ បរិសន្តោ អត្តផ្គតំ
ស្វរិយមណ្ឌលំ ឧល្លោកេត្វាបិ ឥមំ កាជំ វេទតិ -

“អបេតយំ ចក្កមា ឯករាជា,
ហរិស្សវណ្ណោ បថវិប្បកាសោ;
តំ តំ នមស្សមិ ហរិស្សវណ្ណំ បថវិប្បកាសំ,
តយាជ្ជ គុត្តារិហរេមុ រត្តិ។

“យេ ព្រាហ្មណា វេទក្ខុ សព្វធម្មេ,
តេ មេ នមោ តេ ច មំ ចាលយន្ត;
នមត្ត ពុទ្ធានំ នមត្ត ពោធិយា,
នមោ វិមុត្តានំ នមោ វិមុត្តិយា;
ឥមំ សោ បរិវត្តំ កត្វា,
មោរោ វាសមកប្បយី”តិ។ (ជា. ១.២.១៨);

ឥមំនា និយាមេន សត្ត វស្សសតានិវ័តិនាមេត្វា ឯកធិវសំ បរិវត្តកម្មតោ
បុរេតរមេវ មោរកុក្កជិកាយ សទ្ធិំ សុត្វា បរិវត្តកម្មំ អសវិត្វា រញ្ញា បេសិតស្ស
លុទ្ធកស្ស វសំ ឧបគតោ។ ឯវំ ឥត្តិសន្នោ សុវណ្ណាមោរស្ស ចិត្តំ បរិយាទិយិត្វា
តិជ្ជតីតិ។ ឆាតបព្ពតវាសី ធម្មារោ បន សុធម្មណ្ណាកវាសី ធម្មារោ ច ឥត្តិសទ្ធិំ
សុត្វា អនយព្យសនំ បត្តាតិ។

៣. តតិយេ ឥត្តិគន្ធាតិ ឥត្តិយា ចតុសមុជ្ជានិកំ គន្ធាយតនំ។ ស្វាយំ
ឥត្តិយា សរីរគន្ធា ទុគ្គន្ធា ហោតិ, កាយារុទ្ធា បន
អាគន្ធកអនុលេបនាទិគន្ធា ឥធម្មិយេតោ។ ឯកច្ឆា ហិ ឥត្តិ អស្សគន្ធិនី
ហោតិ, ឯកច្ឆា មេណ្ឌាកគន្ធិនី, ឯកច្ឆា សេនគន្ធិនី, ឯកច្ឆា សោណិតគន្ធិនី។
ឯកច្ឆា អន្ធពាលោ ឯវុចាយបិ ឥត្តិយា រជ្ជតេវ។ ចក្កវត្តិនោ បន ឥត្តិវតនស្ស
កាយតោ ចន្ទនគន្ធា វាយតិ, មុខតោ ច ឧប្បលគន្ធា។ អយំ ន សញ្ញាសំ
ហោតិ, អាគន្ធកអនុលេបនាទិគន្ធាវ ឥធម្មិយេតោ។ តិរច្ឆានគតា បន

ហត្ថិអស្សុកោណាធយោ តិវច្ឆានគតានំ សជាតិសត្តិនំ ឧតុកន្ទេន
យោជនទ្ធិយោជនតិយោជនចតុយោជនម្យ្យ កច្ឆន្តិ។ ឥត្ថិកាយេ គន្លោ វា ហោតុ
ឥត្ថិយា និវត្តនិវាសនអនុលិត្តាលេបនបិឡន្ទមាលាទិគន្លោ វា, សញ្ញេបិ
ឥត្ថិគន្លោត្រូវ វេទិតញ្ញោ។

៤. ចតុត្ថេ ឥត្ថិវសោតិ ឥត្ថិយា ចតុសមុដ្ឋានិកំ វសាយតនំ។
តិបិដកចូឡនាកចូឡាកយត្ថេវា បន “ស្វាយំ ឥត្ថិយា
កីការបដិស្សវិតាទិវសេន សវនវសោ ចេវ បរិភោគវសោ ច, អយំ
ឥត្ថិវសោ” តិ វេទន្តិ។ កី តេន? យោ បនាយំ ឥត្ថិយា
ឌីដ្ឋមំសសម្មក្ខន្ធទេឡាទិវសោបិ, សាមិកស្ស ទិន្នយាគុកត្តាទីនំ វសោបិ, សញ្ញោ
សោ ឥត្ថិវសោត្រូវ វេទិតញ្ញោ។ អនេកេ ហិ សត្តា អត្ថនោ មាតុកាមេន យំកិញ្ចិ
សហត្តា ទិន្នេមវ មជ្ជុន្តិ គហេត្វា អនយព្យសនំ បត្តាតិ។

៥. បញ្ចមេ ឥត្ថិដោជ្ឈញ្ញោតិ ឥត្ថិយា កាយសម្មស្សោ, ឥត្ថិសវីរវុឡានំ
វត្តាលម្ព័រមាលាទីនម្យ្យ ជស្សោ ឥត្ថិដោជ្ឈញ្ញោត្រូវ វេទិតញ្ញោ។ សញ្ញោបេស
បុរិសស្ស ចិត្តំ បរិយាទិយតិ មហាចេតិយម្ព័រណោ គណាសជ្ឈាយំ គណ្ណាន្តស្ស
ធមារភិក្ខុនោវិសភាការម្ពណាជស្សោវិយាតិ។

ឥតិ សត្តា សត្តានំ អាសយានុសយវសេន រូចាទីសុ ឯកេកំ គហេត្វា អញ្ចំ
ឡើទីសំ ន បស្សមីតិ អាហា។ យថា ហិ រូបគរុកស្ស បុរិសស្ស ឥត្ថិរូបំ ចិត្តប្បាទំ
គមេតិ បលិពុទ្ធតិ ពជ្ឈាបេតិ ពន្លាបេតិ មោហេតិ សំមោហេតិ, ន តថា សេសា
សទ្ធាធយោ។ យថា ច សទ្ធាទិគរុកានំ សទ្ធាធយោ, ន តថា រូចាទីនិ
អារម្មណានិ។ ឯកច្ឆស្ស ច រូចាទីសុ ឯកមេវាវម្ពណំ ចិត្តំ បរិយាទិយតិ,
ឯកច្ឆស្ស ទ្វេបិ តីណិបិ ចត្តារិបិ បញ្ចបិ។ ឥតិ ឥមេ បញ្ច សុត្តន្តា
បញ្ចគរុកវសេន កថិតា, ន បញ្ចគរុកជាតកវសេន។ បញ្ចគរុកជាតកំ បន

សក្ខីការត្រាយ អាហារិទ្ធា កថេតព្វំ។ តត្រ ហិ អមនុស្សហិ កត្តាមជ្ឈេ
កតាយ អាបណាធិវិចារណាយ មហាបុរិសស្ស បញ្ចសុ សហាយេសុ
រូបគរុកោ រូបាម្ពណោ ពជ្ឈីត្វា អនយព្យសនំ បត្តោ, សន្តាធិគរុកា
សន្តារម្ពណាធិសុ។ ឥតិ តំ សក្ខីការត្រាយ អាហារិទ្ធា កថេតព្វំ។ ឥមេ បន បញ្ច
សុត្តន្តា បញ្ចគរុករសេនេវ កថិតា។

៦. យស្មា ច ន កេវលំ បុរិសាយេវ បញ្ចគរុកា ហោន្តិ, ឥតិយោបិ
ហោន្តិយេវ, តស្មា តាសម្មិ វសេន បុន បញ្ច សុត្តន្តេ កថេសិ។ តេសម្មិ អត្ថោ
វុត្តនយេនេវ វេទិតព្វំ។ វុត្តសុបិ បឋមសុត្តេ លោហាចាសាធាទ្ធវេ បិតំ ធមារំ
ឱលោកេត្វា មតាយ រាជាវេជាយ វុត្ត វេទិតព្វំ។ តំ ហោជ្ជាវិត្តាវិតមេវ។

៧. ធុតិយសុត្តេ ពារាណាសិយំ រូបបដិវិនោ មាតុកាមស្ស វុត្ត វេទិតព្វំ។
គុត្តិលវីណាវាធកោ កិវេកិស្ស ឥតិយា សហស្សំ បហិណិ, សា តំ
ឧប្បណ្ឌោត្វា គណ្ឌិតំ ន ឥច្ឆិ។ សោ “កិវិស្សមេត្ត កត្តព្វ”ន្តិ
សាយន្តកាលសមនន្តវេ អលង្កតបដិយត្តោ តស្ស គេហស្ស អភិមុខដ្ឋានេ
អញ្ញស្មី គេហទ្វារេ និសិន្នោវីណាយ តន្តិយោ សមេ គុណោ បតិដ្ឋាបេត្វា
តន្តិស្សវេន គីតស្សរំ អនតិក្កមន្តោ កាយិ។ សា ឥតី តស្ស គីតសន្តំ សុត្វា
ទ្វារន្តិ សញ្ញាយ “វិវេជិតចានេន តស្ស សន្តិកំ គមិស្សមិ”តិ អាគាសេយេវ
ជីវិតក្ខយំ បត្តា។

៨. តតិយសុត្តេ ចក្កវត្តិវញ្ញោ កាយតោ ចន្ទនគន្ធា វាយតិ, មុខតោ ច
ឧប្បលគន្ធាតិ ឥទំ អាហារិទ្ធា ឥទំ ចេត្ត វុត្ត វេទិតព្វំ។ សាវត្ថិយំ កិវេកិស្ស
កុដុម្ពិកជិតាយ សាមិកោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា, “ន សក្កា មយា អយំ ធម្មោ
គិហិត្វតេន បូរេតុ”ន្តិ អញ្ញតវស្ស បិណ្ឌាចាតិកត្តវស្ស សន្តិកេ បព្ពជិ។
អថស្ស ភវិយំ “អស្សមិកា អយ”ន្តិ ញត្វា រាជា បសេនធិកោសលោ អន្តេបុរំ

អាហារបេត្វា ឯកទិវសំ ឯកំ នីលុប្បលកលាបំ អាធាយ អន្តេបុរំ បរិវេជ្ជា
ឯកេកិស្សា ឯកេកំ នីលុប្បលំ ធាបេសិ។ បុប្ផេសុ ភាជិយមាទេសុ តស្សា
ឥត្តិយា ទ្វេ បាត្ថំ បត្តានិ។ សា បហដ្ឋាការំ ឧស្សេត្វា ឧបសិដ្ឋិត្វា បរោទិ។ រាជា
តស្សា ឧភយាការំ ទិស្វា តំ បក្កោសាបេត្វា បុច្ឆិ។ សា អត្ថនោ
បហដ្ឋការណាញា រោទនការណាញា កថេសិ។ យាវតតិយំ កថិតេបិ រាជា
អស្សុទ្ធិហន្តោ បុនទិវសេ សកលរាជនិវេសនេ
សព្ពមាលាវិលេបនាទិសុគន្ធគន្ធ�ំ ហារាបេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស
អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាធានំ ទត្វា
ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ តំ ឥត្ថី “កតរោតេ ថេរោ” តិ បុច្ឆិត្វា, “អយ” ត្ថិ វុត្ត
ញាត្វា សត្តារំ វុច្ឆិត្វា, “ភន្តេ, តុម្ពេហិ សទ្ធិ ភិក្ខុសង្ឃា គច្ឆតុ, អម្ពា កំ
អសុកត្តេរោ អនុមោទនំ ករិស្សតិ” តិ អាហា។ សត្តា តំ ភិក្ខុ បេត្វា វិហារំ
គតោ។ ថេរេ អនុមោទនំ វត្ថុំ អារទ្ធមត្តេ សកលំ រាជនិវេសនំ គន្ធបូរំ វិយ ជាតំ។
រាជា “សច្ចមេវេសា អាហារ” តិ បសិទិត្វា បុនទិវសេ សត្តារំ តំ ការណំ បុច្ឆិ។
សត្តា “អយំ អតីតេ ធម្មកថំ សុណាន្តោ ‘សាធុ សាធុ’ តិ សាធុការំ បវត្តេន្តោ
សក្កច្ចំ អស្សោសិ, តម្ពលកោ តេន មហារាជ អយមាទិសំសោលធ្វោ” តិ
អាចិត្តិ។

“សទ្ធម្មទេសនាកាលេ, សាធុ សាធុតិ ភាសតោ;
មុខតោ ជាយតេ គន្ធា, ឧប្បលំវេ យថោទកេ” តិ។

សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។ ឥមស្មី វុត្តេ វុត្តមេវ កថិតំ។

រូបាទិវគ្គវណ្ណានា។

២. នីវរណាប្បហានវគ្គវណ្ណានា

១១. ទុតិយស្ស បឋមេ ឯកធម្មម្បីតិ ឯត្ថ “តស្មី ខោ បន សមយេ ធម្មា ហោន្តី” តិអាទិសុ (ធរ. ស. ១២១) វិយ និស្សត្តជ្ជន ធម្មា វេទិតញ្ចោ។ តស្មា ឯកធម្មម្បីតិ និស្សត្តំ ឯកសភាវម្បីតិ អយមេត្ថ អត្ថោ។ អនុប្បន្នោវាតិ ឯត្ថ បន “ភូតានំ វា សត្តានំ វិចិត្តិយា សម្ពេសីនំ វា អនុគ្គហាយ (ម. និ. ១.៤០២; សំ. និ. ២.១១) យាវតា, ភិក្ខុវេ, សត្តា អបទា វា ទិបទា វា” តិ (អ. និ. ៤.៣៤; ឥតិវុ. ៩០) ឯវមាទិសុ វិយ សមុច្ចយត្ថោ វាសន្នោ ទដ្ឋញ្ចោ, នវិកប្បត្ថោ។ អយញ្ចេត្ថ អត្ថោ - យេន ធម្មេន អនុប្បន្នោ ច កាមច្ឆន្នោ ឧប្បជ្ជតិ, ឧប្បន្នោ ច កាមច្ឆន្នោ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ សំវត្ថតិ, តមហំ យថា សុភនិមិត្តំ, ឯវំ អញ្ញំ ន បស្សមីតិ។ តត្ថ អនុប្បន្នោតិ អជាតោ អសញ្ញាតោ អចាតុភូតោ អសមុទាគតោ។ កាមច្ឆន្នោតិ “យោ កាមេសុ កាមច្ឆន្នោ កាមរាគោ កាមនន្តិ កាមតណ្ហា” តិអាទិនា (ធរ. ស. ១១៥៦) នយេន វិត្តាវិតំ កាមច្ឆន្ននីវរណំ។ ឧប្បជ្ជតីតិ និព្ពត្តតិ ចាតុភវតិ។ សោ បនេស អសមុទាចារវសេន វា អនុភូតាវម្មណាវសេន វា អនុប្បន្នោ ឧប្បជ្ជតីតិ វេទិតញ្ចោ។ អញ្ញថា ហិ អនមតត្ថេ សំសារេ អនុប្បន្នោ នាម នត្ថិ។

តត្ថ ឯកច្ឆស្ស វត្ថវសេន កិលេសោ ន សមុទាចរតិ, ឯកច្ឆស្ស គន្ធមុតត្ថសមាធិ-វិបស្សនានវកម្មាទីនំ អញ្ញាតវសេន។ កម៌? ឯកច្ឆោ ហិ វត្ថុសម្បន្នោ ហោតិ, តស្ស ទ្វេអសីតិ ខុទ្ទកវត្ថានិ ចុទ្ទស មហាវត្ថានិ ចេតិយផ្តលាពោធិយផ្តលាចានីយមាឡ កឧបោសថាភារអាគន្ធកកមិកវត្ថា និ ច ករោន្តស្សេវ កិលេសោ ឱកាសំ ន លភតិ។ អបរភាគេ បនស្ស វត្ថំ វិស្សន្នេត្វា ភិន្នវត្ថុស្ស ចរតោ អយោនិសោមនសិការញ្ចោវ សតិវោស្សគ្គញ្ច អាគម្ម ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវម្បិ អសមុទាចារវសេន អនុប្បន្នោ ឧប្បជ្ជតិ នាម។

ឯកោត្តោ គន្ថយុត្តោ ហោតិ, ឯកម្មំ និកាយំ គណ្ណាតិ ទ្វេបិ តយោបិ
ចត្តារោបិ បញ្ចបិ។ តស្ស តេបិជកំ ពុទ្ធវចនំ អត្តវសេន ចាឡិវសេន
អនុសន្ធិវសេន បុញ្ញាបវវសេន គណ្ណាន្តស្ស សង្ខាយន្តស្ស វាចេន្តស្ស
ទេសេន្តស្ស បកាសេន្តស្ស កិលេសោ ឱកាសំ នលភតិ។ អបរភាគេ បនស្ស
គន្ថកម្មំ បហាយ កុសីតស្ស ចរតោ អយោនិសោមនសិការសតិវោស្សគ្គេ
អាគម្ម ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវម្មិ អសមុទាចារវសេន អនុប្បន្នោ ឧប្បជ្ជតិ នាម។

ឯកោត្តោ បន ធុតត្ថជរោ ហោតិ, តេវស ធុតត្ថគុណោ សមាធាយ វត្ថតិ។
តស្ស បន ធុតត្ថគុណោ បរិហារន្តស្ស កិលេសោ ឱកាសំ នលភតិ។ អបរភាគេ
បនស្ស ធុតត្ថានិវិស្សន្នេត្វា ពាហុល្លាយ អារវត្ថស្ស ចរតោ
អយោនិសោមនសិការសតិវោស្សគ្គេ អាគម្ម ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវម្មិ
អសមុទាចារវសេន អនុប្បន្នោ ឧប្បជ្ជតិ នាម។

ឯកោត្តោ អដ្ឋសុ សមាបត្តិសុ ចិល្បាវសី ហោតិ, តស្ស បឋមជ្ឈានាធិសុ
អារវ្គនវសិអាធិនំ វសេន វិហារន្តស្ស កិលេសោ ឱកាសំ នលភតិ។ អបរភាគេ
បនស្ស បរិហ័នជ្ឈានស្ស វាវិស្សជ្ជជ្ឈានស្ស វា ភស្សាធិសុ អនុយុត្តស្ស
វិហារតោ អយោនិសោមនសិការសតិវោស្សគ្គេ អាគម្ម ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវម្មិ
អសមុទាចារវសេន អនុប្បន្នោ ឧប្បជ្ជតិ នាម។

ឯកោត្តោ បន វិបស្សកោ ហោតិ, សត្តសុ វា អនុបស្សនាសុ អជ្ឈាវសសុ វា
មហាវិបស្សនាសុ កម្មំ ករោត្តោវិហារតិ។ តស្សេវវិហារតោ កិលេសោ
ឱកាសំ នលភតិ។ អបរភាគេ បនស្ស វិបស្សនាកម្មំ បហាយ
កាយទន្ធិពហុលស្ស វិហារតោ អយោនិសោមនសិការសតិវោស្សគ្គេ អាគម្ម
ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវម្មិ អសមុទាចារវសេន អនុប្បន្នោ ឧប្បជ្ជតិ នាម។

ឯកឡែង លក់កម្មកោ ហោតិ, ឧបាសថាភារកោជនសាលាធីនិ កាវេតិ។
តស្ស តេសំ ឧបករណានិ ចិន្តន្តស្ស កិលេសោ ឌីកាសំ នលភតិ។ អបរភាគេ
បនស្ស លក់កម្ម និដ្ឋិតេ វាវិស្សជ្ជេ វា អយោនិសោមនសិការសតិវោស្សគ្គេ
អាគម្ម ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវម្បី អសមុទាចារវសេន អនុប្បន្នោ ឧប្បជ្ជតិ នាម។

ឯកឡែង បន ព្រហ្មលោកា អាគតោ សុទ្ធសត្តោ ហោតិ, តស្ស
អនាសេវនតាយ កិលេសោ ឌីកាសំ នលភតិ។ អបរភាគេ បនស្ស
លទ្ធាសេវនស្ស អយោនិសោមនសិការសតិវោស្សគ្គេ អាគម្ម ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវម្បី
អសមុទាចារវសេន អនុប្បន្នោ ឧប្បជ្ជតិ នាម។ ឯវំ តាវ អសមុទាចារវសេន
អនុប្បន្នស្ស ឧប្បន្នតា វេទិតញ្ញា។

កងំ អនុក្ខតាវម្មណាវសេន? ឥតឯកឡែង អនុក្ខតបុព្វំ មនាបិយំ
រូបាធិអារម្មណំ លភតិ, តស្ស តត្ថ អយោនិសោមនសិការសតិវោស្សគ្គេ
អាគម្ម រាគោ ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវំ អនុក្ខតាវម្មណាវសេន អនុប្បន្នោ ឧប្បជ្ជតិ នាម។

ឧប្បន្នោតិ ជាតោ សញ្ញាតោ និព្វត្តោ អភិនិព្វត្តោ ចាតុក្ខតោ។
ភិយ្យោភាវាយាតិ បុនប្បន្នភាវាយ។ វេបុល្លាយាតិ វិបុលភាវាយ រាសិភាវាយ។
តត្ថ សកី ឧប្បន្នោ កាមច្ឆន្នោ ន និរុជ្ឈិស្សតិ, សកី និរុទ្ធោ វា ស្ទេវ បុន
ឧប្បន្និស្សតីតិ អដ្ឋានមេតំ។ ឯកស្មី បន និរុទ្ធ តស្មី វា អារម្មណោ អញ្ញាស្មី វា
អារម្មណោ អបរាបរំ ឧប្បជ្ជមាណោ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ សំវត្ថុតិ នាម។

សុភនិមិត្តន្តិ រាគដ្ឋានិយំ អារម្មណំ។ “សនិមិត្តា, ភិក្ខុវេ, ឧប្បជ្ជន្តិ ចាបកា
អកុសលា ធម្មា, នោ អនិមិត្តា”តិ ឯត្ថ និមិត្តន្តិ បច្ចយស្ស នាមំ។
“អធិចិត្តមនុយុត្តេន, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនា បញ្ចា និមិត្តានិ កាលេន កាលំ
មនសិកាតញ្ញានី”តិ (ម. និ. ១.២១៦) ឯត្ថ ការណស្ស។ “សោ តំ និមិត្តំ អាសេវតិ

ភាវេតី"តិ (អ. និ. ៩.៣៥) ឯត្ថ សមាធិស្ស។ “យំ និមិត្តំ អាគម្ម យំ និមិត្តំ
មនសិករោតោ អនន្តរា អាសវានំ ខយោ ហោតី"តិ (អ. និ. ៦.២៧) ឯត្ថ
វិបស្សនាយ។ ឥធិ បន រាគជ្ជានិយោ ឥជ្ឈារម្មណាធម្មោ “សុភនិមិត្ត”ន្តិ
អធិប្បតោ។ អយោនិសោមនសិករោតោតិ។ “តត្ថ កតមោ
អយោនិសោមនសិការោ? អនិច្ចេ និច្ចន្តិ, ធុកេត្ត សុខន្តិ, អនត្តនិ អត្តាតិ, អសុភេ
សុភន្តិ, អយោនិសោមនសិការោ ឧប្បថមនសិការោ, សច្ចវិប្បជិត្តលេន វា
ចិត្តស្ស អាវជ្ជនា អន្ធាវជ្ជនា អាភោតោ សមន្នាហារោ មនសិការោ។ អយំ
វុច្ចតិ អយោនិសោមនសិការោ”តិ (វិភ. ៩.៣៦) ឥមស្ស មនសិការស្ស វសេន
អនុចាយេន មនសិករោន្តស្សាតិ។

១២. ធុតិយេ ព្យាចាទោតិ ភត្តព្យាបត្តិ វិយ ចិត្តស្ស ព្យាបដ្ឋនំ
បកតិវិជហនភារោ។ “តត្ថ កតមំ ព្យាចាទនីវរណំ? អនត្តំ មេ អចរីតិ
អាហារោ ជាយតី”តិ (ធិ. ស. ១១៦០) ឯវំវិត្តាវតស្ស ព្យាចាទនីវរណស្សេតំ
អធិវចនំ។ បដិយនិមិត្តន្តិ អនិជ្ជំ និមិត្តំ។ បដិយស្សបិ បដិយារម្មណស្សបិ ឯតំ
អធិវចនំ។ វុត្តម្បិ ចេតំ អដ្ឋកថាយំ - “បដិយម្បិ បដិយនិមិត្តំ,
បដិយារម្មណាបិ ធម្មោ បដិយនិមិត្ត”ន្តិ។ សេសមេត្ត កាមច្ឆន្ទេ វុត្តនយេនេវ
វេទិតព្ពំ។ យថា ចេត្ត, ឯវំ ឥតោ បរេសុបិ។ តត្ថ តត្ថ ហិវិសេសមត្តមេវ
វត្តាមាតិ។

១៣. តតិយេ ជិនមិទ្ធុន្តិ ជិនព្យោវ មិទ្ធុព្យា។ តេសុ ចិត្តស្ស អកម្មញ្ញតា ជិនំ,
អាលសិយភាវស្សេតំ អធិវចនំ។ តិណ្ណំ ខន្ធានំ អកម្មញ្ញតា មិទ្ធុ, កបិមិទ្ធុស្ស
បចលាយិកភាវស្សេតំ អធិវចនំ។ ធុភិទ្ធុម្បិ “តត្ថ កតមំ ជិនំ? យា ចិត្តស្ស
អកល្យតា អកម្មញ្ញតា ឡីយនា សល្លិយនា។ តត្ថ កតមំ មិទ្ធុ? យា
កាយស្ស អកល្យតា អកម្មញ្ញតា ឡីនាហោ បរិយោនាហោ”តិអាទិនា (ធិ. ស.

០១២-០១២៣) នយោបាយវិទ្យា វេទិតញ្ញា។ អរតីតិអាទីនិវិកត្តនយោបាយ
វេទិតញ្ញានិវិកត្តញ្ញាត -

“តត្ថ កតមា អរតិ? បន្តេសុ វា សេនាសនេសុ អញ្ញាតវញ្ញាតវេសុ វា
អធិកុសលេសុ ធម្មេសុ អរតិ អរតិតា អនភិរតិ អនភិរមនា ឧក្កល្លាតា
បរិតស្សិតា, អយំ វុច្ចតិ អរតិ។ តត្ថ កតមា តន្តិ? យា តន្តិ តន្តិយនា
តន្តិមនតា អាលស្សំ អាលស្សយនា អាលស្សយិតត្ថំ, អយំ វុច្ចតិ តន្តិ។
តត្ថ កតមា វិជម្ពិតា? យា កាយស្ស ជម្ពនា វិជម្ពនា អានមនា វិនមនា
សន្មមនា បណមនា ព្យាធិយកំ, អយំ វុច្ចតិ វិជម្ពិតា។ តត្ថ កតមា
ភត្តសម្មាសោ? យា ភុត្តាវិស្ស ភត្តមុច្ឆា ភត្តកិលមថោ ភត្តបរិធយាហោ
កាយទុដ្ឋល្លំ, អយំ វុច្ចតិ ភត្តសម្មាសោ។ តត្ថ កតមំ ចេតសោ ច លីនត្ថំ?
យា ចិត្តស្ស អកល្យតា អកម្មញ្ញតា ឱលីយនា សលីយនា លីនំ លីយនា
លីយិតត្ថំ លីនំ លីយនា លីយិតត្ថំ ចិត្តស្ស, ឥទំ វុច្ចតិ ចេតសោ ច លីនត្ថំ” ត្ថិ
(វិក. ៨៥៦, ៨៥៧, ៨៥៨, ៨៦០)។

ឯត្ថ ច បុរិមា ចត្តារោ ធម្មា ជិនមិទ្ធីនីវរណស្ស សហជាតវសេនាបិ
ឧបនិស្សយវសេនាបិ បច្ចយា ហោត្តិ, ចេតសោ ច លីនត្ថំ អត្តនោវ អត្តនា
សហជាតំ ន ហោតិ, ឧបនិស្សយកោជិយា បន ហោតីតិ។

១២. ចតុត្ថ ឧទ្ធចកុក្កច្ឆន្តិ ឧទ្ធចញ្ញោវ កុក្កច្ឆញ្ញា។ តត្ថ ឧទ្ធច្នំ នាម ចិត្តស្ស
ឧទ្ធតាការោ។ កុក្កច្នំ នាម អកតកល្យាណស្ស កតចាបស្ស តប្បច្ចយា
វិប្បជិសារោ។ ចេតសោ អរូបសមោតិ ឧទ្ធចកុក្កច្ឆស្សវេតំ នាមំ។
អរូបសន្តចិត្តស្សាតិ ឈានេន វា វិបស្សនាយ វា អរូបសមិតចិត្តស្ស។ អយំ បន
អរូបសមោ ឧទ្ធចកុក្កច្ឆស្ស ឧបនិស្សយកោជិយា បច្ចយា ហោតីតិ។

១៥. បញ្ហាមេរ័យវិចិត្រាតិ “សត្វិ កង្ខតិ” តិអាទិនា (ឆ. ស. ១១៦៧) នយេន
វិត្តាវតំ វិចិត្រាតិវរណំ។ អយោនិសោមនសិកាពេ វុត្តលក្ខណោយេវាតិ។

១៦. ធម្មេអនុប្បន្នោ វា កាមច្ចន្នោ នុប្បន្នតិ អសមុទាចារវសេន វា
អនុក្ខតាវម្ពណាវសេន វាតិ ធ្វើហេវ ការណេហិ អនុប្បន្នោ ន ឧប្បន្នតិ, តថា
វិក្ខម្ហិតោវ ហោតិ, បុន ហេតុំ វា បច្ចយំ វា ន លភតិ។ ឥធាបិ វត្តាទីនំយេវ
វសេន អសមុទាចារេ វេទិតញ្ចោ។ ឯកច្ចស្ស ហិ វុត្តនយេនេវ វត្តេ យុត្តស្ស វត្តំ
ករេន្តស្សេវ កិលេសោ ឱកាសំ ន លភតិ, វត្តវសេន វិក្ខម្ហិតោ ហោតិ។ សោ តំ
តថាវិក្ខម្ហិតមេវ កត្វាវិវដ្តេត្វា អរហត្តំ គណ្ហាតិ មិលក្ខតិស្សត្ថេវេវិយ។

សោ កិរាយស្មា រោហណជនបទេ កាមណ្ណាវាលមហាវិហារស្ស
ភិក្ខាចារេ នេសាទកុលេ និព្ពត្តោ។ វយំ អាគម្ម កតយរាវាសោ “បុត្តទារំ
ចោសេស្សមី” តិ អទ្ធិហលសតំ សណ្ឋាបេត្វា ចាសសតំ យោដេត្វា សូលសតំ
រោបេត្វា ពហុំ ចាបំ អាយុហន្តោ ឯកទិវសំ គេហតោ អគ្គិញ្ច លោណាញ្ច
គហេត្វា អរញ្ចំ គតោ។ ចាសេ ពទ្ធមិគំ វិចិត្វា អដ្ឋារបក្កមំសំ ខាទិត្វា
បិចាសិតោ ហុត្វា កាមណ្ណាវាលមហាវិហារំ បរិវិជ្ជោ ចាជីយមាឡុកេ
ទសមត្ថេសុ ចាជីយយដេសុ បិចាសាវិនោទនមត្តម្បិ ចាជីយំ អលភត្តោ, “កី
នាមេតំ ឯត្តកានំ ភិក្ខុនំ វសនជ្ជានេ បិចាសាយ អាគតានំ
បិចាសាវិនោទនមត្តំ ចាជីយំ នត្ថី” តិ ឧដ្ឋាយិ តុំ អារន្ទោ។
ចូឡបិណ្ឌាចាតិកតិស្សត្ថេវេ តស្ស កថំ សុត្វា តស្ស សន្តិកំ គច្ចន្នោ
ចាជីយមាឡុកេ ទសមត្ថេ ចាជីយយដេ បូរេ ទិស្វា “ជីវមាទេតកសត្តោ
អយំ ភវិស្សតី” តិ ចិន្តេត្វា, “ឧចាសក, សចេ បិចាសិតោសិ, បិវ ចាជីយ” ត្ថិ វត្វា
កុដំ ឧត្តិបិត្វា តស្ស ហត្ថេសុ អាសិញ្ចា។ តស្ស កម្មំ បដិច្ច បីតបីតំ ចាជីយំ
តត្ថកចាលេ បក្ខិត្តមិវ នស្សតិ, សកលេបិ យដេ បិវតោ បិចាសា ន បច្ឆិដ្ឋិ។

អង្គជំរឿនអាហារ - “យាវ ធារុណញ្ចតេ, ឧបាសក, កម្មំ កតំ, ឥន្ទានេវ បេតោ
ជាតោ, វិចារកោ កីធិសោ ភវិស្សតី” តិ?

សោ តស្ស កថំ សុត្វាលទ្ធសំវេតោ ថេវ វន្តិត្វា តានិ អន្ធិហាលាទីនិ
វិសន្តិវត្វា វេតេន យំ គន្ធា បុត្តធាវំ ឱលោកេត្វា សត្តានិ ភិទ្ធិត្វា
ធិបកមិគបក្ខិនោ អរញ្ញោ វិស្សន្តេត្វា ថេវ បច្ចុបសន្តមិត្វា បព្ពដ្ឋំ យាថិ។ ទុក្ខរា,
អាវុសោ, បព្ពដ្ឋា, កថំ តុំ បព្ពជិស្សសីតិ? ភន្តេ, ឯវុបំ បច្ចុក្ខការណំ ទិស្វា កថំ
ន បព្ពជិស្សមីតិ? ថេរោ តចបញ្ចកកម្មជ្ជានំ ទត្វា បព្ពាជេសិ។ សោ វត្តារភិតោ
ហុត្វា ពុទ្ធវេចនំ ឧគ្គល្ហាឆ្នោ ឯកទិវសំ នេវទូតសុត្តេ “តមេនំ, ភិក្ខុវេ,
និរយថាលា បុន មហានិរយេ បក្ខិបន្តិ” តិ (ម. និ. ៣.២៧០; អ. និ. ៣.៣៦) ឥមំ
ថានំ សុត្វា “ឯត្ថកំ ទុក្ខរាសី អនុភវិតសត្តំ បុន មហានិរយេ បក្ខិបន្តិ, អហោ
ភារិយោ, ភន្តេ, មហានិរយោ” តិ អាហា។ អាមាវុសោ, ភារិយោតិ។ សក្កា, ភន្តេ,
បស្សិតុន្តិ? “ន សក្កា បស្សិតុំ, ទិដ្ឋសទិសំ កាតុំ ឯកំ ការណំ ទស្សេស្សមី” តិ
សាមណោវេ សមាទបេត្វា ចាសាណាបិដ្ឋេ អល្លធារុរាសី កាវេហីតិ។ សោ តថា
កាវេសិ។ ថេរោ យថានិសិន្នោវ ឥទ្ធិយា អភិសន្តិវត្វា មហានិរយេតោ
ខន្ធជាបនកមត្តំ អគ្គិបបដិកំ និហិវត្វា បស្សន្តស្សេវ តស្ស ថេវស្ស ធារុរាសិម្ហិ
បក្ខិបិ។ តស្ស តត្ថ និចារតោ ច ធារុរាសិនោ ឈាយិត្វា ធារិកភារូបកមនញ្ចា
អបច្ឆា អបុរិមំ អហោសិ។

សោ តំ ទិស្វា, “ភន្តេ, ឥមស្មី សាសនេ កតិ ធុរានិ នាមា” តិ បុច្ឆិ។ អាវុសោ,
វិបស្សនាធុរំ, គន្ធុរន្តិ។ “ភន្តេ, គន្ធា នាម បដិពលស្ស ភារោ, មយ្ហំ បន
ទុក្ខបនិសា សទ្ធា, វិបស្សនាធុរំ បូរេស្សមិ កម្មជ្ជានំ មេ ទេថា” តិ វន្តិត្វា និសីទិ។
ថេរោ “វត្ថុសម្បន្នោ ភិក្ខុ” តិ វត្ថុសីសេ វត្វា តស្ស កម្មជ្ជានំ កថេសិ។ សោ
កម្មជ្ជានំ គហេត្វា វិបស្សនាយ ច កម្មំ ករោតិ, វត្ថុញ្ច បូរេតិ។ ឯកទិវសំ

ចិត្តលបព្ពតមហាវិហារេ វត្ថុំ ករោតិ, ឯកទិវសំ គាមណ្ឌវាលមហាវិហារេ,
ឯកទិវសំ គោចរគាមមហាវិហារេ។ ជនមិទ្ធផ្ទុ ឡិក្កន្តមត្តេ វត្ថុបរិហានិកយេន
បលាលវរណកំ តេមេត្វា សីសេ វេបេត្វា ចាទេ ឧទកេ ឡិកាវេត្វា និសីទតិ។
សោ ឯកទិវសំ ចិត្តលបព្ពតមហាវិហារេ ទ្វេយាមេ វត្ថុំ កត្វា
ពលវបច្ឆសកាលេ និទ្ទាយ ឡិក្កមិតុំ អារទ្ទាយ អល្លបលាលំ សីសេ វេបេត្វា
និសិទ្ធោ ចាជីនបព្ពតបស្សេ សាមណោស្ស អរុណាវតិយសុត្តន្តំ សង្ឃាយន្តស្ស

-

“អារម្ភេន និក្កមេន, យុញ្ញេន ពុទ្ធសាសនេ;
ធុនាថ មច្ចុនោ សេនំ, នធូរាគារំវ កុញ្ញរោ។

“យោ ឥមស្មី ធម្មវិនយេ, អប្បមត្តោ វិហស្សតិ;
បហាយ ជាតិសំសារំ, ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សតី” តិ។ (សំ. និ. ១.១៨៥) -

ឥទំ ហំនំ សុត្វា “មាទិសស្ស អារទ្ធវិវិយស្ស ភិក្ខុនោ សម្មាសម្ពុទ្ធន ឥទំ កថិតំ
ករិស្សតី” តិ បីតី ឧប្បាទេត្វា ឈានំ និព្ពត្តេត្វា តទេវ ចាទកំ កត្វា
អនាគាមិជលេ បតិជ្ជាយ អបរាបរំ វាយមន្តោ សហ បជិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ
ចាបុណី។ បរិនិព្វានកាលេ ច តទេវ ការណំ ទស្សន្តោ ឯវមាហា -

“អល្លំ បលាលបុញ្ញាហំ, សីសេនាទាយ ចង្គមី;
បត្តោស្មី តតិយំ ហំនំ, ឯត្ថ មេ នត្ថិ សំសយោ” តិ។

ឯវរូបស្ស វត្ថុវសេន វិក្ខម្ពិតកិលេសោ តថា វិក្ខម្ពិតោវ ហោតិ។

ឯកច្ឆស្ស វត្ថុនយេនេវ គន្តេ យុត្តស្ស គន្តំ ឧត្តណ្ឌន្តស្ស សង្ឃាយន្តស្ស
វាចន្តស្ស ទេសេន្តស្ស បកាសេន្តស្ស ច កិលេសោ ឡិកាសំ នលភតិ,

គន្លងសេនវិក្ខម្ពិលោកិយ ហោតិ។ សោ តំ តថាវិក្ខម្ពិលោកិយ កត្វាវិវដ្តត្វា
អរហន្តំ គល្លាតិ មលិយនេវត្ថេរោវិយ។ សោ កិរាយស្មា តិវស្សនិក្ខកាលេ
កល្លតាមកេ មណ្ឌលារាមមហាវិហារេ ឧទ្ទេសញ្ច គល្លាតិ, វិបស្សនាយ ច
កម្មំ ករោតិ។ តស្សេកធិវសំ កល្លតាមេ ភិក្ខុយ ចរតោ ឯកា ឧចាសិកា
យាគុឡង្គំ ធិត្វា បុត្តសិនេហំ ឧប្បាធិត្វា ថេរំ អន្តោនិវេសនេ និសីទាបេត្វា
បណ្ឌិតភោជនំ ភោជេត្វា “កតតាមវាសិកោសិ តាតា” តិ បុច្ឆិ។
មណ្ឌលារាមមហាវិហារេ គន្លកម្មំ ករោមិ, ឧចាសិកេតិ។ តេន ហិ តាត យាវ
គន្លកម្មំ ករោសិ, ឥធម៌ និពទ្ធិភិក្ខុំ គល្លាសីតិ។ សោ តំ អធិវាសេត្វា តត្ថ
និពទ្ធិភិក្ខុំ គល្លាតិ, តត្ថកិច្ចាវសានេ អនុមោទនំ ករោន្តោ “សុខំ ហោតុ, ធុត្វា
មុច្ចតុ” តិ បទទ្វយមេវ កថេត្វា គប្បតិ។ អន្តោវស្សេ តេមាសំ តស្សាយេវ
សន្តីហំ ករោន្តោ បិណ្ឌាបចិត្តិ កត្វា មហាបវរណាយ សហ បដិសម្ពិទាហិ
អរហន្តំ ចាបុណិ។ នេវាសិកមហាថេរោ អាហា - “អាវុសោ មហានេវ, អន្ត
វិហារេ មហាជនោ សន្និបតិស្សតិ, តស្ស ធម្មទានំ ឧទេយ្យាសី” តិ។ ថេរោ
អធិវាសេសិ។

ឧបាសាមណោរា ឧចាសិកាយ សញ្ញំ អនិសុ - “អន្ត តេ បុត្តោ ធម្មំ
កថេស្សតិ, វិហារំ គន្ធា សុណោយ្យាសី” តិ។ តាតា, ន សញ្ញេវ ធម្មកថំ ជានន្តិ,
មម បុត្តោ ឯត្ថកំ កាលំ មយ្ហំ កថេន្តោ “សុខំ ហោតុ, ធុត្វា មុច្ចតុ” តិ
បទទ្វយមេវ កថេសិ, មា កេឡី ករោថាតិ។ មា, តុំ ឧចាសិកេ, ជាននំ វា
អជាននំ វា ឧបជ្ឈហស្ស, វិហារំ គន្ធា ធម្មមេវ សុណាហីតិ។ ឧចាសិកា
គន្ធមាលាធិនិ គហេត្វា គន្ធា បូជេត្វា បរិសន្តេ ធម្មំ សុណាមាធា និសីទិ។
ធិវាធម្មកថិកោ ច សរភាណាកោ ច អត្តនោ បមាណំ ញត្វា ឧដ្ឋហីសុ។ តតោ
មលិយនេវត្ថេរោ ធម្មាសនេ និសីទិត្វា ចិត្តពិជនី គហេត្វា អនុបុត្តិ កថំ វត្វា -
“មយា មហាឧចាសិកាយ តយោ មាសេ ធូរហេវ បទេហិ អនុមោទនា កតា,

អង្គ សព្វវត្ថុ តិហិ បិដកេហិ សម្មសិទ្ធា តស្សេវ បទទ្ធយស្ស អត្ថំ
កថេស្សមី” តិ ធម្មទេសនំ អារភិទ្ធា សព្វវត្ថុ កថេសិ។ អរុណុត្តមនេ
ទេសនាបរិយោសានេ មហាឧបាសិកា សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាសិ។

អបរោចិ តស្មីយេវ មហាវិហារេ តិស្សភូតិត្ថេវា នាម វិនយំ កណ្ណាន្តោ
ភិក្ខាចារវេលាយំ អន្តោកាមំ បរិជ្ជោ វិសភាគារម្មណំ ឱលោកេសិ។ តស្ស
លោកោ ឧប្បជ្ឈិ, សោ បតិជ្ជិតទានំ អចាលេត្វា អត្តនោ បត្តេ យាគុំ
ឧបជ្ជាកទហរស្ស បត្តេ អាកិរិទ្ធា “អយំ វិតក្កោ វឿមាណោ មំ ចតុសុ
អចាយេសុ សំសីទាបេស្សតិ” តិ តតោវ និវត្តិទ្ធា អាចរិយស្ស សន្តិកំ គន្ធា
វន្តិទ្ធា ឯកមន្តំ បិតោ អាហា - “ឯកោ មេ ព្យាធិ ឧប្បន្នោ, អហំ ឯតំ តិកិច្ចិតុំ
សក្កោន្តោ អាគមិស្សមិ, ឥតវថា នាគមិស្សមិ។ តុម្ភេ ទិវា ឧទ្ទេសព្វា សាយំ
ឧទ្ទេសព្វា មំ ឱលោកេត្វា ឋបេថ, បច្ឆុសកាលេ ឧទ្ទេសំ បន មា ឋបយិត្តា” តិ ឯវំ
វត្វា មលយវាសិមហាសង្ឃវ ក្ខិតតត្ថេវស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។ ថេវា អត្តនោ
បណ្ណាសាលាយ បរិកណ្ណំ ករោន្តោ តំ អនោលោកេត្វាវ “បដិសាមេហិ,
អារុសោ, តវ បត្តចីវរ” តិ អាហា។ ភន្តេ, ឯកោ មេ ព្យាធិ អត្ថិ, សចេ តុម្ភេ តំ
តិកិច្ចិតុំ សក្កោថ, បដិសាមេស្សមិ តិ។ អារុសោ, ឧប្បន្នំ រោគំ តិកិច្ចិតុំ
សមត្ថស្ស សន្តិកំ អាគតោសិ, បដិសាមេហិតិ។ សុព្ពោចា ភិក្ខុ “អម្ពា កំ
អាចរិយោ អជាទិទ្ធា ឯវំ ន វក្ខតិ” តិ បត្តចីវរ ឋបេត្វា ថេវស្ស វត្ថំ ទស្សេត្វា
វន្តិទ្ធា ឯកមន្តំ និសីទិ។

ថេវា “រាគចរិតោ អយ” តិ ព្យាត្វា អសុភកម្មដ្ឋានំ កថេសិ។ សោ ឧដ្ឋាយ
បត្តចីវរំ អំសេ លត្តេត្វា ថេវំ បុនប្បនំ វន្តិ។ កី, អារុសោ, មហាភូតិ
អតិវេកនិបច្ចការំ ទស្សេសីតិ? ភន្តេ, សចេ អត្តនោ កិច្ចំ កាតុំ សក្ខិស្សមិ,
ឥច្ឆេតំ កុសលំ។ នោ ចេ, ឥទំ មេ បច្ឆិមទស្សនន្តិ! គច្ឆារុសោ, មហាភូតិ

តាមសិស្ស យុត្តយោគស្ស កុលបុត្តស្ស នឈានំ វាវិបស្សនា វា មគ្គោ វា ជលំ
វា ទុល្លភន្តិ។ សោ ថេរស្ស កមំ សុត្វា និបច្ចការំ ទស្សេត្វា អាគមនកាលេ
វេត្តាបិតំ ធន្នំ សេបណ្ណិតច្ចមុលំ គន្ធា បល្លង្កេន និសិន្នោ អសុភកម្មដ្ឋានំ
ចាទកំ កត្វាវិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា អរហត្តេ បតិដ្ឋាយ បច្ចុសកាលេ ឧទ្ទេសំ
សម្មាបុណី។ ឯវេរុចានំ គន្ធពសេន វិក្ខម្ពិតា កិលេសា តថាវិក្ខម្ពិតាវ ហោន្តិ។

ឯកច្ចស្ស បនវុត្តនយេនេវ ធុតត្ថានិ បរិហារតោ កិលេសោ ឱកាសំ ន
លភតិ, ធុតត្ថវសេន វិក្ខម្ពិតោវ ហោតិ។ សោ តំ តថាវិក្ខម្ពិតមេវ កត្វា
វិវេដ្ឋេត្វា អរហត្តំ គណ្ណាតិ តាមន្តបញ្ជារវាសី មហាសីវត្ថុរោ វិយ។ ថេរោ កិរ
មហាគាមេ តិស្សមហាវិហារេ វសេន្តោ តេបិជកំ អត្ថវសេន ច ចាឡិវសេន ច
អជ្ឈរស មហាគណោ វាចេតិ។ ថេរស្ស ឱវាទេ ឫត្វា សដ្ឋិសហស្ស ភិក្ខុ អរហត្តំ
ចាបុណីសុ។ តេសុ ឯកោ ភិក្ខុ អត្ថនា បដិវិទូធម្មំ អារព្ព ឧប្បន្នសោមនស្សោ
ចិន្តេសិ - “អត្ថិ នុ ខោ ឥទំ សុខំ អម្ពាភំ អាចរិយស្ស” តិ។ សោ អារវ្លេន្តោ
ថេរស្ស បុព្វជ្ជនការំ ព្រាត្វា “ឯកេនុចាយេន ថេរស្ស សំវេកំ ឧប្បាទេស្សមី” តិ
អត្ថនោ វសនដ្ឋានតោ ថេរស្ស សន្តិកំ គន្ធា វន្តិត្វា វត្តំ ទស្សេត្វា និសីទិ។ អថ នំ
ថេរោ “កី អាគតោសិ, អារុសោ, បិណ្ឌាចាតិកា” តិ អាហា។ “សចេ មេ ឱកាសំ
កិរិស្សថ, ឯកំ ធម្មបទំ គណ្ហិស្សមី” តិ អាគតោសិ, ភន្តេតិ។ ពហូ, អារុសោ,
គណ្ហាន្តិ, តុយ្ហំ ឱកាសោ ន ភិរិស្សតីតិ។ សោ សព្ពេសុ វត្ថិទិវសភាគេសុ ឱកាសំ
អលភន្តោ, “ភន្តេ, ឯវំ ឱកាសេ អសតិ មរណស្ស កមំ ឱកាសំ លភិស្សថា” តិ
អាហា។ តទា ថេរោ ចិន្តេសិ - “នាយំ ឧទ្ទេសត្ថាយ អាគតោ, មយ្ហំ បនេស
សំវេគជននត្ថាយ អាគតោ” តិ។ សោបិ ថេរោ “ភិក្ខុនា នាម, ភន្តេ, មាទិសេន
ភិវិតព្ព” តិ វត្វា ថេរំ វន្តិត្វា មណីវណ្ណោ អាកាសេ ឧប្បតិក្វា អគមាសិ។

ថេរោ តស្ស គតកាលតោ បដ្ឋាយ ជាតសំវេតោ ធិវា ឧទ្ទេសញ្ច សាយំ
ឧទ្ទេសញ្ច វាចេត្វា បត្តចីវរំ ហត្ថចាសេ ឋបេត្វា បច្ឆុសកាលេ ឧទ្ទេសំ គហេត្វា
ឡិករន្តេន ភិក្ខុនា សទ្ធិំ បត្តចីវរមាធាយ ឡិកិណ្ណោ តេរស ធុតគុណោ បរិបុណ្ណោ
អធិដ្ឋាយ គាមន្តបញ្ញាវសេនាសនំ កន្ធា បញ្ញាវំ បដិជគ្គិត្វា មញ្ចបីបំ ឧស្សាបេត្វា
“អរហត្តំ អបត្វា មញ្ចេ បិដ្ឋិន បសារេស្សមី” តិ មានសំ ពន្ធិត្វា ចង្គំមំ ឡិករិ។
តស្ស “អដ្ឋ អរហត្តំ គណ្ហិស្សមី អដ្ឋ អរហត្តំ គណ្ហិស្សមី” តិ យដេន្តស្សេវ
បវារណា សម្បត្តា។ សោ បវារណាយ ឧបកដ្ឋាយ “បុព្វជ្ជនភារំ បហាយ
វិសុទ្ធិបវារណំ បវារេស្សមី” តិ ចិន្តេន្តោ អតិវិយ កិលមតិ។ សោ តាយ
បវារណាយ មគ្គំ វា ជលំ វា ឧប្បាទេតុំ អសក្កោន្តោ “មាទិសោបិ នាម
អារទ្ធិវិបស្សកោ នលភតិ, យាវ ទុល្លភញ្ច វតិទំ អរហត្ត” តិ វត្វា តេនេវ
និយាមេន ថានចង្គំមពហុលោ ហុត្វា ភីស វស្សានិ សមណធម្មំ កត្វា
មហាបវារណាយ មន្សេ ឋិតំ បុណ្ណាចន្ទំ ទិស្វា “កី ទុខោ ចន្ទមណ្ឌលំ វិសុទ្ធិ,
ឧទាហុ មយ្ហំ សីល” តិ ចិន្តេន្តោ “ចន្ទមណ្ឌលេ សសលក្ខណំ បញ្ញាយតិ, មយ្ហំ
បន ឧបសម្បទតោ បដ្ឋាយ យាវជ្ជធិវសា សីលស្មី កាឡកំ វា តិលកោ វា
នត្ថី” តិ អារជ្ជេត្វា សញ្ញាតបីតិសោមនស្សោ បរិបក្កញ្ញាណត្វា បីតិ វិក្ខម្ហត្វា
សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ ចាបុណិ។ ឯវេបស្ស ធុតផ្កវសេនវិក្ខម្ហតោ
កិលេសោ តថាវិក្ខម្ហតោវ ហោតិ។

ឯកច្ចស្ស វុត្តនយេនេវ បឋមដ្ឋ្យនាទិសមាបជ្ជនពហុលតាយ កិលេសោ
ឡិកាសំ នលភតិ, សមាបត្តិវសេនវិក្ខម្ហតោវ ហោតិ។ សោ តំ តថា
វិក្ខម្ហតមេវ កត្វាវិវដ្តេត្វា អរហត្តំ គណ្ហាតិ មហាតិស្សត្ថេរោវិយ។ ថេរោ កិរ
អវស្សិកកាលតោ បដ្ឋាយ អដ្ឋសមាបត្តិលាភិ។ សោ សមាបត្តិវិក្ខម្ហតានំ
កិលេសានំ អសមុទាចារេន ឧគ្គហបរិបុញ្ញាវសេនេវ អរិយមគ្គសាមន្តំ កថេតិ,
សដ្ឋិវស្សកាលេបិ អត្ថនោ បុព្វជ្ជនភារំ ន ជានាតិ។ អថេកធិវសំ មហាគាមេ

តិស្សមហាវិហារតោ ភិក្ខុសង្ឃោ តលង្គរវាសិធម្មទិន្នត្ថេស្ស សាសនំ
បេសេសិ “បេរោ អាគន្ធា អម្ពាភំ ធម្មកម៌ កថេតុ” តិ។ បេរោ អធិវាសេត្វា “មម
សន្តិកេ មហាល្លកតរោ ភិក្ខុ នត្ថិ, មហាតិស្សត្ថេរោ ខោ បន មេ
កម្មជ្ជាធាចរិយោ, តំ សង្ឃត្ថេរំ កត្វា គមិស្សមី” តិ ចិន្តេន្តោ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ
ថេរស្ស វិហារំ គន្ធា ធិវាជ្ជានេ ថេរស្ស វត្តំ ទស្សេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។

បេរោ អាហា - “កី, ធម្មទិន្ន, ចិរស្សំ អាគតោសី” តិ? “អាម, ភន្តេ,
តិស្សមហាវិហារតោ មេ ភិក្ខុសង្ឃោ សាសនំ បេសេសិ, អហំ ឯកកោ ន
គមិស្សមិ, តុម្ពេហិ បន សទ្ធិ គន្ធកាមោ ហុត្វា អាគតោម្ហី” តិ សារណីយកម៌
កថេន្តោ បបញ្ចេត្វា “កធា, ភន្តេ, តុម្ពេហិ អយំ ធម្មា អធិគតោ” តិ បុច្ឆិ។
សង្ឃមត្តានិ, អាវុសោ ធម្មទិន្ន, វស្សានិ ហោន្តិ តិ។ សមាបត្តិ បន, ភន្តេ,
វុឡញ្ចេថា តិ។ អាម, អាវុសោ តិ។ ឯកំ ចោក្ខវណី មាបេតុំ សក្កុណោយ្យាថ,
ភន្តេ តិ? “ន, អាវុសោ, ឯតំ ភារិយ” តិ វត្វា សម្មុទ្ធានេ ចោក្ខវណី មាបេសិ។
“ឯតុ, ភន្តេ, ឯកំ បទុមគម្ពំ មាបេថា” តិ ច វុត្តោ តម្បិ មាបេសិ។ ឥធានេត្ត
មហន្តំ បុប្ផំ ទស្សេថា តិ។ បេរោ តម្បិ ទស្សេសិ។ ឯតុ សោឡសវស្សុទ្ទេសិកំ
ឥត្ថិវុបំ ទស្សេថា តិ។ បេរោ សោឡសវស្សុទ្ទេសិកំ ឥត្ថិវុបំ ទស្សេសិ។ តតោ នំ
អាហា - “ឥទំ, ភន្តេ, បុនប្បនំ សុភតោ មនសិ ករោថា” តិ។ បេរោ អត្តនាវ មាបិ តំ
ឥត្ថិវុបំ ឡិលោកេន្តោ លោភំ ឧប្បាទេសិ។ តធា អត្តនោ បុប្ផជ្ជនភារំ ញាត្វា
“អវស្សយោ មេ សប្បុរិស ហោហី” តិ អន្តេវាសិកស្ស សន្តិកេ ឧក្កជិកំ និសីទិ។
“ឯតទត្ថមេវាហំ, ភន្តេ, អាគតោ” តិ ថេរស្ស អសុភវសេន សល្លហុកំ កត្វា
កម្មជ្ជានំ កថេត្វា ថេរស្ស ឡិកាសំ កាតុំ ពហិ និក្ខន្តោ។ សុបរិមទ្ធិតសង្ខារោ
បេរោ តស្មី ធិវាជ្ជានតោ និក្ខន្តមត្តយេវ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ
ចាបុណី។ អថ នំ សង្ឃត្ថេរំ កត្វា ធម្មទិន្នត្ថេរោ តិស្សមហាវិហារំ គន្ធា

សង្ឃស្ស ធម្មកថំ កថេសិ។ ឯវ្យាស្ស សមាបត្តិវសេនវិក្ខម្ពិតោ កិលេសោ
តថាវិក្ខម្ពិតោវ ហោតិ។

ឯកច្ចស្ស បន វុត្តនយេនេវវិបស្សនាយ កម្ពំ ករោន្តស្ស កិលេសោ
ឱកាសំ នលភតិ, វិបស្សនាវសេនវិក្ខម្ពិតោវ ហោតិ។ សោ តំ តថា
វិក្ខម្ពិតមេវ កត្វាវិវដ្តេត្វា អរហត្តំ គល្លាភិ, ពុទ្ធកាលេ សង្ឃមត្តា
អារទ្ធវិបស្សកាភិក្ខុវិយ។ តេ កិវ សត្តុ សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ គហេត្វាវិវិត្តំ អរញ្ញំ
បរិសិទ្ធាវិបស្សនាយ កម្ពំ ករោន្តា កិលេសានំ អសមុទាចារវសេន
“បដិវិទូមគ្គជលា មយ”ន្តិ សញ្ញាយ មគ្គជលត្ថាយ វាយាមំ អកត្វា “អម្ពេហិ
បដិវិទូធម្មំ ធនពលស្ស អាហោចេស្សមា”តិ សត្តុ សន្តិកំ អាគច្ឆន្តិ។

សត្តា តេសំ បុរេ អាគមនតោវ អានន្ទត្ថវំ អាហា - “អានន្ទ, បធានកម្មិកា
ភិក្ខុ អន្ធមំ បស្សិតុំ អាគមិស្សន្តិ, តេសំ មម ធនស្សនាយ ឱកាសំ អកត្វា
‘អាមកសុសានំ គន្ធា អល្លអសុភការំនំ ករោថា’តិ បហិណោយ្យាសី”តិ។ ថេរោ
តេសំ អាគតានំ សត្តារា កថិតសាសនំ អាហោចេសិ។ តេ “តថាគតោ អជានិត្វា
ន កថេស្សតិ, អទ្ធា ឯត្ថ ការណំ ភវិស្សតី”តិ អាមកសុសានំ គន្ធា អល្លអសុភំ
ឱលោកេន្តា លោភំ ឧប្បាទេត្វា “ឥទំ នូន សម្មាសម្ពុទ្ធន ធិដ្ឋំ ភវិស្សតី”តិ
ជាតសំវេកា លទ្ធមគ្គំ កម្មជ្ជានំ អាទិតោ បជ្ជាយ អារភីសុ។ សត្តា តេសំ
វិបស្សនាយ អារទ្ធការំ ញាត្វា គន្ធកុដិយំ និសិដ្ឋោវ ឥមំ ឱភាសកាថមាហា -

“យានិមាទិ អបត្តានិ, អលាត្វនេវ សារទេ;

កាចោតកានិ អដ្ឋិនិ, តានិ ធិស្វាន ការ រតី”តិ។ (ធម. ប. ១៤៩);

តាថាបរិយោសានេ អរហត្តជលេ បតិជ្ឈហីសុ។ ឯវ្យាចានំ វិបស្សនាវសេន
វិក្ខម្ពិតា កិលេសា តថាវិក្ខម្ពិតោវ ហោតិ។

ឯកច្ឆស្ស វុត្តនយេនេវ នវកម្មំ ករោន្តស្ស កិលេសោ ឡិកាសំ នលភតិ,
នវកម្មវសេនវិក្ខម្ហិតោវ ហោតិ។ សោ តំ តថាវិក្ខម្ហិតមេវ កត្វាវិវដ្តេត្វា
អរហត្តំ កណ្ណាតិ ចិត្តលបព្ពតេ តិស្សត្ថេរោវិយ។ តស្ស កិវ
អជ្ឈវស្សកកាលេ អនភិវតិ ឧប្បន្និ, សោ តំ វិនោទេតុំ អសក្កោន្តោ អត្តនោ
ចីវរំ ជោវិត្វា វជិត្វា បត្តំ បចិត្វា កេសេ ឡិហារេត្វា ឧបជ្ឈាយំ វុទ្ធិត្វា អដ្ឋាសិ។
អថ នំ ថេរោ អាហា - “កី, អារុសោ មហាតិស្ស, អតុជ្ជស្ស វិយ តេ អាកាហេ” តិ?
អាម, ភន្តេ, អនភិវតិ មេ ឧប្បន្នា, តំ វិនោទេតុំ ន សក្កោមីតិ។ ថេរោ តស្សាសយំ
ឡិលោកេន្តោ អរហត្តស្ស ឧបនិស្សយំ ធិស្វា អនុកម្មាវសេន អាហា - “អារុសោ
តិស្ស, មយំ មហាល្លកា, ឯកំ នោ វសនដ្ឋានំ ករោហី” តិ។ ទុតិយកថំ
អកថិតបុព្ពោ ភិក្ខុ “សាធុ, ភន្តេ” តិ សម្មជិច្ឆិ។

អថ នំ ថេរោ អាហា - “អារុសោ, នវកម្មំ ករោន្តោ ឧទ្ទេសមគ្គញោ មាវិស្សន្និ,
កម្មដ្ឋានញោ មនសិ ករោហី, កាលេន ច កាលំ កសិណាបរិកម្មំ ករោហី” តិ។
“ឯវំ ករិស្សមិ, ភន្តេ” តិ ថេរំ វុទ្ធិត្វា តថារូបំ សប្បាយដ្ឋានំ ឡិលោកេត្វា “ឯត្ត
កាតុំ សក្កា” តិ ធារូហិ បូរេត្វា ឈាបេត្វា សោធម្មត្វា ឥដ្ឋកាហិ បរិក្ខិបិត្វា
ធារវាតចាណធិនិ យោជេត្វា សទ្ធិ ចន្តមនភូមិភិត្តិបរិកម្មាធិហិ លេណំ
និដ្ឋាបេត្វា មញ្ចបីបំ សន្តវិត្វា ថេរស្ស សន្តិកំ គន្ធា វុទ្ធិត្វា, “ភន្តេ, និដ្ឋិតំ លេណោ
បរិកម្មំ, វសថា” តិ អាហា។ អារុសោ, ទុក្ខេន តយា ឯតំ កម្មំ កតំ, អន្ធន្ធ
ឯកទិវសំ ត្វញ្ញេវេត្ត វសាហីតិ។ សោ “សាធុ, ភន្តេ” តិ វុទ្ធិត្វា ចាទេ ជោវិត្វា
លេណំ បរិសិត្វា បល្លង្គំ អារុជិត្វា និសិន្នោ អត្តនា កតកម្មំ អារុទ្ធិ។ តស្ស
“មនាបំ មយា ឧបជ្ឈាយស្ស កាយវេយ្យាវច្ចំ កត” ត្ថិ ចិន្តេន្តស្ស អព្ពន្ធវេ បីតិ
ឧប្បន្នា។ សោ តំ វិក្ខម្ហិត្វា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា អគ្គដលំ អរហត្តំ ចាបុណ្ហិ។
ឯវុបស្ស នវកម្មវសេនវិក្ខម្ហិតោ កិលេសោ តថាវិក្ខម្ហិតោវ ហោតិ។

ឯកឆ្នោ បន ព្រហ្មលោកតោ អាគតោ សុទ្ធសត្តោ ហោតិ។ តស្ស
អនាសវនតាយ កិលេសោ ន សមុទាចរតិ, ភវវសេនវិក្ខម្ពិតោ ហោតិ។ សោ
តំ តថាវិក្ខម្ពិតមេវ កត្វាវិវដ្តត្វា អរហត្តំ គល្ហោតិ អាយស្មា
មហាកស្សោហិយ។ សោ ហិ អាយស្មា អការមជ្ឈេបិ កាមេ អបរិភុញ្ញត្វា
មហាសម្មត្តិ បហាយ បព្ពជិត្វា និក្ខន្តោ អន្តរាមគ្គេ បច្ចុគ្គមនត្ថាយ អាគតំ
សត្តារំ ទិស្វា វុទ្ធិត្វា តីហិ ឱវាទេហិ ឧបសម្មទំ លភិត្វា អជ្ឈមេ អរុណោ សហ
បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ ចាបុណិ។ ឯវរូបស្ស ភវវសេនវិក្ខម្ពិតោ កិលេសោ
តថាវិក្ខម្ពិតោវ ហោតិ។

យោ បន អនុក្ខតបុព្វំ រូចាទិអារម្មណំ លភិត្វា តត្ថវវិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា
វិវដ្តត្វា អរហត្តំ គល្ហោតិ, ឯវរូបស្ស អនុក្ខតារម្មណាវសេន កាមច្ចន្នោ
អនុប្បន្នោវ ទុប្បន្នតិ នាម។

ឧប្បន្នោ វា កាមច្ចន្នោ បហិយតីតិ ឯត្ថ ឧប្បន្នោតិ ជាតោ ភូតោ
សមុទាគតោ។ បហិយតីតិ តទង្គប្បហានំ, វិក្ខម្ពនប្បហានំ, សមុច្ឆេទប្បហានំ,
បដិបស្សនិប្បហានំ, និស្សរណប្បហានន្តិ ឥមេហិ បញ្ចហិ បហានេហិ
បហិយតិ, ន បុន ឧប្បន្នតីតិ អត្ថោ។ តត្ថវិបស្សនាយ កិលេសោ តទង្គវសេន
បហិយន្តតិ វិបស្សនា តទង្គប្បហានន្តិ វេទិតញ្ចា។ សមាបត្តិ បន កិលេសេ
វិក្ខម្ពតីតិ សាវិក្ខម្ពនប្បហានន្តិ វេទិតញ្ចា។ មគ្គោ សមុច្ឆន្នន្នោ ឧប្បន្នតិ, ផលំ
បដិប្បស្សម្ពយមានំ, និព្វានំ សព្វកិលេសេហិ និស្សជន្តិ ឥមាទិ តីណិ
សមុច្ឆេទបដិបស្សនិស្សរណប្បហានានីតិ វុច្ឆន្តិ។ ឥមេហិ
លោកិយលោកុត្តរេហិ បញ្ចហិ បហានេហិ បហិយតីតិ អត្ថោ។

អសុភនិមិត្តន្តិ ទសសុ អសុភេសុ ឧប្បន្នំ សារម្មណំ បឋមជ្ឈានំ។ តេនាហុ
ចោរាណា - “អសុភម្មិ អសុភនិមិត្តំ, អសុភារម្មណា ធម្មាបិ អសុភនិមិត្ត”ន្តិ។

យោធិសោមនសិករោតោតិ។ “តត្ថ កតមោ យោធិសោមនសិកាវោ? អនិច្ច
អនិច្ច” ឆ្លុះអាធិនា នយេន វុត្តស្ស ឧបាយមនសិការស្ស វសេន មនសិករោតោ។
អនុប្បន្នោ ច កាមច្ឆន្នោ នុប្បន្នតីតិ អសមុទាគតោ ន សមុទាគច្ឆតិ។
ឧប្បន្នោ ច កាមច្ឆន្នោ បហ៊ាយតីតិ សមុទាគតោ ច កាមច្ឆន្នោ បញ្ចវិជេន
បហានេន បហ៊ាយតិ។

អបិច ឆ ធម្មា កាមច្ឆន្តស្ស បហានាយ សំវត្តន្តិ - អសុភនិមិត្តស្ស
ឧគ្គហោ, អសុភភាវនានុយោគោ, ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតា, ភោជនេ មត្តញ្ញតា,
កល្យាណមិត្តតា សប្បាយកថាតិ។ ធនវិជញ្ជា អសុភនិមិត្តំ ឧគ្គល្លាស្តស្សបិ
កាមច្ឆន្នោ បហ៊ាយតិ, ភាវេន្តស្សបិ, ឥន្ទ្រិយេសុ បិហិតទ្វារស្សបិ, ចតុន្នំ
បញ្ចន្នំ អាហោចានំ ឱកាសេ សតិ ឧទកំ បិវិត្វា យាបនសីលតាយ ភោជនេ
មត្តញ្ញោបិ។ តេនេតំ វុត្តំ -

“ចត្តារោ បញ្ច អាហោបេ, អភុត្វា ឧទកំ បិវេ;
អលំ ជាសុវិហារាយ, បហិតត្តស្ស ភិក្ខុនោ” តិ។ (ថេរគា. ៩៨៣);

អសុភកម្មិកតិស្សត្ថេរសធិសេ អសុភភាវនារតេ កល្យាណមិត្ត
សេវន្តស្សបិ កាមច្ឆន្នោ បហ៊ាយតិ, ហ៊ាននិសង្ខាធិសុ
ធនអសុភនិស្សិតសប្បាយកថាយបិ បហ៊ាយតិ។ តេន វុត្តំ - “ឆ ធម្មា
កាមច្ឆន្តស្ស បហានាយ សំវត្តន្តិ” តិ។

១៧. សត្តមេ មេត្តា ចតោវិមុត្តីតិ សព្ពសត្តេសុ ហិតជរណាកា មេត្តា។
យស្មា បន តំសម្បយុត្តចិត្តំ នីវរណាធិហិ បច្ឆនិកធម្មហិ វិមុច្ចតិ, តស្មា សា
“ចតោវិមុត្តី” តិ វុច្ចតិ។ វិសេសតោ វា សព្ពព្យាបាទបរិយុដ្ឋានេន វិមុត្តត្តា សា
ចតោវិមុត្តីតិ វេទិតញ្ចា។ តត្ថ “មេត្តា” តិ ឯត្តាវតា បុព្វភាគោបិ វដ្តតិ,

“ចេតោវិមុត្តិ” តិ វុត្តត្តា បន ៩៨ តិកចតុក្កជ្ឈានវសេន អប្បនាវ អធិប្បតា។
យោនិសោមនសិករោតោតិ តំ មេត្តំ ចេតោវិមុត្តិ វុត្តលក្ខណោន
ឧបាយមនសិការេន មនសិករោន្តស្ស។

អបិច ឆ ធម្មា ព្យាចាទស្ស បហានាយ សំវត្ថន្តិ - មេត្តានិមិត្តស្ស ឧត្តហោ,
មេត្តាការំនានុយោគោ, កម្មស្សកតាបច្ចវេក្ខណា, បដិសម្ព័នពហុលតា,
កល្យាណមិត្តតា, សប្បាយកថាតិ។ ឌីទិស្សកអនោទិស្សកទិសាជរណានញ្ចិ
អញ្ញាតវសេន មេត្តំ ឧត្តណ្ណាន្តស្សបិ ព្យាចាទោ បហាយតិ, ឌីធិសោ អនោធិសោ
ទិសាជរណាវសេន មេត្តំ ភាវេន្តស្សបិ។ “តុំ ឯតស្ស កុទ្ធោ កី ករិស្សសិ,
កិមស្ស សីលាទីនិ នាសេតុំ សក្ខិស្សសិ, ននុ តុំ អត្តនោ កម្មេន អាគន្ធា
អត្តនោ កម្មេនេវ គមិស្សសិ? បរស្ស កុជ្ឈនំ នាម
វីតច្ឆិតជ្ឈារតត្តអយសលាកត្វថាទីនិ គហេត្វា បរំ បហវិតុកាមតាសទិសំ
ហោតិ។ ឯសោបិ តវ កុទ្ធោ កី ករិស្សតិ, កី តេ សីលាទីនិ នាសេតុំ
សក្ខិស្សតិ? ឯស អត្តនោ កម្មេន អាគន្ធា អត្តនោ កម្មេនេវ គមិស្សតិ,
អប្បជិច្ឆិតបហោណកំវិយ បដិវាតំ ទិត្តរោមុដ្ឋិវិយ ច ឯតស្សវេស កោធា
មត្តកេ បតិស្សតិ” តិ ឯវំ អត្តនោ ច បរស្ស ច កម្មស្សកតំ បច្ចវេក្ខតោបិ,
ឧភយកម្មស្សកតំ បច្ចវេក្ខត្វា បដិសម្ព័នេ បិតស្សបិ, អស្សុគុត្តត្រូវសទិសេ
មេត្តាការំនារតេ កល្យាណមិត្ត សេវន្តស្សបិ ព្យាចាទោ បហាយតិ,
ហ្វាននិសម្ពាទីសុ មេត្តានិស្សិតសប្បាយកថាយបិ បហាយតិ។ តេន វុត្តំ - “ឆ
ធម្មា ព្យាចាទស្ស បហានាយ សំវត្ថន្តិ” តិ។ សេសមិច ៩តោ បរេសុ ច
វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ, វិសេសមត្តមេវ បន វក្ខាមាតិ។

១៨. អដ្ឋមេ អារម្មណត្វអាទីសុ អារម្មណតុ នាម បឋមារម្មវីរិយំ។
និក្ខមធាតុ នាម កោសជ្ឈតោ និក្ខន្តត្តា តតោ ពលវតវំ។ បរក្ខមធាតុ នាម

បរំ បរំ ឋានំ អក្កមនតោ តតោបិ ពលវតំ។ អដ្ឋកថាយំ បន “អារម្ម្មា
ចេតសោ កាមាណំ បន្ទុទនាយ, និក្កមោ ចេតសោ បលិយុក្សាជនាយ, បរក្កមោ
ចេតសោ ពន្ធនេន្ទនាយា” តិ វត្ថា “តីហិ បេតេហិ អធិមត្តវីរិយមេវ កថិត” ត្ថិ
វត្ថំ។

អារទ្ធវីរិយស្សតិ បរិបុណ្ណវីរិយស្ស ចេវ បក្កហិតវីរិយស្ស ច។ តត្ថ
ចតុនោសាបគតំ វីរិយំ អារទ្ធត្ថំ វេទិតព្ពំ។ ន ច អតិលីនំ ហោតិ, ន ច
អតិបក្កហិតំ, ន ច អជ្ឈត្ថំ សំខិត្តំ, ន ច ពហិធ្វាវិត្ថត្ថំ។ តទេតំ ធុរិដំ ហោតិ -
កាយិកំ, ចេតសិកញ្ច។ តត្ថ “ឥធម៌កិក្ខុ ធុរិសំ ចម្ព៌មេន និសង្ខាយ
អារវណីយេហិ ធម្មេហិ ចិត្តំ បរិសោធនី” តិ (វិភ. ៥១៩) ឯវំ វត្ថិធុរិសស្ស បញ្ច
កោដ្ឋាសេ កាយេន យជេន្ទស្ស វាយមន្ទស្ស កាយិកវីរិយំ វេទិតព្ពំ។ “ន
តាវាហំ ឥតោ លេណា និក្ខមិស្សមិ, យាវ មេ ន អនុចាធាយ អាសវេហិ ចិត្តំ
វិមុច្ចតី” តិ ឯវំ ឱកាសបរិច្ឆេទន វា, “ន តាវាហំ ឥមំ បល្លង្គំ ភិក្ខុស្សមី” តិ ឯវំ
និសង្ខាធិបរិច្ឆេទន វា មានសំ ពន្ធិត្វា យជេន្ទស្ស វាយមន្ទស្ស ចេតសិកវីរិយំ
វេទិតព្ពំ។ តទុកយម្បិ ឥធម៌វដ្តតិ។ ធុរិជេនាបិ ហិ ឥមិនាវីរិយេន អារទ្ធវីរិយស្ស
អនុប្បន្នញ្ចេវ ជិនមិទ្ធិំ នុប្បន្នតិ, ឧប្បន្នញ្ច ជិនមិទ្ធិំ បហិយតិ
មិលក្ខតិស្សត្ថេវស្ស វិយ, កាមន្តបញ្ចវាសិមហាសីវត្ថេវស្ស វិយ,
បីតិមល្លកត្ថេវស្ស វិយ, កុដ្ឋម្ពិយបុត្តតិស្សត្ថេវស្ស វិយ ច។ ឯតេសុ ហិ បុរិមា
តយោ អញ្ញេ ច ឯវុចា កាយិកវីរិយេន អារទ្ធវីរិយា, កុដ្ឋម្ពិយបុត្តតិស្សត្ថេវ
អញ្ញេ ច ឯវុចា ចេតសិកវីរិយេន អារទ្ធវីរិយា, ឧច្ចាវាលុកវាសី
មហាឆាគត្ថេវ បន ធ្វិហិបិ វីរិយេហិ អារទ្ធវីរិយោវ។ ថេរោ កិវ ឯកំ សត្តាហំ
ចម្ព៌មតិ, ឯកំ តិដ្ឋតិ, ឯកំ និសីទតិ, ឯកំ និបដ្ឋតិ។ មហាថេវស្ស
ឯកតីរិយាបថោបិ អសប្បាយោ នាម នត្ថិ, ចតុត្ថេ សត្តាហោវិបស្សនំ វឡេត្វា
អរហត្តេ បតិដ្ឋាសិ។

អបិច ឆ ធម្មា ជិនមិទ្ធស្ស បហានាយ សំវត្តន្តិ - អតិភោជនេ
និមិត្តក្តាហោ, ភិយាបថសម្មវិវត្តនតា, អាណកសញ្ញាមនសិកាវេ,
អញ្ញោកាសវាសោ, កល្យាណមិត្តតា, សប្បាយកថាតិ។ អាហារហត្ថក-
ភុត្តវមិតក-តត្រវដ្ឋក-អលំសាជក-កាកមាសក-ព្រាហ្មណាធយោវិយ
ភោជនំ ភុញ្ញាតា វត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានេ និសិន្នស្ស ហិ សមណធម្មំ ករោតោ ជិនមិទ្ធំ
មហាហត្ថិ វិយ ឌីត្តវន្តំ អាគប្បតិ, ចតុបញ្ចអាណេបឌីកាសំ បន វេបេត្វា
ចានីយំ បិវិត្វា យាបនសីលស្ស ភិក្ខុនោ តំ ន ហោតីតិ វរំ អតិភោជនេ និមិត្តំ
គណ្ណាន្តស្សបិ ជិនមិទ្ធំ បហាយតិ។ យស្មី ភិយាបថេ ជិនមិទ្ធំ ឌីក្កមតិ, តតោ
អញ្ញំ បរិវត្តន្តស្សបិ, វត្តី ចន្ទាលោកទីចាលោកឧក្កាលោកេ ទិវា
សូរិយាលោកំ មនសិករោន្តស្សបិ, អញ្ញោកាសេ វសន្តស្សបិ,
មហាកស្សបត្តេវសទិសេ បហីនជិនមិទ្ធេ កល្យាណមិត្តេ សេវន្តស្សបិ ជិនមិទ្ធំ
បហាយតិ, ហ្វាននិសង្ខាទិសុ ធូតផ្គនិស្សិតសប្បាយកថាយបិ បហាយតិ។ តេន
វុត្តំ - “ឆ ធម្មា ជិនមិទ្ធស្ស បហានាយ សំវត្តន្តិ” តិ។

១៩. នវមេ វ្យបសន្តចិត្តស្សតិ ឈានេន វា វិបស្សនាយ វា
វ្យបសមិតចិត្តស្ស។

អបិច ឆ ធម្មា ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចស្ស បហានាយ សំវត្តន្តិ - ពហុស្សតតា,
បរិបុច្ឆកតា, វិនយេ បកតញ្ញតា, វុទ្ធសេវិតា, កល្យាណមិត្តតា,
សប្បាយកថាតិ។ ពហុសច្ចេនាបិ ហិ ឯកំ វា ទ្វេ វា តយោ វា ចត្តារោ វា បញ្ច វា
និកាយេ ចាឡិវសេន ច អត្ថវសេន ច ឧគ្គណ្ណាន្តស្សបិ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចំ បហាយតិ,
កប្បិយាកប្បិយបរិបុច្ឆាពហុលស្សបិ, វិនយបញ្ញត្តិយំ ចិណ្ណាវសីការតាយ
បកតញ្ញនោបិ, វុឡេ មហាល្លកត្តេវ ឧបសង្កមន្តស្សបិ, ឧចាលិត្តេវសទិសេ
វិនយធរេ កល្យាណមិត្តេ សេវន្តស្សបិ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចំ បហាយតិ,

ឋាននិសង្ខាធិសុ កប្បិយាកប្បិយនិស្សិតសប្បាយកថាយបិ បហ៊ីយតិ។ តេន
វុត្ថំ - “ធន ធម្មា ឧទុច្ចកុក្កុច្ចស្ស បហាឆាយ សំវត្ថន្តិ” តិ។

២០. ធនមេ យោនិសោ, ភិក្ខុវេ, មនសិករោតោតិ វុត្ថនយេនេវ ឧចាយតោ
មនសិករោន្តស្ស។

អបិច ធន ធម្មា វិចិកិច្ឆាយ បហាឆាយ សំវត្ថន្តិ - ពហុស្សុតតា,
បរិបុច្ឆកតា, វិនយេ បកតញ្ញតា, អធិមោក្ខពហុលតា, កល្យាណមិត្តតា,
សប្បាយកថាតិ។ ពហុសង្ខេបនាបិ ហិ ឯកំ វា... បេ... បញ្ច វា និកាយេ
ចាឡិវសេន ច អត្ថវសេន ច ឧត្តរណ្ណាន្តស្សបិ វិចិកិច្ឆា បហ៊ីយតិ, តីណំ រតនានិ
អារត្ត បរិបុច្ឆាពហុលស្សបិ, វិនយេ ចិណ្ណាវសីការស្សបិ, តីសុ រតនេសុ
ឱកប្បនិយសទ្វាសម្ពាតអធិមោក្ខពហុលស្សបិ, សទ្ធាធម្មត្ថ
វក្កលិត្ថេវសទិសេ កល្យាណមិត្តេ សេវន្តស្សបិ វិចិកិច្ឆា បហ៊ីយតិ,
ឋាននិសង្ខាធិសុ តិណ្ណំ រតនានំ គុណនិស្សិតសប្បាយកថាយបិ បហ៊ីយតិ។
តេន វុត្ថំ - “ធន ធម្មា វិចិកិច្ឆាយ បហាឆាយ សំវត្ថន្តិ” តិ។ ឥមស្មី
នីវរណាប្បហានវគ្គ វដ្តវិវដ្តំ កថិតន្តិ។

នីវរណាប្បហានវគ្គវណ្ណានា។

៣. អកម្មនិយវគ្គវណ្ណានា

២១-២២. តតិយស្ស បឋមេ អភាវិតន្តិ អវឡិតំ ភាវនាវសេន អប្បវត្តិតំ។
អកម្មនិយំ ហោតីតិ កម្មក្ខមំ កម្មយោគ្គំ ន ហោតិ។ ឧតិយេ វុត្ថវិបរិយាយេន
អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ ឯត្ថ ច បឋមេ ចិត្តន្តិ វដ្តវសេន ឧប្បន្នចិត្តំ, ឧតិយេ វិវដ្តវសេន
ឧប្បន្នចិត្តំ។ តត្ថ ច វដ្តំ វដ្តចាធំ, វិវដ្តំ វិវដ្តចាធំ អយំ បកេនោ វេទិតញ្ចោ។ វដ្តំ

នាម តេត្យមកវដ្ត, វដ្តចាតំ នាម វដ្តបដិលោកាយ កម្ម, វិវដ្តំ នាម នវ
លោកុត្តរធម្មា, វិវដ្តចាតំ នាម វិវដ្តបដិលោកាយ កម្ម។ ឥតិ ឥមេសុ សុត្តេសុ
វដ្តវិវដ្តមេវ កថិតន្តិ។

២៣-២៤. តតិយេ វដ្តវសេនេវ ឧប្បន្នចិត្តំ វេទិតព្ពំ។ មហាតោ អនត្តាយ
សំវត្តតិ ទេវមនុស្សសម្បត្តិយោ មារព្រហ្មឥស្សរិយានិ ច ទទមានម្យ
បុនប្បនំ ជាតិជរាព្យាធិមរណសោកបរិទេវទុក្ខនោមនស្សចាយាសេ
ខន្ធជាតុអាយតនបដិច្ចសមុប្បាទវដ្តានិ ច ទទមានំ កេវលំ ទុក្ខក្ខន្ធមេវ
ទេតីតិ មហាតោ អនត្តាយ សំវត្តតិ នាមាតិ។ ចតុត្ថ ចិត្តន្តិ វិវដ្តវសេនេវ
ឧប្បន្នចិត្តំ។

២៥-២៦. បញ្ចមធម្មេសុ អភាវិតំ អចាតុក្ខតន្តិ អយំ វិសេសោ។
តត្រាមយធិប្បាយោ - វដ្តវសេន ឧប្បន្នចិត្តំ នាម ឧប្បន្នម្យ អភាវិតំ
អចាតុក្ខតមេវ ហោតិ។ កស្មា?
លោកុត្តរចាទកដ្ឋានិបស្សនាមគ្គដលនិព្ពានេសុ បក្ខន្ធតំ អសមត្តត្តា។
វិវដ្តវសេន ឧប្បន្នំ បន ភាវិតំ ចាតុក្ខតំ នាម ហោតិ។ កស្មា? តេសុ ធម្មេសុ
បក្ខន្ធតំ សមត្តត្តា។ កុរុន្តកវាសី ជុស្សមិត្តត្ថេរោ បនាហា - “មគ្គចិត្តមេវ,
អារុសោ, ភាវិតំ ចាតុក្ខតំ នាម ហោតិ” តិ។

២៧-២៨. សត្តមជ្ឈមេសុ អពហុលីកតន្តិ បុនប្បនំ អកតំ។ ឥមាទិបិ ទ្វេ
វដ្តវិវដ្តវសេន ឧប្បន្នចិត្តានេវ វេទិតព្ពានីតិ។

២៩. នវមេ “ជាតិបិ ទុក្ខា” តិអាទិនា នយេន វុត្តំ ទុក្ខំ អធិវហតិ អាហារតីតិ
ទុក្ខាធិវហំ។ ទុក្ខាធិវហន្តិបិ ចាហោ។ តស្សត្ថោ - លោកុត្តរចាទកដ្ឋានាទិ
អរិយធម្មាភិមុខំ ទុក្ខន អធិវហីយតិ បេសីយតីតិ ទុក្ខាធិវហំ។ ឥទម្បិ

វដ្តវសេន ឧប្បន្នចិត្តមេវ។ តញ្ញា វុត្តប្បការា ទេវមនុស្សាទិសម្បត្តិយោ
ធនមានម្បិ ជាតិអាទិនំ អធិវហនតោ ទុក្ខាធិវហំ, អរិយធម្មាធិគមាយ
ទុប្បសនតោ ទុក្ខាធិវហញ្ច នាម ហោតីតិ។

៣០. ទសមេ វិវដ្តវសេន ឧប្បន្នចិត្តមេវ ចិត្តំ។ តញ្ញា មាណសកសុខតោ
ទិព្ពសុខំ, ទិព្ពសុខតោ ឈានសុខំ, ឈានសុខតោ វិបស្សនាសុខំ,
វិបស្សនាសុខតោ មគ្គសុខំ, មគ្គសុខតោ ជលសុខំ, ជលសុខតោ និព្វានសុខំ
អធិវហតិ អាហារតីតិ សុខាធិវហំ នាម ហោតិ, សុខាធិវហំ វា។ តញ្ញា
លោកុត្តរចានកង្ការាទិអរិយធម្មាភិមុខំ សុបេសយំ វិស្សជ្ជឥន្ទវជិរសទិសំ
ហោតីតិ សុខាធិវហន្តិបិ វុច្ចតិ។ ឥមស្មិម្បិ វគ្គេ វដ្តវិវដ្តមេវ កថិតន្តិ។

អកម្មនិយវគ្គវណ្ណាន។

៤. អទន្តវគ្គវណ្ណាន

៣១. ចតុត្ថស្ស បឋមេ អទន្តន្តិ សវិសេវនំ អទន្តហត្ថិអស្សាទិសទិសំ។
ចិត្តន្តិ វដ្តវសេន ឧប្បន្នចិត្តមេវ។

៣២. ទុតិយេ ទន្តន្តិ និព្វិសេវនំ ទន្តហត្ថិអស្សាទិសទិសំ។ ឥមស្មិម្បិ
សុត្តទ្វយេ វដ្តវិវដ្តវសេន ឧប្បន្នចិត្តមេវ កថិតំ។ យថា ចេត្ត, ឯវំ ឥតោ
បរេសុបីតិ។

៣៣. តតិយេ អគុត្តន្តិ អគោបិតំ សតិសំវរេហិតំ
អគុត្តហត្ថិអស្សាទិសទិសំ។

៣៤. ចតុត្ថេ គុត្តន្តិ គោបិតំ អវិស្សជ្ជសតិសំវរំ គុត្តហត្ថិអស្សាទិសទិសំ។

៣៥-៣៦. បញ្ចមធម្មានិ អរក្ខិតំ រក្ខិតន្តិ បទវសេន ពុជ្ឈនកានំ
អជ្ឈាសយេន វុត្តានិ។ អត្ថោ បនេត្ត បុរិមសទិសោយេវ។

៣៧-៣៨. សត្តមជ្ឈមេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឧបមា បនេត្ត
អសំវុតយរទ្ធារាទិវសេន វេទិតញ្ញា។

៣៩-៤០. នវមទសមាទិ ចត្វហិបិ បទេហិ យោជេត្វា វុត្តានិ។ ឥមស្មីម្បិ វគ្គ
វជ្ជិវជ្ជមេវ កថិតន្តិ។

អនន្តវគ្គវណ្ណាន។

៥. បណ្ឌិតអដ្ឋវគ្គវណ្ណាន

៤១. បញ្ចមស្ស បឋមេ សេយ្យជាបីតិ ឱបម្មត្ថេ និចាតោ។ តត្រ ភគវា
កត្តចិ អត្ថេន ឧបមំ បរិវារេត្វា ទស្សេតិ វត្ថុសុត្ថេ (ម. និ. ១.៧០ អាទយោ) វិយ,
ចារិច្ចត្ថកោបម- (អ. និ. ៧.៦៩) អគ្គិក្ខន្ធជាបមាទិសុត្ថេសុ (អ. និ. ៧.៧២) វិយ ច,
កត្តចិ ឧបមាយ អត្ថំ បរិវារេត្វា ទស្សេតិ លោណម្ពិលសុត្ថេ (អ. និ. ៣.១០១)
វិយ, សុវណ្ណាការសុត្ថសូរិយោបមាទិសុត្ថេសុ (អ. និ. ៧.៦៦) វិយ ច។ ឥមស្មី បន
សាលិស្វកោបមេ ឧបមាយ អត្ថំ បរិវារេត្វា ទស្សេត្តោ សេយ្យជាបី,
ភិក្ខុវេទិអាទិមាហ។ តត្ថ សាលិស្វកន្តិ សាលិជលស្ស ស្វកំ។ យវស្វកេបិ
ឯសេវ នយោ។ វា-សន្នោវិកប្បត្តោ។ មិច្ឆាបណ្ឌិតន្តិ មិច្ឆាបបិតំ។ យថា
វិជ្ជិតុំ សក្កោតិ, ន ឯវំ ឧទុក្ខំ កត្វា បបិតន្តិ អត្ថោ។ ភេជ្ជតីតិ ភិក្ខុស្សតិ, ធីរី
ធីក្ខុស្សតីតិ អត្ថោ។ មិច្ឆាបណ្ឌិតេន ចិត្តេនាតិ មិច្ឆាបបិតេន ចិត្តេន។
វជ្ជវសេន ឧប្បន្នចិត្តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ អវិជ្ជន្តិ អជ្ជសុ ហានេសុ អញ្ញាណភូតំ
យនពហលំ មហាអវិជ្ជំ វិជ្ជំ ឧប្បាទេស្សតីតិ ឯត្ថ វិជ្ជន្តិ អវហត្ថមគ្គញ្ញាណំ។

និព្វានន្តិ តណ្ហាវាទតោ និក្ខន្តភាវេន ឯវំ វុត្តំ អមតំ។ សង្ខារិស្សតិ តិ បច្ចក្ខំ
ករិស្សតិ។

៤២. ឧតិយេ សម្មាបណិហិតន្តិ យថា ភិទ្ធីតុំ សក្កោតិ, ឯវំ ឧទ្ធក្ខំ កត្វា សុដ្ឋ
ឋបិតំ។ អក្កន្តន្តិ ឯត្ថ ចារុនេវ អក្កន្តំ នាម ហោតិ, ហត្ថេន ឧប្បិឡិតំ។
វុឡិសន្តវសេន បន អក្កន្តន្តេវ វុត្តំ។ អយញ្ញេត្ថ អរិយវេហារោ។ កស្មា បន
អញ្ញេ សេបណ្ឌិកណ្ហាកមទនកណ្ហាកាធយោ មហន្តេ អគ្គហេត្វា សុខុមំ
ឧត្តលំ សាលិស្វកយវស្វកមេវ គហិតន្តិ? អប្បមត្តកស្សាបិ កុសលកម្មស្ស
វិវដ្តាយ សមត្ថការទស្សនត្ថំ។ យថា ហិ សុខុមំ ឧត្តលំ សាលិស្វកំ វា យវស្វកំ
វា ហោតុ, មហន្តមហន្តា សេបណ្ឌិកណ្ហាកមទនកណ្ហាកាធយោ វា, ឯតេសុ
យំកិញ្ចិ មិច្ឆា ឋបិតំ ហត្ថំ វា ចាធំ វា ភិទ្ធីតុំ លោហិតំ វា ឧប្បាទេតុំ ន សក្កោតិ,
សម្មា ឋបិតំ បន សក្កោតិ, ឯវមេវ អប្បមត្តកំ តិណមុដ្ឋិ មត្តនានកុសលំ វា
ហោតុ, មហន្តំ វេលាមទានាធិកុសលំ វា, សចេ វដ្ឋសម្បត្តិ បត្តេត្វា
វដ្ឋសន្និស្សិតវសេន មិច្ឆា ឋបិតំ ហោតិ, វដ្ឋមេវ អាហារិតុំ សក្កោតិ, នោ វិវដ្តំ។
“ឥធំ មេ ទានំ អាសវក្ខយាវហំ ហោតុ” តិ ឯវំ បន វិវដ្តំ បត្តេន្តេន វិវដ្តវសេន
សម្មា ឋបិតំ អរហត្តម្បិ បច្ចេកពោធិញ្ញាណម្បិ សព្ពញ្ញតញ្ញាណម្បិ ធាតុ
សក្កោតិយេវ។ វុត្តញ្ញេតំ -

“បដិសម្ពិទាវិមាគ្ហា ច, យា ច សាវកចារមី;

បច្ចេកពោធិ ពុទ្ធក្ខមិ, សព្ពមេតេន លព្ពតិ” តិ។ (ឧ. ចា. ៨.១៥);

ឥមស្មី សុត្តន្ធយេ ច វដ្តវិវដ្តំ កថិតំ។

៤៣. តតិយេ បទុដ្ឋចិត្តន្តិ នោសេន បទុដ្ឋចិត្តំ។ ចេតសា ចេតោបរិច្ចាតិ
អត្តនោ ចិត្តេន តស្ស ចិត្តំ បរិច្ឆិទ្ធិត្វា។ យថាភតំ និក្ខត្តោតិ យថា អាហារិត្វា

ឋបិតោ។ ឯវំ និរយេតិ ឯវំ និរយេ ឋិតោយេវាតិ វត្តញោ។ អចាយន្តិអាទិ សត្វំ
និរយេវេចនមេវ។ និរយោ ហិ អយសន្ន្វាតា សុខា អបេតោតិ អចាយោ,
ទុក្ខស្ស គតិ បដិសរណាន្តិ ទុក្ខតិ, ទុក្ខជការីនោ ឯត្ថ វិវសា និបតន្តិ
វិនិចាតោ, និរស្សាទត្ថន និរយោ។

២២. ចតុត្ថ បសន្នន្តិ សទ្ធាបសាទេន បសន្នំ។ សុគតិន្តិ សុខស្ស គតី។ សត្វំ
លោកន្តិ រូបាទិសម្បត្តិហិ សុដ្ឋ អត្ថំ លោកំ។

២៥. បញ្ចមេ ឧទករហនោតិ ឧទកទហោ។ អារិលោតិ អវិប្បសន្នោ។
លុឡិតោតិ អបរិសណ្ឌិតោ។ កលលីក្ខតោតិ កទ្ធមីក្ខតោ។
សិប្បិសម្ពុកន្តិអាទិសុ សិប្បិយោ ច សម្ពុកា ច សិប្បិសម្ពុកំ។ សក្ខរា ច
កឋលានិ ច សក្ខរកឋលំ។ មច្ឆានំ គុម្ពំ យជាតិ មច្ឆគុម្ពំ។ ចរន្តម្បិ តិជ្ជន្តម្បិ
ឯត្ថ សក្ខរកឋលំ តិជ្ជតិយេវ, ឥតរាជិ ចរន្តិបិ តិជ្ជន្តិបិ។ យថា បន អន្តរន្តរា
បិតាសុបិ និសិន្នាសុបិ និបជ្ជមាណសុបិ “ឯតា ការិយោ ចរន្តិ”តិ ចរន្តិយោ
ឧបាទាយ ឥតរាបិ “ចរន្តិ”តិ វុច្ឆន្តិ, ឯវំ តិជ្ជន្តមេវ សក្ខរកឋលំ ឧបាទាយ
ឥតរម្បិ ទ្វយំ “តិជ្ជន្ត”ន្តិ វុត្ថំ, ឥតរំ ទ្វយំ ចរន្តំ ឧបាទាយ សក្ខរកឋលម្បិ
“ចរន្ត”ន្តិ វុត្ថំ។

អារិលោតិ បញ្ចហិ និវរណេហិ បរិយោនទ្ធន។ អត្តត្ថំ វាតិអាទិសុ
អត្តនោ ទិដ្ឋជម្មិកោ លោកិយលោកុត្តរមិស្សកោ អត្តោ អត្តត្តោ នាម។
អត្តនោវ សម្បរាយេ លោកិយលោកុត្តរមិស្សកោ អត្តោ បរត្តោ នាម
ហោតិ។ សោ ហិ បរត្ត អត្តោតិ បរត្តោ។ តទុកយំ ឧភយត្តោ នាម។ អបិច
អត្តនោ ទិដ្ឋជម្មិកសម្បរាយិកោបិ លោកិយលោកុត្តរោ អត្តោ អត្តត្តោ នាម,
បរស្ស តាទិសោវ អត្តោ បរត្តោ នាម, តទុកយម្បិ ឧភយត្តោ នាម។ ឧត្តរី វា
មនុស្សធម្មាតិ ទសកុសលកម្មបថសន្ន្វាតា មនុស្សធម្មា ឧត្តរី។ អយញ្ញា

ធនវិជោ ធម្មាវិនាថិ អញ្ញំ សមាធាបកំ សត្តន្តរកប្បាវសានេ ជាតសំវេកេហិ
មនុស្សេហិ សយមេវ សមាធិន្នត្តា មនុស្សធម្មាតិ វុច្ចតិ, តតោ ឧត្តរី បន
ឈានវិបស្សនាមគ្គដលានិ វេទិតញ្ញានិ។ អលមរិយញ្ញាណទស្សនវិសេសន្តិ
អរិយានំ យុត្តំ, អរិយភារំ វា កាតុំ សមត្ថំ ញ្ញាណទស្សនសម្ពាទំ វិសេសំ។
ញ្ញាណមេវ ហិ ជាននដ្ឋេន ញ្ញាណំ, ទស្សនដ្ឋេន ទស្សនន្តិ វេទិតញ្ញំ,
ទិព្វចក្ខុញ្ញាណវិបស្សនាញ្ញាណមគ្គញ្ញាណដលញ្ញាណបច្ចវេក្ខណញ្ញាណា
នមេតំ អធិវចនំ។

៤៦. ធរដ្ឋអន្នោតិ អពហាលោ, បសន្នោតិបិ វដ្ឋតិ។ វិប្បសន្នោតិ សុដ្ឋ
បសន្នោ។ អនាវិលោតិ ន អាវិលោ, បរិសុទ្ធាតិ អត្ថោ,
ដេវាបុព្វឱស្ឋស្និសេវាលបណាករិវហិតោតិ វុត្តំ ហោតិ។ អនាវិលោតិ
បញ្ចនីវរណាវិមុត្តន។ សេសំ ចតុត្ថ វុត្តនយមេវ។ ឥមស្មិម្បិ សុត្តទ្វយេ
វដ្ឋិវដ្ឋមេវ កថិតំ។

៤៧. សត្តមេ វុក្ខជាតានន្តិ បច្ចត្តេ សាមីវចនំ, វុក្ខជាតានីតិ អត្ថោ។
វុក្ខានមេតំ អធិវចនំ។ យទិទន្តិ និចាតមត្តំ។ មុទុតាយាតិ មុទុកាវេន។ កោចិ
ហិ វុក្ខោ វណ្ណេន អត្ថោ ហោតិ, កោចិ គន្ធន, កោចិ វសេន, កោចិ ជទ្ធតាយ។
ជន្មនោ បន មុទុតាយ ចេវ កម្មញ្ញតាយ ច អត្ថោ សេដ្ឋោតិ ទស្សេតិ។ ចិត្តំ,
ភិក្ខុវេ, ភាវិតំ ពហុលីកតន្តិ ឯត្ថ សមថវិបស្សនាវសេន ភាវិតញ្ញោវ
បុនប្បនកតញ្ញា ចិត្តំ អធិប្បតំ។ កុរុន្តកវាសិ ជុស្សមិត្តត្ថេហេ បនាហា - “ឯកន្តំ
មុទុ ចេវ កម្មនិយញ្ញា ចិត្តំ នាម អភិញ្ញាចាទកចតុត្ថជ្ឈានចិត្តមេវ,
អារុសោ”តិ។

៤៨. អដ្ឋមេ ឯវំ លហុបរិវត្តន្តិ ឯវំ លហុ ឧប្បជ្ឈិត្វា លហុ និរុជ្ឈនកំ។
យាវញ្ញាតិ អធិមត្តបមាណាត្ថេ និចាតោ, អតិរិយ ន សុករាតិ អត្ថោ។ ឥទន្តិ

និហិតមត៌្គំ។ ចិត្តន្តិ ឯកេច្ឆ តាវ អាចរិយា “ភវន្តចិត្ត”ន្តិ វេទន្តិ, តំ បន បដិក្ខិបិត្វា
“ឥធិ ចិត្តន្តិ យំ កិញ្ចិ អន្តមសោ ចក្កុវិញ្ញាណាម្បិ អធិប្បតមេវ” តិ វុត្តំ។ ឥមស្មី
បនត្ថ មិលីន្តរាជា ធម្មកថិកំ នាគសេនត្ថវំ បុច្ឆិ, “ភន្តេ នាគសេន, ឯកស្មី
អច្ឆរក្ខណោ បវត្តិតចិត្តសម្ពាសេ ច រូបិនោ អស្ស, កីវ មហារាសិ
ភវេយ្យ” តិ? “វាហសតានំ ខោ, មហារាជ, វីហីនំ អឌ្ឍច្ចឡញ វាហា
វីហីសត្តម្ពណានិ ទ្វេ ច តុម្ពា ឯកច្ឆរក្ខណោ បវត្តិតស្ស ចិត្តស្ស សម្ព័ម្បិ ន
ឧបេន្តិ, កលម្បិ ន ឧបេន្តិ, កលភាគម្បិ ន ឧបេន្តិ” តិ (មិ. ប. ៤.១.២)។ អថ កស្មា
សម្មាសម្ពុទ្ធន “ឧបមាបិ ន សុករា” តិ វុត្តំ? យថេវ ហិ ឧបមំ បដិក្ខិបិត្វាបិ
កប្បជីយការស្ស យោជនិកបព្ពតេន យោជនិកសាសបបុណ្ណានគរេន,
និរយទុក្ខស្ស សត្តិសតាហិតោបមេន, សគ្គសុខស្ស ច ចក្កវត្តិសម្បត្តិយា
ឧបមា កតា, ឯវមិធាបិ កាតព្វាតិ? តត្ថ “សក្កា បន, ភន្តេ, ឧបមា កាតុ” តិ ឯវំ
បុច្ឆាវសេន ឧបមា កតា, ឥមស្មី សុត្ថេ បុច្ឆាយ អភាវេន ន កតា។ ឥធិញ្ចិ សុត្តំ
ធម្មទេសនាបរិយោសានេ វុត្តំ។ ឥតិ ឥមស្មី សុត្ថេ ចិត្តរាសិ នាម កថិតោតិ។

៤៩. នវមេ បកស្សវន្តិ បណ្ណំ បរិសុទ្ធាំ។ ចិត្តន្តិ ភវន្តចិត្តំ។ កី បន ចិត្តស្ស
វណ្ណោ នាម អត្ថិតិ? នត្ថិ។ និលាធិនញ្ចិ អញ្ញាតវណ្ណំ វា ហោតុ អវណ្ណំ វា
យំ កិញ្ចិ បរិសុទ្ធតាយ “បកស្សវ” តិ វុច្ឆតិ។ ឥធិម្បិ និរុបក្កិលេសតាយ
បរិសុទ្ធន្តិ បកស្សវំ។ តញ្ច ខោតិ តំ ភវន្តចិត្តំ។ អាគន្ធកេហិ តិ អសហជាតេហិ
បច្ឆា ជវេនក្ខណោ ឧប្បជ្ឈនកេហិ។ ឧបក្កិលេសេហិ តិ រាគាធិហិ ឧបក្កិលិដ្ឋត្តា
ឧបក្កិលិដ្ឋំ នាមាតិ វុច្ឆតិ។ កថំ? យថា ហិ សីលវន្តា អាចារសម្បជ្ជា
មាតាបិតរោ វា អាចរិយុបជ្ឈាយា វា ទុស្សីលានំ ទុរាចារានំ អវត្តសម្បជ្ជានំ
បុត្តានញ្ចេវ អន្តេវាសិកសន្ធិវិហារិកានញ្ច វសេន “អត្ថនោ បុត្តេ វា
អន្តេវាសិកសន្ធិវិហារិកេ វា ន តន្តេន្តិ ន សិក្ខាបេន្តិ ន ឡីវេន្តិ នាទុសាសន្តិ” តិ
អវណ្ណំ អកិត្តិ លភន្តិ, ឯវសម្បទមិទំ វេទិតតំ។ អាចារសម្បជ្ជា មាតាបិតរោ

វិយ ច អាចវិយុបជ្ឈាយាវិយ ច ភវ៌្ម័ចិត្តំ ធន្នតំ, បុត្តាធិនំ វសេន តេសំ
អភិក្ខិលាកោវិយ ជវនក្ខណោ រជ្ជនទុស្សនមុយ្ហនសភាវានំ
លោកសហគតាធិនំ ចិត្តានំ វសេន ឧប្បន្នេហិ អាគន្ធកេហិ ឧបក្កិលេសេហិ
បកតិបរិសុទ្ធម្បិ ភវ៌្ម័ចិត្តំ ឧបក្កិលិដ្ឋំ នាម ហោតីតិ។

៥០. ធនមេមិ ភវ៌្ម័ចិត្តមេវ ចិត្តំវិប្បមុត្តន្តិ ជវនក្ខណោ អរជ្ជមាណំ
អទុស្សមាណំ អមុយ្ហមាណំ តិហេតុកញ្ញាណាសម្បយុត្តាធិកុសលវសេន
ឧប្បជ្ជមាណំ អាគន្ធកេហិ ឧបក្កិលេសេហិ វិប្បមុត្តំ នាម ហោតិ។ ឥធាបិ យថា
សីលវន្តានំ អាចារសម្បជ្ជានំ បុត្តាធិនំ វសេន មាតាទយោ “សោភនា ឯតេយេវ
អត្ថនោ បុត្តកាទយោ សិក្ខាបេន្តិ ឱវនន្តិ អនុសាសន្តិ” តិ វណ្ណាភិក្ខិលាភិនោ
ហោន្តិ, ឯវំ ជវនក្ខណោ ឧប្បន្នកុសលចិត្តវសេន ឥទំ ភវ៌្ម័ចិត្តំ អាគន្ធកេហិ
ឧបក្កិលេសេហិ វិប្បមុត្តន្តិ វុច្ចតីតិ។

បណិហិតអច្ឆវគ្គវណ្ណានា។

៦. អច្ឆរាសជ្ឈាតវគ្គវណ្ណានា

៥១. ធន្នស្ស បឋមេ តំ អស្សុតវា បុព្វជ្ជនោតិ តំ ភវ៌្ម័ចិត្តំ សុតរិវហិតោ
បុព្វជ្ជនោ។ តត្ថ អាគមាធិគមាភាវា ព្រោយ្យោ អស្សុតវា ឥតិ។ យោ ហិ ឥទំ សុត្តំ
អាធិតោ បជ្ជាយ អត្ថវសេន ឧបបរិក្ខន្តោ “ឥទំ ភវ៌្ម័ចិត្តំ នាម បកតិបរិសុទ្ធម្បិ
ជវនក្ខណោ ឧប្បន្នេហិ លោភាធិហិ ឧបក្កិលេសេហិ ឧបក្កិលិដ្ឋ” ន្តិ នេវ
អាគមវសេន ន អធិគមវសេន ជានាតិ, យស្ស ច
ខន្ធាតុអាយតនបច្ចយាការសតិបដ្ឋានាធិសុ
ឧត្តហបរិបុច្ឆាវិនិច្ឆយរិវហិតត្ថា យថាភូតញ្ញាណបដិវេធសាធកោ នេវ

អាគមោ, បដិបត្តិយា អធិគន្ធត្ថស្ស អនធិគតត្តា ន អធិគមោ អត្ថិ។ សោ
អាគមាធិគមាភាវា ញោយ្យា អស្សុតវា ឥតិ។ ស្វាយំ -

“បុព្វនំ ជននាទីហិ, ការណេហិ បុព្វជ្ជនោ;
បុព្វជ្ជនន្តោគធត្តា, បុព្វវាយំ ជនោ ឥតិ”។

សោ ហិ បុព្វនំ នានប្បការាវនំ កិលេសាទីនំ ជននាទីហិ ការណេហិ
បុព្វជ្ជនោ។ យថាហា -

“បុព្វ កិលេសេ ជនេន្តីតិ បុព្វជ្ជនា, បុព្វ អវិហតសក្កាយទិដ្ឋិកាតិ
បុព្វជ្ជនា, បុព្វ សត្តារាវនំ មុខុល្លោកិកាតិ បុព្វជ្ជនា, បុព្វ សត្តគតីហិ
អវុដ្ឋិតាតិ បុព្វជ្ជនា, បុព្វ នាណាភិសម្ព័រេ អភិសម្ព័រេន្តីតិ បុព្វជ្ជនា, បុព្វ
នាណឱយេហិ វុយ្ហន្តីតិ បុព្វជ្ជនា, បុព្វ នាណសន្តាបេហិ សន្តប្បន្តីតិ
បុព្វជ្ជនា, បុព្វ នាណបរិឡាហេហិ បរិឡាប្បន្តីតិ បុព្វជ្ជនា, បុព្វ បញ្ចសុ
កាមគុណេសុ រត្តា គិទ្ធា គធិតា មុច្ឆិតា អន្លោបន្ទាលក្កាលគ្គិតា
បលិតុទ្ធាតិ បុព្វជ្ជនា, បុព្វ បញ្ចហិ នីវរណេហិ អាវុតា និវុតា ឱវុតា
បិហិតា បដិច្ចន្ទា បដិកុដ្ឋិតាតិ បុព្វជ្ជនា”តិ (មហានិ. ៥០, ៩៤)។

បុព្វនំ វា គណនបថមតីតានំ អរិយធម្មបរម្មខានំ និចធម្មសមាចារានំ
ជនានំ អន្តោគធត្តាបិ បុព្វជ្ជនោ, បុព្វ វា អយំ វិសុយេវ សង្ខំ គតោ, វិសំសង្ខោ
សីលសុតាធិគុណយុត្តហិ អរិយេហិ ជនោតិ បុព្វជ្ជនោ។ ឯវមេតេហិ
“អស្សុតវា បុព្វជ្ជនោ”តិ ធ្វើហិ បទេហិ យេ តេ -

“ធុវេ បុព្វជ្ជនា វុត្តា, ពុទ្ធនាទិច្ចពានុនា;
អន្លោ បុព្វជ្ជនោ ឯកោ, កល្យាណោកោ បុព្វជ្ជនោ”តិ។ -

ទ្វេ បុព្វដ្ឋនា វុត្តា, តេសុ អន្ធិបុព្វដ្ឋនា វុត្តា ហោតីតិ វេទិតញ្ចោ។

យថាភូតំ នប្បជាតាតីតិ “ឥទញ្ច ភវន្តិច្ចតំ ឯវំ អាគន្ធកេហិ
ឧបក្កិលេសេហិ ឧបក្កិលិដ្ឋំ នាម ហោតិ, ឯវំ វិប្បមុត្តំ នាមា”តិ យថាសភាវតោ
ន ជាតាតិ។ តស្មាតិ យស្មា ន ជាតាតិ, តស្មា។ ចិត្តការវនា នត្ថិតិ ចិត្តដ្ឋិតិ
ចិត្តបរិក្កហោ នត្ថិតិ, នត្ថិតាវេនេវ “នត្ថិតិ”តិ វេទាមីតិ ទស្សេតិ។

៥២. ទុតិយេ សុតរាតិ សុតសម្បជ្ជោ។ វិគ្គារតោ បនេត្ត អស្សុតរាតិ
បទស្ស បដិបក្កវសេន អត្តោ វេទិតញ្ចោ។ អរិយសាវកោតិ អត្ថិ អរិយោ ន
សាវកោ, សេយ្យថាបិ ពុទ្ធា ចេវ បច្ឆេកពុទ្ធា ច; អត្ថិ សាវកោ ន អរិយោ,
សេយ្យថាបិ គិហិ អនាគតជលោ; អត្ថិ នេវ អរិយោ ន សាវកោ សេយ្យថាបិ
បុព្វតិក្ខិយា។ អត្ថិ អរិយោចេវ សាវកោ ច, សេយ្យថាបិ សមណា
សក្យបុត្តិយា អាគតជលា វិញ្ញាតសាសនា។ ឥធម បន គិហិ វា ហោតុ បព្ពដិតោ
វា, យោ កោចិ សុតរាតិ ឯត្ថ វុត្តស្ស អត្ថស្ស វសេន សុតសម្បជ្ជោ, អយំ
អរិយសាវកោតិ វេទិតញ្ចោ។ យថាភូតំ បជាតាតីតិ “ឯវំ មិទំ ភវន្តិច្ចតំ
អាគន្ធកេហិ ឧបក្កិលេសេហិ វិប្បមុត្តំ ហោតិ, ឯវំ ឧបក្កិលិដ្ឋំ”តិ
យថាសភាវតោ ជាតាតិ។ ចិត្តការវនា អត្ថិតិ ចិត្តដ្ឋិតិ ចិត្តបរិក្កហោ អត្ថិ,
អត្ថិតាវេនេវ “អត្ថិតិ”តិ វេទាមីតិ ទស្សេតិ។ ឥមស្មី សុត្តោ ពលវិបស្សនា
កថិតា។ កេចិ តរុណាវិបស្សនាតិ វេទន្តិ។

៥៣. តតិយំ អដ្ឋប្បត្តិយំ កថិតំ។ កតរាយំ បន អដ្ឋប្បត្តិយំ?
អត្ថិក្ខន្ធាបមសុត្តន្តអដ្ឋប្បត្តិយំ។ ភគវា កិវ ឯកស្មី សមយេ សាវត្ថិ
ឧបនិស្សាយ ជេតវនមហាវិហារេ បដិវសតិ។ ពុទ្ធានញ្ច យត្ថ កត្តចិ
បដិវសន្តានំ បញ្ចវិធំ កិច្ចំ អវិជហិតមេវ ហោតិ។ បញ្ចា ហិ ពុទ្ធកិច្ចានិ -

បុរេភត្តកិច្ចំ, បច្ឆាភត្តកិច្ចំ, បុរិមយាមកិច្ចំ, មជ្ឈិមយាមកិច្ចំ,
បច្ឆិមយាមកិច្ចន្តិ។

តត្រិទំ បុរេភត្តកិច្ចំ - ភគវា ហិ ចាតោវ វុដ្ឋាយ ឧបដ្ឋាកានុគ្គហត្ថំ
សរីរជាសុកត្តញ្ច មុខធារណធិសរីរបរិកម្មំ កត្វា យាវ ភិក្ខាចារវេលា តាវ
វិវិត្តាសនេវីតិនាមេត្វា ភិក្ខាចារវេលាយ និវាសេត្វា កាយពន្ធនំ ពន្ធិត្វា ជីវំ
ចារុបិត្វា បត្តមាធាយ កធាចិ ឯកកោវ, កធាចិ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ តាមំ វា
និគមំ វា បិណ្ឌាយ បរិសតិ កធាចិ បកតិយា, កធាចិ អនេកេហិ
ចាជិហារិយេហិ វត្តមាធមហិ។ សេយ្យជិទំ - បិណ្ឌាយ បរិសតោ លោកនាថស្ស
បុរតោ បុរតោ គន្ធា មុនុគតវាតា បថី សោធន្តិ, វលាហកា ឧទកដុសិតានិ
មុញ្ញា មគ្គេ វេណុំ វុបសមេត្វា ឧបរិ វិតានំ ហុត្វា តិជ្ជន្តិ, អបរេ វាតា បុច្ឆានិ
ឧបសំហរិត្វា មគ្គេ ឱកិរន្តិ, ឧន្ទតា ភូមិប្បទេសា ឱនមន្តិ, ឱនតា ឧន្ទមន្តិ,
ចាទនិក្ខេបសមយេ សមាវ ភូមិ ហោតិ, សុខសម្មស្សានិ បទុមបុច្ឆានិ វា ចាទេ
សម្បជិច្ឆន្តិ។ ឥន្ទខិលស្ស អន្តោ បបិតមត្តេ ទក្ខិណាចាទេ សរីរតោ
ធិត្តណ្ណាស្មិយោ និក្ខមិត្វា សុវណ្ណាសបិញ្ញាវានិ វិយ ចិត្របជបរិក្ខិត្តានិ វិយ ច
ចាសាទក្ខជាតារាជិនិ អលង្ករោន្តិយោ ឥតោ ចិតោ ច ធាវន្តិ,
ហត្ថិអស្សរិហដ្ឋាទយោ សកសកដ្ឋានេសុ បិតាយេវ មដុរេនាការេន សទ្ធិ
ករោន្តិ, តថា ភេរិវីណាជិនិ ត្វិយានិ មនុស្សានញ្ច កាយុបតានិ អាភរណានិ។
តេន សញ្ញាលោន មនុស្សា ជានន្តិ “អដ្ឋ ភគវា ឥធិ បិណ្ឌាយ បរិវេជ្ជា” តិ។ តេ
សុនិវត្តា សុចារុតា គន្ធិបុច្ឆាជិនិ អាធាយ យរា និក្ខមិត្វា អន្តរវីថី បជិបដ្ឋិត្វា
ភគវន្តំ គន្ធិបុច្ឆាជិហិ សក្កច្ចំ បូជេត្វា វន្តិត្វា “អម្ពាភំ, ភន្តេ, ទស ភិក្ខុ, អម្ពាភំ
វិសតិ, បញ្ញាសំ...បេ.... សតំ ទេថា” តិ យាចិត្វា ភគវតោបិ បត្តំ គហេត្វា
អាសនំ បញ្ញាបេត្វា សក្កច្ចំ បិណ្ឌាចាតេន បជិមាធន្តិ។ ភគវា កតភត្តកិច្ចោ
តេសំ ឧបនិស្សយចិត្តសន្តានានិ ឱលោកេត្វា តថា ធម្មំ ទេសេតិ, យថា កេចិ

សរណាគមនេសុ បតិជ្ជហន្តិ, កេចិ បញ្ចាសុ សីលេសុ, កេចិ
សោតាបត្តិសកទាគាមិអនាគាមិជលានំ អញ្ញាតវស្មី, កេចិ បព្ពជិត្វា អគ្គជលេ
អរហត្តតិ។ ឯវំ មហាជនំ អនុគ្គហេត្វា ឧដ្ឋាយាសនាវិហារំ គប្បតិ។ តត្ថ គន្ធា
គន្ធមណ្ឌលមាឡេ បញ្ញត្តវរុទ្ធាសនេ និសីទតិ ភិក្ខុនំ ភត្តកិច្ចបរិយោសានំ
អាគមយមាណោ។ តតោ ភិក្ខុនំ ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ ឧបជ្ឈាកោ ភគវតោ
និវេទេតិ។ អថ ភគវា គន្ធកុដិ បរិសតិ។ ឥទំ តាវ បុរេភត្តកិច្ចំ។

អថ ភគវា ឯវំ កតបុរេភត្តកិច្ចោ គន្ធកុដិយា ឧបជ្ឈានេ និសីទិត្វា ចានេ
បក្ខាលេត្វា ចានបីបេ ឋិត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ ឱវទតិ - “ភិក្ខុវេ, អប្បមាទេន
សម្មាទេថ, ទុល្លភោ ពុទ្ធប្បទោ លោកស្មី, ទុល្លភោ មនុស្សត្ថបដិលាភោ,
ទុល្លភា ខណ្ឌសម្បត្តិ, ទុល្លភា បព្ពជ្ជា, ទុល្លភំ សទ្ធម្មស្សវន”ន្តិ។ តត្ថ កេចិ
ភគវន្តំ កម្មជ្ជានំ បុច្ឆន្តិ។ ភគវា តេសំ ចរិយានុរូបំ កម្មជ្ជានំ ទេតិ។ តតោ
សព្វេបិ ភគវន្តំ វន្តិត្វា អត្ថនោ អត្ថនោ វត្ថុជ្ជានទិវាជ្ជានានិ គប្បន្តិ។ កេចិ អរញ្ញំ,
កេចិ រុក្ខមូលំ, កេចិ បព្ពតាធិនំ អញ្ញាតវំ, កេចិ ចាតុមហារាជិកភវនំ...បេ....
កេចិ វសវត្ថិភវនន្តិ។ តតោ ភគវា គន្ធកុដិ បរិសិត្វា សចេ អាកម្ពតិ,
ទក្ខិណោន បស្សេន សតោ សម្មជានោ មុហុត្ថំ សីហសេយ្យំ កប្បេតិ។ អថ
សមស្សាសិតកាយោ ឧដ្ឋហិត្វា ទុតិយភាគេ លោកំ វេលោកេតិ។
តតិយភាគេ យំ គាមំ វា និគមំ វា ឧបនិស្សាយ វិហរតិ, តត្ថ មហាជនោ
បុរេភត្តំ ធានំ ទត្វា បច្ឆាភត្តំ សុនិវត្តោ សុចារុតោ គន្ធបុច្ឆាធិនិ អាធាយ វិហារេ
សន្និបតតិ។ តតោ ភគវា សម្មត្ថបរិសាយ អនុរូបេន ចាជិហារិយេន គន្ធា
ធម្មសភាយំ បញ្ញត្តវរុទ្ធាសនេ និសង្ឃ ធម្មំ ទេសេតិ កាលយុត្តំ សមយយុត្តំ,
អថ កាលំ វិទិត្វា បរិសំ ឧយ្យោជេតិ, មនុស្ស ភគវន្តំ វន្តិត្វា បក្កមន្តិ។ ឥទំ
បច្ឆាភត្តកិច្ចំ។

សោ ឯវំ និដ្ឋិតបច្ឆាភត្តកិច្ចោសចេ គត្តានិ ឱសិញ្ចាតុកាមោហោតិ,
ពុទ្ធាសនាឧប្បាយ ម្នានកោដ្ឋកំ បរិសិទ្ធា ឧបដ្ឋាកេន បដិយាទិតឧទកេន
គត្តានិ ឧត្ថំ គណ្ណាបេតិ។ ឧបដ្ឋាកោបិ ពុទ្ធាសនំ អានេត្វា គន្ធកុដិបរិវេណោ
បញ្ញាបេតិ។ ភគវា សុវត្ថុធុបដ្ឋំ និវាសេត្វា កាយពន្ធនំ ពន្ធិត្វា ឧត្តរាសដ្ឋំ ឯកំសំ
កត្វា តត្ថ អាគន្ធា និសីទតិ ឯកកោវ មុហុត្ថំ បដិសល្លិនោ, អថ ភិក្ខុ តតោ
តតោ អាគម្ម ភគវតោ ឧបដ្ឋានំ អាគច្ឆន្តិ។ តត្ថ ឯកច្វេ បញ្ចំ បុច្ឆន្តិ, ឯកច្វេ
កម្មជ្ជានំ, ឯកច្វេ ធម្មស្សវនំ យាចន្តិ។ ភគវា តេសំ អធិប្បាយំ សម្មាទេន្តោ
បុរិមយាមំ វិវាទាមេតិ។ ឥទំ បុរិមយាមកិច្ចំ។

បុរិមយាមកិច្ចបរិយោសានេ បន ភិក្ខុសុ ភគវន្តំ វន្តិត្វា បក្កន្តេសុ
សកលទសសហស្សិលោកធាតុនេវតាយោ ឱកាសំ លភមាណា ភគវន្តំ
ឧបសម្ព័ន្ធិត្វា បញ្ចំ បុច្ឆន្តិ យថាភិសម្ព័ន្ធនំ អន្តមសោ ចតុរក្ខរម្យិ។ ភគវា តាសំ
នេវតានំ បញ្ចំ វិស្សន្តេន្តោ មជ្ឈិមយាមំ វិវាទាមេតិ។ ឥទំ មជ្ឈិមយាមកិច្ចំ។

បច្ឆិមយាមំ បន តយោកោដ្ឋាសេ កត្វា បុរេភត្តតោ បដ្ឋាយ
និសង្ខាបីឡិវស្ស សរីរស្ស កិលាសុភារមោចនត្ថំ ឯកំ កោដ្ឋាសំ ចង្គមេន
វិវាទាមេតិ, ទុតិយកោដ្ឋាសេ គន្ធកុដិ បរិសិទ្ធា ទត្ថិលោន បស្សេន សតោ
សម្មជាតោ សីហាសេយ្យំ កប្បេតិ។ តតិយកោដ្ឋាសេ បច្ឆដ្ឋាយ និសីទិត្វា
បុរិមពុទ្ធានំ សន្តិកេ ទានសីលាទិវសេន កតាធិការបុគ្គលទស្សនត្ថំ
ពុទ្ធចក្ខុណា លោកំ វោលោកេតិ។ ឥទំ បច្ឆិមយាមកិច្ចំ។

តម្បិ ទិវសំ ភគវា ឥមស្មីយេវ កិច្ចេ បិតោ លោកំ ឱលោកេន្តោ ឥទំ អទ្ទស
- មយា កោសលរដ្ឋ ចារិកំ ចរន្តេន អគ្គិក្ខន្ធន ឧបមេត្វា ឯកស្មី សុត្ថ
ទេសិតេ សដ្ឋិភិក្ខុ អរហត្ថំ ចាបុណ្យស្សន្តិ, សដ្ឋិមត្តានំ ឧណ្ណំ លោហិតំ មុខតោ
ឧគ្គដ្ឋិស្សតិ, សដ្ឋិមត្តា គិហិការំ គមិស្សន្តិ។ តត្ថ យេ អរហត្ថំ ចាបុណ្យស្សន្តិ,

តេ យំកិត្តិ ធម្មទេសនំ សុត្វា ចាបុណ្ណិស្សន្តេ។ ឥតវេសំ បនភិក្ខុនំ
សង្កហត្ថាយ ចារិកំ ចរិតុកាមោ ហុត្វា, “អានន្ទ, ភិក្ខុនំ អាហោចេហី” តិ អាហា។

បេរោ អនុបរិវេណំ គន្ធា, “អាវុសោ, សត្តា មហាជនស្ស សង្កហត្ថាយ
ចារិកំ ចរិតុកាមោ, គន្ធកាមា អាគន្ធដា” តិ អាហា។ ភិក្ខុ មហាលាភំ លភិក្ខុ
វិយ តុដ្ឋមានសា “លភិស្សាម វត មហាជនស្ស ធម្មំ ទេសេន្តស្ស ភកវតោ
សុវណ្ណាវណ្ណំ សរីរំ ឱលោកេតុំ មជ្ជរញ្ច ធម្មកម៌ សោតុ” ត្ថិ បុណ្ណកេសា កេសេ
ឱហារេត្វា មលគ្គហិតបត្តា បត្តេ បចិត្វា កិលិដ្ឋចីវរា ចីវរានិ ឆោវិត្វា
គមនសន្នា អហោសុំ។ សត្តា អបរិច្ឆិន្ទន ភិក្ខុសង្ឃេន បរិវតោ កោសលរដ្ឋំ
ចារិកាយ និក្ខត្តោ តាមនិគមបដិចាជិយា ឯកទិវសំ
តាវុតអឡយោជនតិ តាវុតយោជនបរមំ ចារិកំ ចរន្តោ ឯកស្មី បទេសេ មហន្តំ
សុសិរុក្ខំ អគ្គិនា សម្មជ្ជលីតំ ទិស្វា “ឥមមេវ វត្ថុំ កត្វា សត្តហិ អង្កេហិ
បដិមណ្ឌត្វា ធម្មទេសនំ កថេស្សមី” តិ គមនំ បច្ឆិន្ទិត្វា អញ្ញាតំ រុក្ខមូលំ
ឧបសង្កមិត្វា និសង្ហាការំ ទស្សេសិ។ អានន្ទត្ថេរោ សត្តុ អធិប្បាយំ ញត្វា “អន្ធា
ការណំ ភវិស្សតិ, ន អការណោន តថាគតា គមនំ បច្ឆិន្ទិត្វា និសីទន្តី” តិ
ចតុគ្គណំ សង្ឃជិ បញ្ញាបេសិ។ សត្តា និសីទិត្វា ភិក្ខុ អាមន្តេត្វា “បស្សថ នោ
តុម្ហេ, ភិក្ខុវេ, អមុំ មហន្តំ អគ្គិក្ខន្ធន្តិ អគ្គិក្ខន្ធភមសុត្តន្តំ (អ. និ. ៧.៧២)
ទេសេតិ។

ឥមស្មីញ បន វេយ្យាករណោ ភញ្ញមាទេ សង្ខមត្តានំ ភិក្ខុនំ ឧណ្ហំ លោហិតំ
មុខតោ ឧគ្គញ្ញិ, សង្ខមត្តា ភិក្ខុ សិក្ខំ បច្ឆក្ខាយ ហីនាយាវត្តិសុ, សង្ខមត្តានំ
ភិក្ខុនំ អនុចាទាយ អាសវេហិ ចិត្តានិវិមុច្ចិសុ។ តញ្ញិ វេយ្យាករណំ សុត្វា
សង្ខមត្តានំ ភិក្ខុនំ នាមកាយោ សន្តត្តោ, នាមកាយេ សន្តត្តេ ករណកាយោ
សន្តត្តោ, ករណកាយេ សន្តត្តេ និធានគតំ ឧណ្ហំ លោហិតំ មុខតោ ឧគ្គញ្ញិ។

សង្ឃមត្តាភិក្ខុ “ធុត្តរំ វត ពុទ្ធសាសនេ យាវជីវំ បរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធី ព្រហ្មចរិយំ
ចរិតុ” ឆ្លុំ សិក្ខុ បច្ចក្ខាយ ហិណយាវត្តា, សង្ឃមត្តាភិក្ខុ សត្វ ទេសនាភិមុខំ
ញាណំ បេសេត្វា សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ បត្តា។

តត្ថ យេសំ ឧណ្ណំ លោហិតំ មុខតោ ឧត្តញ្ញិ, តេ ចារាជិកំ អាបជ្ជីសុ។ យេ
គិហិការំ បត្តា, តេ ឧទ្ទានុឧទ្ទកានិ សិក្ខាបទានិ មទ្ទន្តារិចរីសុ។ យេ អរហត្តំ
បត្តា, តេ បរិសុទ្ធសីលាវ អហោសុំ។ សត្វ ធម្មទេសនា ឥមេសំ តិណ្ណាម្បិ
សដលាវ ជាតាតិ។ អរហត្តំ បត្តានំ តាវ សដលា ហោតុ, ឥតវេសំ កមំ សដលា
ជាតាតិ? តេបិ ហិ សចេ ឥមំ ធម្មទេសនំ ន សុណោយ្យំ, បមត្តាវ ហុត្វា ហានំ
ជហិតុំ ន សក្កុណោយ្យំ។ តតោ នេសំ តំ ចាបំ វឌ្ឍមានំ អចាយេសុយេវ
សំសីទាបេយ្យ។ ឥមំ បន ទេសនំ សុត្វា ជាតសំវេតា ហានំ ជហិត្វា
សាមណោភូមិយំ បិតា ទស សីលានិ បូរេត្វា យោនិសោ មនសិការេ
យុត្តប្បយុត្តា កេចិ សោតាបន្នា កេចិ សកទាគាមិនោ កេចិ អនាគាមិនោ
អហោសុំ, កេចិ ទេវលោកេ និព្ពត្តីសុ, វរំ ចារាជិកាបន្នានម្បិ សដលា
អហោសិ។ ឥតវេ បន សចេ ឥមំ ធម្មទេសនំ ន សុណោយ្យំ, គច្ឆន្តេ គច្ឆន្តេ
កាលេ អនុបុព្វេន សង្ឃទិសេសម្បិ ចារាជិកម្បិ ចាបុណិក្ខា អចាយេសុយេវ
ឧប្បជ្ជិត្វា មហាទុក្ខំ អនុភវេយ្យំ។ ឥមំ បន ទេសនំ សុត្វា “អហោ សល្លេឌិតំ
ពុទ្ធសាសនំ, ន សក្កា អម្ពេហិ យាវជីវំ ឥមំ បដិបត្តិ បូរេតុំ, សិក្ខុ បច្ចក្ខាយ
ឧទាសកធម្មំ បូរេត្វា ទុក្ខា មុច្ឆិស្សាមា” តិ គិហិការំ ឧបគមីសុ។ តេ តីសុ
សរណោសុ បតិជ្ជាយ បញ្ច សីលានិ វត្តិត្វា ឧទាសកធម្មំ បូរេត្វា កេចិ
សោតាបន្នា កេចិ សកទាគាមិនោ កេចិ អនាគាមិនោ ជាតា, កេចិ
ទេវលោកេ និព្ពត្តាតិ។ វរំ តេសម្បិ សដលាវ អហោសិ។

ឥមំ បន សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា ទេវសង្ឃា យេហិមិ សុតា, យេហិមិ ន
សុតា, សព្ពេសំយេវ អាហោចន្តាវិចរីសុ។ ភិក្ខុ សុត្វា សុត្វា “ទុក្ខំ, ភោ, ពុទ្ធានំ
សាសនេ យាវជីវំ បរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធិំ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុ”ន្តិ ឯកក្ខណោនេវ ទសេបិ
ភិក្ខុវីសតិបិ សដ្ឋិបិ សតម្បិ សហស្សម្បិ ភិក្ខុ គិហិ ហោន្តិ។ សត្វា យថារុចិយា
ចារិកំ ចរិត្វា បុន ជេតវនមេវ អាគន្ធា ភិក្ខុ អាមន្តេសិ - “ភិក្ខុវេ, តថាគតោ
ចារិកំ ចរមាណោ ចរំ អាគិណ្ណោវិហាសិ, ឥច្ឆាមហំ, ភិក្ខុវេ, អឡមាសំ
បដិសល្លិយេតុំ, នាម្ហិ កេនចិ ឧបសង្កមិតញ្ចោ អញ្ញាត្រ ឯកេន
បិណ្ឌាចាតនិហារកេនា”តិ។ អឡមាសំ ឯកីភាវេនវីតិនាមេត្វា បដិសល្លាណា
វុដ្ឋិតោ អាណន្តត្ថេវេន សទ្ធិវិហារចារិកំ ចរមាណោ ឱលោកិតោលោកិតជ្ជានេ
តនុក្ខតំ ភិក្ខុសង្ឃំ ទិស្វា ជានន្តោយេវ ថេរំ បុច្ឆិ - “អាណន្ត, អញ្ញាស្មី កាលេ
តថាគតោ ចារិកំ ចរិត្វា ជេតវនំ អាគតេ សកលវិហារោ កាសាវបដ្ឋោតោ
ឥសិវាតប្បជិវាតោ ហោតិ, ឥនានិ បន តនុក្ខតោ ភិក្ខុសង្ឃំ ទិស្សតិ,
យេកុយ្យេន ច ឧប្បណ្ណបណ្ណកជាតា ភិក្ខុ, កី នុ ខោ ឯត”ន្តិ? ឯតវហិ ភគវា
តុម្ហាកំ អគ្គិក្ខន្ធនោបមធម្មទេសនំ កថិតកាលតោ បដ្ឋាយ ភិក្ខុ សំវេតប្បត្តា
ហុត្វា “មយំ ឯតំ ធម្មំ សព្ពប្បការេន បរិបូរេតុំ ន សក្ខិស្សាម,
អសម្មាវត្តន្តានព្វា ជនស្ស សទ្ធាទេយ្យំ បរិភុញ្ញតុំ អយុត្ត”ន្តិ គិហិភាវំ
សង្កមន្តិតិ។

តស្មី ខណោ ភគវតោ ធម្មសំវេតោ ឧប្បជ្ជិ។ តតោ ថេរំ អាហា - “មយំ
បដិសល្លាណេវីតិនាមេន្តេន កោចិ មម បុត្តានំ ឯកំ អស្សសដ្ឋានំ កថេសិ។
សាគរស្ស ហិ ឱតរណាតិត្តានិវិយ ពហូនិ ឥមស្មី សាសនេ
អស្សសការណានិ។ គច្ឆានន្ត, គន្ធកុដិបរិវេណោ ពុទ្ធាសនំ បញ្ញាបេត្វា
ភិក្ខុសង្ឃំ សន្និចាតេហិ”តិ។ ថេរោ តថា អកាសិ។ សត្វា ពុទ្ធាសនំវគតោ ភិក្ខុ
អាមន្តេត្វា, “ភិក្ខុវេ, មេត្តាយ សព្ពបុព្វភាគោ នាម នេវ អប្បនា, ន ឧបចារោ,

សត្វានំ ហិតជរណាមត្តមេវា”តិ វត្ថា ឥមិស្សា អដ្ឋប្បត្តិយា ឥមំ
ចូឡច្ឆរាសដ្ឋាតសុត្តំ ទេសេសិ។

តត្ថ អដ្ឋរាសដ្ឋាតមត្តន្តិ អដ្ឋរាបហរណាមត្តំ, ទេ អដ្ឋុលិយោ បហវិត្ថា
សទ្ធករណាមត្តន្តិ អត្ថោ។ មេត្តាចិត្តន្តិ សព្វសត្វានំ ហិតជរណាចិត្តំ។
អាសេវតីតិ កមំ អាសេវតិ? អាវដ្ឋន្តោ អាសេវតិ, ជានន្តោ អាសេវតិ, បស្សន្តោ
អាសេវតិ, បច្ចវេក្ខន្តោ អាសេវតិ, ចិត្តំ អធិជ្ឈហន្តោ អាសេវតិ, សទ្ធាយ
អធិមុច្ឆន្តោ អាសេវតិ, វីរិយំ បក្កណ្ណន្តោ អាសេវតិ, សតី ឧបជ្ជាបេន្តោ
អាសេវតិ, ចិត្តំ សមាធិហន្តោ អាសេវតិ, បញ្ញាយ បជានន្តោ អាសេវតិ,
អភិញ្ញេយ្យំ អភិជានន្តោ អាសេវតិ, បរិញ្ញេយ្យំ បរិជានន្តោ អាសេវតិ,
បហាតព្វំ បជហន្តោ អាសេវតិ, ភាវេតព្វំ ភាវេន្តោ អាសេវតិ, សច្ចិកាតព្វំ
សច្ចិករោន្តោ អាសេវតីតិ (បដិ. ម. ២.២)។ ឥធម បន មេត្តាបុព្វភាគេន
ហិតជរណាប្បវត្តនមត្តនេវ អាសេវតីតិ វេទិតញោ។

អវិត្តជ្ឈានោតិ អតុច្ឆជ្ឈានោ អបរិច្ឆត្តជ្ឈានោ វា។ វិហារតីតិ ឥរិយតិ
បវត្តតិ ចាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ចរតិ វិហារតិ។ តេន វុច្ឆតិ វិហារតីតិ។ ឥមិនា
បទេន មេត្តំ អាសេវន្តស្ស ភិក្ខុនោ ឥរិយាបថវិហារោ កថិតោ។
សត្តសាសនករោតិ សត្ត អនុសាសនករោ។ ឱវាទបតិករោតិ ឱវាទការកោ។
ឯត្ថ ច សកីវចនំ ឱវាទោ, បុនប្បនវចនំ អនុសាសនី។ សម្មាវចនម្យី ឱវាទោ,
បេសេត្វា បរម្មាវចនំ, អនុសាសនី។ ឱតិណ្ណោ វត្ថុស្មី វចនំ ឱវាទោ, ឱតិណ្ណោ វា
អនោតិណ្ណោ វា វត្ថុស្មី តន្តិប្បបនវសេន វចនំ អនុសាសនី។ ឯវិសេសោ
វេទិតញោ។ បរមត្ថតោ បន ឱវាទោតិ វា អនុសាសនីតិ វា ឯសេ ឯកេ ឯកេជ្ជ
សមេ សមភាគេ តជ្ជាតេ តញ្ញោវាតិ។ ឯត្ថ ច “អដ្ឋរាសដ្ឋាតមត្តម្យី ចេ, ភិក្ខុវេ,

ភិក្ខុ មេត្តាចិត្តំ អាសេវតី" តិ ឥទមេវ សត្តសាសនញ្ចេវ ឡំវាទោ ច, តស្ស
ករណតោ ឯស សាសនករោ ឡំវាទបតិករោតិ វេទិតញ្ចេវ។

អមោយន្តិ អតុច្ឆំ។ រដ្ឋបិណ្ឌន្តិ ញាតិបរិវន្តំ បហាយ រដ្ឋនិស្សាយ បព្ពជិតេន
បវេសំ គេហតោ បដិលទ្ធត្ថា បិណ្ឌាចារោ រដ្ឋបិណ្ឌោ ឆាម វុច្ឆតិ។ បរិភុញ្ញតីតិ
ចត្តារោ បរិភោគា វេយ្យបរិភោគោ ឥណ្ឌាបរិភោគោ ឆាយដ្ឋបរិភោគោ
សាមិបរិភោគោតិ។ តត្ថ ទុស្សីលស្ស បរិភោគោ វេយ្យបរិភោគោ ឆាម។
សីលវតោ អបច្ឆវេក្ខិតបរិភោគោ ឥណ្ឌាបរិភោគោ ឆាម។ សត្តន្តំ សេក្ខានំ
បរិភោគោ ឆាយដ្ឋបរិភោគោ ឆាម។ វិណាសវស្ស បរិភោគោ សាមិបរិភោគោ
ឆាម។ តត្ថ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ អយំ រដ្ឋបិណ្ឌាបរិភោគោ ទ្វិហិ ការណេហិ
អមោយោ ហោតិ។ អច្ឆរាសជ្ឈាតមត្តម្យិ មេត្តាចិត្តំ អាសេវន្តោ ភិក្ខុ
រដ្ឋបិណ្ឌាស្ស សាមិកោ ហុត្វា, អណាណោ ហុត្វា, ឆាយាទោ ហុត្វា
បរិភុញ្ញតីតិបិស្ស អមោយោ រដ្ឋបិណ្ឌាបរិភោគោ។ អច្ឆរាសជ្ឈាតមត្តម្យិ មេត្តំ
អាសេវន្តស្ស ភិក្ខុនោ ទិន្ននាមំ មហាជ្ជិយំ ហោតិ មហាច្ចលំ មហានិសំសំ
មហាជុតិកំ មហាវិច្ឆារន្តិបិស្ស អមោយោ រដ្ឋបិណ្ឌាបរិភោគោ។ កោ បន
វាទោ យេ នំ ពហុលីករោន្តិតិ យេ បន ឥមំ មេត្តាចិត្តំ ពហុលំ អាសេវន្តិ ភាវេន្តិ
បុនប្បុនំ ករោន្តិ, តេ អមោយំ រដ្ឋបិណ្ឌំ បរិភុញ្ញន្តិតិ ឯត្ថ វត្ថព្វមេវ កី? ឯវុចា
ហិ ភិក្ខុ រដ្ឋបិណ្ឌាស្ស សាមិនោ អណាណោ ឆាយាទោ ហុត្វា បរិភុញ្ញន្តិតិ។

៥៤-៥៥. ចតុត្ថ ភាវេតីតិ ឧប្បាទេតិ វង្សេតិ។ បញ្ចមេ មនសិ ករោតីតិ
មនសី ករោតិ។ សេសំ ឥមេសុ ទ្វិសុបិ តតិយេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ យោ ហិ
អាសេវតិ, អយមេវ ភាវេតិ, អយំ មនសិ ករោតិ។ យេន ចិត្តេន អាសេវតិ,
តេនេវ ភាវេតិ, តេន មនសិ ករោតិ។ សម្មាសម្ពុទ្ធា បន យាយ ធម្មធាតុយា
សុប្បដិវិទ្ធត្ថា ទេសនាវិលាសប្បត្តោ ឆាម ហោតិ, តស្ស សុប្បដិវិទ្ធត្ថា អត្តនោ

ទេសនាវិលាសំ ធម្មិស្សរិយតំ បដិសម្ពិទ្ធាបភេទកុសលតំ
អប្បដិហតសព្ពញ្ញតញ្ញាណញ្ច និស្សាយ ឯកក្ខណោ ឧប្បន្នំ ឯកចិត្តមេវ តីហិ
កោដ្ឋាសេហិវិភជិត្វា ទស្សេសីតិ។

៥៦. ធម្មេយេ កេចីតិ អនិយាមិតវចនំ។ អកុសលាតិ តេសំ និយាមិតវចនំ។
ឯត្តាវតា សញ្ញាកុសលា អសេសតោ បរិយាទិន្នា ហោន្តិ។ អកុសលភាគិយា
អកុសលបក្ខិកាតិ អកុសលានមេវេតំ នាមំ។ អកុសលាយេវ ហិ ឯកច្ចេ
អកុសលំ សហជាតវសេន, ឯកច្ចេ ឧបនិស្សយវសេន ភជន្តិ ចេវ, តេសញ្ច
បក្ខា ភវន្តិ តិ “អកុសលភាគិយា អកុសលបក្ខិកា” តិ វុច្ចន្តិ។ សព្ពេតេ
មនោបុព្ពង្គមាតិ មនោ បុព្ពំ បឋមតវំ គច្ចតិ ឯតេសន្តិ មនោបុព្ពង្គមា។ ឯតេ ហិ
កិញ្ចាបិ មនេន សទ្ធិ ឯកុប្បាទា ឯកវត្ថុកា ឯកនិរោធា ឯការម្ពណា ច
ហោន្តិ។ យស្មា បន តេសំ មនោ ឧប្បាទកោ ការកោ ជនកោ សមុដ្ឋាបកោ
និព្ពត្តកោ, តស្មា មនោបុព្ពង្គមា នាម ហោន្តិ។

បឋមំ ឧប្បជ្ឈតីតិ យថា នាម “រាជា និក្ខន្តោ” តិ វុត្ថេ “រាជាយេវ និក្ខន្តោ,
សេសា រាជសេនា និក្ខន្តា អនិក្ខន្តា” តិ បុច្ឆិតត្ថការណំ នត្ថិ, សញ្ញា និក្ខន្តាតេវ
បញ្ញាយន្តិ, ឯវមេវ មនោ ឧប្បន្នោតិ វុត្ថកាលតោ បដ្ឋាយ អវសេសា
សហជាតសំសជ្ឈសម្បយុត្តា ឧប្បន្នា ន ឧប្បន្នោតិ បុច្ឆិតត្ថការណំ នត្ថិ, សព្ពេ
តេ ឧប្បន្នា តេវ បញ្ញាយន្តិ។ ឯតមត្តវសំ បដិច្ច តេហិ សំសជ្ឈសម្បយុត្តោ
ឯកុប្បាទេកនិរោធាបិ សមាមនោ មនោ តេសំ ធម្មានំ បឋមំ ឧប្បជ្ឈតីតិ វុត្តោ។
អនុទេវាតិ អនុទេវ, សហេវ ឯកតោយេវាតិ អត្ថោ។ ព្យញ្ញនច្ឆាយំ បន
គហេត្វា បឋមំ ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ, បច្ឆា ចេតសិកាតិ ន គហេតព្ពំ។ អត្ថោ ហិ
បដិសរណំ, ន ព្យញ្ញនំ។ “មនោបុព្ពង្គមា ធម្មា, មនោសេដ្ឋា មនោមយា” តិ
គាថាយបិ ឯសេវ នយោ។

៥៧. សត្វមេ កុសលាតិ ចតុក្កមកាបិ កុសលា ធម្មា កថិតា។ សេសំ ធម្មេ
វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ធំ។

៥៨. អដ្ឋមេ យថយំទំ, ភិក្ខុវេ, បមាទោតិ ឯត្ថ, ភិក្ខុវេតិ អាលបនំ, យថា
អយំ បមាទោតិ អត្ថោ។ បមាទោតិ បមជ្ជនាការោ។ វុត្តញ្ញោតំ -

“តត្ថ កតមោ បមាទោ? កាយទុច្ឆរិតេ វា វចីទុច្ឆរិតេ វា
មនោទុច្ឆរិតេ វា បញ្ចសុ វា កាមគុណេសុ ចិត្តស្ស វោស្សត្ថោ
វោស្សត្ថានុប្បទានំ កុសលានំ វា ធម្មានំ ការណាយ អសក្កច្ចកិរិយតា
អសាតច្ចកិរិយតា អនដ្ឋិតកិរិយតា ឱលីនវុត្តិតា និក្ខិត្តធនតា
និក្ខិត្តធុរតា អនចិដ្ឋានំ អននុយោគោ អនាសេវនា អការណា
អពហុលីកម្មំ។ យោ ឯវុចោ បមាទោ បមជ្ជនា បមជ្ជិតត្ថំ, អយំ វុច្ចតិ
បមាទោ”តិ (វិភ. ៨៤៦)។

ឧប្បន្នា ច កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិតិ ឥទំ ឈានិវេស្សនានំ វសេន វុត្តំ។
មគ្គជលានំ បន សកី ឧប្បន្នានំ បុន បរិហានំ នាម នត្ថិ។

៥៩. នវមេ អប្បមាទោ បមាទស្ស បដិបក្ខវសេន វិត្តារតោ វេទិតញ្ញោ។

៦០. ទសមេ កោសជ្ឈន្តិ កុសីតភារោ។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

អច្ឆរាសដ្ឋាតវគ្គវណ្ណានា។

៧. វិរិយាម្ពាទិវគ្គវណ្ណានា

៦១. សត្វមស្ស បឋមេ វិរិយាម្ពោតិ ចតុកិច្ចស្ស សម្មប្បធានវិរិយស្ស
អារម្មោ, អារទូបគ្គហិតបរិបុណ្ណាវិរិយតាតិ អត្ថោ។

៦២. ធុតិយេ មហិជ្ជតាតិ មហាលោកោ។ យំ សន្ធាយ វុត្ថំ -

“តត្ថ កតមា មហិជ្ជតា?

ឥតវីតវចីវបិណ្ឌាចាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារេហិ
បញ្ចហិ វា កាមគុណេហិ អសន្តជ្ជស្ស ភិយ្យោកម្យតា, យា ឯវុចា ឥច្ឆា
ឥច្ឆាគតា មហិជ្ជតា រាគោ សារាគោ ចិត្តស្ស សារាគោ។ អយំ វុច្ឆតិ
មហិជ្ជតា”តិ (វិភ. ៨៥០)។

៦៣. តតិយេ អប្បិជ្ជតាតិ អលោកោ។ អប្បិជ្ជស្សាតិ អនិច្ឆស្ស។ ឯត្ថ ហិ
ព្យញ្ញនំ សាវសេសំ វិយ, អត្ថោ បន និវរសេសោ។ ន ហិ អប្បមត្តិកាយ ឥច្ឆាយ
អត្តិការេន សោ អប្បិច្ឆាតិ វុត្ថោ, ឥច្ឆាយ បន អភារេន បុនប្បុនំ អាសេវិតស្ស
អលោកស្សេវ ភារេន អប្បិច្ឆាតិ វុត្ថោ។

អបិចេត្ថ អត្រិជ្ជតា, ចាបិជ្ជតា, មហិជ្ជតា អប្បិជ្ជតាតិ អយំ ភេនោ
វេទិតញ្ចោ។ តត្ថ សកលាភេ អតិក្ខស្ស បរលាភេ បត្តនា អត្រិជ្ជតា នាម,
យាយ សមន្នាគតស្ស ឯកភាជនេ បក្កបូវេបិ អត្ថនោ បត្តេ បតិទេ ន
សុបក្កោ វិយ ខុទ្ទកោ ច វិយ ខាយតិ, ស្ទេវ បន បរស្ស បត្តេ បក្ខិក្ខោ សុបក្កោ
វិយ មហាឆ្នោ វិយ ច ខាយតិ។ អសន្តគុណសម្ភារនតា បន បដិគ្គហលោ ច
អមត្តញ្ញតា ចាបិជ្ជតា នាម, សា “ឥនេកេច្ឆា អស្សុទ្ធា សមាធនោ សទ្ធាតិ មំ
ជនោ ជាធាតូ”តិ អាទិនា នយេន អភិធម្ម អាគតាយេវ, តាយ សមន្នាគតោ
បុគ្គលោ កោហាញោ បតិជ្ជាតិ។ សន្តគុណសម្ភារនតា បន បដិគ្គហលោ ច
អមត្តញ្ញតា មហិជ្ជតា នាម, សាបិ “ឥនេកេច្ឆា សទ្ធា សមាធនោ សទ្ធាតិ មំ
ជនោ ជាធាតូតិ ឥច្ឆតិ, សីលវា សមាធនោ សីលវាតិ មំ ជនោ ជាធាតូ”តិ ឥមិនា
នយេន អាគតាយេវ។ តាយ សមន្នាគតោ បុគ្គលោ ធុស្សន្តប្បយោ ហោតិ,
វិជាតមាតាបិស្ស ចិត្តំ គហេតុំ ន សក្កោតិ។ តេនេតំ វុច្ឆតិ -

“អគ្គិកូន្មា សមុទ្រា ច, មហិទ្ធា ចាបិ បុគ្គលា;
សកដេន បច្ចយេ ទេន្ត, តយោបេតេ អតប្បយា” តិ។

សន្តតុណានិក្ខហានតា បន បដិគ្គហណោ ច មត្តញ្ញតា អប្បិច្ឆតា នាម,
តាយ សមន្នាគតោ បុគ្គលោ អត្ថនិវិជ្ជមានម្យី គុណំ បដិច្ឆាទេតុកាមតាយ
សទ្ធោ សមាធនោ “សទ្ធាតិ មំ ជនោ ជានាតូ” តិ ន ឥច្ឆតិ។ សីលវា, បរិវិត្តោ,
ពហុស្សតោ, អារទ្ធវិវិយោ, សមាធិសម្បជ្ជោ, បញ្ញាវា, វិណាសវោ សមាធនោ
“វិណាសវោតិ មំ ជនោ ជានាតូ” តិ ន ឥច្ឆតិ សេយ្យថាបិ មជ្ឈន្តិកត្ថេរោ។

ថេរោ កិវ មហាវិណាសវោ អហោសិ, បត្តចីវំ បនស្ស ចាទមត្តមេវ
អគ្សតិ។ សោ អសោកស្ស ធម្មរញ្ញោ វិហារមហាទិវសេ សង្ឃត្ថេរោ អហោសិ។
អថស្ស អតិលូខការំ ទិស្វា មនុស្សា, “ភន្តេ, ថោកំ ពហិ ហោថា” តិ អាហំសុ។
ថេរោ “មាទិសេ វិណាសវេ រញ្ញោ សង្កហំ អករោន្តេ អញ្ញោ កោ ករិស្សតី” តិ
បថវិយំ និមុដ្ឋិត្វា សង្ឃត្ថេរស្ស ឧត្តិត្តបិណ្ឌំ គណ្ណាន្តោយេវ ឧម្ពុដ្ឋិ។ ឯវំ
វិណាសវោ សមាធនោ “វិណាសវោតិ មំ ជនោ ជានាតូ” តិ ន ឥច្ឆតិ។ ឯវំ
អប្បិច្ឆោ ច បន ភិក្ខុ អនុប្បន្នំ លាភំ ឧប្បាទេតិ, ឧប្បន្នំ ថាវំ ករោតិ, ធាយ កានំ
ចិត្តំ អារាធទតិ។ យថា យថា ហិ សោ អត្ថនោ អប្បិច្ឆតាយ អប្បំ គណ្ណាតិ, តថា
តថា តស្ស វត្ថេ បសន្នា មនុស្សា ពហុ ទេន្តិ។

អបរោបិ ចតុត្ថិជោ អប្បិច្ឆោ - បច្ចយអប្បិច្ឆោ, ធុត្ថអប្បិច្ឆោ,
បរិយត្តិអប្បិច្ឆោ, អធិគមអប្បិច្ឆាតិ។ តត្ថ ចតុសុ បច្ចយេសុ អប្បិច្ឆោ
បច្ចយអប្បិច្ឆោ នាម។ សោ ធាយកស្ស វសំ ជានាតិ, ទេយ្យធម្មស្ស វសំ
ជានាតិ, អត្ថនោ ថាមំ ជានាតិ។ យទិ ហិ ទេយ្យធម្មោ ពហុ ហោតិ, ធាយកោ
អប្បមត្តកំ ធាតុកាមោ, ធាយកស្ស វសេន អប្បំ គណ្ណាតិ។ ទេយ្យធម្មោ
អប្បោ, ធាយកោ ពហុ ធាតុកាមោ, ទេយ្យធម្មស្ស វសេន អប្បំ គណ្ណាតិ។

ឆេយ្យធម្មោបិ ពហុ, ឆាយកោបិ ពហុំ ឆាតុកាមោ, អត្តនោ ជាមំ ញត្វា
បមាណោនេវ គណ្ណាតិ។

ធុតង្គសមាធានស្ស អត្តនិ អត្តិការំ នជាឆាបេតុកាមោ ធុតង្គអប្បិទ្ធោ
នាម។ តស្ស វិការំនត្ថំ ឥមាធិ វត្ថុនិ - សោសាធិកមហាកុមារត្ថេរោ កិរ សង្ខិ
វស្សនិ សុសានេ វសិ, អញ្ញោ ឯកភិក្ខុបិ ន អញ្ញាសិ។ តេនេវាហ -

“សុសានេ សង្ខិ វស្សនិ, អញ្ញោកិណ្ណំ វសាមហំ;
ធុតិយោ មំ ន ជាឆេយ្យ, អហោ សោសាធិកុត្តមោ”តិ។

ចេតិយបត្តតេ ទ្វេ ភាតិកត្ថេរា វសីសុ។ កនិជ្ជោ ឧបជ្ជាកេន បេសីតំ
ឧប្បខណ្ឌិកំ គហេត្វា ជេជ្ឈស្ស សង្ខិកំ អគមាសិ “បរិភោគំ, ភន្តេ, ករោថា”តិ។
ថេរស្ស ច ភត្តកិច្ចំ កត្វា មុខវិក្ខាលនកាលោ អហោសិ។ សោ “អលំ,
អាវុសោ”តិ អាហា។ កច្ចិ, ភន្តេ, ឯកាសនិកត្តាតិ? អាហារវុសោ, ឧប្បខណ្ឌិកន្តិ
បញ្ញាស វស្សនិ ឯកាសនិកោ សមាឆោបិ ធុតង្គំ និគ្វហមាឆោ បរិភោគំ កត្វា
មុខវិក្ខាលេត្វា បុន ធុតង្គំ អធិជ្ជាយ គតោ។

យោ បន សាកេតតិស្សត្ថេរោ វិយ ពហុស្សុតការំ ជាឆាបេតុំ ន ឥច្ឆតិ,
អយំ បរិយត្តិអប្បិទ្ធោ នាម។ ថេរោ កិរ “ខណោ នត្ថិតិ ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាសុ
ឌីកាសំ អករោន្តោ កធា មរណក្ខណំ, ភន្តេ, លភិស្សថា”តិ ចោធិតោ គណំ
វិស្សន្តេត្វា កណិការវាលិកសមុទ្ធិហារំ គតោ។ តត្ថ អន្តោវស្សំ
ថេរនវមជ្ឈិមាណំ ឧបកាហេ ហុត្វា មហាបវារណាយ ឧចោសថទិវសេ
ធម្មកថាយ ជនបទំ ខោតេត្វា គតោ។

យោ បន សោតាបន្នាធិសុ អញ្ញតរោ ហុត្វា សោតាបន្នាធិការំ ជាឆាបេតុំ ន
ឥច្ឆតិ, អយំ អធិគមប្បិទ្ធោ នាម តយោ កុលបុត្តា (ម.និ. ១.៣២៥) វិយ

យដីការកុម្មុការោ(ម.និ.២.២៨២ អាទយោ)វិយ ច។ ឥមស្មី បនត្ថ
លទ្ធាសេវនេន ពលវអលោភេន សមន្នាគតោ សេក្ខាបិ បុព្វដ្ឋនោបិ
អប្បិដ្ឋោតិ វេទិតញោ។

២៤. ចតុត្ថ អសន្តដ្ឋិតាតិ អសន្តដ្ឋេ បុគ្គលេ សេវន្តស្ស ភជន្តស្ស
បយិរុចាសន្តស្ស ឧប្បន្នោ អសន្តោសសន្តោតោ លោភោ។

២៥. បញ្ចមេ សន្តដ្ឋិតាតិ សន្តដ្ឋេ បុគ្គលេ សេវន្តស្ស ភជន្តស្ស
បយិរុចាសន្តស្ស ឧប្បន្នោ អលោភសន្តោតោ សន្តោសោ។ សន្តដ្ឋស្សាតិ
ឥតវីតរបច្ចយសន្តោសេន សមន្នាគតស្ស។ សោ បនេស សន្តោសោ
ទ្វាទសវិជោ ហោតិ។ សេយ្យចិន្ទំ - ចីវេ យថាលោភសន្តោសោ,
យថាពលសន្តោសោ, យថាសារុប្បសន្តោសោតិ តិវិជោ។ ឯវំ បិណ្ឌាចាតាធិសុ។

តស្សយំ បភេទសំវណ្ណានា - ឥធនិក្ខុ ចីវំ លភតិ សុន្ទំ វា អសុន្ទំ វា។ សោ
តេនេវ យាបេតិ អញ្ចំ ន បត្តេតិ, លភន្តោបិ ន គណ្ណាតិ។ អយមស្ស ចីវេ
យថាលោភសន្តោសោ។ អថ បន បកតិទុព្ពលោ វា ហោតិ អាពាធដរាភិក្ខុតោ វា,
គុំ ចីវំ ចារុបន្តោ កិលមតិ។ សោ សភាគេន ភិក្ខុនា សន្និ តំ បរិវត្តត្វា
លហុកេន យាបេន្តោបិ សន្តដ្ឋោវ ហោតិ។ អយមស្ស ចីវេ
យថាពលសន្តោសោ។ អបរោ បណ្ឌិតបច្ចយលាភី ហោតិ។ សោ បដ្ឋចីវរាធិនំ
អញ្ញាតំ មហាគ្យចីវំ ពហូនិ វា បន ចីវរាធិលភិត្វា “ឥទំ ថេរាធិនំ ចិរបព្ពជិតានំ,
ឥទំ ពហុស្សតានំ អនុរូបំ, ឥទំ គិលានានំ, ឥទំ អប្បលាភានំ ហោតូ”តិ ទត្វា
តេសំ បុរាណចីវំ វា សន្តោវ ក្ខេបាទិតោ វា នន្តកានិ ឧច្ឆិទិត្វា តេហិ សន្តដ្ឋជី
កត្វា ធារេន្តោបិ សន្តដ្ឋោវ ហោតិ។ អយមស្ស ចីវេ យថាសារុប្បសន្តោសោ។

ឥធម៌ បនកិត្តិ បិណ្ឌាចារ្យ លក្ខតិ ល្ងង់ វា បណ្ឌិតំ វា, សោ តេនេវ យាបេតិ,
អញ្ញំ ន បត្តេតិ, លក្ខន្តោបិ ន គណ្ណាតិ។ អយមស្ស បិណ្ឌាចារ្យ
យថាលោកសន្តោសោ។ យោ បន អត្ថនោ បកតិវិរុទ្ធី វា ព្យាធិវិរុទ្ធី វា បិណ្ឌាចារ្យ
លក្ខតិ, យេនស្ស បរិកុត្តេន អជាសុ ហោតិ, សោ សភាគស្ស ភិក្ខុនោ តំ ទិក្ខា
តស្ស ហត្ថតោ សប្បាយកោជនំ ភុញ្ញត្វា សមណធម្មំ ករោន្តោបិ សន្តុដ្ឋាវ
ហោតិ។ អយមស្ស បិណ្ឌាចារ្យ យថាពលសន្តោសោ។ អបរោ ពហុំ បណ្ឌិតំ
បិណ្ឌាចារ្យ លក្ខតិ។ សោ តំ ជីវរំ វិយ
ថេវចិរបព្ពជិតពហុស្សុតអប្បលោកតិលាធានំ ទិក្ខា តេសំ វា សេសកំ
បិណ្ឌាយ វា ចិក្ខា មិស្សកាហារំ ភុញ្ញន្តោបិ សន្តុដ្ឋាវ ហោតិ។ អយមស្ស
បិណ្ឌាចារ្យ យថាសារុប្បសន្តោសោ។

ឥធម៌ បនកិត្តិ សេនាសនំ លក្ខតិ មនាបំ វា អមនាបំ វា, សោ តេនេវ
សោមនស្សំ ន ទោមនស្សំ ឧប្បាទេតិ, អន្តមសោ តិណាសន្តារកេនាបិ
យថាលទ្ធនេវ តុស្សតិ។ អយមស្ស សេនាសនេ យថាលោកសន្តោសោ។ យោ
បន អត្ថនោ បកតិវិរុទ្ធី វា ព្យាធិវិរុទ្ធី វា សេនាសនំ លក្ខតិ, យត្ថស្ស វសតោ
អជាសុ ហោតិ, សោ តំ សភាគស្ស ភិក្ខុនោ ទិក្ខា តស្ស សន្តុកេ
សប្បាយសេនាសនេ វសន្តោបិ សន្តុដ្ឋាវ ហោតិ។ អយមស្ស សេនាសនេ
យថាពលសន្តោសោ។

អបរោ មហាបុព្វោ លេណាមណ្ឌបក្ខជាតារាជិនី ពហុនិ
បណ្ឌិតសេនាសនាទិលក្ខតិ។ សោ តានិ ជីវរាជិនីវិយ
ថេវចិរបព្ពជិតពហុស្សុតអប្បលោកតិលាធានំ ទិក្ខា យត្ថ កត្តចិ វសន្តោបិ
សន្តុដ្ឋាវ ហោតិ។ អយមស្ស សេនាសនេ យថាសារុប្បសន្តោសោ។ យោបិ
“ឧត្តមសេនាសនំ នាម បមាទដ្ឋានំ, តត្ថ និសិទ្ធស្ស ជិនមិទ្ធី ឱក្កមតិ,

និទ្ទាភិក្ខុតស្ស បុន បដិពុជ្ឈតោ ចាបវិតក្កា ចាតុកវន្តី"តិ បដិសញ្ញិត្វា
តាទិសំ សេនាសនំ បត្តម្មំ ន សម្មជិច្ឆតិ, សោ តំ បដិក្ខិបិត្វា
អញ្ញោកាសរុក្ខមូលាទីសុ វសន្តោបិ សន្តុដ្ឋាវ ហោតិ។ អយម្បស្ស សេនាសនេ
យថាសារុប្បសន្តោសោ។

ឥធម បន ភិក្ខុ ភេសន្តំ លភតិ ល្ងទំ វា បណីតំ វា, សោ យំ លភតិ, តេនេវ
តុស្សតិ, អញ្ញំ ន បត្តតិ, លភន្តោបិ ន គណ្ណាតិ។ អយមស្ស គិលានបច្ចយេ
យថាលាភសន្តោសោ។ យោ បន តេលេន អត្ថិកោ ជាណីតំ លភតិ, សោ តំ
សភាគស្ស ភិក្ខុនោ ទត្វា តស្ស ហត្ថតោ តេលំ គហេត្វា អញ្ញេវ វា
បរិយេសិត្វា ភេសន្តំ ករោន្តោបិ សន្តុដ្ឋាវ ហោតិ។ អយមស្ស គិលានបច្ចយេ
យថាពលសន្តោសោ។

អបរោ មហាបុញ្ញោ ពហំ តេលមធុជាណីតាទិបណីតភេសន្តំ លភតិ។
សោ តំ ជីវំ វិយ ថេរជីវបព្ពជិតពហុស្សុតអប្បលាភគិលានានំ ទត្វា តេសំ
អាកតេន យេន កេនចិ យាបេន្តោបិ សន្តុដ្ឋាវ ហោតិ។ យោ បន ឯកស្មី ភាជនេ
មុត្តហរីតកំ វេបេត្វា ឯកស្មី ចតុមធុរំ - “គណ្ណាថ, ភន្តេ, យទិច្ឆក”ន្តិ វុច្ចមានោ
“សចស្ស តេសុ អញ្ញាតវេនបិ រោកោ វុបសម្មតិ, អថ មុត្តហរីតកំ នាម
ពុទ្ធាទីហិ វណ្ណិត”ន្តិ ចតុមធុរំ បដិក្ខិបិត្វា មុត្តហរីតកេន ភេសន្តំ ករោន្តោបិ
បរមសន្តុដ្ឋាវ ហោតិ។ អយមស្ស គិលានបច្ចយេ យថាសារុប្បសន្តោសោ។
ឥមេសំ បន បច្ឆេកបច្ចយេសុ តិណ្ណំ តិណ្ណំ សន្តោសានំ
យថាសារុប្បសន្តោសោវ អគ្គោ។

៦៦-៦៧. ធម្មសត្តមេសុ អយោនិសោមនសិការយោនិសោមនសិការា
ហេដ្ឋា វុត្តលក្ខណាវ។ សេសមេត្ត ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

៦៨. អដ្ឋមេ អសម្បជញ្ញន្តិ អសម្បជានភារោ, មោហស្សេតំ អធិវចនំ។
អសម្បជានស្សាតិ អជានន្តស្ស សម្មធឿស្ស។

៦៩. នវមេ សម្បជញ្ញន្តិ សម្បជានភារោ, បញ្ញាយេតំ នាមំ។
សម្បជានស្សាតិ សម្បជានន្តស្ស។

៧០. ធនមេ ចាបមិត្តតាតិ យស្ស ចាចា លាមកា មិត្តា, សោ ចាបមិត្តោ។
ចាបមិត្តស្ស ភារោ ចាបមិត្តតា, តេនាការេន បវត្តានំ ចតុន្នំ ខន្ធនមេវេតំ
នាមំ។ វុត្តម្មិ ចេតំ -

“តត្ថ កតមា ចាបមិត្តតា? យេ តេ បុគ្គលា អស្សន្ធា ធុស្សីលា
អប្បស្សតា មជ្ឈិមេនា ធុប្បញ្ញា។ យា តេសំ សេវេនា និសេវេនា សំសេវេនា
ភជេនា សម្មជេនា ភត្តិ សម្មត្តិ សម្បវដ្តតា។ អយំ វុច្ចតិ ចាបមិត្តតា”តិ
(វិភ. ៩០១)។

វិរិយាម្ពាទិវគ្គវណ្ណនា។

៨. កល្យាណមិត្តតាទិវគ្គវណ្ណនា

៧១. អដ្ឋមស្ស បឋមេ កល្យាណមិត្តតាតិ កល្យាណា មិត្តា អស្សាតិ
កល្យាណមិត្តោ, តស្ស ភារោ កល្យាណមិត្តតា។ សេសំ វុត្តបដិបក្ខនយេន
វេទិតព្ធំ។

៧២-៧៣. ធុតិយេ អនុយោគាតិ យោគោ បយោគោ។ អនុយោគាតិ
អយោគោ អប្បយោគោ។ អនុយោគាតិ អនុយោគេន។ អនុយោគាតិ

អនុយោគន៍។ កុសលានំ ធម្មានន្តិ ចតុក្កមកកុសលធម្មានំ។ តតិយំ
ឧត្តានត្ថមេវ។

៧៤. ចតុត្ថ ពោជ្ឈង្គាតិ ពុជ្ឈនកសត្ថស្ស អង្គក្ខតា សត្ថ ធម្មា។ យាយ វា
ធម្មសាមគ្គិយា សោ ពុជ្ឈតិ, សម្មាហានិទ្ធាតោ វា វុជ្ជាតិ, ចតុសច្ចធម្មំ វា
សន្និកភោតិ។ តស្ស ពោជិយា អង្គក្ខតាតិបិ ពោជ្ឈង្គា។ “ពោជ្ឈង្គាតិ កេនជ្ជន
ពោជ្ឈង្គា? ពុជ្ឈង្គតិ ពោជ្ឈង្គា, អនុពុជ្ឈង្គតិ ពោជ្ឈង្គា, បដិពុជ្ឈង្គតិ ពោជ្ឈង្គា,
សម្ពុជ្ឈង្គតិ ពោជ្ឈង្គា, ពោជាយ សំវត្ថង្គតិ ពោជ្ឈង្គា”តិ (បដិ. ម. ២.១៧)។ ឯវំ
បនេតំ បទំវិភត្ថមេវ។

៧៥. បញ្ចមេ ភាវនាចារិប្បវី កច្ឆង្គតិ ឥមិនា បនេន ពោជ្ឈង្គានំ
យាថាវសរសភូមិ នាម កថិតា។ សា បនេសា ចតុត្ថិយា ហោតិ - វិបស្សនា,
វិបស្សនាទានកជ្ឈានំ, មគ្គោ, ជលន្តិ។ តត្ថ វិបស្សនាយ ឧប្បជ្ជនកាលេ
ពោជ្ឈង្គា កាមាវចរា ហោន្តិ, វិបស្សនាទានកជ្ឈានម្ហិ ឧប្បជ្ជនកាលេ
រូចាវចរា រូចាវចរា, មគ្គជលេសុ ឧប្បជ្ជនកាលេ លោកុត្តរា។ ឥតិ ឥមស្មី សុត្ថ
ពោជ្ឈង្គា ចតុក្កមកា កថិតា។

៧៦. ធម្មស្ស អដ្ឋប្បត្តិកោ និក្ខេហោ។ អដ្ឋប្បត្តិយំ ហេតំ និក្ខត្តំ, សម្ពហុលា
កិរ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ សន្និសិទ្ធា។ តេសំ អន្តរេ ពន្ធុលមល្លសេនាបតី អារត្ត
អយំ កថា ឧទទាទិ, “អារុសោ, អសុកំ នាម កុលំ បុព្វេ ពហុញាតិកំ អហោសិ
ពហុបក្ខំ, ឥទានិ អប្បញ្ញាតិកំ អប្បបក្ខំ ជាត”ន្តិ។ អថ ភគវា តេសំ ចិត្តាចារំ
ញាត្វា “មយិ គតេ មហាតី ទេសនា ភវិស្សតី”តិ ញាត្វា គន្ធកុដិលោ និក្ខម្ម
ធម្មសភាយំ បញ្ញត្តវរុទ្ធាសនេ និសីទិត្វា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ
កថាយ សន្និសិទ្ធា”តិ អាហា។ ភគវា អញ្ញា កាមនិគមាទិកថា នត្ថិ, អសុកំ
នាម កុលំ បុព្វេ ពហុញាតិកំ អហោសិ ពហុបក្ខំ, ឥទានិ អប្បញ្ញាតិកំ

អប្បបក្ខំ ជាតន្ត្រី វេទន្តា និសិទ្ធម្មាតិ។ សត្តា ឥមិស្សា អដ្ឋប្បត្តិយា អប្បមត្តិកា
ឯសា, ភិក្ខុវេ, បរិហានីតិ ឥទំ សុត្តំ អារភិ។

តត្ថ អប្បមត្តិកាតិ បរិត្តា បរិត្តប្បមាណា។ ឯតាយ ហិ បរិហានិយា
សគ្គតោ វា មគ្គតោ វា បរិហានិ នាម នត្ថិ, ទិដ្ឋជម្មិកបរិហានិមត្តមេវ ឯតន្តិ
អាហា។ ឯតំ បតិកិដ្ឋន្តិ ឯតំ បច្ឆិមំ ឯតំ លាមកំ។ យទិទំ បញ្ញាបរិហានីតិ យា
ឯសា មម សាសនេ កម្មស្សកតបញ្ញាយ ឈានបញ្ញាយ វិបស្សនាបញ្ញាយ
មគ្គបញ្ញាយ ផលបញ្ញាយ ច បរិហានិ, ឯសា បច្ឆិមា, ឯសា លាមកា, ឯសា
ធម្មនិយាតិ អត្ថោ។

៧៧. សត្តមម្បិ អដ្ឋប្បត្តិយមេវ កថិតំ។ ធម្មសភាយំ កិរ និសិទ្ធសុ ភិក្ខុសុ
ឯកច្ឆេ ឯវំ អាហំសុ - “អសុកំ នាម កុលំ បុព្វេ អប្បញ្ញាតិកំ អប្បបក្ខំ
អហោសិ, ឥទានិ តំ ពហុញ្ញាតិកំ ពហុបក្ខំ ជាត”ន្តិ។ កំ សន្ធាយ
ឯវមាហំសូតិ? វិសាខំ ឧទាសិកំ វេសាលិកេ ច លិង្គី។ សត្តា តេសំ ចិត្តាចារំ
ញាត្វា បុរិមនយេនេវ អាគន្ធា ធម្មាសនេ និសិទ្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ
កថាយ សន្និសិទ្ធា”តិ បុច្ឆិ។ តេ យថាភូតំ កថយីសុ។ សត្តា ឥមិស្សា
អដ្ឋប្បត្តិយា ឥមំ សុត្តំ អារភិ។ តត្ថ អប្បមត្តិកាតិ តំ សម្បត្តិ និស្សាយ សគ្គំ វា
មគ្គំ វា សម្បត្តានំ អភាវតោ បរិត្តា។ យទិទំ បញ្ញារុទ្ធិតិ កម្មស្សកតបញ្ញាទីនំ
រុទ្ធិ។ តស្មាតិ យស្មា ញាតិនំ រុទ្ធិ នាម ទិដ្ឋជម្មិកមត្តា អប្បា បរិត្តា, សា សគ្គំ វា
មគ្គំ វា ចាបេតុំ អសមត្តា, តស្មា។ បញ្ញារុទ្ធិយាតិ កម្មស្សកតាទិបញ្ញាយ
រុទ្ធិយា។

៧៨. អដ្ឋមម្បិ អដ្ឋប្បត្តិយមេវ កថិតំ។ សម្ពហុលា កិរ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ
សន្និសិទ្ធា មហាជនសេដ្ឋីបុត្តំ អារត្ត “អសុកំ នាម កុលំ បុព្វេ មហាកោតំ

មហាបរិញ្ញាសុវណ្ណំ អហោសិ, តំ ឥនានិ អប្បភោគំ ជាត"ន្តិ កថយីសុ។ សត្តា បុរិមនយេនេវ អាគន្ធា តេសំ វេចនំ សុត្វា ឥមំ សុត្តំ អារភិ។

៧៩. នវមម្បិ អដ្ឋប្បត្តិយមេវ វុត្តំ។ ធម្មសភាយំ កិរ សន្និសិដ្ឋា ភិក្ខុ កាកវលីយសេដ្ឋិញ្ច បុណ្ណសេដ្ឋិញ្ច អារត្ត "អសុកំ នាម កុលំ បុព្វេ អប្បភោគំ អហោសិ, តំ ឥនានិ មហាភោគំ ជាត"ន្តិ កថយីសុ។ សត្តា បុរិមនយេនេវ អាគន្ធា តេសំ វេចនំ សុត្វា ឥមំ សុត្តំ អារភិ។ សេសំ ឥមេសុ ទ្វិសុបិ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ វេទិតត្ថំ។

៨០. ធនមម្បិ អដ្ឋប្បត្តិយំ វុត្តំ។ ធម្មសភាយំ កិរ ភិក្ខុ កោសលមហារាជានំ អារត្ត "អសុកំ នាម កុលំ បុព្វេ មហាយសំ មហាបរិវារំ អហោសិ, ឥនានិ អប្បយសំ អប្បបរិវារំ ជាត"ន្តិ កថយីសុ។ ភគវា បុរិមនយេនេវ អាគន្ធា តេសំ វេចនំ សុត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អារភិ។ សេសំ វុត្តនយេនេវ វេទិតត្ថន្តិ។

កល្យាណមិត្តតាធិវគ្គវណ្ណាធា។

៩. បមាទាធិវគ្គវណ្ណាធា

៨១. នវមស្សាបិ បឋមំ អដ្ឋប្បត្តិយមេវ កថិតំ។ សម្ពហុលា កិរ ភិក្ខុ ធម្មសភាយំ និសិដ្ឋា កុម្មុយោសកំ អារត្ត "អសុកំ នាម កុលំ បុព្វេ អប្បយសំ អប្បបរិវារំ អហោសិ, ឥនានិ មហាយសំ មហាបរិវារំ ជាត"ន្តិ កថយីសុ។ សត្តា បុរិមនយេនេវ អាគន្ធា តេសំ វេចនំ សុត្វា ឥមំ សុត្តំ អារភិ។ តស្សត្ថោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ វេទិតត្ថោ។

៨២. ទុតិយាធិសុ មហាតោ អនត្តាយាតិ មហន្តស្ស អនត្តស្ស អត្តាយ។
សេសមេត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

បមាទាទិវគ្គវណ្ណានា។

១០. ទុតិយបមាទាទិវគ្គវណ្ណានា

៩៨. ទសមេ អជ្ឈត្តិកន្តិ និយកជ្ឈត្តវសេន អជ្ឈត្តិកំ។ អជ្ឈន្តិ ការណំ។ ឥតិ
ករិត្វាតិ ឯវំ កត្វា។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - ភិក្ខុវេ, អជ្ឈត្តំ បច្ចត្តំ អត្តនោ សន្តានេ
សមុដ្ឋិតំ ការណាន្តិ កត្វា ន អញ្ចំ ឯកំ ការណាម្បិ សមនុបស្សមីតិ។

១១០-១១២. ពាហិរន្តិ អជ្ឈត្តសន្តានតោ ពាហិ ភវំ។ សទ្ធម្មស្សាតិ សុទ្ធម្មស្ស,
សាសនស្សាតិ អត្តោ។ សម្មោសាយាតិ វិជាសាយ។ អន្តរធានាយាតិ
អបញ្ញាណត្តាយ។

១១៥. បីតិយាតិ ចិរដ្ឋិតត្ថំ។ អសម្មោសាយ អនន្តរធានាយាតិ
វុត្តបដិបក្ខនយេនេវ វេទិតត្ថំ។ សេសមេត្ត ចតុក្កោដិកេ វុត្តនយមេវ។

១៣០. ឥតោ បរេសុ អធម្មំ ធម្មោតិ ទីបេន្តិភិអាធិសុ សុត្តន្តបរិយាយេន តាវ
ទស កុសលកម្មបថា ធម្មោ, ទស អកុសលកម្មបថា អធម្មោ។ តថា ចត្តារោ
សតិបដ្ឋានា ចត្តារោ សម្មប្បធានា ចត្តារោ ឥទ្ធិចាទា បញ្ចិន្រ្ទិយានិ បញ្ច ពលានិ
សត្ត ពោជ្ឈង្គា អរិយោ អជ្ឈន្តិកោ មគ្គោតិ សត្តតីស ពោធិបក្ខិយធម្មា ធម្មា
នាម; តយោ សតិបដ្ឋានា តយោ សម្មប្បធានា តយោ ឥទ្ធិចាទា ន ឥន្រ្ទិយានិ ន
ពលានិ អជ្ឈ ពោជ្ឈង្គា នវដ្ឋិកោ មគ្គោតិ ច ចត្តារោ ឧបាទានា បញ្ច នីវរណានិ
សត្ត អនុសយា អជ្ឈ មិច្ឆត្តានិ ច អយំ អធម្មោ។

តត្ថ យំកិញ្ចិ ឯកំ អធម្មកោដ្ឋាសំ គហេត្វា “ឥមំ អធម្មំ ធម្មោតិ ករិស្សម,
ឯវំ អម្ពាភំ អាចរិយកុលំ និយ្យានិកំ ករិស្សតិ, មយំ ច លោកេ ចាកជា
ករិស្សមា”តិ តំ អធម្មំ “ធម្មោ អយ”ន្តិ កថយន្តា អធម្មំ ធម្មោតិ ធិបេន្តិ នាម។
តថេវ ធម្មកោដ្ឋាសេសុ ឯកំ គហេត្វា “អយំ អធម្មោ”តិ កថេន្តា ធម្មំ អធម្មោតិ
ធិបេន្តិ នាម។ វិនយបរិយាយេន បន ភូតេន វត្ថុនា ចោទេត្វា សារេត្វា
យថាបដិញ្ញាយ កត្តត្ថំ កម្មំ ធម្មោ នាម, អភូតេន វត្ថុនា អចោទេត្វា
អសារេត្វា អបដិញ្ញាយ កត្តត្ថំ កម្មំ អធម្មោ នាម។

សុត្តន្តបរិយាយេន រាគវិនយោ នោសវិនយោ មោហវិនយោ សំវរោ បហានំ
បដិសន្ធិតិ អយំ វិនយោ នាម, រាគាទិនំ អវិនយោ អសំវរោ អប្បហានំ
អបដិសន្ធិតិ អយំ អវិនយោ នាម។ វិនយបរិយាយេន វត្ថុសម្បត្តិ,
ញាតិសម្បត្តិ, អនុស្សាវនសម្បត្តិ, សីមាសម្បត្តិ, បរិសសម្បត្តិ តិ អយំ វិនយោ
នាម។ វត្ថុវិបត្តិ, ញាតិវិបត្តិ, អនុស្សាវនវិបត្តិ, សីមាវិបត្តិ បរិសវិបត្តិ តិ អយំ
អវិនយោ នាម។

សុត្តន្តបរិយាយេន ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា ចត្តារោ សម្មប្បធានា... ខេ...
អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោតិ ឥទំ ភាសិតំ លបិតំ តថាគតេន; តយោ
សតិបដ្ឋានា តយោ សម្មប្បធានា តយោ ឥទ្ធិចាទា ធន ឥន្ទ្រិយានិ ធន ពលានិ អដ្ឋ
ពោជ្ឈង្គំ នវង្គិកោ មគ្គោតិ ឥទំ អភាសិតំ អលបិតំ តថាគតេន។
វិនយបរិយាយេន ចត្តារោ ចារាជិកា តេរស សង្ឃាទិសេសា ទ្វេ អនិយតា តីស
និស្សគ្គិយា ចាចិត្តិយា តិ ឥទំ ភាសិតំ លបិតំ តថាគតេន; តយោ ចារាជិកា
ចុទ្ទស សង្ឃាទិសេសា តយោ អនិយតា ឯកតីស និស្សគ្គិយា ចាចិត្តិយា តិ ឥទំ
អភាសិតំ អលបិតំ តថាគតេន។

សុត្តន្តបិដកយេន ទេវសិកំ ជលសមាបត្តិសមាបជ្ជនំ
មហាករុណាសមាបត្តិសមាបជ្ជនំ ពុទ្ធចក្កនា លោកវេលោកនំ
អដ្ឋប្បត្តិវសេន សុត្តន្តទេសនា ជាតកកថាតិ ឥទំ អាចិណ្ណំ, ន ទេវសិកំ
ជលសមាបត្តិសមាបជ្ជនំ... បេ... ន ជាតកកថាតិ ឥទំ អនាចិណ្ណំ។
វិនយបិដកយេន និមន្តិតស្ស វស្សវាសំ វសិត្វា អបលោកេត្វា
ចារិកាបក្កមនំ បវាវេត្វា ចារិកាបក្កមនំ, អាគន្ធកេហិ សទ្ធិ បឋមំ
បដិសន្តារករណន្តិ ឥទំ អាចិណ្ណំ, តស្សេវ អាចិណ្ណាស្ស អករណំ អនាចិណ្ណំ
នាម។

សុត្តន្តបិដកយេន ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា... បេ... អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោតិ ឥទំ
បញ្ញត្តំ នាម; តយោ សតិបដ្ឋានា... បេ... នវង្គិកោ មគ្គោតិ ឥទំ អបញ្ញត្តំ នាម។
វិនយបិដកយេន ចត្តារោ ចារាជិកា... បេ... តិសនិស្សគ្គិយា ចាចិត្តិយាតិ ឥទំ
បញ្ញត្តំ នាម; តយោ ចារាជិកា... បេ... ឯកតីស និស្សគ្គិយា ចាចិត្តិយាតិ ឥទំ
អបញ្ញត្តំ នាម។

យំ បនេតំ សព្វសុត្តានំ បរិយោសានេ តេចិមំ សទ្ធម្មំ អន្តរាបន្តិតិ វុត្តំ,
តត្ថ បញ្ច អន្តរាជានិ នាម អធិគមអន្តរាជានំ, បដិបត្តិអន្តរាជានំ,
បរិយត្តិអន្តរាជានំ, លិង្គអន្តរាជានំ, ធាតុអន្តរាជានន្តិ។ តត្ថ អធិគមោតិ ចត្តារោ
មគ្គា, ចត្តារិ ជលានិ, ចតស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា, តិស្សោវិជ្ជា, ធន អភិញ្ញាតិ។ សោ
បរិហាយមាណោ បដិសម្ពិទ្ធាតោ បដ្ឋាយ បរិហាយតិ។ ពុទ្ធានំ ហិ បរិនិព្វានតោ
វស្សសហស្សមេវ បដិសម្ពិទ្ធា និព្វត្តតុំ សក្កោន្តិ, តតោ បរំ ធន អភិញ្ញា, តតោ
តាបិ និព្វត្តតុំ អសក្កោន្តា តិស្សោវិជ្ជា និព្វត្តន្តិ។ កច្ចន្តេ កច្ចន្តេ កាលេ តាបិ
និព្វត្តតុំ អសក្កោន្តា សុត្តវិបស្សកា ហោន្តិ។ ឯតេនេវ ឧបាយេន
អនាគាមិនោ សកទាគាមិនោ សោតាបន្នាតិ។ តេសុ ជរន្តេសុ អធិគមោ

អនុវត្តហិរិកា នាម ន ហោតិ។ បដិមកស្ស បន សោតាបន្នស្ស ជីវិតក្ខយេន
អធិគមោ អនុវត្តហិរិកា នាម ហោតិ។ ៩៨ អធិគមអនុវត្តនាម។

បដិបត្តិអនុវត្តនាម ឈានវិបស្សនាមគ្គដលានិ និព្វត្តតុ អសក្កាន្តា
ចតុចារិសុទ្ធិសីលមត្តំ រក្ខន្តិ។ គប្បន្ត គប្បន្ត កាលេ “សីលំ បរិបុណ្ណំ កត្វា
រក្ខាម, បធានញ្ច អនុយុញ្ញាម, ន ច មគ្គំ វា ដលំ វា សច្ចិកាតុ សក្កាម, នត្តិ
ឥនានិ អរិយធម្មបដិវេជោ” តិ វោសានំ អាបជ្ជិត្វា កោសជ្ជតហុលា អញ្ញាមញ្ញំ ន
ចោទន្តិ ន សារេន្តិ អកុក្កច្ចកា ហោន្តិ, តតោ បដ្ឋាយ ខុទ្ទានុខុទ្ធកានិ មទ្គន្តិ។
គប្បន្ត គប្បន្ត កាលេ ចាចិត្តិយដុល្លច្ចយានិ អាបជ្ជន្តិ, តតោ គរុកាបត្តិ។
ចារាជិកមត្តមេវ តិដ្ឋតិ។ ចត្តារិ ចារាជិកានិ រក្ខន្តានំ ភិក្ខុនំ សតេបិ
សហស្សេបិ ធរមាណេ បដិបត្តិ អនុវត្តហិរិកា នាម ន ហោតិ។ បដិមកស្ស បន
ភិក្ខុនោ សីលកេនេន វា ជីវិតក្ខយេន វា អនុវត្តហិរិកា ហោតិ តិ ៩៨
បដិបត្តិអនុវត្តនាម។

បរិយត្តិ តិ តេបិជកំ ពុទ្ធវចនំ សាដ្ឋកថា ចាឡិ។ យាវ សា តិដ្ឋតិ, តាវ
បរិយត្តិ បរិបុណ្ណា នាម ហោតិ។ គប្បន្ត គប្បន្ត កាលេ រាជយុវរាជានោ
អធម្មិកា ហោន្តិ, តេសុ អធម្មិកេសុ រាជាមច្ឆាទយោ អធម្មិកា ហោន្តិ, តតោ
រជ្ជជនបទវាសិនោតិ។ ឯតេសំ អធម្មិកតាយ ទេវោ ន សម្មា វស្សតិ, តតោ
សស្សានិ ន សម្បជ្ជន្តិ។ តេសុ អសម្បជ្ជន្តេសុ បច្ចយទាយ កា ភិក្ខុសង្ឃស្ស
បច្ចយេ ធាតុំ ន សក្កាន្តិ, ភិក្ខុ បច្ចយេហិ កិលមន្តា អន្តេវាសិកេ សង្កហេតុំ ន
សក្កាន្តិ។ គប្បន្ត គប្បន្ត កាលេ បរិយត្តិ បរិហាយតិ, អត្ថវសេន ធារេតុំ ន
សក្កាន្តិ, ចាឡិវសេនេវ ធារេន្តិ។ តតោ គប្បន្ត គប្បន្ត កាលេ ចាឡិម្បិ សកលំ
ធារេតុំ ន សក្កាន្តិ, បឋមំ អភិធម្មបិជកំ បរិហាយតិ។ បរិហាយមានំ
មត្តកតោ បដ្ឋាយ បរិហាយតិ។ បឋមមេវ ហិ បដ្ឋានមហាបករណំ

បរិហាយតិ, តស្មី បរិហ័នេ យមកំ, កថាវត្ថុ, បុគ្គលបញ្ញត្តិ, ឆាតុកថា,
វិភង្គោ, ធម្មសង្គហោតិ។

ឯវំ អភិធម្មបិដកេ បរិហ័នេ មត្តកតោ បដ្ឋាយ សុត្តន្តបិដកំ បរិហាយតិ។
បឋមញ្ញំ អង្គត្រនិកាយោ បរិហាយតិ, តស្មីម្យិ បឋមំ ឯកាទសកនិចាតោ,
តតោ ទសកនិចាតោ...ខេ... តតោ ឯកកនិចាតោតិ។ ឯវំ អង្គត្រេ បរិហ័នេ
មត្តកតោ បដ្ឋាយ សំយុត្តនិកាយោ បរិហាយតិ។ បឋមំ ហិ មហាវគ្គោ
បរិហាយតិ, តតោ សឡាយតនវគ្គោ, ខន្ធវគ្គោ, និទានវគ្គោ, សគាថាវគ្គោតិ។
ឯវំ សំយុត្តនិកាយេ បរិហ័នេ មត្តកតោ បដ្ឋាយ មជ្ឈិមនិកាយោ
បរិហាយតិ។ បឋមំ ហិ ឧបរិបណ្ណាសកោ បរិហាយតិ, តតោ
មជ្ឈិមបណ្ណាសកោ, តតោ មូលបណ្ណាសកោតិ។ ឯវំ មជ្ឈិមនិកាយេ
បរិហ័នេ មត្តកតោ បដ្ឋាយ ទីយនិកាយោ បរិហាយតិ។ បឋមញ្ញំ ចាទិកវគ្គោ
បរិហាយតិ, តតោ មហាវគ្គោ, តតោ សីលកូន្ធវគ្គោតិ។ ឯវំ ទីយនិកាយេ
បរិហ័នេ សុត្តន្តបិដកំ បរិហ័នំ នាម ហោតិ។ វិនយបិដកេន សទ្ធិំ ជាតកមេវ
ធាវេន្តិ។ វិនយបិដកំ លទ្ធិនោវ ធាវេន្តិ, លាភកាមា បន “សុត្តន្តេ កថិតេបិ
សល្លក្ខេន្តា នត្ថិ” តិ ជាតកមេវ ធាវេន្តិ។ គច្ឆន្តេ គច្ឆន្តេ កាលេ ជាតកម្យិ
ធាវេតុំ ន សក្កោន្តិ។ អថ តេសំ បឋមំ វេស្សន្តរជាតកំ បរិហាយតិ, តតោ
បដិលោមក្កមេន បុណ្ណាកជាតកំ, មហាធារទជាតកន្តិ បរិយោសានេ
អបណ្ណាកជាតកំ បរិហាយតិ។ ឯវំ ជាតកេ បរិហ័នេ វិនយបិដកមេវ ធាវេន្តិ។

គច្ឆន្តេ គច្ឆន្តេ កាលេ វិនយបិដកម្យិ មត្តកតោ បដ្ឋាយ បរិហាយតិ។
បឋមញ្ញំ បរិវារោ បរិហាយតិ, តតោ ខន្ធកោ, ភិក្ខុនីវិភង្គោ, មហាវិភង្គោតិ
អនុក្កមេន ឧបោសថកូន្ធកមត្តមេវ ធាវេន្តិ។ តទាបិ បរិយត្តិ អន្តរហិតា ន
ហោតិ។ យាវ បន មនុស្សសុ ចាតុប្បទិកកាថាបិ បវត្តតិ, តាវ បរិយត្តិ

អនន្តរហិតាវ ហោតិ។ យទា សទ្ធោ បសន្នោ រាជា ហត្ថិកូន្ទេ
សុវណ្ណាចង្គោជកម្មិ សហស្សត្ថវិកំ បថាបេត្វា “ពុទ្ធវិហិ កថិតំ
ចាតុប្បទិកកាជំ ជានន្តោ ឥមំ សហស្សំ គណ្ណាតូ” តិ នគរេ ភេរី ចរាបេត្វា
គណ្ណានកំ អលភិត្វា “ឯកវារំ ចរាបិតេ នាម សុណន្តាបិ ហោន្តិ
អស្សុណន្តាបី” តិ យាវតតិយំ ចរាបេត្វា គណ្ណានកំ អលភិត្វា រាជបុរិសា តំ
សហស្សត្ថវិកំ បុន រាជកុលំ បវេសេន្តិ, តទា បរិយត្ថិ អន្តរហិតា នាម ហោតិ។
ឥទំ បរិយត្ថិអន្តរធានំ នាម។

គប្បន្តេ គប្បន្តេ កាលេ ជីវរគ្គហណំ បត្តគ្គហណំ សម្មិញ្ញនបសារណំ
អាណាតិភិវិលាតិភំ ន ចាសាទិកំ ហោតិ។ និគណ្ណាសមណា វិយ អលាពុបត្ថំ
ភិក្ខុ បត្ថំ អគ្គពាហាយ បក្ខិបិត្វា អាទាយ វិចរន្តិ, ឯត្តាវតាបិ លិង្គំ
អនន្តរហិតមេវ ហោតិ។ គប្បន្តេ គប្បន្តេ បន កាលេ អគ្គពាហតោ ឱតារេត្វា
ហត្ថេន វា សិក្កាយ វា ឱលម្ពិត្វាវិចរន្តិ, ជីវរម្បិ រជនសារុប្បំ អកត្វា ឱជ្ជជ្ជិវណ្ណំ
កត្វាវិចរន្តិ។ គប្បន្តេ គប្បន្តេ កាលេ រជនម្បិ ន ហោតិ ទសច្ឆិន្ទនម្បិ
ឡិដ្ឋិកវិជ្ជនម្បិ, កប្បមត្ថំ កត្វាវឡិដ្ឋិវណ្ណំ។ បុន ឡិដ្ឋិកវិជ្ជិត្វា កប្បំ ន
ករោន្តិ។ តតោ ឧភយម្បិ អកត្វា ទសា ឆេត្វា បរិញ្ញាជកាវិយ ចរន្តិ។ គប្បន្តេ
គប្បន្តេ កាលេ “កោ ឥមិនា អម្ពាភំ អត្ថោ” តិ ខុទ្ទកំ កាសាវខណ្ឌំ ហត្ថេ វា
គីវាយ វា ពន្ធន្តិ, កេសេសុ វា អល្លិយាបេន្តិ, ទារករណំ វា ករោន្តា កសិត្វា
វិបិត្វា ជីវិកំ កប្បេត្វាវិចរន្តិ។ តទា ទក្ខិណំ ទេន្តា សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស ឯតេសំ ទេន្តិ។
ឥទំ សន្ធាយ ភកវតា វុត្ថំ - “ភវិស្សន្តិ ខោ, បនានន្ត, អនាគតមទ្ធានំ
គោត្រភុនោ កាសាវកណ្ណា ទុស្សីលា ចាបធម្មា, តេសុ ទុស្សីលេសុ សង្ឃំ
ឧទ្ទិស្ស ទានំ ទស្សន្តិ, តទាចាបំ, អានន្ត, សង្ឃកតំ ទក្ខិណំ អសម្ពេយ្យំ
អប្បមេយ្យំ វទាមី” តិ (ម. និ. ៣.៣៨០)។ តតោ គប្បន្តេ កាលេ នាធាវិធានិ
កម្មានិ ករោន្តា “បបញ្ចោ ឯស, កី ឥមិនា អម្ពាភំ” តិ កាសាវខណ្ឌំ ជិនិត្វា

អរញ្ញេ ឱបន្តិ។ ឯតស្មី កាលេ លីង្គំ អន្តរបាតំ នាម ហោតិ។
កស្សបទសពលស្ស កិរ កាលតោ បដ្ឋាយ យោនកានំ សេតវត្ថំ ចារុបិទ្វា
ចរណំ ចារិត្តំ ជាតន្តិ។ ឥទំ លីង្គំអន្តរាទានំ នាម។

ធាតុអន្តរាទានំ បន ឯវំ វេទិតតំ - តីណិ បរិនិព្វានានិ, កិលេសបរិនិព្វានំ -
ខន្ធបរិនិព្វានំ, ធាតុបរិនិព្វានន្តិ។ តត្ថ កិលេសបរិនិព្វានំ ពោធិបល្ល័ង្ក
អហោសិ, ខន្ធបរិនិព្វានំ កុសិនារាយំ, ធាតុបរិនិព្វានំ អនាគតេ ភវិស្សតិ។
កថំ? តតោ តត្ថ តត្ថ សក្ការសម្មានំ អលភមាណា ធាតុយោ ពុទ្ធានំ
អធិដ្ឋានពលេន សក្ការសម្មានលភនកដ្ឋានំ គច្ឆន្តិ។ គច្ឆន្តេ គច្ឆន្តេ កាលេ
សត្តដ្ឋានេសុ សក្ការសម្មានោ ន ហោតិ។ សាសនស្ស ហិ ឱសក្កនកាលេ
ឥមស្មី តម្កបល្លាធិបេ សព្វា ធាតុយោ សន្និបតិទ្វា មហាចេតិយំ, តតោ
នាគធិបេ រាជាយតនចេតិយំ, តតោ ពោធិបល្ល័ង្កំ គមិស្សន្តិ។ នាគភវនតោបិ
នេវលោកតោបិ ព្រហ្មលោកតោបិ ធាតុយោ មហាពោធិបល្ល័ង្កមេវ
គមិស្សន្តិ។ សាសបមត្តាបិ ធាតុ អន្តរា ន នស្សិស្សតិ។ សព្វា ធាតុយោ
មហាពោធិមណ្ឌោ សន្និបតិទ្វា ពុទ្ធរូបំ គហេត្វា ពោធិមណ្ឌោ បល្ល័ង្កន
និសិន្នពុទ្ធសរីរសរី ទស្សន្តិ។ ទូត្តិស មហាបុរិសលក្ខណានិ អសីតិ
អនុព្យញ្ញានានិ ព្យាមប្បភាតិ សព្វំ បរិបុណ្ណមេវ ហោតិ។ តតោ
យមកថាជិហារិយធិវសេ វិយ ថាជិហារិយំ កត្វា ទស្សន្តិ។ តនា
មនុស្សភូតសត្តោ នាម តត្ថ តតោ នត្ថិ, ទសសហស្សចក្កវាឡេ បន នេវតា
សព្វាវ សន្និបតិទ្វា “អន្ធិ ទសពលោ បរិនិព្វាយតិ, ឥតោនានិ បដ្ឋាយ អន្ធការំ
ភវិស្សតិ”តិ បរិនេវន្តិ។ អថ ធាតុសរីរតោ តេជា សមុដ្ឋាយ តំ សរីរំ
អបណ្ណាត្តិកភារំ គមេតិ។ ធាតុសរីរតោ សមុដ្ឋិតា ជាលា យាវ ព្រហ្មលោកា
ឧត្តន្និស្សតិ, សាសបមត្តាយ សេសាយបិ ធាតុយា សតិ ឯកជាលាវ ភវិស្សតិ។
ធាតុសុ បរិយាទានំ គតាសុ បច្ឆិន្និស្សតិ។ ឯវំ មហន្តំ អានុភារំ ទស្សន្តិ។

ធាតុយោ អន្តរាយន្តិ។ តទា សន្និបតិកា ទេវសង្ឃ ពុទ្ធានំ បរិនិព្វតទិវសេ
វិយ ទិព្ពគន្ធមាលាត្វិយាធិហិ សក្ការំ កត្វា ភិក្ខុតំ បទភិណ្ឌំ កត្វា វន្តិត្វា
“អនាគតេ ឧប្បជ្ឈនកំ ពុទ្ធិំ បស្សិតុំ លភិស្សាម ភគវា”តិ វត្តា
សកសកជ្ជានមេវ គច្ឆន្តិ។ ឥទំ ធាតុអន្តរធានំ នាម។

ឥមស្ស បញ្ចវិធស្ស អន្តរធានស្ស បរិយត្តិអន្តរធានមេវ មូលំ។ បរិយត្តិយា
ហិ អន្តរហិតាយ បដិបត្តិ អន្តរាយតិ, បរិយត្តិយា បិតាយ បដិបត្តិ
បតិជ្ជាតិ។ តេនេវ ឥមស្មី ធិបេ ចណ្ណាលតិស្សមហាកយេ សក្កោ ទេវរាជា
មហាឧឡ្ហម្បំ មាបេត្វា ភិក្ខុនំ អាហោបេសិ “មហន្តំ ភយំ ភវិស្សតិ, ន សម្មា
ទេវោ វស្សិស្សតិ, ភិក្ខុ បច្ឆយេហិ កិលមន្តា បរិយត្តិ សន្ធាវេតុំ ន សក្ខិស្សន្តិ,
បរតីរំ គន្ធា អយ្យេហិ ជីវិតំ វត្តិតុំ វដ្តតិ។ ឥមំ មហាឧឡ្ហម្បំ អារុយ្ហ គច្ឆថ,
ភន្តេ។ យេសំ ឯត្ថ និសង្ខជ្ជានំ នប្បហោតិ, តេ កជ្ជខណ្ឌេបិ ឡំ ឋបេត្វា គច្ឆន្តិ,
សព្វេសម្បិ ភយំ ន ភវិស្សតី”តិ។ តទា សមុទ្ធតីរំ បត្វា សន្និភិក្ខុ កតិកំ កត្វា
“អម្ពានំ ឯត្ថ គមនកិច្ចំ នត្ថិ, មយំ ឥទេវ ហុត្វា តេបិជកំ វត្តិស្សាមា”តិ តតោ
និវត្តិត្វា ទក្ខិណមលយជនបទំ គន្ធា កន្ធមូលបណ្ណេហិ ជីវិតំ កប្បេន្តា
វសីសុ។ កាយេ វហាន្តេ និសីទិត្វា សជ្ឈាយំ ករោន្តិ, អវហាន្តេ វាលិកំ ឧស្សវេត្វា
បរិវារេត្វា សីសានិ ឯកជ្ជានេ កត្វា បរិយត្តិ សម្មសន្តិ។ ឥមិនា និយាមេន
ទ្វាទស សំវច្ឆរានិ សាដ្ឋកថំ តេបិជកំ បរិបុណ្ណំ កត្វា ធារយីសុ។

ភយេ វុបសន្តេ សត្តសតា ភិក្ខុ អត្តនោ គតជ្ជានេ សាដ្ឋកថេ តេបិជកេ
ឯកក្ខរម្បិ ឯកព្យញ្ញនម្បិ អនាសេត្វា ឥមមេវ ធិបមាគម្ម កល្កកាមជនបទេ
មណ្ឌាលាមរិហារំ បរិសីសុ។ ថេរានំ អាគមនប្បវត្តិ សុត្វា ឥមស្មី ធិបេ ឱហីនា
សន្និភិក្ខុ “ថេវេ បស្សិស្សាមា”តិ គន្ធា ថេវេហិ សន្និ តេបិជកំ សោធន្តា
ឯកក្ខរម្បិ ឯកព្យញ្ញនម្បិ អសមេន្តំ នាម ន បស្សីសុ។ តស្មី ហីនេ ថេរានំ អយំ

កថា ឧទាហរណ៍ “បរិយត្តិ នុ ខោ សាសនស្ស មូលំ, ឧទាហរ បដិបត្តិ” តិ។
បំសុក្ខលីកត្ថោ “បដិបត្តិមូល” តិ អាហំសុ, ធម្មកថិកា “បរិយត្តិ” តិ។ អថ នេ
យេវ “តុម្ហាកំ ទិដ្ឋម្បី ជនានំ វចនមត្តេនេវ ន ករោម, ជិនភាសិតំ សុត្តំ
អាហារថា” តិ អាហំសុ។ សុត្តំ អាហារីតុំ ន ភារោតិ “ឥមេ ច, សុភទ្គ, ភិក្ខុ សម្មា
វិហារេយ្យំ, អសុញ្ញោ លោកោ អរហន្តោហិ អស្សាតិ (ធិ. និ. ២.២១៤)។
បដិបត្តិមូលកំ, មហារាជ, សត្តសាសនំ បដិបត្តិសារកំ។ បដិបត្តិយា ធរន្តាយ
តិដ្ឋតី” តិ (មិ. ប. ៤.១.៧) សុត្តំ អាហារីសុ។ ឥមំ សុត្តំ សុត្វា ធម្មកថិកា អត្ថនោ
វាធបធនត្ថាយ ឥមំ សុត្តំ អាហារីសុ -

“យាវ តិដ្ឋន្តិ សុត្តន្តា, វិនយោ យាវ ទិប្បតិ;
តាវ ធក្ខន្តិ អាណោកំ, សូរិយេ អត្ថដ្ឋតេ យថា។

“សុត្តន្តេសុ អសន្តេសុ, បមុដ្ឋេវិនយម្ហិ ច;
តមោ ភវិស្សតិ លោកេ, សូរិយេ អត្ថដ្ឋតេ យថា។

“សុត្តន្តេ វក្ខតេ សន្តេ, បដិបត្តិ ហោតិ វក្ខតា;
បដិបត្តិយំ វិគោ ជីវេ, យោគក្ខេមា ន ជំសតី” តិ។

ឥមស្មី សុត្ត អាហារេ បំសុក្ខលីកត្ថោ តុណ្ហី អហោសុំ,
ធម្មកថិកត្ថោរាជេនេវ វចនំ បុរតោ អហោសិ។ យថា ហិ គវ៌សតស្ស វា
គវ៌សហស្សស្ស វា អន្តរេ បវេណីចាលីកាយ ធម្មយា អសតិ សោ វំសោ សា
បវេណី ន យជីយតិ, ឯវមេវំ អារទ្ធិបស្សកានំ ភិក្ខុនំ សតេបិ សហស្សបិ
សំវិជ្ជមានេ បរិយត្តិយា អសតិ អរិយមគ្គបដិវេជានាម ន ហោតិ។ យថា ច
និធិកុម្មិយា ជាននត្ថាយ ចាសាណាបិដ្ឋេ អក្ខរេសុ វេបិតេសុ យាវ អក្ខរានិ

ធរន្ត្រី, តាវ និធិកុម្ម័ន នដ្ឋា នាម ន ហោតិ។ ឯវមេវំ បរិយត្តិយា ធរមាណាយ
សាសនំ អន្តរបិវាតំ នាម ន ហោតិ តិ។

ទុតិយបមាទាទិវគ្គវណ្ណានា។

១១. អធម្មវគ្គវណ្ណានា

១៤០. ឯកាទសមេ វគ្គ អធម្មំ អធម្មោតិ អាទិនិ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញានិ។
សេសមេត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

អធម្មវគ្គវណ្ណានា។

១២. អនាបត្តិវគ្គវណ្ណានា

១៥០. ឆ្វាទសមេ បន អនាបត្តិ អាបត្តិ តិ អាទិនុ “អនាបត្តិ អជានន្តស្ស
អថយ្យចិត្តស្ស នមរណាធិប្បាយស្ស អនុល្លបនាធិប្បាយស្ស
នមោចនាធិប្បាយស្ស” តិ តត្ថ តត្ថ វុត្តា អនាបត្តិ អនាបត្តិ នាម, “ជានន្តស្ស
ថយ្យចិត្តស្ស” តិ អាទិនា នយេន វុត្តា អាបត្តិ អាបត្តិ នាម, បញ្ចាបត្តិ ក្ខន្ធា
លហុកាបត្តិ នាម, ទ្វេ អាបត្តិ ក្ខន្ធា គរុកាបត្តិ នាម។ ទ្វេ អាបត្តិ ក្ខន្ធា
ទុដ្ឋល្លាបត្តិ នាម, បញ្ចាបត្តិ ក្ខន្ធា អទុដ្ឋល្លាបត្តិ នាម។ ឆ អាបត្តិ ក្ខន្ធា
សាវសេសាបត្តិ នាម, ឯកោ ចារាជិកាបត្តិ ក្ខន្ធា អនវសេសាបត្តិ នាម។
សប្បដិកម្មាបត្តិ នាម សាវសេសាបត្តិយេវ, អប្បដិកម្មាបត្តិ នាម
អនវសេសាបត្តិយេវ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

អនាបត្តិវគ្គវណ្ណានា។

១៣. ឯកបុគ្គលវគ្គវណ្ណា

១៧០. ឯកបុគ្គលវគ្គស្ស បឋមេ ឯកបុគ្គលោតិ ឯកោ បុគ្គលោ។ ឯត្ថ
ឯកោតិ ទុតិយាទិបដិក្ខេបត្តោ គណនបរិច្ឆេទោ។ បុគ្គលោតិ សម្មតិកថា, ន
បរមត្ថកថា។ ពុទ្ធស្ស ហិ ភកវតោ ទុរិយា ទេសនា - សម្មតិទេសនា,
បរមត្ថទេសនា ចាតិ។ តត្ថ “បុគ្គលោ សត្តោ ឥត្ថិ បុរិសោ ខត្តិយោ ព្រាហ្មណោ
ទេវោ មារោ” តិ ឯវរុចា សម្មតិទេសនា, “អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា ខន្ធា ជាតុ
អាយតនានិ សតិបដ្ឋានា” តិ ឯវរុចា បរមត្ថទេសនា។ តត្ថ ភកវាយេ
សម្មតិវសេន ទេសនំ សុត្វា អត្ថំ បដិវិជ្ជិត្វា មោហំ បហាយ វិសេសំ អធិគន្ធន្នំ
សមត្តា, តេសំ សម្មតិទេសនំ ទេសេតិ។ យេ បន បរមត្ថវសេន ទេសនំ សុត្វា
អត្ថំ បដិវិជ្ជិត្វា មោហំ បហាយ វិសេសមធិគន្ធន្នំ សមត្តា, តេសំ បរមត្ថទេសនំ
ទេសេតិ។

តត្រាយំ ឧបមា - យថា ហិ ទេសភាសាកុសលោ តិណ្ណំ វេទានំ
អត្ថសំវណ្ណនកោ អាចរិយោ យេ ធម៌ធឿភាសាយ វុត្តេ អត្ថំ ជានន្តិ, តេសំ
ធម៌ធឿភាសាយ អាចិក្ខតិ។ យេ អន្ធកាសាធិសុ អញ្ញាតរាយ ភាសាយ, តេសំ
តាយ តាយ ភាសាយ។ ឯវំ តេ មាណវកោ ធរកំ ព្យត្តំ អាចរិយមាគម្ម ទិប្បមេវ
សិប្បំ ឧគ្គណ្ឌន្តិ។ តត្ថ អាចរិយោវិយ ពុទ្ធា ភកវា, តយោ វេទាវិយ
កថេតព្ពកាវេ បិតានិ តីណិ បិដកានិ, ទេសភាសាកោសល្លមិវ
សម្មតិបរមត្ថកោសល្លំ, នាទាទេសភាសា មាណវកាវិយ
សម្មតិបរមត្ថវសេន បដិវិជ្ជនសមត្តា វេនេយ្យសត្តា, អាចរិយស្ស
ធម៌ធឿភាសាធិអាចិក្ខនំវិយ ភកវតោ សម្មតិបរមត្ថវសេន ទេសនា វេទិតញ្ញា។
អាហា ចេត្ថ -

“ធុវេ សច្ចានិ អក្ខាសិ, សម្មុទ្ទោវទតំ វារោ;
សម្មតិ បរមត្ថញ្ច, តតិយំ នុបលព្ពតិ។

“សង្កេតវចនំ សច្ចំ, លោកសម្មតិការណា;
បរមត្ថវចនំ សច្ចំ, ធម្មានំ ភូតការណា។

“តស្មា វោហារកុសលស្ស, លោកនាថស្ស សត្តនោ;
សម្មតិ វោហារន្តស្ស, មុសាវាទោ ន ជាយតី”តិ។

អបិច អដ្ឋហិ ការណេហិ ភគវា បុគ្គលកថំ កថេតិ - ហិរោត្ថប្បធិបនត្ថំ,
កម្មស្សកតាធិបនត្ថំ, បច្ចត្តបុរិសការធិបនត្ថំ, អានន្តរិយធិបនត្ថំ,
ព្រាហ្មវិហារធិបនត្ថំ, បុព្ពេនិវាសធិបនត្ថំ, ទក្ខិណាវិសុទ្ធិធិបនត្ថំ,
លោកសម្មតិយា អប្បហានត្ថញ្ចាតិ។ “ខន្ធជាតុអាយតនានិ ហិរិយន្តិ
ឡិត្តប្បន្តិ”តិ ហិ វុត្ថេ មហាជនោ ន ជានាតិ, សម្មោហមាបជ្ជតិ, បដិសត្ត ហោតិ
“កិមិទំ ខន្ធជាតុអាយតនានិ ហិរិយន្តិ ឡិត្តប្បន្តិ នាមា”តិ? “ឥត្ថំ ហិរិយតិ
ឡិត្តប្បតិ, បុរិសោ ខត្ថិយោ ព្រាហ្មណោ ទេវោ មារោ”តិ វុត្ថេ បន ជានាតិ, ន
សម្មោហមាបជ្ជតិ, ន បដិសត្ត ហោតិ។ តស្មា ភគវា ហិរោត្ថប្បធិបនត្ថំ
បុគ្គលកថំ កថេតិ។

“ខន្ធា កម្មស្សកា, ជាតុយោ អាយតនានី”តិ វុត្ថេបិ ឯសេវ នយោ។ តស្មា
ភគវា កម្មស្សកតាធិបនត្ថំ បុគ្គលកថំ កថេតិ។

“វេឡូវនាទយោ មហាវិហារា ខន្ធហិ ការាបិសា, ជាតុហិ អាយតនេហិ”តិ
វុត្ថេបិ ឯសេវ នយោ។ តស្មា ភគវា បច្ចត្តបុរិសការធិបនត្ថំ បុគ្គលកថំ
កថេតិ។

“ខន្ទា មាតរំ ជីវិតា វេរោបេន្តិ, បិតរំ, អរហន្តំ, វុហិវុប្បាទកម្មំ,
សង្ឃភេទកម្មំ ករោន្តិ, ធាតុយោ អាយតនានី”តិ វុត្តេបិ ឯសេវ នយោ។ តស្មា
ភគវា អានន្តរិយទីបនត្ថំ បុគ្គលកដំ កថេតិ។

“ខន្ទា មេត្តាយន្តិ, ធាតុយោ អាយតនានី”តិ វុត្តេបិ ឯសេវ នយោ។ តស្មា
ភគវា ព្រហ្មវិហារទីបនត្ថំ បុគ្គលកដំ កថេតិ។

“ខន្ទា បុព្ពេនិវាសមនុស្សរន្តិ, ធាតុយោ អាយតនានី”តិ វុត្តេបិ ឯសេវ
នយោ។ តស្មា ភគវា បុព្ពេនិវាសទីបនត្ថំ បុគ្គលកដំ កថេតិ។

“ខន្ទា ធានំ បដិគ្គណ្ហន្តិ, ធាតុយោ អាយតនានី”តិ វុត្តេបិ មហាជនោ ន
ជាតាតិ, សម្មោហំ អាបជ្ជតិ, បដិសត្តុ ហោតិ “កិមិទំ ខន្ធជាតុអាយតនានិ
បដិគ្គណ្ហន្តិ នាមា”តិ? “បុគ្គលា បដិគ្គណ្ហន្តិ សីលវន្តោ កល្យាណធម្មោ”តិ វុត្តេ
បន ជាតាតិ, ន សម្មោហំ អាបជ្ជតិ, ន បដិសត្តុ ហោតិ។ តស្មា ភគវា
ទក្ខិណាវិសុទ្ធិទីបនត្ថំ បុគ្គលកដំ កថេតិ។

លោកសម្មតិញ្ច ពុទ្ធា ភគវន្តោ នប្បជហន្តិ, លោកសមញ្ញាយ
លោកនិរុត្តិយា លោកាភិលាបេ បិតាយេវ ធម្មំ ទេសេន្តិ។ តស្មា ភគវា
លោកសម្មតិយា អប្បហានត្ថម្បី បុគ្គលកដំ កថេតិ។

ឥតិ ឯកោ ច សោ បុគ្គលោ ចាតិ ឯកបុគ្គលោ។ កេនជេន ឯកបុគ្គលោ?
អសទិសជេន គុណាវិសិដ្ឋជេន អសមសមជេនាតិ។ សោ ហិ ទសន្តំ ចារមីនំ
បដិចាជិយា អារជ្ជនំ អាទី កត្វា ពោធិសម្ពារគុណោហិ ចេវ ពុទ្ធកុណោហិ ច
សេសមហាជនេន អសទិសោតិ អសទិសជេនបិ ឯកបុគ្គលោ។ យេ ចស្ស តេ
គុណា, តេ សេសសត្តានំ គុណោហិ វិសិដ្ឋាតិ គុណាវិសិដ្ឋជេនបិ ឯកបុគ្គលោ។
បុរិមកា សម្មាសម្ពុទ្ធា សព្វសត្តេហិ អសមា, តេហិ សទ្ធិ អយមេវ ឯកោ

រូបកាយគុណាហិ ចេវ នាមកាយគុណាហិ ច សមោតិ អសមសមជ្ជេនបិ
ឯកបុគ្គលោ។

លោកេតិ តយោ លោកា - សត្តលោកោ, ឌីកាសលោកោ,
សម្ពារលោកោតិ។ តេសំវិត្តារកថាវិសុទ្ធិមគ្គ (វិសុទ្ធិ. ១.១៣៥-១៣៦) វុត្តា។
តេសុ ឥធ សត្តលោកោ អធិប្បតោ។ សត្តលោកេ ឧប្បជ្ជមានោបិ ចេស ន
នេវលោកេ, ន ព្រហ្មលោកេ, មនុស្សលោកេយេវ ឧប្បជ្ជតិ។ មនុស្សលោកេបិ
ន អញ្ញាស្មី ចក្កវាឡេ, ឥមស្មីយេវ ចក្កវាឡេ ឧប្បជ្ជតិ។ តត្រាបិ ន សព្វដ្ឋានេសុ។

“បុរត្ថិមាយ ទិសាយ គជង្គលំ នាម និគមោ, តស្ស បរេន មហាសាលា,
តតោ បរា បច្ចន្តិមា ជនបទា, ឌីរតោ មជ្ឈេ។ បុរត្ថិមទក្ខិណាយ ទិសាយ
សល្លវតី នាម នទី, តតោ បរា បច្ចន្តិមា ជនបទា, ឌីរតោ មជ្ឈេ។ ទក្ខិណាយ
ទិសាយ សេតកណ្តិកំ នាម និគមោ, តតោ បរា បច្ចន្តិមា ជនបទា, ឌីរតោ
មជ្ឈេ។ បច្ចិមាយ ទិសាយ ជូណំ នាម ព្រាហ្មណាកាមោ, តតោ បរា បច្ចន្តិមា
ជនបទា, ឌីរតោ មជ្ឈេ។ ឧត្តរាយ ទិសាយ ឧស័រទ្ធជោ នាម បព្ពតោ, តតោ បរា
បច្ចន្តិមា ជនបទា, ឌីរតោ មជ្ឈេ”តិ (មហាវ. ២៥៩) ឯវំ បរិច្ឆិន្ទ អាយាមតោ
តិយោជនសតេ វិត្តារតោ អឡុតេយ្យយោជនសតេ បរិក្ខេបតោ
នវយោជនសតេ មជ្ឈិមទេសេ ឧប្បជ្ជតិ។ ន កេវលញ្ច តថាគតោវ, បច្ចេកពុទ្ធា
អគ្គសាវកា អសីតិ មហាថេរា ពុទ្ធមាតា ពុទ្ធិបិតា ចក្កវត្ថុ រាជា អញ្ញោ ច
សារប្បត្តា ព្រាហ្មណាគហបតិកា ឯត្ថេវ ឧប្បជ្ជន្តិ។

ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតីតិ ឥទំ បន ឧភយម្មិ វិប្បកតវចនមេវ។
ឧប្បជ្ជមានោ ពហុជនហិតាយ ឧប្បជ្ជតិ, ន អញ្ញេន ការណោនាតិ ឯវំ បនេត្ត
អត្តោ វេទិតញ្ញោ។ ឯវំរូបញ្ចេត្ត លក្ខណំ ន សក្កា ឯតំ អញ្ញេន សទ្ទលក្ខណេន
បដិពាហិតំ។

អបិច ឧប្បជ្ឈមាណោ នាម, ឧប្បជ្ឈតិ នាម, ឧប្បន្នោ នាមាតិ អយមេត្ត កេនោ
វេទិតញ្ចោ។ ឯស ហិ ធិបត្តិរចានមូលតោ បដ្ឋាយ លទ្ធិព្យាករណោ ពុទ្ធការកេ
ធម្មេ បរិយេសន្តោ ទស ចារមិយោ ទិស្វា “ឥមេ ធម្មា មយា បូរេតញ្ចា”តិ
កតសន្និដ្ឋានោ ធានចារមី បូរេន្តោបិ ឧប្បជ្ឈមាណោ នាម។ សីលចារមី...បេ....
ឧបេក្ខាចារមីតិ ឥមា ទស ចារមិយោ បូរេន្តោបិ, ទស ឧបចារមិយោ បូរេន្តោបិ
ឧប្បជ្ឈមាណោ នាម។ ទស បរមត្ថចារមិយោ បូរេន្តោបិ ឧប្បជ្ឈមាណោ នាម។
បញ្ចា មហាបរិច្ចាកេ បរិច្ចជន្តោបិ ឧប្បជ្ឈមាណោ នាម។ អត្តត្ថចរិយំ
ញ្ញាតត្ថចរិយំ លោកត្ថចរិយំ បូរយមាណោបិ ឧប្បជ្ឈមាណោ នាម។
កប្បសតសហស្សាធិកានិ ចត្តារិ អសង្ខ័យ្យានិ ពុទ្ធការកេ ធម្មេ មត្តកំ
ចាបេន្តោបិ ឧប្បជ្ឈមាណោ នាម។ វេស្សន្តរត្ថការំ បហាយ តុសិតបុរេ បដិសន្ធិ
គហេត្វា សង្ឃិវស្សសតសហស្សាធិកា សត្តបណ្ណាសវស្សកោដិយោ
តិជ្ឈន្តោបិ ឧប្បជ្ឈមាណោ នាម។ ទេវតាហិ យាចិតោ បញ្ចមហារិលោកិតំ
វិលោកេត្វា មហាមាយាទេវិយា កុច្ឆិម្ហំ បដិសន្ធិ គណ្ណាន្តោបិ, អនុនាធិកេ ទស
មាសេ គព្ពវាសំ វសន្តោបិ ឧប្បជ្ឈមាណោ នាម។ ឯក្ខនតីស វស្សានិ អគារមជ្ឈ
តិជ្ឈន្តោបិ ឧប្បជ្ឈមាណោ នាម។ កាមេសុ អាទិនំ នេក្ខម្មេ ច អាទិសំសំ ទិស្វា
រាហុលភទ្ទស្ស ជាតទិវសេ ធន្ទសហាយោ កណ្ណាកំ វាហានំ អាវុយ្ហ
និក្ខមន្តោបិ ឧប្បជ្ឈមាណោ នាម។ តីណិ វជ្ជានិ អតិក្កមន្តោបិ អនោមាណធិតីវេ
បព្ពជន្តោបិ ឧប្បជ្ឈមាណោ នាម។ ធឮស្សានិ មហាបធានំ ករោន្តោបិ
ឧប្បជ្ឈមាណោ នាម។ បរិបក្កគតេ ញ្ញាណោ ឌីឡារិកាហារំ អាហារន្តោបិ
ឧប្បជ្ឈមាណោ នាម។ សាយន្តសមយេ វិសាខបុណ្ណមាយ មហាពោធិមណ្ឌំ
អាវុយ្ហ មារពលំ វិធមេត្វា បឋមយាមេ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរិត្វា មជ្ឈិមយាមេ
ទិព្ពចក្កំ បរិសោធចត្វា បច្ឆិមយាមសមនន្តរេ ឆ្វាទសង្កំ បដិច្ចសមុប្បាទំ
អនុលោមបដិលោមតោ សម្មសិត្វា សោតាបត្តិមគ្គំ បដិវិជ្ឈន្តោបិ

ឧប្បជ្ឈមាណោ នាម។ សោតាបត្តិជលក្ខណេបិ សកទាគាមិមគ្គក្ខណេបិ
សកទាគាមិជលក្ខណេបិ អនាគាមិមគ្គក្ខណេបិ អនាគាមិជលក្ខណេបិ
ឧប្បជ្ឈមាណោ នាម។ អរហត្តមគ្គក្ខណោ បទ ឧប្បជ្ឈតិ នាម។
អរហត្តជលក្ខណោ ឧប្បន្នោ នាម។ ពុទ្ធានំ ហិ សាវកានំ វិយ ន បដិចាជិយា
ឥទ្ធវិជញ្ញាណាធិនិ ឧប្បជ្ឈន្តិ, សហោ បទ អរហត្តមគ្គេន សកលោបិ
សព្វញ្ញតញ្ញាណាធិ គុណាភសិ អាគតោ នាម ហោតិ។ តស្មា តេ
និប្បត្តសព្វកិច្ចត្តា អរហត្តជលក្ខណោ ឧប្បន្នោ នាម ហោន្តិ។ ឥមស្មិម្បិ សុត្តេ
អរហត្តជលក្ខណំយេវ សន្ធាយ “ឧប្បជ្ឈតិ” តិ វេទិតត្តោ, ឧប្បន្នោ ហោតិ តិ
អយញ្ញេត្ត អត្ថោ។

ពហុជនហិតាយាតិ មហាជនស្ស ហិតត្ថាយ ឧប្បជ្ឈតិ។
ពហុជនសុខាយាតិ មហាជនស្ស សុខត្ថាយ ឧប្បជ្ឈតិ។ លោកានុកម្មាយាតិ
សត្តលោកស្ស អនុកម្មំ បដិច្ច ឧប្បជ្ឈតិ។ កតវសត្តលោកស្សតិ? យោ
តថាគតស្ស ធម្មទេសនំ សុត្វា អមតចានំ បិវិត្វា ធម្មំ បដិវិជ្ឈិ, តស្ស។ ភគវតា
ហិ មហាពោធិមណ្ឌោ សត្តសត្តាហំ វីតិនាមេត្វា ពោធិមណ្ឌោ ឥសិបតនំ
អាគម្ម “ទ្វេមេ, ភិក្ខុវេ, អន្តា បព្ពជិតេន ន សេវិតញ្ញា” តិ ធម្មចក្កប្បវត្តនសុត្តេ
(មហាវ. ១៣; សំ. និ. ៥.១០៨១) ទេសិតេ អាយស្មតា អញ្ញាសិកោណ្ឌាញ្ញត្ថេវេន
សទ្ធិអជ្ឈាវសកោជិសង្កា ព្រហ្មានោ អមតចានំ បិវិត្វ, ឯតស្ស សត្តលោកស្ស
អនុកម្មាយ ឧប្បន្នោ។ បញ្ចមទិវសេ អនត្តលក្ខណសុត្តន្តបរិយោសានេ
(មហាវ. ២០; សំ. និ. ៣.៥៩) បញ្ចវគ្គិយា ថេរា អរហត្តេ បតិជ្ឈហីសុ, ឯតស្សបិ
សត្តលោកស្ស អនុកម្មាយ ឧប្បន្នោ។ តតោ យសទារកប្បមុខេ
បញ្ចបណ្ណាស បុរិសេ អរហត្តេ បតិជ្ឈាបេសិ, តតោ កប្បាសិកវនសណ្ឌោ ភីស
ភន្តវគ្គិយេ តយោ មគ្គេ ច ភីណិ ជលានិ ច សម្មាបេសិ, ឯតស្សបិ
សត្តលោកស្ស អនុកម្មាយ ឧប្បន្នោ។ គយាសីសេ

អាទិត្តបរិយាយសុត្តបរិយោសានេ (មហាវ. ៥៤) ជដិលសហស្សំ អរហន្ត
បតិជ្ជាបេសិ, តាលជ្ឈីវេនេ ពិម្ពិសារប្បមុខា ឯកានិស នហុតា
ព្រាហ្មណាគហបតិកា សត្ត ធម្មនេសនំ សុត្វា សោតាបត្តិដលេ បតិជ្ជហីសុ,
ឯកំ នហុតំ សរណេសុ បតិជ្ជិតំ។ តិរោកុដ្ឋអនុមោទនាវសានេ ចតុរាសីតិយា
ចាណាសហស្សេហិ អមតចានំ បីតំ។ សុមនមាលាការសមាគមេ
ចតុរាសីតិយា ច។ ធនចាលកសមាគមេ ធនហិ ចាណាសហស្សេហិ,
ខនិវត្តាវជាតកសមាគមេ ចតុរាសីតិយា ចាណាសហស្សេហិ,
ជម្ពុកអាជីវកសមាគមេ ចតុរាសីតិយា ច។ អាណន្ទសេដ្ឋិសមាគមេ
ចតុរាសីតិយា ច ចាណាសហស្សេហិ អមតចានំ បីតំ។ ចាសាណាកចេតិយេ
ចារាយនសុត្តន្តកថាទិវសេ ចុទ្ទស កោដិយោ អមតចានំ បីវីសុ។
យមកថាជិហារិយទិវសេ វីសតិ ចាណាកោដិយោ, តាវតីសកវេន
បណ្ណាកម្ពលសិលាយ និសីទិត្វា មាតរំ កាយសក្ខី កត្វា សត្តប្បករណំ
អភិធម្មំ នេសេន្តស្ស អសីតិ ចាណាកោដិយោ, នេវោរោហានេ តីស
ចាណាកោដិយោ, សក្កបញ្ញាសុត្តន្ត អសីតិ នេវតាសហស្សនិ អមតចានំ
បីវីសុ។ មហាសមយសុត្តន្ត មជ្ឈិមសុត្តន្ត ចូឡរាហុលោវានេ
សមចិត្តបដិបទាយាតិ ឥមេសុ ចតុសុ ហានេសុ អភិសមយំ បត្តសត្តានំ
បរិច្ឆេទោ នត្ថិ។ ឯតស្សបិ សត្តលោកស្ស អនុកម្មាយ ឧប្បន្នោតិ។
យាវជ្ជទិវសា ឥតោ បរំ អនាគតេ ច សាសនំ និស្សាយ សក្កមោក្ខមគ្គ
បតិជ្ជហន្តានំ វសេនាបិ អយមត្ថោ វេទិតព្ពោ។

នេវមនុស្សានន្តិ ន កេវលំ នេវមនុស្សានំយេវ, អវសេសានំ
នាគសុបណ្ណាទិនម្បិ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយេវ ឧប្បន្នោ។
សហេតុកបដិសន្ធិកេ បន មគ្គជលសច្ចិកិរិយាយ ភព្ពេ បុគ្គលេ ធស្សេតុំ ឯតំ
វុត្តំ។ តស្មា ឯតេសម្បិ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយេវ ឧប្បន្នោតិ វេទិតព្ពោ។

កតមា ឯកបុគ្គលោតិ អយំ បុច្ឆា។ បុច្ឆា ច នាមេសា បញ្ចវិទា ហោតិ -
អធិដ្ឋជាតនា បុច្ឆា, ធិដ្ឋសំសន្ននា បុច្ឆា, វិមតិច្ឆេទនា បុច្ឆា, អនុមតិបុច្ឆា,
កថេតុកម្មតាបុច្ឆាតិ។

តាសំ ឥទំ នាទត្ថំ - កតមា អធិដ្ឋជាតនា បុច្ឆា? បកតិយា លក្ខណំ
អញ្ញាតំ ហោតិ អធិដ្ឋំ អតុលីតំ អតីរិតំ អវិភូតំ អភាវិតំ។ តស្ស ញ្ញាណាយ
ទស្សនាយ តុលនាយ តីរណាយ វិភូតត្ថាយ វិភាវនត្ថាយ បញ្ចំ បុច្ឆតិ, អយំ
អធិដ្ឋជាតនា បុច្ឆា។

កតមា ធិដ្ឋសំសន្ននា បុច្ឆា? បកតិយា លក្ខណំ ញាតំ ហោតិ ធិដ្ឋំ តុលីតំ
តីរិតំ វិភូតំ វិភាវិតំ។ សោ អញ្ញេហិ បណ្ឌិតេហិ សន្និ សំសន្ននត្ថាយ បញ្ចំ
បុច្ឆតិ, អយំ ធិដ្ឋសំសន្ននា បុច្ឆា។

កតមា វិមតិច្ឆេទនា បុច្ឆា? បកតិយា សំសយបក្ខន្តោ ហោតិ
វិមតិបក្ខន្តោ ទ្វេន្ន្យកជាតោ “ឯវំ នុ ខោ, ន នុ ខោ, កី នុ ខោ, កថំ នុ ខោ” តិ។
សោ វិមតិច្ឆេទនត្ថាយ បញ្ចំ បុច្ឆតិ, អយំ វិមតិច្ឆេទនា បុច្ឆា។

កតមា អនុមតិបុច្ឆា? ភគវា ហិ ភិក្ខុនំ អនុមតិយា បញ្ចំ បុច្ឆតិ - “តំ កី
មញ្ញេ, ភិក្ខុវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា” តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនាទិច្ចំ, ទុក្ខំ វា តំ
សុខំ វា” តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនាទិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, កល្លំ នុ ខោ តំ
សមនុបស្សិតុំ ឯតំ មម, ឯសោហមស្មី, ឯសោ មេ អត្តា” តិ? “នោ ហេតំ,
ភន្តេ” តិ, អយំ អនុមតិបុច្ឆា។

កតមា កថេតុកម្មតាបុច្ឆា? ភគវា ភិក្ខុនំ កថេតុកម្មតាយ បញ្ចំ បុច្ឆតិ
- “ចត្តារោមេ, ភិក្ខុវេ, សតិបដ្ឋានា។ កតមេ ចត្តារោ” តិ? អយំ
កថេតុកម្មតាបុច្ឆាតិ។

តត្ថ ពុទ្ធានំ បុរិមា តិស្សោ បុច្ឆា នត្ថិ។ កស្មា? ពុទ្ធានំ ហិ តីសុ អន្ទាសុ កិញ្ចិ
សន្និទំ អន្ទាវិមុត្តំ វា អសន្និទំ អនិជ្ឈំ អជានិទំ អតុលិទំ អតិវិទំ អវិភូទំ
អវិការិទំ នាម នត្ថិ, តស្មា តេសំ អនិជ្ឈដោតនាបុច្ឆា នត្ថិ។ យំ បន ភគវតោ
អត្តនោ ញ្ញាលោន បដិវិទ្ធី, តស្ស អញ្ញេន សមណោន វា ព្រាហ្មណោន វា ទេវេន
វា មារេន វា ព្រហ្មណា វា សន្និ សំសន្ននកិច្ចំ នត្ថិ។ តេនស្ស ទិដ្ឋសំសន្ននាបុច្ឆា
នត្ថិ។ យស្មា បនេស អកថំកថំ តិណ្ហាវិចិត្តិកិច្ឆោ សព្វធម្មេសុ វិហាតសំសយោ,
តេនស្ស វិមតិច្ឆេនាបុច្ឆា នត្ថិ។ ឥតវា បន ទ្វេ បុច្ឆា ភគវតោ អត្ថិ, តាសុ អយំ
កថេតុកម្យតាបុច្ឆាតិ វេទិតញ្ញា។

ឥនានិ តាយ បុច្ឆាយ បុដ្ឋំ ឯកបុគ្គលំ វិការវេន្តោ តថាគតោ អរហំ
សម្មាសម្ពុទ្ធាតិ អាហា។ តត្ថ តថាគតោតិ អដ្ឋហិ ការណេហិ ភគវា
តថាគតោ - តថា អាគតោតិ តថាគតោ, តថា គតោតិ តថាគតោ,
តថលក្ខណំ អាគតោតិ តថាគតោ, តថធម្មេ យាថាវតោ អភិសម្ពុទ្ធាតិ
តថាគតោ, តថនិស្សិតាយ តថាគតោ, តថវាទិតាយ តថាគតោ,
តថាការិតាយ តថាគតោ, អភិកវនេជ្ជន តថាគតោតិ។

កថំ ភគវា តថា អាគតោតិ តថាគតោ? យថា សព្វលោកហិតាយ
ឧស្សុក្ខមាបន្នា បុរិមកា សម្មាសម្ពុទ្ធា អាគតា, យថា វិបស្សី ភគវា អាគតោ,
យថា សិទ្ធិ ភគវា, យថា វេស្សភូ ភគវា, យថា កកុសន្ទោ ភគវា, យថា
កោណាគមនោ ភគវា, យថា កស្សចោ ភគវា អាគតោតិ។ កី វុត្តំ ហោតិ?
យេន អភិជីហារេន ឯតេ ភគវតោ អាគតា, តេនេវ អម្ពាភម្មី ភគវា អាគតោ។
អថ វា យថា វិបស្សី ភគវា... បេ... យថា កស្សចោ ភគវា ធានចារមី បូរេត្វា,
សីលនេក្ខម្មបញ្ញាវិរយខន្តិសច្ចាធិដ្ឋានមេត្តាឧបេក្ខាចារមី បូរេត្វា ឥមា ធន
ចារមិយោ, ធន ឧបចារមិយោ, ធន បរមត្ថចារមិយោតិ សមតីស ចារមិយោ

បូរេត្វា, អង្គបរិច្ចាគំ នយនធនវដ្តបុត្តនារបរិច្ចាគន្តិ ឥមេ បញ្ចា មហាបរិច្ចាគេ
បរិច្ចេទិត្វា, បុព្វយោគបុព្វចរិយធម្មក្ខានញាតត្ថចរិយាធយោ បូរេត្វា
ពុទ្ធិចរិយាយ កោដិ បត្វា អាគតោ, តថា អម្ពាភម្មិ ភគវា អាគតោ។ យថា ច
វិបស្សី ភគវា ...បេ.... កស្សចោ ភគវា ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ ចត្តារោ
សម្មប្បធានេ ចត្តារោ ឥទ្ធិចានេ បញ្ចិន្ទ្រិយានិ បញ្ចា ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈន្ត្រៃ អរិយំ
អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេត្វា ព្រូហេត្វា អាគតោ, តថា អម្ពាភម្មិ ភគវា អាគតោតិ
តថាគតោ។

“យថេវ លោកម្ហិ វិបស្សីអាធយោ,
សត្តញ្ញការំ មុនយោ ឥធាគតា;
តថា អយំ សក្យមុនីបិ អាគតោ,
តថាគតោ វុច្ចតិ តេន ចក្កមា”តិ។

ឯវំ តថា អាគតោតិ តថាគតោ។

កថំ តថា គតោតិ តថាគតោ? យថា សម្មតិជាតោវិបស្សី ភគវា
គតោ...បេ.... កស្សចោ ភគវា គតោ។ កថញ្ច សោ គតោតិ? សោ ហិ
សម្មតិជាតោវ សមេហិ ចានេហិ បថវិយំ បតិជ្ជាយ ឧត្តរាភិមុខោ
សត្តបទីវតិហារេន គតោ។ យថាហ - “សម្មតិជាតោ, អាណន្ទ, ពោធិសត្តោ
សមេហិ ចានេហិ បថវិយំ បតិជ្ជហិត្វា ឧត្តរាភិមុខោ សត្តបទីវតិហារេន គប្បតិ
សេតម្ហិ ធនត្ត អនុធារិយមាធនេ, សញ្ញា ច ទិសា អនុវិលោកេតិ, អាសភិញ្ច វាចំ
ភាសតិ ‘អគ្គោហមស្មិ លោកស្ស, ដេជ្ឈោហមស្មិ លោកស្ស, សេដ្ឋោហមស្មិ
លោកស្ស, អយមន្តិមា ជាតិ, នត្តិ ទានិ បុណត្ថវោ’”តិ (ម. និ. ៣.២០៧)។ តញ្ចស្ស
គមនំ តថំ អហោសិ អវិតថំ អនេកេសំ វិសេសាធិគមនំ បុព្វនិមិត្តភាវេន។
យញ្ចិ សោ សម្មតិជាតោវ សមេហិ ចានេហិ បតិជ្ជហិ, ឥធមស្ស

ចតុវិទ្ធិចានបដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ, ឧត្តរាភិមុខភារោ បន
សព្វលោកុត្តរភាវស្ស បុព្វនិមិត្តំ, សត្តបទវីតិហារោ
សត្តពោជ្ឈង្គវតនបដិលាភស្ស, “សុវណ្ណាធន្ធាវីតិបតន្តិ ចាមរា”តិ (សុ. និ.
៦៩៣) ឯត្ថ វុត្តចាមរុក្ខោចោ បន សព្វតិវិយនិម្មជនស្ស បុព្វនិមិត្តំ,
សេតច្ចត្តធារណំ អរហត្តជលវិមុត្តិវរវិមលសេតច្ចត្តបដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ,
សព្វទិសានុវិលោកនំ សព្វញ្ញតាធាវរណាញាណបដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ,
អាសភិវាចាកាសនំ អប្បជីវត្តិយវរធម្មចក្កប្បវត្តនស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ តថា អយំ
ភគវាបិ គតោ។ តញ្ចស្ស គមនំ កជំ អហោសិ អវិតជំ តេសំយេវ
វិសេសាធិគមនំ បុព្វនិមិត្តភារេន។ តេនាហុ ចោរាណា -

“មុហុត្តជាតោវ គវម្មតិ យថា,
សមេហិ ចាទេហិ ដុសី វសុន្ទរំ;
សោវិក្កមី សត្ត បទានិ គោតមោ,
សេតញ្ច ធន្តំ អនុធារយុំ មរុ។

“គន្ធាន សោ សត្ត បទានិ គោតមោ,
ទិសាវិលោកេសិ សមា សមន្តតោ;
អជ្ឈង្គុបេតំ គិរមព្ពុទ្ធវិយិ,
សីហោ យថា បព្ពតមុទ្ធនិដ្ឋិតោ”តិ។

ឯវំ តថា គតោតិ តថាគតោ។

អថ វា យថា វិបស្សី ភគវា...បេ.... យថា កស្សចោ ភគវា, អយម្បិ ភគវា
តថេវ នេក្ខម្ពេន កាមច្ចន្តំ បហាយ គតោ, អព្យាចានេន ព្យាចានំ,
អាឡោកសញ្ញាយ ជិនមិទ្ធិំ, អវិក្ខេបេន ឧទ្ធច្ចកុក្កច្ចំ, ធម្មវវត្តានេន វិចិត្តិច្ចំ

បហាយ គតោ, ញាណោ អវិជ្ជំ បទាលេត្វា គតោ, ចាមោជ្ឈេន អវតី
វិនោទេត្វា, បឋមជ្ឈានេន នីវរណករាដំ ឧត្តរាដេត្វា, ទុតិយជ្ឈានេន វិតក្កវិចារំ
រូបសមេត្វា, តតិយជ្ឈានេន បីតី វិរាដេត្វា, ចតុត្ថជ្ឈានេន សុខទុក្ខំ បហាយ,
អាកាសានញ្ចាយ តនសមាបត្តិយា រូបសញ្ញាបដិយសញ្ញាឆានត្ថសញ្ញាយោ
សមតិក្កមិត្វា, វិញ្ញាណញ្ចាយ តនសមាបត្តិយា អាកាសានញ្ចាយ តនសញ្ញំ,
អាកិញ្ចញ្ចាយ តនសមាបត្តិយា វិញ្ញាណញ្ចាយ តនសញ្ញំ,
នេវសញ្ញាឆានសញ្ញាយ តនសមាបត្តិយា អាកិញ្ចញ្ចាយ តនសញ្ញំ
សមតិក្កមិត្វា គតោ។

អនិច្ចានុបស្សនាយ និច្ចសញ្ញំ បហាយ, ទុក្ខានុបស្សនាយ សុខសញ្ញំ,
អនត្តានុបស្សនាយ អត្តសញ្ញំ, និព្វិនានុបស្សនាយ នន្ទី, វិរាគានុបស្សនាយ
រាគំ, និរោធានុបស្សនាយ សមុទយំ, បដិនិស្សន្តានុបស្សនាយ អាធានំ,
ខយានុបស្សនាយ យនសញ្ញំ, វយានុបស្សនាយ អាយុបាណំ,
វិបរិណាមាណុបស្សនាយ ធុវសញ្ញំ, អនិមិត្តានុបស្សនាយ និមិត្តសញ្ញំ,
អប្បណិហិតានុបស្សនាយ បណិដ្ឋំ, សុញ្ញតានុបស្សនាយ អភិនិវេសំ,
អធិបញ្ញាធម្មវិបស្សនាយ សារាធានាភិនិវេសំ, យថាភូតញ្ញាណទស្សនេន
សម្មាហាភិនិវេសំ, អាធិនវានុបស្សនាយ អាលយាភិនិវេសំ,
បដិសន្ធានុបស្សនាយ អប្បដិសន្ធិ, វិវដ្តានុបស្សនាយ សំយោគាភិនិវេសំ,
សោតាបត្តិមគ្គេន ទិដ្ឋកដ្ឋេ កិលេសេ ភញ្ញិត្វា, សកទាគាមិមគ្គេន ឌីឡាវិកេ
កិលេសេ បហាយ, អនាគាមិមគ្គេន អណ្តាសហគតេ កិលេសេ
សមុគ្សាតេត្វា, អរហត្តមគ្គេន សព្ពកិលេសេ សមុច្ឆិត្វា គតោ។ ឯវម្បី តថា
គតោតិ តថាគតោ។

កង់ តថលក្ខណំ អាគតោតិ តថាគតោ? បថវិធាតុយា
កក្កុឡត្ថលក្ខណំ តថំ អវិតថំ, អាចោធាតុយា បគ្បរណាលក្ខណំ,
តេដោធាតុយា ឧណ្ហាត្ថលក្ខណំ, វាយោធាតុយា វិត្តម្ពនលក្ខណំ,
អាភាសធាតុយា អសម្ពុជ្ឈលក្ខណំ, វិញ្ញាណធាតុយា វិជាននលក្ខណំ។

រូបស្ស រូប្បនលក្ខណំ, វេទនាយ វេទយិតលក្ខណំ, សញ្ញាយ
សញ្ញាននលក្ខណំ, សង្ខារានំ អភិសង្ខារណាលក្ខណំ, វិញ្ញាណស្ស
វិជាននលក្ខណំ។

វិតក្កស្ស អភិនិរោបនលក្ខណំ, វិចារស្ស អនុមជ្ឈនលក្ខណំ, បីតិយា
ជរណាលក្ខណំ, សុខស្ស សាតលក្ខណំ, ចិត្តកក្កតាយ អវិក្ខេបលក្ខណំ,
ជស្សស្ស ដុសនលក្ខណំ។

សទ្ធិន្ទ្រិយស្ស អធិមោក្ខលក្ខណំ, វីរិយិន្ទ្រិយស្ស បគ្គហលក្ខណំ,
សតិន្ទ្រិយស្ស ឧបដ្ឋានលក្ខណំ, សមាធិន្ទ្រិយស្ស អវិក្ខេបលក្ខណំ,
បញ្ញិន្ទ្រិយស្ស បជាននលក្ខណំ។

សទ្ធាពលស្ស អស្សន្ទិយេ អកម្មិយលក្ខណំ, វីរិយពលស្ស កោសន្នេ,
សតិពលស្ស មុដ្ឋស្សន្នេ, សមាធិពលស្ស ឧទ្ធន្នេ, បញ្ញាពលស្ស អវិជ្ជាយ
អកម្មិយលក្ខណំ។

សតិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧបដ្ឋានលក្ខណំ, ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តស្ស
បវិចយលក្ខណំ, វីរិយសម្ពោជ្ឈន្តស្ស បគ្គហលក្ខណំ, បីតិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស
ជរណាលក្ខណំ, បស្សន្តិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស រូបសមលក្ខណំ,
សមាធិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស អវិក្ខេបលក្ខណំ, ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្តស្ស
បដិសង្ខានលក្ខណំ។

សម្មាទិដ្ឋិយា ទស្សនលក្ខណំ, សម្មាសង្កប្បស្ស អភិធិរោបនលក្ខណំ,
សម្មាវាចាយ បរិគ្គហលក្ខណំ, សម្មាកម្មន្តស្ស សមុដ្ឋានលក្ខណំ,
សម្មាអាជីវស្ស វោទានលក្ខណំ, សម្មាវាយាមស្ស បគ្គហលក្ខណំ,
សម្មាសតិយា ឧបដ្ឋានលក្ខណំ, សម្មាសមាធិស្ស អវិក្ខេបលក្ខណំ។

អវិជ្ជាយ អញ្ញាណលក្ខណំ, សម្ពាវាទំ ចេតនាលក្ខណំ, វិញ្ញាណស្ស
វិជាននលក្ខណំ, នាមស្ស នមនលក្ខណំ, រូបស្ស រូប្យនលក្ខណំ,
សឡាយតនស្ស អាយតនលក្ខណំ, ជស្សស្ស ធុសនលក្ខណំ, វេទនាយ
វេទយីតលក្ខណំ, តណ្ហាយ ហេតុលក្ខណំ, ឧបាទានស្ស គហណាលក្ខណំ,
ភវស្ស អាយុបានលក្ខណំ, ជាតិយា និព្ពត្តិលក្ខណំ, ជរាយ ជីវណាលក្ខណំ,
មរណស្ស ចុតិលក្ខណំ។

ធាតុនំ សុញ្ញតាលក្ខណំ, អាយតនានំ អាយតនលក្ខណំ, សតិបដ្ឋានានំ
ឧបដ្ឋានលក្ខណំ, សម្មប្បធានានំ បទបានលក្ខណំ, ឥទ្ធិចានានំ
ឥជ្ឈនលក្ខណំ, ឥន្ទ្រិយានំ អធិបតិលក្ខណំ, ពលានំ អកម្មិយលក្ខណំ,
ពោជ្ឈន្តានំ និយ្យានលក្ខណំ, មគ្គស្ស ហេតុលក្ខណំ។

សទ្ធានំ តថលក្ខណំ, សមថស្ស អវិក្ខេបលក្ខណំ, វិបស្សនាយ
អនុបស្សនាលក្ខណំ, សមថវិបស្សនានំ ឯករសលក្ខណំ, យុគនទ្ធានំ
អនតិវត្តនលក្ខណំ។

សីលវិសុទ្ធិយា សំវរណាលក្ខណំ, ចិត្តវិសុទ្ធិយា អវិក្ខេបលក្ខណំ,
ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិយា ទស្សនលក្ខណំ។

ខយេ ញាណស្ស សមុច្ឆេទនលក្ខណំ, អនុប្បាទេ ញាណស្ស
បស្សន្តិលក្ខណំ។

ធនុស្ស មូលលក្ខណំ, មនសិការស្ស សមុជ្ជានលក្ខណំ, ជស្សស្ស
សមោធានលក្ខណំ, វេទនាយ សមោសរណាលក្ខណំ, សមាធិស្ស
បមុខលក្ខណំ, សតិយា អាធិបតេយ្យលក្ខណំ, បញ្ញាយ តតុត្តរិយលក្ខណំ,
វិមុត្តិយា សារលក្ខណំ, អមតោគធស្ស និព្វានស្ស បរិយោសានលក្ខណំ តថ
អរិតថំ។ ឯវំ តថលក្ខណំ ញ្ញាណគតិយា អាគតោ អរិវដ្ឋិតា បត្តោ
អនុប្បត្តោតិ តថាគតោ។ ឯវំ តថលក្ខណំ អាគតោតិ តថាគតោ។

កថំ តថធម្មេ យាថាវតោ អភិសម្ពុទ្ធាតិ តថាគតោ? តថធម្មា នាម ចត្តារិ
អរិយសទ្ធានិ។ យថាហ - “ចត្តារិមាធិ, ភិក្ខុវេ, តថាធិ អរិតថាធិ អនញ្ញាថាធិ។
កតមាធិ ចត្តារិ? ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ, ភិក្ខុវេ, តថមេតំ អរិតថមេតំ អនញ្ញាថមេត”ន្តិ
(សំ. និ. ៥.១០៩០) វិត្តារោ។ តាធិ ច ភគវា អភិសម្ពុទ្ធា, តស្មា តថានំ
អភិសម្ពុទ្ធា តថាគតោតិ វុច្ចតិ។ អភិសម្ពោធស្តោ ហិ ឯតុ គតសម្ពោ។

អបិច ជរាមរណស្ស ជាតិបច្ចយសម្ពុតសមុទាគតដ្ឋោ តថា អរិតថោ
អនញ្ញាថោ... បេ... សង្ខារានំ អវិជ្ជាបច្ចយសម្ពុតសមុទាគតដ្ឋោ តថា អរិតថោ
អនញ្ញាថោ។ តថា អវិជ្ជាយ សង្ខារានំ បច្ចយដ្ឋោ, សង្ខារានំ វិញ្ញាណស្ស
បច្ចយដ្ឋោ... បេ... ជាតិយា ជរាមរណស្ស បច្ចយដ្ឋោ តថា អរិតថោ
អនញ្ញាថោ។ តំ សត្តំ ភគវា អភិសម្ពុទ្ធា។ តស្មាបិ តថានំ ធម្មានំ អភិសម្ពុទ្ធា
តថាគតោតិ វុច្ចតិ។ ឯវំ តថធម្មេ យាថាវតោ អភិសម្ពុទ្ធាតិ តថាគតោ។

កថំ តថទស្សិតាយ តថាគតោ? ភគវា យំ សនេវកេ លោកេ... បេ...
សនេវមនុស្សាយ អបរិមាណាសុ លោកធាតុសុ អបរិមាណានំ សត្តានំ
ចក្កទ្វារេ អាចាថំ អាគច្ឆន្តំ រូចារម្មណំ នាម អត្ថិ, តំ សញ្ញាការតោ ជាធាតិ
បស្សតិ។ ឯវំ ជានតា បស្សតា ច តេន តំ ឥដ្ឋានិដ្ឋានិវសេន វា
ទិដ្ឋសុតមុតិវិញ្ញាតេសុ លព្ពមានកបទវសេន វា “កតមំ តំ រូបំ រូចាយតនំ? យំ

រូប ចតុន្ទ្រំ មហាក្សត្រានំ ឧបាទាយ វណ្ណានិកា សនិទស្សនំ សប្បដិយំ និលំ
បីតក"ន្តិអាទិនា (ធរ. ស. ៦១៦) នយេន អនេកេហិ នាមេហិ តេរសហិ វារេហិ
ទ្វេបញ្ញាសាយ នយេហិ វិភជ្ឈមាទំ តថមេវ ហោតិ, វិតថំ នត្ថិ។ ឯស នយោ
សោតទ្វារាទិសុបិ អាចាជមាគច្ឆន្តេសុ សទ្ធាទិសុ។ វុត្តញ្ញោតំ ភគវតា - "យំ,
ភិក្ខុវេ, សនេវកស្ស លោកស្ស... បេ.... សនេវមនុស្សាយ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ
បត្តំ បរិយេសិតំ អនុវិចិតំ មនសា, តមហំ ជានាមិ, តមហំ អព្ពញ្ញាសី, តំ
តថាគតស្ស វិទិតំ, តំ តថាគតោ ន ឧបជ្ឈាសី" តិ (អ. និ. ៤.២៤)។ ឯវំ
តថទស្សីតាយ តថាគតោ។ តត្ថ តថទស្សីអត្ថេ តថាគតោតិ បទសម្ភវោ
វេទិតញ្ញោ។

កង់ តថវាទិតាយ តថាគតោ? យំ វត្ថី ភគវា ពោធិមណ្ឌោ អបរាជិតបល្លង្កេ
និសិន្នោ តិណ្ណំ មារាទំ មត្តកំ មទ្ធិត្វា អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិ អភិសម្ពុទ្ធា, យញ្ញោ
វត្ថី យមកសាលានំ អន្តរេ អនុចាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយិ,
ឯត្ថន្តរេ បញ្ចចត្តាលីសវស្សបរិមាណោ កាលេ បឋមពោធិយាបិ
មជ្ឈិមពោធិយាបិ បច្ឆិមពោធិយាបិ យំ ភគវតា ភាសិតំ សុត្តំ គេយ្យំ... បេ....
វេទល្លំ, សព្ទំ តំ អត្ថតោ ច ព្យញ្ញនតោ ច អនុបវដ្ឋំ អន្ទនំ អនិគំ
សព្វាការបរិបុណ្ណំ រាគមទនិម្មទនំ ទោសមោហាមទនិម្មទនំ, នត្ថិ តត្ថ
វាលគ្គមត្តម្យិ អវក្ខលិតំ, សព្ទំ តំ ឯកមុទ្ធិកាយ លញ្ញិតំ វិយ ឯកនាឡិកាយ
មិតំ វិយ ឯកតុលាយ តុលិតំ វិយ ច តថមេវ ហោតិ អវិតថំ។ តេនាហា -
"យញ្ញោ, ចុន្ទ, វត្ថី តថាគតោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិ អភិសម្ពុជ្ឈតិ, យញ្ញោ វត្ថី
អនុចាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយតិ, យំ ឯតស្មី អន្តរេ ភាសតិ
លបតិ និទ្ធិសតិ, សព្ទំ តំ តថេវ ហោតិ នោ អញ្ញថា។ តស្មា តថាគតោតិ
វុច្ចតី" តិ (ជី. និ. ៣.១៨៨)។ គនត្ថោ ហិ ឯត្ថ គតសន្តោ។ ឯវំ តថវាទិតាយ
តថាគតោ។

អបិច អាគន្ធនំ អាគនោ, វេទន្តិ អត្ថោ។ តថា អវិបរីតោ អាគនោ អស្សាតិ
ឧការស្ស តការំ កត្វា តថាគតោតិ វេទ្យតស្មី អត្ថេ បទសិទ្ធិ វេទិតញ្ចា។

កង់ តថាការីតាយ តថាគតោ? ភគវតោ ហិ វាចាយ កាយោ
អនុលោមេតិ កាយស្សបិ វាចា, តស្មា យថាវាទី តថាការី យថាការី តថាវាទី
ច ហោតិ។ វេទិតស្ស ចស្ស យថា វាចា, កាយោបិ តថា គតោ, បរត្ថោតិ
អត្ថោ។ យថា ច កាយោ, វាចាបិ តថា គតោតិ តថាគតោ។ តេនេវាហ -
“យថាវាទី, ភិក្ខុវេ, តថាគតោ តថាការី, យថាការី តថាវាទី។ ឥតិ យថាវាទី
តថាការី, យថាការី តថាវាទី។ តស្មា ‘តថាគតោ’តិ វុច្ចតី”តិ (អ. និ. ៤.២៣)។
វេទិត តថាការីតាយ តថាគតោ។

កង់ អភិភវនជ្ជេន តថាគតោ? ឧបរិ ភវត្ថំ ហេជ្ជា អវិចី បរិយន្តំ កត្វា
តិរិយំ អបរិមាណាសុ លោកធាតុសុ សព្វសត្តេ អភិភវតិ សីលេនបិ
សមាធិនាបិ បញ្ញាយបិ វិមុត្តិយាបិ, ន តស្ស តុលា វា បមាណំ វា អត្ថិ, អតុលោ
អប្បមេយ្យោ អនុត្តរោ រាជរាជោ ទេវទេវោ សក្កានមតិសក្កោ
ព្រហ្មានមតិព្រហ្មា។ តេនាហ - “សទេវកេ លោកេ, ភិក្ខុវេ...បេ....
សទេវមនុស្សាយ តថាគតោ អភិភូ អនភិភូតោ អញ្ញាទត្ថុ ទសោ វសវត្ថី។
តស្មា ‘តថាគតោ’តិ វុច្ចតី”តិ (អ. និ. ៤.២៣)។

តត្រេវំ បទសិទ្ធិ វេទិតញ្ចា - អគនោវិយ អគនោ។ កោ បនេស?
ទេសនាវិលាសោ ចេវ បុញ្ញស្សយោ ច។ តេន ហេស មហានុភាវោ ភិសក្កោ
ធិញ្ញាគនេន សម្បេវិយ សព្វបរម្បវាទិនោ សទេវកញ្ច លោកំ អភិភវតិ។ ឥតិ
សព្វលោកាភិភវនេ តថា អវិបរីតោ ទេសនាវិលាសោ ចេវ បុញ្ញស្សយោ ច
អគនោ អស្សាតិ ឧការស្ស តការំ កត្វា តថាគតោតិ វេទិតញ្ចា។ វេទិត
អភិភវនជ្ជេន តថាគតោ។

អបិច តថាយ គតោតិបិ តថាគតោ, តថំ គតោតិបិ តថាគតោ, គតោតិ
អវគតោ អតីតោ បត្តោ បដិបន្នោតិ អត្ថោ។ តត្ថ សកលលោកំ
តីរណបរិញ្ញាយ តថាយ គតោ អវគតោតិ តថាគតោ។ លោកសមុទយំ
បហានបរិញ្ញាយ តថាយ គតោ អតីតោតិ តថាគតោ, លោកនិរោធំ
សន្និកិរិយាយ តថាយ គតោ បត្តោតិ តថាគតោ, លោកនិរោធគាមិនី បដិបទំ
តថាយ គតោ បដិបន្នោតិ តថាគតោ។ តេន យំ វុត្ថំ ភកវតា -

“លោកោ, ភិក្ខុវេ, តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធោ, លោកស្មា តថាគតោ
វិសំយុត្តោ។ លោកសមុទយោ, ភិក្ខុវេ, តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធោ,
លោកសមុទយោ តថាគតស្ស បហំនោ។ លោកនិរោធា, ភិក្ខុវេ,
តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធោ, លោកនិរោធា តថាគតស្ស សន្និកតោ។
លោកនិរោធគាមិនី បដិបទា, ភិក្ខុវេ, តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធោ,
លោកនិរោធគាមិនី បដិបទា តថាគតស្ស ភាវិតា។ យំ, ភិក្ខុវេ,
សនេវកស្ស លោកស្ស... បេ... សព្វំ តំ តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធិ។ តស្មា
‘តថាគតោ’តិ វុច្ចតី”តិ (អ. និ. ៤.២៣)។

តស្សបិ ឯវំ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ ឥធម្មិ ច តថាគតស្ស តថាគតភាវធិបនេ
មុខមត្តមេវ។ សញ្ញាការេន បន តថាគតោវ តថាគតស្ស តថាគតភាវំ
វណ្ណោយ្យ។

អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធាតិ បទទ្ធយេ បន អារកត្តា, អរីនំ អរាណញ្ចា ហតត្តា,
បច្ចយាធិនំ អរហត្តា, ចាបករណោ វហាភាវាតិ ឥមេហិ តាវ ការណេហិ
អរហន្តិ វេទិតញ្ចោ។ សម្មា សាមញ្ញ សព្វធម្មានំ ពុទ្ធត្ថា បន សម្មាសម្ពុទ្ធាតិ
អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្តារតោ បនេតំ បទទ្ធយំ វិសុទ្ធិមគ្គ (វិសុទ្ធិ. ១.១២៣
អាទយោ) ពុទ្ធានុស្សតិវណ្ណោនាយំ បកាសិតន្តិ។

១៧១. ធុតិយេ ចាតុកាវេតិ ឧប្បត្តិ និប្បត្តិ។ ធុល្លភោ លោកស្មិន្តិ ឥមស្មី
 សត្តលោកេ ធុល្លភោ សុធុល្លភោ បរមធុល្លភោ។ កស្មា ធុល្លភោតិ? ឯកវារំ
 ធានចារមី បូរេត្វា ពុទ្ធន ភវិតុំ ន សក្កា, ទ្វេ វារេ ធន វារេ វីសតិ វារេ បញ្ញាស
 វារេ វារសតំ វារសហស្សំ វារសតសហស្សំ វារកោជិសតសហស្សម្បិ
 ធានចារមី បូរេត្វា ពុទ្ធន ភវិតុំ ន សក្កា, តថា ឯកធិវសំ ទ្វេ ធិវសេ ធន ធិវសេ
 វីសតិ ធិវសេ បញ្ញាស ធិវសេ ធិវសសតំ ធិវសសហស្សំ ធិវសសតសហស្សំ
 ធិវសកោជិសតសហស្សំ។ ឯកមាសំ ទ្វេ មាសេ... បេ....
 មាសកោជិសតសហស្សំ។ ឯកសំវច្ឆរំ ទ្វេ សំវច្ឆរេ... បេ....
 សំវច្ឆរកោជិសតសហស្សំ។ ឯកកប្បំ ទ្វេ កប្បេ... បេ....
 កប្បកោជិសតសហស្សំ។ កប្បានំ ឯកំ អសង្ខេយ្យំ ទ្វេ អសង្ខេយ្យានិ តីណិ
 អសង្ខេយ្យានិ ធានចារមី បូរេត្វា ពុទ្ធន ភវិតុំ ន សក្កា។
 សីលចារមីនេក្ខម្មចារមី... បេ.... ឧបេក្ខាចារមីសុបិ ឯសេវ នយោ។
 បច្ឆិមកោជិយា បន កប្បសតសហស្សានិកានិ ចត្តារិ អសង្ខេយ្យានិ ធន
 ចារមីយោ បូរេត្វា ពុទ្ធន ភវិតុំ សក្កាតិ ឥមីនា ការណេន ធុល្លភោ។

១៧២. តតិយេ អច្ឆរិយមនុស្សោតិ អច្ឆរិយោ មនុស្សោ។ អច្ឆរិយោតិ
 អនុស្ស បព្ពតាវេហាណំ វិយ និច្ចំ ន ហោតីតិ អត្ថោ។ អយំ តាវ សទ្ធនយោ។
 អយំ បន អដ្ឋកថានយោ - អច្ឆរិយោត្តោតិ អច្ឆរិយោ, អច្ឆរំ បហវិត្វា
 បស្សិតញ្ចោតិ អត្ថោ។ អបិច “តថាគតស្ស, ភិក្ខុវេ, អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស
 ចាតុកាវា ចត្តារេ អច្ឆរិយា អព្ពតា ធម្មា ចាតុកវន្តិ”តិ (អ. និ. ៤.១២៧)
 ឯវមាធិហិ អនេកេហិ អច្ឆរិយព្ពតធម្មេហិ សមន្នាគតត្ថាបិ អច្ឆរិយមនុស្សោ។
 អាចិណ្ណាមនុស្សោតិបិ អច្ឆរិយមនុស្សោ។

អភិធិហារស្ស ហិ សម្មាទកេ អដ្ឋ ធម្មេ សមោធានេត្វា ឯកពុទ្ធស្ស
សម្មទេ មហាពោធិមណ្ឌោ មានសំ ពន្ធិត្វា និសង្ខនំ នាម ន អញ្ញស្ស កស្សចិ
អាចិណ្ឌំ, សត្តញ្ញពោធិសត្តស្សេវ អាចិណ្ឌំ។ តថា ពុទ្ធានំ សន្តិកេ ព្យាករណំ
លភិត្វា អនិវត្តកេន ហុត្វា វិរយាធិជ្ជានំ អធិជ្ជាយ ពុទ្ធការកធម្មានំ បូរណាម្បិ
ន អញ្ញស្ស កស្សចិ អាចិណ្ឌំ, សត្តញ្ញពោធិសត្តស្សេវ អាចិណ្ឌំ។ តថា
ចារមិយោ គត្តំ កណ្ណាបេត្វា វេស្សន្តវត្តភាវសទិសេ អត្តភាវេ វេត្វា
សញ្ញាលត្តារបដិមណ្ឌិតានំ ហត្ថិនំ សត្តសតានិ អស្សានំ សត្តសតានិចិ ឯវំ
សត្តសតកមហាទានំ ទត្វា ជាលិកុមារសទិសំ បុត្តំ, កណ្ណាជិនាសទិសំ ជីតវំ,
មជ្ជិទេវិសទិសំ ភរិយញ្ច ទានមុខេ និយ្យាតេត្វា យាវតាយុកំ វេត្វា ទុតិយេ
អត្តភាវេ តុសិតភវនេ បដិសន្ធិគ្គហណាម្បិ ន អញ្ញស្ស កស្សចិ អាចិណ្ឌំ,
សត្តញ្ញពោធិសត្តស្សេវ អាចិណ្ឌំ។ តុសិតបុរេ យាវតាយុកំ វេត្វា ទេវតានំ
អាយាចនំ សម្មជិដ្ឋិត្វា បញ្ចមហាវិលោកនំ វិលោកេត្វា សតស្ស
សម្មជានស្ស តុសិតបុរា ចរិត្វា មហាកោគកុលេ បដិសន្ធិគ្គហណាម្បិ ន
អញ្ញស្ស កស្សចិ អាចិណ្ឌំ, សត្តញ្ញពោធិសត្តស្សេវ អាចិណ្ឌំ។ តថា
បដិសន្ធិគ្គហណាទិវសេ ទសសហស្សិលោកធាតុកម្មនម្បិ, សតស្ស
សម្មជានស្ស មាតុកុច្ឆិយំ និវាសោបិ, សតស្ស សម្មជានស្ស មាតុកុច្ឆិតោ
និក្ខមនទិវសេ ទសសហស្សិលោកធាតុកម្មនម្បិ, សម្មតិជាតស្ស
សត្តបទវីតិហារគមនម្បិ, ទិព្វសេតច្ឆត្ត. ធារណាម្បិ, ទិព្វវាឡពិជនុក្ខេចាបិ,
សត្តទិសាសុ សីហាវិលោកនំ វិលោកេត្វា អត្តនា បដិសមំ កញ្ចិ សត្តំ អទិស្វា
“អគ្គោហមស្មិ លោកស្ស”តិ ឯវំ សីហនាទនននម្បិ, បរិចាកគតេ ញ្ញាលោ
មហាសម្មត្តិ បហាយ មហាភិធិក្ខមនម្បិ, មហាពោធិមណ្ឌោ បល្ល័ង្កន
និសិន្ទស្ស មារិវិជយំ អាធិ កត្វា បុព្វេនិវាសានុស្សតិទិព្វចក្ខុវិសោធនានិ កត្វា
បច្ឆសសមយេ សត្តញ្ញតញ្ញាណគុណាវាសិបដិវិទូក្ខណោ

ធនសសហស្សិលោកធាតុកម្មនម្បី, បឋមធម្មទេសនាយ អនុត្តរំ តិបរិវដ្តំ
ធម្មចក្កប្បវត្តនម្បីតិ ឯវមាទិ សព្វំ ន អញ្ញាស្ស កស្សចិ អាចិណ្ឌំ,
សព្វញ្ញពុទ្ធស្បវ អាចិណ្ឌំ។ ឯវំ អាចិណ្ឌាមនុស្សាតិបិ អច្ឆរិយមនុស្សា។

១៧៣. ចតុត្ថ កាលកិរិយាតិ ឯកស្មី កាលេ ចាកជា កិរិយាតិ
កាលកិរិយា។ តថាគតោ ហិ បញ្ចចត្តាលីស វស្សានិ ឋត្វា តីណិ បិដកានិ
បញ្ច និកាយេ នវដ្ឋំ សត្តសាសនំ ចតុរាសីតិ ធម្មក្ខន្ធសហស្សានិ បកាសេត្វា
មហាជនំ និព្វាននិដ្ឋំ និព្វានចោណំ កត្វា យមកសាលានមន្តរេ និបន្នោ
ភិក្ខុសង្ឃំ អាមន្តេត្វា អប្បមាទេន ឡិវទិត្វា សតោ សម្មជាតោ
អនុចាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយិ។ អយមស្ស កិរិយា យាវដ្ឋតនា
ចាកជាតិ ឯកស្មី កាលេ ចាកជា កិរិយាតិ កាលកិរិយា។ អនុតប្បា
ហោតីតិ អនុតាបករា ហោតិ។ តត្ថ ចក្កវត្តិវញ្ញោ កាលកិរិយា
ឯកចក្កវាឡេ ទេវមនុស្សានំ អនុតាបករា ហោតិ។ ពុទ្ធានំ កាលកិរិយា
ធនសសហស្សចក្កវាឡេសុ ទេវមនុស្សានំ អនុតាបករា ហោតិ។ តេន វុត្ថំ -
“ពហុនោ ជនស្ស អនុតប្បា ហោតិ”តិ។

១៧៤. បញ្ចមេ អនុតិយោតិ ទុតិយស្ស ពុទ្ធស្ស អភាវា អនុតិយោ។ ចត្តារោ
ហិ ពុទ្ធា សុតពុទ្ធា, ចតុសច្ចពុទ្ធា, បច្ឆេកពុទ្ធា, សព្វញ្ញពុទ្ធាតិ។ តត្ថ
ពហុស្សតោ ភិក្ខុ សុតពុទ្ធា នាម។ ខីណាសវោ ចតុសច្ចពុទ្ធា នាម។
កប្បសតសហស្សានិកានិ ទ្វេ អសង្ខ័យ្យានិ ចារមិយោ បូរេត្វា សាមំ
បដិវិទូបច្ឆេកពោធិញ្ញាលោក បច្ឆេកពុទ្ធា នាម។ កប្បសតសហស្សានិកានិ
ចត្តារិ វា អដ្ឋ វា សោឡស វា អសង្ខ័យ្យានិ ចារមិយោ បូរេត្វា តិណ្ឌំ មារានំ
មត្តកំ មទ្ធិត្វា បដិវិទូសព្វញ្ញតញ្ញាលោក សព្វញ្ញពុទ្ធា នាម។ ឥមេសុ ចតុសុ

ពុទ្ធសុ សព្វញ្ញពុទ្ធាវ អនុតិយោ នាម។ ន ហិ តេន សទ្ធិ អញ្ញោ សព្វញ្ញពុទ្ធា
នាម ឧប្បជ្ជតិ។

អសហាយោតិ អត្តកាលេន វា បដិវិទូធម្មហិ វា សទិសោ សហាយោ នាម
អស្ស នត្ថិតិ អសហាយោ។ “លទ្ធសហាយោ ខោ បន សោ ភគវា សេខានញ្ញោ
បដិបទាន”ន្ត ឥមិនា បន បរិយាយេន សេខាសេខា ពុទ្ធានំ សហាយោ នាម
ហោន្តិ។ អប្បដិមោតិ បដិមា វុច្ចតិ អត្តកាលោ, តស្ស អត្តការសទិសា អញ្ញោ
បដិមា នត្ថិតិ អប្បដិមោ។ យាបិ ច មនុស្សា សុវណ្ណាជតាទិមយា បដិមា
ករោន្តិ, តាសុ វាលគ្គមត្តម្បិ ឱកាសំ តថាគតស្ស អត្តការសទិសំ កាតុំ
សមត្តោ នាម នត្ថិតិ សព្វថាបិ អប្បដិមោ។

អប្បដិសមោតិ អត្តកាលេនេស្ស បដិសមោ នាម កោចិ នត្ថិតិ
អប្បដិសមោ។ អប្បដិកាកោតិ យេ តថាគតេន “ចត្តារោ
សតិបដ្ឋានា”តិអាទិនា នយេន ធម្មា ទេសិតា, តេសុ “ន ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា,
តយោ វា បញ្ច វា”តិអាទិនា នយេន បដិភាគំ កាតុំ សមត្តោ នាម នត្ថិតិ
អប្បដិកាកោ។ អប្បដិបុគ្គលោតិ អញ្ញោ កោចិ “អហំ ពុទ្ធា”តិ ឯវំ បដិញ្ញំ
កាតុំ សមត្តោ បុគ្គលោ នត្ថិតិ អប្បដិបុគ្គលោ។ អសមោតិ អប្បដិបុគ្គលត្តាវ
សព្វសត្តេហិ អសមោ។ អសមសមោតិ អសមា វុច្ចន្តិ អតីតានាគតា
សព្វញ្ញពុទ្ធា, តេហិ អសមេហិ សមោតិ អសមសមោ។

ទ្វិបទានំ អក្កោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធា អបទានំ ទ្វិបទានំ ចតុប្បទានំ ពហុប្បទានំ
រូបំ អរូបំ សញ្ញំ អសញ្ញំ នេវសញ្ញានសញ្ញំ សត្តានំ អក្កោវ។ កស្មា ឥធន
ទ្វិបទានំ អក្កោតិ វុត្តោ? សេដ្ឋតវសេន។ ឥមស្មិញ្ញំ លោកេ សេដ្ឋោ នាម
ឧប្បជ្ជមានោ អបទចតុប្បទពហុប្បទេសុ ន ឧប្បជ្ជតិ, ទ្វិបទេសុយេវ ឧប្បជ្ជតិ។
កតវទ្វិបទេសូតិ? មនុស្សេសុ ចេវ ទេវេសុ ច។ មនុស្សេសុ ឧប្បជ្ជមានោ

តិសហស្សិមហាសហស្សិលោកធាតុំ វសេ វត្ថុតុំ សមត្ថោ ពុទ្ធា ហុត្វា
ឧប្បជ្ជតិ។ ទេវេសុ ឧប្បជ្ជមាណោ ធនសហស្សិលោកធាតុំ វសេវត្ថី មហាព្រហ្មា
ហុត្វា ឧប្បជ្ជតិ។ សោ តស្ស កហ្មិយ ការកោ វា អាវាមិកោ វា សម្បជ្ជតិ។ ឥតិ
តតោបិ សេដ្ឋតវវសេនេស ទិបទានំ អត្តោតិ វុត្តោ។

១៧៥-១៨៦. ធម្មាធិសុ ឯកបុគ្គលស្ស, ភិក្ខុវេ, ចាតុកាវោ មហាតោ ចក្ខុស្ស
ចាតុកាវោ ហោតីតិ, ភិក្ខុវេ, ឯកបុគ្គលស្ស តថាគតស្ស អរហតោ
សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ចាតុកាវេន មហន្តស្ស ចក្ខុស្ស ចាតុកាវោ ហោតិ។ តស្មី
បុគ្គលេ ចាតុក្ខតេ តំ ចាតុក្ខតមេវ ហោតិ, នវីនា តស្ស ចាតុកាវេន
ចាតុកវតិ។ ចាតុកាវោតិ ឧប្បត្តិ និប្បត្តិ។ កតមស្ស ចក្ខុស្សតិ?
បញ្ញាចក្ខុស្ស។ កីវុបស្សតិ? សាវិបុត្តត្ថេវស្ស វិបស្សនាបញ្ញាសធិសស្ស
មហាមោគ្គល្លានត្ថេវស្ស សមាធិបញ្ញាសធិសស្សតិ។ អាឈោកាធិសុបិ ឯសេវ
នយោ។ ឧទិដ្ឋំ អគ្គសាវកានំ បញ្ញាអាឈោកសធិសោយេវ ហិ ឯត្ថ អាឈោកោ,
បញ្ញាឱកាសសធិសោយេវ ឱកាសោ អធិប្បតោ។ “មហាតោ ចក្ខុស្ស, មហាតោ
អាឈោកស្ស, មហាតោ ឱកាសស្ស” តិ ឥមាធិ ច បន តីណិបិ
លោកិយលោកុត្តរមិស្សកានិ កថិតានីតិ វេទិតញ្ញានិ។

ធន្នំ អនុត្តរិយានន្តិ ឧត្តរិតវិវហិតានំ ធន្នំ ឧត្តមធម្មានំ។ តត្ថ
ធស្សនាធុត្តរិយំ, សវនាធុត្តរិយំ, លាភាធុត្តរិយំ, សិក្ខាធុត្តរិយំ,
ចារិចរិយាធុត្តរិយំ, អនុស្សតាធុត្តរិយន្តិ ឥមាធិ ធម្មានុត្តរិយានិ។ ឥមេសំ
ចាតុកាវោ ហោតីតិ អត្តោ។ អាយស្មា ហិ អានន្ទត្ថេវេ សាយំចាតំ តថាគតំ
ចក្ខុវិញ្ញាណោ ធន្នំ លភតិ, ឥទំ ធស្សនាធុត្តរិយំ។ អញ្ញោបិ សោតាបន្នោ វា
សកទាគាមី វា អនាគាមី វា អានន្ទត្ថេវេវិយ តថាគតំ ធស្សនាយ លភតិ,
ឥទម្បិ ធស្សនាធុត្តរិយំ។ អបរោ បន បុព្វជ្ជនកល្យាណកោ អានន្ទត្ថេវេវិយ

ធនពលំ ធនស្សនាយ លភិត្វា តំ ធនស្សនំ វឌ្ឍេត្វា សោតាបត្តិមគ្គំ ចាបេតិ។ ឥទំ
ធនស្សនមេវ នាម, មូលធនស្សនំ បន ធនស្សនានុត្តរិយំ នាម។

អានន្ទត្ថោរោយេវ ច អភិក្ខណំ ធនពលស្ស វចនំ សោតវិញ្ញាណោន សោតុំ
លភតិ, ឥទំ សវនានុត្តរិយំ។ អញ្ជេបិ សោតាបន្នាទយោ អានន្ទត្ថោរោវិយ
តថាគតស្ស វចនំ សវនាយ លភត្តិ, ឥទម្បិ សវនានុត្តរិយំ។ អបរោ បន
បុទុជ្ជនកល្យាណាកោ អានន្ទត្ថោរោវិយ តថាគតស្ស វចនំ សោតុំ លភិត្វា តំ
សវនំ វឌ្ឍេត្វា សោតាបត្តិមគ្គំ ចាបេតិ។ ឥទំ សវនមេវ នាម, មូលសវនំ បន
សវនានុត្តរិយំ នាម។

អានន្ទត្ថោរោយេវ ច ធនពលេ សទ្ធិំ បដិលភតិ, ឥទំ លាភានុត្តរិយំ។ អញ្ជេបិ
សោតាបន្នាទយោ អានន្ទត្ថោរោវិយ ធនពលេ សទ្ធិបដិលាភំ លភត្តិ, ឥទម្បិ
លាភានុត្តរិយំ។ អបរោ បន បុទុជ្ជនកល្យាណាកោ អានន្ទត្ថោរោវិយ ធនពលេ
សទ្ធិបដិលាភំ លភិត្វា តំ លាភំ វឌ្ឍេត្វា សោតាបត្តិមគ្គំ ចាបេតិ, អយំ
លាភោយេវ នាម, មូលលាភោ បន លាភានុត្តរិយំ នាម។

អានន្ទត្ថោរោយេវ ច ធនពលស្ស សាសនេ តិស្សោ សិក្ខា សិក្ខតិ, ឥទំ
សិក្ខានុត្តរិយំ។ អញ្ជេបិ សោតាបន្នាទយោ អានន្ទត្ថោរោវិយ ធនពលស្ស
សាសនេ តិស្សោ សិក្ខា សិក្ខត្តិ, ឥទម្បិ សិក្ខានុត្តរិយំ។ អបរោ បន
បុទុជ្ជនកល្យាណាកោ អានន្ទត្ថោរោវិយ ធនពលស្ស សាសនេ តិស្សោ សិក្ខា
សិក្ខិត្វា តា សិក្ខា វឌ្ឍេត្វា សោតាបត្តិមគ្គំ ចាបេតិ។ អយំ សិក្ខោយេវ នាម,
មូលសិក្ខា បន សិក្ខានុត្តរិយំ នាម។

អានន្ទត្ថោរោយេវ ច អភិណ្ណំ ធនពលំ បរិចរតិ, ឥទំ ចារិចរិយានុត្តរិយំ។
អញ្ជេបិ សោតាបន្នាទយោ អានន្ទត្ថោរោវិយ អភិណ្ណំ ធនពលំ បរិចរត្តិ, ឥទម្បិ

ចារិចរិយានុត្តរិយំ។ អបរោ បន បុព្វដ្ឋនកល្យាណាកោ អានន្ទត្ថេរោវិយ
ធនពលំ បរិច្ឆេទា តំ ចារិចរិយំ វឌ្ឍេត្វា សោតាបត្តិមគ្គំ ចារបេតិ, អយំ
ចារិចរិយាយេវ នាម, មូលចារិចរិយា បន ចារិចរិយានុត្តរិយំ នាម។

អានន្ទត្ថេរោយេវ ច ធនពលស្ស លោកិយលោកុត្តរេ គុណោ អនុស្សវតិ,
ឥទំ អនុស្សតានុត្តរិយំ។ អញ្ញេបិ សោតាបដ្ឋានយោ អានន្ទត្ថេរោវិយ
ធនពលស្ស លោកិយលោកុត្តរេ គុណោ អនុស្សវន្តិ, ឥទម្បិ
អនុស្សតានុត្តរិយំ។ អបរោ បន បុព្វដ្ឋនកល្យាណាកោ អានន្ទត្ថេរោវិយ
ធនពលស្ស លោកិយលោកុត្តរេ គុណោ អនុស្សវិត្វា តំ អនុស្សតី វឌ្ឍេត្វា
សោតាបត្តិមគ្គំ ចារបេតិ, អយំ អនុស្សតិយេវ នាម, មូលអនុស្សតិ បន
អនុស្សតានុត្តរិយំ នាម។ ឥមាធិ ធិ អនុត្តរិយាធិ, ឥមេសំ ចាតុកាវោ ហោតិ។
ឥមាធិ ច បន ធិ អនុត្តរិយាធិ លោកិយលោកុត្តរមិស្សកាធិ កថិតានីតិ
វេទិតញ្ញាធិ។

ចតុន្នំ បដិសម្ពិទានំ សច្ចិកិរិយា ហោតិ ចតុស្សោ ហិ បដិសម្ពិទាយោ
អត្ថបដិសម្ពិទា, ធម្មបដិសម្ពិទា, និរុត្តិបដិសម្ពិទា, បដិកានបដិសម្ពិទាតិ។ តត្ថ
អត្ថេសុ ញ្ញាណំ អត្ថបដិសម្ពិទា, ធម្មេសុ ញ្ញាណំ ធម្មបដិសម្ពិទា,
អត្ថធម្មនិរុត្តាភិលាបេ ញ្ញាណំ និរុត្តិបដិសម្ពិទា, ញ្ញាណេសុ ញ្ញាណំ
បដិកានបដិសម្ពិទា។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្តារោ បនេតាសំ អភិធម្មេ (វិភ.
៧១៨ អាទយោ) អាគតោយេវ។ ឥមាសំ ចតុស្សន្នំ បដិសម្ពិទានំ ពុទ្ធប្បនេ
បច្ចក្ខកិរិយា ហោតិ, នវីនា ពុទ្ធប្បនា។ ឯតាសំ សច្ចិកិរិយាតិ អត្ថោ។ ឥមាបិ
លោកិយលោកុត្តរាវ កថិតានីតិ វេទិតញ្ញា។

អនេកធាតុបដិវេជានី “ចក្កធាតុ រូបធាតុ” តិអាធិនំ អដ្ឋាសន្នំ ធាតុនំ
ពុទ្ធប្បនេយេវ បដិវេជោ ហោតិ, នវីនា ពុទ្ធប្បនេនាតិ អត្ថោ។

នាណាតតុបដិវេជោតិ ឯត្ថ ឥមាវ អដ្ឋាវស ធាតុយោ នាណាសភាវតោ
 នាណាតតុយោតិ វេទិតញ្ញា។ យោ បនេតាសំ “នាណាសភាវា ឯតា” តិ ឯវំ
 នាណាករណតោ បដិវេជោ, អយំ នាណាតតុបដិវេជោ នាម។
 វិជ្ជាវិមុត្តិជលសច្ចិកិរិយាតិ ឯត្ថ វិជ្ជាតិ ជលេ ញ្ញាណំ, វិមុត្តិ តទវសេសា
 ជលសម្មយុត្តា ធម្មា។ សោតាបត្តិជលសច្ចិកិរិយាតិ សោតោតិ បឋមមគ្គោ,
 តេន សោតេន បត្តព្ពំ ជលន្តិ សោតាបត្តិជលំ។ សកទាគាមិជលាទីនិ
 ចាកដានេវ។

១៨៧. អនុត្តរន្តិ និរុត្តរំ។ ធម្មចក្កន្តិ សេដ្ឋចក្កំ។ ចក្កសន្នោ ហោស -

“ចតុត្ថិ អដ្ឋជ្ឈកមា, អដ្ឋាហិបិ ច សោឡស;
 សោឡសាហិ ច ពាត្តីស, អត្រិច្ចំ ចក្កមាសនោ;
 ឥន្ទាហតស្ស ចោសស្ស, ចក្កំ ភមតិ មត្តកេ” តិ។ (ជា. ១.១.១០៤;
 ១.៥.១០៣) -

ឯត្ថ ឧបក្កេ អាគតោ។ “ចក្កសមារុទ្ធា ជានបទា បរិយាយន្តី” តិ (អ. និ. ៣.៦៣;
 ៥.៥៤) ឯត្ថ ភិយាបថចក្កេ។ “អថ ខោ សោ, ភិក្ខុវេ, វេកាហេ យំ តំ ចក្កំ ធម្មា
 មាសេហិ និដ្ឋិតំ, តំ បវត្ថេសី” តិ (អ. និ. ៣.១៥) ឯត្ថ ធារុចក្កេ។ “អន្តសា ខោ
 នោណោ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ ចានេសុ ចក្កានិ សហស្សរាជី” តិ (អ. និ.
 ៤.៣៦) ឯត្ថ លក្ខណចក្កេ។ “ចត្តារិមាជិ, ភិក្ខុវេ, ចក្កានិ, យេហិ សមន្នាគតានំ
 នេវមនុស្សានំ ចតុចក្កំ វត្តតី” តិ (អ. និ. ៤.៣១) ឯត្ថ សម្មត្តិចក្កេ។ “ទិព្ពំ
 ចក្ករតនំ ចាតុកវតី” តិ (ធិ. និ. ២.២៤៣; ម. និ. ៣.២៥៦) ឯត្ថ រតនចក្កេ។ ឥធម
 បន ធម្មចក្កេ អាគតោ។

បវត្តិតន្តិ ឯត្ថ ធម្មចក្កំ អភិធិហរតិ នាម, អភិធិហដំ នាម, ឧប្បាទេតិ នាម,
ឧប្បាទិតំ នាម, បវត្តេតិ នាម, បវត្តិតំ នាមាតិ អយំ បភេទោ វេទិតញ្ចោ។ កុតោ
បដ្ឋាយ ធម្មចក្កំ អភិធិហរតិ នាមាតិ? យទា សុមេធាប្រាហ្មណោ ហុត្វា
កាមេសុ អាធិនំ នេក្ខម្មេ ច អាធិសំសំ ទិស្វា សត្តសតកមហាទានំ ទត្វា
ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពដិស្វា បញ្ច អភិញ្ញា អជ្ជ សមាបត្តិយោ និព្ពត្តេតិ, តតោ បដ្ឋាយ
ធម្មចក្កំ អភិធិហរតិ នាម។

កុតោ បដ្ឋាយ អភិធិហដំ នាមាតិ? យទា អជ្ជ ធម្មេ សមោទានេត្វា
ធិបត្តិវចានមូលេ មហាពោធិមណ្ឌត្ថាយ មានសំ ពន្ធិត្វា “ព្យាករណំ អលទ្ធា ន
វុដ្ឋហិស្សមី” តិ វិរិយាធិដ្ឋានំ អធិដ្ឋាយ និបន្នោ ទសពលស្ស សន្តិកា ព្យាករណំ
លភិ, តតោ បដ្ឋាយ ធម្មចក្កំ អភិធិហដំ នាម។

កុតោ បដ្ឋាយ ឧប្បាទេតិ នាមាតិ? តតោ បដ្ឋាយ ទានចារមី បូរេន្នោបិ
ធម្មចក្កំ ឧប្បាទេតិ នាម។ សីលចារមី បូរេន្នោបិ... បេ... ឧបេក្ខាចារមី បូរេន្នោបិ
ធម្មចក្កំ ឧប្បាទេតិ នាម។ ទស ចារមិយោ ទស ឧបចារមិយោ ទស
បរមត្ថចារមិយោ បូរេន្នោបិ, បញ្ច មហាបរិច្ចាគេ បរិច្ចដន្នោបិ, ព្យាតត្ថចរិយំ
បូរេន្នោបិ ធម្មចក្កំ ឧប្បាទេតិ នាម។ វេស្សន្តវត្តភាវេ ឋត្វា
សត្តសតកមហាទានំ ទត្វា បុត្តទារំ ទានមុខេ និយ្យតេត្វា ចារមិក្ខំ
គហេត្វា តុសិតបុរេ និព្ពត្តិត្វា តត្ថ យាវតាយុកំ ឋត្វា ទេវតាហិ អាយាចិតោ
បដិញ្ញំ ទត្វា បញ្ចមហាវិលោកនំ វិលោកេន្នោបិ ធម្មចក្កំ ឧប្បាទេតិយេវ នាម។
មាតុកុច្ឆិយំ បដិសន្ធិ គណ្ណាន្នោបិ, បដិសន្ធិកូលោ ទសសហស្សចក្កវាឡំ
កម្មេន្នោបិ, មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខន្ធឱវសេ តថេវ លោកំ កម្មេន្នោបិ,
សម្បតិជាតោ សត្ត បទានិ គន្ធា “អក្កោមហស្មី” តិ សីហនាទំ នន្នោបិ,
ឯក្ខនតីស សំវច្ឆរានិ អការមជ្ឈេ វសន្នោបិ, មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមន្នោបិ,

អនោមាណទីតីវេ បព្ពជន្តោបិ, មហាបដានេ ធព្វស្សនិវ័យំ ករោន្តោបិ,
សុជាតាយ ទិន្នំ មធុចាយាសំ ភុញ្ញាត្វា សុវណ្ណាចាតី នទិយា បវាហេត្វា
សាយន្តសមយេ ពោធិមណ្ឌាវរគតោ បុរត្ថិមំ លោកធាតុំ ឌីលោកេន្តោ
និសីទិត្វា ស្វរិយេ ធរមាណយេវ មារពលំវិធមេត្វា បឋមយាមេ បុព្វេនិវាសំ
អនុស្សវន្តោបិ, មជ្ឈិមយាមេ ទិព្វចក្កំវិសោធន្តោបិ, បច្ចុសកាលសមនន្តវេ
បច្ចុយាការំ សម្មសិត្វា សោតាបត្ថិមគ្គំ បដិវិជ្ឈន្តោបិ, សោតាបត្ថិដលំ
សច្ចិករោន្តោបិ, សកទាគាមិមគ្គំ សកទាគាមិដលំ អនាគាមិមគ្គំ
អនាគាមិដលំ សច្ចិករោន្តោបិ, អរហត្តមគ្គំ បដិវិជ្ឈន្តោបិ ធម្មចក្កំ
ឧប្បាទេតិយេវ នាម។

អរហត្តដលក្ខណោ បនតេន ធម្មចក្កំ ឧប្បាទិតំ នាម។ ពុទ្ធានញ្ញា
សកលលោកិយលោកុត្តរគុណារាសិ អរហត្តដលេនេវ សទ្ធិំ ឥជ្ឈតិ។ តស្មា
តេន តស្មី ខណោ ធម្មចក្កំ ឧប្បាទិតំ នាម ហោតិ។

កថា បវត្តេតិ នាម? ពោធិមណ្ឌោ សត្វសត្តាហំវីតិនាមេត្វា ឥសិបតនេ
មិគទាយេ អញ្ញាកោណ្ឌាញ្ញត្ថវំ កាយសក្ខី កត្វា ធម្មចក្កប្បវត្តនសុត្តន្តំ
ទេសេន្តោ ធម្មចក្កំ បវត្តេតិ នាម។

យថា បន អញ្ញាកោណ្ឌាញ្ញត្ថវេន ទិសពលស្ស
ទេសនាញ្ញាណានុភាវនិព្ពត្តំ សវនំ លភិត្វា សព្ពបឋមំ ធម្មោ អធិគតោ, តតោ
បដ្ឋាយ ធម្មចក្កំ បវត្តិតំ នាម ហោតិតិ វេទិតព្ពំ។ ធម្មចក្កន្តិ ចេតំ
ទេសនាញ្ញាណាស្សបិ នាមំ បដិវេទនាញ្ញាណាស្សបិ។ តេសុ ទេសនាញ្ញាណំ
លោកិយំ, បដិវេទនាញ្ញាណំ លោកុត្តរំ។ កស្ស ទេសនាបដិវេទនាញ្ញាណន្តិ? ន
អញ្ញាស្ស កស្សបិ, សម្មាសម្ពុទ្ធស្សេវ ទេសនាញ្ញាណញ្ច បដិវេទនាញ្ញាណាតិ
វេទិតព្ពំ។

សម្បទេវាទី ហេតុនា នយោន ការណ៍នេះ។ អនុប្បវត្តតិ យថា បុរតោ
គច្ឆន្តស្ស បច្ឆតោ គច្ឆន្តោ តំ អនុគច្ឆតិ នាម, ឯវំ បឋមតំ សត្តារា បវត្តិតំ
ថេរោ អនុប្បវត្តតិ នាម។ កង្គំ? សត្តា ហិ “ចត្តារាមេ, ភិក្ខុវេ, សតិបដ្ឋានា។
កតមេ ចត្តារា” តិ កថេន្តោ ធម្មចក្កំ បវត្តតិ នាម, ធម្មសេនាបតិ
សាវិបុត្តត្ថេរោ បិ “ចត្តារាមេ, អាវុសោ, សតិបដ្ឋានា” តិ កថេន្តោ ធម្មចក្កំ
អនុប្បវត្តតិ នាម។ សម្បប្បធានាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។ ន កេវលញ្ច
ពោធិបក្ខិយធម្មសុ, “ចត្តារិមាធិ, ភិក្ខុវេ, អរិយសច្ចាធិ។ ចត្តារាមេ, ភិក្ខុវេ,
អរិយវិសា” តិ អាធិសុបិ អយំ នយោ នេតញ្ចេវ។ ឯវំ សម្មាសម្ពុទ្ធា ធម្មចក្កំ
បវត្តតិ នាម, ថេរោ ធរណីលេន បវត្តិតំ ធម្មចក្កំ អនុប្បវត្តតិ នាម។

ឯវំ ធម្មចក្កំ អនុប្បវត្តន្តេន បន ថេរេន ធម្មោ ទេសិតោ បិ បកាសិតោ បិ
សត្តារាវ ទេសិតោ បកាសិតោ ហោតិ។ យោ ហិ កោចិ ភិក្ខុ វា ភិក្ខុនី វា
ឧបាសកោ វា ឧបាសិកា វា ទេវោ វា សក្កោ វា មារោ វា ព្រហ្មា វា ធម្មំ ទេសេតុ
បកាសេតុ, សញ្ញោ សោ សត្តារា ទេសិតោ បកាសិតោ នាម ហោតិ,
សេសជនោ បន លេខហារកបក្ខេ បិ តោ នាម ហោតិ។ កង្គំ? យថា ហិ រញ្ញា
ធិន្នំ បណ្ណំ វា ចេត្វា យំ យំ កម្មំ ករោន្តិ, តំ តំ កម្មំ យេន កេនចិ កតម្បិ
ការិតម្បិ រញ្ញា ការិតន្តេវ វុច្ឆតិ។ មហារាជារិយ ហិ សម្មាសម្ពុទ្ធា។ រាជបណ្ណំ
រិយ តេ បិ ជកំ ពុទ្ធវចនំ។ បណ្ណាធានំ រិយ តេ បិ ជកេ នយមុខធានំ បណ្ណំ វា ចេត្វា
តំ តំ កម្មានំ ករណំ រិយ ចតុន្នំ បរិសានំ អត្ថនោ ពលេន ពុទ្ធវចនំ ឧត្តណ្ហិត្វា
បរេសំ ទេសនា បកាសនា។ តត្ថ យថា បណ្ណំ វា ចេត្វា យេន កេនចិ កតម្បិ
ការិតម្បិ តំ កម្មំ រញ្ញា ការិតមេវ ហោតិ, ឯវំ មេវ យេន កេនចិ ទេសិតោ បិ
បកាសិតោ បិ ធម្មោ សត្តារា ទេសិតោ បកាសិតោ នាម ហោតិ តិ វេទិតញ្ចេវ។
សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវា តិ។

១៤. ឯតទគ្គវគ្គោ

(១៤) ១. បឋមឯតទគ្គវគ្គោ

ឯតទគ្គបទវណ្ណាធា

១៨៨. ឯតទគ្គសុ បឋមវគ្គស្ស បឋមេ ឯតទគ្គន្តិ ឯតំ អគ្គំ។ ឯតុ ច អយំ អគ្គសន្តោ អាទិកោដិកោដ្ឋាសសេដ្ឋេសុ ទិស្សតិ។ “អន្ធតត្ថេ, សម្ម ទោវារិក, អារាមិ ទ្វារំ និគណ្ណានំ និគណ្ឌីន”ន្តិអាទិសុ (ម. និ. ២.៧០) ហិ អាទិម្ហំ ទិស្សតិ។ “តេនេវ អន្តុលគ្គេន តំ អន្តុលគ្គំ បរាមសេយ្យ (កថា. ៤៤១), ឧប្បត្តំ វេជ្ជគ្គ”ន្តិអាទិសុ កោដិយំ។ “អម្ពិលគ្គំ វា មជ្ជវគ្គំ វា តិក្ខុកគ្គំ វា (សំ. និ. ៥.៣៧៤), អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, វិហារគ្គេន វា បរិវេណគ្គេន វា ភាជេតុ”ន្តិអាទិសុ (ចូឡវ. ៣១៨) កោដ្ឋាសេ។ “យាវតា, ភិក្ខុវេ, សត្តា អបទា វា... បេ... តថាគតោ តេសំ អគ្គមក្ខាយតិ”ន្តិអាទិសុ (អ. និ. ៤.៣៤; ឥតិវុ. ៩០) សេដ្ឋេ។ ស្វាយមិធ កោដិយម្បិ វដ្ឋតិ សេដ្ឋេបិ។ តេ ហិ ថេរា អត្តនោ អត្តនោ ហិ កោដិភូតាតិបិ អគ្គា, សេដ្ឋភូតាតិបិ។ តស្មា ឯតទគ្គន្តិ ឯសា កោដិ ឯសោ សេដ្ឋោតិ អយមេត្ត អត្តោ។ ឯសេវ នយោ សព្ពសុត្តេសុ។

អយញ្ច ឯតទគ្គសន្តិក្ខេទោ នាម ចត្វហិ ការណេហិ លព្ពតិ អដ្ឋប្បត្តិតោ អាគមនតោ ចិណ្ណាវសិតោ គុណាតិវេកតោតិ។ តត្ថ កោដិ ថេរោ ឯកេន ការណេន ឯតទគ្គដ្ឋានំ លភតិ, កោដិ ទ្វីហិ, កោដិ តីហិ, កោដិ សព្ពេហាវ ចត្វហិបិ អាយស្មា សាវបុត្តត្ថេរោវិយ។ សោ ហិ អដ្ឋប្បត្តិតោបិ មហាបញ្ញតាយ ឯតទគ្គដ្ឋានំ លភិ អាគមនាទិហិបិ។ កដំ? ឯកស្មី ហិ សមយេ

សត្តា ជេតវន្តមហាវិហារេ វិហារន្តោ កណ្ណាម្ពុក្ខមូលេ តិត្តិយមទ្ធនំ
យមកថាជិហារិយំ ទស្សេត្វា “កហំ នុ ខោ បុរិមពុទ្ធា យមកថាជិហារិយំ
កត្វា វស្សំ ឧបគច្ឆន្តិ” តិ អារជ្ជេន្តោ “តាវតីសកវនេ” តិ ព្យាត្វា ទ្វេ បទន្តរានិ
ទស្សេត្វា តតិយេន បទេន តាវតីសកវនេ បច្ឆជ្ជាសិ។ សក្កោ ទេវរាជា ភកវន្តំ
ទិស្វា បណ្ណាកម្ពុលសិលាតោ ឧដ្ឋាយ សទ្ធិំ ទេវគណេន បច្ឆគ្គមនំ អគមាសិ។
ទេវា ចិន្តយីសុ - “សក្កោ ទេវរាជា ទេវគណបរិវតោ សដ្ឋិយោជនាយាមាយ
បណ្ណាកម្ពុលសិលាយ និសីទិត្វា សម្បត្តិ អនុកវតិ, ពុទ្ធានំ នាម
និសីទ្ទកាលតោ បដ្ឋាយ ន សក្កា អញ្ជេន ឯត្ថ ហត្ថម្បិ ឋបេតុ” តិ។ សត្តា បិ
តត្ថ និសិទ្ទោ តេសំ ចិត្តាចារំ ព្យាត្វា មហាបំសុក្ខលិកោ វិយ មុណ្ណាបីឋកំ
សត្តមេវ បណ្ណាកម្ពុលសិលំ អវត្តវិត្វា និសីទិ។ ឯវំ និសីទន្តោ បទ អត្តនោ វា
សវីរំ មហន្តំ កត្វា មាបេសិ, បណ្ណាកម្ពុលសិលំ វា ឧទ្ធកំ អកាសីតិ ន
សល្លក្ខេតតំ។ អចិន្តេយ្យោ ហិ ពុទ្ធវិសយោ។ ឯវំ និសិទ្ទោ បទ មាតរំ កាយសក្ខី
កត្វា ទសសហស្សចក្កវាឡទេវតានំ “កុសលា ធម្មា អកុសលា ធម្មា
អព្យាកតា ធម្មា” តិ អភិធម្មបិដកំ ទេសេសិ។

ថាជិហារិយដ្ឋានេ បិ សត្តា បិ ទ្វាទសយោជនិកា បរិសា អនុវុទ្ធត្ថេវ
ឧបសង្កមិត្វា “កហំ, ភន្តេ, ទសពាលោ គតោ” តិ បុច្ឆិ។ តាវតីសកវនេ
បណ្ណាកម្ពុលសិលាយំ វស្សំ ឧបគច្ឆា អភិធម្មកថំ ទេសេតុំ គតោតិ។ ភន្តេ, ន
មយំ សត្តារំ អទិស្វា គមិស្សាម។ កថា សត្តា អាគមិស្សតីតិ សត្ត
អាគមនកាលំ ជាតាថាតិ? មហាមោគ្គល្លានត្ថេវស្ស ភារំ ករោថ, សោ ពុទ្ធានំ
សន្តិកំ គច្ឆា សាសនំ អាហរិស្សតីតិ។ កី បទ ថេវស្ស តត្ថ គន្ធុ ពលំ នត្តិតិ?
អត្ថិ, វិសេសវន្តានំ បទ វិសេសំ បស្សន្តតិ ឯវមាហា។ មហាជនោ
មហាមោគ្គល្លានត្ថេវ ឧបសង្កមិត្វា សត្ត សាសនំ គហេត្វា អាគមនត្ថាយ
យាចិ។ ថេរោ បស្សន្តេយេវ មហាជនេ បថវិយំ និមុដ្ឋិត្វា អន្តោសិនេវនា គច្ឆា

សត្តារំ វន្តិត្វា អាហា - “ភន្តេ, មហាជនោ តុម្ពាភំ ទស្សនកាមោ, អាគមនទិវសំ
វោ ជានិតុំ ឥច្ឆតិ” តិ។ តេន ហិ “ឥតោ តេមាសច្ចយេន សង្កស្សនករទ្វារេ
បស្សថា” តិស្ស វនេហិតិ។ ថេរោ ភគវតោ សាសនំ អាហរិត្វា មហាជនស្ស
កថេសិ។ មហាជនោ តត្ថវ តេមាសំ ខន្ធវារំ ពន្ធិត្វា វសិ។
ចូឡអនាថបិណ្ឌិកោ ទ្វាទសយោជនាយ បរិសាយ តេមាសំ យាគុកត្តំ
អាទាសិ។

សត្តាបិ សត្តប្បករណានិ ទេសេត្វា មនុស្សលោកំ អាគមនត្ថាយ អាកប្បំ
ទស្សេសិ។ សក្កោ ទេវរាជា វិស្សកម្មំ អាមន្តេត្វា តថាគតស្ស ឌីតរណត្ថាយ
សោចានំ មាបេតុំ អាណាបេសិ។ សោ ឯកតោ សោវណ្ណាមយំ ឯកតោ
រជតមយំ សោចានំ មាបេត្វា មជ្ឈេ មណីមយំ មាបេសិ។ សត្តា មណីមយេ
សោចានេ វត្ថា “មហាជនោ មំ បស្សត្ថ” តិ អធិដ្ឋាសិ។ អត្ថនោ អានុភាវេនេវ
“មហាជនោ អរិច្ឆិមហានិរយំ បស្សត្ថ” តិបិ អធិដ្ឋាសិ។ និរយទស្សនេន ចស្ស
ឧប្បន្នសំវេគតំ ញត្វា ទេវលោកំ ទស្សេសិ។ អថស្ស ឌីតរន្តស្ស មហាព្រហ្មា
ឆត្តំ ធារេសិ, សក្កោ ទេវរាជា បត្តំ គណ្ឌិ, សុយាមោ ទេវរាជា ទិព្វំ វាឡពីជនី
ពិជិ, បញ្ចាសិខោ គន្ធានេវបុត្តោ ពេលុវបណ្ឌិវីណំ សមបញ្ញាសាយ មុច្ឆនាហិ
មុច្ឆិត្វា វាទេន្តោ បុរតោ ឌីតរិ។ ពុទ្ធានំ បថវិយំ បតិជ្ជិតកាលេ “អហំ បឋមំ
វន្តិស្សរិមិ, អហំ បឋមំ វន្តិស្សរិមិ” តិ មហាជនោ អដ្ឋាសិ។ សហ
មហាបថវីអក្កមនេន បន ភគវតោ នេវ មហាជនោ ន អសីតិមហាសាវកា
បឋមកវន្តនំ សម្មាបុណ្ហិសុ, ធម្មសេនាបតិ សារិបុត្តត្ថេរោយេវ បន
សម្មាបុណ្ហិ។

អថ សត្តា ទ្វាទសយោជនាយ បរិសាយ អន្តរេ “ថេរស្ស បញ្ញានុភាវំ
ជានន្ត” តិ បុប្ផជ្ជនបញ្ចកំ បញ្ចំ អារតិ។ បឋមំ លោកិយមហាជនោ

សល្លក្ខេស្សតីតិ បុព្វដ្ឋនបញ្ចំ បុច្ឆិ។យេ យេ សល្លក្ខីសុ, តេ តេ កថយីសុ។
ធុតិយំ បុព្វដ្ឋនវិសយំ អតិក្កមិត្វា សោតាបត្តិមគ្គេ បញ្ចំ បុច្ឆិ។ បុព្វដ្ឋនា តុណ្ហិ
អហោសុំ, សោតាបន្នាវ កថយីសុ។ តតោ សោតាបន្នាវំ វិសយំ អតិក្កមិត្វា
សកទាគាមិមគ្គេ បញ្ចំ បុច្ឆិ។ សោតាបន្នា តុណ្ហិ អហោសុំ, សកទាគាមិនោវ
កថយីសុ។ តេសម្មិ វិសយំ អតិក្កមិត្វា អនាគាមិមគ្គេ បញ្ចំ បុច្ឆិ។
សកទាគាមិនោ តុណ្ហិ អហោសុំ, អនាគាមិនោវ កថយីសុ។ តេសម្មិ វិសយំ
អតិក្កមិត្វា អរហត្តមគ្គេ បញ្ចំ បុច្ឆិ។ អនាគាមិនោ តុណ្ហិ អហោសុំ, អរហន្តាវ
កថយីសុ។ តតោ ហេដ្ឋិមកោដិតោ បដ្ឋាយ អភិញ្ញាតេ អភិញ្ញាតេ សាវកេ
បុច្ឆិ, តេ អត្តនោ អត្តនោ បដិសម្មិទាវិសយេ វេត្វា កថយីសុ។ អថ
មហាមោគ្គល្លានំ បុច្ឆិ, សេសសាវកា តុណ្ហិ អហោសុំ, យេវោវ កថេសិ។ តស្សាបិ
វិសយំ អតិក្កមិត្វា សាវិបុត្តត្ថេស្ស វិសយេ បញ្ចំ បុច្ឆិ។ មហាមោគ្គល្លានោ
តុណ្ហិ អហោសិ, សាវិបុត្តត្ថេវោវ កថេសិ។ យេវស្សាបិ វិសយំ អតិក្កមិត្វា
ពុទ្ធវិសយេ បញ្ចំ បុច្ឆិ។ ធម្មសេនាបតិ អារិយ្ហោនិ បស្សិតុំ ន សក្កាតិ,
បុរតិមបច្ឆិមុត្តរទក្ខិណា ចតស្សោ ទិសា ចតស្សោ អនុទិសាតិ ឥតោ ចិតោ ច
ឡិលោកេន្តោ បញ្ចប្បត្តិជ្ជានំ សល្លក្ខេតុំ នាសក្ខិ។

សត្តា យេស្ស កិលមនការំ ជានិត្វា “សាវិបុត្តោ កិលមតិ, នយមុខមស្ស
ទស្សេស្សាមី”តិ “អាគមេហិ វុំ, សាវិបុត្តោ”តិ វេត្វា “នាយំ តុយ្ហំ វិសយោ បញ្ញោ,
ពុទ្ធានំ ឯស វិសយោ សព្ពញ្ញំ យសស្សីន”ន្ត ពុទ្ធវិសយការំ អាចិត្តិត្វា
“ភូតមិទន្តិ, សាវិបុត្ត, សមនុបស្សសី”តិ អាហា។ យេវោ
“ចតុមហាភូតិកកាយបរិគ្គហំ មេ ភគវា អាចិត្តតី”តិ ញាត្វា “អញ្ញាតំ ភគវា,
អញ្ញាតំ សុគតា”តិ អាហា។ ឯតស្មី ថានេ អយំ កថា ឧទទាទិ - មហាបញ្ញោ
វត, ភោ, សាវិបុត្តត្ថេវោ, យត្រ ហិ នាម សព្វេហិ អនញ្ញាតំ បញ្ចំ កថេសិ,
ពុទ្ធមហិ ច ទិន្ននយេ វេត្វា ពុទ្ធវិសយេ បញ្ចំ កថេសិ, ឥតិ យេស្ស បញ្ញានុភារោ

យត្តកំ ហ្នំ ពុទ្ធានំ កិត្តិសន្តេន ឡីត្ថជំ, សត្វំ អន្លោត្តរិក្ខា គតោតិ ឯវំ តាវ
បេរោ អដ្ឋប្បត្តិតោ មហាបញ្ញតាយ ឯតទគ្គជ្ជានំ លភិ។

កង់ អាគមនតោ? ឥមិស្សរយេវ ហិ អដ្ឋប្បត្តិយា សត្តា អាហា - សារិបុត្តោ
ន ឥទានេវ បញ្ញាវា, អតីតេ បញ្ចា ជាតិសតានិ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វាបិ
មហាបញ្ញាវ អហោសិ -

“យោ បព្ពជី ជាតិសតានិ បញ្ចា,
បហាយ កាមានិ មនោរមានិ;
តំ វីតរាគំ សុសមាហិតិទ្រិយំ,
បរិនិព្វតំ វន្តេ សារិបុត្ត”ន្តិ។

ឯវំ បព្ពជ្ជំ ឧបព្រហ្មយមាធា ឯកស្មី សមយេ ពារាណាសិយំ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តោ។ តយោ វេទេ ឧគ្គណ្ហិក្ខា តត្ថ សារំ អបស្សន្តោ
“បព្ពជិត្វា ឯកំ មោក្ខធម្មំ គវេសិតុំ វដ្តតី”តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេសិ។ តស្មី កាលេ
ពោធិសត្តោបិ កាសិវដ្ឋេ ឧទិច្ចព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ
ឧគ្គហិតសិប្បោ កាមេសុ អាធិនំ ទេក្ខម្មេ ច អាធិសំសំ ទិស្វា យរាវាសំ
បហាយ ហិមវន្តំ បរិសិក្ខា កសិណាបរិកម្មំ កត្វា បញ្ចា អភិញ្ញា អដ្ឋ
សមាបត្តិយោ និព្ពត្តត្វា វនមូលជលាហារោ ហិមវន្តប្បទេសេ វសតិ។ សោបិ
មាណវោ និក្ខមិត្វា តស្សេវ សន្តិកេ បព្ពជិ។ បរិវារោ មហា អហោសិ
បញ្ចសតមត្តា ឥសយោ។

អបស្ស សោ ជេដ្ឋន្តោវាសិកោ ឯកទេសំ បរិសំ គហេត្វា
លោណម្ពិលសេវនត្ថំ មនុស្សបថំ អគមាសិ។ តស្មី សមយេ ពោធិសត្តោ
តស្មីយេវ ហិមវន្តប្បទេសេ កាលំ អកាសិ។ កាលកិរិយសមយេវ នំ

អន្លេងសិកា សង្ខេបតិក្ខា បុច្ឆិមុ - “អត្ថំ តុម្កេហិ កោចិ វិសេសោ
អធិគតោ” តិ។ ពោធិសត្តោ “នត្ថំ កិញ្ចី” តិ វត្ថុ អបរិហ័នជ្ឈនោ
អាភស្សត្រហ្មលោកេ និព្ពត្តោ។ សោ កិញ្ចាបិ អាកិញ្ចាញាយ តនស្ស លាភី,
ពោធិសត្តានំ បន អរូចាវចរេ បដិសន្ធិ នាម ន ហោតិ។ កស្មា? អភព្ពដ្ឋានត្ថា។
ឥតិ សោ អរូបសមាបត្តិលាភី សមាណោបិ រូចាវចរេ និព្ពត្តិ។ អន្លេងសិកាបិស្ស
“អាចរិយោ ‘នត្ថំ កិញ្ចី’ តិ អាហា, មោយា តស្ស កាលកិរិយា” តិ ន កិញ្ចី
សក្ការសម្មាទំ អកំសុ។ អថ សោ ជេដ្ឋន្លេងសិកោ អតិក្កន្តេ វស្សាវាសេ អាគន្ធា
“កហំ អាចរិយោ” តិ បុច្ឆិ។ កាលំ កតោតិ។ អបិ នុ អាចរិយេន លទ្ធកុណំ
បុច្ឆិតាតិ? អាម បុច្ឆិម្ហាតិ។ កី វទេតីតិ? នត្ថំ កិញ្ចីតិ។ មយម្មិ “អាចរិយេន
លទ្ធកុណោ នាម នត្ថំ” តិ នាស្ស សក្ការសម្មាទំ កិរិម្ហាតិ។ តុម្កេ ភាសិតស្ស
អត្ថំ ន ជានិត្ត, អាចរិយោ អាកិញ្ចាញាយ តនស្ស លាភីតិ។

អថ តេ ជេដ្ឋន្លេងសិកស្ស កថំ ន សទ្ធម្មាសុ។ សោ បុនប្បនំ កថេន្លោបិ
សទ្ធមាហេតុំ នាសត្ថិ។ អថ ពោធិសត្តោ អារជ្ជមាណោ “អនុពាលោ មហាជនោ
មយ្ហំ ជេដ្ឋន្លេងសិកស្ស កថំ ន គណ្ហាតិ, ឥមំ ការណំ ចាកជំ កិរិស្សាមី” តិ
ព្រហ្មលោកតោ ឌីតវត្ថុ អស្សមបទមត្តកេ បិតោ អាកាសគតោវ
ជេដ្ឋន្លេងសិកស្ស បញ្ញាទុការំ វណ្ណាត្វា ឥមំ កាថំ អភាសិ -

“បរោសហស្សម្បិ សមាគតានំ,
កន្ទេយ្យំ តេ វស្សសតំ អបញ្ញា;
ឯកោវ សេយ្យេ បុរិសោ សបញ្ញោ,
យោ ភាសិតស្ស វិជានាតិ អត្ថំ” តិ (ជា. ១.១.១០១);

ឯវំ ឥសិគណំ សញ្ញាបេត្វា ពោធិសត្តោ ព្រហ្មលោកមេវ គតោ។
សេសឥសិគណោបិ អបរិហ័នជ្ឈនោ ហុត្វា កាលំ កត្វា

ព្រហ្មលោកបរាយណោ ជាតោ។ តត្ថ ពោធិសត្តោ សព្ពញ្ចតំ បត្តោ,
ជេដ្ឋន្តោវាសិកោ សារិបុត្តត្ថេរោ ជាតោ, សេសា ឥសយោ ពុទ្ធបរិសា ជាតាតិ ឯវំ
អតីតេបិ សារិបុត្តោ មហាបញ្ញោវ សំឡឹត្តន ភាសិតស្ស វិត្តារេន អត្ថំ ជានិតុំ
សមត្តោតិ វេទិតញោ។

ឥធមេវ ច បុធុជ្ជនបញ្ចកំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា -

“បរោសតញ្ចេបិ សមាគតានំ,
ឈាយេយ្យំ តេ វស្សសតំ អបញ្ញា;
ឯកោវ សេយ្យេ បុរិសោ សបញ្ញោ,
សោ ភាសិតស្ស វិជានាតិ អត្ថ”ន្តិ។ (ជា. ១.១.១០១) -

ឥមម្បិ ជាតកំ កថេសិ។ តស្ស បុរិមជាតកេ វុត្តនយេនេវ អត្តោ វេទិតញោ។

អបរម្បិ ឥធមេវ បុធុជ្ជនបញ្ចកំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា -

“យេ សញ្ញោនោ តេបិ ទុគ្គតា, យេបិ អសញ្ញោនោ តេបិ ទុគ្គតា;
ឯតំ ឧកយំ វិវជ្ជយ, តំ សមាបត្តិសុខំ អនុដ្ឋេណ”ន្តិ។ (ជា. ១.១.១៣៤) -

ឥមំ អនុដ្ឋេណជាតកំ កថេសិ។ ឯត្ថ ច អាចរិយោ កាលំ ករោត្តោ
អន្តោវាសិកេហិ បុច្ឆិតោ “នេវសញ្ញំ នាសញ្ញំ”តិ អាហា។ សេសំ វុត្តនយេនេវ
វេទិតញោ។

អបរម្បិ ឥធមេវ បុធុជ្ជនបញ្ចកំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា -

“ចន្ទានំ សូរិយាភញ្ច, យោធិ បញ្ញាយ គាធិតិ;
អវិតក្កេន ឈានេន, ហោតិ អាភស្សរូបគោ”តិ។ (ជា. ១.១.១៣៥) -

ឥឡូវ ចង្ហាតជាតក់ ក្របសិរ។ ឯត្រាបិ អាចរិយោ កាលំ ករោន្តោ អន្តោវាសិកេហិ
បុច្ឆិតោ “ឌីធាតកសិណំ ចង្ហាតំ នាម, បីតកសិណំ សូរិយាតំ នាមាតិ តំ ឧកយំ
យោ បញ្ញាយ តាធនិ បរិសតិ បក្ខន្ធនិ, សោ អរិកក្កេន ទុតិយជ្ឈានេន
អាកស្សន្ធហតោ ហោតិ, តាធិសោ អហ”ន្តិ សន្ធាយ - “ចង្ហាតំ សូរិយាត”ន្តិ
អាហា។ សេសំ បុរិមនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

ឥឡើយ ច បុគ្គលបញ្ចកំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា -

“អាសីសេថេវ បុរិសោ, ន និព្វិន្ទេយ្យ បណ្ឌិតោ;
បស្សមិ វោហំ អត្តានំ, យថា ឥន្ទ្រ តថា អហ។

“អាសីសេថេវ បុរិសោ, ន និព្វិន្ទេយ្យ បណ្ឌិតោ;
បស្សមិ វោហំ អត្តានំ, ឧទកា ថលមុត្តតំ។

“វាយមេថេវ បុរិសោ, ន និព្វិន្ទេយ្យ បណ្ឌិតោ;
បស្សមិ វោហំ អត្តានំ, យថា ឥន្ទ្រ តថា អហ។

“វាយមេថេវ បុរិសោ, ន និព្វិន្ទេយ្យ បណ្ឌិតោ;
បស្សមិ វោហំ អត្តានំ, ឧទកា ថលមុត្តតំ។

“ទុក្ខបនីតោបិ នរោ សបញ្ញោ,
អាសំ ន និព្វិន្ទេយ្យ សុខាគមាយ;
ពហូ ហិ ជស្សា អហិតា ហិតា ច,
អរិកក្កិតា មច្ចុបបព្ពជន្តិ។

“អចិន្តិតម្បិ ភវតិ, ចិន្តិតម្បិ វិនស្សតិ;
ន ហិ ចិន្តាមយា កោតា, ឥត្តិយា បុរិសស្ស វា។

“សរកំ គិរិទុគ្គស្មី, យំ ភូ អនុសរី បុរេ;
អលំនចិត្តស្ស តុរំ, វិក្កន្តមនុជីវសិ។

“យោ ភំ វិទុគ្គា នរកា សមុទ្ធវិ,
សីលាយ យោគ្គំ សរកោ កិរិទ្វា;
ទុក្ខបនិភំ មច្ចុមុខា បមោចយិ,
អលំនចិត្តំ ត មិគំ វនេសិ។

“កី ភូ នុ តត្ថេវ តទា អហោសិ,
ឧទាហុ តេ កោចិ នំ ឯតទក្ខា;
វិវដ្ឋច្ន្ទោ នុសិ សព្ពទស្សី,
ញាណំ នុ តេ ព្រាហ្មណា ភីសរូបំ។

“ន ចេវ ហំ តត្ថ តទា អហោសី,
ន ចាបិ មេ កោចិ នំ ឯតទក្ខា;
គាថាបទានញ្ច សុភាសិតានំ,
អត្ថំ តទានេន្តិ ជនិន្ទ ជីវា”តិ។ (ជា. ១.១៣.១៣៤-១៤៣) -

ឥមំ តេរសនិចាតេ សរកជាតកញ្ច កថេសិ។ ឥមានិ បន បញ្ចបិ ជាតកានិ
អតីតេបិ សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្តារេន អត្ថំ មយ្ហំ បុត្តោ ជាធាតីតិ សត្តារា
ធម្មសេនាបតិសារីបុត្តត្ថេរស្ស បញ្ញានុការ្យញ្ចកាសនត្ថមេវ កថិតានីតិ វរំ
អាគមនតោបិ ថេរោ មហាបញ្ញតាយ ឯតទក្ខជ្ជានំលភិ។

កថំ ចិណ្ណាវសិតោតិ? ចិណ្ណំ កិរេតំ ថេរស្ស ចតុបរិសមជ្ឈេ ធម្មំ កថេន្តោ
ចត្តារិ សច្ចានិ អមុញ្ញាត្វា កថេតីតិ វរំ ចិណ្ណាវសិតោបិ ថេរោ មហាបញ្ញតាយ
ឯតទក្ខជ្ជានំលភិ។

ក៏ គុណាតិវេកតោតិ? ឋបេត្វា ហិ ទសពលំ អញ្ញោ កោចិ
ឯកសារកោចិ មហាបញ្ញតាយ ធម្មសេនាបតិណ សទិសោ នាម នត្ថិតិ ឯវំ
គុណាតិវេកតោចិ ថេរោ មហាបញ្ញតាយ ឯតទគ្គដ្ឋានំ លភិ។

យថា ច សារីបុត្តត្ថេរោ, ឯវំ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោចិ សព្វេហោវ ចត្វាបិមិ
ឥមេហិ ការណេហិ ឯតទគ្គដ្ឋានំ លភិ។ កថំ? ថេរោ ហិ មហិទ្ធិកោ
មហានុភារោ នន្ទោបនន្ទសទិសម្បិ នាគរាជានំ ទមេសីតិ ឯវំ តាវ អដ្ឋប្បត្តិតោ
លភិ។ ន បនេស ឥទានេវ មហិទ្ធិកោ មហានុភារោ, អតីតេ បញ្ច ជាតិសតានិ
ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិតោចិ មហិទ្ធិកោ មហានុភារោ អហោសីតិ។

“យោ បព្ពជី ជាតិសតានិ បញ្ច,
បហាយ កាមានិ មនោរមានិ;
តំ វីតរាគំ សុសមាហិតិន្ទ្រិយំ,
បរិនិព្វតំ វន្តថ មោគ្គល្លាន”ន្តិ។ -

ឯវំ អាគមនតោចិ លភិ។ ចិណ្ណំ ចេតំ ថេរស្ស និរយំ គន្ធា អត្ថនោ ឥទ្ធិពលេន
និរយសត្តានំ អស្សាសជននត្ថំ សីតំ អធិដ្ឋាយ ចក្កមត្តំ បទុមំ មាបេត្វា
បទុមកណ្ណិកាយំ និសីទិត្វា ធម្មកថំ កថេតិ, ទេវលោកំ គន្ធា ទេវសង្ឃំ
កម្មគតី ជាតាបេត្វា សច្ចកថំ កថេតីតិ ឯវំ ចិណ្ណាវសិតោ លភិ។ ឋបេត្វា ច
សម្មាសម្ពុទ្ធិំ អញ្ញោ សារកោ មហាមោគ្គល្លានោវិយ មហិទ្ធិកោ មហានុភារោ
នត្ថិតិ ឯវំ គុណាតិវេកតោ លភិ។

យថា ចេស, ឯវំ មហាកស្សបត្ថេរោចិ សព្វេហោវិមេហិ ការណេហិ
ឯតទគ្គដ្ឋានំ លភិ។ កថំ? សម្មាសម្ពុទ្ធា ហិ ថេរស្ស តិការុតំ មគ្គំ បច្ចុគ្គមនំ
កត្វា តីហិ ឡោទេហិ ឧបសម្បទេត្វា ចីវរំ បរិវត្តេត្វា អទាសិ។ តស្មី សមយេ

មហាបថី ឧទកបរិយន្តំ កត្វា កម្មី, មហាជនស្ស អព្ពន្ធរ ថេរស្ស កិត្តិសន្តោ
អន្លោត្តរិក្ខា គតោ។ ឯវំ អដ្ឋប្បត្តិតោលភិ។ ន ចេស ឥន្ទានេវ ធុតធរោ, អតីតេ
បញ្ចា ជាតិសតានិ ឥសិបព្ពន្ធិ បព្ពជិតោបិ ធុតធរោវ អហោសិ។

“យោ បព្ពជី ជាតិសតានិ បញ្ចា,
បហាយ កាមានិ មនោរមានិ;
តំ វិត្តាភំ សុសមាហិតិន្ទ្រយំ,
បរិនិព្វតំ វន្តថ មហាកស្សប”ន្តិ។ -

ឯវំ អាគមនតោបិ លភិ។ ចិណ្ឌំ ចេតំ ថេរស្ស ចតុបរិសមជ្ឈគតោ ធម្មំ កថេន្តោ
នស កថាវត្ថុនិ អវិជហិត្វាវ កថេតីតិ ឯវំ ចិណ្ឌាវសិតោលភិ។ វេបេត្វា ច
សម្មាសម្ពុទ្ធិំ អញ្ញោ សាវកោ តេរសហិ ធុតគុណោហិ មហាកស្សបសទិសោ
នត្ថិតិ ឯវំ គុណាតិវេកតោលភិ។ ឥមិនាវ និយាមេន តេសំ តេសំ បេរាជំ
យថាលាភតោ គុណោ កិត្តេតុំ វជ្ជតិ។

គុណាវសេនេវ ហិ សម្មាសម្ពុទ្ធវាយថា នាម រាជា ចក្កវត្ថី
ចក្កវតនានុភារេន ចក្កវាណ្ឌគព្ភេ វជ្ជសិរី បត្វា “បត្តព្ពំ មេ បត្តំ, កី មេ ឥន្ទានិ
មហាជនេន ឱលោកិតេនា”តិ ន អប្បោស្សុក្កោ ហុត្វា វជ្ជសិរីយេវ អនុភោតិ,
កាលេន បន កាលំ វិនិច្ឆយដ្ឋានេ និសីទិត្វា និគ្គហេតព្ពេ និគ្គណ្ហាតិ,
បគ្គហេតព្ពេ បគ្គណ្ហាតិ, វាណន្តរេសុ ច វេបេតព្ពយុត្តកេ វាណន្តរេសុ វេបេតិ,
ឯវំមេវំ មហាពោធិមណ្ឌោ អធិគតស្ស សព្ពញ្ញតញ្ញាណស្ស អានុភារេន
អនុប្បត្តធម្មវដ្ឋោ ធម្មរាជាបិ “កី មេ ឥន្ទានិ លោកេន ឱលោកិតេន, អនុត្តរំ
ជលសមាបត្តិសុខំ អនុភវិស្សាមី”តិ អប្បោស្សុក្កតំ អនាបដ្ឋិត្វា
ចតុបរិសមជ្ឈេ បញ្ញត្តវរុត្តាសនេ និសិន្នោ អដ្ឋង្គសមន្មាគតំ ព្រហ្មស្សវំ
និច្ឆារេត្វា ធម្មំ ទេសយមាវោ និគ្គហេតព្ពយុត្តេ កណ្ឌាធម្មេ បុគ្គលេ

សំនេរុទានេ បក្ខិបន្តោវិយ អទាយភយសន្តជ្ជនេន និគ្គហេត្វា
បក្ខហេតព្ពយុត្តេ កល្យាណធម្មេ បុគ្គលេ ឧក្ខិបិត្វា ភវគ្គេ និសីទាបន្តោវិយ
បក្ខណ្ហិត្វា ឋានន្តវេសុ ឋបេតព្ពយុត្តកេ អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញត្ថរាជយោ
សាវកេ យាថាវសវសគុណាវសេនេវ ឋានន្តវេសុ ឋបេន្តោ ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម
សាវកានំ ភិក្ខុនំ វត្តញ្ញនំ, យទិទំ អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញតិអាទិមាហ។

អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញត្ថវវត្ថុ

តត្ថ ឯតទគ្គន្តិ បទំ វុត្តត្ថមេវ។ វត្តញ្ញនន្តិ វត្តិយោ ជានន្តានំ។ ឋបេត្វា ហិ
សម្មាសម្ពុទ្ធ�ំ អញ្ញោ សាវកោ អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញត្ថរតោ បឋមតវំ បព្ពជិតោ
នាម នត្ថិតិ បព្ពជិតកាលតោ បជ្ជាយ ថេរោ ចិរកាលំ វត្តិយោ ជានាតីតិ
វត្តញ្ញ។ សព្ពបឋមំ ធម្មស្ស បដិវិទូត្វា យទា តេន ធម្មោ បដិវិទ្ធោ, ចិរកាលតោ
បជ្ជាយ តំ វត្តិ ជានាតីតិបិ វត្តញ្ញ។ អបិច ខីណាសវានំ វត្តិទិវសបរិច្ឆេទោ
ចាកដោវ ហោតិ, អយព្វា បឋមខីណាសវោតិ វវម្មិ វត្តញ្ញនំ សាវកានំ
អយមេវ អគ្គោ បុរិមកោជិត្វតោ សេដ្ឋោ។ តេន វុត្ថំ - “វត្តញ្ញនំ យទិទំ
អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញ” តិ។

ឯត្ថ ច យទិទន្តិ និចាតោ, តស្ស ថេវ អវេក្ខិត្វា យោ ឯសោតិ, អគ្គសទ្ធិ
អវេក្ខិត្វា យំ ឯតន្តិ អត្ថោ។ អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញតិ ញាតកោណ្ឌញ្ញោ
បដិវិទូកោណ្ឌញ្ញោ។ តេនេវាហ - “អញ្ញាសិ វត, ភោ, កោណ្ឌញ្ញោ, អញ្ញាសិ
វត, ភោ, កោណ្ឌញ្ញោតិ។ ឥតិ ហិទំ អាយស្មតោ កោណ្ឌញ្ញស្ស
អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញោ ត្រូវ នាមំ អហោសី” តិ (សំ. និ. ៥.១០៨១; មហាវ. ១៧)។

អយំ បន ថេរោ កតវពុទ្ធកាលេ បុព្វបត្ថនំ អភិនិហារំ អកាសិ, កធា
បព្វជិតោ, កធានេន បឋមំ ធម្មោ អធិគតោ, កធា ឋានន្តរេ ឋបិតោតិ ឥមិនា
នយេន សព្វេសុបិ ឯតទគ្គេសុ បញ្ចកម្មំ វេទិតព្វំ។

តត្ថ ឥមស្ស តាវ ថេរស្ស បញ្ចកម្មេ អយមនុបុព្វិកថា - ឥតោ
កប្បសតសហស្សមត្ថកេ បទុមុត្តរោ នាម ពុទ្ធា លោកេ ឧទចាទិ, តស្ស
បដិវិទូសព្ពញ្ញតញ្ញាណស្ស មហាពោធិបល្លង្កតោ ឧដ្ឋហន្តស្ស មហាបថវិយំ
ឋេបេតុំ ចាទេ ឧក្ខិត្តមត្ថេ ចាទសម្បជីដ្ឋនត្ថំ មហន្តំ បទុមបុប្ផំ ឧគ្គញ្ញំ, តស្ស
ធុរបត្តានិ នុតិហត្តានិ ហោន្តិ, កេសរំ តីសហត្ថំ, កណ្តិកា ទ្វាទសហត្ថា,
ចាទេន បតិដ្ឋិតដ្ឋានំ ឯកាទសហត្ថំ។ តស្ស បន ភគវតោ សរីរំ
អដ្ឋបល្លាសហត្ថព្រូជំ អហោសិ។ តស្ស បទុមកណ្តិកាយ ទក្ខិណចាទេ
បតិដ្ឋហន្តេ មហាតុម្ហមត្តា រេណុ ឧគ្គន្ទា សរីរំ ឱកិរមាណា ឱតិរ, វាមចាទស្ស
ឋេបនកាលេបិ តថារូបំយេវ បទុមំ ឧគ្គន្ទា ចាទំ សម្បជីដ្ឋិ។ តតោបិ ឧគ្គន្ទា
វុត្តប្បមាណារំ រេណុ សរីរំ ឱកិរិ។ តំ បន រេណុំ អភិភវមាណា តស្ស ភគវតោ
សរីរប្បកា និក្ខមិត្វា យន្តនាឡិកាយ វិស្សជ្ឈសុវណ្ណាវសធាវាវិយ សមន្តា
ទ្វាទសយោជនដ្ឋានំ ឯកោភាសំ អកាសិ។ តតិយចាទុទ្ធវរណកាលេ
បថមុគ្គតំ បទុមំ អន្តរាយិ, ចាទសម្បជីដ្ឋនត្ថំ អញ្ចំ នំ បទុមំ ឧគ្គញ្ញំ។ ឥមិនាវ
និយាមេន យត្ថ យត្ថ គន្តកាមោ ហោតិ, តត្ថ តត្ថាបិ មហាបទុមំ ឧគ្គច្ចតិ។
តេនេវស្ស “បទុមុត្តរសម្មាសម្ពុទ្ធា”តិ នាមំ អហោសិ។

ឯវំ សោ ភគវា លោកេ ឧប្បជ្ជិត្វា ភិក្ខុសតសហស្សបរិវារោ មហាជនស្ស
សង្កហត្ថាយ កាមនិគមរាជធានីសុ ភិក្ខុយ ចរន្តោ ហំសវតីនគរំ
សម្មាបុណី។ តស្ស អាគតការំ សុត្វា បិតា មហារាជា បច្ចុគ្គមនំ អកាសិ។
សត្តា តស្ស ធម្មកថំ កថេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ កេចិ សោតាបន្នា កេចិ

សកធាតាមី កេចិ អធាតាមី កេចិ អរហត្តំ ចាបុណ្ណីសុ។ រាជា ស្វាតនាយ
ធនពលំ និមន្តេត្វា បុនទិវសេ កាលំ អាពេចាបេត្វា
ភិក្ខុសតសហស្សបរិវាស្ស ភក្កវតោ សកនិវេសនេ មហាធានំ អធាសិ។
សត្តា ភត្តានុមោទនំ កត្វា វិហារមេវ គតោ។ តេនេវ និយាមេន បុនទិវសេ
នាគរា, បុនទិវសេ រាជាតិ ធីយមទ្ធានំ ធានំ អទំសុ។

តស្មី កាលេ អយំ ជេរោ ហំសវតីនគរេ គហបតិមហាសាលកុលេ
និព្ពត្តោ។ ឯកទិវសំ ពុទ្ធានំ ធម្មទេសនាកាលេ ហំសវតីនគរវាសិនោ
គន្ធមាលាធិបាត្ថ យេន ពុទ្ធា, យេន ធម្មោ, យេន សង្ឃោ, តន្តិទ្ធធ្ម តប្បាលោ
តប្បញ្ញាវេ គច្ឆន្តេ ធិស្វា តេន មហាជនេន សទ្ធិ ធម្មទេសនជ្ជានំ អគមាសិ។
តស្មីញ្ច សមយេ បទុមុត្តរោ ភក្កវា អត្តនោ សាសនេ បឋមំ បដិវិទូធម្មំ ឯកំ
ភិក្ខុំ ឯតទគ្គជ្ជានេ ឋបេសិ។ សោ កុលបុត្តោ តំ ការណំ សុត្វា “មហា វតាយំ
ភិក្ខុ, ឋបេត្វា កិវ ពុទ្ធិ អញ្ញោ ឥមិនា បឋមតរំ បដិវិទូធម្មោ នាម នត្ថិ។ អហោ
វតាហម្មិ អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ បឋមំ ធម្មំ បដិវិជ្ឈនសមត្តោ
ភវេយ្យ”ន្តិ ចិន្តេត្វា ទេសនាបរិយោសានេ ភក្កវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា “សេ មយ្ហំ ភិក្ខុ
គណ្ហាថា”តិ និមន្តេសិ។ សត្តា អធិវាសេសិ។

សោ ភក្កវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា សកនិវេសនំ គន្ធា សព្វវត្ថុ
ពុទ្ធានំ និសង្កនជ្ជានំ គន្ធាមមាលាធាមាធិហិ អលង្ករិត្វា បណ្ឌិតំ ខាទនីយំ
កោជនីយំ បដិយាធាបេត្វា តស្ស វត្ថិយា អច្ចយេន សកនិវេសនេ
ភិក្ខុសតសហស្សបរិវាស្ស ភក្កវតោ វិចិត្រយាគុខដ្ឋកបរិវា
នាធាវសសូបព្យញ្ញនំ គន្ធសាលីកោជនំ ទត្វា ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ
តិចីវរបហោនកេ វង្កបង្កេ តថាគតស្ស ចាទមូលេ ឋបេត្វា ចិន្តេសិ - “នាហំ
បរិត្តកស្ស ឋានស្សត្ថាយ ចរាមិ, មហន្តំ ឋានំ បត្តេន្តោ ចរាមិ, ន ខោ បន សក្កា

ឯកមេរ ធីរសំ ធានំ ធនា តំ ហ្នានន្តរំ បត្តេតុ"ន្តិ "អនុបជិចាជិយា សត្ត ធីរសានិ
មហាធានំ ធនា បត្តេស្សមី"តិ។ សោ តេនេវ និយាមេន សត្ត ធីរសានិ
មហាធានំ ធនា ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ ធុស្សកោដ្ឋាការំ វិវរាបេត្វា
ឧត្តមសុខុមរតំ ពុទ្ធានំ ចាធម្មលេ បេបេត្វា ភិក្ខុសតសហស្សំ តិចីវរេន
អន្តរាធនា តថាគតំ ឧបសង្កមិត្វា, "ភន្តេ, យោ តុម្ពេហិ ឥតោ
សត្តធីរសមត្ថកេ ភិក្ខុ ឯតនក្កេ បបិតោ, អហម្មិ សោ ភិក្ខុ វិយ អនាគតេ
ឧប្បជ្ជនកេពុទ្ធស្ស សាសនេ បព្ពជិត្វា បឋមំ ធម្មំ បជិវិជ្ជិតុំ សមត្តោ ភវេយ្យ"ន្តិ
វត្វា សត្ត ចាធម្មលេ សីសំ កត្វា និបជ្ជិ។

សត្តា តស្ស វចនំ សុត្វា "ឥមិនា កុលបុត្តន មហាអធិការោ កតោ,
សមិជ្ឈិស្សតិ នុ ខោ ឯតស្ស អយំ បត្តនា នោ"តិ អនាគតំសញ្ញាណំ បេសេត្វា
អារវ្ហ្មេន្តោ "សមិជ្ឈិស្សតិ"តិ បស្សិ។ ពុទ្ធានញ្ចា អតីតំ វា អនាគតំ វា បច្ចុប្បន្នំ វា
អារត្ត អារវ្ហ្មេន្តានំ អារវណំ នាម នត្ថិ, អនេកកប្បកោជិសតសហស្សន្តរម្មិ ច
អតីតំ វា អនាគតំ វា ចក្កវាឡសហស្សន្តរម្មិ ច បច្ចុប្បន្នំ វា អារវ្ហ្មេនបជិត្វមេវ
មនសិការបជិត្វមេវ ហោតិ។ ឯវំ អប្បជិវត្តិយេន ញ្ញាណេន សោ ភគវា ឥទំ
អទ្ទស - "អនាគតេ សតសហស្សកប្បបរិយោសានេ គោតមោ នាម ពុទ្ធា
លោកេ ឧប្បជ្ឈិស្សតិ, តទា ឥមស្ស បត្តនា សមិជ្ឈិស្សតិ"តិ។ អថ នំ ឯវមាហា -
"អម្ពោ, កុលបុត្ត, អនាគតេ សតសហស្សកប្បបរិយោសានេ គោតមោ នាម
ពុទ្ធា លោកេ ឧប្បជ្ឈិស្សតិ, តុំ តស្ស បឋមកធម្មទេសនាយ
តេបរិវដ្តធម្មចក្កប្បវត្តនសុត្តន្តបរិយោសានេ អដ្ឋារសហិ ព្រហ្មកោដិហិ សទ្ធិ
សហស្សនយសម្បន្នេ សោតាបត្តិដលេ បតិជ្ឈហិស្សសី"តិ។

ឥតិ សត្តា តំ កុលបុត្តំ ព្យាករិត្វា ចតុរាសីតិ ធម្មក្ខន្ធសហស្សានិ ទេសេត្វា
អនុចាធិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយិ។ តស្ស បរិនិព្វតស្ស សរីរំ

សុវណ្ណាគូន្ទោវិយ ឯកគ្បនំ អហោសិ, សរីរេចតិយំ បនស្សត្តោជន
សត្តយោជនិកំ អកំសុ។ ឥដ្ឋកា សុវណ្ណាមយា អហោសុំ,
ហរិតាលមនោសិលាយ មត្តិកាកិច្ចំ, តេលេន ឧទកកិច្ចំ សាធយីសុ។ ពុទ្ធានំ
ធរមានកាលេ សរីរប្បកា ធានសយោជនិកំ ជិរ, បរិនិព្វតានំ បនតេសំ រស្មី
និក្ខមិត្វា សមន្តា យោជនសតំ អវត្តរិ។

អយំ សេដ្ឋីពុទ្ធានំ សរីរេចតិយំ បរិវារេត្វា សហស្សរតនគ្បិយានិ ការេសិ។
ចេតិយបតិដ្ឋាបនទិវសេ អន្តោចេតិយេ រតនយរំ ការេសិ។ សោ
វស្សសតសហស្សំ មហន្តំ ធានាទិមយំ កល្យាណកម្មំ កត្វា តតោ បុតោ
នេវបុរេ និព្វត្តិ។ តស្ស នេវេសុ ច មនុស្សេសុ ច សំសារន្តស្សេវ នវនុវតិ
កប្បសហស្សានិ នវ កប្បសតានិ នវ ច កប្បា សមតិក្កន្តា។ ឯត្ថកស្ស
កាលស្ស អច្ចយេន ឥតោ ឯកនុវតិកប្បមត្តកេ អយំ កុលបុត្តោ
ពន្ធមតីនគរស្ស ធារសមីបេ កាមេ កុដ្ឋម្ហិយគេហេ និព្វត្តោ។ តស្ស
មហាកាលោតិ នាមំ អហោសិ, កនិដ្ឋភាតា បនស្ស ចូឡិ កាលោ នាម។

តស្មី សមយេ វិបស្សី ពោធិសត្តោ តុសិតបុរា ចរិត្វា ពន្ធមតីនគរេ
ពន្ធមស្ស រព្វោ អគ្គមហោសិយា កុច្ឆិស្មី និព្វត្តោ។ អនុក្កមេន សព្វញ្ញតំ បត្វា
ធម្មនេសនត្ថាយ មហាព្រហ្មនា អាយាចិតោ “កស្ស នុខោ បឋមំ ធម្មំ
នេសេស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា អត្តនោ កនិដ្ឋំ ខណ្ឌំ នាម រាជកុមារំ តិស្សព្វា
បុរោហិតបុត្តំ “បឋមំ ធម្មំ បដិវិជ្ជិតុំ សមត្ថា” តិ ទិស្វា “តេសព្វា ធម្មំ
នេសេស្សមិ, បិតុ ច សង្កបំ ករិស្សមី” តិ ពោធិមណ្ឌតោ អាគាសេនេវ
អាគន្ធា ខេមេ មិគទាយេ ឌីតិណ្ណោ តេ បក្កោសាបេត្វា ធម្មំ នេសេសិ។
នេសនាបរិយោសានេ តេ ទ្វេបិ ជនា ចតុរាសីតិយា ចាណាសហស្សេហិ សទ្ធិ
អរហត្តជលេ បតិដ្ឋហីសុ។

អថាបរេបិ ពោធិសត្តកាលេ អនុបព្ពជិតា ចតុរាសីតិសហស្សា កុលបុត្តា
តំ បរត្ថី សុត្វាសត្តុ សន្តិកំ អាគន្ធា ធម្មទេសនំ សុត្វា អរហត្តជលេ
បតិជ្ជហីសុ។ សត្តា តំ តត្ថេវ ខណ្ឌាត្ថេវ អគ្គសាវកជ្ជានេ, តិស្សត្ថេវ
ទុតិយសាវកជ្ជានេ វេបេសិ។ រាជាបិ តំ បរត្ថី សុត្វា “បុត្តំ បស្សិស្សមី” តិ
ឧយ្យានំ គន្ធា ធម្មទេសនំ សុត្វា តីសុ សរណេសុ បតិជ្ជាយ សត្តាវំ ស្វាតនាយ
និមន្តេត្វា អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។

សោ ចាសាធរ៍គតោ និសីទិត្វា ចិន្តេសិ - “មយ្ហំ ជេដ្ឋបុត្តោ និក្ខមិត្វា ពុទ្ធា
ជាតោ, ទុតិយបុត្តោ មេ អគ្គសាវកោ, បុរោហិតបុត្តោ ទុតិយសាវកោ។ ឥមេ
ច អវសេសភិក្ខុ គិហិកាលេបិ មយ្ហំ បុត្តមេវ បរិវារេត្វា វិចរីសុ, ឥមេ បុព្វេបិ
នានិបិ មយ្ហមេវ ភាវា, អហមេវ តេ ចតុហិ បច្ឆយេហិ ឧបជ្ជហីស្សមិ, អញ្ញោសំ
ឱកាសំ ន ទស្សមី” តិ។ វិហារធារកោដ្ឋកតោ បដ្ឋាយ យាវ រាជគេហធារា
ឧភោសុ បស្សេសុ ខនិរចាការំ ការេត្វា វត្ថុហិ បដិច្ឆាទាបេត្វា ឧបរិ
សុវណ្ណាភារករិចិត្តំ សមោលម្ពិតតាលក្ខន្ធមត្តវិវិធមុប្បធាមវិតានំ ការេត្វា
ហេដ្ឋាភូមិវិចិត្តត្រលោហិ សន្តរាបេត្វា អន្តោ ឧភោសុ បស្សេសុ
មាលាគច្ឆកេសុ បុណ្ណាយជេ សកលមគ្គវាសត្ថាយ ច គន្ធន្តរេសុ បុច្ឆានិ
បុប្ផន្តរេសុ គន្ធន្ត ច វេចាបេត្វា ភគវតោ កាលំ អាហោចាបេសិ។ ភគវា
ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ អន្តោសាលិយាវ រាជគេហំ គន្ធា ភត្តកិច្ចំ កត្វាវិហារំ
បច្ឆាគច្ឆតិ។ អញ្ញោ កោចិ ទដ្ឋម្បិ ន លភតិ, កុតោ បនភិក្ខុំ វា នាតុំ បូជំ វា
កាតុំ។

នាគរា ចិន្តេសុំ - “អដ្ឋ សត្តុ លោកេ ឧប្បន្នស្ស សត្តមាសាធិកានិ សត្ត
សំវច្ឆរានិ, មយញ្ញា ទដ្ឋម្បិ ន លភាម, បគេវ ភិក្ខុំ វា នាតុំ បូជំ វា កាតុំ ធម្មំ វា
សោតុំ។ រាជា ‘មយ្ហំ វេ ពុទ្ធា, មយ្ហំ ធម្មោ, មយ្ហំ សង្ឃោ’ តិ មមាយិត្វា សយមេវ

ឧបជ្ជហតិ។ សត្តា ច ឧប្បជ្ជមាណោ សនេវកស្ស លោកស្ស អត្តាយ ឧប្បន្នោ, ន
រញ្ជោយេវ អត្តាយ។ ន ហិ រញ្ជោយេវ និរយោ ឧណ្ហោ, អញ្ជោសំ
នីលុប្បលវនសទិសោ។ តស្មា រាជានំ ឯវំ វនាម ‘សច នោ សត្តារំ ទេតិ, ឥច្ចតំ
កុសលំ។ នោ ច ទេតិ, រញ្ជា សទ្ធិ យុជ្ឈិត្វា សង្ឃំ គហេត្វា ធានាទិនិ បុញ្ញានិ
ករោម។ ន សក្កា ខោ បន សុទ្ធនាគរេហោវ ឯវំ កាតុំ, ឯកំ ជេដ្ឋកបុរិសម្មិ
គណ្ហាមា” តិ សេនាបតី ឧបសង្កមិត្វា តស្ស តមត្ថំ អាហោចត្វា “សាមិ កី
អម្ពា កំ បក្ខោ ហោហិសិ, ឧទាហុ រញ្ជោ” តិ អាហំសុ។ សោ អាហា - “តុម្ពា កំ
បក្ខោ ហោមិ, អបិច ខោ បន បឋមទិវសោ មយ្ហំ ធាតត្តោ” តិ។ តេ សម្មជិច្ឆិសុ។

សោ រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា “នាគរា, ទេវ, តុម្ពា កំ កុបិតា” តិ អាហា។ កិមត្ថំ
តាតាតិ? សត្តារំ កិវ តុម្ពេវ ឧបជ្ជហថ, អម្ពេ ន លភាមាតិ។ សច ឥនាទិបិ
លភន្តិ, ន កុប្បន្តិ។ អលភន្តា តុម្ពេហិ សទ្ធិ យុជ្ឈិតុកាមា, ទេវាតិ។ យុជ្ឈាមិ,
តាត, ន ភិក្ខុសង្ឃំ ទេមីតិ។ ទេវ, តុម្ពា កំ ធាសា តុម្ពេហិ សទ្ធិ យុជ្ឈាមាតិ វទន្តិ,
តុម្ពេ កំ គណ្ហិត្វា យុជ្ឈិស្សថាតិ? ននុ តុំ សេនាបតីតិ? នាគរេហិវិនា
អសមត្តោ អហំ, ទេវាតិ។ តតោ រាជា “ពលវន្តោ នាគរា, សេនាបតិបិ
តេសំយេវ បក្ខោ” តិ ញាត្វា “អញ្ញានិ សត្តមាសាធិកានិ សត្ត សំវច្ឆរានិ មយ្ហំ
ភិក្ខុសង្ឃំ ទេន្ត” តិ អាហា។ នាគរា ន សម្មជិច្ឆិសុ។ រាជា “ធិស្សានិ
បញ្ចវស្សានិ” តិ ឯវំ ហោបេត្វា អញ្ជោ សត្ត ទិវសេ យាទិ។ នាគរា “អតិកក្ខន្ធិ
ធានិ រញ្ជា សទ្ធិ កាតុំ ន វដ្តតី” តិ អនុជានីសុ។ រាជា សត្តមាសាធិកានំ សត្តន្តំ
សំវច្ឆរានំ សន្និទំ ធានមុខំ សត្តន្តមេវ ទិវសានំ សន្នេត្វា ច ទិវសេ កេសញ្ចិ
អបស្សន្តានំយេវ ធានំ ទត្វា សត្តមេ ទិវសេ នាគរេ បក្ខោសាបេត្វា
“សក្ខិស្សថ, តាតា, ឯវុបំ ធានំ ធាតុ” តិ អាហា។ តេបិ “ននុ អម្ពេយេវ
និស្សាយេតំ ទេវស្ស ឧប្បន្ន” តិ វត្វា “សក្ខិស្សាមា” តិ អាហំសុ។ រាជា បិដ្ឋិហត្ថេន
អស្សនិ បុញ្ញមាណោ ភគវន្តំ វន្តិត្វា, “ភន្តេ, អជ្ឈសដ្ឋិភិក្ខុសតសហស្សំ អញ្ញាស្ស

ការ អកត្វា យាវជីវំ ចតុហិ បច្ចយេហិ ឧបជ្ឈហិស្សមីតិ ចិន្តេសី, នាគរានំ ទានំ
មេ អនុញ្ញាតំ, នាគរា ហិ ‘មយំ ទានំ ទាតុំ ន លភាមា’តិ ភគវា កុប្បន្តិ។ ស្ទេវ
បជ្ឈាយ តេសំ អនុគ្គហំ ករោថា”តិ អាហា។

អថ ទុតិយទិវសេ សេនាបតិ មហាទានំ អទាសិ។ តតោ នាគរា វញ្ញា
កតសក្ការតោ ឧត្តរិតំ សក្ការសម្មានំ កត្វា ទានំ អទំសុ។ ឯតេនេវ និយាមេន
សកលនគរស្ស បដិចាជិយា គតាយ ឆ្វាតាមវាសិនោ សក្ការសម្មានំ
សង្ខយីសុ។ មហាកាលកុដុម្ពិកោ ចូឡកាលំ អាហា - “ទសពលស្ស
សក្ការសម្មានំ ស្ទេវ អម្ពាភំ ចាបុណាតិ, កី សក្ការំ ករិស្សមា”តិ? តូមេវ
ភាតិក ជាតាហិតិ។ សចេ មយ្ហំ រុចិយា ករោសិ, អម្ពាភំ
សោឡសករិសមត្ថេសុ ខេត្តេសុ គហិតគញ្ញា សាលិយោ អត្ថិ។ សាលិតព្ពំ
ជាលេត្វា អាទាយ ពុទ្ធានំ អនុច្ឆរិកំ បចាបេមាតិ។ ឯវំ កយិរមាទេ កស្សចិ
ឧបកាវេន ហោតិ, តស្មា នេតំ មយ្ហំ រុច្ឆតីតិ។ សចេ តុំ ឯវំ ន ករោសិ, អហំ
មយ្ហំ សន្តកំ មមាយិតុំ លភាមីតិ សោឡសករិសមត្ថំ ខេត្តំ មជ្ឈេ ភិទ្ធិត្វា
អជ្ជករិសជ្ជានេ សីមំ វេបេត្វា សាលិតព្ពំ ជាលេត្វា អាទាយ អសម្ពិទ្ធន្ទេ ខីវេ
បចាបេត្វា ចតុមជ្ជុំ បក្ខិបិត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស សង្ឃស្ស អទាសិ។ កុដុម្ពិកស្ស
ខោ គព្ពំ ជាលេត្វា គហិតគហិតជ្ជានំ បុន បូរតិ។ បុតុកកាលេ បុតុកក្កំ នាម
អទាសិ, តាមវាសិហិ សទ្ធិ អគ្គសស្សំ នាម អទាសិ, លាយនេ លាយនក្កំ,
វេណិករណេ វេណក្កំ, កលាចាទីសុ កលាបក្កំ ខលក្កំ ខលភណ្ឌក្កំ កោដ្ឋក្កន្តិ។
ឯវំ សោ ឯកសស្សេវ នវ វាវេ អគ្គទានំ អទាសិ។ តម្បិ សស្សំ អតិវេកំ
ឧដ្ឋានសម្បន្នំ អហោសិ។

យាវ ពុទ្ធា ជរតិ, យាវ ច សង្ឃោ ជរតិ, ឯតេនេវ និយាមេន កល្យាណកម្មំ
កត្វា តតោ ចុតោ នេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា នេវេសុ ចេវ មនុស្សេសុ ច សំសរន្តោ

ឯកនុវត្តិកប្បសម្បត្តិ អនុភវិត្វា អម្ពាភំ សត្តុ លោកេ ឧប្បន្នកាលេ
កបិលវត្ថុនគរស្ស អវិទូរេ ទោណវត្ថុព្រាហ្មណគាមេ
ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិ។ តស្ស នាមគ្គហណានិវេសេ
កោណ្ឌញ្ញមាណវោតិ នាមំ អកំសុ។ សោ វុឡិមន្ទាយ តយោ វេទេ ឧគ្គហេត្វា
លក្ខណមន្តានំ ចារំ អគមាសិ។ តេន សមយេន អម្ពាភំ ពោធិសត្តោ
តុសិតបុរា ចរិត្វា កបិលវត្ថុបុរេ និព្ពត្តិ។ តស្ស នាមគ្គហណានិវេសេ អដ្ឋត្ថំ
ព្រាហ្មណសតំ អហតវត្ថុហិ អដ្ឋានេត្វា អប្បោទកំ មធុចាយាសំ ចាយេត្វា
តេសំ អន្តរេ អដ្ឋជនេ ឧច្ឆិទិត្វា មហាតលេ និសីទាបេត្វា អលដ្ឋតបដិយត្ថំ
ពោធិសត្ថំ ឧក្ខលចុម្ពជកេ និបដ្ឋាបេត្វា លក្ខណបរិគ្គហណាត្ថំ តេសំ សន្តិកំ
អានយីសុ។ ធុរាសនេ និសិន្នព្រាហ្មណោ មហាបុរិសស្ស សរីរសម្បត្តិ
ឡិលោកេត្វា ទ្វេ អដ្ឋលិយោ ឧក្ខិបិ។ ឯវំ បដិចាជិយា សត្ត ជនា ឧក្ខិបីសុ។ តេសំ
បន សព្ពនវកោ កោណ្ឌញ្ញមាណវោ, សោ ពោធិសត្ថស្ស លក្ខណវរនិប្បត្តិ
ឡិលោកេត្វា “អគារមជ្ឈេ ហ៊ានការណំ នត្ថិ, ឯកន្តេនេស វិវដ្ឋច្នៃទោ ពុទ្ធា
ភវិស្សតី” តិ ឯកមេវ អដ្ឋលី ឧក្ខិបិ។ ឥតវេ បន សត្ត ជនា “សចេ អគារំ
អជ្ឈាវសិស្សតិ, រាជា ភវិស្សតិ ចក្កវត្ថិ។ សចេ បព្ពជិស្សតិ, ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ
ទ្វេ គតិយោ ធិស្វា ទ្វេ អដ្ឋលិយោ ឧក្ខិបីសុ។ អយំ បន កោណ្ឌញ្ញោ
កតាធិការោ បច្ឆិមភវិកសត្តោ បញ្ញាយ ឥតវេ សត្ត ជនេ អភិភវិត្វា “ឥមេហិ
លក្ខណេហិ សមន្នាគតស្ស អគារមជ្ឈេ ហ៊ានការណំ នាម នត្ថិ, និស្សំសយំ
ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ ឯកមេវ គតី អទ្ទស, តស្មា ឯកំ អដ្ឋលី ឧក្ខិបិ។ តតោ
ព្រាហ្មណា អត្ថនោ យរាជិ គន្ធា បុត្ត អាមន្តយីសុ - “តាតា, អម្ពេ មហាល្អកា,
សុទ្ធាននមហារាជស្ស បុត្តំ សព្ពញ្ញតប្បត្តំ មយំ សម្ភារេយ្យម វា នោ វា។ តុម្ពេ
តស្មី កុមារេ សព្ពញ្ញតំ បត្តេ តស្ស សាសនេ បព្ពជយ្យថា” តិ។

សុទ្ធាធនមហារាជាបិ ពោធិសត្តស្ស ធាតិយោ អាទី កត្វា បរិហារំ
ឧបជ្ឈបេន្តោ ពោធិសត្តំ វុទ្ធិំ អាចារេសិ។ មហាសត្តោបិ វុទ្ធិប្បត្តោ ទេវោវិយ
សម្បត្តិ អនុភវិត្វា បរិបក្កេ ញាណោ កាមេសុ អាទីនំ នេក្ខម្មេ ច អាទិសំសំ
ទិស្វា រាហុលកុមារស្ស ជាតទិវសេ ធន្នសហាយោ កណ្ណកំ អារុយ្ហេ ទេវតាបិ
វិវេជន ធារេន មហាភិទិត្តមនំ ទិត្តមិត្វា តេនេវ វត្តិភាគេន តីណិ វជ្ជានិ
អតិក្កមិត្វា អនោមាទទីតិវេ បព្ពជិត្វា យជិការមហាព្រហ្មណា អាកតេ
អរហន្តុដេ គហិតមត្តេយេវ វស្សសដ្ឋិកត្តេវោវិយ ចាសាទិកេន ឥរិយាបថេន
រាជគហំ បត្វា តត្ថ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បណ្ណាវបព្ពតច្ឆាយាយ បិណ្ឌាចាតំ
បរិភូត្តិត្វា វញ្ញោ មាគធនេ វជ្ជសិរិយា និមន្តិយមាណោបិ តំ បជិត្តិបិត្វា
អនុក្កមេន ឧរុវេលំ គន្ធា “រមណីយោ វត អយំ ភូមិភាគោ, អលំ វតិទំ
កុលបុត្តស្ស បធានត្តិកស្ស បធានាយា” តិ បធានាភិមុខំ ចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា តត្ថ
វាសំ ឧបគតោ។

តេន សមយេន ឥតវេ សត្ត ព្រាហ្មណាយ ថាកម្មំ គតា, សព្ពទហារោ បន
លក្ខណាបរិក្កាហាកោ កោណ្ឌញ្ញមាណវោ អរោគោ។ សោ “មហាបុរិសោ
បព្ពជិតោ” តិ សុត្វា តេសំ ព្រាហ្មណានំ បុត្តេ ឧបសម្ព័មិត្វា ឯវមាហា -
“សិទ្ធត្ថកុមារោ កិវ បព្ពជិតោ។ សោ ហិ និស្សំសយំ ពុទ្ធា ភវិស្សតិ។ សចេ
តុម្ហាកំ បិតរោ អរោគា អស្ស, អជ្ជ និក្ខមិត្វា បព្ពជេយ្យំ។ សចេ តុម្ហេបិ ឥច្ឆេ,
ឯថ មយំ តំ មហាបុរិសមនុបព្ពជិស្សមា” តិ។ តេ សព្ពេ ឯកច្ឆន្ទា ភវិតុំ
នាសក្ខីសុ។ តយោ ជនា ន បព្ពជីសុ, កោណ្ឌញ្ញព្រាហ្មណំ ជេដ្ឋកំ កត្វា ឥតវេ
ចត្តារោ បព្ពជីសុ។ ឥមេ បញ្ច បព្ពជិត្វា កាមនិគមរាជធានីសុ ភិក្ខាយ ចរន្តា
ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ អគមីសុ។ តេ ធព្ពស្សនិ ពោធិសត្តេ មហាបធានំ
បទហន្តេ “ឥទានិ ពុទ្ធា ភវិស្សតិ ឥទានិ ពុទ្ធា ភវិស្សតិ” តិ មហាសត្តំ
ឧបជ្ឈបាមាណា សន្តិការចរាវស្ស អហោសុំ។ យទា បន ពោធិសត្តោ

ឯកតិលតណ្ហាលាទីហិរីតីនាមេន្តោបិ ទុក្ខរការិកាយ អរិយធម្មបដិវេជស្ស
អភារំ ព្រាត្វា ឌីឡារិកំ អាហារំ អាហារិ, តទាតេ បក្កមិត្វា ឥសិបតនំ អគមំសុ។

អថ ពោធិសត្តោ ឌីឡារិកាហារបរិភោគេន ធូរិមំសលោហិតចារិប្បី កត្វា
វិសាខបុណ្ណាមទិវសេ សុជាតាយ ទិន្នំ វរកោជនំ ភុញ្ញិត្វា សុវណ្ណាចាតី នទិយា
បដិសោតំ ឱបិត្វា “អដ្ឋ ពុទ្ធា ភវិស្សមី” តិ កតសន្និដ្ឋានោ សាយន្តសមយេ
កាលេន នាគរាជេន អនេកេហិ ធុតិសតេហិ អភិត្តវិយមាណោ
មហាពោធិមណ្ឌំ អារុយ្ហ អថលដ្ឋានេ ចាបិនលោកធាតុអភិមុខោ បល្លង្កេន
និសីទិត្វា ចតុរង្គសមន្មាគតំ វិរិយំ អធិដ្ឋាយ សូរិយេ ធរមាណយេវ មារពលំ
វិធមិត្វា បឋមយាមេ បុព្វេនិវាសំ អនុស្សរិត្វា មជ្ឈិមយាមេ ទិព្វចក្កំ វិសោធន្ត្រា
បច្ឆុសកាលសមនន្តរេ បដិច្ចសមុប្បាទេ ញាណំ ឌីតារេត្វា អនុលោមបដិលោមំ
បច្ឆុយាការវដ្តំ សម្មសន្តោ សព្វពុទ្ធមហិ បដិវិទ្ធិ អសាធារណំ សព្វញ្ញតញ្ញាណំ
បដិវិជ្ជិត្វា និព្វានាម្ពណាយ ជលសមាបត្តិយា តត្ថវ សត្តាហំ វីតីនាមេសិ។

ឯតេនេវ ឧបាយេន សត្តសត្តាហំ ពោធិមណ្ឌោ វិហរិត្វា រាជាយតនមូលេ
មធុបិណ្ឌិកកោជនំ បរិភុញ្ញិត្វា បុន អជចាលនិក្រោធមូលំ អាគន្ធា តត្ថ
និសិន្នោ ធម្មគម្ពីរតំ បច្ឆវេក្ខិត្វា អប្បោស្សក្កតាយ ចិត្តេ នមន្តេ មហាព្រហ្មណ
យាចិតោ ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ វេលោកេន្តោ តិក្ខុទ្រិយាទិភេទេ សត្តេ ទិស្វា
មហាព្រហ្មនោ ធម្មទេសនាយ បដិញ្ញំ ទត្វា “កស្ស ទុ ខោ អហំ បឋមំ ធម្មំ
ទេសេស្សមី” តិ អាឡារុទកានំ កាលកតភារំ ព្រាត្វា បុន ចិន្តេន្តោ
“ពហូបការា ខោ បន មេ បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខុ, យេ មំ បធានបហិតត្ថំ ឧបជ្ឈហីសុ។
យំនូនាហំ បញ្ចវគ្គិយានំ ភិក្ខុនំ បឋមំ ធម្មំ ទេសេយ្យ” តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេសិ។ ឥទំ
បន សព្វមេវ ពុទ្ធានំ បរិវិតក្កមត្តមេវ, វេបេត្វា បន កោណ្ឌាញ្ញព្រាហ្មណំ
អញ្ញោ កោចិ បឋមំ ធម្មំ បដិវិជ្ជិតុំ សមត្តោ នាម នត្ថិ។ សោបិ ឯតទត្តមេវ

កប្បសតសហស្សំ អធិការកម្មំ អកាសិ, ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស នវ
វារេ អគ្គសស្សនានំ អនាសិ។

អថ សត្តា បត្តចីវរមាធាយ អនុបុព្វេន ឥសិបតនំ គន្ធា យេន បញ្ចវគ្គិយា
ភិក្ខុ, តេនុបសង្កមិ។ តេ តថាគតំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វាវ អត្ថនោ កតិកាយ
សណ្ឋាតុំ នាសក្ខីសុ។ ឯកោ បត្តចីវរំ បដិគ្គហេសិ, ឯកោ អាសនំ បញ្ញាបេសិ,
ឯកោ ចាទោធកំ បច្ចុបដ្ឋាបេសិ, ឯកោ ចាទេ ឆោវិ, ឯកោ តាលវណ្ណំ
គហេត្វា ពិជមាណោ បិតោ។ ឯវំ តេសុ វត្ថំ ទស្សេត្វា សន្តិកេ និសិន្នេសុ
កោណ្ឌាញ្ញត្ថេ កាយសក្ខី កត្វា សត្តា អនុត្តរំ តេបរិវដ្តំ
ធម្មចក្កប្បវត្តនសុត្តន្តំ អារភិ។ មនុស្សបរិសា បញ្ច ជនាវ អហេសុំ, ទេវបរិសា
អបរិច្ឆិន្នា។ ទេសនាបរិយោសានេ កោណ្ឌាញ្ញត្ថេ វេ អជ្ឈាសហិ
មហាព្រហ្មកោដិហិ សទ្ធិ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជិតោ។ អថ សត្តា “មយា
ទុក្ករសតាភតំ ធម្មំ បឋមមេវ អញ្ញាសីតិ អញ្ញាសិកោណ្ឌាញ្ញោ នាម អយ” ត្ថិ
ថេវំ អាលបន្តោ “អញ្ញាសិ វត, ភោ, កោណ្ឌាញ្ញោ, អញ្ញាសិ វត, ភោ,
កោណ្ឌាញ្ញោ” តិ អាហា។ តស្ស តទេវ នាមំ ជាតំ។ តេន វុត្ថំ - “ឥតិ ហិទំ
អាយស្មតោ កោណ្ឌាញ្ញស្ស អញ្ញាសិកោណ្ឌាញ្ញោត្វេវ នាមំ អហោសី” តិ។

ឥតិ ថេវេ អាសាទ្ធិបុណ្ណាមាយំ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជិតោ, ចាដិបទទិវសេ
ភទ្ទិយត្ថេវេ, ទុតិយបក្ខទិវសេ វប្បត្ថេវេ, តតិយបក្ខទិវសេ មហានាមត្ថេវេ,
បក្ខស្ស ចតុត្ថយំ អស្សជិត្ថេវេ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជិតោ។ បញ្ចមិយា បន
បក្ខស្ស អនត្ថលក្ខណសុត្តន្តទេសនាបរិយោសានេ សព្វេបិ អវហត្ថ
បតិជ្ជិតា។

តេន ខោ បន សមយេន ធន លោកេ អវហន្តោ ហោន្តិ។ តតោ បដ្ឋាយ សត្តា
យសនាវកប្បមុខេ បញ្ចបញ្ញាស បុរិសេ, កប្បាសិយវនសណ្ឋោ តីសមត្ថ

កន្ទុវគ្គិយេ, គយាសីសេ បិដ្ឋិចាសាលោ សហស្សមត្តេ បុរាណជដិលេតិ ឯវំ
មហាជនំ អរិយក្ខមី ឌីតារេត្វា ពិម្ពិសារប្បមុខានិ ឯកានសនហុតានិ
សោតាបត្តិដលេ, ឯកំ នហុតំ សរណត្ថយេ បតិជ្ជាបេត្វា ជម្ពុទីបតលេ
សាសនំ បុប្ផិតដលិតំ កត្វា សកលជម្ពុទីបមណ្ឌលំ កាសាវបន្នោតំ
ឥសិវាតបដិវាតំ ករោន្តោ ឯកស្មី សមយេ ជេតវនមហាវិហារំ បត្វា តត្ថ
វសន្តោ ភិក្ខុសង្ឃមជ្ឈេ បញ្ញត្តវរុត្តាសនគតោ ជម្ពុ ទេសេន្តោ “បឋមំ ជម្ពុ
បដិវិទូភិក្ខុនំ អន្តរេ មម បុត្តោ កោណ្ឌាញ្ញោ អគ្គោ” តិ ទស្សេតុំ ឯតទគ្គជ្ជានេ
ឋបេសិ។

ថេរោបិ ទ្វេ អគ្គសាវកេ អត្តនោ និបច្ចការំ ករោន្តេ ទិស្វា ពុទ្ធានំ សន្តិកា
អបក្កមីតុកាមោ ហុត្វា “បុណ្ណាមាណាវោ បព្ពជិត្វា សាសនេ អគ្គធម្មកថិកោ
ភវិស្សតី” តិ ទិស្វា ទោណាវត្ថុព្រាហ្មណគាមំ គន្ធា អត្តនោ ភាគិនេយ្យំ
បុណ្ណាមាណាវំ បញ្ញាជេត្វា “អយំ ពុទ្ធានំ សន្តិកេ វសិស្សតី” តិ តស្ស ពុទ្ធានំ
អន្តេវាសិកការំ កត្វា សយំ ទសពលំ ឧបសង្កមិត្វា “ភគវា មយ្ហំ
តាមន្តសេនាសនំ អសប្បាយំ, អាភិណ្ណោវិហរិតុំ ន សក្កោមិ, ធន្តន្តបំ គន្ធា
វសិស្សមី” តិ ភគវន្តំ អនុជានាបេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា សត្តារំ វន្តិត្វា ធន្តន្តបំ
គន្ធា ធន្តន្តហត្ថិកុលំ និស្សាយ ទ្វាទស វស្សានិ វីតិនាមេត្វា តត្ថេវ
អនុចាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយិ។

សាវិបុត្ត-មោគ្គល្លានត្ថេវវត្ថុ

១៨៩-១៩០. ទុតិយតតិយេសុ មហាបញ្ញានន្តិ មហាតិយា បញ្ញាយ
សមម្ពាគតានំ។ ឥទ្ធិមន្តានន្តិ ឥទ្ធិយា សម្បជ្ជានំ។ សាវិបុត្តោ មោគ្គល្លានោតិ
តេសំ ថេរានំ នាមំ។

ឥមេសម្បី បញ្ចកម្ម អយមនុបុត្តិកថា - ឥតោ សតសហស្សកប្បាធិកេ
អសន្នៀយ្យកប្បមត្តកេ សារីបុត្តោ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិ,
នាមេន សរទមាណាវោ នាម អហោសិ។ មោគ្គល្លានោ
គហបតិមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិ, នាមេន សិរីវឌ្ឍនកុដ្ឋិយោ នាម អហោសិ។
តេ ឧភោមិ សហបំសុក្កិឡិការំ សហាយកា អហោសុំ។ សរទមាណាវោ មិត្ត
អច្ចយេន កុលសន្តកំ មហាជនំ បដិបទ្ធិត្វា ឯកទិវសំ រហោគតោ ចិន្តេសិ -
“អហំ ឥធលោកត្ថការំមេវ ជានាមិ, នោ បរលោកត្ថការំ, ជាតសត្តានញ្ច
មរណំ នាម ធុរំ, មយា ឯកំ បព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា មោក្ខធម្មគវេសនំ កាតុំ វដ្តតិ” តិ។
សោ សហាយកំ ឧបសង្កមិត្វា អាហា - “សម្ម សិរីវឌ្ឍន, អហំ បព្ពជិត្វា
មោក្ខធម្ម គវេសិស្សមិ, តុំ មយា សទ្ធិ បព្ពជិតុំ សក្ខិស្សសី” តិ។ ន សក្ខិស្សមិ,
សម្ម, តុំយេវ បព្ពជាហីតិ។ សោ ចិន្តេសិ - “បរលោកំ គច្ឆន្តា សហាយេ វា
ញាតិមិត្ត វា គហេត្វា គតា នាម នត្ថិ, អត្តនា កតំ អត្តនោវ ហោតិ” តិ។
តតោ រតនកោដ្ឋាការំ វិវរាបេត្វា កបណាទ្ធិកវណិព្ពកយាចកានំ មហាទានំ
ទត្វា បព្ពតថាទំ បរិសិត្វា ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិ។ តស្ស ឯកោ ទ្វេ តយោតិ ឯវំ
អនុបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិតា ចតុសត្ថតិសហស្សមត្តា ជជិលា អហោសុំ។ សោ
បញ្ចាភិញ្ញា អដ្ឋ ច សមាបត្តិយោ និព្ពត្តត្វា តេសម្បី ជជិលានំ កសិណាបរិកម្មំ
អាចិត្តិ។ តេមិ សព្វេ បញ្ច អភិញ្ញា អដ្ឋ ច សមាបត្តិយោ និព្ពត្តសុំ។

តេន សមយេន អនោមទស្សី នាម ពុទ្ធា លោកេ ឧទចាទិ។ នគរំ ចន្ទរតិ
នាម អហោសិ, មិតា យសវន្តោ នាម ខត្តិយោ, មាតា យសោធរា នាម ធើរ,
ពោធិ អដ្ឋនុក្ខោ, និសភត្តេរោ ច អនោមត្តេរោ ចាតិ ទ្វេ អគ្គសាវកា,
វរុណាត្តេរោ នាម ឧបជ្ជាកោ, សុន្ទរា ច សុមនា ចាតិ ទ្វេ អគ្គសាវិកា, អាយុ
វស្សសតសហស្សំ អហោសិ, សិរីវ អដ្ឋបញ្ញាសហត្ថព្ពេធំ, សិរីវប្បកា
ទ្វាទសយោជនំ ជិវ, ភិក្ខុសតសហស្សបរិវារោ អហោសិ។

អថេកធីវសំ បច្ចុសកាលេ មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុជ្ជាយ លោកំ
វោលោកេន្តោ សរទតាបសំ ធិស្វា “អង្គ មយំ សរទតាបសស្ស សន្តិកំ
គតបច្ចយេន ធម្មទេសនា ច មហាតី ភវិស្សតិ, សោ ច អគ្គសាវកជ្ជានំ
បត្តេស្សតិ, តស្ស សហាយកោ សិរីវឌ្ឍនកុដុម្ពិយោ ទុតិយសាវកជ្ជានំ,
ទេសនាបរិយោសានេ ចស្ស បរិវាវា ចតុសត្តតិសហស្សជដិលា អរហត្តំ
ចាបុណ្ហិស្សន្តិ, មយា តត្ថ គន្ធុវុដ្ឋតី” តិ អត្ថនោ បត្តចីវរមាធាយ អញ្ញំ កញ្ចំ
អនាមន្តេត្វា សីហោវិយ ឯកចរោ ហុត្វា សរទតាបសស្ស អន្តេវាសិកេសុ
ជលាជលត្ថាយ គតេសុ “ពុទ្ធការំ មេ ជាធាតូ” តិ តស្ស បស្សន្តស្សេវ
សរទតាបសស្ស អាគាសតោ ឌីតវិត្វា បថវិយំ បតិជ្ជាសិ។ សរទតាបសោ
ពុទ្ធានុការំ ចេវ សរីរសម្បត្តិ ចស្ស ធិស្វា លក្ខណមន្តេ សម្មសិត្វា “ឥមេហិ
លក្ខណេហិ សមន្នាគតោ នាម អគារមជ្ឈេ វសន្តោ រាជា ហោតិ ចក្កវត្ថី,
បព្ពដ្ឋន្តោ លោកេ វិវុដ្ឋច្ឆនោ សព្ពញ្ញ ពុទ្ធា ហោតិ, អយំ បុរិសោ និស្សំសយំ
ពុទ្ធា” តិ ជាតិត្វា បច្ចុគ្គមនំ កត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វុទ្ធិត្វា អាសនំ បញ្ញាបេត្វា
អនាសិ។ និសីទិ ភគវា បញ្ញត្តាសនេ។ សរទតាបសោបិ អត្ថនោ អនុច្ឆរិកំ
អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។

តស្មី សមយេ ចតុសត្តតិសហស្សជដិលា បណ្ឌិតបណ្ឌិតានិ ឌីជវន្តានិ
ជលាជលានិ គហេត្វា អាចរិយស្ស សន្តិកំ សម្បត្តា ពុទ្ធានព្វោវ អាចរិយស្ស ច
និសិទ្ធាសនំ ឌីលោកេត្វា អាហំសុ - “អាចរិយ, មយំ ‘ឥមស្មី លោកេ តុម្ពេហិ
មហន្តតរោ នត្ថី’ តិ វិចរាម, អយំ បន បុរិសោ តុម្ពេហិ មហន្តតរោ មញ្ញេ” តិ។
តាតា, កី វុទ្ធប? សាសបេន សទ្ធិ អជ្ឈសដ្ឋិយោជនសតសហស្សព្រៃដំ សិនេវុ
សមំ កាតុំ ឥច្ឆប, សព្ពញ្ញពុទ្ធន សទ្ធិ មយំ ឧបមំ មា កវិត្ត បុត្តកាតិ។ អថ តេ
តាបសា “សថ អយំ ឥត្តវសន្តោ អភវិស្ស, ន អម្ពាភំ អាចរិយោ ឯវរូបំ ឧបមំ

អាហារេយ្យ, យាវ មហាវតាយំ បុរិសោ”តិ សព្វេវ ចារិទេសុ និបតិក្ខា សិរសា
វន្តិសុ។

អថ នេ អាចរិយោ អាហា - “តាតា, អម្ពានំ ពុទ្ធានំ អនុច្ឆរិកោ ធម្មេយ្យធម្មោ
នត្ថិ, សត្តា ច ភិក្ខុចារិយោ ឥធាគតោ, មយំ យថាពលំ ធម្មេយ្យធម្មំ
ធនុស្សម។ តុម្ពេ យំ យំ បណ្ឌិតំ ជលាជលំ, តំ តំ អាហារថា”តិ។ អាហារាបេត្វា
ហត្ថេ ធាវិត្វា សយំ តថាគតស្ស បត្តេ បតិដ្ឋាបេសិ។ សត្តារា ច ជលាជលេ
បដិគ្គហិតមត្តេ នេវតា ធិញ្ញោជំ បក្ខិប័សុ។ តាបសោ ឧទកម្ម្យ សយមេវ
បរិស្សាវេត្វា អនាសិ។ តតោ ភត្តកិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា ហត្ថំ ធាវិត្វា និសិន្នេ សត្តរិ
សព្វេ អន្តោវាសិកេ បក្កោសិត្វា សត្តុ សន្តិកេ សារណីយំ កមំ កថេន្តោ និសីទិ។
សត្តា “ទ្វេ អគ្គសាវកា ភិក្ខុសង្ឃេ ន សទ្ធិ អាគច្ឆន្ត”តិ ចិន្តេសិ។ តេ សត្តុ ចិត្តំ
ញាត្វា សតសហស្សធិណាសវបរិវារា អាគច្ឆា សត្តារំ វន្តិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋសុ។

តតោ សវនតាបសោ អន្តោវាសិកេ អាមន្តេសិ - “តាតា, ពុទ្ធានំ
និសិន្នាសនម្បំ នីចំ, សមណាសតសហស្សនម្បំ អាសនំ នត្ថិ, តុម្ពេហិ អដ្ឋ
ឧទ្យារំ ពុទ្ធសក្ការំ កាតុំ វដ្តតិ, បព្ពតចារិទេ វណ្ណាគន្ធសម្បន្នានិ បុច្ឆានិ
អាហារថា”តិ។ កថនកាលោ បបញ្ចោ វិយ ហោតិ, ឥទ្ធិមន្តានំ បនវិសយោ
អចិន្តេយ្យាតិ មុហុត្តមត្តេនេវ តេ តាបសា វណ្ណាគន្ធសម្បន្នានិ បុច្ឆានិ
អាហារិត្វា ពុទ្ធានំ យោជនប្បមាលំ បុច្ឆាសនំ បញ្ញាបេសុំ, ឧភិន្នំ អគ្គសាវកានំ
តិការុតំ, សេសភិក្ខុនំ អឡយោជនិកាធិកេនំ, សង្ឃេវកស្ស ឧសភមត្តំ
អហោសិ។ ឯវំ បញ្ញាត្តេសុ អាសនេសុ សវនតាបសោ តថាគតស្ស បុរតោ
អញ្ជលី បគ្គហេត្វា ឋិតោ, “ភន្តេ, មយ្ហំ ធិយវត្ថុ ហិតសុខត្ថាយ ឥមំ បុច្ឆាសនំ
អភិរុបថា”តិ អាហា។

“ឆានាបុប្ផញ្ច គន្ធាញ្ច, សម្មាទេត្វាន ឯកតោ;

បុច្ឆាសនំ បញ្ញាបេត្វា, ឥទំ វចនមព្រឹ។

“ឥទំ តេ អាសនំវីរ, បញ្ញាត្ថំ តវនុច្ឆរិ;
មម ចិត្តំ បសាទេន្តោ, និសីទិ បុប្ផមាសនេ។

“សត្តវត្ថុទិវំ ពុទ្ធា, និសីទិ បុប្ផមាសនេ;
មម ចិត្តំ បសាទេត្វា, ហាសយិត្វា សនេវកេ”តិ។

ឯវំ និសិន្នេសត្តវិ ទ្វេ អគ្គសាវកា ច សេសភិក្ខុ ច អត្តនោ អត្តនោ
បច្ឆាសនេសុ និសីទីសុ។ សវនតាបសោ មហន្តំ បុប្ផច្ឆត្តំ គហេត្វា តថាគតស្ស
មត្តកេ ធារយន្តោ អដ្ឋាសិ។ សត្វា “ជជីលានំ អយំ សក្ការោ មហាប្បលោ
ហោត្វ”តិ និរោធសមាបត្តិ សមាបន្និ។ សត្តុ សមាបន្នភាវំ ញាត្វា ទ្វេ
អគ្គសាវកាបិ សេសភិក្ខុបិ សមាបត្តិ សមាបន្និសុ។ តថាគតេ សត្វាហំ
និរោធសមាបត្តិ សមាបន្និត្វា និសិន្នេ អន្តោវាសិកា ភិក្ខុចារកាលេ សម្មត្ថេ
វនមូលដលាដលំ បរិភុញ្ញិត្វា សេសកាលេ ពុទ្ធានំ អញ្ជលី បគ្គយ្ហ តិដ្ឋន្តិ។
សវនតាបសោ បន ភិក្ខុចារម្មិ អគន្ធា បុប្ផច្ឆត្តំ គហិតនិយាមេនេវ សត្វាហំ
បីតិសុខេនវីតិនាមេសិ។

សត្វា និរោធតោ វុដ្ឋាយ ទក្ខិណាបស្សេ និសិន្នំ អគ្គសាវកំ និសភត្តវំ
អាមន្តេសិ - “និសភ សក្ការការកានំ តាបសានំ បុច្ឆាសនានុមោទនំ
ករោបី”តិ។ បេរោ ចក្កវត្ថុវញ្ញោ សន្តិកា បជិលទ្ធមហាលាភោ មហាយោធា
វិយ តុដ្ឋមាទសោ សាវកចារមិញ្ញាលោ វត្វា បុច្ឆាសនានុមោទនំ អារភិ។
តស្ស ទេសនាវសានេ ទុតិយសាវកំ អាមន្តេសិ - “ត្វម្បិ ធម្មំ ទេសេបី”តិ។
អនោមត្តោ តេ បិដកំ ពុទ្ធវចនំ សម្មសិត្វា ធម្មំ កថេសិ។ ទ្វិន្នំ សាវកានំ
ទេសនាយ ឯកស្សបិ អភិសមយោ នាហោសិ។ អថ សត្វា អបរិមាណោ

ពុទ្ធវិសយេ ឋត្វា ធម្មទេសនំ អារភិ។ ទេសនាបរិយោសានេ ឋបេត្វា
សរទតាបសំ សព្ពេចិ ចតុសត្តតិសហស្សជដិលា អរហត្តំ ចាបុណ្ណិសុ។ សត្តា
“ឯឋ ភិក្ខុវោ” តិ ហត្ថំ បសារេសិ។ តេសំ តាវនេវ កេសមស្សុ អន្តរជាយិ, អដ្ឋ
បរិក្ខារា កាយេ បដិមុក្កាវ អហោសុំ។

សរទតាបសោ កស្មា អរហត្តំ ន បត្តោតិ? វិក្ខិត្តចិត្តត្តា។ តស្ស កិវ ពុទ្ធានំ
ទុតិយាសនេ និសីទិត្វា សាវកថាវមិញ្ញាណេ ឋត្វា ធម្មំ ទេសយតោ
អគ្គសាវកស្ស ទេសនំ សោតុំ អារទ្ធកាលតោ បដ្ឋាយ “អហោ វតាហម្បិ
អនាគតេ ឧប្បជ្ឈនកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ ឥមិនាវ សាវកេន លទ្ធុវ
លកេយ្យ” ន្តិ ចិត្តំ ឧទទាទិ។ សោ តេន បរិវិតក្កេន មគ្គជលបដិវេធំ កាតុំ
នាសក្ខិ។ តថាគតំ បន វន្តិត្វា សម្មទេ ឋត្វា អាហា - “ភន្តេ, តុម្ហាកំ
អនន្តរាសនេ និសិន្នោ ភិក្ខុ តុម្ហាកំ សាសនេ កោ នាម ហោតី” តិ? មយា
បរិត្តិតំ ធម្មចក្កំ អនុប្បវត្តេតា សាវកថាវមិញ្ញាណស្ស កោដិប្បត្តោ
សោឡស បញ្ញា បដិវិជ្ជិត្វា ឋិតោ មយំ សាសនេ អគ្គសាវកោ និសភត្តេរោ
នាម ឯសោតិ។ “ភន្តេ, យាយំ មយា សត្តាហំ បុប្ផត្ថំ ជារន្តេន សក្ការោ កតោ,
អហំ ឥមស្ស ជលេន អញ្ញំ សក្កត្ថំ វា ព្រហ្មត្ថំ វា ន បត្តេមិ, អនាគតេ បន អយំ
និសភត្តេរោ វិយ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស អគ្គសាវកោ ភវេយ្យ” ន្តិ បត្ថនំ អកាសិ។

សត្តា “សមិជ្ឈិស្សតិ នុ ខោ ឥមស្ស បុរិសស្ស បត្ថនា” តិ
អនាគតំ សញ្ញាណំ បេសេត្វា ឱលោកេន្តោ កប្បសតសហស្សាដិកំ
អសន្ន្យេយ្យំ អតិក្កមិត្វា សមិជ្ឈនការំ អទ្ធិស។ ទិស្វា សរទតាបសំ អាហា - “ន
តេ អយំ បត្ថនា មោយា ភវិស្សតិ, អនាគតេ បន កប្បសតសហស្សាដិកំ
អសន្ន្យេយ្យំ អតិក្កមិត្វា កោតមោ នាម ពុទ្ធា លោកេ ឧប្បជ្ឈិស្សតិ។ តស្ស
មាតា មហាមាយា នាម ទេវី ភវិស្សតិ, បិតា សុទ្ធាននោ នាម រាជា, បុត្តោ

រាហុលោ នាម, ឧបជ្ជាកោ អាណន្តោ នាម, ទុតិយសាវកោ មោគ្គល្លានោ នាម, ត្វំ
បន តស្ស អគ្គសាវកោ ធម្មសេនាបតិ សាវិបុត្តោ នាម ភវិស្សសី” តិ។ ឯវំ
តាបសំ ព្យាករិត្វា ធម្មកថំ កថេត្វា ភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ អាកាសំ បក្ខន្ធិ។

សរទតាបសោបិ អន្តេវាសិកត្ថេរាជំ សន្តិកំ គន្ធា សហាយ កស្ស
សិរិវឌ្ឍនកុដុម្ពិកស្ស សាសនំ បេសេសិ - “ភន្តេ, មម សហាយ កស្ស វេទេថ
‘សហាយកេន តេ សរទតាបសេន អនោមទស្សីពុទ្ធស្ស ចាទមូលេ អនាគតេ
ឧប្បជ្ឈនកស្ស កោតមពុទ្ធស្ស សាសនេ អគ្គសាវកជ្ជានំ បត្តិតំ, ត្វំ
ទុតិយសាវកជ្ជានំ បត្តេហី” តិ។ ឯវំ ព្យា បន វត្វា ថេវេហិ បុរេតរមេវ
ឯកបស្សេន គន្ធា សិរិវឌ្ឍស្ស និវេសនទ្វារេ អជ្ជាសិ។

សិរិវឌ្ឍនោ “ចិរស្សំ វត មេ អយ្យោ អាគតោ” តិ អាសនេ និសីទាបេត្វា
អត្តនា និចាសនេ និសិទ្ធោ “អន្តេវាសិកបរិសា បន វោ, ភន្តេ, ន បញ្ញាយតី” តិ
បុច្ឆិ។ អាម សម្ម, អម្ពាភំ អស្សមំ អនោមទស្សី នាម ពុទ្ធា អាគតោ, មយំ តស្ស
អត្តនោ ពលេន សក្ការំ អករិម្ហ។ សត្តា សព្ពេសំ ធម្មំ ទេសេសិ,
ទេសនាបរិយោសានេ វេបេត្វា មំ សេសា អរហត្តំ បេត្វា បព្ពជីស្វតិ។ តុម្ហេ កស្មា
ន បព្ពជីតាតិ? អហំ សត្តុ អគ្គសាវកំ និសភត្ថេរំ ទិស្វា អនាគតេ
ឧប្បជ្ឈនកស្ស កោតមស្ស នាម ពុទ្ធស្ស សាសនេ អគ្គសាវកជ្ជានំ បត្តេសី,
ត្វម្បិ តស្ស សាសនេ ទុតិយសាវកជ្ជានំ បត្តេហី តិ។ មយ្ហំ ពុទ្ធវិហិ សទ្ធិ
បរិចយោ នត្តិ, ភន្តេតិ។ ពុទ្ធវិហិ សទ្ធិ កថនំ មយ្ហំ ភារោ ហោតុ, ត្វំ មហន្តំ
អធិការំ សន្នេហី តិ។

សិរិវឌ្ឍនោ សរទតាបសស្ស វេទនំ សុត្វា អត្តនោ និវេសនទ្វារេ រាជមាណេន
អជ្ជករិសមត្តំ ហំនំ សមតលំ ការេត្វា វាលុកំ ឱកិរាបេត្វា លាជបញ្ចមាណិ
បុច្ឆានិវិករិត្វា និលុប្បលច្ឆននំ មណ្ឌាបំ ការេត្វា ពុទ្ធាសនំ បញ្ញាបេត្វា

សេសភិក្ខុនម្យី អាសនាធិ បដិយាធាបេត្វា មហាន្តំ សក្ការសម្មាទំ សង្ខេត្វា
ពុទ្ធានំ និមន្តនត្ថាយ សរទតាបសស្ស សញ្ញំ អនាសិ។ តាបសោ តស្ស វេចនំ
សុត្វា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ គហេត្វា តស្ស និវេសនំ អគមាសិ។ សិរិវឌ្ឍនោ
បច្ចុគ្គមនំ កត្វា តថាគតស្ស ហត្ថតោ បត្តំ គហេត្វា មណ្ឌបំ បវេសេត្វា
បញ្ញត្តាសនេសុ និសិទ្ធស្ស ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទក្ខិណោទកំ ទត្វា
បណ្ឌិតេន ភោជនេន បរិវិសិត្វា ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ
មហារហេហិ វត្ថេហិ អន្តរទេត្វា, “ភន្តេ, នាយំ អារម្មោ អប្បមត្តកជ្ជានត្ថាយ,
ឥមីនាវ និយាមេន សត្តាហំ អនុកម្មំ ករោថា” តិ អាហា។ សត្តា អធិវាសេសិ។
សោ តេនេវ និយាមេន សត្តាហំ មហានានំ បវត្ថេត្វា ភក្កវន្តំ វន្តិត្វា អញ្ញលី
បត្តហេត្វា ឋិតោ អាហា - “ភន្តេ, មម សហាយោ សរទតាបសោ យស្ស សត្តុ
អគ្គសាវកោ ហោមីតិ បត្ថេសិ, អហម្យី តស្សេវ ទុតិយសាវកោ ភវាមី” តិ។

សត្តា អនាគតំ ឡិលោកេត្វា តស្ស បត្តនាយ សមិជ្ឈនភារំ ទិស្វា ព្យាកាសិ
- “ត្វំ ឥតោ កប្បសតសហស្សរាជិកំ អសង្ខេយ្យំ អតិក្កមិត្វា គោតមពុទ្ធស្ស
ទុតិយសាវកោ ភវិស្សសី” តិ។ ពុទ្ធានំ ព្យាករណំ សុត្វា សិរិវឌ្ឍនោ
ហដ្ឋបហដ្ឋោ អហោសិ។ សត្តាបិ ភត្តានុមោទនំ កត្វា សបរិវារោ វិហារមេវ
គតោ។ សិរិវឌ្ឍនោ តតោ បដ្ឋាយ យាវជីវំ កល្យាណកម្មំ កត្វា ទុតិយត្តវារេ
កាមាវចរទេវលោកេ និព្ពត្តោ។ សរទតាបសោ ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា
ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តោ។

តតោ បដ្ឋាយ ឥមេសំ ឧភិទ្ធម្យី អន្តរាភក្ខំ ន កថិតំ។ អម្ពាភំ បន ពុទ្ធស្ស
និព្ពត្តិតោ បុរេតរមេវ សរទតាបសោ រាជគហានគរស្ស អវិទូរេ ឧបតិស្សគាមេ
សាវិព្រាហ្មណិយា កុច្ឆិស្មី បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ តំទិវសមេវ ចស្ស សហាយោបិ
រាជគហស្សេវ អវិទូរេ កោលិតគាមេ មោគ្គលីព្រាហ្មណិយា កុច្ឆិយំ បដិសន្ធិ

គណ្ណិ។ តានិ កិរ ទ្វេបិ កុលានិ យាវ សត្តមា កុលបរិវដ្តា
អាពុទ្ធបដិពុទ្ធសហាយកានេវ។ តេសំ ទ្វិន្ទម្បិ ឯកទិវសមេវ គព្ពបរិហារំ
អទំសុ។ ធនមាសច្ចយេន ជាតានម្បិ តេសំ ធនដ្ឋិ ធាតិយោ ឧបជ្ឈហីសុ។
នាមគ្គហណានិវសេ សារិព្រាហ្មណីយា បុត្តស្ស ឧបតិស្សគាមេ ជេដ្ឋកុលស្ស
បុត្តត្តា ឧបតិស្សោតិ នាមំ អកំសុ, ឥតរស្ស កោលិតគាមេ ជេដ្ឋកុលស្ស
បុត្តត្តា កោលិតោតិ នាមំ អកំសុ។ តេ ឧភោចិ វុទ្ធិមន្ទាយ សព្ពសិប្បានំ ចារំ
អគមំសុ។

ឧបតិស្សមាណាវស្ស កិឡនត្ថាយ នទី វា ឧយ្យានំ វា បព្ពតំ វា គមនកាលេ
បញ្ច សុវណ្ណាសិវិកាសតានិ បរិវារា ហោន្តិ, កោលិតមាណាវស្ស បញ្ច
អាជញ្ញាវសតានិ។ ទ្វេបិ ជនា បញ្ចបញ្ចមាណាវកសតបរិវារា ហោន្តិ។
រាជគហោ ច អនុសំវច្ឆំ គិរគ្គសមដ្ឋំ នាម ហោតិ, តេសំ ទ្វិន្ទម្បិ ឯកជ្ជានេយេវ
មញ្ចំ ពន្ធន្តិ។ ទ្វេបិ ជនា ឯកតោវ និសីទិទ្វា សមដ្ឋំ បស្សន្តា ហសិតព្ពដ្ឋានេ
ហសន្តិ, សំវេគដ្ឋានេ សំវិទ្ធន្តិ, ធាយំ ធាតុំ យុត្តដ្ឋានេ ធាយំ ទេន្តិ។ តេសំ ឥមិនាវ
និយាមេន ឯកទិវសំ សមដ្ឋំ បស្សន្តានំ បរិចាកកតត្តា ញាណាស្ស
បុរិមទិវសេសុវិយ ហសិតព្ពដ្ឋានេ ហាសោ វា សំវេគដ្ឋានេ សំវេជនំ វា ធាយំ
ធាតុំ យុត្តដ្ឋានេ ធាយនានំ វា នាហោសិ។ ទ្វេបិ បន ជនា ឯវំ ចិន្តយីសុ - “កី ឯត្ថ
ឱលោកេតព្ពំ អត្ថិ, សព្ពេបិមេ អប្បត្ថេ វស្សសតេ អបណ្ណត្ថិកការំ គមិស្សន្តិ។
អម្ពេហិ បន ឯកំ មោក្ខធម្មំ គវេសិតុំ វដ្ដតី”តិ អារម្មណំ គហោត្វា និសីទីសុ។

តតោ កោលិតោ ឧបតិស្សំ អាហា - “សម្ម ឧបតិស្ស, ន ភំ អញ្ញាសុ ទិវសេសុ
វិយ ហជ្ជបហដ្ឋោ, អនត្តមនធាតុកោសិ, កី តេ សល្លក្ខិត”ន្តិ? សម្ម កោលិត,
“ឯតេសំ ឱលោកេនេ សារោ នត្ថិ, និរត្តកមេតំ, អត្ថនោ មោក្ខធម្មំ គវេសិតុំ
វដ្ដតី”តិ ឥទំ ចិន្តយន្តោ និសិទ្ធាម្ហីតិ, ភំ បន កស្មា អនត្តមនោសីតិ? សោចិ

តថេវ អាហា។ អថស្ស អត្តនា សទ្ធិំ ឯកជ្ឈាសយតំ ញត្វា ឧបតិស្សោ តំ
ឯវមាហា - “អម្ពាភំ ឧភិទ្ធម្មិ សុចិន្តិតំ, មោក្ខធម្មំ គវេសន្តេហិ បន ឯកា បព្ពដ្ឋា
លទ្ធិំ វុដ្ឋតិ, កស្ស សន្តិកេ បព្ពជាមា” តិ។

តេន ខោ បន សមយេន សញ្ញាយោ បរិញ្ញាជកោ រាជគហោ បដិវសតិ
មហាតិយា បរិញ្ញាជកបរិសាយ សទ្ធិំ។ តេ “តស្ស សន្តិកេ បព្ពជីស្សាមា” តិ
បញ្ចហិ មាណាវកសតេហិ សទ្ធិំ សញ្ញាយស្ស សន្តិកេ បព្ពជីសុ។ តេសំ
បព្ពជីតកាលតោ បដ្ឋាយ សញ្ញាយោ អតិវេកលាភគ្គយសគ្គប្បត្តោ
អហោសិ។ តេ កតិចាហោនេវ សព្វំ សញ្ញាយស្ស សមយំ បរិគ្គណ្ហិត្វា,
“អាចរិយ, តុម្ពាភំ ជាននសមយោ ឯត្ថកោវ, ឧទាហុ ឧត្តរិបិ អត្ថី” តិ បុច្ឆីសុ។
សញ្ញាយោ “ឯត្ថកោវ, សព្វំ តុម្ពេហិ ញាត” តិ អាហា។ តេ តស្ស កថំ សុត្វា
ចិន្តយីសុ - “ឯវំ សតិ ឥមស្ស សន្តិកេ ព្រហ្មចរិយវាសោ និវត្តកោ, មយំ
មោក្ខធម្មំ គវេសិតុំ និក្ខត្តា, សោ ឥមស្ស សន្តិកេ ឧប្បាទេតុំ ន សក្កា។ មហា
ខោ បន ជម្ពុទីថោ, កាមនិគមរាជធានិយោ ចរន្តា មយំ អវស្សំ
មោក្ខធម្មទេសកំ ឯកំ អាចរិយំ លភិស្សាមា” តិ។ តេ តតោ បដ្ឋាយ យត្ថ យត្ថ
បណ្ឌិតា សមណាព្រាហ្មណា អត្ថីតិ សុណាន្តិ, តត្ថ តត្ថ គន្ធា បញ្ញាសាកជ្ជំ
ករោន្តិ។ តេហិ បុច្ឆំ បញ្ចំ អញ្ញោ កថេតុំ សមត្ថា នត្ថិ, តេ បន តេសំ បញ្ចំ
វិស្សន្តេន្តិ។ ឯវំ សកលជម្ពុទីបំ បរិគ្គណ្ហិត្វា និវត្តិត្វា សកជ្ជានមេវ អាគន្ធា,
“សម្ម កោលិត, យោ បឋមំ អមតំ អធិគច្ឆតិ, សោ អាហោចត្វ” តិ កតិកំ
អកំសុ។

តេន សមយេន អម្ពាភំ សត្តា បឋមាភិសម្ពោជី បត្វា បរិវត្តិតវរធម្មចក្កោ
អនុបុព្វេន រាជគហំ សម្បត្តោ ហោតិ។ អថ “ឯកសដ្ឋិ អវហន្តោ លោកេ
ឧប្បន្នា ហោន្តិ” តិ វុត្តកាលេ “ចរេ, ភិក្ខុវេ, ចារិកំ ពហុជនហិតាយា” តិ

រតនត្ថយគុណប្បកាសនត្ថំ ឧយ្យោជិតានំ ភិក្ខុនំ អន្តរេ បញ្ចវគ្គិយពុទ្ធរោ
អស្សជិត្តរោ បដិនវត្តិទ្វា រាជគហមេវ អាគតោ។ បុនទិវសេ ចាតោវ បត្តចីវរំ
អាធាយ រាជគហំ បិណ្ឌាយ ចាវិសិ។

តស្មី សមយេ ឧបតិស្សបរិញ្ញាជកោ ចាតោវ ភត្តកិច្ចំ កត្វា
បរិញ្ញាជការាមំ គច្ឆន្តោ ថេរំ ទិស្វា ចិន្តេសិ - “មយា ឯវុចោ បព្ពជិតោ នាម ន
ទិដ្ឋបុញ្ញោ។ យេ វត លោកេ អរហន្តោ វា អរហត្ថមគ្គំ វា សមាបន្នា, អយំ តេសំ
ភិក្ខុនំ អញ្ញាតរោ, យំនូនាហំ ឥមំ ភិក្ខុំ ឧបសង្កមិទ្ធា បញ្ចំ បុច្ឆយ្យំ - ‘កំសិ ភ្នំ,
អាវុសោ ឧទ្ទិស្ស, បព្ពជិតោ, កោ វា តេ សត្តា, កស្ស វា ភ្នំ ធម្មំ រោចេសី” តិ។
អថស្ស ឯតទហោសិ - “អកាលោ ខោ ឥមំ ភិក្ខុំ បញ្ចំ បុច្ឆិតុំ, អន្តរយំ បរិដ្ឋោ
បិណ្ឌាយ ចរតិ, យំនូនាហំ ឥមំ ភិក្ខុំ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពោធិយ្យំ អត្ថិកេហិ
ឧបញ្ញាតំ មគ្គ” តិ។ សោ ថេរំ លទ្ធិបិណ្ឌាចាតំ អញ្ញាតំ ឱកាសំ គច្ឆន្តំ ទិស្វា
និសីទិតុកាមតញ្ចាស្ស ញាត្វា អត្ថនោ បរិញ្ញាជកបីឯកំ បញ្ញាបេត្វា អធាសិ។
ភត្តកិច្ចបរិយោសានេបិស្ស អត្ថនោ គុណ្ឌិកាយ ឧទកំ អធាសិ។

ឯវុ អាចរិយវត្ថំ កត្វា កតភត្តកិច្ចេន ថេរេន សទ្ធិ មធុរបដិសន្ធាវំ កត្វា
“វិប្បសន្នានិ ខោ តេ, អាវុសោ, ឥន្ទ្រិយានិ, បរិសុទ្ធា ធវិវរុណ្ណោ បរិយោទាតោ,
កំសិ ភ្នំ, អាវុសោ ឧទ្ទិស្ស, បព្ពជិតោ, កោ វា តេ សត្តា, កស្ស វា ភ្នំ ធម្មំ
រោចេសី” តិ បុច្ឆិ។ ថេរោ “អត្តាវុសោ, មហាសមណោ សក្យបុត្តោ សក្យគុលា
បព្ពជិតោ, តាហំ ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស បព្ពជិតោ, សោ ច មេ ភគវា សត្តា, តស្សេវាហំ
ភគវតោ ធម្មំ រោចេសី” តិ អាហា។ អថ នំ “កីវាទី បនាយស្មតោ សត្តា,
កិមក្ខាយី” តិ បុច្ឆិ។ ថេរោ ចិន្តេសិ - “ឥមេ បរិញ្ញាជកា នាម សាសនស្ស
បដិបក្ខក្ខតា, ឥមស្ស សាសនស្ស គម្ពីរតំ ទស្សេស្សមី” តិ។ អត្ថនោ នវកការំ
ទស្សន្តោ អាហា - “អហំ ខោ, អាវុសោ, នវោ អចិរបព្ពជិតោ, អធុនាគតោ ឥមំ

ធម្មវិន័យ, ន តាវាហំ សក្កោមិ វិត្តារេន ធម្មំ ទេសេតុ”ន្តិ។ បរិព្ពាជកោ “អហំ
ឧបតិស្សោ នាម, ភំ យថាសត្តិយា អប្បំ វា ពហំ វា វេន, ឯតំ នយសតេន
នយសហស្សេន បដិវិជ្ជិតុំ មយ្ហំ កាហោ”តិ ចិន្តេត្វា អាហា -

“អប្បំ វា ពហំ វា ភាសស្ស, អត្ថំយេវ មេ ព្រូហិ;
អត្ថេនេវ មេ អត្ថោ, កី កាហាសិ ព្យញ្ជនំ ពហុ”ន្តិ។ (មហាវ. ៦០);

ឯវំ វុត្ត ថេរោ “យេ ធម្មា ហេតុប្បកវា”តិ (មហាវ. ៦០; អប. ថេរ. ១.១.២៨៦)
គាថំ អាហា។ បរិព្ពាជកោ បឋមបទទ្ធយមេវ សុត្វា សហស្សនយសម្បន្នេ
សោតាបត្តិមគ្គេ បតិជ្ជហិ។ ឥតរំ បទទ្ធយំ សោតាបន្នកាលេ និដ្ឋាសិ។

សោ សោតាបន្នោ ហុត្វា ឧបរិវិសេសេ អប្បវត្តន្តេ “ភវិស្សតិ ឯតុ
ការណា”ន្តិ សល្លកេត្វា ថេរំ អាហា - “ភន្តេ, មា ឧបរិ ធម្មទេសនំ វុឡយិត្ត,
ឯតុកមេវ ហោតុ, កហំ អម្ពាភំ សត្តា វសតី”តិ? វេឡុវេន បរិព្ពាជកាតិ។
ភន្តេ, តុម្ពេ បុរតោ យាថ, មយ្ហំ ឯកោ សហាយកោ អត្ថំ។ អម្ពេហិ ច អញ្ញមញ្ញំ
កតិកា កតា “យោ បឋមំ អមតំ អធិគច្ឆតិ, សោ អាហោចេត្វ”តិ។ អហំ ភំ
បដិញ្ញំ មោចេត្វា សហាយកំ គហេត្វា តុម្ពាភំ គតមគ្គេនេវ សត្តុ សន្តិកំ
អាគមិស្សមីតិ បញ្ចបតិជ្ជិតេន ថេរស្ស ចាទេសុ និបតិត្វា តិក្ខុត្ថំ បទក្ខិណំ
កត្វា ថេរំ ឧយ្យោជេត្វា បរិព្ពាជការាមាភិមុខោ អគមាសិ។

កោលិតបរិព្ពាជកោ ភំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា “អជ្ជ មយ្ហំ សហាយកស្ស
មុខវណ្ណោ ន អញ្ញេសុ ទិវសេសុ វិយ, អទ្វា តេន អមតំ អធិគតំ ភវិស្សតី”តិ
អមតាធិគមំ បុច្ឆិ។ សោបិស្ស “អាម អាវុសោ, អមតំ អធិគត”ន្តិ បដិជានិត្វា
តមេវ គាថំ អភាសិ។ គាថាបរិយោសានេ កោលិតោ សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជហិត្វា អាហា - “កហំ កិរ, សម្ម, សត្តា វសតី”តិ? “វេឡុវេន កិរ, សម្ម,

វស្សី"តិ ឯវំ នោ អាចរិយេន អស្សជិត្តេវេន កថិត្តិ។ តេន ហិ សម្ម អាយាម,
សត្តារំ បស្សីស្សមាតិ។ សារិបុត្តត្ថេវេន ច នាមេស សនាបិ អាចរិយបូជកោវ,
តស្មា សហាយំ កោលិតមាណាវំ ឯវមាហា - "សម្ម, អម្ពេហិ អធិកតំ អមតំ
អម្ពាភំ អាចរិយស្ស សញ្ញាយបរិព្ពាជកស្សបិ កថេស្សម។ ពុជ្ឈមាណោ
បជិវិជ្ឈីស្សតិ, អប្បជិវិជ្ឈន្តោ អម្ពាភំ សទ្ធិហិត្វា សត្តុ សន្តិកំ គមិស្សតិ, ពុទ្ធានំ
ទេសនំ សុត្វា មគ្គដលបដិវេធំ ករិស្សតិ"តិ។

តតោ ទ្វេបិ ជនា សញ្ញាយស្ស សន្តិកំ គន្ធា, "អាចរិយ, ភំ កី ករោសិ, ពុទ្ធា
លោកេ ឧប្បន្នោ, ស្វាភ្នាតោ ធម្មោ, សុប្បដិបន្នោ សង្ឃោ។ អាយាម, ទសពលំ
បស្សីស្សមា"តិ។ សោ "កី វេទេ, តាតា"តិ តេបិ វាវេត្វា
លាភគ្គយសគ្គប្បត្តិមេវ តេសំ ទីបេសិ។ តេ "អម្ពាភំ ឯវរូចោ
អន្តេវាសិកវាសោ និច្ចមេវ ហោតុ, តុម្ពាភំ បន គមនំ វា អគមនំ វា ជានាថា"តិ
អាហំសុ។ សញ្ញាយោ "ឥមេ ឯត្ថកំ ជានន្តា មម វេចនំ ន ករិស្សន្តិ"តិ ញាត្វា
"គច្ឆេ តុម្ពេ, តាតា, អហំ មហាល្លកកាលេ អន្តេវាសិកវាសំ វសិតុំ ន
សក្កោមី"តិ អាហា។ តេ អនេកេហិបិ ការណេហិ តំ ពោធនុំ អសក្កោន្តា
អត្តនោ ឱវាទេ វត្តមាណំ ជនំ អាទាយ វេឡុវនំ អគម្មសុ។ អថ តេសំ បញ្ចសុ
អន្តេវាសិកសតេសុ អឡុតេយ្យសតា និវត្តិសុ, អឡុតេយ្យសតា តេហិ សទ្ធិ
អគម្មសុ។

សត្តា ចតុបរិសមជ្ឈេ ធម្មំ ទេសេន្តោ តេ ទូរតោវ ទិស្វាភិក្ខុ អាមន្តេសិ -
"ឯតេ, ភិក្ខុវេ, ទ្វេ សហាយា អាគច្ឆន្តិ កោលិតោ ច ឧបតិស្សោ ច, ឯតំ មេ
សាវកយុគំ ករិស្សតិ អគ្គំ ភទ្ទយុគ"តិ។ អថ តេសំ បរិសាយ ចរិយវសេន
ធម្មទេសនំ វេឡុសិ។ ឯវេត្វា ទ្វេ អគ្គសាវកេ សព្វេបិ តេ អឡុតេយ្យសតា
បរិព្ពាជកា អវហត្ថំ ចាបុណ្ណិសុ។ សត្តា "ឯច ភិក្ខុវេ"តិ ហត្ថំ បសារេសិ។

សព្វេសំ កេសមស្ស អន្តរាយិ, ឥទ្ធិមយំ បត្តចីវរំ កាយប្បជីពទ្ធំ អហោសិ។
ទ្ធិន្នំ អគ្គសាវកានម្មំ ឥទ្ធិមយបត្តចីវរំ អាគតំ, ឧបរិមគ្គត្ថយ កិច្ចំ បន ន
និដ្ឋាសិ។ កស្មា? សាវកចារមិញ្ញាណស្ស មហាន្តតាយ។

អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ បព្ពជិតទិវសតោ សត្តមេ ទិវសេ មគធ្វរដ្ឋ
កល្បវាលតាមកំ ឧបនិស្សយ សមណធម្មំ ករោនោ ជិនមិទ្ធិ ឡិក្កន្តេ សត្តារា
សំវេជិតោ ជិនមិទ្ធិវិនោទេត្វា តថាគតេន ទិន្នំ ធាតុកម្មជ្ជានំ សុណាន្តោវ
ឧបរិមគ្គត្ថយ កិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា សាវកចារមិញ្ញាណស្ស មត្តកំ បត្តោ។
សារិបុត្តត្ថេរោបិ បព្ពជិតទិវសតោ អទ្ធមាសំ អតិក្កមិត្វា សត្តារា សទ្ធិ តមេវ
រាជគហំ ឧបនិស្សយ សូករខតលេណោ វិហារន្តោ អត្តនោ ភាគិនេយ្យស្ស
ធិយនឧបរិញ្ញាជកស្ស វេទនាបរិគ្គហសុត្តន្តេ (ម. និ. ២.២០៥-២០៦) ទេសិយមាទេ
សុត្តានុសារេន ញ្ញាណំ បេសេត្វា បរស្ស វឡិកតកត្តំ ភុញ្ញន្តោ វិយ
សាវកចារមិញ្ញាណស្ស មត្តកំ បត្តោ។ ភាគិនេយ្យា បនស្ស
ទេសនាបរិយោសានេ សោតាបត្តិដលេ បតិដ្ឋិតោ។ ឥតិ ទ្ធិន្នម្មំ មហាសាវកានំ
តថាគតេ រាជគហេវិហារន្តេយេវ សាវកចារមិញ្ញាណកិច្ចំ មត្តកំ បត្តំ។
អបរភាគេ បន សត្តា ជេតវនេវិហារន្តោ “មហាបញ្ញានំ យទិទំ សារិបុត្តោ,
ឥទ្ធិមន្តានំ យទិទំ មហាមោគ្គល្លានោ”តិ ទ្វេបិ មហាសាវកេ ហ៊ានន្តរេ
បេសីតិ។

មហាកស្សបត្ថេវវត្ថុ

១៩១. ចតុត្ថេ ធុតវាទានន្តិ ឯត្ថ ធុតោ វេទិតញ្ញោ, ធុតវាទោ វេទិតញ្ញោ,
ធុតធម្មា វេទិតញ្ញោ, ធុតផ្កានិ វេទិតញ្ញានិ។ តត្ថ ធុតោតិ ធុតកិលេសោ វា
បុគ្គលោ កិលេសធុននោ វា ធម្មោ។

ធុតវាទោតិ ឯត្ថ បន អត្ថិ ធុតោ ន ធុតវាទោ, អត្ថិ ន ធុតោ ធុតវាទោ, អត្ថិ
 នេវ ធុតោ ន ធុតវាទោ, អត្ថិ ធុតោ ចេវ ធុតវាទោ ច។ តត្ថ យោ ធុតង្គេន
 អត្ថនោ កិលេសេ ធុនិ, បរំ បន ធុតង្គេន ន ឡីវទតិ នានុសាសតិ ពាកុលត្ថេរោ
 វិយ, អយំ ធុតោ ន ធុតវាទោ។ យថាហ - “តយិទំ អាយស្មា ពាកុលោ ធុតោ ន
 ធុតវាទោ”តិ។ យោ បន ធុតង្គេន អត្ថនោ កិលេសេ ន ធុនិ, កេវលំ អញ្ញោ
 ធុតង្គេន ឡីវទតិ អនុសាសតិ ឧបនន្ទត្ថេរោ វិយ, អយំ ន ធុតោ ធុតវាទោ។
 យថាហ - “តយិទំ អាយស្មា ឧបនន្ទោ ន ធុតោ ធុតវាទោ”តិ។ យោ បន
 ឧភយវិបន្នោ លាឡ្យនាយី វិយ, អយំ នេវ ធុតោ ន ធុតវាទោ។ យថាហ -
 “តយិទំ អាយស្មា លាឡ្យនាយី នេវ ធុតោ ន ធុតវាទោ”តិ។ យោ បន
 ឧភយសម្បន្នោ អាយស្មា មហាកស្សបត្ថេរោ វិយ, អយំ ធុតោ ចេវ ធុតវាទោ
 ច។ យថាហ - “តយិទំ អាយស្មា មហាកស្សទោ ធុតោ ចេវ ធុតវាទោ ចា”តិ។

ធុតធម្មា វេទិតញ្ញាតិ អប្បិច្ឆតា សន្តដ្ឋិតា សល្លេខតា បរិវេកតា
 ឥន្ទមជ្ឈិកតាតិ ឥមេ ធុតង្គេនតនាយ បរិវាហ បញ្ច ធម្មា “អប្បិច្ឆយេវ
 និស្សាយា”តិអាទិវចនតោ (អ. និ. ៥.១៨១; បរិ. ៣២៥) ធុតធម្មា នាម។ តត្ថ
 អប្បិច្ឆតា ច សន្តដ្ឋិតា ច អលោភោ, សល្លេខតា ច បរិវេកតា ច ទ្វីសុ ធម្មេសុ
 អនុបតត្តិ អលោភេ ចេវ អមោហោ ច, ឥន្ទមជ្ឈិកា ញាណមេវ។ តត្ថ អលោភេន
 បដិក្ខេបវត្ថុសុ លោកំ, អមោហោន តេស្វេវ អាទិនវប្បដិច្ឆាទកំ មោហំ ធុនាតិ។
 អលោភេន ច អនុញ្ញាតានំ បដិសេវនមុខេន បវត្តំ កាមសុខល្លិកានុយោគំ,
 អមោហោន ធុតង្គេសុ អតិសល្លេខមុខេន បវត្តំ អត្ថកិលមថានុយោគំ ធុនាតិ។
 តស្មា ឥមេ ធម្មា ធុតធម្មាតិ វេទិតញ្ញា។

ធុតង្គានិ វេទិតញ្ញានិ តេរស ធុតង្គានិ វេទិតញ្ញានិ បំសុក្ខលិកង្គំ... បេ....
 នេសង្គិកង្គំ។

ធុតវាទានំ យទិទំ មហាកស្សបោតិ យត្តកា ធុតវាទំ វទន្តិ, តេសំ
សព្ពេសម្បិ អន្តរេ អយំ មហាកស្សបត្ថេរោ អគ្គោតិ អគ្គជ្ជានេ ឋបេសិ។
មហាកស្សបោតិ ឡុវេជ្ឈ កស្សបោ នទីកស្សបោ គយាកស្សបោ
កុមារកស្សបោតិ ឥមេ ខុទ្ទានុខុទ្ទកេ យេវ ឧចាទាយ អយំ មហា, តស្មា
មហាកស្សបោតិ វុត្ថោ។

ឥមស្សបិ បញ្ញាកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អតីតេ កិរ

កប្បសតសហស្សមត្តកេ បទុមុត្តរោ នាម សត្តា លោកេ ឧទចាទិ, តស្មី
ហំសវតីនកំ ឧបនិស្សយ ខេមេ មិគទាយេ វិហារន្តេ វេទេហោ នាម កុដ្ឋម្ពិកោ
អសីតិកោជិជនវិករោ ចាតោវ សុភោជនំ ភុញ្ញត្វា ឧចាសថផ្កានិ អធិជ្ជាយ
គន្ធិបុត្តាទិនិ គហេត្វាវិហារំ គន្ធា សត្តារំ បូជេត្វា វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។
តស្មីញ្ច ខណោ សត្តា មហានិសកត្តេវ នាម តតិយសាវកំ “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ,
មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ ធុតវាទានំ, យទិទំ និសកោ” តិ ឯតទគ្គេ ឋបេសិ។
ឧចាសកោ តំ សុត្វា បសន្នោ ធម្មកថាវសានេ មហាជនេ ឧជ្ជាយ គតេ សត្តារំ
វន្តិត្វា, “ភន្តេ, ស្វេ មយ្ហំ ភិក្ខុំ អធិវាសេថា” តិ អាហា។ មហា ខោ, ឧចាសក,
ភិក្ខុសង្ឃាតិ។ កិក្ខុកោ ភគវាតិ? អជ្ជសដ្ឋិភិក្ខុសតសហស្សន្តិ។ ភន្តេ, ឯកំ
សាមណោម្បិ វិហារេ អសេសេត្វា ភិក្ខុំ អធិវាសេថាតិ។ អធិវាសេសិ ភគវា
តុណ្ហិភារេន។ ឧចាសកោ សត្តុ អធិវាសនំ វិទិត្វា គេហំ គន្ធា មហាទានំ
សន្នេត្វា បុនទិវសេ សត្តុ កាលំ អាហោចាបេសិ។ សត្តា បត្តចីវរមាទាយ
ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ ឧចាសកស្ស យវំ គន្ធា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសិន្នោ
ទក្ខិណោទការវសានេ យាគុអាទិនិ សម្បជិច្ឆន្តោ ភត្តវិស្សគ្គំ អកាសិ។
ឧចាសកោបិ សត្តុ សន្តិកេ និសីទិ។

តស៊ី អន្តរ មហានិសកត្តរោ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ តមេវ វិចី បដិបដ្ឋិ។
ឧចាសកោ ធិស្វា ឧជ្ឈាយ គន្ធា ថេរំ វន្តិត្វា “បត្តំ, ភន្តេ, ទេថា” តិ អាហា។ ថេរោ
បត្តំ អនាសិ។ “ភន្តេ, ឥធរេវ បរិសេ, សត្តាបិ គេហោ និសិដ្ឋោ” តិ។ ន វដ្តិស្ស តិ
ឧចាសកាតិ។ ឧចាសកោ ថេរស្ស បត្តំ គេហាត្វា បិណ្ឌាចាតស្ស បូរេត្វា
និហរិត្វា អនាសិ។ តតោ ថេរំ អនុគន្ធា និវត្តោ សត្ត សន្តិកេ និសិទិត្វា ឯវមាហា
- “ភន្តេ, មហានិសកត្តរោ ‘សត្តា គេហោ និសិដ្ឋោ’ តិ វុត្តបិ បរិសិទ្ធី ន ឥច្ឆិ, អត្ថិ
នុ ខោ ឯតស្ស តុម្ពា គុណោហិ អតិរកោ គុណោ” តិ។ ពុទ្ធានញ្ច វណ្ណាមច្ឆេរំ
នាម នត្ថិ។ អថ សត្តា ឯវមាហា - “ឧចាសក, មយំ ភិក្ខុំ អាគមយមាណា គេហោ
និសិទាម, សោ ភិក្ខុ ន ឯវំ និសិទិត្វា ភិក្ខុំ ឧទិត្តតិ។ មយំ កាមន្តសេនាសនេ
វសាម, សោ អរញ្ញាស្មីយេវ វសតិ។ មយំ ធន្នេ វសាម, សោ អញ្ញោកាសម្ពិយេវ
វសតិ។ ឥតិ តស្ស អយញ្ច អយញ្ច គុណោ” តិ មហាសមុទ្ធំ បូរយមាណោ វិយ
កថេសិ។ ឧចាសកោ បកតិយាបិ ជលមាណនីចោ តេលេន អាសិត្តោ វិយ
សុដ្ឋតំ បសន្នោ ហុត្វា ចិន្តេសិ - “កី មយ្ហំ អញ្ញាយ សម្មត្តិយា, អនាគតេ
ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ ធុតវាទានំ អគ្គការត្វាយ បត្តនំ ករិស្សាមី” តិ?

សោ បុនបិ សត្តាវំ និមន្តិត្វា តេនេវ និយាមេន សត្ត ធិវសានិ មហាទានំ
ទត្វា សត្តមេ ធិវសេ ពុទ្ធប្បមុខស្ស មហាភិក្ខុសង្ឃស្ស តិចីវរានិ ទត្វា សត្ត
ចាទម្បលេ និបដ្ឋិត្វា ឯវមាហា - “យំ មេ, ភន្តេ, សត្ត ធិវសានិ ទានំ ទេន្តស្ស មេត្តំ
កាយកម្មំ មេត្តំ វចីកម្មំ មេត្តំ មនោកម្មំ បច្ចុបដ្ឋិតំ, ឥមិនាហំ ន អញ្ញំ
ទេវសម្មត្តី វា សក្កោរព្រហ្មសម្មត្តី វា បត្តេមិ, ឥទំ បន មេ កម្មំ អនាគតេ
ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ ឯតស្ស មហានិសកត្តរេន បត្តហំនន្តំ
ចាបុណានត្វាយ តេវសធុតផ្កេរានំ អគ្គការស្ស សច្ចកាហោ ហោត្វ” តិ។ សត្តា
“មហន្តំ ហំនំ ឥមិនា បត្តិតំ, សមិជ្ឈិស្ស តិ នុ ខោ, នោ” តិ ឱលោកេន្តោ
សមិជ្ឈនការំ ធិស្វា អាហា - “មនាបំ តេ ហំនំ បត្តិតំ, អនាគតេ

សតសហស្សកប្បវសានេ គោតមោ នាម ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈិស្សតិ, តស្ស ភំ
តតិយសារកោ មហាកស្សបត្ថេរោ នាម ភវិស្សសី” តិ។ ភំ សុត្វា ឧចាសកោ
“ពុទ្ធានំ ទ្វេ កថា នាម នត្ថី” តិ បុនទិវសេ បត្តព្ពំវិយ ភំ សម្មត្ថី អមញ្ញត្ថ។ សោ
យាវតាយុកំ នានប្បការំ ទានំ ទត្វា សីលំ រត្តិទ្វា នានប្បការំ កល្យាណកម្មំ
កត្វា តត្ថ កាលំ កតោ សគ្គេ និព្ពត្តិ។

តតោ បដ្ឋាយ ទេវមនុស្សេសុ សម្មត្ថី អនុភវន្តោ តតោ ឯកនុតិកប្បេ
វិបស្សិសម្មាសម្ពុទ្ធពន្ធមតី និស្សាយ ខេមេ មិគទាយេ វិហារន្តេ ទេវលោកា
ចរិត្វា អញ្ញាតវស្មី បរិជិណ្ឌោ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិ។ តស្មិញ កាលេ វិបស្សី
ភគវា សត្តមេ សត្តមេ សំវច្ឆរេ ធម្មំ កថេតិ, មហន្តំ កោលាហលំ អហោសិ។
សកលជម្ពុទីបេ ទេវតា “សត្តា ធម្មំ កថេស្សតិ” តិ អាហេថន្តិ។ ព្រាហ្មណោ ភំ
សាសនំ អស្សោសិ។ តស្ស ច និវាសនសាដកោ ឯកោវ ហោតិ, តថា
ព្រាហ្មណីយា។ ចារុបនំ បន ទ្វិន្ទម្យំ ឯកមេវ។ សកលនគរេ
ឯកសាដកព្រាហ្មណោតិ បញ្ញាយតិ។ ព្រាហ្មណានំ កេនចិទេវ កិច្ចេន
សន្និចាតេ សតិ ព្រាហ្មណី គេហេ វេបេត្វា សយំ គច្ឆតិ។ ព្រាហ្មណីនំ
សន្និចាតេ សតិ សយំ គេហេ តិដ្ឋតិ, ព្រាហ្មណី ភំ វត្ថំ ចារុបិត្វា គច្ឆតិ។ តស្មី
បន ទិវសេ ព្រាហ្មណោ ព្រាហ្មណី អាហា - “ភោតិ, កី វត្ថី ធម្មស្សវនំ
សុណិស្សសិ, ទិវា” តិ។ “មយំ មាតុកាមជាតិកា នាម វត្ថី សោតុំ ន សក្កោម,
ទិវា សោស្សមី” តិ ព្រាហ្មណំ គេហេ វេបេត្វា ភំ វត្ថំ ចារុបិត្វា ឧចាសិកាហិ
សទ្ធិ ទិវា គន្ធា សត្តារំ វទ្ធិត្វា ឯកមន្តេ និសិដ្ឋា ធម្មំ សុត្វា ឧចាសិកាហិយេវ
សទ្ធិ អាគមាសិ។ អថ ព្រាហ្មណោ ព្រាហ្មណី គេហេ វេបេត្វា ភំ វត្ថំ ចារុបិត្វា
វិហារំ គតោ។

តស៊ូព្យាសមយេស៊ូសត្តាបរិសមជ្ឈេអលង្ក័តធម្មាសនេនិសិដ្ឋោចិត្តពិជធិ
អាធាយអាគាសគង្គំឌីតារេន្តោរិយសិនេរុមត្តំកត្វាសាគរំនិម្មថេន្តោរិយ
ធម្មកង្ខំកថេសិ។ ព្រាហ្មណស្សបរិសន្តេនិសិទ្ធស្សធម្មំសុណាន្តស្ស
បឋមយាមស្មីយេវសកលសរីរំបូរយមាធាបញ្ចវណ្ណាបីតិឧប្បជ្ឈិ។ សោ
ចារុតវត្ថុសង្ឃរិក្ខា “ធនពលស្សធស្សមី” តិចិន្តេសិ។ អត្ថស្ស
អាធិនវសហស្សំធស្សយមាធនំមច្ឆេវឧប្បជ្ឈិ។ សោ “ព្រាហ្មណិយាចមយ្ហព្យា
ឯកមេវវត្ថុ, អញ្ញំកិញ្ចិចារុបនំនត្ថិ, អចារុបិក្ខាចនាមពហិចរិតំន
សក្កា” តិសព្ពថាបិអនាតុកាមោអហោសិ។ អថស្សនិក្ខន្តេបឋមយាមេ
មជ្ឈិមយាមេបិតថេវបីតិឧប្បជ្ឈិ។ សោតថេវចិន្តេត្វាតថេវអនាតុកាមោ
អហោសិ។ អថស្សមជ្ឈិមយាមេនិក្ខន្តេបច្ឆិមយាមេបិតថេវបីតិឧប្បជ្ឈិ។ សោ
“តរណំវាហោតុមរណំវា, បច្ឆាបិជានិស្សមី” តិវត្ថុសង្ឃរិក្ខាសត្ត
ចាធម្មលេវបេសិ។ តតោវាមហត្ថំអាគុជិត្វាធិក្ខណោនហត្ថេនតិក្ខត្តំ
អន្តោដេត្វា “ជិតំមេ, ជិតំមេ” តិតយោវារេនទិ។

តស៊ូព្យាសមយេពន្ទមរាជាធម្មាសនស្សបច្ឆតោអន្តោសាណិយំនិសិដ្ឋោ
ធម្មំសុណាតិ។ រញ្ជោចនាម “ជិតំមេ” តិសន្តោអមនាថោហោតិ។ សោ
បុរិសំបេសេសិ - “គច្ឆឯតំបុច្ឆកីវទសី” តិ។ សោតេនគន្ធាបុច្ឆតោអាហា -
“អវសេសាហត្ថិយាធាធិនិអារុយ្ហអសិចម្មាធិនិគហេត្វាបរសេនំជិនន្តិ, នតំ
ជិតំអច្ឆរិយំ, អហំបនបច្ឆតោអាគច្ឆន្តស្សឧដ្ឋគោណស្សមុគ្គរេនសីសំ
ភិន្និត្វាតំបលាបេន្តោរិយមច្ឆេវចិត្តំមទ្ធិត្វាចារុតវត្ថុធនពលស្សអនាសី, តំ
មេមច្ឆរិយំជិត” តិអាហា។ សោបុរិសោអាគន្ធាតំបរវត្ថីរញ្ជោអាហេថេសិ។
រាជាអាហា - “អម្ពេភណោធនពលស្សអនុរូបំនជានិម្ហ, ព្រាហ្មណោជានី” តិ
វត្ថុយុតំបេសេសិ។ តំទិស្វាព្រាហ្មណោចិន្តេសិ - “អយំមយ្ហតុណ្ហំនិសិទ្ធស្ស
បឋមំកិញ្ចិអទត្វាសត្តុគុណោកថេន្តស្សអនាសី, សត្តុគុណោបជិច្ច

ឧប្បន្នេន មយ្ហំ កោ អត្ថោ"តិ? តម្បី វត្ថុយុគំ ទសពលស្សេវ អនាសិ។ រាជាបិ
"កី ព្រាហ្មណេន កត"ន្តិ បុច្ឆិត្វា "តម្បី តេន វត្ថុយុគំ តថាគតស្សេវ ទិន្ន"ន្តិ
សុត្វា អញ្ញានិបិ ទ្វេ វត្ថុយុគានិ បេសេសិ។ សោ តានិបិ អនាសិ។ រាជា អញ្ញានិបិ
ចត្តារីតិ ឯវំ យាវ ទូត្តិសវត្ថុយុគានិ បេសេសិ។ អថ ព្រាហ្មណោ "ឥទំ វឌ្ឍត្វា
គហណំ វិយ ហោតី"តិ អត្តនោ អត្តាយ ឯកំ, ព្រាហ្មណិយា ឯកន្តិ ទ្វេ
វត្ថុយុគានិ គហេត្វា តីស យុគានិ តថាគតស្សេវ អនាសិ។ តតោ បដ្ឋាយ
ចស្ស សត្តុ វិស្សាសិកោ ជាតោ។

អថ នំ រាជា ឯកទិវសំ សីតសមយេ សត្តុ សន្តិកេ ធម្មំ សុណាន្តំ ទិស្វា
សតសហស្សគ្បនកំ អត្តនោ ចារុតរត្តកម្ពលំ ទត្វា អាហា - "ឥតោ បត្តាយ
ឥមំ ចារុបិត្វា ធម្មំ សុណាហី"តិ។ សោ "កី មេ ឥមិនា កម្ពលេន ឥមស្មី
បូតិកាយេ ឧបនីតេនា"តិ ចិន្តេត្វា អន្តោគន្ធកុដិយំ តថាគតស្ស មហាស្ស
ឧបរិវិតានំ កត្វា អគមាសិ។ អថ កទិវសំ រាជា ចាតោវ វិហារំ គន្ធា
អន្តោគន្ធកុដិយំ សត្តុ សន្តិកេ និសីទិ។ តស្មីហ្គា សមយេ ធឮត្តណ្ណា ពុទ្ធវស្មិយោ
កម្ពលេ បដិបាញ្ញន្តិ, កម្ពលោ អតិវិយ វិរោចតិ។ រាជា ឱលោកេន្តោ សញ្ញានិត្វា
អាហា - "ភន្តេ, អម្ពាភំ ឯស កម្ពលោ, អម្ពេហិ ឯកសាជកព្រាហ្មណស្ស
ទិន្នោ"តិ។ តុម្ពេហិ, មហារាជ, ព្រាហ្មណោ បូជិតោ, ព្រាហ្មណេន មយំ
បូជិតាតិ។ រាជា "ព្រាហ្មណោ យុត្តំ អញ្ញាសិ, ន មយ"ន្តិ បសីទិត្វា យំ មនុស្សានំ
ឧបការភូតំ, តំ សព្វំ អដ្ឋជ្ជកំ កត្វា សព្វអដ្ឋកំ នាម ទានំ ទត្វា បុរោហិតជ្ជានេ
វេបេសិ។ សោបិ "អដ្ឋជ្ជកំ នាម ចតុសដ្ឋិ ហោតី"តិ ចតុសដ្ឋិ សលាកាភត្តានិ
ឧបនិពន្ធបេត្វា យាវជីវំ ទានំ ទត្វា សីលំ រក្ខិត្វា តតោ បុតោ សគ្គេ និព្ពត្តិ។

បុន តតោ បុតោ ឥមស្មី កប្បេ កោណាគមនស្ស ច ភគវតោ
កស្សបទសពលស្ស ចាតិ ទិទ្ធិ ពុទ្ធានំ អន្តរេ ពារាណាសិយំ កុដុម្ពិយយរេ

និព្វត្តោ។ សោ វុទ្ធិមន្ទាយ យរាវាសំ វសន្តោ ឯកទិវសំ អរញ្ញោ ជង្គ្រិហារំ ចរតិ,
តស្មី ច សមយេ បច្ឆេកពុទ្ធា នទីតិវេ ជីវរកម្មំ ករោន្តោ អនុវាតេ អប្បហោន្តេ
សង្ឃរិត្វា វេបេតុំ អារទ្ធោ។ សោ ទិស្វា “កស្មា, ភន្តេ, សង្ឃរិត្វា វេបេថា” តិ
អាហា។ អនុវាតោ នប្បហោតិ តិ។ “ឥមិនា, ភន្តេ, ករោថា” តិ សាជកំ ទត្វា
“និព្វត្តនិព្វត្តជ្ជានេ មេ កេនចិ បរិហានិ មា ហោតូ” តិ បត្តនំ បដ្ឋបេសិ។

អថ យវេបិស្ស ភគិនិយា សទ្ធិ ភរិយាយ កលហំ ករោន្តិយា បច្ឆេកពុទ្ធា
បិណ្ឌាយ ចារិសិ។ អថស្ស ភគិនី បច្ឆេកពុទ្ធស្ស បិណ្ឌាចាតំ ទត្វា តស្ស ភរិយំ
សន្ទាយ, “ឯវុបំ ពាលំ យោជនសតេន បរិវន្ទេយ្យ” តិ បត្តនំ បដ្ឋបេសិ។ សា
គេហាទ្វារេ វិចិត្តា សុត្វា “ឥមាយ ទិន្នំ ភត្តំ មា ឯស ភុញ្ញតូ” តិ បត្តំ គេហាត្វា
បិណ្ឌាចាតំ ធម្មត្វា កលលស្ស បូរេត្វា អនាសិ។ ឥតរា ទិស្វា “ពាលេ មំ តាវ
អក្កោស វា បហាវ វា, ឯវុបស្ស បន ទេ អសន្ទ្រេយ្យានិ បូរិតចារមិស្ស បត្តតោ
ភត្តំ ធម្មត្វា កលលំ ទាតុំ ន យុត្ត” តិ អាហា។ អថស្ស ភរិយាយ បដិសន្ធានំ
ឧប្បជ្ឈិ។ សា “តិជ្ជថ, ភន្តេ” តិ កលលំ ធម្មត្វា បត្តំ ធារិត្វា កន្ទុបុណ្ណាន
ឧព្ពជ្ជត្វា ចតុមគុរស្ស បូរេត្វា ឧបរិ អាសិត្តេន បទុមគព្ភវណ្ណាន សប្បិណ
វិវន្ទាតមាជំ បច្ឆេកពុទ្ធស្ស ហត្ថេ វេបេត្វា “យថា អយំ បិណ្ឌាចាតោ
ឱកាសជាតោ, ឯវំ ឱកាសជាតំ មេ សរិរំ ហោតូ” តិ បត្តនំ បដ្ឋបេសិ។
បច្ឆេកពុទ្ធា អនុមោទិត្វា អាកាសំ បក្ខន្ធិ។ តេបិ ទេ ជាយម្បតិកា
យាវតាយុកំ កុសលំ កត្វា សគ្គេ និព្វត្តិត្វា បុន តតោ ចរិត្វា ឧបាសកោ
កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ ពារាណាសិយំ អសីតិកោជិវិភវស្ស សេដ្ឋិនោ
បុត្តោ ហុត្វា និព្វត្តិ, ឥតរាបិ តាទិសស្សេវ សេដ្ឋិនោ ជីតា ហុត្វា និព្វត្តិ។

តស្ស វុទ្ធិប្បត្តស្ស តមេវ សេដ្ឋីជីវំ អានយីសុ។ តស្ស បុព្វេ
អទិន្និចាកស្ស តស្ស កម្មស្ស អានុការេន បតិក្ខលំ បរិជ្ជមត្តាយ ឧម្មារព្ពន្ធពេ

សកលសរីរំ ឧត្តរាជិតវច្ឆកុជិវិយ ទុក្ខនំ ជាតំ។ សេដ្ឋីកុមារោ “កស្សយំ
គន្លោ”តិ បុទ្ធិត្វា “សេដ្ឋីកញ្ញាយា”តិ សុត្វា “នីហរថា”តិ អាកតនិយាមេនេវ
កុលយរំ បេសេសិ។ សា ឯតេនេវ នីហារេន សត្តសុ ហំនេសុ បដិនិវត្តិតា។

តេន ច សមយេន កស្សបទសពលោ បរិនិព្វាយិ, តស្ស យនកោដ្ឋិមាហិ
សតសហស្សគ្យនិកាហិ រត្តសុវណ្ណាសដ្ឋកាហិ យោជនុព្ពេធំ ចេតិយំ អារក្ខីសុ។
តស្មី ចេតិយេ ករិយមាទេសា សេដ្ឋីដីតា ចិន្តេសិ - “អហំ សត្តសុ ហំនេសុ
បដិនិវត្តិតា, កី មេ ជីវិតេនា”តិ អត្តនោ សរីរាករណាកណ្តាកំ ភព្វាបេត្វា
សុវណ្ណាសដ្ឋកំ ការេសិ រតនាយតំ វិទត្តិវត្តិនំ ចតុវគ្គលុព្ពេធំ។ តតោ
ហរិតាលមនោសិលាបិណ្ឌំ គហេត្វា អដ្ឋ ឧប្បលហត្ថកេ អាទាយ
ចេតិយករណដ្ឋានំ គតា។ តស្មីព្វា ខណោ ឯកា ឥដ្ឋកាបន្តិ បរិក្ខិបិត្វា
អាកច្ឆមាទា យដនិដ្ឋកាយ ឧនា ហោតិ។ សេដ្ឋីដីតា វឡកី អាហា - “ឥមំ ឥដ្ឋកំ
ឯត្ថ ឋបេថា”តិ។ អម្ព, ភទ្ទកេ កាលេ អាកតាសិ, សយមេវ ឋបេហីតិ។ សា
អារុយ្ហ តេលេន ហរិតាលមនោសិលំ យោជេត្វា តេន ពន្ធនេន ឥដ្ឋកំ
បតិដ្ឋបេត្វា ឧបរិ អដ្ឋហិ ឧប្បលហត្ថកេហិ បូជំ កត្វា វន្តិត្វា “និព្ពត្តនិព្ពត្តដ្ឋានេ
មេ កាយតោ ចន្ទនគន្លោ វាយតុ, មុខតោ ឧប្បលគន្លោ”តិ បត្តនំ កត្វា ចេតិយំ
វន្តិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា អគមាសិ។

អថ តស្មីយេវ ខណោ យស្ស សេដ្ឋីបុត្តស្ស បឋមំ គេហំ នីតា, តស្ស តំ
អារព្ព សតិ ឧទចាទិ។ នគរេបិ នក្ខត្តំ សង្ឃដ្ឋំ ហោតិ។ សោ ឧបដ្ឋាកេ អាហា -
“តទា ឥធ អាជីតា សេដ្ឋីដីតា អត្ថិ, កហំ សា”តិ? កុលគេហោ សាមីតិ។ អានេថ
នំ, នក្ខត្តំ កីឡិស្សមាតិ។ តេ គន្លា តំ វន្តិត្វា បិតា “កី, តាតា, អាកតត្ថា”តិ
តាយ បុដ្ឋា តំ បរត្ថី អាចិក្ខីសុ។ តាតា, មយា អាករណាកណ្តាន ចេតិយំ បូជិតំ,
អាករណំ មេ នត្ថិតិ។ តេ គន្លា សេដ្ឋីបុត្តស្ស អាហោចេសុំ។ អានេថ នំ, បិឡន្ទនំ

លក្ខិស្សមាតិកា។ តេ អានយីសុ។ តស្ស ឥហ យវប្បវេសនេន សកលគេហំ
ចន្ទនគន្ធពោរ និលុប្បលគន្ធពោរ វាយិ។

សេដ្ឋីបុត្តោ តំ បុត្តិ “បឋមំ តវ សរីរតោ ទុគ្គន្ធវោ វាយិ, ឥនានិ បន តេ
សរីរតោ ចន្ទនគន្ធវោ, មុខតោ ឧប្បលគន្ធវោ វាយតិ, កី ឯត” តិ? សា អាទិតោ
បជ្ជាយ អត្តនា កតកម្មំ អាហារេសិ។ សេដ្ឋីបុត្តោ “និយ្យានិកំ វត
ពុទ្ធសាសន” តិ បសីទិត្វា យោជនិកំ សុវណ្ណាចេតិយំ កម្ពុលកញ្ចកេន
បរិក្ខិបិត្វា តត្ថ តត្ថ វេចក្កប្បមាលោហិ សុវណ្ណាបទុមេហិ អលង្ករិ។ តេសំ
ទ្វាទសហត្ថា ឱលម្ពកា ហោតិ។ សោ តត្ថ យាវតាយុកំ វត្វា សគ្គេ និព្ពត្តិត្វា
តតោ ចុតោ ពារាណសីតោ យោជនមត្ថេ វានេ អញ្ញាតវស្មី អមច្ចកុលេ និព្ពត្តិ។
សេដ្ឋីកញ្ញាបិ ទេវលោកតោ ចរិត្វា រាជកុលេ ជេដ្ឋដីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។

តេសុ វយបត្តេសុ កុមារស្ស វេសនគាមេ នក្ខត្តំ សង្ឃជ្ជំ។ សោ មាតរំ អាហា
- “សាជកំ មេ, អម្ព, ទេហិ, នក្ខត្តំ កីឡិស្សមី” តិ។ សា ឆោតវត្ថំ នីហរិត្វា
អនាសិ។ អម្ព, ជូលំ ឥទំ, អញ្ញំ ទេហិតិ។ អញ្ញំ នីហរិត្វា អនាសិ, តម្បិ បដិក្ខិបិ។
អញ្ញំ នីហរិត្វា អនាសិ, តម្បិ បដិក្ខិបិ។ អថ នំ មាតា អាហា - “តាត, យាទិសេ
គេហេ មយំ ជាតា, នត្តិ នោ ឥតោ សុខុមតវស្ស បដិលាភាយ បុញ្ញ” តិ។ តេន
ហិ លភនដ្ឋានំ គន្ធាមិ, អម្ពាតិ។ បុត្ត អហំ អន្លេវ តុយ្ហំ ពារាណសីនគរេ
វជ្ជបដិលាភំ ឥន្ទាមីតិ។ សោ មាតរំ វទ្ពិត្វា អាហា - “គន្ធាមិ, អម្ពា” តិ។ គច្ឆ,
តាតាតិ។ ឯវំ កិរស្ស ចិត្តំ អហោសិ - “កហំ គមិស្សតិ, ឥធវ វា ឯត្ថ វា គេហេ
និសីទិស្សតី” តិ? សោ បន បុញ្ញនិយាមេន និក្ខមិត្វា ពារាណសី គន្ធា ឧយ្យានេ
មង្គលសិលាបដ្ឋេ សសីសំ ចារុបិត្វា និបដ្ឋិ។ សោ ច ពារាណសីវញ្ញោ
កាលកតស្ស សត្តមោ ទិវសោ ហោតិ។

អមថ្វា រញ្ជោ សរីរកិច្ចំ កត្វា រាជង្គ្រណំ និសីទិត្វា មន្តយីសុ - “រញ្ជោ ឯកា
ដីតាវ អត្ថិ, បុត្តោ នត្ថិ, អរាជកំ រជ្ជំ ន វដ្ឋតិ, កោ រាជា ហោតិ” តិ មន្តេត្វា “ត្វំ
ហោហិ, ត្វំ ហោហិ” តិ អាហំសុ។ បុរោហិតោ អាហា - “ពហុំ ឱលោកេតុំ ន វដ្ឋតិ,
ដុស្សរមំ វិស្សរដ្ឋេមា” តិ។ តេ កុមុទរណ្ណោ ចត្តារោ សិន្ធុវេ យោជេត្វា បញ្ចវិធំ
រាជកកុជភណ្ឌំ សេតច្ឆត្តញ្ច រថស្មីយេវ វេបេត្វា រមំ វិស្សរដ្ឋេត្វា បច្ឆតោ
ត្វិរយានិ បគ្គណ្ណាបេសុ។ រថោ ចាជីនន្ទារេន និក្ខមិត្វា ឧយ្យាឆាភិមុខោ
អហោសិ។ “បរិចយេន ឧយ្យាឆាភិមុខោ គច្ឆតិ, និវត្តេមា” តិ កេចិ អាហំសុ។
បុរោហិតោ “មា និវត្តយិត្តា” តិ អាហា។ រថោ កុមារំ បទក្ខិណំ កត្វា
អាហោសនសន្លោ ហុត្វា អជ្ជាសិ។ បុរោហិតោ ចារុបនកណ្ឌំ អបនេត្វា
ចាទតលានិ ឱលោកេត្តោ “តិដ្ឋតុ អយំ ជីវោ, ទ្វិសហស្សធិបបរិវារេសុ ចតុសុ
ជីវេសុ ឯសោ រជ្ជំ កាវេតុំ យុត្តោ” តិ វត្វា “បុនចិ ត្វិរយានិ បគ្គណ្ណាថ, បុនចិ
ត្វិរយានិ បគ្គណ្ណាថា” តិ តិក្ខត្តំ ត្វិរយានិ បគ្គណ្ណាបេសិ។

អថ កុមារោ មុខំ វិវិត្វា ឱលោកេត្វា “កេន កម្មេន អាគតត្តា” តិ អាហា។
នេវ តុម្ហាកំ រជ្ជំ ចាបុណាតិ តិ។ រាជា កហន្តិ? នេវត្តំ គតោ សាមីតិ។ កតិ
ទិវសា អតិក្កន្តាតិ? អជ្ជ សត្តមោ ទិវសោតិ។ បុត្តោ វា ដីតា វា នត្ថិតិ? ដីតា
អត្ថិ នេវ, បុត្តោ នត្ថិតិ។ ករិស្សាមិ រជ្ជន្តិ។ តេ តាវនេវ អភិសេកមណ្ឌាបំ
កាវេត្វា រាជដីតំ សញ្ញាលង្ការេហិ អលង្ករិត្វា ឧយ្យានំ អាជេត្វា កុមារស្ស
អភិសេកំ អកំសុ។

អថស្ស កតាភិសេកស្ស សហស្សគ្យនកំ វត្តំ ឧបហរីសុ។ សោ “កិមិទំ,
តាតា” តិ អាហា។ និវាសនវត្តំ នេវាតិ។ ននុ, តាតា, ជូលំ, អញ្ញំ សុខុមតរំ នត្ថិតិ?
មនុស្សានំ បរិភោគវត្ថេសុ ឥតោ សុខុមតរំ នត្ថិ នេវាតិ។ តុម្ហាកំ រាជា ឯវរូបំ
និវាសេសីតិ? អាម, នេវាតិ។ ន មញ្ញោ បុញ្ញាវា តុម្ហាកំ រាជា, សុវណ្ណាភិដ្ឋារំ

អាហារថ្ងៃ, លក្ខិស្សម វត្តន្តិ។ តេ សុវណ្ណភិក្ខុវំ អាហារីសុ។ សោ ឧដ្ឋាយ ហត្ថ
ឆោវិទ្យា មុខំវិក្ខាលេត្វា ហត្ថន ឧទកំ អាធាយ បុរត្ថិមាយ ទិសាយ អព្ពត្តិរ,
តាវនេវ យនបថីរិ ភិក្ខុត្វា អដ្ឋ កប្បរុក្ខា ឧដ្ឋហីសុ។ បុន ឧទកំ គហេត្វា
ទក្ខិណំ បច្ឆិមំ ឧត្តរន្តិ ឯវំ ចតស្សោបិ ទិសា អព្ពត្តិរ, សព្ពទិសាសុ អដ្ឋជ្ជ កត្វា
ទុត្តិស កប្បរុក្ខា ឧដ្ឋហីសុ។ សោ ឯកំ ទិព្វទុស្សំ និវាសេត្វា ឯកំ ចារុបិត្វា
“នន្ទរញ្ញោ វិជិតេ សុត្តកត្តិកា ឥតិយោ មា សុត្តំ កត្តិសូតិ ឯវំ ភេរី ចរាបេថា” តិ
វត្វា ធន្តំ ឧស្សាបេត្វា អលង្កតបជិយត្តោ ហត្ថិក្ខន្ធវរគតោ នគរំ បរិសិត្វា
ចាសាធំ អារុយ្ហ មហាសម្បត្តិ អនុភវិ។

ឯវំ កាលេ គច្ឆន្តេ ឯកទិវសំ ទេវី រញ្ញោ មហាសម្បត្តិ ទិស្វា “អហោ
តបស្សី” តិ ការុញ្ញាការំ ទស្សេសិ។ “កិមិទំ ទេវី” តិ ច បុដ្ឋា “អតិមហាតិ តេ
ទេវ សម្បត្តិ, អតិ តេ ពុទ្ធានំ សទ្ធិហិត្វា កល្យាណំ អកត្ត, ឥទានិ អនាគតស្ស
បច្ចយំ កុសលំ ន ករោថា” តិ អាហា។ កស្ស ទស្សមិ, សីលវន្តោ នត្តិ តិ។
“អសុញ្ញោ, ទេវ, ជម្ពុទីចោ អរហន្តេហិ, តុម្ហេ ទានមេវ សន្នេថ, អហំ អរហន្តេ
លច្ឆាមី” តិ អាហា។ រាជា បុនទិវសេ ចាបីនទ្វារេ ទានំ សន្នាបេសិ។ ទេវី ចាតោវ
ឧចាសថដ្ឋានិ អធិដ្ឋាយ ឧបរិចាសាទេ បុរត្តាភិមុខា ឧវេន និបដ្ឋិត្វា “សថ
ឯតិស្ស ទិសាយ អរហន្តោ អត្ថិ, សេ អាគន្ធា អម្ពាភំ ភិក្ខុំ កល្យាណ្ឌ” តិ អាហា។
តស្សំ ទិសាយំ អរហន្តោ នាហេសុំ, តំ សក្ការំ កបណាយាចកានំ អធិសុ។

បុនទិវសេ ទក្ខិណាទ្វារេ ទានំ សន្នេត្វា តថេវ អកាសិ, បុនទិវសេ
បច្ឆិមទ្វារេ។ ឧត្តរទ្វារេ សន្នេទិវសេ បន ទេវីយា តថេវ និមន្តិតេ ហិមវន្តេ
វសន្តានំ បទុមវតិយា បុត្តានំ បញ្ចសតានំ បច្ឆេកពុទ្ធានំ ជេដ្ឋកោ
មហាបទុមបច្ឆេកពុទ្ធា ភាតិកេ អាមន្តេសិ - “មារិសា, នន្ទរាជា តុម្ហេ និមន្តេតិ,
អធិវាសេថ តស្ស” តិ។ តេ អធិវាសេត្វា បុនទិវសេ អនោតត្តទេហ មុខំ ឆោវិទ្យា

អាគារសេន អាគន្ធា ឧត្តរទ្វារ ឌីតរីសុ។ មនុស្ស គន្ធា “បញ្ចសតា, ទេវ,
បច្ចេកពុទ្ធា អាគតា” តិ រញ្ជ្រា អាហេបេសុំ។ រាជា សន្ធិ ទេវីយា គន្ធា វន្តិទ្វា បត្តំ
គហេត្វា បច្ចេកពុទ្ធវិចារាទំ អាហេបេត្វា តត្រ តេសំ ទានំ ទត្វា
ភត្តកិច្ចាវសានេ រាជា សង្ឃត្រស្ស, ទេវី សង្ឃនវកស្ស ចាទម្មលេ និបដ្ឋិទ្វា,
“អយ្យា, បច្ចយេហិ ន កិលមិស្សន្តិ, មយំ បុញ្ញេន ន ហាយិស្សម, អម្ពាភំ
យាវជីវំ ឥធនិវាសាយ បដិញ្ញំ ទេថា” តិ។ បដិញ្ញំ ការេត្វា ឧយ្យានេ បញ្ច
បណ្ណាសាលាសតានិ បញ្ច ចង្គ្គមនសតានិ តិ សញ្ញាការេន និវាសជ្ជានំ
សម្មាទេត្វា តត្ថ វសាបេសុំ។

ឯវំ កាលេ គច្ឆន្តេ រញ្ជ្រា បច្ចន្តោ កុបិតោ។ សោ “អហំ បច្ចន្តំ វុបសមេតុំ
គច្ឆាមិ, តុំ បច្ចេកពុទ្ធសុ មា បមជ្ជិ” តិ ទេវី ឌីវទិទ្វា គតោ។ តស្មី
អនាគតេយេវ បច្ចេកពុទ្ធានំ អាយុសង្ខារា ឌីណា។ មហាបទុមបច្ចេកពុទ្ធា
តិយាមវត្តំ ឈានកីឡំ កីឡិទ្វា អរុណុគ្គមនេ អាលម្ពនជលកំ អាលម្ពិទ្វា
បិតកោវ អនុចាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយិ។ ឯតេនុចាយេន
សេសាបីតិ សព្វេវ បរិនិព្វតា។ បុនទិវសេ ទេវី បច្ចេកពុទ្ធានំ និសីទនជ្ជានំ
ហរិតុបលីតុំ ការេត្វា បុច្ឆានិវិកិរិទ្វា ជូមំ ទត្វា តេសំ អាគមនំ ឌីលោកេន្តិ
និសីទ្វា; អាគមនំ អបស្សន្តិ បុរិសំ បេសេសិ “គច្ឆ, តាត, ជាធាហិ, កី អយ្យានំ
កិញ្ចិ អដាសុក” តិ។ សោ គន្ធា មហាបទុមស្ស បណ្ណាសាលាទ្វារំ វិវិទ្វា តត្ថ
អបស្សន្តោ ចង្គ្គមនំ គន្ធា អាលម្ពនជលកំ និស្សាយ បិតំ ទិស្វា វន្តិទ្វា “កាលោ,
ភន្តេ” តិ អាហា។ បរិនិព្វតសរិវំ កី កថេស្សតិ? សោ “និទ្ទាយតិ មញ្ញោ” តិ គន្ធា
បិដ្ឋិចាទេ ហត្ថេន បរាមសិទ្វា ចាទានំ សីតលតាយ ចេវ ថទ្ធតាយ ច
បរិនិព្វតការំ ញាត្វា ទុតិយស្ស សន្តិកំ អគមាសិ, ឯវំ តតិយស្សតិ សព្វេសំ
បរិនិព្វតការំ ញាត្វា រាជកុលំ គតោ។ “កហំ, តាត, បច្ចេកពុទ្ធា” តិ បុដ្ឋា
“បរិនិព្វតា ទេវី” តិ អាហា។ ទេវី កន្តន្តិ រោទន្តិ និក្ខមិទ្វា ឆាគរេហិ សន្ធិ តត្ថ គន្ធា

សាធុក៏ឡើងតំ ការេត្វា បច្ចេកពុទ្ធានំ សរីរកិច្ចំ កត្វា ធាតុយោ គហេត្វា
ចេតិយំ បតិជ្ជាបេសិ។

រាជា បច្ចន្ត្រ្តបសមេត្វា អាគតោ បច្ចគ្គមនំ អាគតំ ទេវី បុច្ឆិ - “កី, កឌ្ឍេ,
បច្ចេកពុទ្ធសុ នប្បមជ្ឈិ, និរោកា អយ្យា”តិ? បរិនិព្វតា ទេវាតិ។ រាជា ចិន្តេសិ -
“ឯវរ្យចានម្បិ បណ្ឌិតានំ មរណំ ឧប្បជ្ឈតិ, អម្ពាភំ កុតោ មោក្ខោ”តិ? សោ នគរំ
អគន្ធា ឧយ្យានមេវ បរិសិទ្ធា ជេដ្ឋបុត្តំ បក្កោសាបេត្វា តស្ស រជ្ជំ បដិយាទេត្វា
សយំ សមណាកបត្តជ្ជំ បត្តជិ។ ទេវីបិ “ឥមស្មី បត្តជិតេ អហំ កី ករិស្សាមី”តិ
តត្ថេវ ឧយ្យានេ បត្តជិតា។ ទ្វេបិ ឈានំ ការេត្វា តតោ ចុតា ព្រហ្មលោកេ
និព្វត្តិសុ។

តេសុ តត្ថេវ វសន្តេសុ អម្ពាភំ សត្តា លោកេ ឧប្បជ្ឈិត្វា
បរិត្តិតវរធម្មចក្កោ អនុបុព្វេន រាជគហំ ចារិសិ។ សត្តវ តត្ថ វសន្តេ អយំ
បិប្បលិមាណាវោ មគធរដ្ឋេ មហាតិត្តព្រាហ្មណគាមេ កបិលព្រាហ្មណស្ស
អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហំ និព្វត្តោ, អយំ ភទ្ទា កាបិលានិ មទ្ធរដ្ឋេ សាកលនគរេ
កោសិយគោត្តព្រាហ្មណស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហំ និព្វត្តា។ តេសំ
អនុក្កមេន វឌ្ឍមាធានំ បិប្បលិមាណាវស្ស វិសតិមេ វស្សេ ភទ្ទាយ
សោឡសមេ វស្សេ សម្បត្តោ មាតាបិតរោ បុត្តំ ឪលោកេត្វា, “តាត, តុំ
វយបត្តោ, កុលវំសោ ឆាម បតិជ្ជាបេតព្ពោ”តិ អតិវិយ និប្បិឡយីសុ។
មាណាវោ អាហា - “មយ្ហំ សោតបថេ ឯវរ្យបំ កថំ មា កថេថ, អហំ យាវ តុម្ហេ
ធរថ, តាវ បដិជគ្គិស្សាមិ, តុម្ហាភំ អច្ចយេន និក្ខមិត្វា បត្តជិស្សាមី”តិ។ តេ
កតិចាហំ អតិក្កមិត្វា បុន កថយីសុ, សោបិ តថេវ បដិក្ខិបិ។ បុនបិ កថយីសុ,
បុនបិ បដិក្ខិបិ។ តតោ បដ្ឋាយ មាតា និរន្តរំ កថេសិយេវ។

មាលាវោ “មម មាតរំ សញ្ញាបេស្សមី” តិ វត្តសុវណ្ណាស្ស និក្ខេបសាស្សំ
ធិត្វា សុវណ្ណាការេហិ ឯកំ ឥត្ថិរូបំ កាវាបេត្វា តស្ស
មជ្ឈនយដ្ឋនាធិកម្មបរិយោសានេ តំ វត្តវត្តំ និវាសាបេត្វា វណ្ណាសម្បន្នេហិ
បុប្ផេហិ ចេវ នាណអលង្ការេហិ ច អលង្ការាបេត្វា មាតរំ បក្កោសាបេត្វា អាហា
- “អម្ព, ឯវរូបំ អារម្មណំ លកន្តោ គេហេ វសិស្សមិ, អលកន្តោ ន
វសិស្សមី” តិ។ បណ្ឌិតា ព្រាហ្មណី ចិន្តេសិ - “មយ្ហំ បុត្តោ បុញ្ញវា ធិន្ននាណោ
កតាភិនិហារោ, បុញ្ញំ ករោន្តោ ន ឯកកោវ អកាសិ, អន្ធា ឯតេន សហ
កតបុញ្ញា សុវណ្ណារូបកបដិភាគាវ ភវិស្សតី” តិ អដ្ឋ ព្រាហ្មណោ
បក្កោសាបេត្វា សត្តកាមេហិ សន្តប្បេត្វា សុវណ្ណារូបកំ វេ អាហេបេត្វា “គច្ឆេ,
តាតា, យត្ថ អម្ពា កំ ជាតិគោត្តភោគេហិ សមាណគុលេ ឯវរូបំ ធារិកំ បស្សេ,
ឥមមេវ សុវណ្ណារូបកំ បណ្ណាការំ កត្វា ទេថា” តិ ឧយ្យោជេសិ។

តេ “អម្ពា កំ នាម ឯតំ កម្ម” ន្តិ និក្ខេបិ ត្វា “កត្ត គមិស្សមា” តិ ចិន្តេត្វា
“មន្ទរជ្ជំ នាម ឥត្តាករោ, មន្ទរជ្ជំ គមិស្សមា” តិ មន្ទរជ្ជេ សាគលនគរំ អគមំសុ។
តត្ថ តំ សុវណ្ណារូបកំ ម្ពននតិ តេ បេត្វា ឯកមន្តេ និសីទីសុ។ អថ ភន្ទាយ ធាតី
ភន្ទំ ម្ពនាបេត្វា អលង្ការិ ត្វា សិរិគព្ភេ និសីទាបេត្វា ម្ពនាយិ តុំ អាគច្ឆន្តិ តំ រូបកំ ធិស្វា
“អយ្យជីតា មេ ឥធាគតា” តិ សញ្ញាយ សន្តជ្ជេត្វា “ធុត្ថិនីតេ កី តុំ ឥធាគតា” តិ
តលសត្តិកំ ឧត្តិរិ ត្វា “គច្ឆ សីយ” ន្តិ គណ្ហបស្សេ បហរិ។ ហត្ថោ ចាសាលោ
បដិហតោវិយ កម្ម្យត្ថ។ សា បដិក្កមិ ត្វា “ឯវំ ថន្ធនាម មហាគីវំ ធិស្វា
‘អយ្យជីតា មេ’ តិ សញ្ញំ ឧប្បាទេសី, អយ្យជីតាយ ហិ មេ
និវាសនបដិក្កាហិកាយបិ អយុត្តា” តិ អាហា។ អថ នំ តេ មនុស្សា បរិវារេត្វា
“ឯវរូចា តេ សាមិជីតា” តិ បុច្ឆិសុ។ កី ឯសា, ឥមាយ សតគុណោន
សហស្សគុណោន មយ្ហំ អយ្យជីតា អភិរូបតរា, ទ្វាទសហត្ថេ គព្ភេ និសីទ្គាយ
បធិបកិច្ចំ នត្ថិ, សរីរោភាសេនេវ តមំ វិធមតីតិ។ “តេន ហិ អាគច្ឆា” តិ ឧជ្ជំ

គហេត្វា សុវណ្ណារូបកំ រថំ អាហេបេត្វា កោសិយគោត្តស្ស ព្រាហ្មណស្ស
យរទ្ធារេ វេត្វា អាគមនំ និវេទយីសុ។

ព្រាហ្មណោ បដិសន្តារំ កត្វា “កុតោ អាគតត្ថា”តិ បុច្ឆិ។ មគធរដ្ឋេ
មហាតិគ្គតាមេ កបិលព្រាហ្មណស្ស យរតោតិ។ កី ការណា អាគតាតិ?
ឥមីនា នាម ការណេនាតិ។ “កល្យាណំ, តាតា, សមជាតិគោត្តវិភវោ អម្ពា កំ
ព្រាហ្មណោ, ធស្សមិ ទារិក”ន្តិ បណ្ណាការំ គណ្ហិ។ តេ កបិលព្រាហ្មណស្ស
សាសនំ បហិណ្ឌីសុ “លទ្ធា ទារិកា, កត្តព្ពំ ករោថា”តិ។ តំ សាសនំ សុត្វា
បិប្បលិមាណាវស្ស អាហេបេសីសុ “លទ្ធា កិរ ទារិកា”តិ។ មាណវោ “អហំ ‘ន
លភិស្សន្តិ’តិ ចិន្តេសី, ‘ឥមេ លទ្ធាតិ វេទន្តិ’, អនត្តិកោ ហុត្វា បណ្ណំ
បេសេស្សមី”តិ រហោគតោ បណ្ណំ លិខិ “ភទ្កា អត្តនោ ជាតិគោត្តភោគានុរូបំ
យរវាសំ លភតុ, អហំ និក្ខមិត្វា បព្ពជិស្សមិ, មា បច្ឆាវិប្បជិសារីនី
អហោសី”តិ។ ភទ្កាបិ “អសុកស្ស កិរ មំ ទាតុកាមោ”តិ សុត្វា រហោគតា
បណ្ណំ លិខិ “អយ្យបុត្តោ អត្តនោ ជាតិគោត្តភោគានុរូបំ យរវាសំ លភតុ,
អហំ និក្ខមិត្វា បព្ពជិស្សមិ, មា បច្ឆាវិប្បជិសារី អហោសី”តិ។ ទ្វេ បណ្ណានិ
អន្តរាមគ្គេ សមាគន្ធិសុ។ ឥទំ កស្ស បណ្ណានិ? បិប្បលិមាណាវេន ភទ្កាយ
បហិតន្តិ។ ឥទំ កស្សតិ? ភទ្កាយ បិប្បលិមាណាវស្ស បហិតន្តិ ច វុត្តេ ទ្វេបិ
វាចេត្វា “បស្សថ ទារកានំ កម្ម”ន្តិ ជាលេត្វា អរញ្ញេ ធម្មត្វា សមាទបណ្ណំ
លិខិត្វា ឥតោ ច ឯត្តោ ច បេសេសុ។ ឥតិ តេសំ អនិច្ចមាជានំយេវ សមាគមោ
អហោសិ។

តំទិវសមេវ មាណវោ ឯកំ បុប្ផធាមំ គហេត្វា វេបេសិ។ ភទ្កាបិ, តានិ
សយនមជ្ឈេ វេបេសិ។ ភុត្តសាយមាសា ឧកោបិ “សយនំ អភិរុហិស្សមា”តិ
សមាគន្ធា មាណវោ ធខត្តិណាបស្សេន សយនំ អភិរុហិ។ ភទ្កា វាមបស្សេន

អភិរុហិត្យា អាហា - “យស្ស បស្សេ បុច្ឆានិ មិលាយន្តិ, តស្ស រាគចិត្តំ ឧប្បន្នន្តិ
វិជានិស្សាម, ឥមំ បុច្ឆនាមំ ន អល្លិយិតត្ថ”ន្តិ។ តេ បន អញ្ញមញ្ញំ
សរីរសម្ពុស្សកយេន តិយាមរត្តិ និទ្ធី អនោក្កមន្តាវ វីតិនាមេន្តិ, ទិវា បន
ហាសមត្ថម្បិ នាហោសិ។ តេ លោកាមិសេន អសំសជ្ជា យាវ មាតាបិតរោ
ជន្តិ, តាវ កុដុម្ពំ អវិចារេត្វា តេសុ កាលន្ត្រេតេសុ វិចារយីសុ។ មហាតី
មាលាវស្ស សម្បត្តិ សត្តាសីតិកោជិជនំ, ឯកទិវសំ សរីរំ ឧត្តេត្វា ធម្មតត្ថំ
សុវណ្ណាបុណ្ណាមេវ មគធនាឡិយា ធានសនាឡិមត្តំ លទ្ធាវុដ្ឋតិ។ យន្តពន្ធានិ សជ្ជិ
មហាតទ្យាកានិ, កម្មន្តោ ធានសយោជនិកោ, អនុរាជបុរេប្បមាលា បុទ្ទស
តាមា, បុទ្ទស ហត្ថានីកា, បុទ្ទស អស្សានីកា, បុទ្ទស រថានីកា។

សោ ឯកទិវសំ អលន្ត្រេតេសុ អារុយ្ហ មហាជនបរិវត្តោ កម្មន្តំ គន្ធា
ខេត្តកោជិយំ បិតោ នន្ត្រេលហិ ភិន្នជ្ជានតោ កាកាធយោ សកុលោ
គណ្ហាប្បនាទិចាលាកេ ឧទ្ធវិទ្ធា ខាទន្តេ ទិស្វា, “តាតា, ឥមេ កី ខាទន្តី”តិ បុច្ឆិ។
គណ្ហាប្បនេ, អយ្យតិ។ ឯតេហិ កតំ ចាបំ កស្ស ហោតីតិ? តុម្ហាកំ, អយ្យតិ។
សោ ចិន្តេសិ - “សចេ ឯតេហិ កតំ ចាបំ មយ្ហំ ហោតិ, កី មេ ករិស្សតិ
សត្តាសីតិកោជិជនំ, កី ធានសយោជនិកោ កម្មន្តោ, កី សជ្ជិយន្តពន្ធានិ
តទ្យាកានិ, កី បុទ្ទស តាមា? សព្វមេតំ ភទ្ទាយ កាបិលានិយា និយ្យតេត្វា
និក្ខម្ម បព្ពជិស្សមី”តិ។

ភទ្ទាបិ កាបិលានី តស្មី ខណោ អន្តរវត្ថុម្ហី តយោ តិលកុម្មេ បត្តរាបេត្វា
ធាតីហិ បរិវត្តា និសិដ្ឋា កាកេ តិលចាលាកេ ខាទន្តេ ទិស្វា, “អម្ពា, កី ឥមេ
ខាទន្តី”តិ បុច្ឆិ។ ចាលាកេ, អយ្យតិ។ អកុសលំ កស្ស ហោតីតិ? តុម្ហាកំ,
អយ្យតិ។ សា ចិន្តេសិ - “មយ្ហំ ចតុហត្ថវត្ថំ នាឡិកោធនមត្តញ្ច លទ្ធាវុដ្ឋតិ,
យទិ បនេតំ ឯត្ថកេន ជនេន កតំ អកុសលំ មយ្ហំ ហោតិ, អន្ធា

កវសហស្សនបិ វដ្តតោ សីសំ ឧត្តិបិតំ ន សក្កា, អយ្យបុត្ត អាគតមត្តេយ្យេ
សត្តំ តស្ស និយ្យាតេត្វា និក្ខម្ម បព្ពជិស្សមី”តិ។

មាលារោ អាគន្ធា ម្ចាស់ត្វា ចាសាទំ អារុយ្ហ មហារហេ បល្លង្កេ និសីទិ។
អថស្ស ចក្កវត្តិនោ អនុច្ឆិកំ កោជនំ សង្ខយីសុ។ ទ្វេបិ ភុញ្ញត្វា បរិជនេ និក្ខន្តេ
រហោគតា ជាសុកដ្ឋានេ និសីទីសុ។ តតោ មាលារោ ភទ្គំ អាហា - “ភទ្ទេ ឥមំ
យំ អាគច្ឆន្តិ កិត្តកំ ធនំ អាហរី”តិ? បញ្ចបណ្ណាស សកជសហស្សនិ,
អយ្យាតិ។ ឯតំ សត្តំ, យា ច ឥមស្មី យវេ សត្តាសីតិ កោជិយោ យន្តពន្ធា
សង្ខតទ្យាកាធិភេទា សម្បត្តិ អត្ថិ, សត្តំ តុយ្ហំយេវ និយ្យាតេមីតិ។ តុម្ភេ បន
កហំ កច្ឆថ, អយ្យាតិ? អហំ បព្ពជិស្សមីតិ។ អយ្យ, អហម្មិ តុម្ភាកំយេវ
អាគមនំ ឱលោកយមាធា និសិទ្ធា, អហម្មិ បព្ពជិស្សមីតិ។ តេសំ
អាទិត្តបណ្ណាកុជិរិយ តយោ ភវា ឧបជ្ជហីសុ។ តេ អន្តរាបណាតោ
កសាវរសបីតានិ វត្ថានិ មត្តិកាបត្តេ ច អាហារាបេត្វា អញ្ញមញ្ញំ កេសេ
ឱហារាបេត្វា “យេ លោកេ អរហន្តោ, តេ ឧទ្ទិស្ស អម្ភាកំ បព្ពជ្ជា”តិ វត្វា
ជីវិកាយ បត្តេ ឱសារេត្វា អំសេ លត្ថេត្វា ចាសាទតោ ឱតរីសុ។ តេហ
ទាសេសុ វា កម្មការេសុ វា ន កោចិ សញ្ញានិ។

អថ នេ ព្រាហ្មណគាមតោ និក្ខម្ម ធាសគាមទ្វារេន កច្ឆន្តេ
អាកប្បកុត្តវសេន ធាសគាមវាសិនោ សញ្ញានីសុ។ តេ រោទន្តា ចាទេសុ
និបតិត្វា “កី អម្ភេ អនាថេ ករោថ, អយ្យា”តិ អាហំសុ។ “មយំ ភណ្ឌ
អាទិត្តបណ្ណាសាលារិយ តយោ ភវាតិ បព្ពជិម្ហា, សថេ តុម្ភេសុ ឯកេកំ ភុជិស្សំ
ករោម, វស្សសតម្មិ នប្បហោតិ។ តុម្ភេវ តុម្ភាកំ សីសំ ឆោវិត្វា ភុជិស្សា ហុត្វា
ជីវថា”តិ វត្វា តេសំ រោទន្តានំយេវ បក្កមីសុ។ ថេរោ បុរតោ កច្ឆន្តោ និវត្តិត្វា
ឱលោកេន្តោ ចិន្តេសិ - “អយំ ភទ្ទា កាបិលានិ សកលជម្ពុទីបគ្សនិកា ឥត្ថិ

មយ្ហំ បច្ឆតោ អាគច្ឆតិ។ ហំនំ ខោ បនេតំ វិជ្ជតិ, យំ កោចិទេវ វេ ចិន្តេយ្យ ‘សេម
បព្ពជិត្វាបិ វិនា ភវិតុំ ន សក្កោន្តិ, អននុច្ឆរិកំ ករោន្តិ’តិ។ កោចិ វា បន អម្ពេសុ
មនំ បទ្ធសេត្វា អចាយបូរកោ ភវេយ្យ។ ឥមំ បហាយ មយា គន្ធុំ វដ្ឋតិ”តិ ចិត្តំ
ឧប្បាទេសិ។

សោ បុរតោ គច្ឆន្តោ ទ្វេធាបថំ ទិស្វា តស្ស មត្តកេ អជ្ឈាសិ។ ភទ្ទាបិ អាគន្ធា
វទ្ធិត្វា អជ្ឈាសិ។ អថ នំ អាហា - “ភទ្ទេ តាទិសី ឥត្ថី មម បច្ឆតោ អាគច្ឆតិ ទិស្វា
‘សេម បព្ពជិត្វាបិ វិនា ភវិតុំ ន សក្កោន្តិ’តិ ចិន្តេត្វា អម្ពេសុ បទ្ធដ្ឋចិត្តោ
មហាជនោ អចាយបូរកោ ភវេយ្យ។ ឥមស្មី ទ្វេធាបថេ តុំ ឯកំ គណ្ណា, អហំ
ឯកេន គមិស្សមី”តិ។ “អាម, អយ្យ, បព្ពជិតានំ មាតុគាមោ នាម មលំ,
‘បព្ពជិត្វាបិ វិនា ន ភវន្តិ’តិ អម្ពាគំ ទោសំ ទស្សន្តិ, តុម្ពេ ឯកំ មគ្គំ គណ្ណាថ, អហំ
ឯកំ គណ្ណិត្វា វិនា ភវិស្សមា”តិ តិក្ខុត្ថំ បទកិណ្ឌំ កត្វា ចតុសុ ហំនេសុ
បញ្ចបតិជ្ជិតេន វទ្ធិត្វា ទសនខសមោធានសមុជ្ឈលំ អញ្ចាលី បគ្គយ្ហ
“សតសហស្សកប្បប្បមាលោ អទ្ធានេ កតោ មិត្តសន្តោ វា អន្ធិភិជ្ជតិ”តិ វត្ថា
“តុម្ពេ ទកិណ្ឌាជាតិកា នាម, តុម្ពាគំ ទកិណ្ឌាមគ្គោ វដ្ឋតិ។ មយំ មាតុគាមា
នាម វាមជាតិកា, អម្ពាគំ វាមមគ្គោ វដ្ឋតិ”តិ វទ្ធិត្វា មគ្គំ បដិបន្នា។ តេសំ
ទ្វេធាភូតកាលេ អយំ មហាបថី “អហំ ចក្កវាឡ គិរិសិនេរបព្ពតេ ធាវេតុំ
សក្កោន្តិបិ តុម្ពាគំ គុណោ ធាវេតុំ ន សក្កោមី”តិ វទន្តិវិយ វិវរមាណា អកម្មិ,
អាគាសេ អសនិសន្នោវិយ បវត្ថិ, ចក្កវាឡបព្ពតោ ឧន្ទទិ។

សម្មាសម្ពុទ្ធនោ វេឡូវនមហាវិហារេ គន្ធកុដិយំ និសិន្នោ បថីកម្មនសទ្ធិ
សុត្វា “កស្ស ទុខោ បថីកម្មតិ”តិ អាវុដ្ឋន្តោ “បិប្បលិមាលោ ច ភទ្ទា ច
កាបិលានី មំ ឧទ្ទិស្ស អប្បមេយ្យំ សម្មត្ថី បហាយ បព្ពជិតា, តេសំ
វិយោគដ្ឋានេ ឧភិន្នម្បិ គុណាពលេន អយំ បថីកម្មោ ជាតោ, មយាបិ ឯតេសំ

សង្កបំ កាតុំ វដ្តតី"តិ គន្ធកុដិតោ និក្ខម្ហ សយមេវ បត្តចីវរមាធាយ
អសីតិមហាថេរេសុ កញ្ចិ អនាមន្តេត្វា តិការុតំ មគ្គំ បច្ចុគ្គមនំ កត្វា
រាជគហស្ស ច នាលន្ទាយ ច អន្តរេ ពហុបុត្តកនិក្រោធរុក្ខមូលេ បល្លង្គំ
អាភុជិត្វា និសីទិ។ និសីទន្តោ បន អញ្ញាតវបំសុក្ខលិកោវិយ អនិសីទិត្វា
ពុទ្ធវេសំ គហេត្វា អសីតិហត្ថា យនពុទ្ធវស្មិយោវិស្សន្ទេន្តោ និសីទិ។ ឥតិ តស្មី
ខណោ បណ្ណាច្ឆត្ថសកដបក្កក្ខជាតារាធិប្បមាណា ពុទ្ធវស្មិយោ ឥតោ ចិតោ ច
វិប្បន្នន្តិយោវិជារុន្តិយោ ចន្ទសហស្ស-ស្វរិយសហស្ស-ឧគ្គមនកាលោវិយ
កុរុមាធា តំ វនន្តំ ឯកោភាសំ អកំសុ។ ទ្វត្ថិសមហាបុរិសលក្ខណាសិរិយា
សមុជ្ឈលតារាគណំវិយ គគនំ, សុបុច្ឆិតកមលកុវលយំវិយ សលិលំ វនន្តំ
វិរោចិត្ត។ និក្រោធរុក្ខស្ស ខន្ទោ នាម សេតោ ហោតិ, បត្តានិ នាម នីលានិ,
បក្កានិ វត្តានិ។ តស្មី បន ទិវសេ សតសាខោ និក្រោធា សុវណ្ណាវណ្ណាវ
អហោសិ។

មហាកស្សបត្ថេរោ “អយំ មយ្ហំ សត្តា ភវិស្សតិ, ឥមាបំ ឧទ្ទិស្ស
បព្ពជិតោ”តិ ទិដ្ឋជ្ជានតោ បដ្ឋាយ ឱណតោណតោ គន្ធា តីសុ ថានេសុ វន្តិត្វា
“សត្តា មេ, ភន្តេ ភគវា, សារកោហមស្មី, សត្តា មេ, ភន្តេ ភគវា,
សារកោហមស្មី”តិ អាហា។ អថ នំ ភគវា អរោច - “កស្សប, សចេ ត្វំ ឥមំ
និបច្ចការំ មហាបថវិយា ករេយ្យាសិ, សាមិ ធារេតុំ ន សក្កណោយ្យ។
តថាគតស្ស ឯវំ គុណមហន្តតំ ជានតា តយា កតោ និបច្ចការោ មយ្ហំ
លោមម្បិ ចាលេតុំ ន សក្កោតិ។ និសីទ, កស្សប, ធាយជ្ជំ តេ ទស្សនី”តិ។
អថស្ស ភគវា តីហិ ឱវាទេហិ ឧបសម្បទំ អនាសិ។ ទត្វា
ពហុបុត្តកនិក្រោធមូលតោ និក្ខមិត្វា ថេរំ បច្ឆាសមណំ កត្វា មគ្គំ បដិបដ្ឋិ។
សត្តុ សរីរំ ទ្វត្ថិសមហាបុរិសលក្ខណាវិចិត្តំ, មហាកស្សបស្ស
សត្តមហាបុរិសលក្ខណបដិមណ្ឌិតំ។ សោ កញ្ចនមហាធាវាយ បច្ឆាពន្ទោ

វិយ សត្វ បនាបុបទិកំ អនុគញ្ញា។ សត្វា ថោកំ មគ្គំ គន្ធា មគ្គា ឌីក្កម្ម
អញ្ញាតវស្សី រុក្ខមូលេ និសង្ខារំ ទស្សេសិ, ថេរោ “និសីទិតុកាមោ សត្វា” តិ
ព្យាគ្វា អត្តនោ ចារុបនបិលោតិកសង្ឃាជី ចតុគ្គណំ កត្វា បញ្ញាបេសិ។

សត្វា តស្មី និសីទិត្វា ហេតុន ជីវំ បរាមសិត្វា “មុទុកា ខោ ត្យាយំ,
កស្សប, បិលោតិកសង្ឃាជី” តិ អាហា។ ថេរោ “សត្វា មេ សង្ឃាជីយា មុទុកការំ
កថេតិ, ចារុបិតុកាមោ ភវិស្សតី” តិ ព្យាគ្វា “ចារុបតុ, ភន្តេ, ភគវា សង្ឃាជី” ត្ថិ
អាហា។ កី ត្វំ ចារុបិស្សសិ កស្សចាតិ? តុម្កាកំ និវាសនំ លកន្តោ ចារុបិស្សមិ,
ភន្តេតិ។ “កី បន ត្វំ, កស្សប, ឥមំ បរិភោគជិណ្ឌំ បំសុក្ខលំ ធារេតុំ
សក្ខិស្សសិ? មយា ហិ ឥមស្ស បំសុក្ខលស្ស គហិតទិវសេ ឧទកបរិយន្តំ កត្វា
មហាបថី កម្មិ, ឥមំ ពុទ្ធានំ បរិភោគជិណ្ឌំ ជីវំ នាម ន សក្កា បរិត្តគុណោ
ធារេតុំ, បដិពាលេនេវិទំ បដិបត្តិបូរណាសមត្ថេន ជាតិបំសុក្ខលិកេន គហេតុំ
វដ្តតី” តិ វត្វា ថេរេន សទ្ធិ ជីវំ បរិវត្តេសិ។

ឯវំ បន ជីវបរិវត្តំ កត្វា ថេរេន ចារុតជីវំ ភគវា ចារុបិ, សត្វ ជីវំ ថេរោ
ចារុបិ។ តស្មី សមយេ អចេតនាបិ អយំ មហាបថី “ឧក្ករំ, ភន្តេ, អកត្ថ,
អត្តនា ចារុតជីវំ សាវកស្ស ទិន្ទបុព្វំ នាម នត្ថិ, អហំ តុម្កាកំ គុណំ ធារេតុំ ន
សក្កាមី” តិ វទន្តិវិយ ឧទកបរិយន្តំ កត្វា កម្មិ។ ថេរោបិ “លទ្ធិ ទានិ មយា
ពុទ្ធានំ បរិភោគជីវំ, កី មេ ឥទានិ ឧត្តរិ កត្តព្វំ អត្ថិ” តិ ឧទ្ទតី អកត្វា ពុទ្ធានំ
សន្តិកេយេវ តេរស ធុតគុណោ សមាធាយ សត្តទិវសមត្តំ បុប្ផនោ ហុត្វា
អដ្ឋមេ អរុណោ សហ បដិសម្មិទាហិ អរហត្តំ ចាបុណិ។ សត្វាបិ “កស្សថោ,
ភិក្ខុវេ, ចន្ទបមោ កុលានិ ឧបសម្ព័មតិ, អបកស្សេវ កាយំ អបកស្ស ចិត្តំ
និច្ចនវកោ កុលេសុ អប្បគព្ភោ” តិ (សំ. និ. ២.១៤៦) ឯវមាធិហិ សុត្តេហិ ថេរំ

ថោមត្វា អបរកាគេ ឯតនេវ កស្សបសំយុត្តំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា “មម សាសនេ
ធុតវាធានំ ភិក្ខុនំ មហាកស្សថោ អគ្គោ” តិ ថេវ ហំ នន្តរេ វេ បេសីតិ។

អនុវត្តទ្វារវត្ថុ

១៩២. បញ្ចមេ ធិព្ពចក្កកានំ យទិទំ អនុវត្តោតិ ធិព្ពចក្កកភិក្ខុនំ
អនុវត្តោ វេ អគ្គោតិ វេ ទតិ។ តស្ស ចិល្បាវសីតាយ អគ្គភារោ វេ ធិតញ្ចោ។ ថេវោ
កិវ ភោជនបបញ្ចមត្តំ វេ បេត្វា សេសកាលំ អាណោកំ វេ ឡេត្វា ធិព្ពចក្កនា
សត្ត ឱលោកេន្តោវ វិហារតិ។ ឥតិ អហោវត្តំ ចិល្បាវសីតាយ ឯស
ធិព្ពចក្កកានំ អគ្គោ នាម ជាតោ។ អបិច កប្បសតសហស្សំ
បត្តិតភារេន បេស ធិព្ពចក្កកានំ អគ្គោវ ជាតោ។

តត្រស្ស បញ្ចកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយម្បិ ហិ កុលបុត្តោ
បទុមុត្តរស្សេវ ភគវតោ កាលេ បច្ឆាភត្តំ ធម្មស្សវនត្តំ វិហារំ គប្បន្តេន
មហាជនេន សទ្ធិ អគមាសិ។ អយំ ហិ តទា អញ្ញាតោ អចាកជនាមោ
ឥស្សវកុដ្ឋម្ហិកោ អហោសិ។ សោ ទសពលំ វេ ធិត្វា បរិសបរិយន្តេ វិតោ
ធម្មកថំ សុណាតិ។ សត្តា ទេសនំ យថានុសន្និកំ យដេត្វា ឯកំ ធិព្ពចក្កកំ ភិក្ខុ
ឯតទគ្គជ្ជានេ វេ បេសិ។

តតោ កុដ្ឋម្ហិកស្ស ឯតទហោសិ - “មហាវតាយំ ភិក្ខុ, យំ ឯវំ សត្តា សយំ
ធិព្ពចក្កកានំ អគ្គជ្ជានេ វេ បេសិ។ អហោវតាហម្បិ អនាគតេ
ឧប្បជ្ឈនកពុទ្ធស្ស សាសនេ ធិព្ពចក្កកានំ អគ្គោ ភវេយ្យ” តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា
បរិសន្តរេន គត្វា ស្វាតនាយ ភគវត្តំ ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិ និមន្តេត្វា បុនទិវសេ
ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាធានំ ទត្វា “មហន្តំ ហំ នន្តរំ មយា បត្តិត” តិ
តេនេវ និយាមេន អជ្ជតនាយ ស្វាតនាយាតិ និមន្តេត្វា សត្ត ទិវសានិ

មហាទានំ បវត្តត្វា សបរិវាស្ស ភគវតោ ឧត្តមវត្តានិ ទត្វា “ភគវា នាហំ ឥមំ
សក្ការំ ទិព្ទសម្មត្តិយា ន មនុស្សសម្មត្តិយា អត្ថាយ ករោមិ។ យំ បន តុម្ហេ
ឥតោ សត្តទិវសមត្ថកេ ភិក្ខុំ ទិព្ទចក្កកានំ អគ្គជ្ជានេ វេបយិត្ថ, អហម្មិ
អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ សោភិត្តុរិយ ទិព្ទចក្កកានំ អគ្គោ
ភវេយ្យ” ឆ្លំ បត្តនំ កត្វា ចាទមូលេ និបដ្ឋិ។ សត្តា អនាគតំ ឱលោកេត្វា តស្ស
បត្តនាយ សមិជ្ឈនការំ ព្រាត្វា វេមាហា - “អម្ពោ បុរិស, អនាគតេ
កប្បសតសហស្សបរិយោសានេ គោតមោ នាម ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈិស្សតិ, តស្ស
សាសនេ តុំ ទិព្ទចក្កកានំ អគ្គោ អនុវុទ្ធា នាម ភវិស្សសី” តិ។ វេស្វា បន វត្វា
ភត្តានុមោទនំ កត្វា វិហារមេវ អគមាសិ។

កុដ្ឋម្ហិកោបិ យាវ ពុទ្ធា ជរតិ, តាវ អវិជហិតមេវ កល្យាណកម្មំ កត្វា
បរិទិព្ពតេ សត្តរិ និដ្ឋិតេ សត្តយោជនិកេ សុវណ្ណាចេតិយេ ភិក្ខុសង្ឃំ
ឧបសង្កមិត្វា, “ភន្តេ, កី ទិព្ទចក្កស្ស បរិកម្ម” ឆ្លំ បុច្ឆិ។ បទីបទានំ នាម ទាតុំ
វដ្តតិ ឧចាសកាតិ។ សាដុ, ភន្តេ, ករិស្សមីតិ សហស្សទីចានំយេវ តាវ
ទីបរុក្ខានំ សហស្សំ ការេសិ, តទនន្តរំ តតោ បរិត្តតរេ, តទនន្តរំ តតោ
បរិយត្តតរេតិ អនេកសហស្សេ ទីបរុក្ខេ ការេសិ។ សេសបទីចា បន
អបរិមាណា អហោសុំ។

វេស្វា យាវជីវំ កល្យាណកម្មំ កត្វា ទេវេសុ ច មនុស្សេសុ ច សំសារន្តោ
កប្បសតសហស្សំ អតិក្កមិត្វា កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធស្ស កាលេ ពារាណសិយំ
កុដ្ឋម្ហិយគេហេ និព្ពត្តិត្វា បរិទិព្ពតេ សត្តរិ និដ្ឋិតេ យោជនិកេ ចេតិយេ ពហុ
កំសចាតិយោ កាវាបេត្វា សប្បិមណ្ឌាស្ស បូរេត្វា មជ្ឈេ ឯកេកំ គុឡបិណ្ឌំ
វេបេត្វា ឧដ្ឋាលេត្វា មុខវដ្តិយា មុខវដ្តិ ដុសាបេន្តោ ចេតិយំ បរិក្ខិចាបេត្វា
អត្តនោ សព្ពមហន្តំ កំសចាតី ការេត្វា សប្បិមណ្ឌាស្ស បូរេត្វា តស្ស

មុខវដ្តយំ សមន្តតោ វដ្តសហស្សំ ជាលាបេត្វា មជ្ឈដ្ឋានេ ដូចកំ បិលោតិកាយ
វេបេត្វា ជាលាបេត្វា កំសចាតី សីសេនាទាយ សព្វវត្ថុ យោជនិកំ ចេតិយំ
អនុបរិយាយី។ ឯវំ តេនាបិ អត្តភាវេន យាវជីវំ កល្យាណកម្មំ កត្វា
នេវលោកេ និព្វត្តោ។

បុន អនុប្បន្នេ ពុទ្ធវិស្សិយេវ នគរេ ទុគ្គតកុលស្ស គេហេ បដិសន្ធិ
គណ្ហាត្វា សុមនសេជ្ជិ នាម និស្សាយ វសិ, អន្ធការោតិស្ស នាម អហោសិ។ សោ
បន សុមនសេជ្ជិ នេវសិកំ កបណាទិកវណ៌ព្ពកយាចកានំ គេហាទ្វារេ
មហាទានំ ទេតិ។ អថេកទិវសំ ឧបរិជ្ជោ នាម បច្ចេកពុទ្ធវា គន្ធមាទនបព្ពតេ
និរោធសមាបត្តិ សមាបន្នោ។ តតោ វុដ្ឋាយ “អន្ធិ កស្ស អនុគ្គហំ កាតុំ
វដ្តតី” តិ វីមសិ។ បច្ចេកពុទ្ធវា ច នាម ទុគ្គតានុកម្មកា ហោន្តិ។ សោ “អន្ធិ មយា
អន្ធការស្ស អនុគ្គហំ កាតុំ វដ្តតី” តិ ចិន្តេត្វា “ឥទានិ អន្ធការោ អជីវិតោ
អត្តនោ គេហំ អាគមិស្សតី” តិ ព្យាត្វា បត្តិចីវរមាទាយ គន្ធមាទនបព្ពតា
វេហាសំ អពុគ្គន្ធវា កាមទ្វារេ អន្ធការស្ស សម្មុទេ បច្ចុដ្ឋាសិ។

អន្ធការោ បច្ចេកពុទ្ធវំ តុច្ឆបត្តហត្ថំ ទិស្វា បច្ចេកពុទ្ធវំ អភិវាទេត្វា “អបិ,
ភន្តេ, ភិក្ខុំ លភិត្តា” តិ បុច្ឆិ។ លភិស្សាម មហាបុញ្ញាតិ។ “ភន្តេ, ថោកំ ឥដេវ
ហោថា” តិ វេគេន គន្ធវា អត្តនោ គេហេ មាតុកាមំ បុច្ឆិ - “ភន្តេ, មយំ វេបិ តំ
ភាគភត្ថំ អត្ថិ, នត្ថិ” តិ? អត្ថិ សាមីតិ។ សោ តតោវ គន្ធវា បច្ចេកពុទ្ធស្ស
ហត្ថតោ បត្តមាទាយ អាគន្ធវា “ភន្តេ, មយំ បុរិមភវេ កល្យាណកម្មស្ស
អកតត្តា ភត្ថំ បច្ឆាសីសមាធាវិហារម, អម្ពា កំ ទាតុកាមតាយ សតិ
ធម្មេយ្យធម្មោ ន ហោតិ, ធម្មេយ្យធម្មេ សតិ បដិក្កាហកំ នលភាម, អន្ធិ មេ
ឧបរិជ្ជបច្ចេកពុទ្ធវា ទិដ្ឋោ, ភាគភត្តព្វា អត្ថិ, មយំ ភាគភត្ថំ ឥមស្មី បត្តេ
បក្ខិចាហី” តិ។

ព្យត្តា ឥត្ថី “យតោ មយ្ហំ សាមិកោ ភាគភត្ថំ ទេតិ, មយាបិ ឥមស្មី ទានេ
ភាគិនិយា ភវិតត្ថ” ឆ្លើ អត្ថនោ ភាគភត្ថម្យំ ឧបរិជ្ជស្ស បច្ចេកពុទ្ធស្ស បត្ត
បតិជ្ឈបេត្វា អទាសិ។ អន្តការោ បត្តំ អាហារិច្ឆា បច្ចេកពុទ្ធស្ស ហត្ថេ ឋបេត្វា,
“ភន្តេ, ឯវេចា ទុដ្ឋិវិតា មុច្ឆាមា” តិ អាហា។ ឯវំ ហោតុ, មហាបុញ្ញាតិ។ សោ
អត្ថនោ ឧត្តរសាជកំ ឯកស្មី បទេសេ អត្ថរិច្ឆា, “ភន្តេ, ឥធ និសីទិច្ឆា
បរិភុញ្ញថា” តិ អាហា។ បច្ចេកពុទ្ធា តត្ថ និសីទិច្ឆា នវិវិធំ ចាជិត្តល្យំ
បច្ចវេក្ខន្តោ បរិភុញ្ញិ។ បរិភុត្តកាលេ អន្តការោ បត្តជោវនឧទកំ អទាសិ។
បច្ចេកពុទ្ធា និដ្ឋិតភត្តកិច្ចោ -

“ឥច្ឆិតំ បត្តិតំ តុយ្ហំ, សត្តមេវ សមិជ្ឈតុ;
សព្វេ បូរេន្តុ សង្កប្បា, ចន្ទោ បន្ទរសោ យថា” តិ។ -

អនុមោទនំ កត្វា មគ្គំ បដិបដ្ឋិ។ សុមនសេជ្ជិស្ស ធម្មត្ថ អធិវត្តា ទេវតា “អហោ
ទានំ បរមទានំ ឧបរិជ្ជេ សុប្បតិដ្ឋិត” ឆ្លើ តិក្ខត្តំ វត្វា សាធុការំ អទាសិ។
សុមនសេជ្ជ “កី ត្វំ មំ ឯត្តកំ កាលំ ទានំ ទទមាទំ ន បស្សសី” តិ អាហា។ នាហំ
តវ ទានេ សាធុការំ ទេមិ, អន្តការេន ឧបរិជ្ជបច្ចេកពុទ្ធស្ស ទិន្នបិណ្ឌាចាតេ
បសីទិច្ឆា សាធុការំ ទេមីតិ។

សុមនសេជ្ជិ ចិន្តេសិ - “អច្ឆរិយំ វតីធំ, អហំ ឯត្តកំ កាលំ ទានំ ទេន្តោ ទេវតំ
សាធុការំ ទាបេតុំ នាសក្ខី។ អយំ អន្តការោ មំ និស្សាយ វសន្តោ អនុរូបស្ស
បដិគ្គាហកបុគ្គលស្ស លទ្ធពត្តា ឯកបិណ្ឌាចាតទានេនេវ សាធុការំ ទាបេសិ,
ឯតស្ស អនុច្ឆរិកំ ទត្វា ឯតំ បិណ្ឌាចាតំ មម សន្តកំ កាតុំ វដ្ដតី” តិ អន្តការំ
បក្កោសាបេត្វា “អដ្ឋ តយា កស្សចិ កិញ្ចិ ទានំ ទិន្ន” ឆ្លើ បុច្ឆិ។ អាម, អយ្យ,
ឧបរិជ្ជបច្ចេកពុទ្ធស្ស មេ អត្ថនោ ភាគភត្ថំ ទិន្នន្តិ។ ហន្ត, ភោ, កហាបណំ
គណ្ហិត្វា ឯតំ បិណ្ឌាចាតំ មយ្ហំ ទេហីតិ។ ន ទេមិ អយ្យាតិ។ សោ យាវ សហស្សំ

វង្សសិ, អន្តការពា “សហស្សនាមិ ន ទេមី” តិ អាហា។ ហោតុ, ភោ, យទិ
បិណ្ឌាចាតំ ន ទេសិ, សហស្សំ គណ្ហាត្វា បត្តិ មេ ទេហិតិ។ “ឯតម្បិ ទាតុំ យុត្តំ វា
អយុត្តំ វា ន ជាតាមិ, អយ្យំ បន ឧបវិជ្ជបច្ឆេកពុទ្ធី បុច្ឆិត្វា សចេ ទាតុំ យុត្តំ
ភវិស្សតិ, ទស្សមី” តិ គន្ធា បច្ឆេកពុទ្ធី សម្មាបុណ្ហាត្វា, “ភន្តេ, សុមនសេជ្ជិ មយ្ហំ
សហស្សំ ទត្វា តុម្ហាកំ ទិន្នបិណ្ឌាចាតេ បត្តិ យាចតិ, ទម្មិ វា ន ទម្មិ វា” តិ។ ឧបមំ
តេ បណ្ឌិត ភវិស្សមិ។ សេយ្យជាបិ កុលសតិកេ គាមេ ឯកស្សីយេវ យវេ ទីបំ
ជាលេយ្យ, សេសា អត្តនោ អត្តនោ តេលេន វជ្ជី តេមេត្វា ជាលាបេត្វា
គណ្ហាយ្យំ, បុរិមទីបស្ស បភា អត្ថិ, នត្ថិតិ។ អតិវេកតវា, ភន្តេ, បភា
ហោតិតិ។ ឯវមេវ បណ្ឌិត ឧឡ្ហ័យាតុ វា ហោតុ កជជ្ជិតិក្វា វា, អត្តនោ
បិណ្ឌាចាតេ បវេសំ បត្តិ ទេន្តស្ស សតស្ស វា ទេតុ សហស្សស្ស វា, យត្តកានំ
ទេតិ, តត្តកានំ បុញ្ញំ វង្សតិ។ ត្វំ ទេន្តោ ឯកមេវ បិណ្ឌាចាតំ អទាសិ,
សុមនសេជ្ជស្ស បន បត្តិយា ទិន្នាយ ទ្វេ បិណ្ឌាចាតា ហោត្តិ ឯកោ តវ, ឯកោ ច
តស្សតិ។

សោ បច្ឆេកពុទ្ធី អភិវាទេត្វា សុមនសេជ្ជស្ស សន្តិកំ គន្ធា “បិណ្ឌាចាតេ បត្តិ
គណ្ហា សាមី” តិ អាហា។ ហន្ត, កហាបណាសហស្សំ គណ្ហាតិ។ នាហំ បិណ្ឌាចាតំ
វិក្កិណាមិ, សទ្ធាយ បន តុម្ហាកំ បត្តិ ទេមីតិ។ តាត, ត្វំ មយ្ហំ សទ្ធាយ បត្តិ
ទេសិ, អហំ បន តុយ្ហំ គុណំ បូជេន្តោ សហស្សំ ទេមិ, គណ្ហា, តាតាតិ។ សោ “ឯវំ
ហោត្វ” តិ សហស្សំ គណ្ហា។ តាត, តុយ្ហំ សហស្សំ លទ្ធកាលតោ បដ្ឋាយ
សហត្ថា កម្មករណកិច្ចំ នត្ថិ, វីជិយំ យវំ មាបេត្វា វស។ យេន តុយ្ហំ អត្តោ, តំ
មំ អាហារាបេត្វា គណ្ហាហិតិ។ និរោធសមាបត្តិតោ វុជ្ជិតបច្ឆេកពុទ្ធស្ស
ទិន្នបិណ្ឌាចាតោ នាម តំទិវសមេវ វិចាកំ ទេតិ។ តស្មា សុមនសេជ្ជិ អញ្ញំ ទិវសំ
អន្តការំ គហេត្វា រាជកុលំ អគច្ឆន្តោបិ តំទិវសំ គហេត្វាវ គតោ។

អន្តការស្ស បុញ្ញំ អាគម្ម រាជា សេដ្ឋី អនោលោកេត្វា អន្តការមេវ
ឡិលោកេសី។ កី, ទេវ, ឥមំ បុរិសំ អតិរិយ ឡិលោកេសីតិ? អញ្ញំ ធិវសំ
អទិជ្ជបុព្វត្វា ឡិលោកេមីតិ។ ឡិលោកេតព្វយុត្តកោ ឯស ទេវាតិ។ កោ បនស្ស
ឡិលោកេតព្វយុត្តកោ គុណោតិ? អន្ត អត្តនោ ភាគភត្តំ សយំ អភុញ្ញិត្វា
ឧបរិជ្ជបច្ឆេកពុទ្ធស្ស ទិន្នត្វា មម ហត្ថតោ សហស្សំ លភិ ទេវាតិ។ កោនាមោ
ឯសោតិ? អន្តការោ នាម ទេវាតិ។ “តវ ហត្ថតោ លទ្ធត្វា មមបិ ហត្ថតោ លទ្ធា
អរហតិ, អហម្មិស្ស បូជំ ករិស្សមី” តិ វត្វា សហស្សំ អទាសិ។ ឯតស្ស
វសនគេហំ ជានាថ ភណោតិ? សាធុ ទេវាតិ ឯកំ គេហជ្ជានំ សោធន្តា
កុទ្ធាលេន អាហតាហតជ្ជានេ និធិកុម្មិយោ គីវាយ គីវំ អាហច្ឆ បីតា ទិស្វា
រញ្ញោ អាហេចយីសុ។ រាជា “តេន ហិ គន្ធា ខនថា” តិ អាហ។ តេសំ ខនន្តានំ
ខនន្តានំ ហេជ្ជា គច្ឆន្តិ។ បុន គន្ធា រញ្ញោ អាហេចយីសុ។ រាជា “អន្តការស្ស
វចនេន ខនថា” តិ អាហ។ តេ គន្ធា “អន្តការស្ស វចន” តិ ខនីសុ។ កុទ្ធាលេន
អាហតាហតជ្ជានេ អហិច្ឆត្តកមកុទ្ធានិរិយ កុម្មិយោ ឧជ្ជហីសុ។ តេ ធនំ
អាហរិត្វា រញ្ញោ សន្តិកេ វាសី អកំសុ។ រាជា អមច្ឆេ សន្និចាតេត្វា “ឥមស្មី
នគរេ កស្ស អញ្ញស្ស ឯត្តកំ ធនំ អត្ថី” តិ បុច្ឆិ។ នត្ថិ កស្សចិ ទេវាតិ។ តេន ហិ
អយំ អន្តការោ ឥមស្មី នគរេ ធនសេដ្ឋី នាម ហោត្វតិ។ តំធិវសមេវ សេដ្ឋីច្ឆត្តំ
លភិ។

សោ តតោ បដ្ឋាយ យាវជីវំ កល្យាណកម្មំ កត្វា តតោ ចុតោ ទេវលោកេ
និព្ពត្តោ។ ធិយវត្តំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា អម្ពានំ សត្ត ឧប្បជ្ជនកាលេ
កបិលវត្ថុនគរេ អមិត្តោទនសក្កស្ស គេហោ បដិសន្ធិ គណ្ហិ។
នាមគ្គហណាធិវសេ បនស្ស អនុវត្តោតិ នាមំ អកំសុ។ មហានាមសក្កស្ស
កនិជ្ជភាតា សត្ត ចូឡបិតុបុត្តោ បរមសុខមាលោ មហាបុញ្ញោ អហោសិ។
សុវណ្ណាចាតិយំយេវស្ស ភត្តំ ឧប្បជ្ជិ។ អថស្ស មាតា ឯកធិវសំ “មម បុត្តំ នត្ថិតិ

បទំ ជាឆាបេស្សមី"តិ ឯកំ សុវណ្ណាចាតី អញ្ញាយ សុវណ្ណាចាតិយា បិទហិត្វា
តុច្ឆកំយេវ បេសេសិ។ អន្តរាមគ្គេ ទេវតា ទិព្វបូរេហិ បូរេសុំ។ ឯវំ មហាបុញ្ញោ
អហោសិ។ តិណ្ណំ ឧត្តនំ អនុច្ឆិកេសុ តីសុ ចាសាទេសុ អលង្ក័តនាដកិត្តិហិ
បរិវុតោ ទេវោ វិយ សម្មត្តិ អនុភវិ។

អម្ពាភម្មិ ពោធិសត្តោ តស្មី សមយេ តុសិតបុរា ចរិត្វា
សុទ្ធាទនមហារាជស្ស អគ្គមហោសិយា កុច្ឆិស្មី បដិសន្ធិ គហេត្វា អនុក្កមេន
វុទ្ធិប្បត្តោ ឯក្ខនតីស វស្សនិ អគារមជ្ឈេ វសិត្វា មហាភិកិត្តមនំ និត្តមិត្វា
អនុក្កមេន បដិវុទ្ធសព្ពញ្ញតញ្ញាលោក ពោធិមណ្ឌោ សត្តសត្តាហំ វីតិឆាមេត្វា
ឥសិបតនេ មិគនាយេ ធម្មចក្កប្បត្តនំ បវត្តេត្វា លោកានុក្កហំ ករោត្តោ
រាជគហំ អាគម្ព "បុត្តោ មេ រាជគហំ អាគតោ"តិ សុត្វា "គច្ឆេ ភណោ មម បុត្តំ
អានេថា"តិ បិតរា បហិតេ សហស្សសហស្សបរិវារេ ទស អមច្ឆេ
ឯហិតិក្ខបព្ពដ្ឋាយ បញ្ញាដេត្វា កាឡុទាយិត្តេវេន ចារិកាគមនំ អាយាចិតោ
រាជគហិតោ វីសតិសហស្សភិក្ខុបរិវារេ និត្តមិត្វា កបិលវត្ថុបុរំ គន្ធា
ញាតិសមាគមេ អនេកេហិ ឥទ្ធិទាដិហារិយេហិ សប្បាដិហារិយំ
វិចិត្រធម្មទេសនំ កត្វា មហាជនំ អមតចានំ ចាយេត្វា ទុតិយទិវសេ
បត្តចីវរមាទាយ នគរទ្វារេ ឋិត្វា "កី នុ ខោ កុលនគរំ អាគតានំ សព្ពញ្ញពុទ្ធានំ
អាចិន្តា"ន្តិ អារជ្ជមាណោ "សបទានំ បិណ្ឌាយ ចរណំ អាចិន្តា"ន្តិ ព្រាត្វា
សបទានំ បិណ្ឌាយ ចរណោ "បុត្តោ មេ បិណ្ឌាយ ចរតី"តិ សុត្វា អាគតស្ស
រញ្ញោ ធម្មំ កថេត្វា តេន សកនិវេសនំ បវេសេត្វា កតសក្ការសម្មាណោ តត្ថ
កាតត្ថំ ញាតិជនានុក្កហំ កត្វា រាហុលកុមារំ បញ្ញាដេត្វា នចិវស្សេវ
កបិលវត្ថុបុរតោ មល្លរដ្ឋេ ចារិកំ ចរមាណោ អនុបិយអម្ពវនំ អគមាសិ។

តស៊ី សមយេ សុទ្ធាធនមហារាជា សាក៏យជនំ សន្និច្ចាតេត្វា អាហា -
“សចេ មម បុត្តោ អគារំ អជ្ឈាវសិស្ស, រាជា អភិវិស្ស ចក្កវត្ថិ
សត្តវតនសមន្មាគតោ។ នត្តាបិ មេ រាហុលកុមារោ ខត្តិយគណោន សទ្ធិំ តំ
បរិវារេត្វា អចរិស្ស, តុម្ពេបិ ឯតមត្ថំ ជាឆាថ។ ឥធានិ បន មេ បុត្តោ ពុទ្ធា
ជាតោ, ខត្តិយាវស្ស បរិវារោ ហោន្តុ។ តុម្ពេ ឯកេកកុលតោ ឯកេកំ ធារកំ
ទេថា”តិ។ ឯវំ វុត្តេ ឯកប្បហារេនេវ សហស្សខត្តិយកុមារា បព្វជីសុ។ តស៊ី
សមយេ មហាធាមោ កុដុម្ពសាមិកោ ហោតិ។ សោ អនុរុទ្ធសក្កំ ឧបសង្កមិត្វា
ឯតទវោច - “ឯតវហិ, តាត អនុរុទ្ធ, អភិញ្ញាតា អភិញ្ញាតា សក្យកុមារា
ភគវន្តំ បព្វជិតំ អនុបព្វជន្តិ, អម្ពាភំ កុលេ នត្តិ កោចិ អគារស្មា អនគារិយំ
បព្វជិតោ។ តេន ហិ ត្វំ វា បព្វជ, អហំ វា បព្វជិស្សមី”តិ។ សោ តស្ស វចនំ សុត្វា
យរាវាសេ វុចី អកត្វា អត្ថសត្ថមោ អគារស្មា អនគារិយំ បព្វជិតោ។ តស្ស
បព្វជ្ជានុក្កមោ សង្ឃភេទកក្ខន្ធកេ (ចូឡ្យវ. ៣៣០ អាទយោ) អាគតោវ។

ឯវំ អនុបិយអម្ពវនំ គន្ធា បព្វជិតេសុ បន តេសុ តស៊ីយេវ អន្តោវស្សេ
ភទ្ទិយត្ថេរោ អវហត្ថំ ចាបុណី។ អនុរុទ្ធត្ថេរោ ទិព្វចក្កំ និព្វត្ថេសិ, ទេវទត្ថោ អជ្ជ
សមាបត្តិយោ និព្វត្ថេសិ, អាណន្ទត្ថេរោ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាសិ, ភគុត្ថេរោ ច
កិមិលត្ថេរោ ច បច្ឆា អវហត្ថំ ចាបុណីសុ។ តេសំ បន សព្វេសម្បិ ថេរានំ
អត្ថនោ អត្ថនោ អាគតជ្ជានេ បុព្វបត្ថនាភិនិហារោ អាគមិស្សតិ។ អយំ បន
អនុរុទ្ធត្ថេរោ ធម្មសេនាបតិស្ស សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា ចេតិយវដ្ឋ
ចាចិនំសមិគទាយំ គន្ធា សមណធម្មំ ករោន្តោ សត្ត មហាបុរិសវិគក្ក
វិគក្កេសិ, អជ្ជមេ កិលមតិ។ សត្តា “អនុរុទ្ធា អជ្ជមេ មហាបុរិសវិគក្ក
កិលមតិ”តិ ព្រាត្វា “តស្ស សង្ឃប្បំ បូរេស្សមី”តិ តត្ថ គន្ធា បញ្ញត្តវរុត្តាសនេ
និសិដ្ឋោ អជ្ជមំ មហាបុរិសវិគក្កំ បូរេត្វា

ចតុបច្ចយសន្តោសការវាវាមបដិមណ្ឌិតំ មហាអរិយវំសបដិបទំ (អ. និ.
៨.៣០) កថេត្វា អាកាសេ ឧប្បតិក្ខតា ភេសកលាវនមេវ គតោ។

បេរោ តថាគតេ គតមត្តេយេវ តេវិជ្ជោ មហាឱណាសវោ ហុត្វា “សត្តា
មយំ មនំ ជានិក្ខា អាកន្ធា អដ្ឋមំ មហាបុរិសវិតក្កំ បូរេត្វា អនាសិ។ សោ ច មេ
មនោរថោ មត្តកំ បត្តោ” តិ ពុទ្ធានំ ធម្មទេសនំ អត្តនោ ច បដិវិទូធម្មំ អារត្ត ឥមា
កាថា អភាសិ -

“មម សង្កប្បមញ្ញាយ, សត្តា លោកេ អនុត្តរេ;
មនោមយេន កាយេន, ឥទ្ធិយា ឧបសង្កមិ។

“យថា មេ អហុ សង្កប្បោ, តតោ ឧត្តរិ ទេសយិ;
និប្បបញ្ចរតោ ពុទ្ធា, និប្បបញ្ចមទេសយិ។

“តស្សបំ ធម្មមញ្ញាយ, វិហាសី សាសនេ រតោ;
តិស្សោវិជ្ជា អនុប្បត្តោ, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន” ឆ្លឹក (ថេរគា. ៩០១-៩០៣);

អថ នំ អបរកាគេ សត្តា ជេតវនមហាវិហារេ វិហារន្តោ “មម សាសនេ
ធិត្ថចក្កកានំ អនុរុទ្ធា អគ្គោ” តិ អគ្គជ្ជានេ វេបេសិ។

កទ្ធិយត្ថេវវត្ថុ

១៩៣. ធម្មេ ឧទ្ធាកុលិកានន្តិ ឧច្ឆេ កុលេ ជាតានំ។ កទ្ធិយោតិ អនុរុទ្ធត្ថេវេន
សទ្ធិ និក្ខមន្តោ សក្យរាជា។ កាឡិកោធាយ បុត្តោតិ កាឡិវណ្ណា សា ទេវី,
គោធាតិ បនស្សា នាមំ។ តស្មា កាឡិកោធាតិ វុច្ឆតិ, តស្សា បុត្តោតិ អត្តោ។
កស្មា បនាយំ ឧទ្ធាកុលិកានំ អគ្គោតិ វុត្តោ, កី តតោ ឧទ្ធាកុលិកតរា នត្ថិតិ?
អាម នត្ថិ។ តស្ស ហិ មាតា សាកិយានីនំ អន្តរេ វាយេន សព្វជេដ្ឋិកា, សោយេវ

ច សាកិយកុលេ សម្បត្តំ រដ្ឋំ បហាយ បព្ពដិតោ។ តស្មា ឧទ្ធាកុលិកានំ
អគ្គោតិ វុត្តោ។ អបិច បុព្ពបត្តនានុភាវេន ចេស អនុបជិចាជិយា បញ្ច
ជាតិសតានិ រាជកុលេ និព្ពត្តិត្វា រដ្ឋំ ការេសិយេវ។ ឥមិនាបិ ការណេន
ឧទ្ធាកុលិកានំ អគ្គោតិ វុត្តោ។

បញ្ចកម្មេ បនស្ស អយមនុបុត្តិកថា - អយម្បិ ហិ អតីតេ
បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ មហារោគកុលេ និព្ពត្តោ វុត្តនយេនេវ ធម្មស្សវនត្ថាយ
គតោ។ តំទិវសំ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ ឧទ្ធាកុលិកានំ ភិក្ខុនំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា
“មយាបិ អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ ឧទ្ធាកុលិកានំ ភិក្ខុនំ អគ្គេន
ភវិតុំ វុត្តតិ” តិ តថាគតំ និមន្តេត្វា សត្ត ទិវសានិ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស
មហាទានំ ទត្វា, “ភន្តេ, អហំ ឥមស្ស ទានស្ស ជលេន នាញំ សម្បត្តិ អាកម្ពាមិ,
អនាគតេ បន ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ ឧទ្ធាកុលិកានំ ភិក្ខុនំ អគ្គោ
ភវេយ្យ” តិ បត្តយិត្វា ចាទមូលេ និបដ្ឋិ។

សត្តា អនាគតំ ឡិលោកេន្តោ សមិជ្ឈនភារំ ទិស្វា “សមិជ្ឈិស្សតិ តេ ឥទំ
កម្មំ, ឥតោ កប្បសតសហស្សវសានេ គោតមោ នាម ពុទ្ធា ឧប្បជ្ជិស្សតិ, តុ
តស្ស សាសនេ ឧទ្ធាកុលិកានំ ភិក្ខុនំ អគ្គោ ភវិស្សសី” តិ ព្យាករិត្វា
ភត្តានុមោទនំ កត្វា វិហារំ អគមាសិ។ សោបិ តំ ព្យាករណំ លភិត្វា
ឧទ្ធាកុលិកសំវត្តនិកកម្មំ បុច្ឆិត្វា ធម្មាសនានិ ការេត្វា តេសុ បច្ចត្តរណានិ
សន្តរាបេត្វា ធម្មពិជនិយោ ធម្មកថិកវដ្តំ ឧបោសថាគារេ បទីបតេលទានន្តិ ឯវំ
យាវជីវំ ពហុវិធំ កល្យាណកម្មំ កត្វា តត្ថ កាលកតោ ទេវេសុ ច មនុស្សេសុ
ច សំសរេន្តោ កស្សបទសពលស្ស ច អម្ពាកញ្ច ភគវតោ អន្តរេ ពារាណសិយំ
កុដុម្ពិយយេវ និព្ពត្តោ។

តែង ច សមយេន សម្ពហុលា បច្ចេកពុទ្ធា កន្លែងនបព្ពតា អាគម្ម
ពារាណសីយំ គង្គាយ តិរេ ជាសុកដ្ឋានេ និសីទិទ្វា បិណ្ឌាចាតំ បរិភូត្តិ។ សោ
កុដ្ឋមិយោ តេសំ និពទ្ធមេវ តស្មី ហ្នែនេ ភត្តវិស្សគ្គករណំ ញត្វា អដ្ឋ
ចាសាណាជលកានិ អត្ថវិទ្យា យាវជីវំ បច្ចេកពុទ្ធធេ ឧបជ្ឈហិ។ អថេកំ ពុទ្ធគំ
នេវមនុស្សេសុ សំសរិទ្ធា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កបិលវត្ថុនគរេ ខត្តិយកុលេ
និព្ពត្តិ។ នាមគ្គហធានិវេសេ ចស្ស ភទ្ទិយកុមារោតិ នាមំ អកំសុ។ សោ វយំ
អាគម្ម ហេជ្ជា អនុវុទ្ធសុត្តេ វុត្តនយេនេវ ធន្នំ ខត្តិយានំ អព្ពន្ធអោ ហុត្វា សត្តិ
អនុបិយអម្ពវេនេវិហារន្តេ សត្តុ សន្តិកេ បព្ពតិទ្វា អរហត្តំ ចាបុណ្ហិ។ អថ សត្តា
អបរកាគេ ជេតវនមហាវិហារេ វិហារន្តោ “មម សាសនេ ឧទ្ធាកុលិកានំ
កាឡិកោធាយ បុត្តោ ភទ្ទិយត្ថេរោ អគ្គោ” តិ អគ្គដ្ឋានេ វេបេសិ។

លក្ខណៈភទ្ទិយត្ថេរវត្ថុ

១៩៤. សត្តមេ មញ្ញុស្សរាទន្តិ មធុរស្សរាទំ។ លក្ខណៈភទ្ទិយោតិ ឧព្ពេជន
រស្សោ, នាមេន ភទ្ទិយោ។ តស្សាបិ បញ្ញាកម្មេ អយមនុបុព្វិកថា - អយម្បិ ហិ
បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតីនគរេ មហាកោគកុលេ និព្ពត្តោ វុត្តនយេនេវ
ធម្មស្សវនត្ថាយ វិហារំ គតោ។ តស្មី សមយេ សត្តារំ ឯកំ មញ្ញុស្សរំ ភិក្ខុ
ឯតទគ្គេ វេបេន្តំ ទិស្វា “អហោ វតាហម្បិ អនាគតេ អយំ ភិក្ខុវិយ ឯកស្ស
ពុទ្ធស្ស សាសនេ មញ្ញុស្សរាទំ ភិក្ខុនំ អគ្គោ ភវេយ្យ” ន្តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា សត្តារំ
និមន្តេត្វា សត្ត ទិវសានិ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា, “ភន្តេ,
អហំ ឥមស្ស ទានស្ស ជលេន ន អញ្ចំ សម្បត្តិ អាកម្ពាមិ, អនាគតេ បន
ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ មញ្ញុស្សរាទំ ភិក្ខុនំ អគ្គោ ភវេយ្យ” ន្តិ បត្តយិត្វា
សត្តចាទម្បលេ និបជ្ជិ។ សត្តា អនាគតំ ឱលោកេន្តោ សមិជ្ឈនការំ ទិស្វា
“សមិជ្ឈិស្សតិ តេ ឥទំ កម្មំ, ឥតោ កប្បសតសហស្សវសានេ គោតមោ នាម

ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈិស្សតិ, តំ តស្ស សាសនេ មញ្ញុស្សរាជំ ភិក្ខុនំ អន្តោ ភវិស្សសី" តិ
ព្យាករិត្វា វិហារំ អគមាសិ។

សោមិ តំ ព្យាករណំ លភិក្ខុ យាវជីវំ កល្យាណកម្មំ កត្វា តតោ
កាលកតោ ទេវេសុ ច មនុស្សេសុ ច សំសរន្តោ វិបស្សីសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ
ចិត្តបត្តកោកិលោ នាម ហុត្វា ខេមេ មិគទាយេ វសន្តោ ឯកទិវសំ ហិមវន្តំ
គន្ធា មជ្ជំ អម្ពជលំ តុណ្ហាន គហេត្វា អាគច្ឆន្តោ ភិក្ខុសង្ឃបរិវតំ សត្តារំ ទិស្វា
ចិន្តេសិ - “អហំ អញ្ញេសុ ទិវសេសុ វិត្តកោ តថាគតំ បស្សមិ, អដ្ឋ បន មេ ឥមំ
អម្ពបក្កំ បុត្តកានំ អត្ថាយ អាគតំ។ តេសំ អញ្ញម្បិ អាហរិត្វា ទស្សមិ, ឥមំ បន
ទសពលស្ស ធាតុំ វដ្ដតី” តិ ឱតរិត្វា អាកាសេ ចរតិ។ សត្តា តស្ស ចិត្តំ ព្រាត្វា
អសោកត្ថេវ នាម ឧបជ្ជាកំ ឱលោកេសិ។ សោ បត្តំ និហរិត្វា សត្ត ហត្ថ
ឋបេសិ។ សោ កោកិលោ ទសពលស្ស បត្ថេ អម្ពបក្កំ បតិជ្ជាបេសិ។ សត្តា
តត្ថេវ និសីទិត្វា តំ បរិភុញ្ញិ។ កោកិលោ បសន្នចិត្តោ បុនប្ប្បនំ ទសពលស្ស
តុណ្ហោ អារវន្តេត្វា ទសពលំ វន្តិត្វា អត្តនោ កុលាវកំ គន្ធា សត្តាហំ បីតិសុខេន
វីតិនាមេសិ។ ឯត្ថកំ តស្មី អត្តភាវេ កល្យាណកម្មំ, ឥមិនាស្ស កម្មេន សរោ
មជ្ជរោ អហោសិ។

កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ បន ចេតិយេ អារទ្ធ “កីបមាណំ ករោម?
សត្តយោជនប្បមាណំ។ អតិមហន្តំ ឯតំ, ធយោជនំ ករោម។ ឥទម្បិ អតិមហន្តំ,
បញ្ចយោជនំ ករោម, ចតុយោជនំ, តិយោជនំ, ទិយោជន” តិ វុត្ថេ អយំ តទា
ជេដ្ឋវឌ្ឍកី ហុត្វា “ឯថ, ភោ, អនាគតេ សុខបដិជគ្គិយំ កាតុំ វដ្ដតី” តិ វត្វា វដ្ដំ
អាទាយ បរិក្ខិបន្តោ ភារុតមត្តកេ ឋត្វា “ឯកេកំ មុខំ ភារុតំ ភារុតំ ហោតុ,
ចេតិយំ យោជនាវដ្ដំ យោជនុព្ពេធំ ភវិស្សតី” តិ អាហ។ តេ តស្ស វចនេ អដ្ឋសុ។
ឥតិ អប្បមាណាស្ស ពុទ្ធស្ស បមាណំ អកាសីតិ។ តេន កម្មេន

និព្វត្តនិព្វត្តជ្ជានេ អញ្ជេហិ ហីនតវប្បមាលោ អហោសិ។ សោ អម្ពាភំ សត្ត
កាលេ សាវត្ថិយំ មហាកោគកុលេ និព្វត្តិ។ “ភទ្ទិយោ”តិស្ស នាមំ អកំសុ។
សោ វយប្បត្តោ សត្តវិ ជេតវនមហាវិហារេ បជិវសន្តេវិហារំ គន្ធា ធម្មទេសនំ
សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធោ បព្ពជិត្វា សត្តុ សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា វិបស្សនាយ
កម្មំ ករោន្តោ អរហត្តំ ចាបុណី។ អថ នំ សត្តា អបរកាគេ អរិយវរគណមជ្ឈេ
និសិន្នោ មញ្ញុស្សរានំ ភិក្ខុនំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសិ។

បិណ្ឌោលការទ្វាជត្តវត្ថុ

១៩៥. អដ្ឋមេ សីហនាទិកានន្តិ សីហនាទំ ននន្តានំ។ បិណ្ឌោលការទ្វាជាតិ
សោ កិវ អរហត្តំ បត្តទិវសេ អវាបុរណំ អាទាយ វិហារេនវិហារំ បរិវេណេន
បរិវេណំ គន្ធា “យស្ស មគ្គេ វា ជលេ វា កម្ពុត្វា អត្ថិ, សោ មំ បុច្ឆត្វ”តិ សីហនាទំ
ននន្តោវិចរិ។ ពុទ្ធានម្បិ បុរតោ វត្វា “ឥមស្មី, ភន្តេ, សាសនេ កតព្ពកិច្ចំ មយ្ហំ
មត្តកំ បត្ត”ន្តិ សីហនាទំ ននិ។ តស្មា សីហនាទិកានំ អគ្គោ នាម ជាតោ។

បញ្ចកម្មេ បនស្ស អយមនុបុព្វិកថា - អយំ កិវ បទុមុត្តវពុទ្ធកាលេ
បព្ពតចានេ សីហាយោនិយំ និព្វត្តោ។ សត្តា បច្ឆសសមយេ លោកំ
វេលោកេន្តោ តស្ស ហេតុសម្បត្តិ ទិស្វា ហំសវតិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ
សីហោ គោចរាយ បក្កន្តេ តស្ស វសនគុហំ បរិសិត្វា អាកាសេ បល្លង្គំ
អាភុជិត្វា និរោធំ សមាបដ្ឋិត្វា និសីទិ។ សីហោ គោចរំ លភិត្វា និវត្តោ
គុហាទ្វារេ វិតោ អន្តោគុហាយំ ទសពលំ និសិទ្ធិំ ទិស្វា “មម វសនជ្ជានំ អាគន្ធា
អញ្ជោ សត្តោ និសីទិតុំ សមត្តោ នាម នត្ថិ, មហាន្តោ វតាយំ បុរិសោ, យោ
អន្តោគុហាយំ បល្លង្គំ អាភុជិត្វា និសិន្នោ។ សរីរប្បភាបិស្ស សមន្តា ជរិត្វា
គតា, មយា វេរុបំ អច្ឆរិយំ នទិជ្ជបុព្វំ។ អយំ បុរិសោ ឥមស្មី លោកេ
បូជនេយ្យានំ អគ្គោ ភវិស្សតិ, មយាបិស្ស យថាសត្តិ យថាពលំ សក្ការំ កាតុំ

វដ្តតី"តិ ជលជលជាតិ នាធាកុសុមាតិ អាហរិត្វា ភូមិតោ យាវ
និសិន្នបល្លង្គដ្ឋានា បុច្ឆាសនំ សន្តិវត្វា សព្វវត្ថុ សម្មុទ្ធជ្ជានេ តថាគតំ
នមស្សមាធនោ អដ្ឋាសិ។ បុនទិវសេ បុរាណបុច្ឆានិ អបនេត្វា នវបុប្ផហិ អាសនំ
សន្តិ។

ឯតេនេវ និយាមេន សត្ត ទិវសានិ បុច្ឆាសនំ បញ្ញាបេត្វា
ពលវប័តិសោមនស្សំ និព្វត្តត្វា គុហាធាវេ អារក្ខំ គណ្ហិ។ សត្តមេ ទិវសេ
សត្តា និរោធតោ វុជ្ជាយ គុហាធាវេ អដ្ឋាសិ។ សីហោបិ មិគរាជា តថាគតំ
តិក្ខត្តំ បទក្ខិណំ កត្វា ចតុសុ ហ៊ានេសុ វដ្តិត្វា បដិក្ខមិត្វា អដ្ឋាសិ។ សត្តា
“វដ្តិស្សតិ ឯត្ថកោ ឧបនិស្សយោ ឯតស្ស”តិ វេហាសំ អពុគ្គន្ធវិហារមេវ
គតោ។

សោបិ សីហោ ពុទ្ធវិយោគេន ឧក្ខិតោ កាលំ កត្វា ហំសវតីនគរេ
មហាសាលកុលេ បដិសន្ធិ គណ្ហិត្វា វយប្បត្តោ ឯកទិវសំ នគរវាសីហិ សន្ធិ
វិហារំ គន្ធា ធម្មទេសនំ សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ សីហនាទិកានំ អគ្គដ្ឋានេ
វេបេន្តំ ទិស្វា វុត្តនយេនេវ សត្តាហំ មហាទានំ បវត្តត្វា តំ ហ៊ានន្តរំ បត្តត្វា
សត្តារា សមិជ្ឈនការំ ទិស្វា ព្យាកតោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា តត្ថ កាលកតោ
ទេវេសុ ច មនុស្សេសុ ច សំសារន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ រាជគហនគរេ
ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្វត្តិ។ នាមេន ភារធារជា នាម អហោសិ។ សោ
វយប្បត្តោ តយោ វេទេ ឧគ្គហេត្វា បញ្ចា មាណវសតានិ មន្តេ វាចេន្តោ វិចរតិ។
សោ អត្ថនោ ជេដ្ឋកភាវេន និមន្តនដ្ឋានេសុ សព្វេសំ ភិក្ខុំ សយមេវ សម្មជិដ្ឋិ។
ឯសោ កិវ ព្យាសកំ លោលធាតុកោ អហោសិ។ សោ តេហិ មាណវេហិ សន្ធិ
“កុហិ យាគុ កុហិ ភត្ត”ន្តិ យាគុភត្តខន្ធកានេវ បរិយេសមាធនោ ចរតិ។ សោ

គតគតជ្ជានេ បិណ្ឌាមេវ បដិមាធនោ ចរតីតិ បិណ្ឌាលការទ្វាជាតេវ
បញ្ញាយិ។

សោ ឯកទិវសំ សត្វិ រាជគហមនុប្បត្ត ធម្មកមំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្វោ
បព្ពជិត្វាវិបស្សនាយ កម្មំ ករោនោ អរហត្តំ ចាបុណិ។ អរហត្តំ
បត្តវេលាយមេវ អវាបុរណំ អាធាយ វិហារេន វិហារំ បរិវេណេន បរិវេណំ
គន្ធា “យស្ស មគ្គេ វា ជលេ វា កម្ព្លា អត្ថិ, សោ មំ បុច្ឆត្វ” តិ សីហនាទំ នននោ
វិចរិ។ សោ ឯកទិវសំ រាជគហសេដ្ឋិនា វេជ្ជបរម្បរាយ ឧស្សបេត្វា អាកាសេ
លក្ខិតំ ជយសុមនវណ្ណំ ចន្ទនសារបត្តំ ឥទ្ធិយា អាធាយ សាធុការំ ទទន្តេន
មហាជនេន បរិវត្តាវិហារំ អាគន្ធា តថាគតស្ស ហត្ថេ វេបេសិ។ សត្វា
ជាធនោវេ បដិបុច្ឆិ - “កុតោ តេ, ការទ្វាជ, អយំ បត្តោ លទ្វោ” តិ? សោ
លទ្ធការណំ កថេសិ។ សត្វា “ត្វំ ឯវុវុបំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មំ មហាជនស្ស
នស្សេសិ, អកត្តត្ថំ តយា កត” ត្ថិ អនេកបរិយាយេន វិគរហិត្វា “ន, ភិក្ខុវេ,
ភិហីនំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មំ ឥទ្ធិចាជិហារិយំ នស្សេតត្ថំ, យោ នស្សេយ្យ, អាបត្តិ
ទុក្កជស្ស” តិ (ចូឡវ. ២៥២) សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេសិ។

អថ ភិក្ខុសង្ឃមជ្ឈេ កថា ឧទទាទិ - “សីហនាទិយត្ថេវា អរហត្តំ
បត្តទិវសេ ភិក្ខុសង្ឃមជ្ឈេ ‘យស្ស មគ្គេ វា ជលេ វា កម្ព្លា អត្ថិ, សោ មំ បុច្ឆត្វ’ តិ
កថេសិ។ ពុទ្ធានម្បិ សម្មុទេ អត្តនោ អរហត្តប្បត្តិ កថេសិ, អញ្ញោ សាវកា
តុណ្ហិ អហេសុំ។ អត្តនោ សីហនាទិយភាវេនេវ មហាជនស្ស បសាទំ ជនេត្វា
វេហាសំ អព្ពគ្គន្ធា ចន្ទនសារបត្តព្វា គណ្ហិ” តិ។ តេ ភិក្ខុ ឥមេ តយោបិ គុណោ
ឯកតោ កត្វា សត្ត កថយីសុ។ ពុទ្ធា ច នាម គរហិតព្ពយុត្តកំ គរហន្តិ,
បសំសិតព្ពយុត្តកំ បសំសន្តិ ឥមស្មី ហិណេ យេស្ស បសំសិតព្ពយុត្តមេវ អន្តំ
គហេត្វា “តិណ្ហំ ទោ បន, ភិក្ខុវេ, ឥទ្ធិយានំ ភាវិតត្តា ពហុលីកតត្តា

ការផ្ទេរជាតិក្នុងអញ្ញាញាណ - ‘ខ្ញុំណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្តត្តាយាតិ បដានាមី’ តិ។ កតមេសំ តិណ្ណំ? សតិទ្រិយស្ស, សមាធិទ្រិយស្ស, បញ្ញាទ្រិយស្ស។ ឥមេសំ ខោ, ភិក្ខុវេ, តិណ្ណំ ឥទ្ធិយានំ ភាវិតត្តា ពហុលីកតត្តា ការផ្ទេរជាតិក្នុងអញ្ញាញាណ - ‘ខ្ញុំណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្តត្តាយាតិ បដានាមី’ តិ (សំ. និ. ៥.៥១៩) ថេរំ បសំសិទ្ធា សីហនាទិកានំ ភិក្ខុនំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេសិ។

មន្ត្រាណិបុត្តបុណ្ណត្ថេរវត្ថុ

១៩៦. នវមេ បុណ្ណេ មន្ត្រាណិបុត្តតិ នាមេន បុណ្ណេ,
មន្ត្រាណិព្រាហ្មណីយា បន សោ បុត្តតិ មន្ត្រាណិបុត្តា។ តស្ស បញ្ចកម្មេ
អយមនុបុត្តិកថា - អយំ កិវ បទុមុត្តរទសពលស្ស ឧប្បត្តិតោ បុរេតរមេវ
ហំសវតីនគរេ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្វត្តិ។ តស្ស នាមគ្គហណាទិវសេ
គោតមោតិ នាមំ អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ តយោ វេទេ ឧត្តណ្ឌិត្វា
សព្វសិប្បសុ កោរិទោ ហុត្វា បញ្ចមាណាវកសតបរិវារោវិចរន្តោ តយោបិ
វេទេ ឱលោកេត្វា មោក្ខធម្មំ អទិស្វា “ឥទំ វេទត្ថយំ នាម កទលិក្ខន្ធវារិយ ពហិ
មជ្ឈំ អន្តោ និស្សរំ, ឥមំ គហេត្វាវិចរណំ ដុសកោដ្ឋនសទិសំ ហោតិ។ កី មេ
ឥមីនា” តិ ឥសិបព្ពន្ធិ បព្ពជិត្វា ព្រហ្មវិហារេ និព្វត្តត្វា “អបរិហ័នជ្ឈនោ
ព្រហ្មលោកោក្ខបបន្នោ ភវិស្សមី” តិ បញ្ចហិ មាណាវកសតេហិ សទ្ធិ
បព្ពតថាទំ គន្ធា ឥសិបព្ពន្ធិ បព្ពជិ។ តស្ស បរិវារាទិ អដ្ឋារស្ស ជជិលសហស្សានិ
អហោសុំ។ សោ បញ្ច អភិញ្ញា អដ្ឋ សមាបត្តិយោ និព្វត្តត្វា តេសម្បិ
កសិណាបរិកម្មំ អាចិត្តិ។ តេ តស្ស ឱវាទេ ឋត្វា សព្វេបិ បញ្ច អភិញ្ញា អដ្ឋ
សមាបត្តិយោ និព្វត្តសុំ។

អធ្វានេ អតិក្កន្តេ តស្ស គោតមតាបសស្ស មហាល្លកកាលេ
បទុមុត្តរទសពាលេ បឋមាភិសម្ពោធិ បត្វា បវត្ថិតវរធម្មចក្កោ
ភិក្ខុសតសហស្សបរិវារោ ហំសវតីនគរំ ឧបនិស្សាយ វិហាសិ។ សោ ឯកទិវសំ
បច្ឆសសមយេ លោកំ ឱលោកេន្តោ គោតមតាបសស្ស បរិសាយ
អរហត្ថបនិស្សយំ គោតមតាបសស្ស ច “អហំ អនាគតេ
ឧប្បជ្ឈមានកពុទ្ធស្ស សាសនេ ធម្មកថិកភិក្ខុនំ អក្កោ ភវេយ្យ” ត្ថិ បត្តនការព្វា
ទិស្វា ចាតោវ សវីរបជិជគ្គនំ កត្វា អត្តនោ បត្តចីវរំ សយមេវ គហេត្វា
អញ្ញាតកវេសេន គោតមតាបសស្ស អន្តេវាសិកេសុ វនមូលដលាដលត្ថាយ
គតេសុ គន្ធា គោតមស្ស បណ្ណាសាលាទ្វារេ អជ្ជាសិ។ គោតមោ ពុទ្ធានំ
ឧប្បន្នការំ អជានន្តោបិ ទូរតោវ ទសពលំ ទិស្វា “អយំ បុរិសោ លោកតោ
មុត្តោ ហុត្វា បញ្ញាយតិ, យថា អស្ស សវីរនិប្បត្តិ យេហិ ច លក្ខណេហិ
សមន្មាគតោ អគារមជ្ឈេ វា តិដ្ឋន្តោ ចក្កវត្ថុ វាជា ហោតិ, បព្ពជន្តោ វា
វិវដ្ឋន្តោ សព្ពញ្ញាពុទ្ធា ហោតី” តិ ព្រាហ្ម បឋមទស្សនេនេវ ទសពលំ
អភិវាទេត្វា “ឥតោ ឯថ ភគវា” តិ ពុទ្ធាសនំ បញ្ញាបេត្វា អនាសិ។ តថាគតោ
តាបសស្ស ធម្មំ ទេសយមា នោ និសីទិ។

តស្មី សមយេ តេ ជជិលា “បណីតបណីតំ វនមូលដលាដលំ អាចរិយស្ស
ទត្វា សេសកំ បរិភុត្តិស្សមា” តិ អាគច្ឆន្តា ទសពលំ ឧទ្ទាសនេ, អាចរិយំ បន
នីចាសនេ និសិទ្ធិ ទិស្វា “បស្សថ, មយំ ‘ឥមស្មី លោកេ អម្ពា កំ អាចរិយេន
ឧត្តរិតរោ នត្ថី’ តិ វិចរាម។ ឥទានិ បន នោ អាចរិយំ នីចាសនេ និសីទាបេត្វា
ឧទ្ទាសនេ និសិទ្ធកោ ឯកោ បញ្ញាយតិ, មហន្តោ វតាយំ បុរិសោ ភវិស្សតី” តិ
បិដកានិ គហេត្វា អាគច្ឆន្តិ។ គោតមតាបសោ “ឥមេ មំ ទសពលស្ស សន្តិកេ
វន្តេយ្យ” ត្ថិ ភីតោ ទូរតោ អាហា - “តាតា, មា មំ វន្តិត្ថ, សនេវកេ លោកេ
អត្ថបុគ្គលោ សព្ពេសំ វន្តនារហោ បុរិសោ ឥធនិសិន្នោ, ឯតំ វន្តថា” តិ។ តាបសា

“ន អជាជិត្វា អាចរិយោ កថេស្សតី” តិ សញ្ញេវ តថាគតស្ស ចារេ វជ្ជីសុ។
“តាតា, អម្ពាភំ អញ្ញំ ធនពលស្ស ធាតព្វយុត្តកំ ភោជនំ នត្ថិ, ឥមំ
វនមូលដលាដលំ ធន្យាមា” តិ បណ្ឌិតបណ្ឌិតំ ពុទ្ធានំ បត្តេ បតិជ្ជាបេសិ។
សត្តា វនមូលដលាដលំ បរិភុញ្ញិ។ តទនន្តរំ តាបសោបិ សទ្ធិ អន្តោវាសិកេហិ
បរិភុញ្ញិ។ សត្តា ភត្តកិច្ចំ កត្វា “ទ្វេ អគ្គសាវកា ភិក្ខុសតសហស្សំ គហេត្វា
អាគច្ឆន្ទ” តិ ចិន្តេសិ។ តស្មី ខណោ អគ្គសាវកោ មហាទេវលត្ថេរោ “កហំ នុ ខោ
សត្តា គតោ” តិ អាវុដ្ឋន្តោ “សត្តា អម្ពាភំ អាគមនំ បច្ឆាសីសតី” តិ
ភិក្ខុសតសហស្សំ គហេត្វា សត្តុ សន្តិកំ គត្វា វជ្ជិត្វា នមស្សមាណោ អជ្ជាសិ។

គោតមោ អន្តោវាសិកេ អាហា - “តាតា, អម្ពាភំ អញ្ញោ សក្ការោ នត្ថិ,
ភិក្ខុសង្ឃោ ធុកេន បិតោ។ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស បុច្ឆាសនំ
បញ្ញាបេស្យាម, ជលជលបុច្ឆានិ អាហារថា” តិ។ តេ តាវទេវ បព្ពតចានតោ
វណ្ណាគន្ធសម្បជ្ជានិ បុច្ឆានិ ឥទ្ធិយា អាហារិត្វា សារិបុត្តត្រូវស្ស វត្ថុម្ហិ
វុត្តនយេនេវ អាសនានិ បញ្ញាបយីសុ។ និរោធសមាបត្តិសមាបជ្ជនម្ហិ
ធម្មតាធារណម្ហិ សព្វំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្វំ។

សត្តា សត្តមេ ទិវសេ និរោធតោ វុជ្ជាយ បរិវារេត្វា បិតេ តាបសេ ទិស្វា
ធម្មកថិកភាវេ ឯតទគ្គប្បត្តំ សាវកំ អាមន្តេសិ - “ឥមិនា ភិក្ខុ ឥសិគណោន
មហាសក្ការោ កតោ, ឯតេសំ បុច្ឆាសនានុមោទនំ ករោហី” តិ។ សោ សត្តុ វចនំ
សម្បជ្ជិត្វា តិណិ បិដកានិ សម្មសិត្វា អនុមោទនំ អកាសិ។ តស្ស
ទេសនាបរិយោសានេ សត្តា សយំ ព្រហ្មយោសំ និច្ឆារេត្វា ធម្មំ ទេសេសិ។
ទេសនាបរិយោសានេ វេបេត្វា គោតមតាបសំ សេសា អជ្ជាវស
សហស្សដដិលា អរហត្តំ ចាបុណីសុ។

គោតមោ បន តេនត្តភាវេន បដិវេដំ កាតុំ អសក្កោន្តោ ភកវន្តំ អាហា -
“ភកវា យេន ភិក្ខុនា បឋមំ ធម្មោ ទេសិតោ, កោ នាម អយំ តុម្ហាកំ
សាសនេ” តិ? អយំ គោតម មយ្ហំ សាសនេ ធម្មកថិកានំ អន្តោ តិ។ “អហម្មិ,
ភន្តេ, ឥមស្ស សត្ត ទិវសានិ កតស្ស អធិការស្ស ជលេន អយំ ភិក្ខុវិយ
អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ ធម្មកថិកានំ អន្តោ ភវេយ្យ” តិ បត្តនំ
កត្វា ចាធម្មលេ និបជ្ជិ។

សត្តា អនាគតំ ឡិលោកេត្វា អនន្តរាយេនស្ស បត្តនាយ សមិជ្ឈនការំ
ញាត្វា “អនាគតេ កប្បសតសហស្សវសានេ គោតមោ នាម ពុទ្ធា
ឧប្បជ្ឈិស្សតិ, តុំ តស្ស សាសនេ ធម្មកថិកានំ អន្តោ ភវិស្សសី” តិ ព្យាករិត្វា
តេ អរហត្តប្បត្ត តាបសេ “ឯថ ភិក្ខុវោ” តិ អាហា។ សព្វេ អន្តរបាតកេសមស្ស
ឥទ្ធិមយបត្តិវេរធរា វស្សសដ្ឋិកត្តេវសទិសា អហោសុំ។ សត្តា
ភិក្ខុសង្ឃមាធាយ វិហារំ គតោ។

គោតមោបិ យាវជីវំ តថាគតំ បរិចរិត្វា យថាពលំ កល្យាណកម្មំ កត្វា
កប្បសតសហស្សំ ទេវេសុ ច មនុស្សេសុ ច សំសរិត្វា អម្ហាកំ ភកវតោ
កាលេ កបិលវត្ថុនគរស្ស អវិទូរេ ទោណាវត្ថុព្រាហ្មណកាមេ
ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិ។ តស្ស នាមគ្គហណាទិវសេ
បុណ្ណាមាណវោតិ នាមំ អកំសុ។ សត្តិ អភិសម្ពោធិ បត្វា បវត្តិតវេរធម្មចក្កេ
អនុបុព្វេន អាគន្ធា រាជគហំ ឧបនិស្សយ វិហារេន្តេ អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញត្ថេរោ
កបិលវត្ថុំ គន្ធា អត្ថនោ ភាគិនេយ្យំ បុណ្ណាមាណាវំ បព្ពាជេត្វា បុនទិវសេ
ទសពលស្ស សន្តិកំ អាគន្ធា ភកវន្តំ វន្តិត្វា អាបុច្ឆិត្វា និវាសត្ថាយ ធន្តន្តធម៌
គតោ។ បុណ្ណាបិ មន្តាណិបុត្តោ មាតុលេន អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញត្ថេវេន សទ្ធិ
ទសពលស្ស សន្តិកំ អគន្ធា “មយ្ហំ បព្ពជិតកិច្ចំ មត្តកំ ចាបេត្វាវ ទសពលស្ស

សន្តិកំ គមិស្សមី”តិ កបិលវត្ថុស្មីយេវ ឡីហីនោ យោនិសោមនសិការេ កម្មំ
ករោន្តោ នចិរស្សេវ អរហន្តំ ចាបុណី។ តស្ស សន្តិកេ បព្ពជិតកុលបុត្តាបិ
បញ្ចសតា អហេសុំ។ ថេរោ សយំ ទសកថាវត្ថុលាភិតាយ តេបិ ទសហិ
កថាវត្ថុហិ ឡីវទតិ។ តេ តស្ស ឡីវទេ ឋត្វា សព្ពេវ អរហន្តំ បត្តា។

តេ អត្តនោ បព្ពជិតកិច្ចំ មត្តកំ បត្តំ ញាត្វា ឧបជ្ឈាយំ ឧបសង្កមិត្វា
អាហំសុ - “ភន្តេ, អម្ពាភំ កិច្ចំ មត្តកំ បត្តំ, ទសន្ទញ្ច មហាកថាវត្ថុនំ លាភិនោ,
សមយោ នោ ទសពលំ បស្សិតុ”ន្តិ។ ថេរោ តេសំ កថំ សុត្វា ចិន្តេសី - “មម
ទសកថាវត្ថុលាភិតំ សត្តា ជាតាតិ, អហំ ធម្មំ ទេសេន្តោ ទស កថាវត្ថុនិ
អមុញ្ញោវ ទេសេមិ។ មយំ គច្ឆន្តេ សព្ពេបិមេ ភិក្ខុ បរិវារេត្វា គច្ឆិស្សន្តិ, ឯវំ
គណសង្គណិកាយ គន្ធា បន អយុត្តំ មយំ ទសពលំ បស្សិតុំ, ឥមេ តាវ គន្ធា
បស្សន្តិ”តិ តេ ភិក្ខុ អាហា - “អាវុសោ, តុម្ពេ បុរតោ គន្ធា តថាគតំ បស្សថ, មម
វចនេន ទសពលស្ស ចានេ វន្តថ, អហម្បិ តុម្ពាភំ គតមគ្គេន គមិស្សមី”តិ។

តេ ថេរោ សព្ពេបិ ទសពលស្ស ជាតិភូមិវជ្ជវាសិនោ សព្ពេ ឡីណាសវា សព្ពេ
ទសកថាវត្ថុលាភិនោ អត្តនោ ឧបជ្ឈាយស្ស ឡីវទំ អភិទ្ធិត្វា អនុបុព្វេន ចារិកំ
ចរន្តា សង្ខិយោជនមគ្គំ អតិក្កម្ម រាជគហោ វេឡុវនមហារិហារំ គន្ធា
ទសពលស្ស ចានេ វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីទីសុ។ អាចិន្តំ ខោ បនេតំ ពុទ្ធានំ
ភគវន្តានំ អាគន្ធកេហិ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ បដិសម្មោទិតុន្តិ ភគវា តេហិ សទ្ធិ “កច្ចិ,
ភិក្ខុវេ, ឧមនីយ”ន្តិអាទិនា នយេន មធុរបដិសន្តារំ កត្វា “កុតោ ច តុម្ពេ,
ភិក្ខុវេ, អាគច្ឆថា”តិ បុច្ឆិ។ តេហិ “ជាតិភូមិតោ”តិ វុត្តេ “កោ នុ ខោ, ភិក្ខុវេ,
ជាតិភូមិយំ ជាតិភូមកានំ ភិក្ខុនំ សព្វាហារិហិ ឯវំ សម្ភារីតោ អត្តនា ច
អប្បិច្ឆោ អប្បិច្ឆកថញ្ច ភិក្ខុនំ កត្តា”តិ ទសកថាវត្ថុលាភី ភិក្ខុ បុច្ឆិ។ តេបិ

“បុណ្ណា នាម, ភន្តេ, អាយស្មា មន្ទាណិបុត្តោ” តិ អាហេយីសុ។ តំ កងំ សុត្វា
អាយស្មា សារិបុត្តោ យេស្ស ទស្សនកាមោ អហោសិ។

អថ សត្តា រាជគហិតោ សារីត្ថី អគមាសិ។ បុណ្ណាត្ថរោ ទសពលស្ស តត្ថ
អាគតភារំ សុត្វា “សត្តារំ បស្សិស្សមី” តិ គន្ធា អន្តោគន្ធកុដិយំយេវ តថាគតំ
សម្មាបុណិ។ សត្តា តស្ស ធម្មំ ទេសេសិ។ យេវេ ធម្មំ សុត្វា ទសពលំ វុទ្ធិត្វា
បដិសល្លាទត្ថាយ អន្ធរំ គន្ធា អញ្ញាតរស្មី រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។
សារិបុត្តត្ថរោបិ តស្ស គមនំ សុត្វា សីសានុលោកិកោ គន្ធា ឌីកាសំ
សល្លក្ខេត្វា តំ រុក្ខមូលំ ឧបសង្កមិត្វា យេវេន សទ្ធិ សម្មោទិត្វា សត្វិសុទ្ធិក្ខមំ
បុច្ឆិ។ យេវេបិស្ស បុច្ឆិតំ បុច្ឆិតំ ព្យាកាសិ។ តេ អញ្ញមញ្ញស្ស សុភាសិតំ
សមនុមោទីសុ។ អថ សត្តា អបរភាគេ ភិក្ខុសង្ឃមជ្ឈេ និសិន្នោ យេវ
ធម្មកថិកានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេសីតិ។

មហាកថាបិដកត្ថវត្ថុ

១៩៧. ទសមេ សំខិត្តេន ភាសិតស្សាតិ សំខិត្តេន កថិតធម្មស្ស។ វិត្តារេន
អត្ថំ វិភជន្តានន្តិ តំ ទេសនំ វិត្តារេត្វា អត្ថំ វិភជមាណំ។ អញ្ញោ កិរ
តថាគតស្ស សង្ខេបវចនំ អត្ថវសេន វា បូរេតុំ សក្កោន្តិ ព្យញ្ញនវសេន វា, អយំ
បន យេវេ ឧភយវសេនបិ សក្កោតិ។ តស្មា អក្កោតិ វុត្តោ។ បុព្វបត្តនាបិ ចស្ស
ឯវុទ្ធាវ។

អយំ បនស្ស បញ្ញាកម្មេ អនុបុត្តិកថា - អយំ កិរ
បទុមុត្តរសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ គហបតិមហាសាលកុលេ និព្វត្តិត្វា វុទ្ធិប្បត្តោ
ឯកទិវសំ វុត្តនយេនេវ វិហារំ គន្ធា បរិសបរិយន្តេ ឋិតោ ធម្មំ សុណាន្តោ សត្តារំ
អត្តនា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្តារេន អត្ថំ វិភជន្តានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេន្តំ ឯកំ

ភិក្ខុ ទិស្វា “មហាឆ្មោវតាយំ ភិក្ខុ, យំ សត្តា ឯវំ វណ្ណាតិ, មយាបិ អនាគតេ
ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ ឯវ្យុបេន ភវិតុំ វដ្តតី” តិ សត្តារំ និមន្តេត្វា
វុត្តនយេនេវ សត្តាហំ មហាទានំ ទត្វា, “ភន្តេ, អហំ ឥមស្ស សក្ការស្ស ជលេន
ន អញ្ញំ សម្មត្តិ បត្តមិ, អនាគតេ បន ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ ឥតោ
សត្តទិវសមត្ថកេ តុម្ពហិ ហ៊ានន្តរេ វេចិតភិក្ខុវិយ អហម្បិ តំ ហ៊ានន្តរំ
លកេយ្យ” ត្ថិ បត្តនំ កត្វា ចាទម្វលេ និបជ្ជិ។ សត្តា អនាគតំ ឱលោកេន្តោ
“សមិជ្ឈិស្ស តិ ឥមស្ស កុលបុត្តស្ស បត្តនា” តិ ទិស្វា “អម្ពោ, កុលបុត្ត,
អនាគតេ កប្បសតសហស្សវសានេ គោតមោ នាម ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈិស្ស តិ, តុំ
តស្ស សាសនេ សំឱត្តន ភាសិតស្ស វិត្តារេន អត្ថំ វិភជន្តានំ អត្តោ
ភវិស្សសី” តិ ព្យាករិត្វា អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។

សោបិ កុលបុត្តោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា កប្បសតសហស្សំ
នេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា កស្សបពុទ្ធកាលេ ពារាណសិយំ កុលគេហោ
បជិសន្តិ គហេត្វា សត្តរិ បរិនិព្វតេ សុវណ្ណាចេតិយករណាជ្ជានំ កត្វា
សតសហស្សគ្បនិកាយ សុវណ្ណាជ្ជកាយ បូជំ កត្វា “ភគវា មយ្ហំ
និព្វត្តនិព្វត្តជ្ជានេ សរីរំ សុវណ្ណាវណ្ណំ ហោតូ” តិ បត្តនំ អកាសិ។ តតោ យាវជីវំ
កុសលកម្មំ កត្វា ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ នេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា អម្ពាកំ ទសពលស្ស
ឧប្បត្តិកាលេ ឧជ្ឈេនិទគរេ បុរោហិតស្ស គេហោ និព្វត្តិ។ តស្ស
នាមគ្គហណទិវសេ “មយ្ហំ បុត្តោ សុវណ្ណាវណ្ណាសរីរេវ អត្តនាវ អត្តនោ នាម
គហេត្វា អាគតោ” តិ កញ្ចនមាណាវោតេវស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ វុទ្ធិមន្វាយ
តយោ វេទេ ឧគ្គណ្ឌិត្វា បិតុ អច្ចយេន បុរោហិតជ្ជានំ លភិ។ សោ គោត្តវសេន
កត្វានោ នាម ជាតោ។

ចណ្ឌបង្ហាតរាជា អមច្ចេ សន្និចារតត្វា អាហា - “ពុទ្ធា លោកេ និព្ពត្តោ, តំ
អានេតុំ សមត្តា គន្ធា អានេថ តាតា” តិ។ ទេវ, អញ្ញោ ទសពលំ អានេតុំ សមត្តោ
នាម នត្ថិ, អាចរិយោ កច្ឆានព្រាហ្មណោវ សមត្តោ, តំ បហិណាថាតិ។ រាជា តំ
បក្កោសាបេត្វា, “តាត, ទសពលស្ស សន្និកំ គន្ធាបី” តិ អាហា។ គន្ធា បព្ពជិតុំ
លកន្តោ គមិស្សមិ, មហារាជាតិ។ យំកិត្វា កត្វា តថាគតំ អានេហិ, តាតាតិ។
សោ “ពុទ្ធានំ សន្និកំ គច្ឆន្តស្ស មហាបរិសាយ កម្មំ នត្ថិ” តិ អត្ថជ្ជមោ
អគមាសិ។ អថស្ស សត្តា ធម្មំ ទេសេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ សទ្ធិ សត្តហិ
ជនេហិ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ ចាបុណិ។ សត្តា “ឯថ ភិក្ខុវោ” តិ ហត្តំ
បសារេសិ។ តំខណំយេវ សព្វេវ អន្តរហិតកេសមស្ស ឥទ្ធិមយបត្តចីវរធរា
វស្សសដ្ឋិកត្ថរាវិយ ជាតា។

ថេរោ អត្ថនោ កិច្ចេ មត្តកំ បត្តេ តុណ្ហិការេន អនិសីទិក្វា
កាឡុទាយិត្ថេរាវិយ សត្ត ឧដ្ឋេនិកមនត្តាយ គមនវណ្ណំ កថេសិ។ សត្តា
តស្ស វេចនំ សុត្វា “កច្ឆានោ អត្ថនោ ជាតិភូមិយំ មម គមនំ បច្ឆាសីសតី” តិ
អញ្ញាសិ។ ពុទ្ធា ច នាម ឯកំ ការណំ បដិច្ច គន្ធី អយុត្តជ្ជានំ ន គច្ឆន្តិ។ តស្មា
ថេវ អាហា - “ត្វិយេវ ភិក្ខុ គច្ឆ, តយិ គតេបិ រាជា បសីទិស្សតី” តិ។ ថេរោ
“ពុទ្ធានំ ទ្វេ កថា នាម នត្ថិ” តិ តថាគតំ វន្តិក្វា អត្ថនា សទ្ធិ អាគតេហិ សត្តហិ
ភិក្ខុហិ សទ្ធិ ឧដ្ឋេនិ គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ តេលបនាឡិ នាម និគមោ, តត្ថ
បិណ្ណាយ ចរិ។ តស្មី ច និគមេ ទ្វេ សេដ្ឋីដីតរោ។ តាសុ ឯកា បរិជីណ្ឌាកុលេ
និព្ពត្តា ធុគ្គតា មាតាបិតុនំ អច្ចយេន ជាតី និស្សយ ជីវតិ។ អត្ថកាវោ បនស្សា
សមិទ្ធា, កេសា អញ្ញាហិ អតិវិយ ទីយា។ តស្មីយេវ និគមេ អញ្ញា
ឥស្សរសេដ្ឋិកុលស្ស ដីតា និក្កេសិកា។ សា តតោ បុព្វេ តស្សា សមីបំ
បេសេត្វា “សតំ វា សហស្សំ វា ទស្សមី” តិ វត្វាបិ កេសេ អាហារាបេតុំ
នាសក្ខិ។

តស៊ូ បន ឱវសេ សាសេដ្ឋីដីតា មហាក្សត្រានត្រូវ សត្វហិ ភិក្ខុហិ បរិវត្ត
តុច្ចបត្តំ អាគច្ឆន្តំ ឱស្វា “អយំ សុវណ្ណាវណ្ណោ ឯកោ ព្រហ្មពន្ធុភិក្ខុ
យថាធាតុនេវ បត្តន អាគច្ឆតិ, មយ្ហញ្ច អញ្ចំ ជនំ នត្ថិ។ អសុកសេដ្ឋីដីតា
បន ឥមេសំ កេសានំ អត្ថាយ បេសេសិ។ ឥទានិ ឥតោ លទ្ធុឧប្បាទេន សក្កា
ថេរស្ស ឧយ្យធម្មំ ទាតុ”ន្តិ ធាតី បេសេត្វា ថេរ និមន្តត្វា អន្តោគហោ
និសីទាបេសិ។ ថេរានំ និសិន្នកាលេ គព្ពំ បរិសិទ្ធា ធាតិយា អត្តនោ កេសេ
កប្បាបេត្វា, “អម្ព, ឥមេ កេសេ អសុកាយ នាម សេដ្ឋីដីតាយ ទត្វា យំ សា
ទេតិ, តំ អាហារ, អយ្យានំ បិណ្ឌាចាតំ ទស្សមា”តិ។ ធាតិ បិដ្ឋិហត្ថេន អស្សនិ
បុញ្ញត្វា ឯកេន ហត្ថេន ហឧយមំសំ សន្ធាវេត្វា ថេរានំ សន្តិកេ បដិច្ឆាទេត្វា តេ
កេសេ អាទាយ តស្ស វេសេដ្ឋីដីតាយ សន្តិកំ គតា។

បណ្ឌិត ឆាម សាវវន្តម្បិ សយំ ឧបនិគំ ការវំ ន ជនេតិ, តស្មា សា
សេដ្ឋីដីតា ចិន្តេសិ - “អហំ បុព្វេ ពហុនាបិ ជនេន ឥមេ កេសេ អាហារាបេតុំ
នាសក្ខី, ឥទានិ បន និន្នកាលតោ បដ្ឋាយ ន យថាមូលមេវ លភិស្សតី”តិ។
ធាតី អាហា - “អហំ បុព្វេ តវ សាមិនី ពហុនាបិ ជនេន កេសេ អាហារាបេតុំ
នាសក្ខី, យត្ថ កត្តចិ វិនិចាតា បន និដ្ឋិវកេសា នាម អដ្ឋ កហាបណោ
អក្សន្តី”តិ អដ្ឋេវ កហាបណោ អទាសិ។ ធាតិ កហាបណោ អាហារិត្វា
សេដ្ឋីដីតាយ អទាសិ។ សេដ្ឋីដីតា ឯកេកំ បិណ្ឌាចាតំ
ឯកេកកហាបណាក្សនកំ កត្វា ថេរានំ ទាបេសិ។ ថេរោ អាវុទ្ធិត្វា
សេដ្ឋីដីតាយ ឧបនិស្សយំ ឱស្វា “កហំ សេដ្ឋីដីតា”តិ បុច្ឆិ។ គព្ពេ, អយ្យាតិ។
បក្កោសថ នត្ថិ។ សា ច ថេរេសុ ការវេន ឯកវេន ជនេនេវ អាគត្វា ថេរេ វុទ្ធិត្វា
ពលវេសនំ ឧប្បាទេសិ។ សុខេត្ត បតិដ្ឋិតបិណ្ឌាចាតោ ធិដ្ឋេវ ធម្មេ វិចាកំ ទេតីតិ
សហ ថេរានំ វន្តនេន កេសា បកតិកាវេយេវ អដ្ឋសុ។ ថេរាបិ តំ បិណ្ឌាចាតំ

គហេត្វា បស្សន្តិយាយេវ សេដ្ឋីដីតាយ វេហាសំ អត្ថុគ្គន្ធា កញ្ចនវនុយ្យានេ
ឱតវីសុ។

ឧយ្យានចាលោ ថេវំ ទិស្វា រញ្ជោ សន្តិកំ គន្ធា “នេវ, មេ អយ្យោ បុរោហិតោ
កន្ធានោ បព្ពជិត្វា ឧយ្យានមាគតោ” តិ អាហា។ រាជា ចណ្ឌបង្ហោតោ ឧយ្យានំ
គន្ធា កតកត្តកិច្ចំ ថេវំ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសិដ្ឋោ “កហំ, កន្តេ,
កកវា” តិ បុត្តិ។ សត្តា សយំ អនាគត្វា មំ បេសេសិ មហារាជាតិ។ កហំ, កន្តេ,
អន្ធិ ភិក្ខុំ អលត្តាតិ? ថេរោ រញ្ជោ បុត្តាសភាគេន សព្វំ សេដ្ឋីដីតាយ កតំ ទុក្ខំ
អាហេចេសិ។ រាជា ថេរស្ស វសនដ្ឋានំ បដិយាទេត្វា ថេវំ និមន្តេត្វា និវេសនំ គន្ធា
សេដ្ឋីដីតវំ អាណាបេត្វា អគ្គមហេសិដ្ឋានេ វេបេសិ។ ឥមិស្សា ឥត្ថិយា
ទិដ្ឋធម្មិកោវ យសបដិលាភោ អហោសិ។

តតោ បដ្ឋាយ រាជា ថេរស្ស មហាសក្ការំ ករោតិ។ ថេរស្ស ធម្មកថាយ
បសីទិត្វា មហាជនោ ថេរស្ស សន្តិកេ បព្ពជិ។ តតោ បដ្ឋាយ សកលនគរំ
ឯកកាសាវបង្ហោតំ ឥសិវាតបជិវាតំ អហោសិ។ សាបិ ទេវី គព្ពំលភិត្វា
ទសមាសច្ចយេន បុត្តំ វិជាយិ។ តស្ស នាមគ្គហណធិវសេ គោចាលកុមារោតិ
មាតាមហាសេដ្ឋីនោ នាមំ អកំសុ។ សា បុត្តស្ស នាមវសេន គោចាលមាតា
នាម ទេវី ជាតា។ សា ទេវី ថេរេ អតិវិយ បសីទិត្វា រាជានំ សម្បជិដ្ឋាបេត្វា
កញ្ចនវនុយ្យានេ ថេរស្ស វិហារំ កាវេសិ។ ថេរោ ឧដ្ឋេនិនគរំ បសាទេត្វា បុន
សត្តុ សន្តិកំ គតោ។ អថ សត្តា អបរភាគេ ជេតវនេវិហារន្តោ មធុបិណ្ឌិកសុត្តំ
(ម. និ. ១.១៩៩ អាទយោ) កន្ធានបេយ្យាលំ (ម. និ. ៣.២៧៩ អាទយោ)
ចារាយនសុត្តន្តិ ឥមេ តយោ សុត្តន្តេ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា ថេវំ សំឱត្តេន ភាសិតស្ស
វិត្តារេន អត្ថំ វិភជន្តានំ អគ្គដ្ឋានេ វេបេសិតិ។

បឋមវគ្គវណ្ណានា។

ចេតោវិវដ្តកុសលានម្យី ចូឡបន្តកោវ អគ្គោ, សញ្ញាវិវដ្តកុសលានំ បន
មហាបន្តកត្តោ អគ្គោតិ វុត្តោ។ តត្ថ ចូឡបន្តកត្តោ ចតុន្នំ វូចាវចរជ្ឈានំ
លាភិតាយ “ចេតោវិវដ្តកុសលោ”តិ វុត្តោ, មហាបន្តកត្តោ ចតុន្នំ
អវូចាវចរជ្ឈានំ លាភិតាយ “សញ្ញាវិវដ្តកុសលោ”តិ វុត្តោ។ ចូឡបន្តកោ ច
សមាធិកុសលតាយ ចេតោវិវដ្តកុសលោ នាម, មហាបន្តកោ
វិបស្សនាកុសលតាយ សញ្ញាវិវដ្តកុសលោ នាម។ ឯកោ ចេត្ត
សមាធិលក្ខណោ នេកោ, ឯកោ វិបស្សនាលក្ខណោ។ តថា ឯកោ
សមាធិតាឡោ, ឯកោ វិបស្សនតាឡោ។ ឯកោ ចេត្ត អង្គសំឡឹត្ត នេកោ,

ឯកោ អារម្មណ៍សំខ្លាំងត្រូវ តថា ឯកោ អង្គវត្តានន ឯកោ, ឯកោ
អារម្មណ៍វត្តាននតិ ឯកោ យោជនា កាតព្វកិច្ច។

អបិច ចូឡបន្តកត្តា រូបាវចនជ្ឈានលាភី ហុត្វា ឈានផ្ដើម វុជ្ជាយ
អរហត្តំ បត្តោតិ ចេតោវិវដ្តកុសលោ, មហាបន្តកោ អរូបាវចនជ្ឈានលាភី
ហុត្វា ឈានផ្ដើម វុជ្ជាយ អរហត្តំ បត្តោតិ សញ្ញាវិវដ្តកុសលោ។ ឧភោមិ បន្ត
ជាតត្តា បន្តកា នាម ជាតា។ តេសំ បឋមជាតោ មហាបន្តកោ នាម,
បច្ឆាជាតោ ចូឡបន្តកោ នាម។

ឥមេសំ បន ឧទិទ្ធិប្បិ បញ្ចកម្មេ អយមនុបុព្វកថា - អតីតេ កិរ
បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតីនគរវាសិនោ ទ្វេភាតិកា កុដុម្ពិកា សទ្ធា បសន្នា
និពាទ្ធិ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា ធម្មំ សុណាន្តិ។ តេសុ ឯកទិវសំ កនិជ្ជា សត្តារំ
ធ្វើហ្មឺន ហ្មឺន សមន្តាគតំ ឯកំ ភិក្ខុំ “មម សាសនេ មនោមយំ កាយំ
អភិទិម្មនន្តានំ ចេតោវិវដ្តកុសលានព្វា អយំ ភិក្ខុ អគ្គោ” តិ ឯតទគ្គដ្ឋានេ
ឋេបេន្តំ ទិស្វា ចិន្តេសិ - “មហា វតាយំ ភិក្ខុ ឯកោ ហុត្វា ទ្វេ អង្គានិ បរិបូរេត្វា
ចរិតិ, មយាមិ អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ អង្គទ្វយបូរកេន ហុត្វា
វិចរិតុំ វុជ្ជតី” តិ។ សោ បុរិមនយេនេវ សត្តារំ និមន្តេត្វា សត្តាហំ មហាទានំ
ទត្វា ឯវមាហា - “យំ, ភន្តេ, ភិក្ខុំ តុម្ពេ ឥតោ សត្តទិវសមត្ថកេ មនោមយឡែន
ច ចេតោវិវដ្តកុសលឡែន ច ‘អយំ មម សាសនេ អគ្គោ’ តិ ឯតទគ្គេ ឋេបយិត្ត,
អហម្មិ ឥមស្ស អធិការកម្មស្ស ជលេន សោ ភិក្ខុវិយ អង្គទ្វយបូរកោ
ភវេយ្យ” តិ បត្តនំ អកាសិ។

សត្តា អនាគតំ ឡើលោកេត្វា អនន្តរាយេនស្ស បត្តនាយ សមិជ្ឈនការំ
ទិស្វា “អនាគតេ កប្បសតសហស្សវសានេ កោតមោ នាម ពុទ្ធា
ឧប្បជ្ជិស្សតិ, សោ តំ ឥមស្មី ហ្មឺនទ្វយេ ឋេបេស្សតី” តិ ព្យាករិត្វា អនុមោទនំ

កត្វា បក្កាមិ។ ភាតាបិស្ស ឯកទិវសំ សត្តារំ សញ្ញាវិវដ្តកុសលំ ភិក្ខុំ
ឯតទគ្គជ្ជានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា តថេវ អធិការំ កត្វា បត្តនំ អកាសិ, សត្តាបិ តំ
ព្យាកាសិ។

តេ ឧភោបិ ជនា សត្តវិ ជរមាណេ កុសលកម្មំ កវិក្វា សត្តុ បរិនិព្វតកាលេ
សវីរេចតិយេ សុវណ្ណាបូជំ កត្វា តតោ បុតា ទេវលោកេ និព្វត្តា។ តេសំ
ទេវមនុស្សេសុ សំសារន្តានំយេវ កប្បសតសហស្សំ អតិក្កន្តំ។ តត
មហាបន្តកស្ស អន្តរា កតកល្យាណកម្មំ ន កជិយតិ, ចូឡបន្តកោ បន
កស្សបភគវតោ សាសនេ បព្ពជិត្វាវិសតិ វស្សសហស្សានិ
ឌីនាតកសិណកម្មំ កត្វា ទេវបុរេ និព្វត្តិ។ អថ អម្ពាភំ សត្តា អភិសម្ពោធិ
បត្វា បវត្តិតវរធម្មចក្កោ រាជគហំ ឧបនិស្សាយ វេឡ្យវនមហាវិហារេ
បជិវសតិ។

ឥមស្មី ឋានេ ឋត្វា ឥមេសំ ទិដ្ឋំ និព្វត្តិ កថេតុំ វដ្តតិ។ រាជគហោ កិរ
ធនសេដ្ឋិកុលស្ស ដីតា អត្តនោ ទោសេនេវ សទ្ធិំ សន្តំ កត្វា “អញ្ញោបិ មេ ឥមំ
កម្មំ ជានេយ្យ”ន្តិ ចិន្តេត្វា ឯវមាហា - “អម្ពេហិ ឥមស្មី ឋានេ វសិតុំ ន សក្កា,
សចេ មេ មាតាបិតរោ ឥមំ ទោសំ ជានិស្សន្តិ, ខណ្ឌាខណ្ឌំ កវិស្សន្តិ, វិទេសំ
គន្ធា វសិស្សមា”តិ ហត្ថសារំ គហេត្វា អគ្គទ្វារេន និក្ខមិត្វា “យត្ថ វា តត្ថ វា
អញ្ញោហិ អជាននជ្ជានំ គន្ធា វសិស្សមា”តិ ឧភោបិ អគមំសុ។

តេសំ ឯកស្មី ឋានេ វសន្តានំ សំវាសមន្ទាយ តស្សា កុដ្ឋិយំ គព្ពោ
បតិជ្ជាសិ។ សា គព្ពស្ស បរិចាកំ អាគម្ម សាមិកេន សទ្ធិំ មន្តេសិ - “គព្ពោ មេ
បរិចាកំ គតោ, ញាតិមិត្តាទិវិហិតេ ឋានេ គព្ពុជ្ជានំ នាម ឧភិន្នម្បិ អម្ពាភំ
ទុក្ខមេវ, កុលគេហមេវ គន្ធាមា”តិ។ សោ “អដ្ឋ គន្ធាម, សេ គន្ធាមា”តិ ទិវសេ
អតិក្កមាបេសិ។ សា ចិន្តេសិ - “អយំ ពាលោ អត្តនោ ទោសមហន្តាយ គន្តំ ន

ឧស្សហតិ, មាតាបិតារោ ច នាម ឯកន្តហិតា, អយំ គប្បតុ វា មា វា, មយា គន្តំ
វេជ្ជតី” តិ។ តស្មី គេហា និក្ខន្តេ សា គេហា បរិក្ខារំ បដិសាមេត្វា អត្តនោ
កុលយរំ គតការំ អនន្តរគេហាវាសីនំ អាហារេត្វា មគ្គំ បដិបដ្ឋិ។

អថ សោ បុរិសោ យរំ អាគតោ តំ អទិស្វា បដិវិស្សកេ បុច្ឆិត្វា “កុលយរំ
គតា” តិ សុត្វា វេគេន អនុពាទិត្វា អន្តរាមគ្គេ សម្មាបុណី។ តស្សបិ តត្ថេវ
គព្ពុជ្ជានំ អហោសិ។ សោ “កី ឥទំ ភទ្កេ” តិ បុច្ឆិ។ សាមិ ឯកោ បុត្តោ ជាតោ តិ។
ឥធានិ កី ករិស្សមា តិ? យស្ស អត្ថាយ មយំ កុលយរំ គប្បាម, តំ កម្មំ អន្តរា
និប្បន្នំ, តត្ថ គន្ធា កី ករិស្សម, និវត្តាមា តិ ទ្វេបិ ឯកចិត្តា ហុត្វា និវត្តិសុ។
តស្ស ធារកស្ស ច បន្តេ ជាតត្តា បន្តកោតិ នាមំ អកំសុ។ តស្ស នចិវស្សេវ
អបរោបិ គព្ពោ បតិជ្ជហិ។ សព្វំ បុរិមនយេនេវ វិត្តាវេតព្ពំ។ តស្សបិ ធារកស្ស
បន្តេ ជាតត្តា បឋមជាតស្ស មហាបន្តកោតិ នាមំ កត្វា បច្ឆាជាតស្ស
ចូឡបន្តកោតិ នាមំ អកំសុ។

តេ ទ្វេបិ ធារកេ គហេត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានមេវ គតា។ តេសំ តត្ថ
វសន្តានំ អយំ មហាបន្តកធារកោ អញ្ញោ ធារកជនេ “ចូឡបិតា មហាបិតា
អយ្យកោ អយ្យិកា” តិ វេន្តេ សុត្វា មាតរំ បដិបុច្ឆិ - “អម្ព, អញ្ញោ ធារកា
កថេន្តិ ‘អយ្យកោ អយ្យិកា’ តិ, កី អម្ពា កំ ព្យាតកា នត្ថិ” តិ? អាម, តាត,
តុម្ពា កំ ឯត្ថ ព្យាតកា នត្ថិ, រាជគហនគរេ បន វោ ធនសេដ្ឋិ នាម អយ្យកោ,
តត្ថ តុម្ពា កំ ពហុ ព្យាតកា តិ។ កស្មា តត្ថ ន គប្បថ អម្ពា តិ? សា អត្តនោ
អគមនការណំ បុត្តស្ស អកថេត្វា បុត្តេសុ បុនប្ប្នំ កថេន្តេសុ សាមិកមាហា
- “ឥមេ ធារកា អតិវិយ មំ កិលមេន្តិ, កី នោ មាតាបិតារោ ទិស្វា មំសំ
ខាទិស្សន្តិ, ឯហិ ធារកានំ អយ្យកកុលំ ធស្សេមា” តិ។ អហំ សម្ពុខា ភវិតុំ ន
សក្ខិស្សមិ, តំ បន នយិស្សមី តិ។ “សាធុ សាមិ, យេន កេនចិ ឧចាយេន

ទារកាន់ អយ្យកកុលមេវ ទន្ធិវដ្តតី” តិ ទ្វេបិ ជនា ទារកេ អាទាយ អនុបុព្វេន
រាជគហំ បត្វា នគរទ្វារេ ឯកិស្សា សាលាយ និវាសំ កត្វា ទារកមាតា ទ្វេ
ទារកេ គហេត្វា អាគតការំ មាតាបិតុនំ អាហោចាបេសិ។

តេ តំ សាសនំ សុត្វា សំសារេ សំសរន្តានំ ន បុត្តោ ន ជីតា នាម នត្ថិ, តេ
អម្ពានំ មហាបរាជិកា, ន សក្កា តេហិ អម្ពានំ ចក្កបថេ ហំ ឥតំ។ ឯត្ថកំ បន ជនំ
គហេត្វា ទ្វេបិ ជនា ជាសុកជ្ជានំ គន្ធា ជីវន្តុ, ទារកេ បន ឥធ បេសេន្ធិតិ។
សេដ្ឋីជីតា មាតាបិតុហិ បេសិ តំ ជនំ គហេត្វា ទារកេ អាគតទូតានំ ហាត្ថេយេវ
ទត្វា បេសេសិ។ ទារកា អយ្យកកុលេ វឿន្តិ។ តេសុ ចូឡបន្តកោ អតិទហារេ,
មហាបន្តកោ បន អយ្យកេន សទ្ធិ ទសពលស្ស ធម្មកមំ សោតុំ គច្ឆតិ។ តស្ស
និច្ចំ សត្តុ សម្មុខេ ធម្មំ សុណាន្តស្ស បព្ពជ្ជាយ ចិត្តំ នមិ។ សោ អយ្យកំ អាហា -
“សចេ តុម្ពេ អនុជានេយ្យថ, អហំ បព្ពជ្ជេយ្យ” តិ។ “កី វទេសិ, តាត, មយ្ហំ
សកលលោកស្សបិ បព្ពជ្ជតោ តវេវ បព្ពជ្ជា ភទ្ធិកា។ សចេ សក្កោសិ, បព្ពជ,
តាតា” តិ សម្មជិច្ឆិត្វា សត្តុ សន្តិកំ គតោ។ សត្តា “កី, មហាសេដ្ឋី, ទារកោ តេ
លទ្ធា” តិ? “អាម, ភន្តេ, អយំ ទារកោ មយ្ហំ នត្តា, តុម្ពានំ សន្តិកេ បព្ពជាមីតិ
វទតី” តិ អាហា។

សត្តា អញ្ញាតវំ បិណ្ឌាចារិកំ “ឥមំ ទារកំ បព្ពាជេហិ” តិ អាណាបេសិ។ ថេរោ
តស្ស តចបញ្ចកកម្មជ្ជានំ អាចិត្តិត្វា បព្ពាជេសិ។ សោ ពហំ ពុទ្ធវចនំ
ឧគ្គណ្ឌិត្វា បរិបុណ្ណាវស្សោ ឧបសម្មទំ លភិ។ ឧបសម្មន្នោ ហុត្វា
យោនិសោមនសិការេ កម្ពំ ករោន្តោ ចតុន្នំ អរូចាវចរជ្ឈានំ លាភី ហុត្វា
ឈានន្តេហិ វុដ្ឋាយ អរហត្តំ ចាបុណិ។ ឥតិ សោ សញ្ញាវិវដ្តកុសលានំ អក្កោ
ជាតោ។ សោ ឈានសុខេន ជលសុខេន វីតិនាមេន្តោ ចិន្តេសិ - “សក្កា នុ ខោ
ឥមំ សុខំ ចូឡបន្តកស្ស ទាតុ” តិ។ តតោ អយ្យកសេដ្ឋីស្ស សន្តិកំ គន្ធា

“មហាសេដ្ឋីសេច តុម្ពេ សម្បជីដូច, អហំ ចូឡបន្តកំ បញ្ចាដេយ្យ”ន្តិ អាហា។
បញ្ចាដេច, ភន្តតិ។ ថេរោ ចូឡបន្តកន្តារកំ បញ្ចាដេត្វា ទសសុ សីលេសុ
បតិជ្ជាបេសិ។ ចូឡបន្តកសាមណោរោ ភាតិកស្ស សន្តិកេ។

“បទុមំ យថា កោកនទំ សុគន្ធិ,
ចាតោ សិយា ផុល្លមរីតកន្ធិ;
អន្តិរសំ បស្ស វិរោចមាណំ,
តបន្តមាទិច្ឆមិវន្តលិក្ខេ”តិ។ (សំ. និ. ១.១២៣; អ. និ. ៥.១៩៥) -

ឥមំ កាថំ កណ្ណាតិ។ គហិតគហិតបទំ ឧប្បបរិបទំ កណ្ណាន្តស្ស នស្សតិ។ តស្ស
ឥមំ កាថំ គហេតុំ វាយមន្តស្សេវ ចត្តារោ មាសា អតិក្កន្តា។ អថ នំ
មហាបន្តកោ អាហា - “ចូឡបន្តក, ត្វំ ឥមស្មី សាសនេ អភត្តោ, ចត្វហិ
មាសេហិ ឯកកាថម្បិ គហេតុំ ន សក្កោសិ, បព្ពជិតកិច្ចំ បន ត្វំ កថំ មត្តកំ
ចាបេស្សសិ, និក្ខម ឥតោ”តិ។ សោ ថេរេន បណាមិតោ វិហារបច្ឆន្តេ
រោធមាធា អជ្ជាសិ។

តេន សមយេន សត្តា រាជគហំ ឧបនិស្សាយ ជីវកម្ពុរនេ វិហារតិ។ តស្មី
សមយេ ជីវកោ បុរិសំ បេសេសិ “បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិ សត្តារំ
និមន្តេហិ”តិ។ តេន ខោ បន សមយេន មហាបន្តកោ ភត្តុទ្ទេសកោ ហោតិ។
សោ “បញ្ចន្ធិ ភិក្ខុសតានំ ភិក្ខុ សម្បជីដូច, ភន្តេ”តិ វុត្តោ “ចូឡបន្តកំ វេបេត្វា
សេសានំ សម្បជីដ្ឋាមី”តិ អាហា។ ចូឡបន្តកោ តំ កថំ សុត្វា
ភិយ្យោសោមត្តាយ ទោមនស្សប្បត្តោ អហោសិ។ សត្តា ចូឡបន្តកស្ស ខេទំ
ទិស្វា “ចូឡបន្តកោ មយិ គតេ ពុជ្ឈិស្សតី”តិ គន្ធា អវិទូរេ វានេ អត្តានំ
ទស្សេត្វា “កី ត្វំ, បន្តក, រោធសី”តិ អាហា។ ភាតា មំ, ភន្តេ, បណាមេតីតិ។
បន្តក, តុយ្ហំ ភាតិកស្ស បរុបុគ្គលានំ អាសយានុសយញ្ញាណំ នត្ថិ, ត្វំ

ពុទ្ធវេនេយ្យបុគ្គលោ នាមាតិ ឥទ្ធិយា អភិសម្មវិទ្យា សុទ្ធិំ ចោឡ្យខណ្ឌំ អនាសិ
“ឥមំ គហេត្វា រដោហរណំ រដោហរណា’ន្តិ វត្វា ភាវេហិ បន្តកា”តិ។

សោ សត្តារា ទិន្នំ ចោឡ្យខណ្ឌំ “រដោហរណំ រដោហរណា’ន្តិ ហត្ថេន
បរិមជ្ឈន្តោ និសីទិ។ តស្ស បរិមជ្ឈន្តស្ស លោមាទិ កិលិដ្ឋនាតុកានិ ជាតានិ។ បុន
បរិមជ្ឈន្តស្ស ឧក្ខុលិបរិបុញ្ញនសទិសំ ជាតំ។ សោ ញ្ញាណបរិចាកំ អាគម្ម តត្ថ
ខយវយំ បដ្ឋបេត្វា ចិន្តេសិ - “ឥទ្ធិ ចោឡ្យខណ្ឌំ បកតិយា បណ្ណារំ បរិសុទ្ធិ,
ឧបាទិន្នកសវីរំ និស្សាយ កិលិដ្ឋំ ជាតំ, ឥទ្ធិ ចិត្តម្បិ ឯវំកតិកមេវ”តិ។ សមាធិ
ភាវេត្វា ចត្តារិ រូបាវចរជ្ឈានាទិ ចាទកានិ កត្វា សហ បដិសម្មិទាហិ អរហត្តំ
ចាបុណិ។ សោ មនោមយជ្ឈានលាភី ហុត្វា ឯកោ ហុត្វា ពហុធា, ពហុធា
ហុត្វា ឯកោ ភវិតុំ សមត្តោ អហោសិ។ អរហត្តមគ្គនេវ ចស្ស តេបិជកញ្ច ធន
អភិញ្ញា ច អាគមីសុ។

បុនទិវសេ សត្តា ឯកូនេហិ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិ គន្ធា ជីវកស្ស
និវេសនេ និសីទិ។ ចូឡ្យបន្តកោ បន អត្តនោ ភិក្ខុយ អសម្បជិដ្ឋិតត្តាយេវ ន
គតោ។ ជីវកោ យាគុំ ទាតុំ អារភិ, សត្តា ហត្ថេន បត្តំ បិទហិ។ កស្មា, ភន្តេ, ន
គណ្ណាថាតិ? វិហារេ ឯកោ ភិក្ខុ អត្ថិ ជីវកាតិ។ សោ បុរិសំ បហិណិ “គច្ឆ,
ភណេ, វិហារេ និសិទ្ធិ អយ្យំ គហេត្វា ឯហិ”តិ។ ចូឡ្យបន្តកត្តោបិ តស្ស
បុរិសស្ស បុរេ អាគមនាយេវ ភិក្ខុសហស្សំ និម្មិនិត្វា ឯកម្បិ ឯកេន អសទិសំ,
ឯកស្សបិ ច ចីវរិចារណាទិសមណកម្មំ អញ្ញេន អសទិសំ អកាសិ។ សោ
បុរិសោ វិហារេ ភិក្ខុនំ ពហុភារំ ទិស្វា គន្ធា ជីវកស្ស កថេសិ - “ភន្តេ, ឥមស្មី
វិហារេ ភិក្ខុសង្ឃោ ពហុតរោ, គតោ បក្កោសិតត្ថំ ភទន្តំ ន ជានាមី”តិ។ ជីវកោ
សត្តារំ បដិបុច្ឆិ - “កោនាមោ, ភន្តេ, វិហារេ និសិទ្ធិភិក្ខុ”តិ? ចូឡ្យបន្តកោ នាម
ជីវកាតិ។ គច្ឆ ភោ “ចូឡ្យបន្តកោ នាម កតរោ”តិ បុច្ឆិត្វា អានេហិតិ។ សោ

វិហារំ គន្ធា “ចូឡបន្តកោនាម, ភន្តេ, កតរោ” តិ បុច្ឆិ។ “អហំ ចូឡបន្តកោ
អហំ ចូឡបន្តកោ” តិ ភិក្ខុសហស្សម្បិ កថេសិ។ សោ បុនាគន្ធា ជីវកស្ស
កថេសិ “សហស្សមត្តា ភិក្ខុ សព្ពេបិ ‘អហំ ចូឡបន្តកោ អហំ ចូឡបន្តកោ’ តិ
កថេន្តិ, អហំ ‘អសុកោនាម បក្កោសិតញ្ញោ’ តិ ន ជាតាមី” តិ។ ជីវកោបិ
បដិវិទូសច្ចតាយ “ឥទ្ធិមា ភិក្ខុ” តិ នយតោ ញាត្វា “បឋមំ កថនភិក្ខុមេវ ‘តុម្កេ
សត្តា បក្កោសតី’ តិ វត្វា ជីវកល្លោ គល្លោ តាតា” តិ អាហា។ សោ វិហារំ គន្ធា
តថា អកាសិ, តាវនេវ សហស្សមត្តា ភិក្ខុ អន្តរាយីសុ។ សោ ថេវ គហេត្វា
អគមាសិ។ សត្តា តស្មី ខណោ យាគុំ គល្លិ។

នសពាលេ ភត្តកិច្ចំ កត្វា វិហារំ គតេ ធម្មសកាយំ កថា ឧទទាទិ “យាវ
មហន្តាវត ពុទ្ធានាម ចត្តារោ មាសេ ឯកគាជំ គល្លិគុំ អសក្កោន្តំ ភិក្ខុ
ឯវមហិទ្ធិកំ អកំសូ” តិ។ សត្តា តេសំ ភិក្ខុនំ ចិត្តាចារំ ញាត្វា គន្ធា បញ្ញត្តាសនេ
និសង្គ “កី វនេថ, ភិក្ខុវេ” តិ បុច្ឆិ។ ន ភគវា អញ្ញំ កិញ្ចិ កថេម, ចូឡបន្តកេន
តុម្កាកំ សន្តិកា មហាលាភោលទ្វេតិ តុម្កាកំយេវ គុណំ កថេមាតិ។
អនច្ឆរិយំ, ភិក្ខុវេ, ឥនាទិ មយ្ហំ ឡិវាទំ កត្វា លោកុត្តរធាយជ្ជលាភោ, អយំ
អតីតេបិ អបរិបក្កញ្ញាលោ បិតស្ស មយ្ហំ ឡិវាទំ កត្វា លោកិយធាយជ្ជំ
លភីតិ។ ភិក្ខុ “កថា, ភន្តេ” តិ អាយាបីសុ។ សត្តា តេសំ ភិក្ខុនំ អតីតំ អាហាវិត្វា
នស្សេសិ។

ភិក្ខុវេ, អតីតេ ពារាណសីនគរេ ព្រហ្មទត្តោនាម រាជា រជ្ជំ កាវេសិ។ តស្មី
សមយេ ចូឡកសេដ្ឋិនាម បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ សព្ពនិមិត្តានិ ជាតាតិ។ សោ
ឯកទិវសំ រាជ្ជបជ្ជានំ គច្ឆន្តោ អន្តរវីថិយំ មតម្មសិកំ ទិស្វា តស្មី ខណោ នក្ខត្តំ
សមាទេត្វា ឥទមាហា - “សក្កា ចក្កមតា កុលបុត្តេន ឥមំ ឧន្ធពំ គហេត្វា
ធារភរណញ្ច កាតុំ កម្មន្តេ ច បយោដេតុ” តិ។ អញ្ញតរោ ទុគ្គតកុលបុត្តោ តំ

សេដ្ឋីស្បូវចង់សុត្វា “ឆាយំ អជាតិក្ខា កថេស្សតី” តិ មូសិកំ គហេត្វា ឯកស្មី
អាបណេ តិឡាវស្សត្ថាយ ទត្វា កាកណ៍កំ លភិ។ តាយ កាកណ៍កាយ
ជាណ៍តំ កិណ៍ត្វា ឯកេន កុដេន ចានីយំ គណ្ហិត្វា អវញ្ញតោ អាគច្ឆន្តេ
មាលាការេ ទិស្វា ថោកំ ថោកំ ជាណ៍តខណ្ឌំ ទត្វា ឧឡ្ហេន ចានីយំ អទាសិ។
តេ តស្ស ឯកេកំ បុប្ផមុដ្ឋិ អទំសុ។ សោ តេន បុប្ផមូលេន បុនទិវសេបិ
ជាណ៍តញ្ច ចានីយយជញ្ច គហេត្វា បុច្ឆារមមេវ គតោ។ តស្ស តំទិវសំ
មាលាការា អឡឌិចិតកេ បុប្ផគច្ឆេ ទត្វា អគមំសុ។ សោ នចិវស្សេវ ឥមិនា
ឧចាយេន អដ្ឋ កហាបណេ លភិ។

បុន ឯកស្មី វាតុវុដ្ឋិទិវសេ នឌិតឧយ្យានំ គន្ធា បតិទន្ធានំ វាសី កត្វា
និសិន្នោ រាជកុម្មការស្ស សន្តិកា សោឡស កហាបណេ លភិ។ សោ
ចតុវិសតិយា កហាបណេសុ ជាតេសុ “អត្ថិ អយំ ឧចាយោ មយ្ហ” ត្ថិ
នគរទ្វារតោ អវិទូរេ ហ្មនេ ឯកំ ចានីយចាជី បេត្វា បញ្ចសតេ តិណាហារកេ
ចានីយេន ឧបដ្ឋហិ។ តេ អាហំសុ - “ត្វំ, សម្ម, អម្ពា កំ ពហុបកាហេ, កី តេ
ករោមា” តិ? សោបិ “មយ្ហំ កិច្ចេ ឧប្បន្នេ កិវស្សថា” តិ វត្វា ឥតោ ចិតោ ច
វិចរន្តោ ថលបថកម្មិកេន ច ជលបថកម្មិកេន ច សទ្ធិ មិត្តសន្តំ អកាសិ។
តស្ស ថលបថកម្មិកោ “ស្មេ ឥមំ នគរំ អស្សវាណិជកោ បញ្ច អស្សសតានិ
គហេត្វា អាគមិស្សតី” តិ អាចិត្តិ។ សោ តស្ស វចង់សុត្វា តិណាហារកានំ
សញ្ញំ ទត្វា ឯកេកំ តិណាកលាបំ ទិគុណំ កត្វា អាហារាបេសិ។ អថ សោ
អស្សនំ នគរំ បរិដ្ឋវេលាយ តិណាកលាបសហស្សំ អន្តរទ្វារេ វាសី កត្វា
និសិន្និ។ អស្សវាណិជា សកលនគរេ អស្សនំ ចារី អលភិត្វា តស្ស សហស្សំ
ទត្វា តំ តិណំ គណ្ហិ។

តតោ កតិចាបាច្ឆយេនស្ស សមុទ្កកម្មិកសហាយកោ អាហោចេសិ “បដ្ឋនំ មហាឆាវា អាគតា”តិ។ សោ “អត្ថិ អយំ ឧចាយោ”តិ អដ្ឋហិ កហាបណោហិ សត្តបរិវាសម្បន្នំ តាវកាលិកំ វេ គហេត្វា ឆាវាបដ្ឋនំ គន្ធា ឯកំ អង្គុលិមុទ្ធិកំ នាវិកស្ស សច្ចការំ ធឪ្វា អវិទូរេ ហនេ សាលី បរិក្ខិចាបេត្វា តត្ថ និសិន្នោ បុរិសេ អាណាបេសិ “ពាហិរកេសុ វាលិដេសុ អាគតេសុ តតិយេន បដិហារេន អាហោចេថា”តិ។ “ឆាវា អាគតា”តិ សុត្វា ពារាណសីតោ សតមត្តា វាលិជា “ភណ្ឌំ គណ្ណាមា”តិ អាគមំសុ។ ភណ្ឌំ តុម្ពេ នលភិស្សេ, អសុកដ្ឋានេ នាម មហាវាលិដេន សច្ចការោ ធិន្នោតិ។ តេ តេសំ សុត្វា តស្ស សន្តិកំ អាគតា, ចាធម្មលិកបុរិសា បុរិមសញ្ញាវសេន តតិយេន ចាដិហារេន តេសំ អាគតការំ អាហោចេសុ។ តេ សតមត្តាបិ វាលិជា ឯកេកំ សហស្សំ ធឪ្វា តេន សន្ធិំ ឆាវាយ បត្តិកា ហុត្វា បុន ឯកេកំ សហស្សំ ធឪ្វា បត្តិវិស្សជ្ជាបេត្វា ភណ្ឌំ អត្ថនោ សន្តិកំ អកំសុ។ សោ បុរិសោ ទ្វេ សតសហស្សានិ គហេត្វា ពារាណសី អាគន្ធា “កតញ្ញោ ភវិតុំ វដ្ឋតី”តិ ឯកំ សតសហស្សំ គហេត្វា ចូឡសេដ្ឋិស្ស សន្តិកំ គតោ។

អថ តំ ចូឡសេដ្ឋិ “កី តេ, តាត, កត្វា ឥទំ ធនំលទ្ធ”ន្តិ បុច្ឆិ។ សោ “តុម្ពេហិ កថិតឧចាយេ វេត្វា ចតុមាសត្តន្តរេយេវលទ្ធ”ន្តិ អាហា។ សេដ្ឋិ តស្ស វេចនំ សុត្វា “ឥនានិ ឯវេបំ ធារកំ បរសន្តកំ កាតុំ នវដ្ឋតី”តិ វេយ្យត្ថំ ដីតរំ ធឪ្វា សកលកុដុម្ពស្ស សាមិកំ អកាសិ។ សោបិ កុលបុត្តោ សេដ្ឋិនោ អច្ឆយេន តស្មី នគរេ សេដ្ឋិដ្ឋានំ គហេត្វា យាវតាយុកំ វេត្វា យថាកម្មំ គតោ។ សត្តា ទ្វេ វត្ថុនិ កថេត្វា អនុសន្ធិ យដេត្វា អភិសម្ពុទ្ធកាលេ ឥមំ កាថមាហា -

“អប្បកេនបិ មេធាវី, ចាគតេនវិចក្កុណោ;
សមុដ្ឋាបេតិ អត្តានំ, អណ្តំ អគ្គីវ សន្ធម”ន្តិ។ (ជា. ១.១.៤);

ឥតិ សត្តា ធម្មសកាយំ សន្និសិទ្ធានំ ឥមំ ការណំ ទស្សេសិ។ អយំ ទិដ្ឋម្បី
មហាសាវកានំ បុព្វបុត្តនតោ បដ្ឋាយ អនុបុព្វិកថា។ អបរភាគេ បន សត្តា
អរិយគណបរិវុតោ ធម្មាសនេ និសិទ្ធា មនោមយំ កាយំ អភិនិម្មនន្តានំ
ចេតោវិវដ្តកុសលានញ្ច ចូឡបន្តកត្តេវ អគ្គជ្ជានេ វេបេសិ,
សញ្ញាវិវដ្តកុសលានំ មហាបន្តកន្តិ។

សុភូតិត្ថេវត្ថុ

២០០. ឥតិយេ អរណវិហារីនន្តិ និក្ខិលេសវិហារីនំ។ រណន្តិ ហិ រាគាទយោ
កិលេសា វុច្ឆន្តិ, តេសំ អភាវេន និក្ខិលេសវិហារោ អរណវិហារោ នាម។ សោ
យេសំ អត្ថិ, តេ អរណវិហារិនោ។ តេសំ អរណវិហារីនំ សុភូតិត្ថេវ អគ្គោតិ។
កិញ្ចាបិ ហិ អញ្ញេបិ ខីណាសវា អរណវិហារិនោវ, ថេវេន បន ធម្មទេសនាយ
ឯតំ នាមំ លទ្ធា។ អញ្ញោ ហិ ភិក្ខុ ធម្មំ ទេសេន្តោ ឧទ្ទិស្សកំ កត្វា វណ្ណំ វា អវណ្ណំ វា
កថេន្តិ, ថេវោ បន ធម្មំ ទេសេន្តោ សត្តារា ទេសិតនិយាមតោ អនោក្កមិត្វា
ទេសេតិ, តស្មា អរណវិហារីនំ អគ្គោ នាម ជាតោ។

២០២. ចតុត្ថេ ទក្ខិណោយ្យានន្តិ ទក្ខិណារហានំ។ តត្ថ កិញ្ចាបិ អញ្ញេបិ
ខីណាសវា អគ្គទក្ខិណោយ្យា, ថេវោ បន បិណ្ឌាយ ចរន្តោ យវេ យវេ
មេត្តាលានំ សមាបដ្ឋិត្វា សមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ ភិក្ខុំ គណ្ហាតិ “ឯវំ
ភិក្ខុនាយកានំ មហាប្បលំ ភវិស្សតី” តិ។ តស្មា ទក្ខិណោយ្យានំ អគ្គោតិ វុត្តោ។
អត្តភារោ បនស្ស សុសមិទ្ធោ, អលដ្ឋតតោរណំ វិយ ចិត្តបដោវិយ ច អតិវិយ
វិរោចតិ។ តស្មា សុភូតិតិ វុច្ឆតិ។

តស្ស បញ្ញាកម្មេ អយមនុបុព្វិកថា - អយំ កិវ បទុមុត្តរេ ភគវតិ
អនុប្បន្នេយេវ ហំសវតីនគរេ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិ,

នន្ទមាណវោតិស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ តយោ វេទេ ឧត្តន្ទិកា តត្ថ
សារំ អបស្សន្តោ អត្តនោ បរិវារេហិ ចតុចត្តាលីសាយ មាណាវកសហស្សេហិ
សទ្ធិ បព្ពតថាទេ ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា បញ្ចា អភិញ្ញា អដ្ឋ សមាបត្តិយោ
និព្ពត្តេសិ, អន្តេវាសិកេបិ ឈានលាភិនោ អកាសិ។

តស្មី សមយេ បទុមុត្តរោ ភគវា លោកេ និព្ពត្តិត្វា ហំសវតីនគរំ
ឧបនិស្សយេ វិហារន្តោ ឯកទិវសំ បច្ចុសសមយេ លោកំ ឡិលោកេន្តោ
នន្ទតាបសស្ស អន្តេវាសិកានំ ជជិលានំ អវហត្ថបនិស្សយំ នន្ទតាបសស្ស ច
ទ្វិហឡើហិ សមន្នាគតស្ស សាវកស្ស ហ្មនន្តរបត្ថនំ ទិស្វា ចាតោវ
សវីរបជិជគ្គនំ កត្វា បុព្ពណ្ណាសមយំ បត្តចីវរមាធាយ សាវិបុត្តត្ថេស្ស វត្ថុម្ហិ
វុត្តនយេនេវ នន្ទតាបសស្ស អស្សមំ អគមាសិ។ តត្ថ ជលាជលទានញ្ច
បុច្ឆាសនបញ្ញាបនញ្ច និរោធសមាបត្តិសមាបជ្ជនញ្ច វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

សត្តា បន និរោធា វុដ្ឋិតោ អរណាវិហារិអង្គេន ច ទក្ខិណោយ្យង្គេន ចាតិ
ទ្វិហឡើហិ សមន្នាគតំ ឯកំ សាវកំ “ឥសិគណាស្ស បុច្ឆាសនាទុមោទនំ
ករោហី”តិ អាណាបេសិ។ សោ អត្តនោវិសយេ វត្ថោ តេបិជកំ សម្មសិក្ខា
អនុមោទនំ អកាសិ។ តស្ស ទេសនាវសានេ សត្តា សយំ ធម្មំ ទេសេសិ។
ទេសនាបរិយោសានេ សព្វេ ចតុចត្តាលីសសហស្សបិ តាបសា អវហត្ថំ
ចាបុណីសុ។ នន្ទតាបសោ បន អនុមោទកស្ស ភិក្ខុនោ និមិត្តំ គណ្ឌិកា សត្ថុ
ទេសនាទុសារេន ញ្ញាណំ បេសេតុំ នាសក្ខិ។ សត្តា “ឯថ, ភិក្ខុវោ”តិ
សេសភិក្ខុនំ ហត្ថំ បសារេសិ។ សព្វេបិ អន្តរហិតកេសមស្ស ឥទ្ធិមយបរិក្ខារា
វស្សសដ្ឋិកត្ថេវាវិយ អហោសុំ។

នន្ទតាបសោ តថាគតំ វន្ទិត្វា សម្មុទេ វិតោ អាហា - “ភន្តេ, យេន ភិក្ខុនា
ឥសិគណាស្ស បុច្ឆាសនាទុមោទនា កតា, កោ នាមោយំ តុម្ហាកំ សាសនេ”តិ?

អរណារិហារិអង្គេន ច ធន្តិណោយ្យង្គេន ច ឯតទគ្គំ បត្តោ ឯសោតិ។ “ភន្តេ,
អហម្មិ ឥមិនា សត្តាហកតេន អធិការកម្មេន អញ្ញំ សម្មត្តិ ន បត្តេមិ,
អនាគតេ បនាហំ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ អយំ ថេរោវិយ ធ្វីហង្គេហិ
សមន្មាគតោ កវេយ្យ”ន្តិ បត្តនំ អកាសិ។ សត្តា អនន្តរាយំ ធិស្វា ព្យាករិក្ខា
បក្កាមិ។ នន្តតាបសោមិ កាលេន កាលំ ធនពលស្ស សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា
អបរិហ័នជ្ឈានោ ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តោ។ ឥធមស្ស កល្យាណកម្មំ។ អន្តរា បន
កម្មំ ន កថិយតិ។

សោ កប្បសតសហស្សំ អតិក្កមិក្ខា សាវត្ថិយំ សុមនសេដ្ឋិស្ស គេហោ
និព្ពត្តិ, សុភ្លត្តិស្ស នាមំ អកំសុ។ អបរកាគេ អម្ពាភំ សត្តា លោកេ និព្ពត្តោ
រាជគហំ ឧបនិស្សាយ វិហារតិ។ តទា អនាថបិណ្ឌិកោ សេដ្ឋិ សាវត្ថិយំ
ឧដ្ឋានកកណ្តំ គេហាត្វា អត្តនោ សហាយកស្ស រាជគហសេដ្ឋិនោ យរំ គតោ
សត្ត ឧប្បន្នការំ ញាត្វា សត្តារំ សីតវនេ វិហារន្តំ ឧបសង្កមិក្ខា បឋមធស្សនេនេវ
សោតាបត្តិដលេ បតិដ្ឋាយ សត្តារំ សាវត្ថី អាគមនត្ថាយ យាមិក្ខា
បញ្ចេត្តាលីសយោជនេ មគ្គេ យោជនេ យោជនេ សតសហស្សបរិច្ឆាកេន
វិហារេ បតិដ្ឋាបេត្វា សាវត្ថិយំ រាជមាណេន អដ្ឋករិសប្បមាណំ
ជេតរាជកុមារស្ស ឧយ្យានភូមិ កោដិសន្តារេន កិណិក្ខា តត្ថ ភគវតោវិហារំ
កាវេត្វា អនាសិ។ វិហារមហាធិវសេ អយំ សុភ្លត្តិកុដិម្ហិកោ
អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋិនា សធ្វី គន្ធា ធម្មំ សុណាន្តោ សធ្វំ បដិលភិក្ខា បព្ពជិ។ សោ
ឧបសម្មន្តោ ទ្វេ មាតិកា បគុណំ កត្វា កម្មជ្ជានំ កថាបេត្វា អរញ្ញោ
សមណធម្មំ ករោន្តោវិបស្សនំ វឿត្តា មេត្តាលានំ ចាទកំ កត្វា អរហត្តំ
ចាបុណិ។ ធម្មំ ទេសេន្តោ វុត្តនយេនេវ ធម្មំ កថេតិ, បិណ្ឌាយ ចរន្តោ
វុត្តនយេនេវ មេត្តាលានតោ វុដ្ឋាយ ភិក្ខុំ គណ្ហាតិ។ អថ នំ សត្តា ឥមំ

ការណាទួយ បដិច្ច អរណារិហារីនព្វា ទត្តិណោយ្យានព្វា ភិក្ខុនំ អគ្គជ្ជានេ
ឋបេសីតិ។

ខទិវនិយវេតត្ថេវវត្ថុ

២០៣. បញ្ចមេ អារញ្ញកានន្តិ អរញ្ញវាសីនំ។ វេវតោ ខទិវនិយោតិ
ធម្មសេនាបតិត្ថេវស្ស កនិដ្ឋភាតិកោ។ សោយថា អញ្ញេ វេរា អរញ្ញេ
វសមាធា វនសភាគំ ឧទកសភាគំ ភិក្ខុចារសភាគព្វា សល្លក្ខេត្វា អរញ្ញេ
វសន្តិ, ន ឯវំ វសិ។ ឯតានិ បន សភាគានិ អនាទិយិត្វា
ឧដ្ឋុដ្ឋលសក្ខវចាសាណារិសមេ ខទិវនេ បដិវសតិ។ តស្មា អារញ្ញកានំ អគ្គោតិ
វុត្តោ។

តស្ស បញ្ចកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយំ កិវ អតីតេ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតីនគរេ និព្ពត្តោ មហាគង្គាយ បយាគបតិជ្ជានតិត្ថេ នាវាកម្មំ ករោត្តោ
បដិវសតិ។ តស្មី សមយេ សត្តា សតសហស្សភិក្ខុបរិវារោ ចារិកំ ចរត្តោ
បយាគបតិជ្ជានតិត្ថំ សម្បាបុណី។ សោ ទសពាលំ ទិស្វា ចិន្តេសិ - “មយ្ហំ
កាលេន កាលំ ពុទ្ធទស្សនំ នាម នត្ថិ, អយំ មេ
កល្យាណកម្មាយូរហនក្ខណោ”តិ នាវាសង្ឃាជំ ពន្លាបេត្វា ឧបរិ ចេលវិតានំ
ការេត្វា គន្ធមាលាធាមានិ ឱសារេត្វា ហេជ្ជា វរចោត្ថកំ ចិត្តត្ថរណំ
អត្តរាបេត្វា សបរិវារំ សត្តារំ បរតិវំ តារេសិ។

តស្មី សមយេ សត្តា ឯកំ អារញ្ញកំ ភិក្ខុំ ឯតទគ្គេ ឋបេសិ។ សោ នារិកោ តំ
ទិស្វា “មយាបិ ឯវមេវំ អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ អារញ្ញកានំ អគ្គេន
ភវិតុំ វុត្តតិ”តិ សត្តារំ និមន្តេត្វា សត្តាហំ មហាធានំ ទត្វា សត្តុ ចាទមូលេ
និបដ្ឋិត្វា, “ភន្តេ, តុម្ពេហិ ឯតទគ្គេ ឋបេតោ សោ ភិក្ខុវិយ អហម្មិ អនាគតេ

ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ អារញ្ញកានំ អគ្គោ ភវេយ្យ"ន្តិ បត្តនំ អកាសិ។ សត្តា
អនន្តរាយំ ទិស្វា "អនាគតេ គោតមពុទ្ធស្ស សាសនេ តុំ អារញ្ញកានំ អគ្គោ
ភវិស្សសី"តិ ព្យាករិត្វា បក្កាមិ។ អន្តរា បន អញ្ញំ កម្មំ ន កងិយតិ។

សោ យាវជីវំ កល្យាណកម្មំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ មគធក្ខេត្តេ នាលកព្រាហ្មណភាមេ សាវីព្រាហ្មណិយា គុដ្ឋិម្ហិ
បដិសន្ធិ គហេត្វា តិណ្ណំ ភាតិកានំ តិស្សន្នញ្ច ភគិនំ សព្ពកនិដ្ឋា ហុត្វា
និព្ពត្តិ, វេវតោតិស្ស នាមំ អកំសុ។ អថស្ស មាតាបិតរោ ចិន្តេសុ -
"វឡិវត្ថុវឡិវតេ ទារកេ សមណា សក្យបុត្តិយា នេត្វា បញ្ចាដេន្តិ, អម្ពា កំ បុត្តំ
វេតំ ទហារមេវ យរពន្ធនេន ពន្ធស្សមា"តិ សមាទកុលតោ ទារិកំ អានេត្វា
វេតស្ស អយ្យិកំ វន្តាបេត្វា, "អម្ព, តវ អយ្យិកាយ មហាល្អកតរា ហោហី"តិ
អាហំសុ។ វេវតោ តេសំ កថំ សុត្វា ចិន្តេសិ - "អយំ ទារិកា ទហារា បឋមវយេ
បិតា, ឥមិស្ស កិរ ឯវីវិជំ រូបំ មម អយ្យិកាយ រូបសទិសំ ភវិស្សតិ, បុដ្ឋិស្សមិ
តាវ នេសំ អធិប្បាយ"ន្តិ ចិន្តេត្វា អាហា - "តុម្ពេ កី កថេថា"តិ? តាត, "អយំ
ទារិកា អយ្យិកាវិយ តេ ជំ ចាបុណាតូ"តិ វនាមាតិ។ សោ "ឥមិស្ស រូបំ
ឯវីវិជំ ភវិស្សតិ"តិ បុដ្ឋិ។ តាត, កី វនេសិ, មហាបុញ្ញា ឯវីវិជា ហោន្តិតិ។

សោ ចិន្តេសិ - "ឥទំ កិរ រូបំ ឥមិនា និយាមេន វលិត្តចំ ភវិស្សតិ
បលិតកេសំ ខណ្ឌទន្តំ, អហំ ឯវរូបេ រូបេ រដ្ឋិត្វា កី ភវិស្សមិ, មម ភាតិកានំ
គតមគ្គមេវ គមិស្សមី"តិ កីឡន្តោវិយ ហុត្វា សមវយេ តរុណាទារកេ អាហា
- "ឯថ, ភោ, វិជារិកំ ភវិស្សមា"តិ និក្ខមិ។ តាត, មជ្ឈិមទិវសេ មា ពហិ
គន្ធាតិ។ សោ ទារកេហិ សន្ធិ កីឡន្តោវិយ អត្តនោ ជារនវារេ សម្បត្តេ ថោកំ
គន្ធា បបព្វេត្វា អាគន្ធាតិ។ បុន ទុតិយវារេ សម្បត្តេ តតោ តុវតំវិយ គន្ធា
អាគតោ, តតិយវារេ សម្បត្តេ "អយំ មេ កាលោ"តិ ព្រាត្វា សម្មុទ្ពាជានេនេវ

បលាយិត្វា បំសុក្ខលិកភិក្ខុនំ និវាសជ្ជានំ អរហ្មំ គន្ធា ថេរេ អភិវាទេត្វា បព្ពដ្ឋំ
យាចិ។ សប្បុរិស មយំ តំ ន ជាឆាម “កស្សាសិ បុត្តោ” តិ, តូញ
អលង្កតនិយាមេនេវ អាគតោ, កោ តំ បញ្ចាជេតុំ ឧស្សហិស្សតីតិ។ សោ ឧភោ
ពាហា បគ្គយ្ហ “វិលុម្បន្តិ មំ វិលុម្បន្តិ ម” ង្គិ មហារវំ វិវិ។ ឥតោ ចិតោ ច ភិក្ខុ
សន្និបតិក្វា “សប្បុរិស, ឥមស្មី ថានេ តវ វត្ថំ វា បិឡន្ធនំ វា កោចិ គណ្ណោ
ឆាម នត្ថិ, តូញ ‘វិលុម្បន្តិ’ តិ វនសិ, កី សន្ធាយ វនសី” តិ? ភន្តេ, ឆាហំ
វត្ថាលង្ការំ សន្ធាយ វនាមិ, តិស្សន្នំ បន មេ សម្បត្តិ នំ វិលោចោ វត្ថតិ, តំ
សន្ធាយ វនាមិ។ មំ តាវ តុម្ភេ មា បញ្ចាជយិត្ថ, ភាតវំ បន មេ ជាឆាថាតិ។
កោឆាមោ បន តេ ភាតាតិ? គិហិកាលេ ឧបតិស្សោ ឆាម, ឥនានិ បន
សាវិបុត្តោ ឆាម ជាតោតិ វនន្តិតិ។ “អាវុសោ, ឯវំ សន្តេ អយំ កុលបុត្តោ អម្ពាគំ
កនិជ្ជភាតិកោ ឆាម ហោតិ, ជេជ្ជភាតិកោ នោ ធម្មសេនាបតិ បុរេតវំយេវ
អាហា - ‘អម្ពាគំ ញាតកា សព្វេ’ មិច្ឆាធិដ្ឋិកា, យោ កោចិ អម្ពាគំ ញាតីតិ
អាគច្ឆតិ, តំ យេន តេនុចាយេន បញ្ចាជយ្យថា’ តិ។ អយំ បន ថេរស្ស
អជ្ឈត្ថភាតិកោ, បញ្ចាជេថ ន” ង្គិ វត្វា តចបញ្ចកកម្មជ្ជានំ អាចិត្តិក្វា
បញ្ចាជយីសុ។ អថ នំ បរិបុណ្ណាវស្សំ ឧបសម្បទេត្វា កម្មជ្ជានេ យោជយីសុ។

ថេរោ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា អាចរិយុបជ្ឈាយានំ អវិទូរេ ថានេ វុត្ថប្បការំ
ខទិវវំ បរិសិក្វា សមណាធម្មំ ករោតិ។ តស្ស “អរហត្ថំ អប្បត្វា ទសពលំ វា
ភាតិកត្ថេវំ វា ន បស្សិស្សាមី” តិ វាយមន្តស្សេវ តយោ មាសា អតិក្កន្តា,
សុខុមាលកុលបុត្តស្ស លូខកោជនំ ភុញ្ញន្តស្ស ចិត្តំ វលីតំ ឆាម ហោតិ,
កម្មជ្ជានំ វិមោក្ខំ ន គតំ។ សោ តេមាសច្ចយេន បវារេត្វា វុត្ថវស្សោ ហុត្វា
តស្មីយេវ ថានេ សមណាធម្មំ ករោតិ។ តស្ស សមណាធម្មំ ករោន្តស្ស ចិត្តំ
ឯកគ្គំ អហោសិ, សោ វិបស្សនំ វឡេត្វា អរហត្ថំ ចាបុណិ។

អថាយស្មា សារីបុត្តា សត្តារំ អាហា - “ភន្តេ, មយ្ហំ កិវ កនិជ្ជភាតា វេវតោ
បព្ពជិតោ, សោ អភិវមេយ្យ វា ន វា, គន្ធា នំ បស្សីស្សមី” តិ។ ភគវា វេវតស្ស
អារទ្ធវិបស្សកការំ ព្រាត្វា ទ្វេ វាវេ បដិក្ខិបិត្វា តតិយវាវេ យាចិតោ អវហត្ថំ
បត្តការំ ព្រាត្វា, “សារីបុត្ត, អហម្មិ គមិស្សមិ, ភិក្ខុនំ អាហោចេហី” តិ។ ខេរោ
ភិក្ខុសង្ឃំ សន្និចាតេត្វា, “អារុសោ, សត្តា ចារិកំ ចរិតុកាមោ, គន្ធកាមា
អាគច្ឆន្ទ” តិ សព្វេសំយេវ អាហោចេសិ។ ធនពលស្ស ចារិកត្ថាយ គមនកាលេ
ឡីហ្មនកភិក្ខុ នាម អប្បកា ហោន្តិ, “សត្ត សុវណ្ណាវណ្ណំ សរីរំ បស្សីស្សម,
មជ្ជរធម្មកថំ វា សុណីស្សមា” តិ យេតុយ្យេន គន្ធកាមាវ ពហុកា ហោន្តិ។ ឥតិ
សត្តា មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ “វេវតំ បស្សីស្សមី” តិ និក្ខន្តោ។

អថេកស្មី បទេសេ អាណន្ទត្ថោ ទ្វេធាបថំ បត្វា ភគវន្តំ បុច្ឆិ - “ភន្តេ, ឥមស្មី
ហ្មានេ ទ្វេ មគ្គា, កតវមគ្គេន សង្ឃោ គច្ឆត្វ” តិ។ កតវមគ្គោ, អាណន្ទ, ឧដុកោតិ?
ភន្តេ, ឧដុមគ្គោ តីសយោជនោ អមនុស្សបថោ, បរិហារមគ្គោ បន
សង្ឃិយោជនិកោ ខេមោ សុភិក្ខោតិ។ អាណន្ទ, សីវលី អម្ពេហិ សទ្ធិ អាគតោតិ?
អាម, ភន្តេ, អាគតោតិ។ តេន ហិ សង្ឃោ ឧដុមគ្គមេវ គណ្ហតុ, សីវលីស្ស បុញ្ញំ
វីមសិស្សមាតិ។ សត្តា ភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ សីវលិត្ថេវស្ស បុញ្ញវីមសនត្ថំ
អជីមគ្គំ អភិរុហិ។ មគ្គំ អភិរុហនជ្ជានតោ បដ្ឋាយ ទេវសង្ឃោ យោជនេ
យោជនេ ហ្មានេ នគរំ មាបេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស វសនត្ថាយ វិហារេ
បដិយាទេសិ។ ទេវបុត្តា រញ្ញា បេសិតកម្មការាវិយ ហុត្វា យាគុខដ្ឋកាធិនិ
គហេត្វា “កហំ អយ្យេ សីវលី, កហំ អយ្យេ សីវលី” តិ បុច្ឆន្តា គច្ឆន្តិ។ ខេរោ តំ
សក្ការសម្មាណំ គណ្ហាបេត្វា សត្ត សន្តិកំ គច្ឆតិ។ សត្តា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិ
បរិតុញ្ញិ។

ឥមិនាវ និយាមន សត្តា សក្ការសម្មាទំ អនុកវន្តោ ទេវសិកំ យោជនបរមំ
គន្ធា តិសយោជនិកំ កន្ធារំ អតិក្កម្ម ខទិវនិយត្តេស្ស សភាគជ្ជានំ បត្តោ។
ថេរោ សត្ត អាគមនំ ញត្វា អត្តនោ វសនជ្ជានេ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស
បហោនកវិហារេ ទសពលស្ស គន្ធកុដិ វត្តិជ្ជានទិវាជ្ជានាទិនិ ច ឥទ្ធិយា
មាបេត្វា តថាគតស្ស បច្ចុគ្គមនំ គតោ។ សត្តា អលង្ក័តបដិយត្តេន មគ្គេន
វិហារំ ចារិសិ។ អថ តថាគតេ គន្ធកុដិ បរិវេជ្ជភិក្ខុ វស្សត្តេន បត្តសេនាសនានិ
បរិសីសុ។ ទេវតា “អកាលោ អាហារស្ស” តិ អជ្ឈិទំ ចានកំ អាហារីសុ។ សត្តា
សង្ឃេន សទ្ធិ ចានកំ បិរិ។ ឥមិនាវ និយាមន តថាគតស្ស សក្ការសម្មាទំ
អនុកវន្តស្ស អទ្ធមាសោ អតិក្កន្តោ។

អថកថេ ឧក្កណ្ឌិតភិក្ខុ ឯកស្មី ហ្មនេ និសីទិត្វា កថំ ឧប្បាទយីសុ “សត្តា
ទសពលោ ‘មយ្ហំ អគ្គសារកស្ស កនិជ្ជភាតា’ តិ វត្វា ឯវរូបំ នវកម្មកភិក្ខុ
បស្សិតុំ អាគតោ, ឥមស្ស វិហារស្ស សន្តិកេ ជេតវនមហាវិហារោ វា
វេឡូវនិវហារាទយោ វា កី កវិស្សន្តិ។ អយម្មិ ភិក្ខុ ឯវរូបស្ស នវកម្មស្ស
ការកោ, កី នាម សមណធម្មំ កវិស្សតី” តិ? អថ សត្តា ចិន្តេសិ - “មយិ ចិវំ
វសន្តេ ឥទំ ហ្មនំ អាកិណ្ឌំ ភវិស្សតិ, អារញ្ញកា ភិក្ខុ នាម បរិវេកត្តិកា ហោន្តិ,
វេតស្ស អជាសុវិហារោ ភវិស្សតី” តិ តតោ វេតស្ស ទិវាជ្ជានំ គតោ។ ថេរោ
ឯកកោវ ចង្គ្គមនកោជិយំ អាលម្ពនជលកំ និស្សយ ចាសាណាជលកេ
និសិន្នោ សត្តារំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា បច្ចុគ្គន្ធា វន្តិ។

អថ នំ សត្តា បុច្ឆិ - “វេត, ឥមំ វាឡមិគជ្ជានំ, ចណ្ណានំ ហត្ថិអស្សាទិនំ សទ្ធិ
សុត្វា កិន្តិ ករោសី” តិ? តេសំ មេ, ភន្តេ, សទ្ធិ សុណាតោ អរញ្ញាតិ នាម
ឧប្បជ្ជតីតិ។ សត្តា តស្មី ហ្មនេ វេតត្រេស្ស បញ្ចហិ កាថាសតេហិ អរញ្ញោ
និវាសានិសំសំ នាម កថេត្វា បុនទិវសេ អវិទូរេ ហ្មនេ បិណ្ណាយ ចរិត្វា

វេតត្តេវំ និវត្តត្វាយេហិ ភិក្ខុហិ ថេរស្ស អវល្លោកចិតោ, តេសំ
កត្តរយដ្ឋិឧបាហនាតេលនាធឿនត្តានំ បមុស្សនការំ អកាសិ។ តេ អត្តនោ
បរិក្ខារត្ថាយ និវត្តា អាគតមគ្គេនេវ គប្បន្តាបិ តំ ឋានំ សល្លក្ខេតុំ ន សក្កោន្តិ។
បឋមំ ហិ តេ អលង្កតបដិយត្ថេន មគ្គេន គន្ធា តំទិវសំ បនវិសមមគ្គេន គប្បន្តា
តស្មី តស្មី ឋានេ ឧក្កដិកំ និសីទន្តិ, ជាណុកេន គប្បន្តិ។ តេ គុម្ភេ ច គប្បេ ច
កណ្តាកេ ច មទ្គន្តា អត្តនោ វសិតសភាគដ្ឋានំ គន្ធា តស្មី តស្មី ខទិវខាណុកេ
អត្តនោ ធនំ សញ្ញានន្តិ, ឧបាហនំ កត្តរយដ្ឋិ តេលនាធឿន សញ្ញានន្តិ។ តេ តស្មី
សមយេ “ឥទ្ធិមា អយំ ភិក្ខុ” តិ ព្រាហ្ម អត្តនោ បរិក្ខារេ អាធាយ “ធនពលស្ស
បដិយត្ថសក្ការោ នាម វេរុចោ ហោតី” តិ វេទន្តា អាគមំសុ។

បុរតោ គតភិក្ខុ, វិសាខា ឧបាសិកា, អត្តនោ គេហេ និសិទ្ធកាលេ បុច្ឆតិ -
“មនាបំ នុ ខោ, ភន្តេ, វេតត្តេវស្ស វសនដ្ឋាន” ន្តិ? មនាបំ ឧបាសិកេ
នន្ទនវេនចិត្តលតាធិបជីភាគំ តំ សេនាសនន្តិ។ អថ នេសំ សព្វបច្ឆតោ
អាគតភិក្ខុ បុច្ឆិ - “មនាបំ, អយ្យា, វេតត្តេវស្ស វសនដ្ឋាន” ន្តិ។ មា បុច្ឆ
ឧបាសិកេ, កថេតុំ អយុត្តដ្ឋានមេតំ, ឧដ្ឋន្តលំ សក្ខវចាសាណាវិសមំ ខទិវវេនំ
ឯតំ, តត្ថ សោភិក្ខុវិហារតីតិ។ វិសាខា, បុរិមានព្វា បច្ឆិមានព្វា ភិក្ខុនំ កថំ
សុត្វា “កេសំ នុ ខោ កថា សច្ចា” តិ បច្ឆាកត្តេ គន្ធមាលំ អាធាយ ធនពលស្ស
ឧបដ្ឋានំ គន្ធា, វេទិត្វា ឯកមន្តំ និសិទ្ធា សត្តារំ បុច្ឆិ - “ភន្តេ, វេតត្តេវស្ស
វសនដ្ឋានំ ឯកច្ឆេ, អយ្យា, វល្លោន្តិ, ឯកច្ឆេ និទ្ធីន្តិ, កី នាមេតំ, ភន្តេ” តិ? វិសាខេ
រមណីយំ វា ហោតុ មា វា, យស្មី ឋានេ អវិយានំ ចិត្តំ រមតិ, តទេវ ឋានំ
រមណីយំ នាមាតិ វត្វា ឥមំ កាថមាហា -

“កាមេ វា យទិ វាវេញ, និទ្ធឈ វា យទិ វា ថលេ;

យត្ត អរហន្តោវិហរន្តិ, តំ ភូមិរាមណាយ្យក"ន្តិ។ (ធម្ម. ប. ៩៨; សំ. និ.
១.២៦១);

អថ សត្តា អបរភាគេ ជេតវនមហាវិហារេ អរិយគណាមជ្ឈេ និសិន្នោ ថេរំ
អារញ្ញកានំ ភិក្ខុនំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

កង្ខារេវតត្ថេវវត្ថុ

២០៤. ធម្មេ ឈាយីនន្តិ ឈានលាភីនំ ឈានាភិវតានំ។ សោ កិវ ថេរោ យា
ឈានសមាបន្តិយោ ទសពាលោ សមាបន្ត្តិ, តតោ អប្បតំ វេបេត្វា ពហុតរា
សមាបន្ត្តិ។ តស្មា ឈាយីនំ អគ្គោ នាម ជាតោ។ កង្ខាយនភាវេន
កង្ខារេវតោតិ វុច្ចតិ។ កង្ខារាម កុក្កុច្ចំ, កុក្កុច្ចកោតិ អត្ថោ។ កី បន អញ្ញោ
កុក្កុច្ចកា នត្ថិតិ? អត្ថិ, អយំ បន ថេរោ កប្បិយេបិ កុក្កុច្ចំ ឧប្បាទេសិ។
តេនស្ស កុក្កុច្ចកតា អតិថាកជា ជាតាតិ កង្ខារេវតោត្ថេវ សង្ខំ គតោ។

តស្ស បញ្ញាកម្មេ អយមនុបុព្វិកថា - អយំ កិវ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
បុរិមនយេនេវ មហាជនេន សន្និវិហារំ គន្ធា បរិសបរិយន្តេ បិតោ ធម្មំ
សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ ឈានាភិវតានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា “មយាបិ
អនាគតេ ឯវុបេន ភវិតុំ វុដ្ឋតិ” តិ ទេសនាវសានេ សត្តារំ និមន្តេត្វា
បុរិមនយេនេវ សត្តាហំ មហាសក្ការំ កត្វា ភគវន្តំ អាហា - “ភន្តេ, អហំ ឥមិនា
អធិការកម្មេន ន អញ្ញំ សម្បត្តិ បត្តេមិ, យថា បន សោ តុម្ភេហិ ឥតោ
សត្តទិវ សមត្ថកេ ភិក្ខុ ឈាយីនំ អគ្គជ្ជានេ វេបិតោ, ឯវំ អហម្មិ អនាគតេ
ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ ឈាយីនំ អគ្គោ ភវេយ្យ” ន្តិ បត្តនំ អកាសិ។ សត្តា
អនាគតំ ឱលោកេត្វា សមិជ្ឈនភារំ ទិស្វា “អនាគតេ

កប្បសតសហស្សវសានេ គោតមោ នាម ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈិស្សតិ, តស្ស សាសនេ
ត្វំ ឈាយីនំ អត្តោ ភវិស្សសី" តិ ព្យាករិត្វា បក្កាមិ។

សោ យាវជីវំ កល្យាណកម្មំ កត្វា កប្បសតសហស្សំ នេវមនុស្សេសុ
សំសរិត្វា អម្ពា កំ ភគវតោ កាលេ សាវត្ថិនគវេ មហាកោតកុលេ និព្ពត្តោ
បច្ឆាកត្តំ ធម្មស្សវនត្តំ គច្ឆន្តេន មហាជនេន សទ្ធិវិហារំ គន្ធា បរិសបរិយន្តេ
វិតោ ទសពលស្ស ធម្មកងំ សុត្វា សទ្ធិំ បដិលភិត្វា បព្ពជិតោ ឧបសម្មទំ
លភិត្វា កម្មជ្ជានំ កថាបេត្វា ឈានបរិកម្មំ ករោន្តោ ឈានលាភី ហុត្វា
ឈានមេវ ចាទកំ កត្វា អរហត្តជលំ ចាបុណី។ សោ ទសពលេន
សមាបជ្ជិតព្ពសមាបត្តិនំ អប្បតរា វេបេត្វា ពហុតរា សមាបជ្ជន្តោ អហោរត្តំ
ឈានេសុ ចិណ្ឌាវសី អហោសិ។ អថ នំ អបរភាគេ សត្តា ឥមំ គុណំ គហេត្វា
ឈាយីនំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសិ។ “អកប្បិយោ, អារុសោ គុឡោ, អកប្បិយា មុត្តា” តិ
(មហាវ. ២៧២) ឯវំ បន កប្បិយេស្វេវ វត្ថុសុ កុក្កុច្ចស្ស ឧប្បាទិតតាយ
កុក្កុច្ចសម្ពាតាយ កម្ពុយ ភាវេន កម្ពុវេវតោតិ សទ្ធិំ គតោតិ។

សោណាកោឡិវិសត្ថេវត្ថុ

២០៥. សត្តមេ អារទ្ធវិវិយានន្តិ បគ្គហិតវិវិយានំ បរិបុណ្ណវិវិយានំ។
សោណាកោឡិវិសោតិ សោណោតិ តស្ស នាមំ, កោឡិវិសោតិ គោត្តំ។
កោជិវេស្សោតិ វា អត្តោ, ឥស្សរិយេន កោជិប្បត្តស្ស វេស្សកុលស្ស
ធារកោតិ អធិប្បាយោ។ យស្មា បន អញ្ញោសំ ភិក្ខុនំ វិវិយំ នាម វឡេតព្ពំ ហោតិ,
ថេរស្ស បន ហាបេតព្ពមេវ អហោសិ។ តស្មា ឯស អារទ្ធវិវិយានំ អត្តោ នាម
ជាតោ។

តស៊ូ បញ្ជាក់មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយំ កិរ អតីតេ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
សេដ្ឋិកុលេ និព្វត្តិ, សិរិវឌ្ឍកុមារោតិស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ
បុរិមនយេនេវ វិហារំ គន្ធា បរិសបរិយន្តេ បីតោ ធម្មំ សុណាន្តោ សត្តារំ ឯកំ
ភិក្ខុំ អារទ្ធវិរិយានំ អគ្គដ្ឋានេ វេបេន្តំ ទិស្វា “មយាបិ អនាគតេ ឯវុរុបេន ភវិតុំ
វុដ្ឋតី” តិ ទេសនាបរិយោសានេ ទសពលំ និមន្តេត្វា សត្តាហំ មហាទានំ ទត្វា
វុត្តនយេនេវ បត្ថនំ អកាសិ។ សត្តា តស្ស បត្ថនាយ សមិជ្ឈនការំ ទិស្វា
បុរិមនយេនេវ ព្យាករិត្វា វិហារំ គតោ។

សោបិ សិរិវឌ្ឍសេដ្ឋិយាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
កប្បសតសហស្សំ អតិក្កមិត្វា ឥមស្មី កប្បេ បរិនិព្វតេ កស្សបទសពលេ
អនុប្បន្នេ អម្ពាភំ ភគវតី ពារាណសីយំ កុលគេហោ បជិសន្ធិ គណ្ហិ។ សោ
អត្ថនោ សហាយកេហិ សទ្ធិ គង្គាយំ កិឡតិ។ តស្មី សមយេ ឯកោ
ជិណ្ឌាចីវរិកោ បច្ឆេកពុទ្ធា “ពារាណសី ឧបទិស្សាយ គង្គាតីវេ បណ្ណាសាលំ
កត្វា វស្សំ ឧបគច្ឆិស្សមី” តិ ឧទកេន សមុបព្យុឡេ ទណ្ឌកេ ច វល្លិយោ ច
សំកឡតិ។ អយំ កុមារោ សហាយកេហិ សទ្ធិ គន្ធា អភិវាទេត្វា បីតោ, “ភន្តេ,
កី ករោថា” តិ បុច្ឆិ។ កុមារ ឧបកដ្ឋេ អន្តោវស្សេ បព្ពជិតានំ វសនដ្ឋានំ នាម
លទ្ធុ វុដ្ឋតីតិ។ “ភន្តេ, អន្តេវ ឯកទិវសំ អយ្យោ យថា តថា អាគមេតុ, អហំ សេ
អយ្យស្ស វសនដ្ឋានំ ករិស្សមី” តិ អាហា។ បច្ឆេកពុទ្ធា “តស្សេវ កុមារស្ស
សង្កហំ ករិស្សមី” តិ អាគតត្តា អធិវាសេសិ។ សោ តស្ស អធិវាសនំ វិទិត្វា
គតោ បុនទិវសេ សក្ការសម្មានំ សន្នេត្វា បច្ឆេកពុទ្ធស្ស អាគមនំ ឱលោកេន្តោ
អដ្ឋាសិ។ បច្ឆេកពុទ្ធាបិ “កហំ នុ ខោ អន្ធិ ភិក្ខាចារំ លភិស្សមី” តិ អារវ្លេន្តោ
ព្រាត្វា តស្សេវ គេហាទ្វារំ អគមាសិ។

កុមារា បច្ចេកពុទ្ធី ធិស្វា សម្បិយាយមាដោ បត្តំ អាទាយ ភិក្ខុំ ទត្វា “ឥមំ
អន្តោវស្សំ មយ្ហំ គេហាធូរមេវ អាគច្ឆប, ភន្តេ” តិ បដិញ្ញំ គហេត្វា បច្ចេកពុទ្ធ
ភត្តកិច្ចំ កត្វា បក្កន្តេ អត្តនោ សហាយកេហិ សទ្ធិ គន្ធា ឯកទិវសេនេវ
បច្ចេកពុទ្ធស្ស វសនបណ្ណាសាលញ្ច ចម្ព័នញ្ច វត្តិដ្ឋានធិវាដ្ឋានានិ ច
កាវាបេត្វា អនាសិ។ តស្សេវ បណ្ណាសាលំ បរិសនវេលាយ ហរិត្តបលិត្តាយ
ភូមិយា “ចាទេសុ កលលំ មា លក្ខី” តិ អត្តនោ ចារុបនំ សតសហស្សគ្ននកំ
វត្តកម្ពលំ ភូមត្តរណំ សន្តិវត្វា កម្ពលស្ស វណ្ណាន សទ្ធិ បច្ចេកពុទ្ធស្ស
សរីរប្បកំ ឯកសធិសំ ធិស្វា អតិវិយ បសន្នោ ហុត្វា អាហា - “យថា តុម្ហេហិ
អក្កន្តកាលតោ បដ្ឋាយ ឥមស្ស កម្ពលស្ស អតិវិយ បភាវិរោចតិ, ឯវមេវ
មយ្ហម្បិ និព្ពត្តនិព្ពត្តដ្ឋានេ ហត្ថចាទានំ វណ្ណា ពន្ធីវកបុប្ផវណ្ណា ហោតុ,
សតក្ខត្តំ វិហាតកប្បាសបជលជស្សសធិសោវ ជស្សោ ហោត្វ” តិ។ សោ
តេមាសំ បច្ចេកពុទ្ធី ឧបដ្ឋហិត្វា បរិវតកាលេ តិចីវំ អនាសិ។ បច្ចេកពុទ្ធោ
បរិបុណ្ណបត្តចីវរោ គន្ធមាទនមេវ គតោ។

សោមិ កុលបុត្តោ ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ អម្ពាភំ ភគវតោ កាលេ
កាឡិចម្ពានគរេ ឧបសេដ្ឋិស្ស យវេ បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ តស្ស
បដិសន្ធិគ្គហណាកាលតោ បដ្ឋាយ សេដ្ឋិកុលំ អនេកានិ
បណ្ណាការសហស្សានិ អាគច្ឆន្តិ។ ជាតទិវសេ ច សកលនគរំ
ឯកសក្ការសម្ពាធំ អហោសិ។ អថស្ស នាមគ្គហណាទិវសេ មាតាបិតរោ
“អម្ពាភំ បុត្តោ អត្តនោ នាមំ គណ្ហិត្វាវ អាគតោ, វត្តសុវណ្ណាសបរិសិត្តា
វិយស្ស សរីរច្ន័រី” តិ សោណាកុមារាត្វេវស្ស នាមំ អកំសុ។

អថស្ស សដ្ឋិ ធាតិយោ ឧបនេត្វា ទេវកុមារំ វិយ នំ សុខេន វឌ្ឍេសុ។ តស្ស
ឯវរូបំ អាហារវិធានំ អហោសិ - សដ្ឋិករិសមត្តំ ហំនំ កសិក្វា តិវិជេន ឧទកេន

ចោសេន្តិ៍។ កេតារេ បរិសន្តិសុ ឧទកមាតិកាសុ ជីរោទកស្ស ច គន្ធាទកស្ស
ច អនេកានិ ចាដិសហស្សនិ អាសិញ្ញាតិ។ សាលិសីសានំ ជីវគ្គហណាកាលេ
សុកាធិនំ ចាលានំ ឧប្បិជ្ជករណានិវារណត្ថំ វិហិតញ្ញានំ សុខុមាលភាវត្តញ្ញា
បរិយន្តបរិក្ខេបេ ច អន្តរន្តរា ច ជម្ពេ និឧនិទ្វា ឧបរិ ធន្ទាកេ ធន្វា កិលញ្ញេហិ
ធានេទ្វា សមន្តា សាលិយា បរិក្ខិបិទ្វា សព្វបរិយន្តេ អារក្ខំ គណ្ណានិ។ សស្សេ
និប្បន្នេ កោដ្ឋេ ចតុជានិគន្ធវហិ បរិភណ្ឌំ កត្វា ឧបរិ ឧត្តមគន្ធវហិ បរិភាវេន្តិ។
អនេកសហស្សបុរិសា ខេត្តំ ឡិយ្ហ សាលិសីសានិ វណ្ណាសុ ធិន្តិទ្វា មុដ្ឋិមុដ្ឋិយោ
កត្វា វជ្ជកេហិ ពន្ធិទ្វា សុក្ខាបេន្តិ។ តតោ កោដ្ឋកស្ស ហេដ្ឋិមតលេ គន្ធវ
សន្តិទ្វា ឧបរិ សាលិសីសានិ សន្តរន្តិ។ ឯវំ ឯកន្តិកំ កត្វា សន្តរន្តា កោដ្ឋកំ
បូរេទ្វា ឆ្វារំ បិទហន្តិ, តិវស្សសម្បត្តកាលេ កោដ្ឋកំ វិវរន្តិ។ វិវជកាលេ
សកលនគរំ សុគន្ធកន្ធិកំ ហោតិ។ សាលិម្ហិ បហេតេ ធុត្តា ធុសេ កិណិទ្វា
គណ្ណានិ, កុណ្ណាកំ បន ច្ចឡបដ្ឋាកាលភន្តិ។ មុសលយដ្ឋិតកេ សាលិតណ្ណាលេ
វិធិនិទ្វា គណ្ណានិ។ តេ សុវណ្ណាហិរកបច្ឆិយំ បក្ខិបិទ្វា សតកាលំ បរិស្សវេទ្វា
គហិតេ បក្កិបិទ្វា តិវសេ ឯកវារំ បក្ខិបិទ្វា ឧទ្ធវរន្តិ, បមុខដ្ឋានំ
សុមនបុប្ផសនិសំ ហោតិ។ តំ ភោជនំ សុវណ្ណាសរកេ បក្ខិបិទ្វា
បក្កិបិទ្វា អប្បោទកមធុចាយាសប្បិទស្ស វជតថាលស្ស ឧបរិ កត្វា អាធាយ
គន្ធា សេដ្ឋិបុត្តស្ស បុរតោ វេបេន្តិ។

សោ អត្ថនោ យាបនមត្តំ ភុញ្ញាទ្វា គន្ធវាសិតេន ឧទកេន មុខំ វិក្ខាលេទ្វា
ហត្ថចានេ ឆោវតិ។ អថស្ស ឆោតហត្ថចានស្ស នានប្បការំ មុខវាសំ ឧបនេន្តិ។
តស្ស អក្កមនដ្ឋានេ វេហេត្ថកចិត្តត្ថរណំ អត្ថរន្តិ។ ហត្ថចានតលានិស្ស
ពន្ធដីវកបុប្ផវណ្ណានិ ហោតិ, សតកាលវិហាតកប្បាសស្ស វិយ ជស្សោ,
ចានតលេសុ មណិកុណ្ណាលាវត្ថវណ្ណានិ លោមានិ ជាយីសុ។ សោ កស្សចិទេវ
កុដ្ឋិទ្វា “អាជានាហិ ភូមិ អក្កមិស្សមិ” តិ វេទតិ។ តស្ស វេយប្បត្តស្ស តិណ្ណំ

ឧត្តម អនុប្បវេណី តយោ ចាសានេ ការេត្វា នាដកានិ ច ឧបជ្ជាបេសុំ។ សោ
មហាសម្មត្តិ អនុកវន្តោ នេវា មញ្ញោ បដិវសតិ។

អថ អម្ពាភំ សត្តវិ សព្ពញ្ញតំ បត្វា បវត្តិតវរធម្មចក្កេ រាជគហំ
ឧបនិស្សយ វិហារន្តេ ចាទលោមនស្សនត្ថំ វញ្ញា មាគធនេ បក្កោសាបេត្វា
អសីតិយា គាមិយសហស្សេហិ សទ្ធិំ សត្តុ សន្តិកំ បហិតោ ធម្មនេសនំ សុត្វា
បដិលទ្ធសន្ទោ សត្តារំ បព្ពដ្ឋំ យាចិ។ អថ នំ ភគវា “អនុញ្ញាតោសិ
មាតាបិតុហិ” តិ បុច្ឆិត្វា អនុញ្ញាតការំ សុត្វា “ន ខោ, សោណា, តថាគតា
មាតាបិតុហិ អនុញ្ញាតំ បុត្តំ បញ្ជាដេន្តិ” តិ បដិក្ខិបិ។ សោ “សាធុ ភគវា” តិ
តថាគតស្ស វេចនំ សិរសា សម្មជិច្ឆិត្វា មាតាបិតុនំ សន្តិកំ គន្ធា
អនុជានាបេត្វា សត្តុ សន្តិកំ អាគម្ម អញ្ញាតវស្ស ភិក្ខុនោ សន្តិកេ បព្ពជិ។
អយមេត្ត សន្ទេចោ, វិត្តារតោ បនស្ស បព្ពដ្ឋាវិធានំ ចាឡិយំ (មហាវ. ២៤៣)
អាគតមេវ។

តស្ស បព្ពដ្ឋញ្ច ឧបសម្មនញ្ច លភិត្វា រាជគហេ វិហារន្តស្ស សម្ពហុលា
ញាតិសាលោហិតា ច សន្តិជ្ជសម្ពត្តា ច សក្ការសម្មានំ អាហារន្តិ, រូបនិប្បត្តិយា
វណ្ណំ កថេន្តិ, អញ្ញេបិ ជនា បស្សិតុំ អាគច្ឆន្តិ។ ថេរោ ចិន្តេសិ - “មម សន្តិកំ ពហូ
ជនា អាគច្ឆន្តិ, កម្មជ្ជានេ វា វិបស្សនាយ វា កម្មំ កាតុំ កថំ សក្ខិស្សមិ,
យំនូនាហំ សត្តុ សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ កថាបេត្វា សីតវនសុសានំ គន្ធា
សមណធម្មំ ករេយ្យំ។ តត្រ ហិ សុសានន្តិ ជិគុច្ឆិត្វា ពហូ ជនា នាគមិស្សន្តិ,
ឯវំសន្តេ មម កិច្ចំ មត្តកំ ចាបុណ្ហស្សតី” តិ សត្តុ សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ កថាបេត្វា
សីតវនំ គន្ធា សមណធម្មំ កាតុំ អារភិ។ សោ ចិន្តេសិ - “មញ្ញំ សវីរំ
បរមសុខមាលំ, ន ខោ បន សក្កា សុខេនេវ សុខំ ចាបុណ្ហតុំ, កាយំ
កិលមេត្វាបិ សមណធម្មំ កាតុំ វេជ្ជតី” តិ។ តតោ ហ៊ានចង្គមមេវ អធិជ្ជាយ

បធានមកាសិ។ តស្ស សុខុមាលានំ ចាទតលានំ អន្តន្តេហិ ដោជា ឧដ្ឋាយ
ភិដ្ឋិសុ, ចង្គមោ ឯកលោហិតោ អហោសិ។ ចាទេសុ អវហន្តេសុ ជណ្ណាកេហិបិ
ហត្ថេហិបិ វាយមិត្វា ចង្គមតិ។ ឯវំរិយំ ទន្ធាំ ករោន្តោបិ ឱកាសមត្ថម្បិ
និព្ពត្តតុំ អសក្កោន្តោ ចិន្តេសិ - “សចេ អញ្ញោបិ អារទ្ធវិរិយោ ភវេយ្យ,
មាទិសោ ភវេយ្យ។ អហំ ខោ បន ឯវំ វាយមន្តោបិ មគ្គំ វា ជលំ វា ឧប្បាទេតុំ ន
សក្កាមិ, អធ្វា នេវាហំ ឧក្សជិតញ្ច, នវិបញ្ចិតញ្ច, ន នេយ្យោ, បទបរមេន មយា
ភវិតព្ថំ។ កី មេ បព្ពដ្ឋាយ, ហីនាយាវត្តិត្វា ភោគេ ច ភុញ្ញស្សមិ បុញ្ញានិ ច
ករិស្សមិ”តិ។

តស្មី សមយេ សត្តា ថេរស្ស វិតក្កំ ព្រាត្វា សាយន្តសមយេ
ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ តត្ថ គន្ធា លោហិតេន ដុដ្ឋំ ចង្គមំ ទិស្វា ថេរំ វិណោវាទេន
(មហាវ. ២៤៣) ឱវទិត្វា វិរិយសមថយោជនត្ថាយ តស្ស កម្មជ្ជានំ កថេត្វា
គិដ្ឋ្យក្ខជមេវ គតោ។ សោណាត្ថេរោបិ ទសពលស្ស សម្មុខា ឱវាទំ លភិត្វា
នចិរស្សេវ អវហត្ថេ បតិដ្ឋាសិ។ អថ សត្តា អបរភាគេ ជេតវនេ
ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ ធម្មំ ទេសេន្តោ ថេរំ អារទ្ធវិរិយានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេសីតិ។

សោណាកុដិកណ្ណោត្ថវត្ថុ

២០៦. អដ្ឋមេ កល្យាណាវាគ្ករណានន្តិ វាគ្ករណំ វុច្ឆតិ វចនកិរិយា,
មធុវចនានន្តិ អត្តោ។ អយញ្ញំ ថេរោ ទសពលេន សទ្ធិំ ឯកគន្ធកុដិយា
តថាគតស្ស មធុវេន សវេន ធម្មកថំ កថេសិ។ អថស្ស សត្តា សាធុការំ
អទាសិ។ តស្មា សោ កល្យាណាវាគ្ករណានំ អត្តោ នាម ជាតោ។ សោណោតិ
តស្ស នាមំ, កោដិអគ្គនកំ បន កណ្ណាបិឡន្ធនំ ជារេសិ។ តស្មា កុដិកណ្ណោតិ
វុច្ឆតិ, កោដិកណ្ណោតិ អត្តោ។

តស៊ូ បញ្ចកម្ម អយមនុបុត្តិកថា - អយម្យី បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
បុរិមនយេនេវ មហាជនេន សន្និវិហារំ គន្ធា បរិសបរិយន្តេ ឋាន្តា សត្តំ ធម្មំ
សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ កល្យាណាវាគ្គរណានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា
“មយាបិ អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ កល្យាណាវាគ្គរណានំ អគ្គេន
ភវិតុំ វដ្តតី” តិ ចិន្តេត្វា ទសពលំ និមន្តេត្វា សត្តាបំ មហាទានំ ទត្វា, “ភន្តេ, យំ
ភិក្ខុំ តុម្ហេ ឥតោ សត្តទិវសមត្ថកេ កល្យាណាវាគ្គរណានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបយិត្ថ,
អហម្យី ឥមស្ស អធិការកម្មស្ស ជលេន អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ
តថាវុចោ ភវេយ្យ” ត្ថិ បត្តនំ អកាសិ។ សត្តា តស្ស អនន្តរាយំ ទិស្វា “អនាគតេ
តោតមពុទ្ធស្ស សាសនេ កល្យាណាវាគ្គរណានំ អគ្គោ ភវិស្សសី” តិ ព្យាករិត្វា
បក្កាមិ។

សោបិ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា កប្បសតសហស្សំ នេវេសុ ច មនុស្សេសុ ច
សំសរន្តោ អម្ពាភំ ទសពលស្ស ឧប្បត្តិតោ បុរេតរមេវ នេវលោកា ចរិត្វា
កាឡិយា នាម កុររយិកាយ ឧចាសិកាយ កុច្ឆិស្មី បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ សា
បរិបក្កេ គព្ភេ រាជគហនគរេ អត្ថនោ កុលនិវេសនំ អាគតា។

តស្មី សមយេ អម្ពាភំ សត្តា សព្ពញ្ញតំ បត្តោ ឥសិបតនេ ធម្មចក្កំ
បរវត្តេសិ។ ធម្មចក្កប្បវត្តនេ ទសសហស្សចក្កវាឡនេវតា សន្និបតីសុ។ តត្ថ
ឯកោ អជ្ឈីសតិយា យក្ខសេនាបតីនំ អព្ពន្ធរេ សាតាគិរោ នាម យក្ខោ
ទសពលស្ស ធម្មកថំ សុត្វា សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាយ ចិន្តេសិ - “កី នុ ខោ
អយំ ឯវំ មធុរធម្មកថា មម សហាយេន ហេមវតេន សុតា ន សុតា” តិ? សោ
នេវសង្ឃស្ស អន្តរេ ឱលោកេន្តោ តំ អបស្សិត្វា “អទ្ធា មម សហាយោ តិណ្ហំ
រតនានំ ឧប្បន្នការំ ន ជាតាតិ, គន្ធាមិ ទសពលស្ស ចេវ វណ្ណំ កថេស្សមិ,

បដិវត្តិធម្មញ្ញ អាហារេបស្សមី" តិ អត្ថនោ បរិសាយ សទ្ធិ រាជគហមត្ថកេន
តស្ស សន្តិកំ ចាយាសិ។

ហេមវតោបិ តិយោជនសហស្សំ ហិមវន្តំ អកាលបុប្ផិតំ ទិស្វា "មម
សហាយេន សាតាគិវេន សទ្ធិ ហិមវន្តកិធិតំ កិធិស្សមី" តិ អត្ថនោ
បរិសាយ សទ្ធិ រាជគហមត្ថកេន ចាយាសិ។ តេសំ ទិដ្ឋម្យិ អគ្គពលកាយា
កុលយរិកាយ កាធិឧទាសិកាយ និវេសនមត្ថកេ សមាគន្ធា "តុម្ពេ កស្ស
បរិសា, មយំ សាតាគិវស្ស។ តុម្ពេ កស្ស បរិសា, មយំ ហេមវតស្ស" តិ
អាហំសុ។ តេ ហដ្ឋតុដ្ឋាវ គន្ធា តេសំ យក្ខសេនាបតីនំ អាហារេបយីសុ។ តេបិ
តំខណោញ្ញាវ ឧទាសិកាយ និវេសនមត្ថកេ សមាគន្ធិសុ។ សាតាគិវេ ហេមវតំ
អាហា - "កហំ, សម្ម, គច្ឆសី" តិ? តវ សន្តិកំ សម្មាតិ។ កីការណាតិ? ហិមវន្តំ
បុប្ផិតំ ទិស្វា តយា សទ្ធិ តត្ថ កិធិស្សមីតិ។ តុំ បន, សម្ម, កហំ គច្ឆសីតិ? តវ
សន្តិកំ, សម្មាតិ។ កីការណាតិ? តុំ ហិមវន្តស្ស កេន បុប្ផិតការំ ជាធាសីតិ? ន
ជាធាមិ, សម្មាតិ។ សុទ្ធាននមហារាជស្ស បុត្តា សិទ្ធិត្ថកុមារោ
នសសហស្សលោកធាតុំ កម្មេត្វា បដិវត្តិសត្តញ្ញតញ្ញាលោក
នសសហស្សចក្កវាឡនេវតានំ មជ្ឈេ អនុត្តរំ ធម្មចក្កំ បវត្តសិ។ តស្ស
បវត្តិតការំ ន ជាធាសីតិ? ន ជាធាមិ, សម្មាតិ។ តុំ ឯត្ថកមេវ ហំនំ បុប្ផិតន្តិ
អញ្ញាសិ, តស្ស បន បុរិសស្ស សក្ការត្ថាយ សកលនសសហស្សចក្កវាឡំ
ឯកមាលាគុឡសទិសំ អដ្ឋ ជាតំ សម្មាតិ។ មាលា តាវ បុប្ផនុ, តយា សោ សត្តា
អក្ខិនិ បូរេត្វា ទិដ្ឋាតិ។ អាម, សម្ម, សត្តា ច មេ ទិដ្ឋា, ធម្មា ច សុតោ, អមតញ្ញ
បីតំ។ អហំ "ឯតំ អមតធម្មំ តម្យិ ជាធារេបស្សមី" តិ តវ សន្តិកំ អាគតោស្មិ,
សម្មាតិ។ តេសំ អញ្ញមញ្ញំ កថេន្តានំយេវ ឧទាសិកា សិរិសយនតោ ឧដ្ឋាយ
និសិន្នា តំ កថាសល្លាបំ សុត្វា សន្តេ និមិត្តំ គណ្ហិ។ "អយំ សន្តោ ឧទ្ធី, ន ហេដ្ឋា,

អមនុស្សភាសិតោ, នោ មនុស្សភាសិតោ"តិ សល្លកេត្វា ឱហិតសោតា
បគ្គហិតមាណសា ហុត្វា និសីទិ។ តតោ -

“អង្គ បន្ទូលសោ ឧបាសថោ (ឥតិ សាតាគិរោ យកេត្វា),
ទិញ្ចា រត្តិ ឧបជ្ជិតា;
អនោមនាមំ សត្តារំ,
ហន្ត បស្សម កោតម"ន្តិ។ (សុ. និ. ១៥៣) -

ឯវំ សាតាគិរេន វុត្តេ -

“កង្ខិ មនោ សុបណិហិតោ (ឥតិ ហេមវតោ យកេត្វា),
សត្តភូតេសុ តាទិនោ;
កង្ខិ ឥដ្ឋេ អនិដ្ឋេ ច,
សង្កប្បស្ស វសីកតា"តិ។ (សុ. និ. ១៥៤);

ឯវំ ហេមវតោ សត្ត កាយសមាចារញ្ច អាជីវញ្ច មនោសមាចារញ្ច បុច្ឆិ។
បុច្ឆិតំ បុច្ឆិតំ សាតាគិរោ វិស្សន្នេសិ។ ឯវំ សត្ត
សរីរវណ្ណាគុណវណ្ណាកថនវសេន ហេមវតសុត្តន្តេ និដ្ឋិតេ ហេមវតោ
សហាយកស្ស ធម្មទេសនានុសារេន ញ្ញាណំ បេសេត្វា សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជហិ។

អថ, កាឡិ ឧបាសិកា, បរស្ស ធម្ម ទេសីយមាណេ តថាគតំ អទិជ្ជបុព្វាវ
ហុត្វា អនុស្សវប្បសាទំ ឧប្បាទេត្វា បរស្ស វឡិកំ កោជនំ គុញ្ញមាណវិយ
សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាសិ។ សា សត្តមាគុកាមាទំ អន្តរេ បឋមកសោតាបដ្ឋា
សត្តជេដ្ឋិកា អហោសិ។ តស្ស សហ សោតាបត្តិការេន តមេវ រត្តិ គព្ពវុដ្ឋានំ

ជាតំ, បដិលទ្ធការកស្សនាមគ្គបាលាធិវសេ សោណោតិ នាមំ អកាសិ។ សា
យថារុចិយា កុលគេហោ វសិត្វា កុលយរមេវ អគមាសិ។

តស្មី សមយេ មហាកក្ខានត្ថេរោ តំ នគរំ ឧបនិស្សយ ឧបវត្ថុ បព្ពតេ
បដិវសតិ។ ឧចាសិកា ថេរំ ឧបជ្ជាតិ។ ថេរោ និពទ្ធំ តស្សនិវេសនំ គច្ឆតិ។
សោណាធារកោបិ និពទ្ធំ ថេរស្ស សន្តិកេ វិចរន្តោ វិស្សាសិកោ អហោសិ។ សោ
អបរេន សមយេន ថេរស្ស សន្តិកេ បព្ពជិ។ ថេរោ តំ ឧបសម្មាទេតុកាមោ
តីណិ វស្សនិ គណំ បរិយេសិត្វា ឧបសម្មាទេសិ។ សោ ឧបសម្មន្នោ កម្មជ្ជានំ
កថាបេត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ បត្វា ថេរស្សេវ សន្តិកេ សុត្តនិចាតំ
ឧគ្គណ្ហិត្វា វុត្ថវស្សោ បវារេត្វា សត្តារំ បស្សិតុកាមោ ហុត្វា ឧបជ្ឈាយំ
អាបុច្ឆិ។ ថេរោ អាហា - “សោណា, តយិ គតេ សត្តា តំ ឯកគន្ធកុដិយំ វសាបេត្វា
ធម្មំ អន្កេសិស្សតិ, ត្វំ ធម្មំ កថេស្សសិ។ សត្តា តវ ធម្មកថាយ បសីទិត្វា តុយ្ហំ
វំ ទស្សតិ។ ត្វំ វំ គណ្ណោន្តោ ឥមញ្ច ឥមញ្ច គណ្ណាហិ, មម វចនេន ទសពលស្ស
ចានេ វន្តាហិ”តិ។ សោ ឧបជ្ឈាយេន អនុញ្ញាតោ មាតុឧចាសិកាយ គេហំ គន្ធា
អាហោចេសិ។ សាបិ “សាធុ, តាត, ត្វំ ទសពលំ បស្សិតុ គច្ឆន្តោ ឥមំ កម្ពលំ
អាហរិត្វា សត្តុ វសនគន្ធកុដិយា ភូមត្តរណំ កត្វា អត្តរាហិ”តិ កម្ពលំ
អនាសិ។ សោណាត្ថេរោ តំ អាទាយ សេនាសនំ សំសាមេត្វា អនុបុព្វេន សត្តុ
វសនជ្ជានំ គន្ធា ទសពលស្ស ពុទ្ធាសនេ និសិន្នវេលាយមេវ ឧបសម្ព័មិត្វា
អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អជ្ជាសិ។ សត្តា តេន សទ្ធិំ បដិសន្ធារំ កត្វា អានន្តត្ថរំ
អាមន្តេសិ - “អានន្ត, ឥមស្ស ភិក្ខុស្ស សេនាសនំ ជានាហិ”តិ។ ថេរោ សត្តុ
អធិប្បាយំ ព្រាត្វា អន្តោគន្ធកុដិយំយេវ ភូមត្តរណំ ឧស្សារេន្តោ វិយ អត្តរិ។

អថ ខោ ភគវា ពហុទេវត្តិ អន្កេសិកាសេ វីតិនាមេត្វា វិហារំ ចារិសិ,
អាយស្មាបិ ខោ សោណោ ពហុទេវត្តិ អន្កេសិកាសេ វីតិនាមេត្វា វិហារំ

ចារិសិ។ សត្តា បច្ឆិមយាមេ សីហសេយ្យំ កប្បត្តា បច្ឆសសមយេ វុដ្ឋាយ
និសីទិត្វា “ឯត្ថកេន កាលេន សោណស្ស កាយនេវេថា បដិប្បស្សន្តោ
ភវិស្សតី” តិ ញត្វា អាយស្មន្តំ សោណំ អន្លេសិ - “បដិភាតុ តំ ភិក្ខុ ធម្មា
ភាសិតុ” ត្ថិ។ សោណាត្ថេវេ មធុរស្សនេ ឯកព្យញ្ញនម្បិ អវិនាសេន្តោ
អជ្ជកវគ្គិយានិ សុត្តានិ (សុ. និ. ៧៧២ អាទយោ) អភាសិ។ កថាបរិយោសានេ
ភគវា សាធុការំ ទត្វា “សុគ្គហិតោ តេ ភិក្ខុ ធម្មា, មយា ទេសិតកាលេ ច អជ្ជ
ច ឯកសទិសាវ ទេសនា, កិញ្ចិ ឡនំ វា អធិកំ វា នត្ថី” តិ បសន្នការំ បកាសេសិ។
សោណាត្ថេវេបិ “អយំ ឱកាសោ” តិ សល្លក្ខេត្វា ឧបជ្ឈាយស្ស វចនេន
ទសពលំ វន្តិត្វា វិនយធរបញ្ចាមេន គណេន ឧបសម្បទំ អាទី កត្វា សព្វេ វេ
យាចិ, សត្តា អនាសិ។ បុន ថេវេ មាតុឧទាសិកាយ វចនេន វន្តិត្វា “អយំ, ភន្តេ,
ឧទាសិកាយ តុម្ហាកំ វសនគន្ធកុដិយំ ភូមត្តរណត្ថំ កម្ពុលោ បហិតោ” តិ
កម្ពុលំ ទត្វា ឧដ្ឋាយាសនា សត្តារំ វន្តិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។ អយមេត្ត
សម្តែចោ, វិត្តារតោ បន ថេរស្ស បព្ពដ្ឋំ អាទី កត្វា សព្វំ សុត្ត អាគតមេវ។

ឥតិ ថេវេ សត្ត សន្តិកា អជ្ជវេ លភិត្វា ឧបជ្ឈាយស្ស សន្តិកំ គន្ធា សព្វំ តំ
បវត្ថី អាវេចសិ។ បុនទិវសេ មាតុឧទាសិកាយ និវេសនទ្វារំ គន្ធា ភិក្ខុយ
អដ្ឋាសិ។ ឧទាសិកា “បុត្តោ កិរ មេ ទ្វារេ បិតោ” តិ សុត្វា វេគេន អាគន្ធា
អភិវាទេត្វា ហត្ថតោ បត្តំ គហេត្វា អន្តោនិវេសនេ និសីទាបេត្វា ភោជនំ
អនាសិ។ អថ នំ ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ អាហា - “ទិដ្ឋោ តេ, តាត, ទសពលោ” តិ?
អាម ឧទាសិកេតិ។ វន្តិតោ តេ មម វចនេនាតិ? អាម វន្តិតោ, សោបិ ច មេ
កម្ពុលោ តថាគតស្ស វសនដ្ឋានេ ភូមត្តរណំ កត្វា អត្ថតោតិ។ កី, តាត,
តយា កិរ សត្ត ធម្មកថា កថិតា, សត្តារា ច តេ សាធុការេ ទិដ្ឋោតិ? តយា
កថំ ញាតំ ឧទាសិកេតិ? តាត, មយ្ហំ គេហេ អធិវត្តា ទេវតា ទសពលេន តុយ្ហំ
សាធុការំ ទិន្នទិវសេ “សកលទសសហស្សចក្កវាឡេ ទេវតា សាធុការំ

អធិស្ឋ"តិ អាហា - តាត, តយា កថិតធម្មកថំ ពុទ្ធានំ កថិតនិយាមេនេវ
មយ្ហម្យិ កថេតុំ បច្ឆាសីសាមីតិ។ យេវេ មាតុ កថំ សម្មជិដ្ឋិ។ សា តស្ស
អធិវាសនំ វិទិត្យា ធារេ មណ្ឌបំ ការេត្វា ទសពលស្ស កថិតនិយាមេនេវ
អត្ថនោ ធម្មកថំ កថាបេសីតិ វុត្ថុ ឯត្ថ សមុដ្ឋិតំ។ សត្តា អបរភាគេ
អរិយគណាមជ្ឈេ និសិន្នោ ថេរំ កល្យាណាវាគ្គរណានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

សីវលីត្ថេវវត្ថុ

២០៧. នវមេ លាភីនំ យទិទំ សីវលីតិ វេបេត្វា តថាគតំ លាភីនំ ភិក្ខុនំ
សីវលីត្ថេវេ អក្កោតិ ទស្សេតិ។ តស្ស បញ្ចកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយម្យិ
អតីតេ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ វុត្ថនយេនេវ វិហារំ គន្ធា បរិសបរិយន្តេ ឋិតោ ធម្មំ
សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ លាភីនំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា "មយាបិ អនាគតេ
ឯវុបេន ភវិតុំ វុដ្ឋតី"តិ ទសពលំ និមន្តេត្វា បុរិមនយេនេវ សត្តាបំ មហាទានំ
ទត្វា "ភគវា អហម្យិ ឥមិនា អធិការកម្មេន អញ្ចំ សម្មត្ថី ន បត្ថេមិ, អនាគតេ
បន ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ អហម្យិ តុម្ភេហិ សោ ឯតទគ្គេ វេបិតភិក្ខុវិយ
លាភីនំ អក្កោ ភវេយ្យ"ន្តិ បត្ថនំ អកាសិ។ សត្តា អនន្តរាយំ ទិស្វា "អយំ តេ
បត្ថនា អនាគតេ គោតមស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ សមិជ្ឈិស្សតី"តិ ព្យាករិត្វា
បក្កាមិ។

សោមិ កុលបុត្តោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា នេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
វិបស្សីពុទ្ធកាលេ ពន្ធមតីនគរតោ អវិទូរេ ឯកស្មី គាមេ បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ តស្មី
សមយេ ពន្ធមតីនគរវាសិនោ រញ្ញា សន្ធិ សាកក្ខិត្វា សាកក្ខិត្វា ទសពលស្ស
ទានំ ទេន្តិ។ តេ ឯកទិវសំ សត្រូវ ឯកតោ ហុត្វា ទានំ ទេន្តា "កី នុ ខោ អម្ពា កំ
ទានមុខេ នត្ថី"តិ មទុញ្ច គុឡ្យ ទទិញ្ច ន អទ្ធិសំសុ។ តេ "យតោ កុតោចិ
អាហារិស្សរាមា"តិ ជនបទតោ នគរំ បរិសនមគ្គេ បុរិសំ វេបេសុំ។ តទា ឯស

កុលបុត្តោ អត្តនោ គាមតោ គុឡធនិវារកំ គហេត្វា “កិញ្ចិទេវ
អាហរិស្សមី”តិ នគរំ គច្ឆន្តោ មុខំ ធារិក្ខា “ធាតហត្ថចាទោ បរិសិស្សមី”តិ
ជាសុកដ្ឋានំ ឡិលោកេន្តោ នន្តលសីសមត្ថំ និម្មត្តិកំ ទណ្ឌកមដុំ ទិស្វា “បុញ្ញេន
មេ ឥទំ ឧប្បន្ន”ន្តិ គហេត្វា នគរំ បរិសតិ។ នាគវេហិ វេបិតបុរិសោ តំ ទិស្វា,
“កោ បុរិស, កស្សិមំ អាហរសី”តិ បុច្ឆិ។ ន កស្សិចិ សាមិ, វិក្កិណីតុំ បន មេ ឥទំ
អាធិតន្តិ។ តេន ហិ, កោ បុរិស, ឥមំ កហាបណំ គហេត្វា ឯតំ មធុញ្ច
គុឡធនិញ្ច ទេហីតិ។

សោ ចិន្តេសិ - “ឥទំ ន ពហុមូលំ, អយញ្ច ឯកប្បហារេនេវ ពហុំ ទេតិ,
វិមំសិតុំ វដ្តតិ”តិ។ តតោ នំ “នាហំ ឯកកហាបណេន ទេមី”តិ អាហា។ យទិ ឯវំ,
ទ្វេ គហេត្វា ទេហីតិ។ ទ្វិហិចិ ន ទេមីតិ។ ឯតេនុចាយេន វដ្តន្តំ វដ្តន្តំ សហស្សំ
ចាបុណី។ សោ ចិន្តេសិ - “អតិអញ្ចិតុំ ន វដ្តតិ, ហោតុ តាវ, ឥមស្ស កត្តត្ថកិច្ចំ
បុច្ឆិស្សមី”តិ។ អថ នំ អាហា - “ឥទំ ន ពហុអគ្ននកំ, ត្វញ្ច ពហុំ ទេសិ, កេន
កម្មេន ឥទំ គណ្ណាសី”តិ? ឥធ, កោ, នគរវាសិនោ វញ្ញា សទ្ធិ បដិវុឌ្ឍិក្ខា
វិបស្សីទសពលស្ស ធានំ ទេន្តា ឥទំ ទ្វយំ ធានមុខេ អបស្សន្តា បរិយេសន្តិ។
សចេ ឥទំ ទ្វយំ ន លភិស្សន្តិ, នាគរានំ បរាជយោ ភវិស្សតិ។ តស្មា សហស្សំ
ទត្វា គណ្ណាមីតិ។ កី បនេតំ នាគរានមេវ វដ្តតិ, ន អញ្ញោសំ ធាតុំ វដ្តតិតិ?
យស្ស កស្សិចិ ធាតុំ អវរិតមេតន្តិ។ អត្ថិ បន តេ កោចិ នាគរានំ ធានេ
ឯកទិវសំ សហស្សំ ធាតាតិ? នត្ថិ សម្មាតិ។ ឥមេសំ បន ទ្វិន្តំ
សហស្សក្ន្ននកភាវំ ជាធាសីតិ? អាម ជាធាមីតិ។ តេន ហិ គច្ឆ, នាគរានំ
អាចិត្ត - “ឯកោ បុរិសោ ឥមាទិ ទ្វេ មូលេន ន ទេតិ, សហត្ថេនេវ ធាតុកាមោ,
តុម្ពេ ឥមេសំ ទ្វិន្តំ ការណា និរុស្សក្កា ហោថា”តិ។ តុំ បន មេ ឥមស្មី ធានមុខេ
ជេដ្ឋកភាវស្ស កាយសក្ខិ ហោហីតិ។

សោ កាមវាសី បរិត្តយត្តំ គហិតមាសកេន បញ្ចកដុកំ គហេត្វា ចុណ្ណំ
កត្វា ធជិតោ កត្តិយំ វាហេត្វា តត្ថ មធុបដលំ បីឡេត្វា បញ្ចកដុកចុណ្ណាន
យោជេត្វា ឯកស្មី បទុមិនិបត្តេ បក្ខិបិត្វា តំ សំវិទហិត្វា អាទាយ ធនពលស្ស
អវិទូរេ ថានេ និសីទិ។ មហាជនេន អាហារិយមានស្ស សក្ការស្ស អន្តរេ អត្តនោ
បត្តវារំ ឡិលោកយមាណោ ឡិកាសំ ញាត្វា សត្ថុ សន្តិកំ គន្ធា “ភគវា អយំ មយ្ហំ
ទុគ្គតបណ្ណាការោ, ឥមំ មេ អនុកម្មំ បដិច្ច គណ្ហាថា” តិ។ សត្វា តស្ស
អនុកម្មំ បដិច្ច ចតុមហារាជនត្តិយេន សេលមយេន បត្តេន តំ បដិគ្គហេត្វា
យថា អជ្ជសដ្ឋិតិក្ខុសតសហស្សស្ស ធិយ្យមាណំ ន ឡិយតិ, ឯវំ អធិដ្ឋាសិ។ សោបិ
កុលបុត្តោ និដ្ឋិតភត្តកិច្ចំ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ បីតោ អាហា - “ធិដ្ឋោ មេ
ភគវា អន្ត ពន្ធមតីនគរវាសិកេហិ តុម្ហាកំ សក្ការោ អាហារិយមាណោ, អហម្មិ
ឥមស្ស កម្មស្ស និស្សន្ទេន និព្វត្តនិព្វត្តភវេ លាភគ្គយសគ្គប្បត្តោ ភវេយ្យ” តិ។
សត្វា “ឯវំ ហោតុ កុលបុត្តោ” តិ វត្វា តស្ស ច នគរវាសិនញោ ភត្តានុមោទនំ
កត្វា បក្កាមិ។

សោបិ កុលបុត្តោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ សុប្បវាសាយ រាជដីតាយ កុច្ឆិស្មី បដិសន្ធិ គណ្ហិ។
បដិសន្ធិគ្គហណតោ បដ្ឋាយ សាយំ ចាតញោ បណ្ណាការសតានិ ចាបុណាន្តិ,
សុប្បវាសា សម្បត្តិ គច្ឆតិ។ អថ នំ បុញ្ញវិមំសនត្ថំ ហត្ថេន ពិជបច្ឆិ ដុសាបេន្តិ,
ឯកេកពិជតោ សលាកសតម្បិ សលាកសហស្សម្បិ និគច្ឆតិ។
ឯកករិសខេត្តតោ បញ្ញាសម្បិ សដ្ឋិបិ សកដានិ ឧប្បជ្ឈន្តិ។
កោដ្ឋបូរណាកាលេបិ កោដ្ឋទ្វារំ ហត្ថេន ដុសាបេន្តិ, រាជដីតាយ បុញ្ញេន
គណ្ហាម្ហានំ គហិតគហិតជ្ជានំ បុន បូរតិ។ បរិបុណ្ណភត្តកុម្មិតោបិ “រាជដីតាយ
បុញ្ញ” តិ វត្វា យស្ស កស្សចិ ទេន្ទានំ យាវ ន ឧក្កឡន្តិ, ន តាវ ភត្តំ ឡិយតិ។
ធារកេ កុច្ឆិគតេយេវ សត្ថ វស្សានិ អតិក្កមីសុ។

គព្ពេ បន បរិបក្កេ សត្តាបំ មហាទុក្ខំ អនុភោសិ។ សា សាមិកំ អាមន្តេត្វា
“បុរេ មរណា ជីវមាណា ធានំ ទស្សមី” តិ សត្តុ សន្តិកំ បេសេសិ - “គច្ឆ ឥមំ
បរត្ថី សត្តុ អាហារេត្វា សត្តារំ និមន្តេហិ, យញ្ច សត្តា វេទេតិ, តំ សាធុកំ
ឧបលក្ខេត្វា អាគន្ធា មយ្ហំ កថេហិ” តិ។ សោ គន្ធា តស្សា សាសនំ ភគវតោ
អាហារេសិ។ សត្តា “សុខិនី ហោតុ សុប្បវាសា កោលិយដីតា, សុខិនី អរោគា
អរោគំ បុត្តំ វិជាយតូ” តិ អាហា។ រាជា តំ សុត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា
អន្តោគាមាភិមុខោ ចាយាសិ។ តស្ស បុរេ អាគមនាយេវ សុប្បវាសាយ
កុដ្ឋិតោ ធមករណា ឧទកំ វិយ គព្ពោ និក្ខមិ, បរិវារេត្វា និសិន្នជនោ
អស្សមុខោវ ហសិតុំ អារន្ទោ។ ហដ្ឋតុដ្ឋោ មហាជនោ រញ្ជោ បុត្តសាសនំ
អាហារេតុំ អគមាសិ។

រាជា តេសំ ឥន្ទ្រតំ ទិស្វាវ “ទសេតលេន កថិតកថា និប្បន្នា មញ្ជោ” តិ ចិន្តេសិ។
សោ អាគន្ធា សត្តុ សាសនំ រាជដីតាយ អាហារេសិ។ រាជដីតា “តយា និមន្តិតំ
ជីវិតភត្តមេវ មជ្ឈលភត្តំ ភវិស្សតិ, គច្ឆ សត្តាបំ ទសេតលំ និមន្តេហិ” តិ។ រាជា
តថា អកាសិ។ សត្តាបំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាធានំ បរត្ថយីសុ។
ធារកោ សព្ពេសំ ញាតិនំ សន្តត្តចិត្តំ និញ្ញាបេន្តោ ជាតោតិ
សីវលីធារកោត្រូវស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ សត្តុ វស្សានិ គព្ពេ វសិតត្តា
ជាតកាលតោ បដ្ឋាយ សព្ពកម្មក្ខមោ អហោសិ។ ធម្មសេនាបតិ សារិបុត្តោ
សត្តមេ ទិវសេ តេន សន្និ កថាសល្លាបំ អកាសិ។ សត្តាបិ ធម្មបទេ កាថំ
អកាសិ -

“យោមំ បលិបថំ ទុក្ខំ, សំសារំ មោហមច្ចតា;
តិល្លោកា ចារុត្ថោ ឈាយី, អនេជោ អកថំកថី;
អនុចាធាយ និព្ពុតោ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណ” ឆ្លី។ (ធម. ប. ៤១៤);

អដ នំ យេវេ ឯវមាហា - “កី បន តយា ឯវេបំ ទុក្ខវាសី អនុភវិត្វា បព្ពជិតំ ន
វដ្ឋតី” តិ? លភមាឆោ បព្ពជេយ្យំ, ភន្តេតិ។ សុប្បវាសា តំ ធារកំ យេវេន សទ្ធិ
កថេន្តំ ទិស្វា “កី នុ ខោ មេ បុត្តោ ធម្មសេនាបតិនា សទ្ធិ កថេតី” តិ យេវ
ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆិ - “មយ្ហំ បុត្តោ តុម្ពេហិ សទ្ធិ កី កថេតិ, ភន្តេ” តិ? អត្តនា
អនុភូតំ គព្ពវាសទុក្ខំ កថេត្វា តុម្ពេហិ អនុញ្ញាតោ បព្ពជិស្សមីតិ វទេតីតិ។
សាធុ, ភន្តេ, បញ្ចាជេជ នន្តិ។ យេវេ តំ វិហារំ នេត្វា តបបញ្ចកកម្មដ្ឋានំ ទត្វា
បញ្ចាជេន្តោ, “សីវលី, ន តុយ្ហំ អញ្ជេន ឱវាទេន កម្មំ អត្ថិ, តយា សត្ត វស្សានិ
អនុភូតទុក្ខមេវ បច្ឆវេក្ខាហី” តិ។ ភន្តេ, បញ្ចាជេនមេវ តុម្ពា កំ ភាវេ, យំ បន
មយា កាតុំ សក្កា, តមហំ ជានិស្សមីតិ។ សោ បឋមកេសវដ្ឋិយា
ឱហារិតក្ខណោយេវ សោតាបត្តិជេលេ បតិដ្ឋាសិ, ទុតិយាយ ឱហារិតក្ខណោ
សកទាតាមិជេលេ, តតិយាយ អនាតាមិជេលេ។ សព្វេសំយេវ បន កេសានំ
ឱវេបនញ្ច អវហត្ថសច្ចិកិរិយា ច អបច្ឆា អប្បិមា អហោសិ។ តស្ស
បព្ពជិតទិវសតោ បដ្ឋាយ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ចត្តារោ បច្ឆយា យទិច្ចកំ ឧប្បជ្ជន្តិ។ ឯវ
ឯត្ថ វត្ថុ សមុជ្ជិតំ។

អបរភាគេ សត្តា សាវត្ថី អគមាសិ។ យេវេ សត្តារំ អភិវាទេត្វា, “ភន្តេ, មយ្ហំ
បុញ្ញំ វីមសិស្សមិ, បញ្ចា មេ ភិក្ខុសតានិ ទេថា” តិ អាហា។ គណ្ហា, សីវលីតិ។ សោ
បញ្ចសតេ ភិក្ខុ គហេត្វា ហិមវន្តាភិមុខំ គច្ឆន្តោ អជីមគ្គំ គច្ឆតិ។ តស្ស បឋមំ
ទិដ្ឋា និក្រោធន អជីវត្តា ទេវតា សត្ត ទិវសានិ ទានំ អទាសិ។ ឥតិ សោ -

“និក្រោធំ បឋមំ បស្សិ, ទុតិយំ បណ្ណាវបព្ពតំ;
តតិយំ អចិវរតិយំ, ចតុត្ថំ វរសាគរំ។

“បញ្ចមំ ហិមវន្តំ សោ, ធម្មំ ធម្មន្តចាគមិ;
សត្តមំ គន្ធមាទនំ, អដ្ឋមំ អដ វេត” តិ។

សត្វដ្ឋានេសុ សត្វ សត្វ ទិវសានេវ ទានំ អទំសុ។ គន្ធមាទនបញ្ចតេ បន
នាគទត្តនេវរាជា នាម សត្វទិវសេសុ ឯកទិវសំ ឡីវិណ្ឌាចាតំ អទាសិ,
ឯកទិវសំ សប្បិវិណ្ឌាចាតំ អទាសិ។ ភិក្ខុសង្ឃោ អាហា - “អាវុសោ, ឥមស្ស
នេវរញ្ញោ នេវ ធនុយោ ធុយ្ហមាណ បញ្ញាយន្តិ, ន ទទិទិម្ពជំ, កុតោ តេ,
នេវរាជ, ឥមំ ឧប្បជ្ជតី”តិ? “ភន្តេ, កស្សបទសពលស្ស កាលេ
ឡីវសលាកភត្តទានស្សេតំ ជល”ន្តិ នេវរាជា អាហា។ អបរភាគេ សត្វា
ឧទិវនិយវេតស្ស បច្ចុគ្គមំ អជ្ឈប្បត្តិ កត្វា ថេវ អត្តនោ សាសនេ
លាភគ្គយសគ្គប្បត្តានំ អគ្គដ្ឋានេ វេបេសីតិ។

វគ្គលីត្ថេវវត្ថុ

២០៨. ទសមេ សទ្ធាធិមុត្តានន្តិ សទ្ធាយ អធិមុត្តានំ, ពលវសទ្ធានំ ភិក្ខុនំ
វគ្គលីត្ថេវា អគ្គោតិ ទស្សេតិ។ អញ្ញោសំ ហិ សទ្ធា វង្សេតញ្ញា ហោតិ, ថេវស្ស
បន ហាបេតញ្ញា ជាតា។ តស្មា សោ សទ្ធាធិមុត្តានំ អគ្គោតិ វុត្តោ។ វគ្គលីតិ
បនស្ស នាមំ។

តស្ស បញ្ញាកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយម្បិ ហិ អតីតេ
បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ វុត្តនយេនេវ វិហារំ គន្ធា បរិសបរិយន្តេ វិតោ ធម្មំ
សុណាញោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ សទ្ធាធិមុត្តានំ អគ្គដ្ឋានេ វេបេន្តំ ទិស្វា “មយាបិ
អនាគតេ ឯវុបេន ភវិតុំ វុត្តតី”តិ វុត្តនយេនេវ សត្តារំ និមន្តេត្វា សត្តាហំ
មហាទានំ ទត្វា ទសពលំ វុត្តេត្វា, “ភន្តេ, អហម្បិ ឥមិណ អធិការកម្មេន
តុម្ហេហិ សទ្ធាធិមុត្តានំ ឯតទគ្គេ វេបិតភិក្ខុវិយ អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស
សាសនេ សទ្ធាធិមុត្តានំ អគ្គោ ភវេយ្យ”ន្តិ បត្តនំ អកាសិ។ សត្តា តស្ស
អនន្តរាយំ ទិស្វា ព្យាករិត្វា បក្កាមិ។

សោមិ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ អម្ពានំ
សត្តកាលេ សាវត្ថិយំ ព្រាហ្មណកុលេ បដិសន្ធិ គណ្ហិ, វគ្គលីតិស្ស នាមំ
អកំសុ។ សោ វុទ្ធិប្បត្តោ តយោ វេទេ ឧគ្គណ្ហិត្វា ទសពលំ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតំ
សាវត្ថិយំ ចរន្តំ ទិស្វា សត្តុ សរីរសម្បត្តិ ឌីលោកេន្តោ សរីរសម្បត្តិទស្សនេន
អតិត្តោ ទសពលេន សន្ធិយេវ វិចរតិ។ វិហារំ គច្ឆន្តេន សន្ធិវិហារំ គន្ធា
សរីរនិប្បត្តិ ឌីលោកេន្តោវ តិដ្ឋតិ។ ធម្មសភាយំ និសីទិត្វា ធម្មំ កថេន្តស្ស
សម្មុទ្ធជ្ឈានេ បីតោ ធម្មំ សុណាតិ។ សោ សន្ធិ បដិលភិត្វា “អការមជ្ឈេ វសន្តោ
និពន្ធិ ទសពលស្ស ទស្សនំ នលភិស្សមី” តិ បព្ពដ្ឋំ យាចិត្វា សត្តុ សន្តិកេ
បព្ពដិ។

តតោ បដ្ឋាយ បីបេត្វា អាហារករណវេលំ អវសេសកាលេ យត្ត បីតេន
សក្កា ទសពលំ បស្សិតុំ, តត្ថ បីតោ យោនិសោមនសិការំ បហាយ ទសពលំ
ឌីលោកេន្តោវ វិហារតិ។ សត្តា តស្ស ព្រាហ្មបរិចាកំ អាគមេន្តោ ជីយម្បិ
អន្ទានំ តស្មី រូបទស្សនវសេនេវ វិចរន្តេ កិញ្ចិ អវត្វា “ឥទានិស្ស ព្រាណំ
បរិចាកកតំ, សក្កា ឯតំ ពោធិតុ” ត្ថិ ព្រាត្វា ឯវមាហា - “កី តេ, វគ្គលី, ឥមិនា
បូតិកាយេន ទិដ្ឋេន, យោ ខោ, វគ្គលី, ធម្មំ បស្សតិ, សោ មំ បស្សតិ។ យោ មំ
បស្សតិ, សោ ធម្មំ បស្សតិ។ ធម្មញ្ញិ, វគ្គលី, បស្សន្តោ មំ បស្សតិ, មំ បស្សន្តោ
ធម្មំ បស្សតិ” តិ។

សត្តិវ ឯវំ ឱវទន្តេបិ ថេរោ ទសពលស្ស ទស្សនំ បហាយ នេវ អញ្ញាត្ត គន្ធី
សក្កាតិ។ តតោ សត្តា “នាយំ ភិក្ខុ សំវេកំ អលភិត្វា ពុជ្ឈិស្សតិ” តិ
ឧបកដ្ឋាយ វស្សបនាយិកាយ រាជគហំ គន្ធា វស្សបនាយិកាទិវសេ “អបេហិ,
វគ្គលី” តិ ថេរំ បណាមេតិ។ ពុទ្ធា ច នាម អាទេយ្យវចនា ហោន្តិ, តស្មា ថេរោ
សត្តារំ បដិប្បិត្វា ហតុំ អសក្កោន្តោ តេមាសំ ទសពលស្ស សម្មុទេ អាគន្ធី

អរិសហន្តោ “កី ទានិ សក្កា កាតុំ, តថាគតេនម្ហិ បណាមិតោ, សម្មជីការំ ន
លភាមិ, កី មយ្ហំ ជីវិតេនា” តិ គិដ្ឋក្ខដបព្ពតេ បចាតដ្ឋានំ អភិរុហិ។ សត្តា
តស្ស កិលមនការំ ព្យាត្វា “អយំ ភិក្ខុ មម សន្តិកា អស្សាសំ អលកន្តោ
មគ្គដលានំ ឧបនិស្សយំ នាសេយ្យា” តិ អត្តានំ ទស្សេតុំ ឱកាសំ វិស្សន្នេសិ។
អថស្ស សត្តុ ទិដ្ឋកាលតោ បដ្ឋាយ ឯវ មហន្តំ សោកសល្លំ បហីនំ។ សត្តា
សុក្ខតទ្យាកេ ឱយំ អាហារន្តោវិយ វក្កលិត្តេស្ស ពលវបីតិសោមនស្សំ
ឧប្បាទេតុំ ធម្មបទេ ឥមំ កាថមាហា -

“ចាមោជ្ជពហុលោ ភិក្ខុ, បសន្នោ ពុទ្ធសាសនេ;
អធិគច្ឆេ បទំ សន្តំ, សម្មារូបសមំ សុខ” ត្ថិ។ (ធម. ប. ៣៨០);

វក្កលិត្តេស្ស ច “ឯហិ, វក្កលី” តិ ហត្ថំ បសារេសិ។ ខេរោ “ទសពលោ មេ
ទិដ្ឋោ, ឯហីតិ អរ្មាយនម្បិលទ្ធ” ត្ថិ ពលវបីតិ ឧប្បាទេត្វា “កុតោ គន្លាមី” តិ
អត្តនោ គមនការំ អជានិត្វាវ ទសពលស្ស សម្មខេ អាកាសេ បក្ខន្តិត្វា
បឋមចាទេន បព្ពតេ ឋិតោយេវ សត្តារាវុត្តកាជំ អារជ្ជេន្តោ អាកាសេយេវ
បីតិវិក្ខុម្ពត្វា សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្ថំ បត្វា តថាគតំ វន្តមាណាវ ឱតិវិ។
អបរភាកេ សត្តា អរិយគណាមជ្ឈេ និសិន្នោ ខេវ សទ្ធាធម្មត្ថានំ អគ្គដ្ឋានេ
ឋេបេសីតិ។

ទុតិយវគ្គវណ្ណាន។

១៤. ឯតទគ្គវគ្គោ

(១៤) ៣. តតិយឯតទគ្គវគ្គោ

២០៩. តតិយវគ្គស្ស បឋមេ សិក្ខាកាមាទន្តិ តិស្សោ សិក្ខា
កាមយមាធានំ សម្មិយាយិទ្ធា សិក្ខន្តានន្តិ អត្ថោ។ រាហុលោតិ អត្ថនោ បុត្តំ
រាហុលត្ថេរំ ទស្សេតិ។ ថេរោ កិរ បព្ពជិតទិវសតោ បដ្ឋាយ ចាតោវ ឧដ្ឋហន្តោ
ហត្ថប្បរំ វាលិកំ ឧក្ខិបិទ្ធា “អហោ វតាបំ អន្ធន សពលស្ស ចេវ
អាចរិយុបដ្ឋាយានញា សន្តិកា ឯត្ថកំ ឱវាទញោវ អនុសាសនិញា លភេយ្យ”ន្តិ
បត្ថេតិ។ តស្មា សិក្ខាកាមាទំ អត្ថោ នាម ជាតោតិ។

២១០. ឧតិយេ សទ្ធាបព្ពជិតានន្តិ សទ្ធាយ បព្ពជិតានំ។ រដ្ឋចាលោតិ រដ្ឋំ
ចាលេតុំ សមត្ថោ, ភិន្នំ វា រដ្ឋំ សទ្ធាវេតុំ សមត្ថេ កុលេ ជាតោតិបិ រដ្ឋចាលោតិ
សន្និ គតោ។ សោ ហិ សត្ថេ ធម្មទេសនំ សុទ្ធា បដិលទ្ធសទ្ធា ចុទ្ធសភត្តច្នេទេ
កត្វា មាតាបិតរោ បព្ពជ្ជំ អនុជាតាបេទ្វា បព្ពជិតោ។ តស្មា សទ្ធាបព្ពជិតានំ
អត្ថោ នាម ជាតោ។

រាហុល-រដ្ឋចាលត្ថេវត្ថុ

ឥមេសំ បន ឧទិន្ទម្បិ ថេរានំ បញ្ចកម្មេ អយមនុបុព្វិកថា - ឯតេ កិរ ទ្វេបិ
អតីតេ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតីនគរេ គហបតិមហាសាលកុលេ
និព្ពត្តិសុ។ តេសំ ទហាវកាលេ នាមំ វា គោត្តំ វា ន កថិយតិ។ វយប្បត្តា បន
យរាវាសេ បតិដ្ឋាយ អត្ថនោ អត្ថនោ បិតុ អច្ចយេន ឧភោបិ អត្ថនោ អត្ថនោ
វតនកោដ្ឋាការកម្មិកេ បក្កោសាបេទ្វា អបរិមាណំ ជនំ ទិស្វា - “ឥមំ ឯត្ថកំ
ជនរាសី អយ្យកបយ្យកាធយោ អត្ថនា សទ្ធិ គហេទ្វា គន្តំ នាសក្ខីសុ, អម្ពេហិ
ធានិ យេន កេនចិ ឧចាយេន ឥមំ ជនំ គហេទ្វា គន្តំ វដ្ឋតី”តិ តេ ឧភោបិ ជនា
ចត្វសុ ហំនេសុ កបណាទ្ធិកាធិនំ មហាធានំ ធាតុំ អារទ្ធា។ ឯកោ អត្ថនោ
ធានគ្គេ អាគតាគតជនំ បុច្ឆិទ្វា យាគុខដ្ឋកាធិសុ យស្ស យំ បដិភាតិ, តស្ស តំ
អធាសិ, តស្ស តេនេវ ការណេន អាគតចាកោតិ នាមំ ជាតំ។ ឥតរោ

អបុច្ឆិត្វាវ គហិតគហិតភាជនំ បូរេត្វា បូរេត្វា ទេតិ, តស្សបិ តេនេវ
ការណេន អនគ្គចាកោតិ នាមំ ជាតំ, អប្បមាណាចាកោតិ អត្ថោ។

តេ ឧកោបិ ឯកទិវសំ ចាកោវ មុខធាវនត្ថំ ពហិតាមំ អគមំសុ។ តស្សី
សមយេ ហិមវន្តតោ ទ្វេ មហិទ្ធិកា តាបសា ភិក្ខុចារត្តាយ អាកាសេន
អាគន្ធា តេសំ សហាយកានំ អវិទូរេ ឌីតវិត្វា “មា នោ ឯតេ បស្សីសូ” តិ
ឯកបស្សេ អជ្ជំសុ។ តេ ឧកោបិ ជនា តេសំ លាពុភាជនាធិបវិត្វាវ សំវិជាយ
អន្តោគាមំ សន្ធាយ ភិក្ខុយ គតានំ សន្តិកំ អាគម្ម វជ្ជំសុ។ អថ នេ តាបសា
“កាយ វេលាយ អាគតត្ថ មហាបុញ្ញ” តិ អាហំសុ។ តេ “អធុនាវ, ភន្តេ” តិ វត្វា
តេសំ ហត្ថតោ លាពុភាជនំ គហេត្វា អត្ថនោ អត្ថនោ គេហំ នេត្វា
ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ និពទ្ធិ ភិក្ខុកហណាត្ថំ បដិញ្ញំ គណ្ហីសុ។

តេសុ ឯកោ តាបសោ សបរិឡាហកាយធាតុកោ ហោតិ។ សោ អត្ថនោ
អានុភាវេន មហាសមុទ្ធុឧទកំ ទ្វេតា កត្វា បថវិន្ធរនាគរាជស្ស ភវនំ គន្ធា
ទិវាវិហារំ និសីទតិ។ សោ ឧតុសប្បាយំ គហេត្វា បច្ឆាគន្ធា អត្ថនោ
ឧបជ្ជាកស្ស គេហេ ភត្តានុមោទនំ ករោន្តោ “បថវិន្ធរនាគភវនំ វិយ ហោតូ” តិ
វទតិ។ អថ នំ ឯកទិវសំ ឧបជ្ជាកោ បុច្ឆិ - “ភន្តេ, តុម្ពេ អនុមោទនំ ករោន្តោ
‘បថវិន្ធរនាគភវនំ វិយ ហោតូ’ តិ វទថ, មយមស្ស អត្ថំ ន ជាតាម, កី វុត្ថំ
ហោតិ ឥទំ, ភន្តេ” តិ? អាម, កុដ្ឋម្ហិយ អហំ “តុម្ពាកំ សម្បត្តិ
បថវិន្ធរនាគរាជសម្បត្តិសទិសា ហោតូ” តិ វទាមីតិ។ កុដ្ឋម្ហិកោ តតោ បដ្ឋាយ
បថវិន្ធរនាគរាជភវនេ ចិត្តំ វេបេសិ។

ឥតរោ តាបសោ តាវតីសភវនំ គន្ធា សុញ្ញោ សេរិសករិមានេ ទិវាវិហារំ
ករោតិ។ សោ អាគច្ឆន្តោ គច្ឆន្តោ ច សក្កស្ស ទេវរាជស្ស សម្បត្តិ ទិស្វា អត្ថនោ
ឧបជ្ជាកស្ស អនុមោទនំ ករោន្តោ “សក្ករិមានំ វិយ ហោតូ” តិ វទតិ។ អថ នំ

សោមី កុដុម្ពិយោ ឥតរោ សហាយកោ តំ តាបសំ វិយ បុច្ឆិ។ សោ តស្ស វចនំ
សុត្វា សក្កកវនេ ចិត្តំ វេសិ។ តេ ឧភោមិ បត្តិតជ្ជានេសុយេវ និព្វត្តា។

បដិវិន្ទកវនេ និព្វត្តោ បដិវិន្ទនាគរាជា នាម ជាតោ។ សោ និព្វត្តក្ខណោ
អត្តនោ អត្តការំ ទិស្វា “អមនាបស្ស វត មេ ឋានស្ស កុលុបកតាបសោ វណ្ណំ
កថេសិ, ឧវេន បរិសក្កិត្វា វិចរណាជ្ជានមេតំ, ទូន សោ អញ្ញំ ឋានំ ន ជាតាតី” តិ
វិប្បដិសារី អហោសិ។ អថស្ស តំ ខណោយេវ អលម្ពតបដិយត្តានិ
នាគនាជកានិ សព្វទិសាសុ ត្វិយានិ បគ្គណ្ឌីសុ។ សោ តស្មីយេវ ខណោ តំ
អត្តការំ វិជហិត្វា មាណាវកវណ្ណំ អហោសិ។ អនុទូមាសញ្ច ចត្តារោ
មហារាជានោ សក្កស្ស ឧបជ្ជានំ គច្ឆន្តិ។ តស្មា សោមិ វិរុបក្ខេន នាគរញ្ញា សទ្ធិ
សក្កស្ស ឧបជ្ជានំ គតោ។ សក្កោ តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា សញ្ញានិ។ អថ នំ
សមីបេ អាគន្ធា វិតកាលេ “កហំ និព្វត្តោសិ សម្មា” តិ បុច្ឆិ។ មា កថេសិ,
មហារាជ, ឧវេន បរិសក្កនជ្ជានេ និព្វត្តោម្ហិ, តុម្ពេ បន កល្យាណមិត្តំ
លភិត្តាតិ។ សម្ម, តុំ “អជ្ជានេ និព្វត្តោម្ហិ” តិ មា វិតកាយិ, បទុមុត្តរទសពលោ
លោកេ និព្វត្តោ, តស្ស អធិការកម្មំ កត្វា ឥមំយេវ ឋានំ បត្តេហិ, ឧភោ សុខំ
វសិស្សមាតិ។ សោ “វេរំ, ទេវ, ករិស្សមី” តិ គន្ធា បទុមុត្តរទសពលំ និមន្តេត្វា
អត្តនោ នាគកវនេ នាគបរិសាយ សទ្ធិ សព្វត្ថី សក្ការសម្មានំ សន្នេសិ។

សត្តា បុនទិវសេ ឧដ្ឋិតេ អរុណោ អត្តនោ ឧបជ្ជាកំ សុមនត្ថរំ អាមន្តេសិ -
“សុមន, អន្ធព តថាគតោ ទូរំ ភិក្ខាចារំ គមិស្សតិ, មា បុថុជ្ជនភិក្ខុ អាគច្ឆន្តុ,
តេបិជកា បដិសម្ពិទាប្បត្តា ធម្មភិញ្ញាវ អាគច្ឆន្តុ” តិ។ ថេរោ សត្ត វចនំ សុត្វា
សព្វេសំ អាហោចេសិ។ សត្តារា សទ្ធិ សតសហស្ស ភិក្ខុ អាភាសំ បក្ខន្ធិសុ។
បដិវិន្ទរោ នាគបរិសាយ សទ្ធិ ទសពលស្ស បច្ចុគ្គមនំ អាគតោ សត្តារំ
បរិវារេត្វា សមុទ្ទមត្តកេ មណីវណ្ណា ឧមិយោ មទ្ទមានំ ភិក្ខុសង្ឃំ ឱលោកេត្វា

អាធិតោ សត្តារំ, បរិយោសានេ សង្ឃនវកំ តថាគតស្ស បុត្តំ
ឧបវេរតសាមណេរំ នាម ឌីលោកេន្តោ “អនច្ឆរិយោ សេសសាវកានំ ឯវុរុចោ
ឥទ្ធានុកាលោ, ឥមស្ស បន តុណ្ហាលទារកស្ស ឯវុរុចោ ឥទ្ធានុកាលោ អតិរិយ
អច្ឆរិយោ” តិ បីតិចាមោជ្ជំ ឧប្បាទេសិ។

អថស្ស ភវនេ ទសពាលេ និសិន្នេ សេសភិក្ខុសុ កោដិតោ បដ្ឋាយ
និសិន្នេសុ សត្តុ សម្មុទដ្ឋានេយេវ ឧបវេរតសាមណេរស្ស អាសនំ ចាបុណិ។
នាគរាជា យាគុំ ទេន្តាបិ ខន្ធកំ ទេន្តាបិ សកី ទសពាលំ ឌីលោកេតិ, សកី
ឧបវេរតសាមណេរំ។ តស្ស កិវ សរីរេ សត្តុ សរីរេ រិយ ទូត្តិស
មហាបុរិសលក្ខណានិ បញ្ញាយន្តិ។ តតោ នាគរាជា “អយំ សាមណេរោ
ពុទ្ធានំ សទិសោ បញ្ញាយតិ, កី នុ ខោ ហោតី” តិ អវិទូរេ និសិន្នំ អញ្ញាតំ ភិក្ខុ
បុច្ឆិ - “អយំ, ភន្តេ, សាមណេរោ ទសពាលស្ស កី ហោតី” តិ? បុត្តោ,
មហារាជាតិ។ សោ ចិន្តេសិ - “មហា វតាយំ ភិក្ខុ, ឯវុរបស្ស សោភគ្គប្បត្តស្ស
តថាគតស្ស បុត្តភារំ លភិ។ សរីរម្យិស្ស ឯកទេសេន ពុទ្ធានំ សរីរសទិសំ
បញ្ញាយតិ, មយាបិ អនាគតេ ឯវុរបេន ភវិតុំ វដ្ឋតី” តិ សត្តាហំ មហាទានំ
ទត្វា, “ភន្តេ, អហំ ឥមស្ស អធិការកម្មស្សានុកាលេន អយំ ឧបវេរតោ រិយ
អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស បុត្តោ ភវេយ្យ” តិ បត្តនំ អកាសិ។ សត្តា អនន្តរាយំ
ទិស្វា “អនាគតេ គោតមពុទ្ធស្ស បុត្តោ ភវិស្សសី” តិ ព្យាករិត្វា បក្កាមិ។

បថវិទូរោបិ បុន អទ្ធមាសេ សម្បត្តិវិរូបក្ខេន សទ្ធិសក្កស្ស ឧបដ្ឋានំ
គតោ។ អថ នំ សមីបេ បិតំ សក្កោ បុច្ឆិ - “បត្តិតោ តេ, សម្ម, អយំ
ទេវលោកោ” តិ? ន បត្តិតោ មហារាជាតិ។ កី ទោសំ អទ្ធសាតិ? ទោសោ នត្តិ,
មហារាជ, អហំ បន ទសពាលស្ស បុត្តំ ឧបវេរតសាមណេរំ បស្សី។ តស្ស មេ
ទិដ្ឋកាលតោ បដ្ឋាយ អញ្ញាត ចិត្តំ ន នមិ, ស្វាហំ “អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស

ឯវ្យាចោ បុត្តោ ភវេយ្យ”ន្តិ បត្តនំ អកាសី។ តូម្បី, មហារាជ, ឯកំ បត្តនំ
ករោហិ, តេ មយំ និព្ពត្តជ្ជានេ នវិនា ភវិស្សមាតិ។ សក្កោ តស្ស វេចនំ
សម្មជិច្ឆិត្វា ឯកំ មហានុភាវំ ភិក្ខុំ ទិស្វា “កតវកុលា នុខោ និក្ខមិត្វា អយំ
កុលបុត្តោ បព្ពជិតោ”តិ អារាជ្ជេន្តោ “អយំ ភិន្នំ វជ្ជំ សន្ធាវេតុំ សមត្ថស្ស
កុលស្ស បុត្តោ ហុត្វា ចុទ្ទស ភត្តច្នេនេ កត្វា មាតាបិតារោ បព្ពជ្ជំ
អនុជានាបេត្វា បព្ពជិតោ”តិ អញ្ញាសី។ ញាត្វា ច បន អជានន្តោ វិយ ទសពលំ
បុច្ឆិត្វា សត្តាហំ មហាសក្ការំ កត្វា, “ភន្តេ, អហំ ឥមស្ស កល្យាណកម្មស្ស
និស្សន្ទន តុម្ហាកំ សាសនេ អយំ កុលបុត្តោ វិយ អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស
សាសនេ សន្ធាបព្ពជិតានំ អគ្គោ ភវេយ្យ”ន្តិ បត្តនំ អកាសី។ សត្តា អនន្តរាយំ
ទិស្វា “ត្វំ, មហារាជ, អនាគតេ កោតមស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ សន្ធាបព្ពជិតានំ
អគ្គោ ភវិស្សសី”តិ ព្យាករិត្វា បក្កាមិ។ សក្កោបិ អត្តនោ ទេវបុរមេវ គតោ។

តេ ឧភោបិ និព្ពត្តជ្ជានតោ ចរិត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តា
អនេកសហស្សកប្បេ អតិក្កមីសុ។ ឥតោ បន ទ្វានុវតិកប្បមត្តកេ ដុស្សោ
នាម ពុទ្ធា លោកេ ឧទចាទិ។ តស្ស បិតា មហិន្ទោ នាម រាជា អហោសិ,
វេមាតិកា តយោ កនិជ្ជភាតារោ។ រាជា ទិវសេ ទិវសេ “មយ្ហំយេវ ពុទ្ធា មយ្ហំ
ធម្មា មយ្ហំ សង្ឃោ”តិ មមាយន្តោ សយមេវ ទសពលំ និព្ពត្តំ កោជនំ កោជេតិ។

អថស្ស ឯកទិវសំ បច្ឆន្តោ កុបិតោ។ សោ បុត្តោ អាមន្តេសិ - “តាតា,
បច្ឆន្តោ កុបិតោ, តុម្ពេហិ វា មយា វា គន្ធព្ពំ។ យទិ អហំ គច្ឆាមិ, តុម្ពេហិ ឥមិនា
និយាមេន ទសពលោ បរិចរិតត្តោ”តិ។ តេ តយោបិ ឯកប្បហារេនេវ អាហំសុ -
“តាត, តុម្ហាកំ គមនកិច្ចំ នត្តិ, មយំ ចោវេ វិធមិស្សមា”តិ បិតរំ វជ្ជិត្វា បច្ឆន្តំ
គន្ធា ចោវេ វិធមិត្វា វិជិតសង្កាមា ហុត្វា និវត្តីសុ។ តេ អន្តរាមគ្គេ
ចាទមូលិកេហិ សន្និ មន្តយីសុ - “តាតា, អម្ហាកំ គតក្ខណោយេវ បិតា វរំ

ធន្យតិ, កតរំ វរំ គណ្ណាមា"តិ? អយ្យ, តុម្ពាភំ បិតុ អច្ចយេន ទុល្លភំ នាម
នត្ថិ, តុម្ពាភំ បន ជេដ្ឋភាតិកំ ដុស្សពុទ្ធិំ បដិជគ្គនវំ គណ្ណាថា"តិ អាហំសុ។ តេ
“កល្យាណំ តុម្ពេហិ វុត្ថ”ន្តិ សព្វេបិ ឯកចិត្តា ហុត្វា កន្ធា បិតរំ អទ្ទសំសុ។ តទា
បិតា តេសំ បសីទិត្វា វរំ អនាសិ។ តេ “តេមាសំ តថាគតំ បដិជគ្គិស្សមា”តិ វរំ
យាធិសុ។ រាជា “អយំ ធាតុំ ន សក្កា, អញ្ញំ វរំ គណ្ណាថា”តិ អាហា។ តាត, អម្ពាភំ
អញ្ញេន វរេន កិច្ចំ នត្ថិ, សចេ តុម្ពេ ធាតុកាមា, ឯតំយេវ នោ វរំ ទេថាតិ។ រាជា
តេសុ បុនប្បុនំ កថេន្តេសុ អត្តនា បដិញ្ញាតត្ថា “ន សក្កា ន ធាតុ”ន្តិ ចិន្តេត្វា
អាហា - “តាតា, អហំ តុម្ពាភំ វរំ ទេមិ, អបិច ខោ បន ពុទ្ធា នាម ទុរាសនា
ហោន្តិ សីហាវិយ ឯកចរា, ធនពាលំ បដិជគ្គន្តា អប្បមត្តា ភវេយ្យាថា”តិ។

តេ ចិន្តយីសុ - “អម្ពេហិ តថាគតំ បដិជគ្គន្តេហិ អនុច្ឆិកំ កត្វា បដិជគ្គិតុ
វុត្ថតិ”តិ សព្វេបិ ឯកចិត្តា ហុត្វា ធនសីលានិ សមាធាយ និរាមគន្ធា ហុត្វា
សត្តុ ធានគ្គបរិវហនកេ តយោ បុរិសេ ឋបយីសុ។ តេសុ ឯកោ
ធនធម្មាប្បាធកោ អហោសិ, ឯកោ មាបកោ, ឯកោ ធានសីរិធាយកោ។ តេសុ
ធនធម្មាប្បាធកោ បច្ចុប្បន្នេ ពិម្ពិសារោ មហារាជា ជាតោ, មាបកោ វិសាខោ
ឧបាសកោ, ធានសីរិធាយកោ រដ្ឋចាលត្ថេរោតិ។ សោ តត្ថ យាវជីវំ កុសលំ
កត្វា ទេវបុរេ និព្វត្តោ។ អយំ បន រាហុលត្ថេរោ នាម កស្សបធនពាលស្ស
កាលេ កិកិស្ស កាសិរញ្ញោ ជេដ្ឋបុត្តោ ហុត្វា និព្វត្តិ, បថវិន្ទុរកុមារោតិស្ស
នាមំ អកំសុ។ តស្ស សត្ត ភគិនិយោ អហោសុំ។ តា ធនពាលស្ស សត្ត
បរិវេណានិ ការយីសុ។ បថវិន្ទុរោ ឌីបរដ្ឋំលភិ។ សោ តា ភគិនិយោ អាហា -
“តុម្ពេហិ ការិតបរិវេណេសុ មយ្ហម្យំ ឯកំ ទេថា”តិ។ ភាតិក, តុម្ពេ
ឧបរាជដ្ឋានេ បិតា, តុម្ពេហិ នាម អម្ពាភំ ធាតត្ថំ, តុម្ពេ អញ្ញំ បរិវេណំ
ករោថាតិ។ សោ តាសំ វចនំ សុត្វា បញ្ចវិហារសតានិ ការេសិ។ បញ្ច
បរិវេណាសតានីតិបិ វទន្តិ។ សោ តត្ថ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវបុរេ និព្វត្តិ។

ឥមស្មី បន ពុទ្ធប្បាទេ បថវិទូរកុមារោ អម្ពាភំ ពោធិសត្តស្ស អគ្គមហេសីយា
កុដ្ឋិស្មី បដិសន្ធិ គណ្ហិ, តស្ស សហាយកោ កុរុរដ្ឋ បុល្លកោដ្ឋិតនិគម
រដ្ឋចាលសេដ្ឋិគហេ និព្ពត្តិ។

អថ អម្ពាភំ ធនពាលោ អភិសម្ពោធិ បត្វា បវត្តិតវរធម្មចក្កោ អនុបុព្វេន
កបិលវត្ថុំ អាគន្ធា រាហុលកុមារំ បញ្ញាជេសី។ តស្ស បព្ពដ្ឋាវិធានំ ចាឡិយំ
(មហាវ. ១០៥) អាគតមេវ។ ឯវំ បព្ពដ្ឋិតស្ស បនស្ស សត្តា អភិណ្ឌាឱវាទវសេន
រាហុលោវាទសុត្ថំ អភាសិ។ រាហុលោបិ ចាតោវ វុដ្ឋាយ ហេត្ថន វាលុកំ
ឧត្តិបិទ្វា “ធនពាលស្ស ចេវ អាចរិយុបដ្ឋាយានព្វា សន្តិកា អដ្ឋ ឯត្ថកំ ឱវាទំ
លកេយ្យ”ន្តិ វទតិ។ ភិក្ខុសង្ឃមជ្ឈេ កថា ឧទចាទិ “ឱវាទក្ខមោ វត
រាហុលសាមណោរោ បិតុ អនុច្ឆរិកោ បុត្តោ”តិ។ សត្តា ភិក្ខុនំ ចិត្តាចារំ ញាត្វា
“មយំ គតេ ឯកា ធម្មទេសនា ច វុឡិស្សតិ, រាហុលស្ស ច គុណោ ចាកដោ
ភវិស្សតី”តិ គន្ធា ធម្មសភាយំ ពុទ្ធាសានេ និសិដ្ឋោ ភិក្ខុ អាមន្តេសិ - “កាយ
នុត្ថ, ភិក្ខុវេ, ឯតវហិ កថាយ សន្តិសិន្នា”តិ។ រាហុលសាមណោរស្ស
ឱវាទក្ខមភាវំ កថេម ភគវាតិ។ សត្តា ឥមស្មី ហ្មនេ បត្វា រាហុលស្ស
គុណធិបនត្ថំ មិគជាតកំ អាហរិទ្វា កថេសិ -

“មិគំ តិបល្លត្ថមនេកមាយំ,
អដ្ឋក្កុរំ អឡរត្តា បចាយី;
ឯកេន សោតេន ធមា'ស្សសន្តោ,
ធម្មា កលាហិតិកោតិ ភាគិនេយ្យ”តិ។ (ជា. ១.១.១៦);

អថស្ស សត្តវស្សីកសាមណោរកាលេ “មា ហេវ ខោ រាហុលោ
ធមារភាវេន កីឡនត្ថាយបិ សម្បជានមុសា ភាសេយ្យ”តិ
អម្ពលដ្ឋិយរាហុលោវាទំ (ម. និ. ២.១០៧ អាទយោ) ទេសេសិ។

អជ្ជារសវស្សីកសាមណោរកាលេ តថាគតស្ស បច្ឆតោ បិណ្ឌរាយ បរិសន្តស្ស
សត្តុ ថេវ អត្ថនោ ច រូបសម្បត្តិ ទិស្វា គេហសិទ្ធិ វិតក្កំ វិតក្កេន្តស្ស “យំ កិញ្ចិ,
រាហុល, រូប”ន្តិអាទិនា នយេន មហារាហុលោវាទសុត្តន្តំ (ម. និ. ២.១១៣)
កថេសិ។ សំយុត្តកេ (សំ. និ. ៤.១២១) បន រាហុលោវាទោបិ អង្គុត្តរេ (អ. និ.
៤.១៧៧) រាហុលោវាទោបិ ថេវស្ស វិបស្សនាទារោយេវ។ អថស្ស សត្តា
ញ្ញាណាបរិចាកំ ញាត្វា អវស្សីកភិក្ខុកាលេ អន្ទវនេ និសិទ្ធោ
ចូឡរាហុលោវាទំ (ម. និ. ៣.៤១៦ អាធមយោ) កថេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ
រាហុលត្ថេរោ កោដិសតសហស្សទេវតាហិ សទ្ធិ អរហត្តំ ចាបុណ្ហិ,
សោតាបន្នសកទាតាមិអនាតាមិទេវតានំ គណនា នត្ថិ។ អថ សត្តា
អបរកាគេ អរិយសង្ឃមជ្ឈេ និសិទ្ធោ ថេវ ឥមស្មី សាសនេ សិក្ខាកាមានំ
អគ្គជ្ជានេ វេបេសិ។

សត្តរិ បន កុរុរដ្ឋេ ចារិកាយ និក្ខមិត្វា បុល្លកោដ្ឋិតំ អនុប្បត្តេ រដ្ឋចាលោ
កុលបុត្តោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បដិលទ្ធសុទ្ធោ មាតាបិតរោ អនុជាធាបេត្វា
ទសពលំ ឧបសង្កមិត្វា សត្តុ អាណត្តិយា អញ្ញាតរស្ស ថេវស្ស សន្តិកេ បព្ពជិ។
តស្ស បព្ពជិតទិវសតោ បជ្ជាយ សេដ្ឋិកហបតិ ភិក្ខុ អត្ថនោ និវេសនទ្វារេន
គច្ឆន្តេ ទិស្វា “កី តុម្ហាកំ ឥមស្មី គេហោ កម្មំ, ឯកោវ បុត្តកោ អហោសិ, តំ
គណ្ហិត្វា គតត្ថ, ឥទានិ កី ករិស្សថា”តិ អក្កោសតិ បរិកាសតិ។ សត្តា
អទ្ធមាសំ បុល្លកោដ្ឋិតេ វសិត្វា បុន សាវត្ថិមេវ អគមាសិ។ តត្ថាយស្មា
រដ្ឋចាលោ យោនិសោ មនសិករោន្តោ កម្មំ កត្វាវិបស្សនំ វឡេត្វា អរហត្តំ
ចាបុណ្ហិ។ សោ សត្តាវ អនុជាធាបេត្វា មាតាបិតរោ ទស្សនត្ថំ បុល្លកោដ្ឋិតំ
គន្ធា តត្ថ សបទានំ បិណ្ឌរាយ ចរន្តោ បិតុ និវេសនេ អាភិទោសិកំ កុម្មាសំ
លភិត្វា តំ អមតំ វិយ បរិភុញ្ញន្តោ បិតរា និមន្តិតោ អធិវាសេត្វា ទុតិយទិវសេ
បិតុ និវេសនេ បិណ្ឌាចាតំ បរិភុញ្ញិត្វា អលង្កតបដិយត្ថេ ឥត្ថិជនេ អសុភសញ្ញំ

ឧប្បាទេត្វា បីតកោវ ធម្មំ ទេសេត្វា ជិយា មុត្តារិយ នាវាចោ អាភាសំ
ឧប្បតិទ្វា កោរព្យរញ្ជោ មិគថំ គន្ធា មង្គលសិលាបង្កេ និងសិទ្ធា ទស្សនត្ថាយ
អាគតស្ស រញ្ជោ ចតុចារិជុញ្ញបជិមណ្ឌិតំ ធម្មំ (ម. និ. ២.៣០៤) ទេសេត្វា
អនុបុព្វេន ចារិកំ ចរមាណោ បុន សត្តុ សន្តិកំយេវ អាគតោ។ ឯវមេតំ វត្ថុ
សមុជ្ជិតំ។ អថ សត្តា អបរភាគេ អរិយគណាមជ្ឈេ និងសិទ្ធា ថេវ ឥមស្មី
សាសនេ សទ្ធាបព្ពជិតានំ កុលបុត្តានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

កុណ្ឌាធានត្ថេវវត្ថុ

២០០. តតិយេ បឋមំ សលាកំ កណ្ឌាធានន្តិ សព្វបឋមំ សលាកតាហាកានំ
ភិក្ខុនំ កុណ្ឌាធានត្ថេវា អគ្គោតិ ទស្សេតិ។ សោ កិវ ថេវា មហាសុភទ្ទាយ
និមន្តិតទិវសេ តថាគតេ ឧគ្គនគរំ គច្ឆន្តេ “អជ្ឈ សត្តា ទ្វរំ ភិក្ខុចារំ គមិស្សតិ,
បុថុជ្ជនា សលាកំ មា កណ្ឌាន្តុ, បញ្ចសតា ទីណាសវាវ កណ្ឌាន្តុ” តិ វុត្ថុ
បឋមមេវ សីហនានំ នទិទ្វា សលាកំ កណ្ឌិ។ ចូឡសុភទ្ទាយ និមន្តិតទិវសេ
តថាគតេ សាកេតំ គច្ឆន្តេបិ បញ្ចន្តំ ភិក្ខុសតានំ អន្តរេ បឋមមេវ សលាកំ
កណ្ឌិ, សុនាបរន្តជនបទំ គច្ឆន្តេបិ។ ឥមេហិ ការណេហិ ថេវា បឋមំ សលាកំ
កណ្ឌាធានំ អគ្គោ នាម ជាតោ។ កុណ្ឌាធានោតិ បទស្ស នាមំ។

តស្ស បញ្ចកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយំ កិវ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតីនគរេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុត្តនយេនេវ វិហារំ គន្ធា ធម្មំ សុណាន្តោ
សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ បឋមំ សលាកំ កណ្ឌាធានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា ពុទ្ធានំ
អធិការកម្មំ កត្វា តំ វាជន្តំ បត្តេត្វា សត្តារា អនន្តរាយំ ទិស្វា ព្យាកតោ
យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវេសុ ច មនុស្សេសុ ច សំសារេន្តោ កស្សបពុទ្ធកាលេ
ភូមជ្ជកទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ ជីយាយុកពុទ្ធានព្វា នាម ន អនុទ្ធមាសិកោ
ឧចាសថោ ហោតិ។ វិបស្សីទសពលស្ស ហិ ធព្វស្សន្តរេ ធព្វស្សន្តរេ ឧចាសថោ

អហោសិ, កស្សបទសពលោ បន ឆដ្ឋ ឆដ្ឋ មាសេ ចាតិមោក្ខំ ឌីសារេសិ។
តស្ស ចាតិមោក្ខំ ឌីសារណាកាលេ ធិសារាសិកា ទ្វេ សហាយកា ភិក្ខុ
“ឧចាសថំ ករិស្សមា”តិ គប្បន្តិ។ អយំ ភុម្មនេវតា ចិន្តេសិ - “ឥមេសំ ទ្វិន្ទំ ភិក្ខុនំ
មេត្តិ អតិរិយ ធន្នា, កី នុ ខោ ភេទកេ សតិ ភិវ្មេយ្យ, ន ភិវ្មេយ្យ”តិ? តេសំ
ឌីកាសំ ឌីលោកយមាធា តេសំ អវិទូរេនេវ គប្បតិ។

អថេកោ ថេរោ ឯកស្ស ហត្ថេ បត្តចីវរំ ធាត្វា សរីរវឌ្ឍញ្ចនត្ថំ
ឧទកជាសុកដ្ឋានំ គន្ធា ឆោតហត្ថចាធា ហុត្វា គុម្ពសភាគតោ និក្ខមតិ។
ភុម្មនេវតា តស្ស ថេរស្ស បច្ឆតោ បច្ឆតោ ឧត្តមរូចា ឥត្ថី ហុត្វា កេសេ
វិជ្ជនិក្ខា សរិធាយ ពន្ធន្តិរិយ ចិដ្ឋិតោ បំសុំ បុញ្ញមាធារិយ សាដកំ សរិធាយ
និវាសយមាធារិយ ច ហុត្វា ថេរស្ស បទានុបទិកា ហុត្វា គុម្ពតោ និក្ខត្តា។
ឯកមន្តេ ឋិតោ សហាយកត្ថេរោ ឥមំ ការណំ ធិស្វា ឆោមនស្សជាតោ “នដ្ឋោ
ធានិ មេ ឥមិនា ភិក្ខុនា សទ្ធិ ធីយរត្តានុគតោ សិនេហោ។ សចាបំ ឯវិវិជការំ
ជានេយ្យំ, ឯត្ថកំ អធ្វានំ ឥមិនា សទ្ធិវិស្សាសំ ន ករេយ្យ”ន្តិ ចិន្តេត្វា
អាគប្បន្តស្សេវស្ស “ហន្តារុសោ, តុយ្ហំ បត្តចីវរំ, តាធិសេន ចាបេន សហាយេន
សទ្ធិ ឯកមគ្គំ ន គប្បាមី”តិ អាហា។ តំ កថំ សុត្វា តស្ស លង្គិភិក្ខុនោ ហធយំ
តិឌីណសត្ថី គហេត្វាវិទ្ធិរិយ អហោសិ។ តតោ នំ អាហា - “អារុសោ, កី
នាមេតំ វេទសិ, អហំ ឯត្ថកំ កាលំ ទុក្ខជមត្តម្យិ អាបត្ថី ន ជានាមិ។ តុំ បន មំ
អដ្ឋ ‘ចាចោ’តិ វេទសិ, កី តេ ធិដ្ឋ”ន្តិ? កី អញ្ញេន ធិដ្ឋេន, កី តុំ ឯវិវិជេន
អលង្កតបដិយត្ថេន មាតុកាមេន សទ្ធិ ឯកដ្ឋានេ ហុត្វា និក្ខត្តោតិ? នត្ថេតំ,
អារុសោ, មយ្ហំ, នាហំ ឯវរូបំ មាតុកាមំ បស្សមីតិ។ តស្ស យាវតតិយំ
កថេន្តស្សបិ ឥតរោ ថេរោ កថំ អសទ្ធិហិត្វា អត្តនា ធិដ្ឋការណំយេវ អត្ថំ
គហេត្វា តេន សទ្ធិ ឯកមគ្គេន អគន្ធា អញ្ញេន មគ្គេន សត្តុ សន្តិកំ គតោ។
ឥតរោបិ អញ្ញេន មគ្គេន សត្តុ សន្តិកំយេវ គតោ។

តតោភិក្ខុសង្ឃស្ស ឧចាសថាគារំ បរិសនវេលាយ សោភិក្ខុតំភិក្ខុ
ឧចាសថគ្គេសញ្ញានិព្វា “ឥមស្មី ឧចាសថគ្គេ ឯវុរោ នាម ចាបភិក្ខុ អត្ថិ,
នាហំ តេន សទ្ធិ ឧចាសថំ ករិស្សមី” តិ និក្ខមិព្វា ពហិ អដ្ឋាសិ។ ភុម្មនេវតា
“ភារិយំ មយា កម្មំ កត” ត្ថិ មហាល្លកឧចាសកវណ្ណេន តស្ស សន្តិកំ គន្ធា
“កស្មា, ភន្តេ, អយ្យេ ឥមស្មី ហ្មេ ឋិតោ” តិ អាហា។ ឧចាសក, ឥមំ ឧចាសថគ្គំ
ឯកោ ចាបភិក្ខុ បរិដ្ឋោ, អហំ តេន សទ្ធិ ឧចាសថំ ន ករោមីតិ វត្ថា និក្ខមិព្វា
ពហិ ឋិតោម្ហីតិ។ ភន្តេ, មា ឯវំ គណ្ណេ, បរិសុទ្ធសីលោ ឯស ភិក្ខុ។ តុម្ហេហិ
ធិដ្ឋមាតុកាមោ នាម អហំ, មយា តុម្ហាកំ វិមំសនត្ថាយ “ធន្នា នុ ខោ ឥមេសំ
ថេរោ មេត្ថិ, នោ ធន្នា” តិ លទ្ធិអលទ្ធិភារំ ឱលោកេន្តេន តំ កម្មំ កតន្តិ។ កោ
បន ត្វំ សប្បរិសាតិ? អហំ ឯកា ភុម្មនេវតា, ភន្តេតិ។ នេវបុត្តោ កថេន្តោវ
ធិព្វានុភាវេន វត្ថា ថេរស្ស ចាទេសុ បតិព្វា “មយ្ហំ, ភន្តេ, ឧមថ, ឯតំ នោសំ
ថេរោ ន ជាតាតិ, ឧចាសថំ ករោថា” តិ ថេរំ យាចិព្វា ឧចាសថគ្គំ បវេសេសិ។
សោ ថេរោ ឧចាសថំ តាវ ឯកដ្ឋានេ អកាសិ, មិត្តសន្តវេសេន ន បុន តេន សទ្ធិ
ឯកដ្ឋានេ អហោសីតិ។ ឥមស្ស ថេរស្ស កម្មំ ន កថិយតិ, ចុទិតកត្តោ បន
អបរាបរំ វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តោ អវហត្ថំ ចាបុណិ។

ភុម្មនេវតា តស្ស កម្មស្ស និស្សន្ទេន ឯកំ ពុទ្ធន្តំ អចាយតោ ន មុច្ចិត្ត។
សថេ បន កាលេន កាលំ មនុស្សត្ថំ អាគច្ឆតិ, អញ្ញេន យេន កេនចិ កតោ
នោសោ តស្សេវ ឧបរិ បតតិ។ សោ អម្ពាកំ ភគវតោ កាលេ សាវត្ថិយំ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្ថិ, ធានមាណវោតិស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ
តយោ វេទេ ឧគ្គណ្ហិព្វា មហាល្លកកាលេ សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា
បព្ពជិ, តស្ស ឧបសម្បទ្ធិវិសតោ បដ្ឋាយ ឯកា អលង្កតបដិយត្តា ឥត្ថិ តស្មី
តាមំ បរិសន្តេ សទ្ធិយេវ តាមំ បរិសតិ, និក្ខមន្តេ និក្ខមតិ។ វិហារំ បរិសន្តេបិ

បរិសតិ, តិជ្ជន្តេបិ តិជ្ជតីតិ ឯវំ និច្ឆានុពន្ធា បញ្ញាយតិ។ បេរោ តំ ន បស្សតិ,
តស្ស បន បុរិមស្ស កម្មស្ស និស្សន្នេន សា អញ្ញោសំ ឧបជ្ជាតិ។

គាមេ យាគុភិក្ខុំ ធនមាណា ឥតិយោ, “ភន្តេ, អយំ ឯកោ យាគុឧឡ្ហោ
តុម្ហាកំ, ឯកោ ឥមិស្សា អម្ហាកំ សហាយិ កាយា” តិ បរិហាសំ ករោន្តិ។ ថេរស្ស
មហាតី វិហេសា ហោតិ។ វិហារំ គតម្បំ នំ សាមណោរា ថេរ ធម្មារភិក្ខុ ច
បរិវារេត្វា “ធានោ កោណ្ណោ ជាតោ” តិ បរិហាសំ ករោន្តិ។ អថស្ស តេនេវ
ការណេន កុណ្ណាធានត្ថេរោតិ នាមំ ជាតំ។ សោ ឧដ្ឋាយ សមុដ្ឋាយ តេហិ
កយិរមាណំ កេឡី សហិតុំ អសក្កោន្តោ ឧម្មាទំ គហេត្វា “តុម្ហេ កោណ្ណោ,
តុម្ហាកំ ឧបជ្ឈាយា កោណ្ណោ, អាចរិយា កោណ្ណោ” តិ វេទតិ។ អថ នំ សត្ត
អាហេថេសុំ - “កុណ្ណាធានោ ធម្មារសាមណេរេហិ សទ្ធិ ឯវំ ជេរុសវាចំ វេទតី” តិ។
សត្តា តំ បក្កោសាបេត្វា “សច្ចំ ភិក្ខុ” តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ ភគវា” តិ វុត្ថេ “កស្មា ឯវំ
វេទេសី” តិ អាហា។ ភន្តេ, និពទ្ធិវិហេសំ អសហន្តោ ឯវំ កថេមីតិ។ “តុំ បុព្វេ
កតកម្មំ យាវជ្ជទិវសា ជីវាបេតុំ ន សក្កោសិ, បុន ឯវំ បំ ជេរុសំ មា វេទ ភិក្ខុ” តិ
វេត្វា អាហា -

“មាវោច ជេរុសំ កញ្ចិ, វុត្តា បជិវេយ្យេ តំ;
ទុក្ខា ហិ សារម្កកថា, បដិទណ្ឌោ ដុសេយ្យេ តំ។

“សថ នេវេសិ អត្តានំ, កំសោ ឧបហតោ យថា;
ឯស បត្តោសិ និព្វានំ, សារម្កោ តេ នវិជ្ជតី” តិ។ (ធម. ប. ១៣៣-១៣៤);

ឥមញ្ច បន តស្ស ថេរស្ស មាតុគាមេន សទ្ធិវិចរណភារំ កោសលរញ្ញោបិ
កថយីសុ។ រាជា “គន្ធប, ភណេ, វីមំសថា” តិ បេសេត្វា សយម្បិ មន្តេនេវ
បរិវារេន សទ្ធិ ថេរស្ស វេសនជ្ជានំ គន្ធា ឯកមន្តេ ឱលោកេន្តោ អជ្ជាសិ។ តស្មី

ខណៈដែលសូចកម្ម ករោត្តោ និងសិរីន្ទោ ហោតិ, សាប៊ីស្ស ឥត្តិ អវិទូរេ ហ៊ាន
បិតារិយ បញ្ញាយតិ។

រាជា តំ ទិស្វា “អត្ថំ ការណា”ន្ត តស្ស បិតជ្ជានំ អគមាសិ។ សា តស្មី
អាគច្ឆន្តេ ថេរស្ស វសនបណ្ណាសាលំ បរិដ្ឋារិយ អហោសិ។ រាជាបិ តាយ
សទ្ធិយេវ បណ្ណាសាលំ បរិសិទ្ធា សព្ពត្ត ឱលោកេន្តោ អទិស្វា “នាយំ
មាតុកាមា, ថេរស្ស ឯកោ កម្មវិចារកា”តិ សញ្ញំ កត្វា បឋមំ ថេរស្ស
សមីបេន គច្ឆន្តាបិ ថេរំ អវិទ្ធិត្វា តស្ស ការណស្ស អភូតភារំ ព្រាត្វា អាគម្ព
ថេរំ វិទ្ធិត្វា ឯកមន្តំ និងិសិរីន្ទោ “កច្ឆិ, ភន្តេ, បិណ្ឌាកេន ន កិលមថា”តិ បុត្តិ។ ថេរោ
“វដ្តតិ មហារាជា”តិ អាហា។ “ជាតាមិ, ភន្តេ, អយ្យស្ស កថំ, ឯវេរេបេន ច
បរិក្កិលេសេន សទ្ធិ ចរន្តានំ តុម្កាកំ កេ នាម បសិទិស្សន្តិ, ឥតោ បដ្ឋាយ វោ
កត្តចិ គមនកិច្ចំ នត្ថិ, អហំ ចត្វាហិ បច្ចយេហិ ឧបជ្ឈហិស្សមិ, តុម្ក
យោនិសោមនសិការេ មា បមជ្ឈិត្តា”តិ និពទ្ធិ ភិក្ខុំ បដ្ឋបេសិ។ ថេរោ រាជានំ
ឧបត្ថម្ភកំ លភិត្វា ភោជនសប្បាយេន ឯកគ្គចិត្តោ ហុត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា
អរហត្តំ ចាបុណិ។ ឥតោ បដ្ឋាយ សា ឥត្តិ អន្តរជាយិ។

មហាសុភទ្ធា ឧគ្គនគរេ មិច្ឆាទិដ្ឋិកុលេ វសមាតា “សត្តា មំ អនុកម្មត្វ”តិ
ឧចាសថំ អធិដ្ឋាយ និរាមគន្ធា ហុត្វា ឧបរិចាសាទតលេ បិតា “ឥមាទិ បុច្ឆានិ
អន្តរេ អជ្ឈត្វា ទសពលស្ស មត្តកេ វិចានំ ហុត្វា តិដ្ឋន្ត, ទសពលោ ឥមាយ
សញ្ញាយ សេ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិ មយ្ហំ ភិក្ខុំ គណ្ហាត្វ”តិ សច្ចកិរិយំ
កត្វា អជ្ឈ សុមនបុប្ផមុដ្ឋិយោ វិស្សន្តេសិ។ បុច្ឆានិ គន្ធា ធម្មទេសនាវេលាយ
សត្ត មត្តកេ វិចានំ ហុត្វា អជ្ឈសុ។ សត្តា តំ សុមនបុប្ផវិចានំ ទិស្វា ចិត្តនេវ
សុភទ្ធាយ ភិក្ខុំ អធិវាសេត្វា បុនទិវសេ អរុណោ ឧដ្ឋិតេ អានន្តត្ថេរំ អាហា -
“អានន្ត, មយំ អជ្ឈ ទ្វរំ ភិក្ខាចារំ គមិស្សម, បុប្ផជ្ជនានំ អទត្វា អរិយានំយេវ

សលាកំ ធម៌" តិ។ ថេរោ ភិក្ខុនំ អាហារេសិ - "អាហារេសា, សត្តា អដ្ឋ ទ្វារំ ភិក្ខុចារំ គមិស្សតិ, បុព្វជ្ជនា មា គណ្ណាន្ត, អរិយាវ សលាកំ គណ្ណាន្ត" តិ។ កុណ្ណាធានត្ថេរោ "អាហារាវេសោ, សលាកំ" ត្ថិ បឋមំយេវ ហត្ថំ បសាវេសិ។ អានន្តា "សត្តា តាធិសានំ ភិក្ខុនំ សលាកំ ន ធាបេតិ, អរិយានំយេវ ធាបេតិ" តិ វិតក្កំ ឧប្បាទេត្វា គន្ធា សត្ត អាហារេសិ។ សត្តា "អាហារាបេន្តស្ស សលាកំ ធម៌" តិ អាហា។ ថេរោ ចិន្តេសិ - "សចេ កុណ្ណាធានស្ស សលាកា ធាតុំ ន យុត្តា អស្ស, អថ សត្តា បដិពាហេយ្យ, ភវិស្សតិ ឯកំ ការណ" ត្ថិ។ "កុណ្ណាធានស្ស សលាកំ ធន្សមី" តិ គមនំ អភិនិហរិ។ កុណ្ណាធានត្ថេរោ តស្ស បុរេ អាគមនាវ អភិញ្ញាចាទកំ ចតុត្ថជ្ឈានំ សមាបដ្ឋិត្វា ឥទ្ធិយា អាគាសេ វេត្វា "អាហារាវេសោ អានន្ត, សត្តា មំ ជានាតិ, មាធិសំ ភិក្ខុំ បឋមំ សលាកំ គណ្ណាន្តំ ន សត្តា វាវេតិ" តិ ហត្ថំ បសាវេត្វា សលាកំ គណ្ណា។ សត្តា តំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា ថេរំ ឥមស្មី សាសនេ បឋមំ សលាកំ គណ្ណាន្តានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

វដ្តិសត្ថេរវត្ថុ

២៧២. ចតុត្ថេ បដិភានវន្តានត្ថិ សម្មន្នបដិភានានំ វដ្តិសត្ថេរោ អគ្គោតិ ធស្សេតិ។ អយំ កិរ ថេរោ ធនពលស្ស សន្តិកំ ឧបសង្កមន្តោ ចក្កបថតោ បជ្ជាយ ចន្ទេន សទ្ធិ ឧបមេត្វា, សូរិយេន, អាគាសេន, មហាសមុទ្ទេន, ហត្ថិនាគេន, សីហេន មិគរញ្ញា សទ្ធិ ឧបមេត្វាបិ អនេកេហិ បទសតេហិ បទសហស្សេហិ សត្ត វណ្ណំ វនន្តោយេវ ឧបសង្កមតិ។ តស្មា បដិភានវន្តានំ អគ្គោ នាម ជាតោ។

តស្ស បញ្ចកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយម្យិ កិរ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតីនគរេ មហាកោគកុលេ បដិសទ្ធិ គណ្ណិត្វា បុរិមនយេនេវ វិហារំ គន្ធា ធម្មំ សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ បដិភានវន្តានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ធិស្វា សត្ត

អធិការកម្ម កត្វា “អហម្មិ អនាគតេ បដិកានវន្តានំ អត្ថោ ភវេយ្យ” ឆ្លើយបន្ត
កត្វា សត្តារា ព្យាកតោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សសុ សំសារន្តោ
ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តិ។ វដ្តីសមាណាវោតិស្ស នាមំ
អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ តយោ វេទេ ឧគ្គណ្ហោ អាចរិយំ អារាដេត្វា
ធវសីសមន្តំ នាម សិក្ខិត្វា ធវសីសំ នខេន អាគោដេត្វា “អយំ សត្តោ
អសុកយោនិយំ នាម និព្វត្តោ” តិ ជាធាតុ។

ព្រាហ្មណ “អយំ អម្ពាភំ ជីវិតមត្ថោ” តិ ព្យាគ្វា វដ្តីសមាណាវំ
បដិច្ចន្ទយានេ និសីទាបេត្វា កាមនិគមរាជធានិយោ ចរន្តា នគរទ្វារេ វា
និគមទ្វារេ វា វេបេត្វា មហាជនស្ស រាសីភូតភារំ ព្យាគ្វា “យោ វដ្តីសំ បស្សតិ,
សោ ធនំ វាលភតិ, យសំ វាលភតិ, សគ្គំ វា គច្ឆតី” តិ វទន្តិ។ តេសំ កបំ សុត្វា
ពហូ ជនាលញ្ចំ ធិត្វា បស្សិតុកាមា ហោន្តិ។ រាជរាជមហាមត្តោ តេសំ សន្តិកំ
គន្ធា “កោ អាចរិយស្ស ជានវិសេសោ” តិ បុច្ឆន្តិ។ តុម្ពេ ន ជាធាតុ,
សកលជម្ពូធិបេ អម្ពាភំ អាចរិយសធិសោ អញ្ញោ បណ្ឌិតោ នាម នត្តិ,
តិវស្សមត្តកេ មតកានំ សីសំ អាហារាបេត្វា នខេន អាគោដេត្វា “អយំ សត្តោ
អសុកយោនិយំ និព្វត្តោ” តិ ជាធាតុ។ វដ្តីសោមិ មហាជនស្ស កង្ខេពននត្ថំ តេ
តេ ជនេ អាវាហេត្វា អត្ថនោ អត្ថនោ គតី កថាបេតិ។ តំ និស្សាយ
មហាជនស្ស ហត្ថតោ សតម្មិ សហស្សម្មិ លភតិ។

ព្រាហ្មណ វដ្តីសមាណាវំ អាទាយ យថាវុច្ចិវិចរិត្វា បុន សាវត្ថី អាគម៍សុ។
វដ្តីសោ ជេតវនមហាវិហារស្ស អវិទូរដ្ឋានេ បិតោ ចិន្តេសិ - “សមណោ
គោតមោ បណ្ឌិតោតិ វទន្តិ, ន ខោ បន សព្ពកាលំ មយា ឥមេសំយេវ វចនំ
ករោន្តេន ចរិតុំ វដ្តតិ, បណ្ឌិតានម្មិ សន្តិកំ គន្ធា វដ្តតិ” តិ។ សោ ព្រាហ្មណ
អាហា - “តុម្ពេ គច្ឆថ, អហំ ន ពហុកេហិ សទ្ធិ គន្ធា សមណំ គោតមំ

បស្ស៊ីស្សាមី”តិ។ តេ អាហំសុ - “វុដ្តីស, មា តេ វុដ្ឋិ សមណំ គោតមំ បស្ស៊ីតុំ។
យោ ហិ នំ បស្ស៊ីតិ, តំ សោ មាយាយ អាវុដ្ឋេតិ”តិ។ វុដ្ឋិសោ តេសំ កថំ
អនាទិយិត្វា សត្តុ សន្តិកំ កន្លា មធុរបដិសន្តារំ កត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។

អថ នំ សត្តា បុច្ឆិ - “វុដ្ឋីស, កិញ្ចា សិប្បំ ជាធាមី”តិ។ អាម, ភោ គោតម,
ធរសីសមន្តំ នាមេកំ ជាធាមីតិ។ កិ សោ មន្តោ ករោតីតិ? តិវស្សមត្តកេ
មតានម្បិ តំ មន្តំ ជប្បិត្វា សីសំ នខេន អាគោដេត្វា និព្ពត្តជ្ជានំ ជាធាមីតិ។
សត្តា តស្ស ឯកំ និរយេ ឧប្បន្នស្ស សីសំ ទស្សេសិ, ឯកំ មនុស្សសុ ឧប្បន្នស្ស,
ឯកំ ទេវេសុ, ឯកំ បរិនិព្ពតស្ស សីសំ ទស្សេសិ។ សោ បឋមំ សីសំ អាគោដេត្វា,
“ភោ គោតម, អយំ សត្តោ និរយំ គតោ”តិ អាហា។ សាធុ សាធុ, វុដ្ឋីស, សុទិដ្ឋំ
តយា, អយំ សត្តោ កហំ គតោតិ បុច្ឆិ។ មនុស្សលោកំ, ភោ គោតមាតិ។ អយំ
សត្តោ កហំ គតោតិ? ទេវលោកំ, ភោ គោតមាតិ តិណ្ហាម្បិ គតជ្ជានំ កថេសិ។
បរិនិព្ពតស្ស បន សីសំ នខេន អាគោដេត្តោ នេវ អន្តំ ន កោដិ បស្ស៊ីតិ។ អថ នំ
សត្តា “ន សក្កោសិ តុំ, វុដ្ឋីសា”តិ បុច្ឆិ។ “បស្សថ, ភោ គោតម, ឧបបរិក្ខាមិ
តាវា”តិ បុនប្បនំ បរិវត្តេតិ។ ពាហិរកមន្តេន ខីណាសវស្ស គតី កថំ
ជាធិស្សតិ, អថស្ស មត្តកតោ សេនោ មុច្ឆិ។ សោ លទ្ធិត្វា តុណ្ហិភូតោ អជ្ជាសិ។
អថ នំ សត្តា “កិលមសិ, វុដ្ឋីសា”តិ អាហា។ អាម, ភោ គោតម, ឥមស្ស សត្តស្ស
គតជ្ជានំ ជាធិតុំ ន សក្កោមិ។ សថេ តុម្ពេ ជាធាថ, កថេថាតិ។ “វុដ្ឋីស, អហំ
ឯតម្បិ ជាធាមិ ឥតោ ឧត្តរិតរម្បិ”តិ វត្វា ធម្មបទេ ឥមា ទ្វេ គាថា អភាសិ -

“ចុតី យោ វេទិ សត្តានំ, ឧបបត្តិ ច សព្ពសោ;
អសត្តំ សុគតំ ពុទ្ធី, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“យស្ស គតី ន ជាធន្តិ, ទេវា គន្ធព្ពមានុសា;
ខីណាសវំ អរហន្តំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណ”ន្តិ។ (ធម. ប. ៤១៩-៤២០);

តតោ វុឌ្ឍិសោ អាហា - “កោ គោតម, វិជ្ជាយ វិជ្ជំ ទេន្តស្ស នាម បរិហានិ
នត្ថិ, អហំ អត្តនា ជាននកំ មន្តំ តុម្ហាកំ ទស្សមិ, តុម្ហេ ឯតំ មន្តំ មយ្ហំ ទេថា” តិ។
វុឌ្ឍិស, ន មយំ មន្តេន មន្តំ ទេម, ឯវមេវ ទេមាតិ។ “សាធុ, កោ គោតម, ទេថ មេ
មន្ត” តិ អបចិត្តំ ទស្សេត្វា ហត្ថកច្ឆបកំ កត្វា និសីទិ។ កី, វុឌ្ឍិស, តុម្ហាកំ
សមយេ មហាគ្យមន្តំ វា កិញ្ចិ វា គណ្ណាន្តានំ បរិវាសោ នាម ន ហោតីតិ? ហោតិ,
កោ គោតមាតិ។ អម្ហាកំ បន មន្តោ និប្បវិវាសោតិ សញ្ញំ ករោសីតិ?
ព្រាហ្មណា នាម មន្តេហិ អតិត្តា ហោន្តិ, តស្មា សោ ភគវន្តំ អាហា - “កោ
គោតម, តុម្ហេហិ កថិតនិយាមំ ករិស្សមិ” តិ។ ភគវា អាហា - “វុឌ្ឍិស, មយំ ឥមំ
មន្តំ ទេន្តា អម្ហេហិ សមាទលិដ្ឋស្ស ទេមា” តិ។ វុឌ្ឍិសោ “យំ កិញ្ចិ កត្វា មយា ឥមំ
មន្តំ គណ្ហិត្វា គន្តុំ វុឌ្ឍតិ” តិ ព្រាហ្មណោ អាហា។ តុម្ហេ មយំ បព្ពជន្តេ មា ចិន្តយិត្ត,
អហំ ឥមំ មន្តំ គណ្ហិត្វា សកលជម្ពុទីបេ ជេជ្ឈកោ ភរិស្សមិ។ ឯវំ សន្តេ
តុម្ហាកម្មិ ភទ្កកំ ភរិស្សតិ” តិ មន្តត្ថាយ សត្តុ សន្តិកេ បព្ពជិ។ សត្តា
“មន្តបរិវាសំ តាវ វសាហី” តិ ទូត្តិសាការំ អាចិត្តិ។ បញ្ញាវា សត្តោ ទូត្តិសាការំ
សជ្ឈាយន្តោវ តត្ថ ខយវយំ បដ្ឋបេត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ ចាបុណិ។

តស្មី អរហត្តំ បត្តេ ព្រាហ្មណា “កា នុ ខោ វុឌ្ឍិសស្ស បវត្ថិ, បស្សិស្សម
ន” តិ តស្ស សន្តិកំ គន្ធា “កី, កោ វុឌ្ឍិស, សមណស្ស គោតមស្ស សន្តិកេ សិប្បំ
សិក្ខិត” តិ បុច្ឆិសុ។ អាម, សិក្ខិតតន្តិ។ តេន ហិ ឯហិ គមិស្សមាតិ។ គច្ឆថ តុម្ហេ,
តុម្ហេហិ សទ្ធិ គន្តព្ពកិច្ចំ មយ្ហំ និដ្ឋិតន្តិ។ បឋមមេវ អម្ហេហិ តុយ្ហំ កថិតំ
“សមណោ គោតមោ អត្តានំ បស្សិតុំ អាគតេ មាយាយ អារដ្ឋេតិ” តិ។ តុំ ហិ
ឥទានិ សមណស្ស គោតមស្ស វសំ អាបន្នោ, កី មយំ តវ សន្តិកេ
ករិស្សមាតិ អាគតមគ្គេនេវ បក្កមីសុ។ វុឌ្ឍិសត្ថេរោ យំ យំ វេលំ ទសពលំ
បស្សិតុំ គច្ឆតិ, ឯកំ ធុតិ ករោន្តោវ គច្ឆតិ។ តេន តំ សត្តា សជ្ឈមជ្ឈេ និសិន្នោ
បដិភានវន្តានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេសីតិ។

ឧបសេនវង្គន្តបុត្តត្រូវត្រូវ

២០៣. បញ្ចមេ សមន្តចាសាធិកានន្តិ សព្វចាសាធិកានំ។ ឧបសេនោតិ
តស្ស ថេរស្ស នាមំ។ វង្គន្តព្រាហ្មណស្ស បន សោ បុត្តោ, តស្មា វង្គន្តបុត្តោតិ
វុច្ចតិ។ អយំ បន ថេរោ ន កេវលំ អត្តនាវ ចាសាធិកោ, បរិសាបិស្ស
ចាសាធិកោ, ឥតិ បរិសំ និស្សាយ លទ្ធនាមវសេន សមន្តចាសាធិកានំ អត្តោ
នាម ជាតោ។

បញ្ចកម្មេ បនស្ស អយមនុបុត្តិកថា - អយម្យិ ហិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតីនគរេ កុលគេហោ និព្វត្តោ វយំ អាគម្ម បុរិមនយេនេវ សត្តុ សន្តិកំ
កត្វា ធម្មំ សុណាមាណោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ សមន្តចាសាធិកានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ
ទិស្វា សត្តុ អធិការកម្មំ កត្វា តំ ហំនន្តរំ បត្តេត្វា យាវជីវំ កុសលំ កត្វា
នេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បនេ នាលកព្រាហ្មណគាមេ
សារីព្រាហ្មណីយា កុច្ឆិស្មី បដិសន្ធិ គណ្ហិ, ឧបសេននារកោតិស្ស នាមំ
អកំសុ។

សោ វយប្បត្តោ តយោ វេនេ ឧគ្គណ្ហិត្វា ទសពលស្ស សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា
បដិលទ្ធសន្ទោ បព្ពជិ។ សោ ឧបសម្មទាយ ឯកវស្សិកោ ហុត្វា “អរិយគព្ពំ
វឡេមី”តិ ឯកំ កុលបុត្តំ អត្តនោ សន្តិកេ បញ្ចាជេត្វា ឧបសម្មាទេសិ។ សោ
បវារេត្វា សន្ធិវិហារិកស្ស ឯកវស្សិកកាលេ អត្តនា ទុវស្សោ “ទសពលោ មំ
បស្សិត្វា តុសិស្សតី”តិ សន្ធិវិហារិកំ អាទាយ ទសពលំ បស្សិតុំ អាគតោ។
សត្តា តំ វន្តិត្វា ឯកមន្តេ និសិន្នំ បុច្ឆិ - “កតិវស្សោសិ ត្វំ ភិក្ខុ”តិ? ទុវស្សោ
អហំ ភគវាតិ។ អយំ បន ភិក្ខុ កតិវស្សោតិ? ឯកវស្សោ ភគវាតិ។ កិច្ចាយំ
ភិក្ខុ ហោតីតិ? សន្ធិវិហារិកោ មេ ភគវាតិ។ អថ នំ សត្តា “អតិលហុំ ខោ ត្វំ,
មោយបុរិស, ពាហុល្លាយ អារត្តោ”តិ វត្វា អនេកបរិយាយេនវិគរហិ។ ថេរោ

សត្វ សន្តិកា ករបាំ លក្ខិត្វា ភក្ត្រន្តំ វង្សិត្វា “ឥមិនាវ បុណ្ណាចន្ទសស្សិរិកេន
មុខេន សត្តារំ បរិសមេវ និស្សាយ សាធុការំ ទាបេស្សមី” តិ តំទិវសេយេវ ឯកំ
ហំនំ កត្តាវិបស្សនាយ កម្មំ កត្វា នចិវស្សេវ អរហន្តំ ចាបុណី។

តតោយស្មា ថេរោ មហាកុលតោ និក្ខមិត្វា បព្ពជិតោ
បថវិយុដ្ឋធម្មកថិការ, តស្មា តស្ស ធម្មកថាយ ថេវ បសីទិត្វា
មិត្តាមច្ចញ្ញាតិកុលេហិ ថ និក្ខមិត្វា ពហូ កុលទារកា ថេវស្ស សន្តិកេ
បព្ពជន្តិ។ “អហំ អារញ្ញកោ, តុម្ពេហិ អារញ្ញកា ភវិតុំ សក្កោន្តា បព្ពជថា” តិ
តេវស ធុតផ្កានិ អាចិត្តិត្វា “សត្វិស្សម, ភន្តេ” តិ វន្តេ បព្ពាជេតិ។ តេ អត្តនោ
ពលេន តំ តំ ធុតផ្កំ អធិដ្ឋហន្តិ។ ថេរោ អត្តនោ ទសវស្សកាលេ វិនយំ បគុណំ
កត្វា សព្ពេវ ឧបសម្មាទេសិ។ ឯវំ ឧបសម្មន្នា ចស្ស បព្ពាសតមត្តា ភិក្ខុ
បរិវារា អហោសុ។

តស្មី សមយេ សត្តា ជេតវនមហាវិហារេ វសន្តោ “ឥច្ឆាមហំ, ភិក្ខុវេ,
អទ្ធមាសំ បដិសល្លិយិតុ” តិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស អាហោចេត្វា ឯកវិហារី ហោតិ។
ភិក្ខុសង្ឃេហិ “យោ ភក្ត្រន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមតិ, សោ ចាចិត្តិយំ
ទេសាបេតព្ពោ” តិ កតិកំ អកាសិ។ តទា ឧបសេនត្ថេរោ “ភក្ត្រន្តំ
បស្សិស្សមី” តិ អត្តនោ បរិសាយ សទ្ធិំ ជេតវនំ កត្តា សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា
អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ សត្តា កថាសមុដ្ឋាបនត្តំ អញ្ញាតំ ថេវស្ស
សទ្ធិវិហារិកំ អាមន្តេសិ - “មនាចានិ តេ ភិក្ខុ បំសុក្ខលានី” តិ។ “ន ខោ មេ,
ភន្តេ, មនាចានិ បំសុក្ខលានី” តិ វត្វា ឧបជ្ឈាយេ ការវេន បំសុក្ខលិកការំ
អាហោចេសិ។ ឥមស្មី ហំនេ សត្តា “សាធុ សាធុ, ឧបសេនា” តិ ថេវស្ស សាធុការំ
ទត្វា អនេកបរិយាយេន គុណកថំ កថេសិ។ អយមេត្ត សង្ខេបោ, វិត្តារតោ
បន ឥទំ វត្ថុ ចាឡិយំ (ចារា. ៥៦៥) អាគតមេវ។ អថ សត្តា អបរភាគ

អរិយធម៌នយោបាយ និងសិទ្ធិ ឥរិយាបថ សាសនា ថែរក្សាសមត្ថភាពសាធារណៈអគ្គរដ្ឋនៃ
ប្រទេស។

ទស្សនវិស័យ

២០២. ធម្មនុញ្ញសេនាសនបញ្ញាបកាននៃ សេនាសន បញ្ញាបកាននៃ។ ថេរស្ស
ក៏រ សេនាសនបញ្ញាបកាននៃ អដ្ឋវសសុ មហាវិហារេសុ អសម្មជ្ជំ បរិវេណំ
វា អបជិជគ្គិតំ សេនាសនំ វា អសោធិតំ មញ្ញបិបំ វា អនុបជ្ជិតំ
ចានីយបរិភោជនីយំ វា នាហោសិ។ តស្មា សេនាសនបញ្ញាបកានំ អគ្គោ នាម
ជាតោ។ ឧត្តោតិស្ស នាម។ មល្លរាជកុលេ បន ឧប្បន្ទត្តា មល្លបុត្តោ នាម
ជាតោ។

តស្ស បញ្ញាកម្ម អយមនុបុត្តិកថា - អយញ្ញំ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
បាំសវតីនគរេ កុលគេហោ និព្វត្តិត្វា វយប្បត្តោ វុត្តនយេនេវ វិហារំ គន្ធា ធម្មំ
សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ សេនាសនបញ្ញាបកានំ អគ្គរដ្ឋនៃ ប្រទេសំ ទិស្វា
អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ បត្តត្វា សត្តារា ព្យាកតោ យាវជីវំ កុសលំ
កត្វា នេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា កស្សបទសពលស្ស សាសនស្ស
ឱសក្កនកាលេ បព្ពជិ, តទា តេន សទ្ធិ អបរេ ធន ជនាតិ សត្ត ភិក្ខុ ឯកចិត្តា
ហុត្វា អញ្ញោ សាសនេ អការំ ករោន្តេ ទិស្វា “ឥធន កី ករោម, ឯកមន្តេ
សមណធម្មំ កត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សាមា” តិ និស្សេណី ពន្ធិត្វា ឧបបព្វតសិខំ
អភិវហិត្វា “អត្តនោ ចិត្តពលំ ជានន្តា និស្សេណី ចាតេន្ត, ជីវិតេ សាលយា
ឱតវន្ត, មា បច្ឆានុតាបិនោ អហុវត្តា” តិ វត្វា សព្វេ ឯកចិត្តា ហុត្វា និស្សេណី
ចាតេត្វា “អប្បមត្តា ហោថ, អារុសោ” តិ អញ្ញមញ្ញំ ឱវទិត្វា ចិត្តុចិយេសុ
ឋានេសុ និសីទិត្វា សមណធម្មំ កាតុំ អារភីសុ។

តត្រេកោ យេរោ បញ្ចមេ ធីវសេ អវហត្ថំ បត្វា “មម កិច្ចំ និប្បន្នំ, អហំ
ឥមស្មី ហំនេ កី ករិស្សមី” តិ ឥទ្ធិយា ឧត្តរកុរុតោ បិណ្ឌាចាតំ អាហារិត្វា,
“អាវុសោ, ឥមំ បិណ្ឌាចាតំ បរិភូញ្ចេ, ភិក្ខុចារិកិច្ចំ មមាយត្ថំ ហោតុ, តុម្ហេ
អត្ថនោ កម្មំ ករោថា” តិ អាហា។ កី នុខោ មយំ, អាវុសោ, និស្សេណី ចាតេន្តា
ឯវំ អវេចុម្ពា “យោ បឋមំ ធម្មំ សន្និករោតិ, សោ ភិក្ខុំ អាហារតុ, តេន អាភតំ
សេសា បរិភូញ្ចិត្វា សមណធម្មំ ករិស្សន្តី” តិ។ នត្ថិ, អាវុសោតិ។ តុម្ហេ អត្ថនោ
បុព្វហេតុនា លភិត្ត, មយម្មិ សក្កោន្តា វជ្ជស្សន្នំ ករិស្សម, គប្បេ តុម្ហេតិ។
យេរោ តេ សញ្ញាបេតុំ អសក្កោន្តោ ជាសុកដ្ឋានេ បិណ្ឌាចាតំ បរិភូញ្ចិត្វា
គតោ។ អបរោ យេរោ សត្ថមេ ធីវសេ អនាគាមិជលំ បត្វា តតោ ចុតោ
សុទ្ធាវាសព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តោ។

ឥតវេបិ យេរោ តតោ ចុតា ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ នេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ តេសុ តេសុ កុលេសុ និព្ពត្តា។ ឯកោ គន្ធាវរដ្ឋេ តក្កសិលនគរេ
រាជគេហេ និព្ពត្តោ, ឯកោ បព្ពតេយ្យរដ្ឋេ បរិព្ពាជិកាយ កុច្ឆិម្ហំ និព្ពត្តោ, ឯកោ
ពាហិយរដ្ឋេ កុដ្ឋម្ហិកគេហេ និព្ពត្តោ, ឯកោ រាជគេហេ កុដ្ឋម្ហិកគេហេ និព្ពត្តោ។
អយំ បន ទព្ពត្ថេរោ មល្លរដ្ឋេ អនុបិយនគរេ ឯកស្ស មល្លរញ្ញោ គេហេ បដិសន្ធិ
គណ្ហិ។ តស្ស មាតា ឧបវិជញ្ញកាលេ កាលមកាសិ, មតសវីរំ សុសានំ នេត្វា
នារុចិតកំ អាហេបេត្វា អគ្គី អទំសុ។ តស្ស អគ្គីវេ គសន្តត្ថំ ឧទរបជលំ ទ្វេជា
អហោសិ។ នារកោ អត្ថនោ បុព្វពាលេន ឧប្បតិច្ឆា ឯកស្មី ទព្ពត្ថម្ហេ និបតិ។ តំ
នារកំ គេហេត្វា អយ្យិកាយ អទំសុ។ សា តស្ស នាមំ គណ្ហាន្តិ ទព្ពត្ថម្ហេ
និបតិច្ឆាលទ្ធវិវិតត្តា ទព្ពតិស្ស នាមំ អកាសិ។

តស្ស សត្តវស្សិកកាលេ សត្តា ភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ មល្លរដ្ឋេ ចារិកំ
ចរមា នោ អនុបិយនិគមំ បត្វា អនុបិយម្ហូរំ នេវិហារតិ។ ទព្ពកុមារោ សត្តាវំ

ទិស្វា ទិស្សនេនេវ បសីទិទ្វា បព្ពជិតុកាមោ ហុត្វា “អហំ ទិសពលស្ស សន្តិកេ បព្ពជិស្សាមី” តិ អយ្យិកំ អាបុច្ឆិ។ សា “សាធុ, តាតា” តិ ទព្ពកុមារំ អាទាយ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា, “ភន្តេ, ឥមំ កុមារំ បព្ពាដេថា” តិ អាហា។ សត្តា អញ្ញាតវស្ស ភិក្ខុនោ សញ្ញំ អនាសិ “ភិក្ខុ ឥមំ ទារកំ បព្ពាដេថា” តិ។ សោ ថេរោ សត្តុ វចនំ សុត្វា ទព្ពកុមារំ បព្ពាដេន្តោ តចបញ្ចកំ កម្មជ្ជានំ អាចិត្តិ។ បុព្ពហេតុសម្មន្នោ កតាភិនិហារោ សត្តោ បឋមកេសវដ្ឋិយា ឡិរោបិយមាឆាយ សោតាបត្តិដលេ បតិជ្ជាសិ, ទុតិយកេសវដ្ឋិយា ឡិរោបិយមាឆាយ សកទាគាមិដលេ, តតិយាយ អនាគាមិដលេ។ សត្តកេសានំ បន ឡិរោបនញ្ច អរហត្តដលសច្ចិកិរិយា ច អបច្ឆា អបុរេ អហោសិ។

សត្តា មល្លរដ្ឋេយថាភិវន្តំ វិហរិត្វា រាជគហំ គន្ធា វេឡូវនេ វាសំ កប្បេសិ។ តត្រាយស្មា ទព្ពោ មល្លបុត្តោ រហោគតោ អត្តនោ កិច្ចនិប្បត្តិ ឡិលោកេត្វា សង្ឃស្ស វេយ្យាវច្ឆករណោ កាយំ យោដេតុកាមោ ចិន្តេសិ - “យំនូនាហំ សង្ឃស្ស សេនាសនញ្ច បញ្ញាបេយ្យំ, ភត្តានិ ច ឧទ្ទិសេយ្យ” តិ។ សោ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា អត្តនោ បរិវិតក្កំ អាហោចេសិ។ សត្តា តស្ស សាធុការំ ទត្វា សេនាសនបញ្ញាបកត្តញ្ច ភត្តុទ្ទេសកត្តញ្ច សម្មជិច្ឆិ។ អថ នំ “អយំ ទព្ពោ ទហារោ សមាធនោ មហាន្តជ្ជានេ ឋិតោ” តិ សត្តវស្សិកកាលយេវ ឧបសម្មាទេសិ។ ថេរោ ឧបសម្មន្នកាលតោយេវ បដ្ឋាយ រាជគហំ ឧបនិស្សាយ វិហរន្តានំ សត្តភិក្ខុនំ សេនាសនានិ ច បញ្ញាបេតិ, ភិក្ខុញ្ច សម្មជិច្ឆិត្វា ឧទ្ទិសតិ។ តស្ស សេនាសនបញ្ញាបកតាវោ សត្តទិសាសុ ចាកដោ អហោសិ - “ទព្ពោ កិរ មល្លបុត្តោ សភាគសភាកានំ ភិក្ខុនំ ឯកជ្ជានេ សេនាសនានិ បញ្ញាបេតិ, ទូរេបិ សេនាសនំ បញ្ញាបេតិយេវ។ គន្ធី អសក្កោន្តេ ឥទ្ធិយា នេតីតិ។

អថ នំ ភិក្ខុ កាលេបិ វិកាលេបិ “អម្ពាភំ, អាវុសោ, ជីវកម្ពុនេ សេនាសនំ
បញ្ញាបេហិ, អម្ពាភំ មទ្ធកុច្ឆិស្មី មិគទាយេ” តិ ឯវំ សេនាសនំ ឧទ្ទិសាបេត្វា
តស្ស ឥទ្ធិ បស្សន្តា គច្ឆន្តិ។ សោបិ ឥទ្ធិយា មនោមយេ កាយេ អភិសន្ធិវត្វា
ឯកេកស្ស ថេរស្ស ឯកេកំ អត្តនា សទិសំ ភិក្ខុំ និម្មិនិត្វា អន្តុលីយា
ជលមាធាយ បុរតោ បុរតោ គន្ធា “អយំ មព្ភោ, ឥទំ បីប” ត្ថិអាធិនិ វត្វា
សេនាសនំ បញ្ញាបេត្វា បុន អត្តនោ វសនដ្ឋានមេវ អាគច្ឆតិ។ អយមេត្ត
សន្នេហោ, វិត្តារតោ បនិទំ វត្ត ចាឡិយំ អាគតមេវ។ សត្តា ឥទមេវ ការណំ
អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា អបរភាគេ អរិយគណាមជ្ឈេ និសិន្នោ ថេវ
សេនាសនបញ្ញាបកានំ អគ្គដ្ឋានេ វេបេសីតិ។

បិណ្ឌូប្បត្តេវត្ថុ

២១៥. សត្តមេ ទេវតានំ បិយមនាចានន្តិ ទេវតានំ បិយានព្ភោវ មនាចានព្ភា
បិណ្ឌូប្បត្តេវា អក្កោតិ ទស្សេតិ។ សោ កិវ អនុប្បន្នេ ពុទ្ធន្ទេ ចក្កវត្ថិ រាជា ហុត្វា
មហាជនំ បញ្ចសុ សីលេសុ បតិជ្ជាបេត្វា សគ្គបរាយណំ អកាសិ។ យេភុយ្យេន
កិវ ធនុ កាមសគ្គេសុ និព្ពត្តទេវតា តស្សេវ ឱវាទំ លភិត្វា និព្ពត្តនិព្ពត្តដ្ឋានេ
អត្តនោ សម្បត្តិ ឱលោកេត្វា “កំ នុ ខោ និស្សាយ ឥមំ សគ្គសម្បត្តិ លភិម្ហា” តិ
អាវុជ្ជមាធា ឥមំ ថេវ ទិស្វា “ថេវ និស្សាយ អម្ពេហិ សម្បតិ លទ្ធា” តិ សាយំចាតំ
ថេវ នមស្សន្តិ។ តស្មា សោ ទេវតានំ បិយមនាចានំ អក្កោ នាម ជាតោ។
បិណ្ឌោតិ បនស្ស កោត្តំ, វណ្ណោតិ នាមំ។ តទុកយំ សំសន្នេត្វា បិណ្ឌូប្បត្តិ
វុច្ឆតិ។

តស្ស បញ្ញាកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយំ កិវ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតីនគរេ មហាកោគកុលេ និព្ពត្តោ បុរិមនយេនេវ សត្ត ធម្មទេសនំ
សុណាត្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ ទេវតានំ បិយមនាបដ្ឋានេ វេបេន្តំ ទិស្វា តំ ហំនន្តរំ

បត្តេត្វា យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
សាវត្ថិយំ ព្រាហ្មណកុលេ និត្តត្ថិ។ បិណ្ឌុវន្នោតិស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ
អបរេន សមយេន សត្តំ ធម្មទេសនំ សុត្វា បដិលទ្ធសន្នោ បព្ពជិត្វា
ឧបសម្មន្នោវិបស្សនំ វុឡេត្វា អរហត្តំ ចាបុណិ។ សោ គិហិហិបិ ភិក្ខុហិបិ
សទ្ធិ កថេន្នោ “ឯហិ, វសេ, គច្ឆ, វសេ, អាហារ, វសេ, គណ្ហា, វសេ” តិ
វសេវាទេនេវ សមុទាចរតិ។ តំ កថំ អាហារិត្វា តថាគតំ បុច្ឆិសុ - “ភគវា
អរិយា នាម ជរុសវាចា ន ហោន្តី” តិ។ ភិក្ខុវេ, អរិយានំ បរវម្ពនវសេន
ជរុសវាចា នាម នត្ថិ, អបិច ខោ បនភវន្តវេ អាចិន្តាវសេន ភវេយ្យតិ។ ភន្តេ,
បិណ្ឌុវន្នត្ថេវេ ឧដ្ឋាយ សមុដ្ឋាយ គិហិហិបិ ភិក្ខុហិបិ សទ្ធិ កថេន្នោ, “វសេ,
វសេ” តិ កថេតិ, កិមេត្ត ការណំ ភគវាតិ។ ភិក្ខុវេ, ន មយ្ហំ បុត្តស្ស ឯតំ
ឥទានេវ អាចិន្តំ, អតីតេ បនេស បញ្ចា ជាតិសតានិ
វសេវាទិព្រាហ្មណកុលេ និត្តត្ថិ។ ឥច្ឆេស ភវាចិន្តានេវ កថេសិ, ន
ជរុសវសេន។ អរិយានញ្ចិ វេហារេវ ជរុសេបិ សមាធា ចេតនាយ
អជរុសភាវេន បរិសុទ្ធាវ, អប្បមត្តកម្មេត្ត ចាបំ ន ឧបលព្ពតីតិ វត្វា ធម្មបទេ
ឥមំ កាថមាហា -

“អកក្កសំ វិញ្ញាបនី, គិរំ សច្ចមុទីរយេ;
យាយ នាភិសដេ កញ្ចិ, តមហំ ព្រមិ ព្រាហ្មណ” ត្ថិ។

អថេកទិវសំ ថេរោ រាជគហំ បិណ្ឌាយ បរិសន្នោ ឯកំ បុរិសំ បិប្បលីនំ
ភាជនំ បូរេត្វា អាទាយ អន្តោនគរំ បរិសន្តំ ទិស្វា “កីតេ, វសេ, ភាជនេ” តិ
អាហា។ សោ ចិន្តេសិ - “អយំ សមណោ មយា សទ្ធិ ចាតោវ ជរុសកថំ កថេសិ,
ឥមស្ស អនុច្ឆិកមេវ វត្ថុំ វដ្តតិ” តិ “មូសិកវច្ឆំ មេ, ភន្តេ, ភាជនេ” តិ អាហា។ ឯវំ
ភរិស្សតិ, វសេវាតិ។ តស្ស ថេរស្ស ទស្សនំ វិជហន្តស្ស សព្ពំ មូសិកវច្ឆមេវ

អហោសិ។ សោ ចិន្តេសិ - “ឥមា បិប្បលិយោ មូសិកវច្ឆសទិសា បញ្ញាយន្តិ,
សភារោ នុខោ នោ” តិ វិមំសន្តោ ហត្ថេន ឧប្ប័ន្នេសិ។ អថស្ស ឧន្ទវច្ឆការំ
ញត្វា ពលវនោមនស្សំ ឧប្បន្និ។ សោ “ឥមាយេវ នុខោ ឯវរូចា, ឧទាហុ
សកដេបី” តិ គន្ធា ឡិលោកេន្តោ សញ្ញាបិ បិប្បលិយោ តាទិសាវ ទិស្វា ហទយំ
ហត្ថេន សន្ធាវេត្វា “ឥទំ ន អញ្ញាស្ស កម្មំ, មយា ចាតោវ ទិដ្ឋភិក្ខុស្សេតំ កម្មំ,
អន្ធា ឯកំ ឧចាយំ ភវិស្សតិ, តស្ស គតជ្ជានំ អនុវិចិទិត្វា ឯតំ ការណំ
ជាទិស្សមី” តិ ថេវស្ស គតមគ្គំ បុច្ឆិត្វា ចាយាសិ។

អថេកោ បុរិសោ តំ អតិវិយ ចណ្ឌិកតំ គច្ឆន្តំ ទិស្វា, “ភោ បុរិស, ត្វំ
អតិវិយ ចណ្ឌិកតោវ គច្ឆសិ, កេន កម្មេន គច្ឆសី” តិ បុច្ឆិ។ សោ តស្ស តំ បវត្តិ
អាហេចេសិ។ សោ តស្ស កថំ សុត្វា ឯវមាហា - “ភោ, មា ចិន្តយិ, មយ្ហំ អយ្យោ
បិលិន្ទវន្នោ ភវិស្សតិ, ត្វំ ឯតទេវ ភាជនំ បូរេត្វា អាទាយ គន្ធា ថេវស្ស បុរតោ
តិដ្ឋិ។ ‘កី នាមេតំ, វសលា’ តិ វុត្តកាលេ ច ‘បិប្បលិយោ, ភន្តេ’ តិ វទ, ថេរោ ‘ឯវំ
ភវិស្សតិ, វសលា’ តិ វត្ថុតិ។ បុន សញ្ញាបិ បិប្បលិយោ ភវិស្សន្តិ” តិ។ សោ តថា
អកាសិ។ សញ្ញា បិប្បលិយោ បដិចាកតិកា អហោសុំ។ ឥទមេត្តកំ វត្ថុ។
អបរភាគេ បន សត្តា ទេវតានំ បិយមនាប ការណាមេវ វត្ថុំ កត្វា ថេវ
ទេវតានំ បិយមនាចានំ អគ្គជ្ជានេ ឯបេសីតិ។

ពាហិយទារុចីរិយត្ថេវវត្ថុ

២១៦. អដ្ឋមេ ឱប្បាភិញ្ញានន្តិ ឱប្បំ អធិគតអភិញ្ញានំ ទារុចីរិយត្ថេរោ
អក្កោតិ ទស្សេតិ។ អយញ្ញំ ថេរោ សំឱត្តធម្មទេសនាបរិយោសានេ អវហត្តំ
ចាបុណិ, មគ្គដលានំ បរិកម្មកិច្ចំ នាហោសិ។ តស្មា ឱប្បាភិញ្ញានំ អក្កោ នាម
ជាតោ។ ពាហិយរដ្ឋេ បន ជាតត្តា ពាហិយោតិស្ស នាមំ អហោសិ។ សោ
អបរភាគេ ទារុចីរំ និវាសេសិ។ តស្មា ទារុចីរិយោ នាម ជាតោ។

តស៊ូ បញ្ចកម្ម អយមនុបុត្តិកថា - អយម្យិ ហិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតីនគរេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ ធនពលស្ស ធម្មទេសនំ សុណាន្តោ សត្តារំ
ឯកំ ភិក្ខុំ ឱប្បាភិញ្ញាណំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ វាណន្តរំ
បត្តេត្វា យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ កស្សបធនពលស្ស
សាសនស្ស ឱសក្កនកាលេ ហេជ្ជា វុត្តេហិ ភិក្ខុហិ សទ្ធិំ សមណធម្មំ កត្វា
បរិបុណ្ណាសីលោ ជីវិតក្ខយំ បត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តិ។

សោ ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ ទេវលោកេ វសិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ ពាហិយរដ្ឋេ
កុលគេហេ និព្ពត្តោ។ វយំ អាគម្ម យរាវាសំ វសន្តោ “វោហារំ ករិស្សាមី” តិ
សុវណ្ណាភូមិគមនីយំ នារំ អភិរុហិ។ នារា ឥន្ទ្រតំ ទេសំ អប្បត្វាវ សមុទ្កមជ្ឈេ
ភិន្នា, មហាជនោ មជ្ឈកជ្ជបកក្ខោ អហោសិ។ អយំ បន ឯកំ នារុខណ្ឌំ
គហេត្វា សត្តមេ ទិវសេ សុប្បារកបដ្ឋនេ ឧត្តិណ្ឌោ មនុស្សាវាសំ បត្វា
“អចេលកនិយាមេន មនុស្សេ ឧបសង្កម្មតុំ អយុត្ត” តិ អវិទូរេ វាណេ ឯកំ
មហាតឡាភា សេវាលំ គហេត្វា សរិរំ វេបេត្វា ឯកស្មី វាណេ បតិ តំ ឯកំ
កថាលំ អាធាយ ភិក្ខាយ ចារិសិ។

មនុស្សា តំ ទិស្វា ចិន្តេសុំ - “សចេ លោកេ អរហន្តា នាម អត្ថិ, ឯវីវិជេហិ
ភវិតព្ភំ។ កី ទុខោ អយ្យេ ឧក្កជ្ជការេន វត្ថំ ន គណ្ណាតិ, ឧទាហុ ទិយ្យមាណំ
គណ្ណាយ្យ” តិ វីមសន្តា នាធាទិសាហិ វត្តានិ អាហារីសុ។ សោ ចិន្តេសិ -
“សចាហំ ន ឥមិនា និយាមេន អាគមិស្សំ, ន មេ ឯតេ បសីទេយ្យំ, យំ កិញ្ចំ កត្វា
ឥមេ វព្វេត្វា ជីវិតុចាយំ កាតុំ វដ្ឋតី” តិ វត្តានិ ន បដិគ្គណ្ហិ។ មនុស្សា
ភិយ្យេសោមត្តាយ បសន្នា មហាសក្ការំ ករិសុ។ សោបិ ភត្តកិច្ចំ កត្វា
អវិទូរជ្ជានេ ទេវកុលំ គតោ។ មហាជនោ តេន សទ្ធិយេវ គន្ធា ទេវកុលំ
បដិជគ្គិត្វា អធាសិ។ សោ ចិន្តេសិ - “ឥមេ មយ្ហំ សេវាលេ និវាសនមត្តេ បសីទិត្វា

ឯវិវិធំ សក្ការំ ករោត្តិ, ឯតេសំ មយា ឧក្កដេនេវ ភវិតុំ វដ្តតី" តិ សល្លហុកានិ
រុក្ខុជលកានិ គហេត្វា តច្ឆេត្វា វាកេសុ អារុណិត្វា ចំរំ កត្វា និវាសេត្វា
ចារុបិត្វា ជីវិតំ កប្បេន្តោ វសិ។

អថ យោ សោ កស្សបពុទ្ធកាលេ សត្តសុ ជនេសុ សមណធម្មំ ករោត្តេសុ
ឯកោ ភិក្ខុ សុទ្ធាវាសព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តោ។ សោ និព្ពត្តសមនន្តរមេវ អត្ថនោ
ព្រហ្មសម្មត្ថី ឌីលោកេត្វា អាគតជ្ជានំ អារុដ្ឋេន្តោ សត្តន្នំ ជនានំ បព្ពតំ អារុយ្ហ
សមណធម្មករណជ្ជានំ ទិស្វា សេសានំ ធន្នំ និព្ពត្តជ្ជានំ អារុដ្ឋេន្តោ ឯកស្ស
បរិនិព្ពត្តការំ ឥតវេសំ បព្ពន្ធំ កាមាវចរទេវលោកេ និព្ពត្តការំ ញាត្វា
កាលានុកាលំ តេ បព្ព ជនេ អារុដ្ឋេតិ។ ឥមស្មី បន កាលេ “កហំ នុខោ” តិ
អារុដ្ឋេន្តោ ទារុចីរិយំ សុប្បារកបដ្ឋនំ ឧបទិស្សាយ កុហនកម្មេន ជីវិតំ កប្បេន្នំ
ទិស្វា “នដ្ឋោ វតាយំ ពាលោ, បុព្វេ សមណធម្មំ ករោត្តោ អតិឧក្កដ្ឋកាវេន
អរហតាបិ អាគតំ បិណ្ឌាចាតំ អបរិគុញ្ញិត្វា ឥនានិ ឧទរត្ថាយ អនរបារ
អរហត្ថំ បដិជានិត្វា លោកំ វព្វេន្តោ វិចរតិ, ទសពលស្ស ច និព្ពត្តការំ ន
ជានាតិ, គន្ធាមិ នំ សំវេជេត្វា ទសពលស្ស និព្ពត្តការំ ជានាបេមី” តិ
តំខណំយេវ ព្រហ្មលោកតោ សុប្បារកបដ្ឋនេ វត្តិភាគសមនន្តរេ
ទារុចីរិយស្ស សម្មុខេ ចាតុរហោសិ។

សោ អត្ថនោ វសនដ្ឋានេ ឌីភាសំ ទិស្វា ពហិ និក្ខមិត្វា បិតោ មហាព្រហ្មំ
ឌីលោកេត្វា អញ្ញលី បគ្គយ្ហ “កេ តុម្ភេ” តិ បុច្ឆិ។ អហំ តុយ្ហំ
ចោរណកសហាយោ អនាគាមិជលំ បត្វា ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តោ។ អម្ពាភំ បន
សត្តជេដ្ឋកោ អរហត្ថំ បត្វា បរិនិព្ពតោ, តុម្ភេ បព្ព ជនា ទេវលោកេ និព្ពត្តោ។
ស្វាហំ តំ ឥមស្មី ហនេ កុហនកម្មេន ជីវន្នំ ទិស្វា ទមេតុំ អាគតោតិ វត្វា ឥទំ
ការណាមាហា - “ន ខោ ត្វំ, ពាហិយ អរហា, នបិ អរហត្ថមគ្គំ សមាបន្នោ, សាបិ

តេ បដិបទានត្តិ, យាយ តូ អរហា វា អស្ស អរហត្តមគ្គំ វា សមាបន្នោ"តិ។
អថស្ស សត្ត ឧប្បន្នការំ សាវត្ថិយំ វសនការញ្ច អាចិត្តិក្ខា "សត្ត សន្តិកំ
គន្ធាហី"តិ តំ ឧយ្យោជេត្វា ព្រហ្មលោកមេវ អគមាសិ។

នារុច្ឆិយោ មហាព្រហ្មនា សំវេជិតោ "មោក្ខមគ្គំ កវេសិស្សមី"តិ
វីសយោជនសតំ មគ្គំ ឯកវត្តិវាសេន គន្ធា សត្តារំ បិណ្ឌោយ បរិជ្ជំ អន្តរយវេ
សម្មាបុណ្ឌិត្វា សត្ត ចាទេសុ និបតិក្ខា "ទេសេតុ មេ, ភន្តេ, ភគវា ធម្មំ, ទេសេតុ
សុគតោ ធម្ម"ន្តិ យាវតតិយំ យាចិ។ សត្តា "ឯត្តាវតា ពាហិយស្ស ញ្ញាណំ
បរិចាកំ គត"ន្តិ ញ្ញាត្វា "តស្មាតិហ តេ, ពាហិយ, ឯវំ សិក្ខិតតព្ពំ ទិដ្ឋេ ទិដ្ឋមត្តំ
ភវិស្សតី"តិ (ឧទា. ១០) ឥមិនា ឱវាទេន ឱវទិ។ សោមិ ទេសនាបរិយោសានេ
អន្តរវីទិយំ វិភោវ ទេសនានុសារេន ញ្ញាណំ បេសេត្វា សហ បដិសម្ពិទាហិ
អរហត្តំ ចាបុណិ។

សោ អត្ថនោ កិច្ចំ មត្តកប្បត្តំ ញ្ញាត្វា ភគវន្តំ បព្ពដ្ឋំ យាចិត្វា
អបរិបុណ្ណាបត្តចីវរតាយ បត្តចីវំ បរិយេសន្តោ សង្ការជ្ជានតោ
ចោឡក្ខណ្ឌានិ សំកឡតិ។ អថ នំ បុព្វវេរិកោ អមនុស្សោ ឯកិស្សា
តរុណាវច្ឆាយ ការិយា សរីរេ អធិមុច្ឆិត្វា ជីវិតក្ខយំ ចាបេសិ។ សត្តា សាវត្តិតោ
និក្ខមន្តោ អន្តរវីទិយំ ពាហិយំ សង្ការជ្ជានេ បតិទំ ទិស្វា "គណ្ហាថ, ភិក្ខុវេ,
ពាហិយស្ស នារុច្ឆិយស្ស សរីរ"ន្តិ និហារាបេត្វា សរីរកិច្ចំ កាវេត្វា
ចាតុមហាបថេ ចេតិយំ កាវាបេសិ។ តតោ សង្ឃមជ្ឈេ កថា ឧទចាទិ -
"តថាគតោ ភិក្ខុសង្ឃេន ពាហិយស្ស សរីរជ្ឈាបនកិច្ចំ កាវេសិ, ធាតុយោ
គហេត្វា ចេតិយំ កាវេសិ, កតវមគ្គោ នុ ខោ តេន សន្តិកតោ, សាមណោរោ នុ
ខោ សោ, ភិក្ខុ នុ ខោ"តិ ចិត្តំ ឧប្បាទយីសុ។ សត្តា តំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា "បណ្ឌិតោ,
ភិក្ខុវេ, ពាហិយោ"តិ ឧបរិ ធម្មទេសនំ វឡេត្វា តស្ស បរិនិព្វតការំ

បកាសេសី។ បុន សង្ឃមជ្ឈ កថា ឧទាហនី “ន ច សត្តារា ពាហិយស្ស ពហុ
ធម្មា ទេសិតោ, អរហន្តំ បត្តាតិ ច វេទិតិ។ កី នាមេត”ន្តិ? សត្តា “ធម្មា មន្តោ
ពហូតិ អការណំ, វិសមីតកស្ស អគនោវិយ ចេសោ”តិ វត្ថា ធម្មបទេ
កាថមាហា -

“សហស្សមបិ ចេ កាថា, អនត្ថបទសំហិតា;
ឯកំ កាថាបទំ សេយ្យោ, យំ សុត្វា ឧបសម្ពតិ”តិ។ (ធម. ប. ១០០);

ទេសនាបរិយោសានេ ចតុរាសីតិ ចាណសហស្សានិ អមតចានំ បិវីសុ។
ឥនព្វា បន ពាហិយត្ថេរស្ស វត្ថុ សុត្ថ (ឧទា. ១០) អាគតត្តាវិត្តារេន ន កថិតំ។
អបរកាគេ បន សត្តា សង្ឃមជ្ឈ និសិដ្ឋោ ពាហិយត្ថេរំ ឱប្បាភិញ្ញានំ អគ្គដ្ឋានេ
ឋេបេសីតិ។

កុមារកស្សបត្ថេរវត្ថុ

២១៧. នវមេ ចិត្តកថិកានន្តិវិចិត្តំ កត្វា ធម្មំ កថេន្តានំ។ ថេរោ កិរ
ឯកស្សបិ ធិន្ទម្បិ ធម្មំ កថេន្តោ ពហូហិ ឧបមាហិ ច ការណេហិ ច មណ្ឌាយិត្វា
ពោធន្តោ កថេតិ។ តស្មា ចិត្តកថិកានំ អគ្គោ នាម ជាតោ។

តស្ស បញ្ចកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយម្បិ ហិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតីនគរេ កុលគេហោ បដិសន្ធិ គណ្ហិត្វា វយប្បត្តោ ទសពលស្ស ធម្មកថំ
សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ ចិត្តកថិកានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ
កត្វា តំ ហំនន្តរំ បត្តេត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
កស្សបពុទ្ធសាសនោសក្កនកាលេ សត្តន្តំ ភិក្ខុនំ អព្ពន្ធរោ ហុត្វា បព្ពតមត្តកេ
សមណធម្មំ កត្វា អបរិហំនសីលោ តតោ ចុតោ ទេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា ឯកំ
ពុទ្ធន្តរំ សម្បត្តិ អនុកវមាណោ អម្ពាភំ សត្ត កាលេ រាជគហោ ឯកិស្សា

កុលទារិកាយ កុដ្ឋិម្ហិ ឧប្បន្នោ។ សា ច បឋមំ មាតាបិតារោ យាចិត្តា បព្ពដ្ឋំ
អលភមាណ កុលយំ គតា គព្ពំ គណ្ហិ។ តម្បី អជានន្តំ សាមិកំ អារាដេត្វា
តេន អនុញ្ញាតា ភិក្ខុនីសុ បព្ពជិតា។ តស្សា គព្ពនិមិត្តំ ទិស្វា ភិក្ខុនិយោ ទេវទត្តំ
បុដ្ឋិសុ, សោ “អស្សមណី” តិ អាហា។ ធនពាលំ បុដ្ឋិសុ, សត្តា ឧចាលិត្ថំ
បដិច្ឆាបេសិ។ ធម្មោ សាវត្ថិនគរវាសីនិ កុលានិ វិសាខញ្ចា ឧទាសិកំ
បក្កោសាបេត្វា សោដេន្តោ “បុរេ លទ្ធា គព្ពោ, បព្ពដ្ឋា អរោគា” តិ អាហា។ សត្តា
“សុវិនិច្ឆ័តំ អធិករណា” ន្តិ ថេរស្ស សាធុការំ អនាសិ។

សា ភិក្ខុនី សុវណ្ណាពិម្ពសទិសំ បុត្តំ វិជាយិ។ តំ គហេត្វា រាជា
បសេនទិកោសលោ ចោសាបេសិ, កស្សចោតិ ចស្ស នាមំ កត្វា អបរភាគេ
អលន្តិវត្វា សត្ត សន្តិកំ នេត្វា បញ្ចាជេសិ។ កុមារកាលេ បន បព្ពជិតត្តា
ភគវតា “កស្សបំ បក្កោសថ, ឥទំ ជលំ វា ខាទនីយំ វា កស្សបស្ស ទេថា” តិ
វុត្តេ “កតរកស្សបស្សាតិ។ កុមារកស្សបស្សា” តិ ឯវំ គហិតនាមត្តា តតោ
បដ្ឋាយ វុឡ្យកាលេបិ កុមារកស្សចោត្វេវ វុច្ឆតិ។ អបិច រញ្ជោ
ចោសាវនិកបុត្តត្តាបិ កុមារកស្សចោតិ តំ សញ្ញានីសុ។

សោ បព្ពជិតកាលតោ បដ្ឋាយ វិបស្សនាយ ថេវ កម្ពំ ករោតិ, ពុទ្ធវចនញ្ចា
គណ្ហាតិ។ អថ សោ តេន សទ្ធិំ បព្ពតមត្តកេ សមណាធម្មំ កត្វា អនាគាមិជលំ
បត្វា សុទ្ធាវាសេ និព្ពត្តោ មហាព្រហ្មា តស្មី សមយេ អារាជ្ជេន្តោ កុមារកស្សបំ
ទិស្វា “សហាយកោ មេ វិបស្សនាយ កិលមតិ, គន្ធា តស្ស វិបស្សនាយ
នយមុខំ ឧស្សេត្វា មគ្គជលបត្តិយា ឧទាយំ ករិស្សាមី” តិ ព្រហ្មលោកេ បិតោវ
បញ្ចធន បញ្ជោ អភិសម្ព័ន្ធវិ វត្តិភាគសមនន្តរេ កុមារកស្សបត្ថេរស្ស
វសនដ្ឋានេ អន្ធរនេ ចាតុរហោសិ។ ធម្មោ អាលោកំ ទិស្វា “កោ ឯត្តា” តិ អាហា។
“អហំ បុព្ពេ តយា សទ្ធិំ សមណាធម្មំ កត្វា អនាគាមិជលំ បត្វា សុទ្ធាវាសេ

និព្វត្តព្រហ្ម"តិ អាហា។ កេន កម្មេន អាគតត្ថាតិ? មហាព្រហ្មា អត្ថនោ
អាគតការណំ ធិបេតុំ តេ បញ្ញោ អាចិក្ខិត្វា "តុំ ឥមេ បញ្ញោ ឧគ្គណ្ហិត្វា អរុណោ
ឧដ្ឋិតេ តថាគតំ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆ, វេបេត្វា ហិ តថាគតំ អញ្ញោ ឥមេ បញ្ញោ
កថេតុំ សមត្ថោ នាម នត្ថី"តិ វត្វា ព្រហ្មលោកមេវ គតោ។

ថេរោបិ បុនទិវសេ សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា វទ្ធិត្វា មហាព្រហ្មនា
កថិតនិយាមេនេវ បញ្ញោ បុច្ឆិ។ សត្តា កុមារកស្សបត្តេស្ស អរហត្តំ ចាបេត្វា
បញ្ញោ កថេសិ។ ថេរោ សត្តារា កថិតនិយាមេនេវ ឧគ្គណ្ហិត្វា អន្ទវនំ គន្ធា
វិបស្សនំ គព្ពំ កាហាបេត្វា អរហត្តំ ចាបុណិ។ តតោ បដ្ឋាយ ចតុន្នំ បរិសានំ
ធម្មកថំ កថេន្តោ ពហុកាហិ ឧបមាហិ ច ការណេហិ ច មណ្ឌិត្វា
ចិត្តកថមេវ កថេតិ។ អថ នំ សត្តា ចាយាសិវញ្ញោ បញ្ចទសហិ បញ្ញោហិ
បដិមណ្ឌិត្វា សុត្តន្តេ (ធិ. និ. ២.៤០b អាទយោ) ទេសិតេ តំ សុត្តន្តំ អដ្ឋប្បត្តិ
កត្វា ឥមស្មី សាសនេ ចិត្តកថិកានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

មហាកោដ្ឋិតត្ថេវវត្ថុ

២០៨. ទសមេ បដិសម្ពិទាបត្តានន្តិ ចតស្សោ បដិសម្ពិទា បត្វា វិតានំ
មហាកោដ្ឋិតត្ថេរោ អគ្គោតិ ទស្សេតិ។ អយំ ហិ ថេរោ អត្ថនោ បដិសម្ពិទាសុ
ចិណ្ឌាវសិភាវេន អភិញ្ញាតេ អភិញ្ញាតេ មហាសាវកេ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ចំ
បុច្ឆន្តោបិ ទសពលំ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ចំ បុច្ឆន្តោបិ បដិសម្ពិទាសុយេវ បញ្ចំ
បុច្ឆតិ។ ឥតិ ឥមិនា ចិណ្ឌាវសិភាវេន បដិសម្ពិទាបត្តានំ អគ្គោ នាម ជាតោ។

តស្ស បញ្ចកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយម្បិ ហិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតីនគរេ មហាកោគកុលេ និព្វត្តោ អបរេន សមយេន សត្តំ ធម្មកថំ
សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំភិក្ខុំ បដិសម្ពិទាបត្តានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា

អធិការកម្ពុំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ បត្តេសិ។ សោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា
នេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បនេ សាវត្ថិយំ ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្ថិ។
កោដ្ឋិតមាណវោតិស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ តយោ វេនេ ឧគ្គល្លាត្វា
ឯកទិវសំ សត្តុ ធម្មកថំ សុត្វា បដិលទ្ធសន្ទោ បព្ពជិ។ សោ
ឧបសម្បន្នកាលតោ បជ្ជាយ វិបស្សនាយ កម្ពុំ ករោន្តោ សហ បដិសម្ពិទាហិ
អរហត្តំ បត្វា និច្ចកាលំ បដិសម្ពិទាសុ ចិល្លាវសី ហុត្វា បញ្ចំ បុច្ឆន្តោ
បដិសម្ពិទាសុយេវ បុច្ឆតិ។ អថ នំ សត្តា អបរភាគេ មហាវេទល្លសុត្តំ (ម. និ.
១.២២៩ អាទយោ) អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា បដិសម្ពិទាបត្តានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

តតិយវគ្គវណ្ណានា។

១២. ឯតទគ្គវគ្គោ

(១២) ៤. ចតុត្ថឯតទគ្គវគ្គោ

អានន្ទត្ថេវវត្ថុ

២១៩-២២៣. ចតុត្ថស្ស បឋមេ ពហុស្សតានន្តិអាទិសុ អញ្ជេហិ បេរា
ពហុស្សតា សតិមន្តា គតិមន្តា ធិតិមន្តា ឧបជ្ជាកា ច អត្ថិ។ អយំ បនាយស្មា
ពុទ្ធវចនំ ឧគ្គល្លាត្តោ ទសពលស្ស សាសនេ ភណ្ណាភារិកបរិយត្ថិយំ វេត្វា
គល្លា។ តស្មា ពហុស្សតានំ អគ្គោ នាម ជាតោ។ ឥមស្សេវ ច ថេរស្ស ពុទ្ធវចនំ
គហេត្វា ធារណកសតិ អញ្ជេហិ ថេរេហិ ពលវត្ថរា អហោសិ, តស្មា
សតិមន្តានំ អគ្គោ នាម ជាតោ។ អយមេវ ចាយស្មា ឯកបទេ វេត្វា សង្ខិ
បទសហស្សានិ គល្លាត្តោ សត្តារា កថិតនិយាមេនេវ សព្ពបទានិ ជាតាតិ, តស្មា
គតិមន្តានំ អគ្គោ នាម ជាតោ។ តស្សេវ ចាយស្មតោ ពុទ្ធវចនំ ឧគ្គល្លានីវរិយំ
សង្ខាយនីវរិយញ្ច ធារណីវរិយញ្ច សត្តុ ឧបជ្ជានីវរិយញ្ច អញ្ជេហិ អសទិសំ

អហោសិ, តស្មា ធិតិមន្តានំ អគ្គោ នាម ជាតោ។ តថាគតំ ឧបជ្ឈហន្តោ ចេស ន
អញ្ជោសំ ឧបជ្ឈាកកិក្ខនំ ឧបជ្ឈានាការេន ឧបជ្ឈហិ, អញ្ជោ ហិ តថាគតំ
ឧបជ្ឈហន្តោ ន ចិរំ ឧបជ្ឈហីសុ, ន ច ពុទ្ធានំ មនំ គហេត្វា ឧបជ្ឈហីសុ។ អយំ ថេរោ
បន ឧបជ្ឈាកជ្ជានំ លទ្ធិទិវសតោ បដ្ឋាយ អារទ្ធវិរិយោ ហុត្វា តថាគតស្ស មនំ
គហេត្វា ឧបជ្ឈហិ។ តស្មា ឧបជ្ឈាកានំ អគ្គោ នាម ជាតោ។

តស្ស បញ្ចកម្មេ អយមនុបុព្វិកថា - ឥតោ កិរ សតសហស្សមត្តកេ
កប្បេ បទុមុត្តរោ នាម សត្តា លោកេ ឧប្បជ្ជិ។ តស្ស ហំសវតី នាម នគរំ
អហោសិ, នន្ទោ នាម រាជា បិតា, សុមេធា នាម ទេវី មាតា, ពោធិសត្តោ
ឧត្តរកុមារោ នាម អហោសិ។ សោ បុត្តស្ស ជាតទិវសេ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខម្ម
បព្ពជិត្វា បធានមនុយុត្តោ អនុក្កមេន សព្ពញ្ញតំ បត្វា “អនេកជាតិសំសារ”ន្តិ
ឧទានំ ឧទានេត្វា សត្តាហំ ពោធិបល្លង្កេវីតិនាមេត្វា “បថវិយំ វេបេស្សមី”តិ
ចានំ អភិនិហរិ។ អថ បថវី ភិនិត្វា ហេដ្ឋា វុត្តប្បមាណំ បទុមំ ឧដ្ឋាសិ។
តទុចាធាយ ភគវា បទុមុត្តរោតេវ បញ្ញាយិត្ត។ តស្ស ទេវលោ ច សុជាតោ ច
ទ្វេ អគ្គសាវកា អហោសុំ, អមិតា ច អសមា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, សុមនោ នាម
ឧបជ្ឈាកោ។ បទុមុត្តរោ ភគវា បិតុ សង្កហំ កុរុមាណោ
ភិក្ខុសតសហស្សបរិវារោ ហំសវតិយា រាជធានិយា វសតិ។

កនិជ្ជភាតា បនស្ស សុមនកុមារោ នាម។ តស្ស រាជា ហំសវតីតោ
វីសយោជនសតេ ភោគគាមំ អទាសិ។ សោ កទាចិ កទាចិ អាគន្ធា បិតរញ្ច
សត្តារញ្ច បស្សតិ។ អថេកទិវសំ បច្ឆន្តោ កុបិតោ សុមនោ រញ្ជោ បេសេសិ។
រាជា “ត្វំ មយា តត្ថ កស្មា វេបិតោ”តិ បដិបេសេសិ។ សោ ចោរេ វុបសមេត្វា
“ឧបសន្តោ, ទេវ, ជនបទោ”តិ រញ្ជោ បេសេសិ។ រាជា តុដ្ឋោ “សីយំ មម បុត្តោ
អាគច្ឆត្វ”តិ អាហា។ តស្ស សហស្សមត្តា អមច្ឆា ហោន្តិ។ សោ តេហិ សទ្ធិ

អន្តរាមគ្គេ មន្តេសិ - “មយ្ហំ បិតា តុដ្ឋោ សចេ មេ វំ ទេតិ, កី គណ្ណាមី” តិ? អថ
នំ ឯកច្ឆេ “ហត្ថី គណ្ណាថ, អស្សំ គណ្ណាថ, ជនបទំ គណ្ណាថ, សត្ត រតនានិ
គណ្ណាថា” តិ អាហំសុ។ អថវេ “តុម្ពេ បថវិស្សរស្ស បុត្តា, ន តុម្ពា កំ ធនំ ទុល្លភំ,
លទ្ធម្យំ ចេតំ សត្តំ បហាយ គមនីយំ, បុញ្ញមេវ ឯកំ អាទាយ គមនីយំ។ តស្មា
ទេវេ វំ ទទមាទេ តេមាសំ បទុមុត្តរភកវន្តំ ឧបជ្ជាតុំ វំ គណ្ណាថា” តិ អាហំសុ។
សោ “តុម្ពេ មយ្ហំ កល្យាណមិត្តា, ន មេតំ ចិត្តំ អត្ថិ, តុម្ពេហិ បន ឧប្បាទិតំ, ឯវំ
ករិស្សាមី” តិ គន្ធា បិតរំ វន្តិកា បិតរា អាសិទ្ធីកា មត្តកេ ចុម្ពេកា “វំ តេ បុត្ត
ទេមី” តិ វុត្តេ “ឥច្ឆាមហំ, មហារាជ, ភកវន្តំ តេមាសំ ចត្វហិ បច្ឆយេហិ
ឧបជ្ជហន្តោ ជីវិតំ អវញ្ញំ កាតុំ, ឥមំ មេ ទេវេ វំ ទេហី” តិ អាហា។ ន សក្កា, តាត,
អញ្ញំ វេហិតិ។ ទេវេ, ខត្តិយានំ នាម ទ្វេ កថា នត្ថិ, ឯតទេវេ មេ វំ ទេហិ, ន មម
អញ្ញេន អត្តោតិ។ តាត, ពុទ្ធានំ នាម ចិត្តំ ទុដ្ឋានំ, សចេ ភកវា ន ឥច្ឆិស្សតិ,
មយា ទិន្នេបិ កី ភវិស្សតិ តិ? “សាធុ, ទេវេ, អហំ ភកវតោ ចិត្តំ ជានិស្សាមី” តិ
វិហារំ គតោ។

តេន ច សមយេន ភត្តកិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា ភកវា គន្ធកុដិ បរិដ្ឋោ ហោតិ, សោ
មណ្ឌលមាឡេ សន្និបតិ តានំ ភិក្ខុនំ សន្និកំ អគមាសិ។ តេ នំ អាហំសុ -
“រាជបុត្ត, កស្មា អាគតោសី” តិ? ភកវន្តំ ទស្សនាយ, ទស្សេថ មេ ភកវន្តន្តិ។ ន
មយំ, រាជបុត្ត, ឥច្ឆិតិច្ឆិតក្ខណោ សត្តារំ ទដ្ឋំ លភាមាតិ។ កោ បន, ភន្តេ,
លភតីតិ? សុមនត្ថេរោ នាម រាជបុត្តាតិ។ សោ “កុហី, ភន្តេ, ថេរោ” តិ? ថេរស្ស
និសិន្នជ្ជានំ បុច្ឆិកា គន្ធា វន្តិកា “ឥច្ឆាមហំ, ភន្តេ, ភកវន្តំ បស្សិតុំ, ទស្សេថ មេ
ភកវន្ត” តិ អាហា។ ថេរោ បស្សន្តស្សេវ រាជកុមារស្ស អាចោកសិណាជ្ឈានំ
សមាបច្ឆិកា មហាបថវី ឧទកំ អធិដ្ឋាយ បថវិយំ និមុច្ឆិកា សត្ត
គន្ធកុដិយំយេវ ចាតុរហោសិ។ អថ នំ ភកវា “សុមន កស្មា អាគតោសី” តិ
អាហា។ រាជបុត្តោ, ភន្តេ, ភកវន្តំ ទស្សនាយ អាគតោតិ។ តេន ហិ ភិក្ខុ អាសនំ

បញ្ញាបេហ៍តិ។ បុន ថេរោ បស្សន្តស្សេវ រាជកុមារស្ស ពុទ្ធាសនំ គហេត្វា
អន្តោគន្ធកុដិយំ និមុដ្ឋិត្វា ពហិបរិវេណោ ចាតុភវិត្វា បរិវេណោ អាសនំ
បញ្ញាបេសិ។ រាជកុមារោ ឥមា និទ្ទេ អច្ឆរិយាការាវា និទិស្វា “មហាន្តោ វតាយំ
ភិក្ខុ” តិ ចិន្តេសិ។

ភគវាបិ គន្ធកុដិតោ និក្ខមិត្វា បញ្ញាត្ថេ អាសនេ និសីទិ។ រាជបុត្តោ ភគវន្តំ
វន្តិត្វា បដិសន្ធារំ អកាសិ។ “កថា អាគតោសិ រាជបុត្តា” តិ វុត្ថេ, “ភន្តេ, តុម្ពេសុ
គន្ធកុដិ បរិវេស្គសុ, ភិក្ខុ បន ‘ន មយំ ឥន្ទ្រតិច្ឆិតក្ខណោ ភគវន្តំ ទដ្ឋំ លភាមា’ តិ មំ
ថេរស្ស សន្តិកំ ចាហេសុំ។ ថេរោ បន ឯកវចនេនេវ ទស្សេតិ, ថេរោ, ភន្តេ,
តុម្ពាកំ សាសនេ វល្លភោ មញ្ញេ” តិ។ អាម រាជកុមារ, វល្លភោ ឯស ភិក្ខុ មយ្ហំ
សាសនេតិ។ ភន្តេ, ពុទ្ធានំ សាសនេ កី កត្វា វល្លភា ហោន្តិតិ? ធានំ ទត្វា សីលំ
សមាទិយិត្វា ឧចាសថកម្មំ កត្វា កុមារាតិ។ ភគវា អហំ ថេរោវិយ
ពុទ្ធសាសនេ វល្លភោ ហោតុកាមោ, ស្មេ មយ្ហំ ភិក្ខុ អធិវាសេថាតិ។ អធិវាសេសិ
ភគវា តុណ្ហិភាវេន។ រាជកុមារោ អត្ថនោ វសនជ្ជានំ គន្ធា សព្វវត្ថុ
មហាសក្ការំ សន្នេត្វា សត្ត ទិវសានិ ខន្ធាវារកត្តំ នាម អទាសិ។

សត្តមេ ទិវសេ សត្តារំ វន្តិត្វា, ភន្តេ, មយា បិតុ សន្តិកា តេមាសំ អន្តោវស្សំ
តុម្ពាកំ បដិជគ្គនវរោ លទ្ធោ, តេមាសំ មេ វស្សវាសំ អធិវាសេថាតិ។ ភគវា
“អត្ថិ នុ ខោ តត្ថ គតេន អត្ថោ” តិ ឡិលោកេត្វា “អត្ថិ” តិ ទិស្វា “សុញ្ញាការេ
ខោ, រាជកុមារ, តថាគតា អភិរមន្តិ” តិ អាហា។ កុមារោ “អញ្ញាតំ ភគវា
អញ្ញាតំ សុគតា” តិ វត្វា “អហំ, ភន្តេ, បុរិមតរំ គន្ធាវិហារំ កាវេមិ, មយា
បេសិតេ ភិក្ខុសតសហស្សេន សទ្ធិ អាគច្ឆថា” តិ ភគវន្តំ បដិញ្ញំ គាហាបេត្វា
បិតុ សន្តិកំ គន្ធា “ទិន្នា មេ, ទេវ, ភគវតា បដិញ្ញា, មយា បហិតេ ភគវន្តំ
បេសេយ្យថា” តិ វត្វា បិតរំ វន្តិត្វា និក្ខមិត្វា យោជនេ យោជនេវិហារំ កាវេន្តោ

វិសយោជនសតំ អធ្ឆានំ គតោ។ គន្ធា ច អត្តនោ នគរេ វិហារដ្ឋានំ វិចិននោ
សោភននាមស្ស កុដុម្ពិកស្ស ឧយ្យានំ ទិស្វា សតសហស្សេន កិណ្ឌិត្វា
សតសហស្សំ វិស្សន្នេត្វា វិហារំ ការេសិ។ តត្ថ ភគវតោ គន្ធកុដិ
សេសភិក្ខុនញ្ច វត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានត្ថាយ កុដិលេណាមណ្ឌាបេ ការេត្វា
ចាការបរិក្ខេបំ ទ្វារកោដ្ឋកញ្ច និដ្ឋាបេត្វា បិតុ សន្តិកំ បេសេសិ - “និដ្ឋិតំ មយ្ហំ
កិច្ចំ, សត្តារំ បហិណាថា” តិ។

រាជា ភគវន្តំ ភោជេត្វា “ភគវា សុមនស្ស កិច្ចំ និដ្ឋិតំ, តុម្ហាកំ គមនំ
បច្ឆាសីសតី” តិ អាហា។ ភគវា ភិក្ខុសតសហស្សបរិវុតោ យោជនេ យោជនេ
វិហារេសុ វសមា នោ អគមាសិ។ កុមារោ “សត្តា អាគច្ឆតី” តិ សុត្វា យោជនំ
បច្ចុគ្គន្ធា គន្ធមាលាធិហិ បូជយមា នោ វិហារំ បវេសេត្វា -

“សតសហស្សេន មេ កីតំ, សតសហស្សេន មាបិតំ;
សោភនំ នាម ឧយ្យានំ, បដិគ្គណ្ហា មហាមុនី” តិ។ -

វិហារំ និយ្យានេសិ។ សោ វស្សបនាយិ កាធិវសេ ទានំ ទត្វា អត្តនោ បុត្តនារេ ច
អមច្ចេ ច បក្កោសាបេត្វា អាហា - “សត្តា អម្ហាកំ សន្តិកំ ទ្វារតោវ អាគតោ,
ពុទ្ធា ច នាម ធម្មគរុកា ន អាមិសចក្កកា។ តស្មា អហំ ឥមំ តេមាសំ ទ្វេ
សាជកេ និវាសេត្វា ទស សីលានិ សមាទិយិត្វា ឥនេវ វសិស្សាមិ, តុម្ហេ
ធិណាសវសតសហស្សស្ស ឥមិនាវ និហារេន តេមាសំ ទានំ ទទេយ្យថា” តិ។

សោ សុមនត្ថេរស្ស វសនដ្ឋានសភាគេយេវ ហ៊ានេ វសនោ យំ ថេរោ
ភគវតោ វត្តំ ករោតិ, តំ សព្ពំ ទិស្វា “ឥមស្មី ហ៊ានេ ឯកន្តវល្លភោ ឯស ថេរោ,
ឯតស្សេវ មេ ហ៊ានន្តំ បត្តេតុំ វដ្ដតី” តិ ចិន្តេត្វា ឧបកដ្ឋាយ បវារណាយ គាមំ
បរិសិត្វា សត្តាហំ មហាទានំ ទត្វា សត្តមេ ទិវសេ ភិក្ខុសតសហស្សស្ស

បាទមូលេ តិច្ឆវរំ ឋបេត្វា ភកវន្តំ វន្តិត្វា, “ភន្តេ, យទេតំ មយា សត្តាហំ
ខន្ធាវរទានតោ បដ្ឋាយ បុញ្ញំ កតំ, តំ នេវ សក្កសម្បត្តិ, ន មារព្រហ្មសម្បត្តិ
បត្តយន្តេន, ពុទ្ធស្ស បន ឧបដ្ឋាកការំ បត្តន្តេន កតំ។ តស្មា អហម្មិ ភកវា
អនាគតេ សុមនត្ថេវេយ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស ឧបដ្ឋាកោ ហោមី” តិ
បញ្ចបតិដ្ឋិតេន បតិដ្ឋហិត្វា វន្តិ។ សត្តា តស្ស អនន្តរាយំ ទិស្វា ព្យាករិត្វា
បក្កាមិ។ កុមារោ តំ សុត្វា “ពុទ្ធា ច នាម អទ្ធទ្បកថា ហោន្តិ” តិ ទុតិយទិវសេ
គោតមពុទ្ធស្ស បត្តច្ឆវរំ គហេត្វា បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ គច្ឆន្តោវេយ អហោសិ។

សោ តស្មី ពុទ្ធប្បាទេ វស្សសតសហស្សំ ទានំ ទត្វា សគ្គេ និព្ពត្តិត្វា
កស្សបពុទ្ធកាលេ បិណ្ឌរាយ ចរតោ ថេវស្ស បត្តគ្គហណាត្ថំ ឧត្តរិសាជកំ ទត្វា
បូជំ អកាសិ។ បុន សគ្គេ និព្ពត្តិត្វា តតោ ចុតោ ពារាណាសិរាជា ហុត្វា
ឧបរិចាសាទវរគតោ គន្ធមាទនតោ អាកាសេន អាកច្ឆន្តេ អដ្ឋ បច្ឆេកពុទ្ធ
ទិស្វា និមន្តាបេត្វា កោដេត្វា អត្តនោ មង្គលឧយ្យានេ តេសំ អដ្ឋ
បណ្ណាសាលាយោ ការេត្វា តេសំ និសីទនត្ថាយ អត្តនោ និវេសនេ អដ្ឋ
សត្វរតនមយានិ បីឋានិ ចេវ មណីអាធារកេ ច បដិយាទេត្វា ទស
វស្សសហស្សានិ ឧបដ្ឋានំ អកាសិ។ ឯតានិ ចាកជដ្ឋានានិ។

កប្បសតសហស្សំ បន ទានំ ទទមាធាវ អម្ពាភំ ពោធិសត្តេន សទ្ធិ
តុសិតបុរេ និព្ពត្តិត្វា តតោ ចុតោ អមិតោទនសក្កស្ស គេហេ និព្ពត្តិ។ អថស្ស
សព្ពេវ ញាតកេ អានន្តិតេ បមុទិតេ ករោន្តោ ជាតោតិ អានន្តោត្វេវ នាមំ
អកំសុ។ សោ អនុបុព្វេន កតាភិនិក្ខមនេ សម្មាសម្ពោធិ បត្វា បឋមគមនេន
កបិលវត្ថុំ អាគន្ធា តតោ និក្ខន្តេ ភកវតិ ភកវតោ បរិវារត្ថំ រាជកុមារេសុ
បព្ពជន្តេសុ ភទ្ធិយាទិហិ សទ្ធិ និក្ខមិត្វា ភកវតោ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា នចិវស្សេវ

អាយស្កតោ បុណ្ណស្ស មន្តាណិបុត្តស្ស សន្តិកេ ធម្មកថំ សុត្វា
សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។

តេន ខោ បន សមយេន ភកវតោ បឋមពោធិយំ វីសតិ វស្សានិ អនិពទ្ធា
ឧបជ្ជាកា អហោសុំ។ ឯកទា នាគសមាលោ បត្តចីវរំ គហេត្វាវិចិ ឯកទា
នាគិតោ, ឯកទា ឧបវានោ, ឯកទា សុនក្ខត្តោ, ឯកទា ចុន្ទោ សមណុទ្ទេសោ,
ឯកទា សាគតោ, ឯកទា រាជោ, ឯកទា មេឃិយោ។ តត្ថ ឯកទា ភកវា
នាគសមាលត្ថេវេន សទ្ធិអទ្ធានមគ្គប្បដិបន្នោ ទ្វេធាបថំ បត្តោ។ ខេរោ មគ្គា
ឡិក្ខម្ហ “ភកវា អហំ ឥមិនា មគ្គេន គច្ឆាមី” តិ អាហា។ អថ នំ ភកវា “ឯហិ ភិក្ខុ,
ឥមិនា មគ្គេន គច្ឆាមា” តិ អាហា។ សោ “ហន្ត ភកវា តុម្ហាកំ បត្តចីវរំ គល្លាថ,
អហំ ឥមិនា មគ្គេន គច្ឆាមី” តិ វត្វា បត្តចីវរំ ភូមិយំ ឋបេតុំ អារទ្ធោ។ អថ នំ
ភកវា “អាហារ ភិក្ខុ” តិ វត្វា បត្តចីវរំ គហេត្វា គតោ។ តស្សបិ ភិក្ខុនោ ឥតវេន
មគ្គេន គច្ឆតោ ចោរា បត្តចីវរព្យោវ ហរីសុ, សីសញ្ញា ភិទ្ធីសុ។ សោ “ភកវា ឥទានិ
មេ បដិសរណំ, ន អញ្ញោ” តិ ចិន្តេត្វា លោហិតេន គលន្តេន ភកវតោ សន្តិកំ
អាគមិ។ “កិមិទំ ភិក្ខុ” តិ ច វុត្ថេ តំ បវត្ថី អាហោចេសិ។ អថ នំ ភកវា “មា ចិន្តេយិ
ភិក្ខុ, ឯតស្ស ការណាយេវ តំ និវរយិម្ហា” តិ វត្វា សមស្សសេសិ។

ឯកទា បន ភកវា មេឃិយត្ថេវេន សទ្ធិ ចាថីនវំសេ មិគទាយេ ជន្តកាមំ
អគមាសិ។ តត្រាបិ មេឃិយោ ជន្តកាមេ បិណ្ឌាយ ចិវត្វា នទីតិវេ ចាសាទិកំ
អម្ពវនំ ទិស្វា “ភកវា តុម្ហាកំ បត្តចីវរំ គល្លាថ, អហំ តស្មី អម្ពវនេ សមណធម្មំ
ករោមី” តិ វត្វា ភកវតោ តិក្ខត្ថំ និវរិយមាដោបិ គច្ឆា អកុសលវិតក្កេហិ
អន្វាសត្តោ បច្ឆាគច្ឆា តំ បវត្ថី អាហោចេសិ។ តម្បិ ភកវា “ឥមមេវ តេ ការណំ
សល្លត្ថេត្វា និវរយិម្ហា” តិ វត្វា អនុបុព្វេន សាវត្ថី អគមាសិ។ តត្ថ
គន្ធកុដិបរិវេណោ បញ្ញត្តវេតុទ្ធាសនេ និសិដ្ឋោ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ ភិក្ខុ

អាមន្តេស៍ - “ភិក្ខុវេ, ឥន្ទានិម្ហ មហាល្លកោ, ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ ឥមិនា មគ្គន
គច្ឆាមា’តិ វុត្តេ អញ្ញេន គច្ឆន្តិ, ឯកច្ឆេ មយ្ហំ បត្តចីវរំ ភូមិយំ និក្ខិបន្តិ, មយ្ហំ
និពទ្ធិបដ្ឋាកំ ឯកំ ភិក្ខុំ ជានាថា”តិ។ ភិក្ខុនំ ធម្មសំវេកោ ឧទចាទិ។ អថាយស្មា
សារិបុត្តោ ឧដ្ឋាយាសនា ភកវន្តំ វុទ្ធិត្វា “អហំ, ភន្តេ, តុម្ពោយេវ បត្តយមាណោ
សតសហស្សកប្បាធិកំ អសង្ខ្រយ្យំ ចារមិយោ បូរយី, ននុ មាទិសោ
មហាបញ្ញោ ឧបដ្ឋាកោ នាម វុទ្ធីតិ, អហំ ឧបដ្ឋហិស្សមី”តិ អាហា។ តំ ភកវា
“អលំ, សារិបុត្ត, យស្សំ ទិសាយំ ភូំ វិហារសិ, អសុញ្ញា វេ សា ទិសា, តវ ហិ
ឱវាទោ ពុទ្ធានំ ឱវាទសទិសោ, តេន មេ តយា ឧបដ្ឋាកកិច្ចំ អត្ថី”តិ បដិក្ខិបិ។
ឯតេនេវ ឧចាយេន មហាមោគ្គល្លានំ អាទី កត្វា អសីតិ មហាសាវកា
ឧដ្ឋហិសុ។ តេ សព្វេ ភកវា បដិក្ខិបិ។

អានន្តត្ថេរោ បន តុណ្ហិយេវ និសីទិ។ អថ នំ ភិក្ខុ អាហំសុ - “អាវុសោ អានន្ត,
ភិក្ខុសង្ខេ ឧបដ្ឋាកដ្ឋានំ យាចតិ, តូម្បិ យាចាហី”តិ។ យាចិត្វា លទ្ធិដ្ឋានំ នាម,
អាវុសោ, កីធិសំ ហោតិ, កី មំ សត្តា ន បស្សតិ? សចេ សត្តា រោចិស្សតិ,
“អានន្តោ មំ ឧបដ្ឋហត្វ”តិ វុត្តតីតិ។ អថ ភកវា “ន, ភិក្ខុវេ, អានន្តោ អញ្ញេហិ
ឧស្សហេតញ្ញោ, សយមេវ ជានិត្វា មំ ឧបដ្ឋហិស្សតី”តិ អាហា។ តតោ ភិក្ខុ
“ឧដ្ឋេហិ, អាវុសោ អានន្ត, ឧដ្ឋេហិ, អាវុសោ អានន្ត, ទសពលំ ឧបដ្ឋាកដ្ឋានំ
យាចាហី”តិ អាហំសុ។ ថេរោ ឧដ្ឋហិត្វា ចត្តារោ បដិក្ខេចា ចតស្សោ ច
អាយាចនាតិ អដ្ឋវេរ យាចិ។

ចត្តារោ បដិក្ខេចា នាម - “សចេ មេ, ភន្តេ, ភកវា អត្តនាលទ្ធិំ បណីតំ ចីវរំ
ន ទស្សតិ, បិណ្ឌាចាតំ ន ទស្សតិ, ឯកគន្ធកុដិយំ វសិតុំ ន ទស្សតិ, និមន្តនំ
គហេត្វា ន គមិស្សតិ, ឯវាហំ ភកវន្តំ ឧបដ្ឋហិស្សមី”តិ វុត្វា “កំ បនេត្ត, អានន្ត,
អាទីនំ អទ្ពសា”តិ វុត្តេ អាហា - “សចាហំ, ភន្តេ, ឥមាទិ វុត្តនិលភិស្សមិ,

ភរិស្សន្តិវត្តារោ 'អាណន្ទោ ទសពលេនលទ្ធិំ បណ្ឌិតំ ចីវរំ បរិភុញ្ញតិ, បិណ្ឌាចាតំ
បរិភុញ្ញតិ, ឯកគន្ធកុដិយំ វសតិ, ឯកតោ និមន្តនំ គច្ឆតិ។ ឯតំ លាភំ លភន្តោ
តថាគតំ ឧបជ្ជាតិ, កោ ឯវំ ឧបជ្ជហតោ ភារោ"តិ? ឥមេ ចត្តារោ បដិក្ខេប
យាចិ។

ចតស្សោ អាយាចនា នាម - "សចេ, ភន្តេ, ភគវា មយា គហិតនិមន្តនំ
គមិស្សតិ, សចាហំ តិរោវជ្ជា តិរោជនបទា ភគវន្តំ ទដ្ឋំ អាគតំ បរិសំ
អាគតក្ខណោយេវ ភគវន្តំ ទស្សេតុំ លច្ឆាមិ, យទា មេ កម្ពុជា ឧប្បជ្ជតិ,
តស្មីយេវ ខណោ ភគវន្តំ ឧបសម្ព័ន្ធមិតុំ លច្ឆាមិ, តថា យំ ភគវា មយំ បរម្មទេ ធម្មំ
ទេសេតិ, តំ អាគន្ធា មយំ កថេស្សតិ, ឯវាហំ ភគវន្តំ ឧបជ្ជហិស្សាមី"តិ វត្ថា "កំ
បនេត្ថ, អាណន្ទ, អាណិសំសំ បស្សសី"តិ វុត្តេ អាហា - "ឥធ, ភន្តេ, សទ្ធា កុលបុត្តា
ភគវតោ ឱកាសំ អលភន្តា មំ ឯវំ វទន្តិ 'ស្វេ, ភន្តេ អាណន្ទ, ភគវតោ សទ្ធិ អម្ពា កំ
យវេ ភិក្ខុំ គណ្ណោយ្យថា'តិ។ សចេ ភគវា តត្ថ ន គមិស្សតិ,
ឥច្ឆិតិច្ឆិតក្ខណោយេវ បរិសំ ទស្សេតុំ, កម្ពុញ្ញា វិនោទេតុំ ឱកាសំ នលច្ឆាមិ,
ភរិស្សន្តិវត្តារោ 'កី អាណន្ទោ ទសពលំ ឧបជ្ជាតិ។ ឯត្ថ កម្មវិស្ស ភគវា អនុគ្គហំ
ន ករោតី'តិ។ ភគវតោ ច បរម្មទា មំ បុច្ឆិស្សន្តិ 'អយំ, អាវុសោ អាណន្ទ, គាថា,
ឥទំ សុត្តំ, ឥទំ ជាតកំ កត្ថ ទេសិត'ន្តិ។ សចាហំ តំ ន សម្មាទយិស្សាមិ,
ភរិស្សន្តិវត្តារោ - 'ឯត្ថ កម្មវិ, អាវុសោ, ន ជាតាសិ, កស្មា ត្វំ នាយា វិយ ភគវន្តំ
អវិជហន្តោ ធីយវត្ថំ វិចរសី'តិ។ តេនាហំ បរម្មទា ទេសិតស្សបិ ធម្មស្ស បុន
កថនំ ឥច្ឆាមី"តិ។ ឥមា ចតស្សោ អាយាចនា យាចិ។ ភគវា បិស្ស អនាសិ។

ឯវំ ឥមេ អដ្ឋវេរេ គហេត្វា និពទ្ធិបដ្ឋាកោ អហោសិ។ តស្សេវ ហ៊ានន្តវស្ស
អត្ថាយ កប្បសតសហស្សំ ប្ញវតានំ ចារមីនំ ជលំ ចាបុណី។ សោ
ឧបជ្ជាកដ្ឋានំ លទ្ធិទិវសតោ បដ្ឋាយ ទសពលស្ស ទិវិជេន ឧទកេន តិវិជេន

ធនូកដ្ឋន ហត្ថចានបរិកម្មន បិដ្ឋបរិកម្មន គន្ធកុដិបរិវេណំ សម្ពុជ្ជនេនាតិ
ឯវមាធិហិ កិច្ចហិ ឧបជ្ឈហន្តោ “ឥមាយ នាម វេលាយ សត្ត ឥមំ នាម លទ្ធុ
វដ្តតិ, ឥទំ នាម កាតុំ វដ្តតិ” តិ ទិវសភាគំ សន្និការវចរោ ហុត្វា
វត្តិភាគសមនន្តរេ ធន្នាធិបិកំ គហេត្វា ឯករត្តី គន្ធកុដិបរិវេណំ នវ វារេ
អនុបរិយាយតិ។ ឯវញ្ញិស្ស អហោសិ - “សចេ មេ ជិនមិទ្ធិ ឌីក្កមេយ្យ, ធនពាលេ
បក្កោសន្តេ បជិវចនំ ធាតុំ ន សក្កុណោយ្យ” ត្ថិ។ តស្មា សត្វរត្តី ធន្នាធិបិកំ
ហេត្ថន ន មុញ្ញាតិ។ ឥទេមត្ថកំ វត្ថុ។ អបរភាគេ បន សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ
អនេកបរិយាយេន ធម្មភណ្ឌាការិកអាណន្តត្រូវស្ស វណ្ណំ កថេត្វា ថេវំ ឥមស្មី
សាសនេ ពហុស្សតានំ សតិមន្តានំ គតិមន្តានំ ធិតិមន្តានំ ឧបជ្ឈាកានញ្ច ភិក្ខុនំ
អគ្គជ្ឈានេ វេបេសីតិ។

ឧរុវេលកស្សបត្ថេវវត្ថុ

២២២. ឧតិយេ មហាបរិសានន្តិ មហាបរិវារានំ ឧរុវេលកស្សចោ អគ្គោតិ
ធស្សេតិ។ អញ្ញោសញ្ញិ ថេរានំ កញ្ញិ កាលំ បរិវារោ មហា ហោតិ កញ្ញិ កាលំ
អប្បោ, ឥមស្ស បន ថេវស្ស ធិហិ ភាតិកេហិ សទ្ធិ ឯកំ សមណាសហស្សំ
និពទ្ធបរិវារោ អហោសិ។ តេសុ ឯកេកស្មី ឯកេកំ បញ្ញាជេន្តេ ទ្វេ
សមណាសហស្សានិ ហោន្តិ, ទ្វេ ទ្វេ បញ្ញាជេន្តេ តីណិ សហស្សានិ ហោន្តិ។ តស្មា
សោ មហាបរិវារានំ អគ្គោ នាម ជាតោ។ កស្សចោតិ បនស្ស កោត្តំ។
ឧរុវេលាយំ បញ្ញជិតត្តា ឧរុវេលកស្សចោតិ បញ្ញាយិត្ត។

តស្ស បញ្ញាកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយម្យិ ហិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតីនគរេ កុលគេហោ បជិសន្និ គហេត្វា វយប្បត្តោ សត្ត ធម្មកថំ
សុណាន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ មហាបរិសានំ អគ្គជ្ឈានេ វេបេន្តំ ទិស្វា “មយាបិ
អនាគតេ ឯវរុបេន ភវិតុំ វដ្តតិ” តិ សត្តាហំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស

មហាទានំ ធនា តិច្ឆវរេន អន្តរធនា សត្តារំ វុទ្ធិត្វា មហាបរិសានំ អគ្គការតំ
បត្តនំ អកាសិ។ សត្តា អនន្តរាយំ ធិស្វា អនាគតេ គោតមពុទ្ធស្ស សាសនេ
មហាបរិសានំ អគ្គោ ភវិស្សតី" តិ ព្យាករិត្វា បក្កាមិ។

សោមិ កុលបុត្តោ យាវជីវំ កល្យាណកម្មំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
ឥតោ ទ្វេនវុតិកប្បមត្តកេ ដុស្សពុទ្ធស្ស វេមាតិកកនិជ្ជភាតា ហុត្វា និព្ពត្តោ,
បិតា មហិន្ទរាជា នាម។ អបរេ បនស្ស ទ្វេ កនិជ្ជភាតរោ អហោសុំ។ ឯវំ តេ
តយោ ភាតរោ វិសុំ វិសុំ ហ៊ានន្តរំ លភីសុ។ តេ ហោជ្ជា វុត្តនយេនេវ កុបិតំ បច្ឆន្តំ
វុបសមេត្វា បិតុ សន្តិការំ លភិត្វា "តេមាសំ ទសពលំ បដិជគ្គិស្សមា" តិ វរំ
គណ្ហីសុ។ អថ នេសំ ឯតទហោសិ - "អម្ពេហិ ទសពលំ បដិជគ្គន្តេហិ អនុច្ឆរិកំ
កាតុំ វុត្តតី" តិ ឯកំ អមច្ចំ ឧប្បាទកដ្ឋានេ ឋេបេត្វា ឯកំ អាយវយជាទនកំ
កត្វា ឯកំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស បរិវេសកដ្ឋានេ ឋេបេត្វា អត្តនា ទស
សីលានិ សមាទាយ តេមាសំ សិក្ខាបទានិ វក្ខីសុ។ តេ តយោ អមច្ឆា ហោជ្ជា
វុត្តនយេនេវ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ពិម្ពិសារិសាខវដ្ឋចាលា ជាតា។

តេ បន រាជកុមារា វុត្តវស្សេ ទសពលេ សហត្ថា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ
បច្ឆយបូជាយ បូជេត្វា យាវជីវំ កល្យាណកម្មំ កត្វា អម្ពាភំ ទសពលស្ស
និព្ពត្តិតោ បុរេតរមេវ ព្រាហមណកុលេ និព្ពត្តិត្វា អត្តនោ គោត្តវសេន
តយោបិ ជនា កស្សទា ឯវំ នាម ជាតា។ តេ វយប្បត្តា តយោ វេទេ ឧគ្គណ្ហីសុ។
តេសំ ជេដ្ឋភាតិកស្ស បញ្ចា មាណាវកសតានិ បរិវារោ អហោសិ, មជ្ឈិមស្ស
តីណិ, កនិជ្ជស្ស ទ្វេ។ តេ អត្តនោ គន្លេសារំ ឱលោកេន្តា ធិដ្ឋធម្មិកមេវ
បស្សីសុ, ន សម្បរាយិ កំ។ អថ នេសំ ជេដ្ឋភាតា អត្តនោ បរិវារេន សទ្ធិំ ឧរុវេលំ
គន្ធា ឥសិបព្ពន្ធិំ បព្ពជិត្វា ឧរុវេលកស្សទោ នាម ជាតោ, មហាគង្គានទីវន្តំ

បព្ពដិគោ នធិកស្សនោ នាម ជាតោ, គយាសីសេ បព្ពដិគោ គយាកស្សនោ
នាម ជាតោ។

ឯវំ តេសុ ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពដិគោ តត្ថ វសន្តេសុ ពហុនំ ទិវសានំ អច្ចយេន
អម្ពាភំ ពោធិសត្តោ មហាភិទិក្ខុមនំ និក្ខមិគោ បដិវិទូសព្ពញ្ញតញ្ញាលោ
អនុក្កមេន ធម្មចក្កំ បវត្តេត្វា បញ្ចវគ្គិយេ ថេវ អរហត្ត បតិជ្ជាបេត្វា
យសនារកប្បមុខេ បញ្ចបញ្ញាស សហាយកេបិ វិនេត្វា សដ្ឋិអរហន្ត “ចរថ,
ភិក្ខុវេ, ចារិក” ភិពហុជនហិតាយ ចារិកំ បេសេត្វា ភទ្ទវគ្គិយេ វិនេត្វា
ឡវេលកស្សបស្ស ហេតុំ ទិស្វា “មយិ គតេ តយោ ភាតិកា សបរិវារា អរហត្តំ
ចាបុណិស្សន្តិ” តិ ញត្វា ឯកកោ អនុតិយោ ឡវេលកស្សបស្ស វសនដ្ឋានំ
គន្ធា វសនត្ថាយ អគ្យាការំ យាចិត្វា តត្ថ កតំ នាគធមនំ អាទិ កត្វា
អឡុឡសហស្សេហិ ចាជិហារិយេហិ ឡវេលកស្សបំ សបរិវារំ វិនេត្វា
បញ្ចាជេសិ។ តស្ស បព្ពដិគការំ ញត្វា ឥតវេបិ ទ្វេ ភាតរោ សបរិវារា អាគន្ធា
បព្ពដិសុ, សព្ពេបិ ឯហិភិក្ខុ ឥទ្ធិមយបត្តចីវរធរា អហោសុំ។

សត្តា តំ សមណសហស្សំ អាទាយ គយាសីសំ គន្ធា បិដ្ឋិចាសាលោ
និសិដ្ឋោ “កចំរូចា នុ ខោ ឯតេសំ ធម្មទេសនា សប្បាយា” តិ ឱលោកេន្តោ “ឥមេ
អគ្គិ បរិចរន្តា វិចរីសុ, ឥមេសំ តយោ ភវេ អាទិត្តាការសទិសេ កត្វា ទស្សេតុំ
វដ្តតី” តិ អាទិត្តបរិយាយសុត្តំ (មហាវ. ៥៤) ទេសេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ
សព្ពេវ អរហត្តំ បត្តា។ សត្តា តេហិ បរិវុតោ បុព្ពេ ពិម្ពិសារវញ្ញោ ទិន្នបដិញ្ញត្តា
រាជគហនគរេ លដ្ឋិវនុយ្យានំ អគមាសិ។ រាជា ទសពលស្ស អាគតការំ សុត្វា
ទ្វាទសនហុតេហិ ព្រាហ្មណគហបតិកេហិ សទ្ធិ សត្តារំ ឧបសម្ព័មិគោ វន្តិគោ
ឯកមន្តំ និសីទិ។ សត្តា សព្ពាវន្តំ បរិសំ ឱលោកេត្វា មហាជនំ
ឡវេលកស្សបស្ស និបច្ចការំ ករោន្តំ ទិស្វា “ឥមេ មយ្ហំ វា កស្សបស្ស វា

មហានុភាវំ ន ជានន្តិ, សវិតក្កា ច នាម ទេសនំ សម្បជិដ្ឋិតុំ ន សក្កោន្តិ” តិ
ចិន្តេត្វា, “កស្សប, តុយ្ហំ ឧបជ្ជាកានំ វិតក្កំ និដ្ឋា” តិ ថេរស្ស សញ្ញំ អនាសិ។
ថេរោ សត្តុ វចនំ សម្បជិដ្ឋិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា សត្តារំ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្តិត្វា
តាលប្បមាណំ អាកាសំ ឧប្បតិក្វា ឥទ្ធិវិកុព្ពនំ ទស្សេត្វា “សត្តា មេ, ភន្តេ,
ភគវា, សាវកោហមស្មិ, សត្តា មេ, ភន្តេ, ភគវា, សាវកោហមស្មិ” តិ វត្វា ឡុយ្ហ
ទសពលស្ស ចាទេ វន្តិ។ ឯតេនុចាយេន សត្តមេ វារេ សត្តតាលប្បមាណំ
អាកាសំ អពុគ្គន្ធា បុន អាគន្ធា ទសពលស្ស ចាទេ វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។

តស្មី កាលេ មហាជនោ “អយំ លោកេ មហាសមណោ” តិ សត្តវិ
និព្ពិតក្កោ ជាតោ, អថស្ស សត្តា ធម្មំ ទេសេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ រាជា
ឯកាទសនហុតេហិ ព្រាហ្មណគហបតិកេហិ សទ្ធិ សោតាបត្តិផលេ
បតិដ្ឋិតោ, ឯកនហុតំ ឧចាសកត្តំ បដិវេទេសិ។ តេបិ ឡុវេលកស្សបស្ស
បរិវារា សហស្សមត្តា ភិក្ខុ អត្តនោ អាសេវនវសេន ចិន្តេសុំ - “អម្ពានំ
បព្ពជិតកិច្ចំ មត្តកំ បត្តំ, ពហិ គន្ធា កី កវិស្សមា” តិ ឡុវេលកស្សបត្តេវយេវ
បរិវារេត្វា វិចរីសុ។ តេសុ ឯកេកស្មី ឯកេកំ និស្សិតកំ គណ្ណាន្តេ ទ្វេ
សហស្សានិ ហោន្តិ, ទ្វេ គណ្ណាន្តេ តីណិ សហស្សានិ ហោន្តិ។ តតោ បដ្ឋាយ
យត្តកា តេសំ និស្សិតកា, តត្ថកេ កថេតុំ វដ្ឋតីតិ។ ឥទេមេត្ត វត្ថុ។ អបរកាគ
បន សត្តា ជេតវនេ វិហារន្តោ ថេរំ មហាបរិសានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

កាឡុយិត្តេវត្ថុ

២២៥. តតិយេ កុលប្បសាទកានន្តិ កុលំ បសាទេន្តានំ។ អយំ ហិ ថេរោ
អធិដ្ឋពុទ្ធទស្សនំយេវ សុទ្ធាទនមហារាជស្ស និវេសនំ បសាទេសិ, តស្មា
កុលប្បសាទកានំ អគ្គោ នាម ជាតោ។

តស៊ូ បញ្ជាក់ម្តេ អយមនុបុត្តិកថា - អយម្យិ ហិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតីនគរេ កុលគេហោ និព្វត្តោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុណាន្តោ សត្តារំ ឯកំ
ភិក្ខុំ កុលប្បសាទកានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ហំនន្តរំ
បត្តេសិ។ សោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ អម្ពាកំ
ពោធិសត្តស្ស មាតុកុច្ឆិយំ បដិសន្ធិគ្គហណាទិវសេ កបិលវត្តស្មីយេវ
អមច្ចគេហោ បដិសន្ធិ កណ្តិ។ ជាតទិវសេ ពោធិសត្តេន សន្ធិយេវ ជាតោតិ
តំទិវសំយេវ តំ ទុក្ខលទុម្ពជកេ និបជ្ជាបេត្វា ពោធិសត្តស្ស ឧបជ្ជានត្ថាយ
នយីសុ។ ពោធិសត្តេន ហិ សន្ធិ ពោធិរុក្ខោ រាហុលមាតា ចតស្សោ
និធិកុម្មិយោ អាហោហនិយហត្ថិ កណ្តាកោ ធន្នោ កាឡិយាយីតិ ឥមេ សត្ត
ឯកទិវសេ ជាតត្តា សហជាតា នាម អហេសុំ។ អថស្ស នាមគ្គហណាទិវសេ
សកលនគរស្ស ឧទគ្គចិត្តទិវសេ ជាតោតិ ឧទាយីត្វេវ នាមំ អកំសុ។ ថោកំ
កាឡិយាយីតុកត្តា បន កាឡិយាយី នាម ជាតោ។ សោ ពោធិសត្តេន សន្ធិ
កុមារកីឡំ កីឡន្តោ វុទ្ធិ អគមាសិ។

អបរភាគេ ពោធិសត្តោ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិត្វា អនុក្កមេន សព្ពញ្ញតំ
បត្វា បវត្តិតវរធម្មចក្កោ លោកានុក្កហំ ករោន្តោ រាជគហំ ឧបនិស្សយ
វិហារតិ។ តស្មី សមយេ សុទ្ធាននមហារាជា “សិទ្ធត្ថកុមារោ អភិសម្ពោធិ បត្វា
រាជគហំ ឧបនិស្សយ វេឡូវនេវិហារតី”តិ សុត្វា បុរិសសហស្សបរិវារំ ឯកំ
អមច្ច “បុត្តំ មេ ឥធ អានេហិ”តិ បេសេសិ។ សោ សង្ខិយោជនមគ្គំ គន្ធា
ទសពលស្ស ចតុបរិសមជ្ឈេ និសីទិត្វា ធម្មទេសនាវេលាយ វិហារំ ចារិសិ។
សោ “តិដ្ឋតុ តាវ រញ្ញោ បហិតសាសន”ន្តិ បរិសបរិយន្តេ ឋិតោ សត្តុ ធម្មទេសនំ
សុត្វា យថាឋិតោវ សន្ធិ បុរិសសហស្សេហិ អរហត្តំ ចាបុណិ។ អថ នេសំ
សត្តា “ឯថ ភិក្ខុវោ”តិ ហត្ថំ បសារេសិ, សព្ពេ តំខណំយេវ ឥទ្ធិមយបត្តចីវរធរា
វស្សសង្ខិកត្តរាវិយ អហេសុំ។ អរហត្តំ បត្តកាលតោ បជ្ជាយ បន អរិយា

នាម មជ្ឈត្តារ ហោង្គតិ រញ្ជា បហិតសាសនំ ធនពលស្ស ន កថេសិ។ រាជា
“នេវ គតោ អាគច្ឆតិ, ន សាសនំ សុយ្យតិ” តិ “ឯហិ, តាត, ត្វំ គច្ឆា” តិ តេនេវ
និយាមេន អញ្ញំ អមច្ចំ បេសេសិ។ សោបិ គច្ឆា បុរិមនយេនេវ សទ្ធិំ បរិសាយ
អរហត្តំ បត្វា តុណ្ហំ អហោសិ។ ឯវំ នវហិ អមច្ឆេហិ សទ្ធិំ នវ បុរិសសហស្សានិ
បេសេសិ។ សព្ពេ អត្តនោ កិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា តុណ្ហំ អហោសុំ។

អថ រាជា ចិន្តេសិ - “ឯត្ថកា ជនា មយិ សិនេហាការេន ធនពលស្ស
ឥធាគមនត្ថាយ ន កិញ្ចិ កថយីសុ, អញ្ញោ គច្ឆាបិ ធនពលំ អានេតុំ ន
សក្ខិស្សន្តិ។ មយ្ហំ ខោ បន បុត្តោ ឧទាយី ធនពលេន សទ្ធិំ ឯកវយោ
សហបំសុកិឡិកោ, មយិ ចស្ស សិនេហោ អត្ថំ” តិ កាឡុទាយី
បក្កោសាបេត្វា, “តាត, បុរិសសហស្សបរិវារោ គច្ឆា ធនពលំ អានេហិ” តិ
អាហា។ បឋមំ គតបុរិសារិយ បព្ពជិតុំ លកន្តោ អានេស្សាមិ, ទេវាតិ។ យំ កិញ្ចិ
កត្វា មម បុត្តំ ទស្សេហិតិ។ “សាធុ, ទេវា” តិ រញ្ជោ សាសនំ អាទាយ រាជគហំ
គច្ឆា សត្តុ ធម្មទេសនាវេលាយ បរិសបរិយន្តេ បិតោ ធម្មំ សុត្វា សបរិវារោ
អរហត្តជលំ បត្វា ឯហិតិក្ខកាវេ បតិដ្ឋាសិ។ តតោ ចិន្តេសិ - “ន តាវ
ធនពលស្ស កុលនគរំ គន្ធុំ ឯស កាលោ, វសន្តសមយេ សុបុប្ផិតេសុ
វនសណ្ឋោសុ ហរិតតិណាសញ្ញាយ បថវិយា ឯស កាលោ ភវិស្សតិ” តិ កាលំ
បដិមាទេន្តោ តស្ស កាលស្ស អាគតការំ ព្រាត្វា -

“នាតិសីតំ នាតិឧណ្ហំ, នាតិទុព្ពិក្ខុធាតកំ;
សទ្ធាលា ហរិតា ភូមិ, ឯស កាលោ មហាមុនី” តិ។ -

សដ្ឋិមត្តាហិ កាថាហិ ធនពលស្ស កុលនគរំ គមនត្ថាយ គមនវណ្ណំ
វណ្ណោសិ។ សត្តា “ឧទាយី គមនវណ្ណំ កថេតិ, កបិលវត្ថុនគរំ គន្ធុំ ឯស
កាលោ” តិ វិសតិសហស្សភិក្ខុបរិវារោ អតុរិតគមនេន ចារិកំ និក្ខមិ។

ឧទាយត្តេរោ សត្តុ និក្ខន្ធការំ ញាត្វា “បិតុ មហារាជស្ស សញ្ញំ ធាតុ
 វដ្តតី”តិ វេហាសំ អព្ពគ្គន្ធា រញ្ជោ និវេសនេ ចាតុរហោសិ។
 សុទ្ធាធនមហារាជា ថេរំ ទិស្វា តុដ្ឋចិត្តោ មហារហោ បល្លង្គេ និសីទាបេត្វា
 អត្តនោ បដិយាទិតស្ស នាធុរសភោជនស្ស បត្តំ បូរេត្វា អធាសិ។ ថេរោ
 ឧដ្ឋាយ គមនាកប្បំ ទស្សេសិ។ និសីទិត្វាវ ភុញ្ញ, តាតាតិ។ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា
 ភុញ្ញិស្សមិ, មហារាជាតិ។ កហំ បន, តាត, សត្តាតិ?
 វិសតិសហស្សភិក្ខុបរិវារោ តុម្ហាកំ ទស្សនត្ថាយ ចារិកំ និក្ខន្ធា,
 មហារាជាតិ។ តុម្ហេ ឥមំ បិណ្ឌាចាតំ បរិភុញ្ញិត្វា យាវ មម បុត្តោ ឥមំ នគរំ
 សម្មាបុណាតិ, តាវស្ស ឥតោវ បិណ្ឌាចាតំ ហរជាតិ។ ថេរោ ភត្តកិច្ចំ កត្វា
 ទសពលស្ស អាហារិតត្ថំ ភត្តំ គហេត្វា ធម្មកថំ កថេត្វា ទសពលស្ស
 អទស្សនេនេវ សកលរាជនិវេសនំ សទ្ធាបដិលាភំ លភាបេត្វា សព្ពេសំ
 បស្សន្តានញ្ជោវ បត្តំ អាគាសេ វិស្សន្តេត្វា សយម្បិ វេហាសំ អព្ពគ្គន្ធា
 បិណ្ឌាចាតំ អាធាយ សត្តុ ហត្ថេ វេហេសិ, សត្តា តំ បិណ្ឌាចាតំ បរិភុញ្ញិ។ ថេរោ
 សដ្ឋិយោជនមគ្គំ យោជនបរមំ គច្ឆន្តស្ស សត្តុនោ ទិវសេ ទិវសេ រាជគេហតោ
 ភត្តំ អាហារិត្វា អធាសិ។ ឯវំ វត្ថុ វេទិតព្វំ។ អថ អបរភាគេ សត្តា “មយ្ហំ បិតុ
 មហារាជស្ស សកលនិវេសនំ បសាទេសី”តិ ថេរំ កុលប្បសាទកានំ អគ្គដ្ឋានេ
 វេហេសីតិ។

ពាក្យលត្ថេរវត្ថុ

២២៦. ចតុត្ថេ អប្បាពាធានន្តិ និរាពាធានំ។ ពាក្យលោតិ ធ្វីសុ កុលេសុ
 វង្សិតត្តា ឯវំលទ្ធានាមោ ថេរោ។

តស្ស បញ្ញាកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយំ កិរ អតីតេ ឥតោ
 កប្បសតសហស្សាធិកេ អសន្ត្រៀយ្យមត្តកេ អនោមទស្សីទសពលស្ស

និព្វត្តិតោ បុរេតរមេវ ព្រាហ្មណកុលេ បដិសន្ធិ គណ្ហិត្វា វយំ អាគម្ព
ឧគ្គហិតវេនោ វេទត្ថយេ សារំ អបស្សន្តោ “សម្បរាយិកត្តំ គវេសិស្សមី” តិ
បព្ពតចានេ ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពដិគ្វា បញ្ចាភិញ្ញា-អដ្ឋសមាបត្តិលាភី ហុត្វា
ឈានកិឡិកាយ វីតិធាមេសិ។ តស្មី សមយេ អនោមទស្សី ពោធិសត្តោ
សព្ពញ្ញតំ បត្វា អរិយគណបរិវុតោ ចារិកំ ចរតិ។ តាបសោ “តីណិ វតនានិ
ឧប្បន្នានី” តិ សុត្វា សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា ធម្មំ សុត្វា ទេសនាបរិយោសានេ
សរណេសុ បតិដ្ឋិតោ, អត្តនោ ហំនំ បនវិជហិតុំ នាសក្ខិ។ សោ កាលេន កាលំ
សត្តុ ទស្សនាយ ចេវ គច្ឆតិ, ធម្មញ្ញ សុណាតិ។

អថេកស្មី សមយេ តថាគតស្ស ឧទរវតោ ឧប្បន្និ។ តាបសោ សត្តុ
ទស្សនត្ថាយ អាគតោ “សត្តា គិលានោ” តិ សុត្វា “កោ, ភន្តេ, អាពាធា” តិ។
“ឧទរវតោ” តិ វុត្តេ “អយំ កាលោ មយ្ហំ បុញ្ញំ កាតុ” តិ បព្ពតចានំ គន្ធា
នាណវិជានិ ភេសជ្ជានិ សមោធានេត្វា “ឥទំ ភេសជ្ជំ សត្តុ ឧបនេថា” តិ
ឧបជ្ជាកត្តរស្ស អនាសិ។ សហ ភេសជ្ជស្ស ឧបយោគេន ឧទរវតោ
បដិប្បស្សម្ហិ។ សោ សត្តុ ជាសុកកាលេ គន្ធា ឯវមាហា - “ភន្តេ, យទិទំ មម
ភេសជ្ជេន តថាគតស្ស ជាសុកំ ជាតំ, តស្ស មេ និស្សន្ទេន និព្វត្តិនិព្វត្តភវេ
គទ្ធិហានមត្តម្យិ សរីរេ ព្យាធិ នាម មា ហោតូ” តិ។ ឥទមស្ស តស្មី អត្តភាវេ
កល្យាណកម្មំ។

សោ តតោ ចុតោ ព្រាហ្មលោកេ និព្វត្តិត្វា ឯកំ អសង្ខេយ្យំ ទេវមនុស្សេសុ
សំសរន្តោ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតីនគរេ កុលគេហោ បដិសន្ធិ គហេត្វា
សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ អប្បាពាធានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ
ហំនន្តរំ បត្ថេសិ។ សោ យាវតាយុកំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
វិបស្សីទេសពលស្ស និព្វត្តិតោ បុរេតរមេវ ពន្ធមតីនគរេ ព្រាហ្មណកុលេ

និព្វត្តោ បុរិមនយេនេវ ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា ឈានលាភី ហុត្វា បព្ពតថាទេ
វសតិ។

វិបស្សីពោធិសត្តោបិ សព្ពញ្ញតំ បទ្វា អជ្ឈសង្ខតិក្ខុសតសហស្សបរិវារោ
ពន្ធមតីនករំ ឧបនិស្សាយ បិតុ មហារាជស្ស សង្កហំ ករោន្តោ ខេមេ មិគទាយេ
វិហរតិ។ អថាយំ តាបសោ ធនពលស្ស លោកេ និព្វត្តការំ ព្រាហ្មណ្ឌា សត្តុ
ធម្មកម៌ សុត្វា សរណេសុ បតិជ្ជាសិ, អត្ថនោ បព្ពដ្ឋំ ជហិតុំ នាសក្ខិ, កាលេន
កាលំ បន សត្តុ ឧបជ្ជានំ គច្ឆតិ។

អថេកស្មី សមយេ វេបេត្វា សត្តារព្យោវ ទ្វេ អគ្គសាវកេ ច ហិមវតិ
បុប្ផិតានំ វិសុក្ខានំ វាតសម្មស្សេន សេសភិក្ខុនំ មត្តករោគោ នាម ឧទទាទិ។
តាបសោ សត្តុ ឧបជ្ជានំ អាគតោ ភិក្ខុ សសីសំ ចារុបិត្វា និបន្នេ ទិស្វា - “កី,
ភន្តេ, ភិក្ខុសង្ឃស្ស អជាសុក” ត្ថិ បុច្ឆិ។ ភិក្ខុនំ តិណបុប្ផករោគោ, អារុសោតិ។
តាបសោ ចិន្តេសិ - “អយំ កាលោ មយ្ហំ ភិក្ខុសង្ឃស្ស កាយវេយ្យាវតិកកម្មំ
កត្វា បុញ្ញំ និព្វត្តតុ” ត្ថិ អត្ថនោ អានុភាវេន នាជារិជានិ ភេសជ្ជានិ សំកឡិក្ខា
យោជេត្វា អនាសិ។ សព្ពភិក្ខុនំ រោគោ តំខណំយេវ វ្យបសន្តោ។

សោ យាវតាយុកំ វេត្វា ព្រហ្មលោកេ និព្វត្តិត្វា ឯកនវុតិកយ្យ
នេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ កស្សបពុទ្ធកាលេ ពារាណសីយំ កុលគេហោ
និព្វត្តោ យរាវាសំ វសន្តោ “មយ្ហំ វសនគេហំ ទុព្ពលំ, បច្ឆន្តំ គន្ធា ទព្ពសម្ភារំ
អាហារិត្វា គេហំ ករិស្សាមី” តិ វឡកីហិ សទ្ធិ គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ ឯកំ ជិល្ហំ
មហាវិហារំ ទិស្វា “តិជ្ជតុ តាវ មយ្ហំ គេហកម្មំ, ន តំ មយា សទ្ធិ គមិស្សតិ,
យំកិត្វា កត្វា បន សទ្ធិ គមនកម្មមេវ បុរេតរំ កាតុំ វដ្តតី” តិ តេហេវ
វឡកីហិ ទព្ពសម្ភារំ តាហាបេត្វា តស្មី វិហារេ ឧចោសថាគារំ កាលេសិ,
ភោជនសាលំ អគ្គិសាលំ ធិយចង្គមំ ជន្តាយំ កប្បិយកុដិ វច្ឆកុដិ

អាហារគ្រួសារ ការសិក្សា, យំកិច្ចការ ភិក្ខុសង្ឃស្រី ឧបកោគបរិភោគ ភេសជ្ជៈ
នាម សត្វ បដិយាទេត្វា បែបសិ។

សោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ អម្ពានំ
ឧសពលស្ស ធិត្តត្ថិតោ បុរេតរមេវ កោសម្ព័យំ សេដ្ឋិគេហោ បដិសន្ធិ គណ្ហិ។
តស្ស បដិសន្ធិគ្គហណាធិវសតោ បដ្ឋាយ តំ សេដ្ឋិកុលំ លាភគ្គយសគ្គប្បត្តំ
អហោសិ។ អថស្ស មាតា បុត្តំ វិជាយិត្វា ចិន្តេសិ - “អយំ ទារកោ បុញ្ញវា
កតាធិការោ, យត្ថកំ កាលំ អរោគោ ធិយាយុកោ ហុត្វា តិដ្ឋតិ, តត្ថកំ
អម្ពានំ សម្បត្តិទាយកោ ភវិស្សតិ។ ជាតធិវសេយេវ មហាយមុនាយ
ន្ទាតទារកា និរោតា ហោន្តិ” តិ ម្ពាបនត្ថាយ នំ បេសេសិ។ “បញ្ចមេ ធិវសេ សីសំ
ន្ទាបេត្វា នធិកីឡនត្ថាយ នំ បេសេសី” តិ មជ្ឈិមភាណកា។ តត្ថ ធាតិយា
ទារកំ និមុដ្ឋនុមុដ្ឋនវសេន កីឡាបេន្តិយា ឯកោ មន្ទោ ទារកំ ធិស្វា “ភក្ខោ មេ
អយ” ត្ថិ មញ្ញមាណោ មុខំ វិវិត្វា ឧបកតោ។ ធាតី ទារកំ ធិឡត្វា បលាតា, មន្ទោ
តំ គិលិ។ បុញ្ញវា សត្តោ ធិកុំ ន ចាបុណ្ហិ, សយនគត្តំ បរិសិត្វា និបន្នេវិយ
អហោសិ។ មន្ទោ ទារកស្ស តេជេន តត្ថដាលំ គិលិត្វា ឧប្បមាណោវិយ វេគេន
តីសយោជនំ គន្ធា ពារាណសិនគរវាសិនោ មជ្ឈពន្ធស្ស ដាលំ ចារិសិ។
មហាមន្ទា នាម ជាលេន ពន្ធា មារិយមាណាវ មរត្តិ, អយំ បន ទារកស្ស តេជេន
ជាលតោ នីហជមត្តោវ មតោ។ មជ្ឈពន្ធា ច មហាមជ្ឈលភិត្វា ជាលេត្វា
វិក្កិណាត្តិ, តំ បន ទារកស្ស អានុភាវេន អជាលេត្វា សកលមេវ កាជេន
ហរិត្វា “សហស្សេន ទេមា” តិ វេទន្តា នគរេ វិចរីសុ, កោចិន គណ្ហាតិ។

តស្មី បន នគរេ អបុត្តកំ អសីតិកោជីវិតរំ សេដ្ឋិកុលំ អត្ថិ។ តស្ស
ទ្វារមូលំ បត្វា “កី គហេត្វា ទេថា” តិ វុត្តា “កហាបណា” ត្ថិ អាហំសុ។ តេហិ
កហាបណំ ទត្វា គហិតោ។ សេដ្ឋិភិយាបិ អញ្ញេសុ ធិវសេសុ មន្ទេន

កេណ្ឌយតិ, តំទិវសំ បន មង្គ ជលកេ បេត្វា សយមេវ ជាលេសិ។ មង្គញា
នាម កុដ្ឋិតោ ជាលេន្តិ, សា បន បិដ្ឋិតោ ជាលេន្តិ មង្គកុដ្ឋិយំ សុវណ្ណាវណ្ណំ
នារកំ ទិស្វា “មង្គកុដ្ឋិយំ មេ បុត្តោ លទ្ធោ” តិ នាទំ នទិត្វា នារកំ អាទាយ
សាមិកស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។ សេដ្ឋី តាវនេវ ភេរី ចរាបេត្វា នារកមាទាយ
រញ្ជោ សន្តិកំ គន្ធា “មង្គកុដ្ឋិយំ មេ, នេវ, នារកោ លទ្ធោ, កី ករោមា” តិ អាហា។
បុញ្ញវា ឯស, យោ មង្គកុដ្ឋិយំ អាហោតោ វសិ, ចោសេហិ នន្តិ។

អស្សោសិ ខោ ឥតវំ កុលំ “ពារាណាសិយំ កិវ ឯកំ សេដ្ឋីកុលំ មង្គកុដ្ឋិយំ
នារកំ លភី” តិ។ តេ តត្ថ អគមំសុ។ អថស្ស មាតា នារកំ អលង្ករិត្វា
កិណ្ឌបិយមាទំ ទិស្វា “មនាចោ វតាយំ នារកោ” តិ គហេត្វា បកតី អាចិត្តិ។
ឥតវា “មយ្ហំ បុត្តោ” តិ អាហា។ កហំ តេ លទ្ធោតិ។ មង្គកុដ្ឋិយន្តិ។ ន តុយ្ហំ បុត្តោ,
មយ្ហំ បុត្តោតិ។ កហំ តេ លទ្ធោតិ។ មយា ទស មាសេ កុដ្ឋិយា ជារិតោ, អថ នំ
នទិយា កិណ្ឌបិយមាទំ មន្នោ គិលីតិ។ តុយ្ហំ បុត្តោ អញ្ជេន មន្នេន គិលីតោ
ភវិស្សតិ, អយំ បន មយា មង្គកុដ្ឋិយំ លទ្ធោតិ ឧភោចិ រាជកុលំ អគមំសុ។
រាជា អាហា - “អយំ ទស មាសេ កុដ្ឋិយា ជារិតត្ថា អមាតា កាតុំ ន សក្កា, មង្គ
គណ្ឌាត្ថាបិ វក្កយកនាទីនិ ពហិ កត្វា គណ្ឌាត្ថា នាម នត្ថិតិ មង្គកុដ្ឋិយំ លទ្ធត្ថា
អយម្បិ អមាតា កាតុំ ន សក្កា, នារកោ ឧភិទ្ធម្បិ កុលាទំ ទាយាទោ
ហោតុ” តិ។ តតោ បដ្ឋាយ ទ្វេចិ កុលាទិ អតិវិយ លាភគ្គយសគ្គប្បត្តានិ
អហោសុំ។ តស្ស ទ្វិហិ កុលេហិ វឡិកត្តា ពាកុលកុមារេតិ នាម កវីសុ។

តស្ស វិញ្ញាតំ បត្តស្ស ទ្វីសុចិ នគរេសុ តយោ តយោ ចាសាទេ ការេត្វា
នាជកានិ បច្ចុបដ្ឋេបេសុំ។ ឯកេកស្មី នគរេ ចត្តារោ ចត្តារោ មាសេ វសតិ។
ឯកស្មី នគរេ ចត្តារោ មាសេ វុត្តស្ស សង្ឃាជនាវាសុ មណ្ឌាបំ ការេត្វា តត្ថ នំ
សទ្ធិ នាជកេហិ អាហោបេន្តិ។ សោ សម្បត្តិ អនុភវមាទោ ចត្វហិ មាសេហិ ឥតវំ

នគរំ គប្បតិ។ តំនគរវាសិនំ នាជកានិ “ធូហិ មាសេហិ ឧបឡមគ្គំ អាគតោ
ភវិស្សតិ” តិ បច្ចុគ្គន្ធា តំ បរិវារេត្វា ធូហិ មាសេហិ អត្ថនោ នគរំ នេន្តិ, ឥតរាជ
នាជកានិ និវត្តិត្វា អត្ថនោ នគរមេវ គប្បន្តិ។ តត្ថ ចត្តារោ មាសេ វសិត្វា តេនេវ
និយាមេន បុន ឥតរំ នគរំ គប្បតិ។ វេមស្ស សម្មត្ថី អនុកវន្តស្ស អសីតិ
វស្សានិ បរិបុណ្ណានិ។

តស្មី សមយេ អម្ពាភំ ពោធិសត្តោ សព្ពញ្ញតំ បត្វា បវត្តិតវរធម្មចក្កោ
អនុក្កមេន ចារិកំ ចរមាណោ កោសម្ពី ចាបុណី, ពារាណសិន្តិ
មជ្ឈិមភាណកា។ ពាកុលោ សេដ្ឋិបិ ខោ “ធនពាលោ អាគតោ” តិ សុត្វា ពហុ
គន្ធមាលំ អាទាយ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា ធម្មកថំ សុត្វា បដិលទ្ធសធាោ បព្ពជិ។ សោ
សត្តាហមេវ បុថុជ្ឈនោ ហុត្វា អជ្ឈមេ អរុណោ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ
ចាបុណី។ អថស្ស ធូសុ នគរេសុ គិហិកាលេ បរិចារិកមាតុគាមា អត្ថនោ
កុលយរាជំ អាគន្ធា តត្ថ វេសមាណា ជីវរាជំ កត្វា បហិណ្ឌីសុ។ ខេរោ ឯកំ
អទ្ធមាសំ កោសម្ពីវាសិកេហិ បហិតំ ជីវំ ភុញ្ញតិ, ឯកំ អទ្ធមាសំ
ពារាណសិវាសិកេហិតិ។ ឯតេនេវ និយាមេន ធូសុបិ នគរេសុ យំ យំ ឧត្តមំ, តំ
តំ ខេរស្សេវ អាហារិយតិ។ ខេរស្ស អសីតិ វស្សានិ អគារមជ្ឈេ វេសន្តស្ស
ធូហិឡេហិ គន្ធបិណ្ឌំ គហេត្វា ឧបសិឡំនមត្តម្បិ កាលំ ន កោចិ អាពាធា
នាម អហោសិ។ អាសីតិមេ វេស្សេ សុខេនេវ បព្ពជំ ឧបគតោ។ បព្ពជិតស្សបិស្ស
អប្បមត្តកោបិ អាពាធា វា ចត្វហិ បច្ចយេហិ វេកល្លំ វា នាហោសិ។ សោ
បច្ឆិមេ កាលេ បរិនិព្វានសមយេបិ បុរាណគិហិសហាយកស្ស
អចេលកស្សបស្ស អត្ថនោ កាយិកចេតសិកសុខជីវនេវសេនេវ សកលំ
ពាកុលសុត្តំ (ម. និ. ៣. ២០៩ អាទយោ) កថេត្វា អនុចាធិសេសាយ
និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយិ។ វំ អជ្ឈប្បត្តិ សមុដ្ឋិតា។ សត្តា បន ខេរស្ស

ធរមានកាលយេវ ថេរេ យថា បដិចាជិយា ហំនន្តរេ ឋបេន្តោ ពាកុលត្ថេរំ
ឥមស្មី សាសនេ អប្បពាធានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេសីតិ។

សោភិតត្ថេរវត្ថុ

២២៧. បញ្ចមេ បុព្វេនិវាសំ អនុស្សវន្តានន្តិ បុព្វេ និវុត្តក្ខន្ធសន្តានំ
អនុស្សវណាសមត្ថានំ សោភិតត្ថេរោ អគ្គោតិ ឧស្សេតិ។ សោ កិរ បុព្វេនិវាសំ
អនុបដិចាជិយា អនុស្សវមាធា បញ្ច កប្បសតានិ អសញ្ញិកវេ
អចិត្តកបដិសន្ធិ នយតោ អគ្គហេសិ អាគាសេ បទំ ឧស្សេន្តោ វិយ។ តស្មា
បុព្វេនិវាសំ អនុស្សវន្តានំ អគ្គោ នាម ជាតោ។

តស្ស បញ្ចកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយម្យិ កិរ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតីនគរេ កុលគេហោ បដិសន្ធិ គណ្ហិទ្វា វយប្បត្តោ សត្តុ ធម្មទេសនំ
សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ បុព្វេនិវាសញ្ញាណាលាភីនំ ភិក្ខុនំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេន្តំ
ធិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ហំនន្តរំ បត្ថេសិ។ សោ យាវជីវំ កុសលកម្មំ កត្វា
ទេវមនុស្សសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិ,
សោភិតតោតិស្ស នាមំ អកំសុ។

សោ អបរេន សមយេន សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្វោ បព្ពជិទ្វា
វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ បត្វា បុព្វេនិវាសញ្ញាណោ ចិណ្ឌាវសី អហោសិ។ សោ
អនុបដិចាជិយា អត្ថនោ និព្ពត្តជ្ជានំ អនុស្សវន្តោ យាវ អសញ្ញិកវេ
អចិត្តកបដិសន្ធិ, តាវ បដិសន្ធិ អទ្ទស។ តតោ បរំ អន្តរេ បញ្ច កប្បសតានិ
បរត្ថី អធិស្វា អវសានេ ចុតី ធិស្វា “កី នាមេត”ន្តិ អាវជ្ជមាធា នយវសេន
“អសញ្ញិកោ ភវិស្សតី”តិ និដ្ឋំ អគមាសិ។ សត្តា ឥមំ ការណំ អជ្ឈប្បត្តិ កត្វា
ថេរំ បុព្វេនិវាសំ អនុស្សវន្តានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេសីតិ។

ឧទាហរណ៍ត្រូវវត្ថុ

២២៨. ឆដ្ឋវិនយធរានំ យទិទំ ឧទាហរណ៍ វិនយធរានំ ភិក្ខុនំ ឧទាហរណ៍ អគ្គោតិ ធន្យេតិ។ បេរោ កិរ តថាគតស្សេវ សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ ចាបុណ្ហំ។ តថាគតស្សេវ សន្តិកេ វិនយបិដកំ ឧត្តណ្ហិត្វា ភារុកច្ឆកវត្ថុំ, អដ្ឋកវត្ថុំ, (ចារា. ១៥៨) កុមារកស្សបវត្ថុនិ ឥមា និ តីណិ វត្ថុនិ សព្វញ្ញតញ្ញាលោន សន្និ សំសន្នេត្វា កថេសិ។ តស្មា វិនយធរានំ អគ្គោនាម ជាតោ។

តស្ស បញ្ញាកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ កិរេស ហំសវតិយំ កុលយេ និព្វត្តោ ឯកទិវសំ សត្តុ ធម្មកជំ សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុវិនយធរានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ បត្តេសិ។ សោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កប្បកគេហោ បដិសន្ធិ គណ្ហិ, ឧទាហរណ៍ធារកោតិស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ ឆន្ទំ ខត្តិយានំ បសាធកោ ហុត្វា តថាគតេ អនុបិយម្ហរេ វិហារន្តេ បព្ពដ្ឋត្ថាយ និក្ខមន្តេហិ តេតិ ធម្មា ខត្តិយេហិ សន្និ និក្ខមិត្វា បព្ពជិ។ តស្ស បព្ពដ្ឋាវិជានំ ចាឡិយំ (ចូឡវ. ៣៣០) អាគតមេវ។

សោ បព្ពជិត្វា ឧបសម្បន្នោ សត្តារំ កម្មជ្ជានំ កថាបេត្វា “មយ្ហំ, ភន្តេ, អរញ្ញាវាសំ អនុជាធាថា” តិ អាហា។ ភិក្ខុ តវ អរញ្ញេ វសន្តស្ស ឯកមេវ ធុរំ វឌ្ឍិស្សតិ, អម្ពាភំ បន សន្តិកេ វសន្តស្ស វិបស្សនាធុរញ្ច គន្ធុរញ្ច បរិបូរេស្សតីតិ។ បេរោ សត្តុ វចនំ សម្បជិដ្ឋិត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តោ នចិរេស្សេវ អរហត្តំ ចាបុណ្ហំ។ អថ នំ សត្តា សយមេវ សកលំ វិនយបិដកំ ឧត្តណ្ហាបេសិ។ សោ អបរភាគេ ហេដ្ឋា វុត្តានិ តីណិ វត្ថុនិ វិនិច្ឆ័និ។ សត្តា

ឯកេកស្មីវិនិច្ឆ័តេ សាធុការំ ធាតុ តយោបិ វិនិច្ឆ័យេ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា ថេរំ
វិនយធរានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

នន្ទកត្តវត្ថុ

២២៩. សត្តមេ ភិក្ខុនោវាទកានំ យទិទំ នន្ទកោតិ អយំ ហិ ថេរោ ធម្មកថំ
កថេន្តោ ឯកសមោធានេ បញ្ចា ភិក្ខុនីសតានិ អរហត្តំ ចាបេសិ។ តស្មា
ភិក្ខុនោវាទកានំ អន្តោ នាម ជាតោ។

តស្ស បញ្ចកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយញ្ញិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតីនគរេ កុលគេហោ និព្វត្តោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុណាន្តោ សត្តារំ ឯកំ
ភិក្ខុំ ភិក្ខុនោវាទកានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ វាទន្តរំ
បត្ថេសិ។ សោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ កុលគេហោ បដិសន្ធិំ គហេត្វា វយប្បត្តោ សត្តុ ធម្មទេសនំ
សុត្វា បដិលទ្ធសន្នោ សត្តុ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ
ចាបុណិ, បុព្វេនិវាសញ្ញាលោ ច ចិល្បាវសី អហោសិ។ សោ ចត្វសុ បរិសាសុ
សម្បត្តាសុ “សព្វេសំយេវ មនំ គហេត្វា កថេតុំ សក្កោតិ” តិ
ធម្មកថិកនន្ទកោ នាម ជាតោ។ តថាគតោបិ ខោ រោហិណីនទីតីវេ
ចុម្ពជកកលហោ និក្ខមិត្វា បព្ពជិតានំ បញ្ចន្តំ សាកិយកុមារសតានំ
អនភិរតិយា ឧប្បន្នាយ តេ ភិក្ខុ អាទាយ កុណាលទហំ គន្ធា
កុណាលជាតកកថាយ (ជា. ២.២០.កុណាលជាតក) នេសំ សំវិគ្គការំ ញត្វា
ចតុសច្ចកថំ កថេត្វា សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាបេសិ។ អបរភាគេ
មហាសមយសុត្តំ (ធិ. និ. ២.៣៣០ អាទយោ) កថេត្វា អគ្គជលំ អរហត្តំ
ចាបេសិ។ តេសំ ថេរានំ បុរាណទុតិយិកា “អម្ពេ ទានិ ឥធ កី ករិស្សមា” តិ
វត្វា សញ្ញាវ ឯកចិត្តា ហុត្វា មហាបជាបតី ឧបសម្ព័ន្ធមិត្វា បព្ពជ្ជំ យាចីសុ។ តាបិ

បញ្ចសតា ថេរិយា សន្តិកេ បព្ពដ្ឋញ្ចា ឧបសម្បទញ្ចា លភីសុ។ អតីតានន្តរាយ
បន ជាតិយា សញ្ញាវ តា នន្តកត្តរស្ស រាជបុត្តភារេ បិតស្ស ចាទបរិចារិកា
អហេសុំ។

តេន សមយេន សត្តា “ភិក្ខុ ភិក្ខុនិយោ ឡីវទន្ត” តិ អាហា។ ថេរោ អត្តនោ វារេ
សម្បត្ត តាសំ បុរិមភវេ អត្តនោ ចាទបរិចារិកការំ ព្រាត្វា ចិន្តេសិ - “មំ
តមស្ស ភិក្ខុនីសង្ឃស្ស មជ្ឈេ និសិទ្ធិំ ឧបមាយោ ច ការណានិ ច អាហារិត្វា ធម្មំ
កថយមាណំ ទិស្វា អញ្ញោ បុព្វេនិវាសញ្ញាណាលាភី ភិក្ខុ តមំ ការណំ
ឡីលោកេត្វា ‘អាយស្មា នន្តកោ យាវជ្ជទិវសា ឡីរោជេន វិស្សន្នេតិ,
សោភតាយមាយស្មា ឡីរោជបរិវុតោ’ តិ វត្តព្ពំ មញ្ញោយ្យា” តិ។ តស្មា សយំ
អគន្ធា អញ្ញំ ភិក្ខុំ បេសេសិ។ តា បន បញ្ចសតា ភិក្ខុនិយោ ថេរស្សេវ ឡីវទំ
បច្ឆាសីសន្តិ។ តមីនា ការណេន ភគវា “អត្តនោ វារេ សម្បត្ត អញ្ញំ អបេសេត្វា
សយមេវ គន្ធា ភិក្ខុនីសង្ឃំ ឡីវទាហី” តិ ថេរំ អាហា។ សោ សត្ត កថំ បដិពាហិតុំ
អសក្កោន្តោ អត្តនោ វារេ សម្បត្ត ចាតុទ្ទសេ ភិក្ខុនីសង្ឃស្ស ឡីវទំ ទត្វា
សញ្ញាវ តា ភិក្ខុនិយោ សឡាយតនបដិមណ្ឌិតាយ ធម្មទេសនាយ
សោតាបត្តិដលេ បតិដ្ឋាបេសិ។

តា ភិក្ខុនិយោ ថេរស្ស ធម្មទេសនាយ អត្តមនា ហុត្វា សត្ត សន្តិកំ គន្ធា
អត្តនោ បដិវិទូគុណំ អាហេថេសុំ។ សត្តា “កស្មី នុ ខោ ធម្មំ ទេសេន្តេ តមា
ភិក្ខុនិយោ ឧបរិមគ្គដលានិ ចាបុណោយ្យ” តិ អាវជ្ជេន្តោ បុន “តំយេវ នន្តកស្ស
ធម្មទេសនំ សុត្វា បញ្ចសតាបិ ឯតា អរហត្តំ ចាបុណិស្សន្តី” តិ ទិស្វា
បុនទិវសេបិ ថេរស្សេវ សន្តិកំ ធម្មស្សវនត្ថាយ បេសេសិ។ តា បុនទិវសេ ធម្មំ
សុត្វា សញ្ញាវ អរហត្តំ បត្តា។ តំទិវសំ ភគវា តាសំ ភិក្ខុនីនំ អត្តនោ សន្តិកំ
អាគតកាលេ ធម្មទេសនាយ សដលភារំ ព្រាត្វា “ហិយេវា នន្តកស្ស

ធម្មទេសនា ចាតុទ្ទសិយំ ចន្ទសទិសី អហោសិ, អដ្ឋ បន្ទសិយំ ចន្ទសទិសី"តិ
វត្វា ថេរស្ស សាធុការំ ទត្វា តទេវ ច ការណំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា ថេរំ
ភិក្ខុនោវាទកានំ អគ្គដ្ឋានេ វេបេសីតិ។

នន្ទត្ថវត្ថុ

២៣០. អដ្ឋមេ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារានន្ទិ ធនុ ឥន្ទ្រិយេសុ បិហិតទ្វារានំ
នន្ទត្ថរោ អក្កោតិ ទស្សេតិ។ កិញ្ចាបិ ហិ សត្តសាវកា អគុត្តទ្វារា នាម នត្ថិ,
នន្ទត្ថរោ បន ទសសុ ទិសាសុ យំ យំ ទិសំ ឱលោកេតុកាមោ ហោតិ, ន តំ
ចតុសម្បជញ្ញវសេន អបរិច្ឆិទ្ធិត្វា ឱលោកេតិ។ តស្មា ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារានំ
អក្កោ នាម ជាតោ។

តស្ស បញ្ញាកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយម្យិ ហិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតីនគរេ កុលគេហោ បដិសន្ធិ គហេត្វា វយប្បត្តោ សត្តុ សន្តិកេ ធម្មំ
សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារានំ អគ្គដ្ឋានេ វេបេន្តំ ទិស្វា
អធិការកម្មំ កត្វា តំ វាទន្តំ បត្តេសិ។ សោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា
ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ កបិលវត្ថុបុរេ មហាបជាបតិគោតមិយា កុច្ឆិម្ហិ
បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ អថស្ស នាមគ្គហរណិវសេ ញាតិសង្ឃំ នន្ទយន្តោ តោសេន្តោ
ជាតោតិ នន្ទកុមារោតេវ នាមំ អកំសុ។

មហាសត្តោបិ សព្វញ្ញតំ បត្វា បវត្តិតវរធម្មចក្កោ លោកានុគ្គហំ
ករោន្តោ រាជគហោតោ កបិលវត្ថុបុរំ គន្ធា បឋមទស្សនេនេវ បិតរំ
សោតាបត្តិជលេ បតិដ្ឋាបេសិ។ បុនទិវសេ បិតុ និវេសនំ គន្ធា រាហុលមាតាយ
ឱវាទំ ទត្វា សេសជនស្សបិ ធម្មំ កថេសិ។ បុនទិវសេ នន្ទកុមារស្ស
អភិសេកគេហាបវេសនអាវាហមង្គលេសុ វត្តមាទេសុ តស្ស និវេសនំ គន្ធា

កុមារ បន្ត គាហាបេត្វា បញ្ចេញដេតុវិហារភិក្ខុខោ ចាយាសិ។ នន្ទកុមារ
អភិសេកមង្គលំ ន តថា បីឡេសិ, បន្ត អាធាយ គមនកាលេ បន
ជនបទកល្យាណី ឧបវិចាសាធរគតា សីហបញ្ញវំ ឧគ្គាដេត្វា “តុវដំ ខោ,
អយ្យបុត្ត, អាគន្ធម្យាសី” តិ យំ វាចំ និច្ឆារេសិ។ តំ សុត្វា
គេហសិវតន្តរាគវសេន ឡិលោកេន្តោ បនេស សត្វិ ការវេន យថារុចិយា
និមិត្តំ គហេតុំ ឆាសត្តិ, តេនស្ស ចិត្តសន្តាថោ អហោសិ។ អថ នំ “ឥមស្មី ហំនេ
និវត្តស្សតិ, ឥមស្មី ហំនេ និវត្តស្សតី” តិ ចិន្តេន្តមេវ សត្វា វិហារំ នេត្វា
បញ្ចេសិ។ បញ្ចដិតោបិ បដិពាហិតុំ អសក្កោន្តោ តុណ្ហី អហោសិ។
បញ្ចដិតនិវសតោ បដ្ឋាយ បន ជនបទកល្យាណីយា វុត្តវចនមេវ សរតិ។
អថស្ស សា អាគន្ធា អវិទូរេ បិតាវិយ អហោសិ។ សោ អនភិវតិយា បីឡិតោ
ថោកំ ហំនំ គច្ឆតិ, តស្ស គុម្ពំ វា គច្ឆំ វា អតិក្កមន្តស្សេវ ទសពលោ បុរតោ
បិតកោវិយ អហោសិ។ សោ អគ្គិម្ហិ បក្ខិត្តំ កុក្កជបត្តំ វិយ បដិនិវត្តិត្វា
អត្ថនោ វសនដ្ឋានមេវ បរិសតិ។

សត្វា ចិន្តេសិ - “នន្តោ អតិវិយ បមត្តោ វិហារតិ, អនភិវតី វុបសមេតុំ ន
សក្កោតិ, ឯតស្ស ចិត្តនិព្វាបនំ កាតុំ វុដ្ឋតី” តិ។ តតោ នំ អាហា - “ឯហិ, នន្ទ,
នេវចារិកំ គច្ឆិស្សមា” តិ។ ភគវា កថាហំ ឥទ្ធិមន្តេហិ គន្ធាត្ថដ្ឋានំ គមិស្សមីតិ។
ត្វំ កេវលំ គមនចិត្តំ ឧប្បាទេហិ, គន្ធា បស្សិស្សសីតិ។ សោ ទសពលស្ស
អានុភាវេន តថាគតេនេវ សទ្ធិ នេវចារិកំ គន្ធា សក្កស្ស នេវរញ្ញោ និវេសនំ
ឡិលោកេត្វា បញ្ច អច្ឆរាសតានិ អទ្ទស។ សត្វា នន្ទត្ថេវំ សុភនិមិត្តវសេន តា
ឡិលោកេន្តំ ទិស្វា, “នន្ទ, ឥមា នុ ខោ អច្ឆរា មនាថា, អថ ជនបទកល្យាណី” តិ
បុច្ឆិ។ ភន្តេ, ជនបទកល្យាណី ឥមា អច្ឆរា ឧបនិធាយ កណ្តាឆាសច្ឆិកា មក្កដិ
វិយ ខាយតីតិ។ នន្ទ, ឯវុចា អច្ឆរា សមណធម្មំ ករោន្តានំ ន ទុល្លភាតិ។ សថេ
មេ, ភន្តេ ភគវា, ថាដិភោគោ ហោតិ, អហំ សមណធម្មំ ករិស្សមីតិ។ វិស្សត្តោ

ត្បូង, ឆ្នាំ, សមណធម៌ ករោហិ។ សេចក្តី សម្បជ្ជិសន្និកា កាលកិរិយា
ភិក្ខុស្សតិ, អបំ ឯតាសំ បដិលាភត្ថាយ ចាជិភោគោតិ។ ឥតិ សត្តា យថារុចិយា
នេវចារិកំ ចរិត្វា ជេតវនមេវ បច្ឆាគញ្ញា។

តតោ បដ្ឋាយ នន្តត្ថេរោ អច្ឆរាជំ ហេតុ វត្តិដ្ឋំ សមណធម៌ ករោតិ។ សត្តា
ភិក្ខុ អាណាបេសិ - “តុម្ពេ នន្តស្ស វសនដ្ឋានេ ‘ឯកោ កិរ ភិក្ខុ ធនពលំ
ចាជិភោគំ កត្វា អច្ឆរាជំ ហេតុ សមណធម៌ ករោតិ’ តិ តត្ថ តត្ថ កថេន្តា
វិចរថា” តិ។ តេ សត្ត វចនំ សម្បជ្ជិសន្និកា “ភតកោ កិរាយស្មា នន្តោ,
ឧបក្កិកោ កិរាយស្មា នន្តោ, អច្ឆរាជំ ហេតុ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតិ, ភគវា កិរស្ស
ចាជិភោគោ បញ្ចន្ធិ អច្ឆរាសតានំ បដិលាភាយ កកុជចាជិន” តិ។ ថេរស្ស
សវន្តបចារេ កថេន្តាវិចរន្តិ។ នន្តត្ថេរោ តំ កថំ សុត្វា “ឥមេ ភិក្ខុ ន អញ្ញំ
កថេន្តិ, មំ អារត្ត កថេន្តិ, អយុត្តំ មម កម្ម” តិ។ បដិសម្ពាសំ ឧប្បាទេត្វា វិបស្សនំ
វង្សេត្វា អរហត្តំ ចាបុណី។ អថស្ស អរហត្តបត្តក្ខណោយេវ អញ្ញតរា នេវតា
ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហេវេសិ, សយម្បិ ភគវា អញ្ញាសិយេវ។ បុនទិវសេ
នន្តត្ថេរោ ភគវន្តំ ឧបសម្ពាសិត្វា ឯវមាហា - “យំ មេ, ភន្តេ ភគវា, ចាជិភោគោ
បញ្ចន្ធិ អច្ឆរាសតានំ បដិលាភាយ កកុជចាជិនំ, មុញ្ញាមហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ
ឯតស្មា បដិស្សវា” តិ។ ឯវំ វត្ថុ (ឧទា. ២២) សមុដ្ឋិតំ។ សត្តា អបរភាគ
ជេតវនិហារេ វិហារន្តោ ថេវ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេសីតិ។

មហាកប្បិនត្ថេរវត្ថុ

២៣០. នវមេ ភិក្ខុឡាបិកានន្តិ ភិក្ខុ ឡាបិកានន្តំ មហាកប្បិនត្ថេរោ អគ្គោតិ
ធស្សេតិ។ អយំ កិរ ថេរោ ឯកសមោធានស្មីយេវ ធម្មកថំ កថេន្តោ
ភិក្ខុសហស្សំ អរហត្តំ ចាបេសិ។ តស្មា ភិក្ខុឡាបិកានំ អគ្គោ នាម ជាតោ។

តស៊ូ បញ្ជាក់ម្តេ អយមនុបុត្តិកថា - អយម្យិ ហិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសាវតិយំ កុលយវេ និព្វត្តិត្វា អបរកាគេ សត្តុ ធម្មកម៌ សុណាន្តោ សត្តារំ
ឯកំ ភិក្ខុំ ភិក្ខុឡិវាទកាណំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ហំនន្តរំ
បត្តេសិ។ សោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ ពារាណសិយំ កុលគេហោ បដិសន្ធិ គហេត្វា
បុរិសសហស្សស្ស គណាជេដ្ឋកោ ហុត្វា គព្ពសហស្សបដិមណ្ឌីតំ
មហាបរិវេណំ ការេសិ។ តេ សព្វេបិ ជនា យាវជីវំ កុសលំ កត្វា
កប្បិនធុចាសកំ ជេដ្ឋកំ កត្វា សបុត្តនាវា ទេវលោកេ និព្វត្តិ។ ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ
ទេវមនុស្សេសុ សំសរីសុ។

អថ អម្ពាភំ សត្តុ និព្វត្តិតោ បុរេតរមេវ អយំ កប្បិនោ បច្ចន្តទេសេ
កុក្កជវតីនគរេ រាជគេហោ បដិសន្ធិ គណ្ឌិ, សេសបុរិសា តស្មីយេវ នគរេ
អមច្ចកុលេសុ និព្វត្តិសុ។ តេសុ កប្បិនកុមារោ បិតុ អច្ចយេន ធន្តំ ឧស្សាបេត្វា
មហាកប្បិនរាជា នាម ជាតោ។ បុត្តេ កល្យាណកម្មករណាកាលេ តស្ស
យរសាមិជំ ឥត្ថិ សមាទជាតិកេ រាជកុលេ និព្វត្តិត្វា មហាកប្បិនរោញ្ញោ
អគ្គមហេសី ជាតា, អនោជាបុប្ផសធិសវណ្ណតាយ បនស្សា អនោជាទេវីត្រូវ
នាមំ អហោសិ។ មហាកប្បិនរាជាបិ សុតវិត្តកោ អហោសិ។ សោ ចាតោវ
ឧដ្ឋាយ ចត្វាហិ ធូរេហិ សីយំ ទ្វេត បេសេសិ - “យត្ថ ពហុស្សុតេ សុតជវេ
បស្សេ, តតោ និវត្តិត្វា មយ្ហំ អាហោចេថា” តិ។

តេន ខោ បន សមយេន អម្ពាភំ សត្តា លោកេ និព្វត្តិត្វា សាវត្ថិ
ឧបនិស្សាយ បដិវេសតិ។ តស្មី កាលេ សាវត្ថិនគរវាសិនោ វាលិជា សាវត្ថិយំ
ឧដ្ឋានកកណ្តំ គហេត្វា, តំ នគរំ គន្ធា, គណ្ឌំ បដិសាមេត្វា, “រាជានំ
បស្សិស្សាមា” តិ បណ្ណាការំ គហេត្វា, រាជកុលទ្វារំ គន្ធា, “រាជា ឧយ្យានំ

គតោ"តិ សុត្វា, ឧយ្យានំ គន្ធា, ទ្វារេ បិតា បដិហារកស្ស អាហេចយីសុ។ អថ
រញ្ជោ និវេទិ, តេ រាជា បក្កោសាបេត្វា និយ្យាតិ តបណ្ណាការេ វន្តិត្វា បិតេ,
“តាតា, កុតោ អាគច្ឆថា”តិ បុច្ឆិ។ សាវត្ថិតោ, ទេវាតិ។ កច្ឆិ វេ វជ្ជំ សុភិក្ខុំ,
ធម្មិកោ រាជាតិ? អាម, ទេវាតិ។ អត្ថិ បន តុម្ហាកំ ទេសេ កិញ្ចិ សាសនន្តិ? អត្ថិ
ទេវ, ន បន សក្កា ឧច្ឆិជ្ជមុខេហិ កថេតុន្តិ។ រាជា សុវណ្ណាភិជ្ជារេន ឧទកំ
នាបេសិ។ តេ មុខំ វិក្ខាលេត្វា ទសពលាភិមុខា អញ្ចលី បគ្គហេត្វា, “ទេវ,
អម្ហាកំ ទេសេ ពុទ្ធវតនំ នាម ឧប្បន្ន”ន្តិ អាហំសុ។ រញ្ជោ “ពុទ្ធវា”តិ វេនេ
សុតមត្តេយេ សកលសរីរំ ជរមាណ បីតិ ឧប្បន្និ។ គតោ “ពុទ្ធវាតិ, តាតា,
វេនថា”តិ អាហា។ ពុទ្ធវាតិ, ទេវ, វេនាមាតិ។ ឯវំ តិក្ខត្តំ វេនាបេត្វា “ពុទ្ធវាតិបទំ
អបរិមាណំ, នាស្ស សក្កា បរិមាណំ កាតុ”ន្តិ តស្មីយេវ បទេ បសន្នោ
សតសហស្សំ ទត្វា “អបរំ កី សាសន”ន្តិ បុច្ឆិ។ ទេវ ធម្មវតនំ នាម ឧប្បន្នន្តិ។
តម្បិ សុត្វា តថេវ តិក្ខត្តំ បដិញ្ចំ គហេត្វា អបរម្បិ សតសហស្សំ ទត្វា បុន
“អញ្ចំ កី សាសន”ន្តិ បុច្ឆិ។ សង្ឃវតនំ ទេវ ឧប្បន្នន្តិ។ តម្បិ សុត្វា តថេវ បដិញ្ចំ
គហេត្វា អបរម្បិ សតសហស្សំ ទត្វា ទិន្នការំ បណ្ណេ លិខិត្វា, “តាតា, ទេវិយា
សន្តិកំ គច្ឆថា”តិ បេសេសិ។ តេសុ គតេសុ អមច្ចេ បុច្ឆិ - “តាតា, ពុទ្ធវា លោកេ
ឧប្បន្នោ, តុម្ហេ កី ករិស្សថា”តិ? ទេវ តុម្ហេ កី កត្តកាមាតិ? អហំ
បព្ពជិស្សាមីតិ។ មយម្បិ បព្ពជិស្សាមាតិ។ តេ សព្វេបិ យរំ វា កុដ្ឋម្ហំ វា
អនបលោកេត្វា យេ អស្សេ អារុយ្ហ គតា តេហេវ និក្ខមីសុ។

វាលិជា អនោជា ទេវិយា សន្តិកំ គន្ធា បណ្ណំ ទស្សេសុំ។ សា តំ វាបេត្វា
“រញ្ជោ តុម្ហាកំ ពហូ កហាបណា ទិន្នា, កី តុម្ហេហិ កតំ, តាតា”តិ បុច្ឆិ។
បិយសាសនំ, ទេវិ, អានិគន្តិ។ អម្ហេបិ សក្កា, តាតា, សុណាបេតុន្តិ? សក្កា, ទេវិ,
ឧច្ឆិជ្ជមុខេហិ បន វត្ថុំ ន សក្កាតិ។ សា សុវណ្ណាភិជ្ជារេន ឧទកំ នាបេសិ។ តេ មុខំ
វិក្ខាលេត្វា រញ្ជោ អាហេចិតនិយាមេនេវ អាហេចេសុំ។ សាបិ តំ សុត្វា

ឧប្បន្នចាមោជ្ជា តេជោ នយោន ឯកកស្មី បទេ តិក្ខុតំ បដិញ្ញំ គហេត្វា
បដិញ្ញាកណ្តាយ តីណិ តីណិ កត្វា នវ សតសហស្សនិ អនាសិ។ វាណិជា
សព្វានិបិ ទ្វាទស សតសហស្សនិ លក្ខីសុ។ អថ នេ “រាជា កហំ, តាតា” តិ បុច្ឆិ។
បព្ពជិស្សមី តិ និក្ខុន្តោ, ទេវី តិ។ “តេជោ ហិ, តាតា, តុម្ពេ គប្បថា” តិ តេ
ឧយ្យោជេត្វា រញ្ញា សទ្ធិ គតានំ អមច្ឆានំ មាតុកាមេ បក្កោសាបេត្វា “តុម្ពេ
អត្ថនោ សាមិកានំ គតជ្ជានំ ជានាថ អម្មា” តិ បុច្ឆិ។ ជានាម, អយ្យេ, រញ្ញា សទ្ធិ
ឧយ្យោនក៏ឡំ គតាតិ។ អាម, អម្មា គតា, តត្ថ បន គន្ធា “ពុទ្ធា ឧប្បន្នោ, ធម្មោ
ឧប្បន្នោ, សង្ឃោ ឧប្បន្នោ” តិ សុត្វា “ទសពលស្ស សន្តិកេ បព្ពជិស្សមា” តិ
គតា, តុម្ពេ កី កិរិយាស្ស ថា តិ? តុម្ពេ បន, អយ្យេ, កី កត្តកាមាតិ? “អហំ
បព្ពជិស្សមិ, ន តេហិ វន្តវមនំ ជីវិត្តេ បបេយ្យន្តិ។ “យទិ ឯវំ, មយម្មិ
បព្ពជិស្សមា” តិ សព្វាបិ រថ យោជេត្វា និក្ខមីសុ។

រាជាបិ អមច្ឆសហស្សេហិ សទ្ធិ គត្តាតីវំ ចាបុណិ, តស្មី សមយេ គត្តា បូរា
ហោតិ។ អថ នំ ទិស្វា “អយំ គត្តា បូរា ហោតិ ចណ្ហាមច្ឆាកិណ្ណា, អម្ពេហិ ច សទ្ធិ
អាគតា ទាសា វា មនុស្សា វា នត្ថិ, យេ នោ នាវំ វា ឧឡ្ហម្បំ វា កត្វា ទទេយ្យំ។
ឯតស្ស បន សត្តុ គុណា នាម ហោជ្ជា អវីចិតោ ឧបរិ យាវ ភវត្តា បត្តជា។ សថ
ឯស សត្តា សម្មាសម្ពុទ្ធា, ឥមេសំ អស្សានំ ខុបិជ្ជានិ មា តេមេន្ទ្រ” តិ
ឧទកបិដ្ឋន អស្សេ បក្ខន្ធាបេសុំ។ ឯកស្ស អស្សស្សបិ ខុបិជ្ជមត្តំ ន តេមិ,
រាជមគ្គេន គប្បន្តាវិយ បរតីវំ បត្វា បរតោ អញ្ញំ មហានទី ចាបុណីសុ។
“ទុតិយា កិណ្ឌមា” តិ បុច្ឆិ។ និលវាហិនំ នាម គម្ពីរតោបិ បុប្ផលតោបិ
អឡ្ហយោជនមត្តា ទេវាតិ។ តត្ថ អញ្ញា សច្ចកិរិយា នត្ថិ, តាយ ឯវ
សច្ចកិរិយាយ តម្មិ អឡ្ហយោជនវិត្តាវំ នទី អតិក្ខមីសុ។ អថ តតិយំ ចន្ទភាគំ
នាម មហានទី បត្វា តម្មិ តាយ ឯវ សច្ចកិរិយាយ អតិក្ខមីសុ។

សត្តាបិ តំទិវសំ បច្ចុសសមយេ មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ លោកំ
ឡិលោកេន្តោ “អន្ធិ មហាកប្បិនោ តិយោជនសតិកំ វន្ធិំ បហាយ
អមច្ចុសហស្សបរិវារោ មម សន្តិកេ បព្ពជិតុំ អាគច្ឆតិ” តិ ទិស្វា “មយា តេសំ
បច្ចុគ្គមនំ កាតុំ យុត្ត” តិ ចាតោវ សរីរបជិជគ្គនំ កត្វា ភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ
សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បន្ទាភត្ថំ បិណ្ឌាចាតបដិក្កន្តោ សយមេវ បត្តចីវរំ
គហេត្វា អាគាសេ ឧប្បតិក្វា ចន្ទភាគាយ តិវេ តេសំ
ឧត្តរណតិត្តអភិមុខជ្ជានេ មហានិក្រោធរុក្ខោ អត្ថិ, តត្ថ បល្លង្កេន និសីទិត្វា
បរិមុខំ សតី ឧបជ្ឈបេត្វា ធឮត្តណ្ណពុទ្ធរស្មិយោ វិស្សន្នេសិ។ តេ តេន តិត្ថេន
ឧត្តរន្តា ពុទ្ធរស្មិយោ ឥតោ ចិតោ ច ជារុន្តិយោ ឡិលោកេត្វា ធនពលស្ស
បុណ្ណាចន្ទសស្សិរិកំ មុខំ ទិស្វា “យំ សត្តារំ ឧទ្ទិស្ស មយំ បព្ពជិតា, អន្ធា សោ
ឯសោ” តិ ធន្សនេនេវ និដ្ឋំ គន្ធា ទិដ្ឋជ្ជានតោ បដ្ឋាយ ឡិណមិត្វា វន្ធមាធា
អាគម្ម សត្តារំ វន្ធិសុ។ រាជា គោប្បកេសុ គហេត្វា សត្តារំ វន្ធិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ
សន្ធិ អមច្ចុសហស្សេន។ សត្តា តេសំ ធម្មកថំ កថេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ
សព្វេវ អរហត្តេ បតិដ្ឋាយ សត្តារំ បព្ពន្ធិំ យាបីសុ។ សត្តា “បុព្ពេ ឥមេ
ចីវរធានស្ស ទិន្នត្តា អត្តនោ បត្តចីវរាទិ គហេត្វាវ អាគតា” តិ សុវណ្ណាវណ្ណំ
ហត្ថំ បសារេត្វា “ឯថ ភិក្ខុវោ, ស្វាគ្ហាតោ ធម្មោ, ចរថ ព្រហ្មចរិយំ សម្មា
ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយាយា” តិ អាហា។ សាវ តេសំ អាយស្មន្តានំ បព្ពជ្ជា ច
ឧបសម្បទា ច អហោសិ, វស្សសដ្ឋិកត្តេរិយ សត្តារំ បរិវារយីសុ។

អនោជាបិ ទេវី វេសហស្សបរិវារា គន្តាតិវំ បត្វា រញ្ជោ អត្តាយ អាគតំ
នាវំ វា ឧទ្ទម្បំ វា អទិស្វា អត្តនោ ព្យត្តតាយ ចិន្តេសិ - “រាជា សច្ចកិរិយំ កត្វា
គតោ ភិវិស្សតិ, សោ បន សត្តា នកេវលំ តេសំយេវ អត្តាយ និព្ពត្តោ, សចេ
សោ សត្តា សម្មាសម្ពុទ្ធោ, អម្ពា កំ រថា មា ឧទកេ និមុដ្ឋិស្ស” តិ ឧទកេបិដ្ឋេន វេ
បក្ខន្ធាបេសិ។ រថានំ នេមិវដ្ឋិមត្តម្បិ នតេមិ។ ទុតិយនទិម្បិ តតិយនទិម្បិ

តេនេវ សច្ចការេន ឧត្តរិ។ ឧត្តរមាធា ឯវ ច និក្រោជរុក្ខមូលេ សត្តារំ អនុស។
សត្តាបិ “ឥមាសំ អត្តនោ សាមិកេ បស្សន្តំ នំ ធន្តរាគោ ឧប្បន្និត្វា មគ្គជលានំ
អន្តរាយំ ករេយ្យ, ធម្មំ សោតុំ ច ន សក្ខិស្សន្តិ” តិ។ យថា អញ្ញមញ្ញំ ន បស្សន្តិ,
តថា អកាសិ។ តា សញ្ញាបិ តិត្ថតោ ឧត្តរិត្វា ទសពលំ វន្តិត្វា និសីទីសុ។ សត្តា
តាសំ ធម្មកេមំ កថេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ សញ្ញា សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជាយ អញ្ញមញ្ញំ បស្សីសុ។ សត្តា “ឧប្បលវណ្ណា អាគច្ឆត្វ” តិ ចិន្តេសិ។ ថេរី
អាគន្ធា សញ្ញា បញ្ញាជេត្វា អាធាយ ភិក្ខុនិឧបស្សយំ គតា, សត្តា ភិក្ខុសហស្សំ
គហេត្វា អាកាសេន ជេតវំនំ អគមាសិ។

អថាយំ មហាកប្បិនត្ថេរោ អត្តនោ កិច្ចំ មត្តកប្បត្តំ ញត្វា អប្បោស្សុក្កោ
ហុត្វា ជលសមាបត្តិសុខេន វីតិនាមេន្តោ អវញ្ញគតោបិ រុក្ខមូលគតោបិ
សុញ្ញការគតោបិ “អហោ សុខំ អហោ សុខ” តិ អភិណ្ឌំ ឧទានំ ឧទានេសិ។ ភិក្ខុ
កេមំ ឧប្បាទេសុំ “កប្បិនត្ថេរោ វជ្ជសុខំ អនុស្សវន្តោ ឧទានំ ឧទានេសី” តិ។ តេ
តថាគតស្ស អាហេចេសុំ។ ភគវា “មម បុត្តោ មគ្គសុខំ ជលសុខំ អារត្ត ឧទានំ
ឧទានេសី” តិ វត្វា ធម្មបទេ ឥមំ កាថមាហា -

“ធម្មបីតិ សុខំ សេតិ, វិប្បសន្នេន ចេតសា;

អរិយប្បវេទិតេ ធម្មេ, សទា រមតិ បណ្ឌិតោ” តិ។ (ធម. ប. ៧៩);

អថេកទិវសំ សត្តា តស្ស អន្តោវាសិកភិក្ខុសហស្សំ អាមន្តេត្វា អាហា -
“កច្ឆិ វេ, ភិក្ខុវេ, អាចរិយោ ធម្មំ ទេសេតី” តិ។ ន ភគវា ទេសេតិ, អប្បោស្សុក្កោ
ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារំ អនុយុត្តោ វិហារតិ, កស្សចិ ឱវាទមត្តម្បិ ន ទេតីតិ។ សត្តា តំ
បក្កោសាបេត្វា “សច្ចំ កិរ ត្វំ, កប្បិន, អន្តោវាសិកានំ ឱវាទមត្តម្បិ ន ទេសី” តិ?
សច្ចំ ភគវាតិ។ ព្រាហ្មណ, មា ឯវំ កិរ, អន្តេ បដ្ឋាយ អន្តោវាសិកានំ ធម្មំ
ទេសេហីតិ។ “សាដុ, ភន្តេ” តិ ថេរោ សត្តុ កេមំ សិរវេន សម្បជិដ្ឋិត្វា

ឯកសមាធានេយវ សមណាសហស្សស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា សព្វេ អវហត្ថំ
ចាបេសី។ អបរភាគេ សត្តា សង្ឃមជ្ឈេ និសិន្នោ បដិចាជិយា ថេរ ឋានន្តរេសុ
ឋេបេន្តោ មហាកប្បិនត្ថេវំ ភិក្ខុឡាវាទកានំ អគ្គជ្ជានេ ឋេបេសីតិ។

សាគតត្ថេវវត្ថុ

២៣២. ធម៌មេ តេជោធាតុកុសលានន្តិ តេជោធាតុំ សមាបន្និវត្ថុំ កុសលានំ
សាគតត្ថេវា អក្កោតិ ទស្សេតិ។ អយញ្ញំ ថេរោ តេជោធាតុសមាបន្តិយា
អម្ពតិវត្តនាគស្ស តេជសា តេជំ បរិយាធិយិត្វា តំ នាគំ និព្វិសេវនំ អកាសិ។
តស្មា តេជោធាតុកុសលានំ អក្កោ នាម ជាតោ។

តស្ស បញ្ញាកម្មេ អយមនុបុព្វិកថា - អយម្បិ ហិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតិយំ កុលគេហោ បដិសន្ធិ គហេត្វា អបរភាគេ សត្តុធម្មទេសនំ
សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ តេជោធាតុកុសលានំ អគ្គជ្ជានេ ឋេបេន្តំ ទិស្វា
អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ បត្ថេសិ។ សោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា
ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តិ,
សាគតមាណវោតិស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ អបរភាគេ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា
បដិលទ្ធសន្នោ បព្ពជិត្វា អជ្ជ សមាបន្តិយោ និព្វត្តេត្វា តត្ថ វសីភាវំ ចាបុណិ។

អថេកទិវសំ សត្តា ចារិកំ ចរមាធា កោសម្ពិនគរសមីបំ អគមាសិ។ តេន
ច សមយេន នទីតិវត្ថុ ចោរាណាកនាវិកស្ស ពហូ អាគន្តកគមិកា វេរិនោ
ហុត្វា តំ ចោបេត្វា មារយីសុ។ សោ វិរុទ្ធនេ ចិត្តេន បត្តនំ បជ្ជបេត្វា តស្មីយេវ
តិវត្ថេ មហានុភាវោ នាគរាជា ហុត្វា និព្វត្តោ។ សោ វិរុទ្ធចិត្តត្តា អកាលេយេវ
វស្សាបេតិ, កាលេ បនេ នវស្សាបេតិ, សស្សានិ ន សម្មា សម្មវដ្ឋន្តិ។
សកលវដ្ឋវាសិនោ ច តស្ស វ្យបសមនត្ថំ អនុសំវច្ឆរំ ពលិកម្មំ ករោត្តិ,

វសនត្ថាយ ចស្ស ឯកំ គេហំ អកំសុ។ សត្តាបិ តេនេវ តិរត្ថន ឧត្តរិត្វា
ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ “តស្មីយេវ បទេសេ វត្ថី វសិស្សមី” តិ អគមាសិ។

អថាយំ ថេរោ “ចណ្ណោ កិរេត្ត នាគរាជា” តិ សុត្វា “ឥមំ នាគរាជានំ ទមេត្វា
និព្វិសេវនំ កត្វា សត្តុ វសនជ្ជានំ បរិយាទេតុំ វដ្តតី” តិ នាគរាជស្ស វសនជ្ជានំ
បរិសិទ្ធា បល្លង្គំ អាភុជិត្វា និសីទិ។ នាគោ កុដ្ឋិត្វា “កោនាមាយំ មុណ្ណាកោ
មយ្ហំ វសនជ្ជានំ បរិសិទ្ធា និសីទោ” តិ ជូចាយិ, ថេរោ ឧត្តរិតុំ ជូចាយិ។ នាគោ,
បដ្ឋលិ, ថេរោបិ ឧត្តរិតុំ បដ្ឋលិត្វា តស្ស តេជំ បរិយាទិយិ។ សោ “មហាឆោ
វតាយំ ភិក្ខុ” តិ ថេរស្ស ចាទមូលេ និបតិត្វា, “ភន្តេ, តុម្កាកំ សរណំ គច្ឆាមី” តិ
អាហា។ មយ្ហំ សរណាគមនកិច្ចំ នត្ថិ, ទសពលស្ស សរណំ គច្ឆាតិ។ សោ
“សាធ្វ” តិ សរណាគតោ ហុត្វា តតោ បដ្ឋាយ ន កញ្ចិវិហោបេតិ, ទេវម្មិ សម្មា
វស្សាបេតិ, សស្សានិ សម្មា សម្មជ្ឈន្តិ។

កោសម្ពិវាសិនោ “អយ្យេន កិរ សាគតេន អម្ពតិត្តកនាគោ ទមិតោ” តិ
សុត្វា សត្តុ អាគមនំ ឧទិក្ខមាណ ទសពលស្ស មហាសក្ការំ សជ្ឈយីសុ។ តេ
ទសពលស្ស មហាសក្ការំ កត្វា ធព្ពគ្គិយានំ វចនេន សព្ពគេហោសុ កាចោតិកំ
បសន្នំ បដិយាទេត្វា បុនទិវសេ សាគតត្ថេរស្ស បិណ្ណាយ ចវន្តស្ស គេហោ
គេហោ ថោកំ ថោកំ អទំសុ។ ថេរោ អបញ្ញាត្តេ សិក្ខាបទេ មនុស្សហិ
យាចិយមាណោ គេហោ គេហោ ថោកំ ថោកំ បិវិត្វា អវិទូរំ គន្ធាវ
អនាហារិកភាវេន សតី វិស្សជ្ជេត្វា សង្ការជ្ជានេ បតិ។

សត្តា កតកត្តកិច្ចោ និក្ខមន្តោ តំ ទិស្វា គាហាបេត្វា វិហារំ គន្ធា
វិគរហិត្វា សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេសិ។ សោ បុនទិវសេ សតី លភិត្វា អត្តនា
កតការណំ សុត្វា អច្ចយំ ទេសេត្វា ទសពលំ ឧមាបេត្វា ឧប្បន្នសំវេកោ
វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ ចាបុណិ។ ឯវំ វត្ថុ វិនយេ សមុជ្ជិតំ។ តំ តត្ថ

អាគតនយេនេវីត្តារតោវេទិតត្ថំ។ អបរភាគេ បនសត្តាជេតវនេ
មហាវិហារេ និសីទិត្វា បដិចាជិយា ថេរេ ឋានន្តរេសុ ឋបេន្តោ សាគតត្ថវំ
តេជោធាតុកុសលានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេសីតិ។

រាជត្ថេរវត្ថុ

២៣៣. ឯកានសមេ បដិកានេយ្យកានន្តិ សត្ត ធម្មទេសនាបដិកានស្ស
បច្ចយភូតានំ បដិកានជនកានំ ភិក្ខុនំ រាជត្ថេរោ អន្តោតិ ទស្សេតិ។ ថេរស្ស ហិ
ទិដ្ឋិសមុទាចារញ្ចា ឌុកប្បនិយសទ្ធិញ្ចា អាគម្ម ទសពលស្ស នវនវា ធម្មទេសនា
បដិកាតិ។ តស្មា ថេរោ បដិកានេយ្យកានំ អន្តោ នាម ជាតោ។

តស្ស បញ្ញាកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយម្យិ ហិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតិយំ កុលគេហោ និព្វត្តិត្វា អបរភាគេ សត្ត ធម្មទេសនំ សុណាន្តោ
សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ បដិកានេយ្យកានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា
តំ ឋានន្តរំ បត្តេសិ។ សោ យាវជីវំ តថាគតំ បរិចរិត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ រាជគហនគរេ ព្រាហ្មណកុលេ បដិសន្ធិំ គណ្ហិ,
រាជមាណវោតិស្ស នាមំ អកំសុ។

សោ មហាល្លកកាលេ អត្ថនោ បុត្តទារេន អពហុមតោ “បព្ពជិត្វា កាលំ
វីតិនាមេស្សមី”តិ វិហារំ គន្ធា ថេរេ បព្ពជ្ជំ យាចិ។ “ជិណ្ឌោ
មហាល្លកព្រាហ្មណោ”តិ នកោចិ បញ្ញាជេតុំ ឥន្ទិ។ អថេកទិវសំ ព្រាហ្មណោ
សត្ត សន្តិកំ គន្ធា បដិសន្ធារំ កត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ សត្តា តស្ស
ឧបនិស្សយសម្បត្តិ ទិស្វា កថំ សមុជ្ជាបេតុកាមោ “កី, ព្រាហ្មណ, បុត្តទារា តំ
បដិជគ្គន្តី”តិ? កុតោ, ភោ គោតម, បដិជគ្គនំ, មហាល្លកោតិ មំ ពហិ នីហរីសុ។
កី បនតេ, ព្រាហ្មណ, បព្ពជិតុំ នវដ្ឋតីតិ? កោ មំ, ភោ គោតម, បញ្ញាជេស្សតិ,

មហាល្អកកាវេន មំ ន កោចិ ឥច្ឆតីតិ។ សត្តា សាវិបុត្តត្ថេរស្ស សញ្ញំ អនាសិ។
 ថេរោ សត្តុ វេចនំ សិរសា សម្មជិដ្ឋិត្វា រាជព្រាហ្មណំ បញ្ចាដេត្វា ចិន្តេសិ -
 “សត្តា ឥមំ ព្រាហ្មណំ សាធករេន បព្ពជាថេសិ, ន ខោ មេ ឯតំ អនាធករេន
 បរិហារិតុំ វេដ្ឋតី”តិ រាជត្ថេរំ អាធាយ គាមកាវាសំ អគមាសិ។ តត្រស្ស អធុនា
 បព្ពជិតត្តា កិច្ចលាភិស្ស ថេរោ អត្តនោ បត្តំ អាវាសំ ទេតិ, អត្តនោ បត្តំ
 បណីតបិណ្ឌាចាតម្បិ តស្សេវ ទត្វា សយំ បិណ្ឌាយ ចរតិ។ រាជត្ថេរោ
 សេនាសនសប្បាយញ្ច កោជនសប្បាយញ្ច លភិត្វា សាវិបុត្តត្ថេរស្ស សន្តិកេ
 កម្មជ្ជានំ គហេត្វា នចិរស្សេវ អរហត្តំ ចាបុណី។

អថ នំ ថេរោ គហេត្វា ទសពលំ បស្សិតុំ អាគតោ។ សត្តា ជានន្តោវ បុច្ឆិ -
 “យោ តេ មយា, សាវិបុត្ត, និស្សិតកោ ទិន្នោ, កីទិសំ តស្ស, ន ឧក្កណ្ឌតី”តិ?
 ភន្តេ, សាសនេ អភិរមិតភិក្ខុ នាម ឯវុចោ ភវេយ្យាតិ។ អថាយស្មតោ
 សាវិបុត្តស្ស “សាវិបុត្តត្ថេរោ កតញ្ញុ កតវេទី”តិ សង្ឃមជ្ឈេ កថា ឧទចាទិ។ តំ
 សុត្វា សត្តា ភិក្ខុ អាមន្តេសិ - “អនច្ឆរិយំ, ភិក្ខុវេ, សាវិបុត្តស្ស ឥធានិ
 កតញ្ញុកតវេទិតា, សោ អតីតេ អហេតុកបជិសន្ធិយំ និព្ពត្តាបិ
 កតញ្ញុកតវេទីយេវ អហោសី”តិ។ កតវស្មី កាលេ ភគវាតិ?

អតីតេ, ភិក្ខុវេ, បព្ពតចាទម្ហិ បញ្ចសតមត្តា វុឡកិបុរិសា មហាអរញ្ញំ
 បរិសិត្វា ទព្ពសម្ភារេ ជិដ្ឋិត្វា មហាឧឡ្យម្បំ ពជិត្វា នទិយា ឌីតាវេន្តិ។ អថេកោ
 ហត្ថិនាកោ ឯកស្មី វិសមជ្ជានេ សោណ្ឌាយ សាខំ គណ្ណាន្តោ សាខាភង្គវេកំ
 សន្ធាវេតុំ អសក្កោន្តោ តិទិណខាណុកេ ចាទេន អវត្តាសិ, ចាទោ វិទ្ធោ,
 ទុក្ខវេទនា វត្តន្តិ។ សោ គមនំ អភិនិហារិតុំ អសក្កោន្តោ តត្ថេវ និបដ្ឋិ។ សោ
 កតិចាហាជ្ជយេន តេ វុឡកិ អត្តនោ សមីបេន គច្ឆន្តេ ទិស្វា “ឥមេ និស្សយាហំ

ជីវិត លក្ខិស្សមី” តិ តេសំ អនុបទំ អគមាសិ។ តេ និវត្តិត្វា ហត្ថិ ទិស្វា ភីតា
បលាយន្តិ។ សោ តេសំ បលាយនភារំ ព្រាត្វា អដ្ឋាសិ, បុន បិតកាលេ អនុពន្ធិ។

វឿតិ ជេដ្ឋកោ ចិន្តេសិ - “អយំ ហត្ថិ អម្ពេសុ ទិដ្ឋន្តេសុ អនុពន្ធិតិ,
បលាយន្តេសុ ទិដ្ឋតិ, ភវិស្សតិ តត្ថ ការណា” តិ។ សព្វេ តំ តំ រុក្ខំ អារុយ្ហ តស្ស
អាកមនំ បដិមា ធន្តា និសីទីសុ។ សោ តេសំ សន្តិកំ អាកន្ធា អត្តនោ ចាទំ
ធស្សេន្តោ បរិវត្តិត្វា និបដ្ឋិ។ តទា វឿតិ កំ សញ្ញា ឧទចាទិ - “គិលានភាវេន,
កោ, ឯស អាកច្ឆតិ, ន អញ្ជេន ការណេនា” តិ តស្ស សន្តិកំ គន្ធា ចាទេ
បរិដ្ឋខាណុកំ ទិស្វា “ឥមំនា ការណេន ឯស អាកតោ” តិ តិទិណាវាសិយា
ខាណុកកោ ជិយំ ឌីដិ ទត្វា ទទ្គាយ រដ្ឋយា ពន្ធិត្វា កត្តិត្វា និហរិសុ។ អថស្ស
វណមុខំ បីឡេត្វា បុព្វលោហិតំ និហរិត្វា កសាវោទកេន ជោវិត្វា អត្តនោ
ជាននភេសន្តិ មកេត្វា នបិរស្សេវ ជាសុកំ អកំសុ។

ហត្ថិនាកោ គិលានា វុដ្ឋិតោ ចិន្តេសិ - “ឥមេ មយ្ហំ ពហុបកាវា, ឥមេ មយា
និស្សាយ ជីវិតំ លទ្ធិ, មយា ឥមេសំ កតញ្ញនា កតវេទិនា ភវិតុំ វុដ្ឋតិ” តិ
អត្តនោ វសនជ្ជានំ គន្ធា សេតំ គន្ធិហត្ថិ ចោតកំ អានេសិ។ វឿតិ នោ
ហត្ថិ ចោតកំ ទិស្វា “អម្ពា កំ ហត្ថិ បុត្តម្បិ គហេត្វា អាកតោ” តិ អតិវិយ
តុដ្ឋចិត្តា អហេសុំ។ ហត្ថិនាកោ ចិន្តេសិ - “មយិ ទិដ្ឋន្តេ កំ នុ ខោ អយំ
អាកតោ” តិ មម អាកតការណំ ន ជានិស្សន្តិ” តិ បិតជ្ជានតោ បក្កាមិ។
ហត្ថិ ចោតកោ បិតុ បច្ឆតោ បច្ឆតោ អនុចាយាសិ។ ហត្ថិនាកោ តស្ស
អាកតភារំ ព្រាត្វា និវត្តនត្ថាយ សទ្ធសញ្ញំ អនាសិ។ សោ បិតុ កថំ សុត្វា
និវត្តិត្វា វឿតិ កំ សន្តិកំ គតោ។ វឿតិ នោ “ឥមំ ហត្ថិ ចោតកំ អម្ពា កំ ទាតុំ
អាកតោ ភវិស្សតិ ឯសោ” តិ ព្រាត្វា “អម្ពា កំ សន្តិកេ តយា កត្តព្ពកិច្ចំ នត្ថិ,
បិតុ សន្តិកំ យេវ គន្ធា” តិ បហិណ្ឌិសុ។ ហត្ថិនាកោ យាវតតិយំ អត្តនោ សន្តិកំ

អាគតម្បី បុន វង្សក៏នំយេវ សមីបំ បេសេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ វង្សក៏នោ
ហត្ថិចោតកំ អត្តនោ សន្តិកេ កត្វា បដិជគ្គន្តិ។ ភោជនកាលេ ឯកេកំ
ភត្តបិណ្ឌំ ទេន្តិ, ភត្តំ តស្ស យាវទត្ថំ អហោសិ។ សោ វង្សក៏ហិ អន្តោគហនេ
កោដ្ឋិតំ ទព្ពសម្ភារំ អាហារិក្ខា អដ្ឋណជ្ជានេ វាសី ករោតិ។ ឯតេនេវ និយាមេន
អញ្ញម្បី ឧបការកម្មំ ករោតិ។

សត្តា ឥមំ ការណំ អាហារិក្ខា បុព្វេបិ សារិបុត្តស្ស កតញ្ញកតវេទិការំ
ធិបេតិ។ សារិបុត្តត្ថេវេហិ តទា មហាហត្ថិ អហោសិ, អដ្ឋប្បត្តិយំ អាគតោ
ឱស្សជ្ឈវិរិយោភិក្ខុ ហត្ថិចោតកោ អហោសិ។ សំយុត្តនិកាយំ បន បត្វា
សកលំ រាជសំយុត្តំ, ធម្មបទេ ច -

“និធិនំវ បវត្តារំ, យំ បស្សេ វដ្ឋទស្សិនំ;
និគ្គយ្ហវាទី មេធាវី, តាទិសំ បណ្ឌិតំ ភវេ;
តាទិសំ ភជមានស្ស, សេយ្យោ ហោតិ ន ចាបិយោ”តិ។ (ធម. ប. ៧៦) -

តាថា ថេរស្ស ធម្មទេសនា នាម។ អបរភាគេ បន សត្តា បដិចាជិយា ថេរេ
ហំនន្តរេសុ វេបេន្តោ រាជត្ថវំ បដិភានេយ្យកានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

មោឃរាជត្ថវវត្ថុ

២៣២. ឆ្វាទសមេ លូខបីវរធរាជន្តិ លូខបីវំ ជារេន្តានំ មោឃរាជា អគ្គោតិ
ទស្សេតិ។ អយំ ហិ ថេរោ សត្តលូខំ សុត្តលូខំ រជនលូខន្តិ តិវិជេនបិ លូខេន
សមន្នាគតំ បំសុក្ខលំ ជារេសិ។ តស្មា លូខបីវរធរាជនំ អគ្គោ នាម ជាតោ។

តស្ស បញ្ញាកម្មេ អយមនុបុត្តិកថា - អយម្បី ហិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតិយំ កុលគេហោ បដិសន្ធិ គហេត្វា និព្ពត្តិ, តតោ អបរភាគេ សត្ត

ធម្មកថំ សុណនោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ លូខីវរជរាទំ អគ្គជ្ជានេ បេបេន្តំ ទិស្វា
អធិការកម្មំ កត្វា តំ ហ្មនន្តំ បត្តេសិ។ សោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា
ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ កស្សបទសពលស្ស និព្ពត្តិតោ បុរេតរមេវ
កជ្ជវាហននគរេ អមច្ចគេហេ បដិសន្ធិំ គណ្ហិ។ អបរភាគេ វយប្បត្តោ
កជ្ជវាហនរាជានំ ឧបជ្ជហន្តោ អមច្ចជ្ជានំ លភិ។

តស្មី កាលេ កស្សបទសពលេ លោកេ ឧប្បន្និ។ កជ្ជវាហនរាជា “ពុទ្ធោ
កិរ លោកេ ឧប្បន្នោ” តិ សុត្វា តំ បក្កោសាបេត្វា អាហា - “តាត, ពុទ្ធោ កិរ
លោកេ ឧប្បន្នោ, ឥមំ បច្ចន្តនគរំ ឯកប្បហារេនេវ ឧភោហិ អម្ពេហិ តុច្ឆំ កាតុំ
ន សក្កា, តុំ តាវ មជ្ឈិមទេសំ គន្ធា ពុទ្ធស្ស ឧប្បន្នការំ ព្រាត្វា ទសពលំ ឥមំ
នគរំ អានេហិ” តិ បុរិសសហស្សេន សន្ធិំ បេសេសិ។ សោ អនុបុព្វេន សត្ត
សន្តិកំ គន្ធា ធម្មកថំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធោ តត្ថេវ បព្ពជិត្វាវីសតិ
វស្សសហស្សានិ សមណធម្មំ អកាសិ។ តេន សន្ធិំ គតបុរិសា បន សព្ពេហិ
និវត្តិត្វា បុន រញ្ជោ សន្តិកំ អាគតា។

អយំ ថេរោ បរិបុណ្ណាសីលោ កាលំ កត្វា ឯកំ ពុទ្ធន្តំ ទេវមនុស្សេសុ
សំសរន្តោ អម្ពាភំ ទសពលស្ស និព្ពត្តិតោ បុរេតរមេវ សាវត្ថិយំ
ព្រាហ្មណកុលេ បដិសន្ធិំ គណ្ហិ, មោយរាជមាណវោតិស្ស នាមំ អកំសុ។
កជ្ជវាហនរាជាបិ កស្សបស្ស ភគវតោ អធិការកម្មំ កត្វា ឯកំ ពុទ្ធន្តំ
សបរិវារេ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា អម្ពាភំ ទសពលស្ស និព្ពត្តិតោ
បុរេតរមេវ សាវត្ថិយំ បុរោហិតគេហេ បដិសន្ធិំ គណ្ហិ, ពារិមាណវោតិស្ស
នាមំ អកំសុ។ សោ អបរេន សមយេន តយោ វេទេ ឧគ្គណ្ហិត្វា សោឡសន្តំ
មាណវកសហស្សានំ សិប្បំ វាចេន្តោ ចរតិ។ អថស្ស បសេនទិកោសលរញ្ជោ

កាលេ បិតុ អច្ឆយេន បុរោហិតជ្ជានំ អទំសុ។ តទា អយម្បិ មោយរាជមាណវោ
ពារិព្រាហ្មណស្ស សន្តិកេ សិប្បំ គណ្ហាតិ។

អថេកទិវសំ ពារិព្រាហ្មណោ រហោគតោ អត្ថនោ សិប្ប សារំ
ឡិលោកេន្តោ សម្បរាយិកំ សារំ អទិស្វា “ឯកំ បព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា សម្បរាយិកំ
គវេសេស្សមី”តិ កោសលរាជានំ ឧបសង្កមិត្វា អត្ថនោ បព្ពដ្ឋំ អនុជាតាបេសិ។
សោ តេន អនុញ្ញាតោ សោឡសហិ មាណវកសហស្សេហិ បរិវុតោ
បព្ពដ្ឋត្ថាយ និក្ខមិ។ កោសលរាជាបិ តេន សទ្ធិយេវ ឯកំ អមច្ចំ
កហាបណាសហស្សំ ទត្វា បេសេសិ - “យស្មី ហ្មនេ អាចរិយោ បព្ពជតិ,
តត្រស្ស វសនជ្ជានំ គហេត្វា ទេថា”តិ។ ពារិព្រាហ្មណោ ជាសុកជ្ជានំ
ឡិលោកេន្តោ មជ្ឈិមទេសតោ បជិក្កម្ម អស្សករញ្ញោ ច មុឡ្ហករញ្ញោ ច
សីមន្តវេ គោធាវិតីវេ អត្ថនោ វសនជ្ជានំ កាវេសិ។

អថេកោ បុរិសោ ជជិលានំ ទស្សនាយ គតោ តេសំ សន្តកេ ភូមិជ្ជានេ
តេហិ អនុញ្ញាតោ អត្ថនោ វសនជ្ជានំ អកាសិ។ តេន កតំ ទិស្វា អបរំ
កុលសតំ គេហសតំ កាវេសិ។ តេ សព្វេបិ សន្និបតិត្វា “មយំ អយ្យានំ សន្តកេ
ភូមិភាគេ វសាម, មុធា វសិតុំ ន ការណំ, សុខវាសំ វោ ទស្សមា”តិ ឯកេកោ
ឯកេកំ កហាបណំ ពារិព្រាហ្មណស្ស វសនជ្ជានេ ឋបេសិ។ សព្វេហិបិ
អាភតកហាបណា សតសហស្សមត្តា អហេសុំ។ ពារិព្រាហ្មណោ “កិមត្ថំ
ឯតេ អាភតា”តិ អាហា។ សុខវាសនានត្ថាយ, គន្តេតិ។ សចាហំ
ហិរញ្ញសុវណ្ណាន អត្ថិកោ អស្សំ, អហំ មហន្តំ ធនរាសី បហាយ ន បព្ពជេយ្យំ។
តុម្ហាកំ កហាបណោ គណ្ហិត្វា គន្ធហាតិ។ អម្ពេហិ អយ្យស្ស បរិច្ចត្ថំ ន បុន
គណ្ហាម, អនុសំវេន្តំ បន ឯតេនេវ និយាមេន អាហរិស្សាម, ឥមេ គហេត្វា
អយ្យេ ធានំ ទេត្វតិ។ ព្រាហ្មណោ អធិវាសេត្វា

កបណាធ្វើកវណ្ឌិត្តកយាចកាន់ ទានមុខេ និយ្យតេសិ។ តស្ស អបរាបរំ
ធាយកតារោ សកលជម្ពុជីបេ បញ្ញាយិត្ត។

តតោ កាលិផ្ករដ្ឋេ ធុន្ទិវិដ្ឋេ នាម គាមេ ជូជកព្រាហ្មណស្ស វំសេ
ជាតព្រាហ្មណស្ស ព្រាហ្មណី ឧដ្ឋាយ សមុដ្ឋាយ ព្រាហ្មណំ ចោទេតិ - “ពារីវិ,
កិរ ទានំ ទេតិ, គន្ធា តតោ ហិរញ្ញសុវណ្ណំ អាហារា”តិ។ សោ តាយ
ចោទិយមាឆោ សណ្ណាតុំ អសក្កោន្តោ ពារីស្ស សន្តិកំ គប្បមាឆោ ពារីម្ហិ ទានំ
ទត្វា បណ្ណាសាលំ បរិសិទ្ធា និបទ្ធិទ្ធា ទានំ អនុស្សរមាទេ គតោ។ គន្ធា ច “ទានំ
មេ, ព្រាហ្មណ, ទេហិ, ទានំ មេ, ព្រាហ្មណ, ទេហិ”តិ អាហា។ អកាលេ ត្វំ,
ព្រាហ្មណ, អាគតោ, សម្បត្តយាចកានំ មេ ទិដ្ឋំ, ឥទានិ កហាបណំ នត្តិតិ។ ន
មយ្ហំ, ព្រាហ្មណ, ពហូហិ កហាបណេហិ អត្ថោ, តវ ឯត្ថកំ ទានំ ទទន្តស្ស ន
សក្កា កហាបណេហិ វិនា ភវិតុំ, មយ្ហំ បញ្ច កហាបណាសតានិ ទេហិតិ។
ព្រាហ្មណ, បញ្ចបិ សតានិ នត្តិ, បុន ទានកាលេ សម្បត្តេ លភិស្សសីតិ។ កី
បនាហំ តវ ទានកាលេ អាគមិស្សមីតិ? ពារីព្រាហ្មណស្ស បណ្ណាសាលធារេ
វាលុកំ ដូបំ កត្វា សមន្តតោ រត្តវណ្ណានិ បុច្ឆានិ វិកិរិត្វា មន្តំ ជប្បន្តោ វិយ ឡិដ្ឋេ
ចាលេត្វា ចាលេត្វា “មុទ្ធា ជលតុ សត្តជា”តិ វទិតិ។

ពារីព្រាហ្មណេ ចិន្តេសិ - “អយំ មហាតថោ តបចារំ គណ្ហិត្វា
ចរណព្រាហ្មណកោ មយ្ហំ សត្តទិវសមត្ថកេ ‘សត្តជា មុទ្ធា ជាលត្វ’តិ វទិតិ,
មយ្ហញ្ច ឥមស្ស ធាតញ្ញានិ បញ្ច កហាបណាសតានិ នត្តិ, ឯកំសេន មំ ឯស
យាតេស្សតី”តិ។ ឯវំ តស្មី សោកសល្លសមប្បិទេ និបន្នេ រត្តិភាគសមនន្តរេ
អនន្តរត្តភារេ ពារីស្ស មាតា ទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ សា បុត្តស្ស
សោកសល្លសមប្បិទេ ធិស្វា អាគន្ធា អាហា - “តាត, ឯស មុទ្ធា វា មុទ្ធាជាលនំ
វា ន ជាធាតិ, ត្វម្បិ លោកេ ពុទ្ធានំ ឧប្បន្នភារំ ន ជាធាសិ។ សចេ តេ សំសយោ

អត្ថិ, សត្វ សន្តិកំ គន្ធា បុប្ផ, សោតេ ឯតំ ការណំ កថេស្សតី” តិ។ ព្រាហ្មណោ
នេវតាយ កថំ សុតកាលតោ បដ្ឋាយ អស្សសំលភិទ្ធា បុនទិវសេ ឧដ្ឋិតេ
អរុណោ សញ្ញេវ អន្តេវាសិកេ បក្កោសិទ្ធា, “តាតា, ពុទ្ធា កិរ លោកេ ឧប្បន្នោ,
តុម្ហេ សីយំ គន្ធា ពុទ្ធា វា នោ វា” តិ ព្យាទ្ធា អាគន្ធា មយ្ហំ អាហោចេថ, អហំ សត្វ
សន្តិកំ គមិស្សមិ។ អបិច ខោ បន មយ្ហំ មហាល្អកកាវេន ជីវិតន្តរាយោ
ទុដ្ឋានោ, តុម្ហេ តស្ស សន្តិកំ គន្ធា ឥមិនា ច ឥមិនា ច និយាមេន បញ្ចោ
បុប្ផថា” តិ មុទ្ធជាលនបញ្ចំ នាម អភិសន្ធិវិទ្ធា អនាសិ។

តតោ ចិន្តេសិ - “សព្វេ ឥមេ មាណវា បណ្ឌិតា, សត្វ ធម្មកថំ សុទ្ធា
អត្តនោ កិច្ចេ មត្តកំ បត្តេ បុន មយ្ហំ សន្តិកំ អាគច្ឆេយ្យំ វា នោ វា” តិ។ អថ
អត្តនោ ភាគិនេយ្យស្ស អជិតមាណាវស្ស នាម សញ្ញំ អនាសិ - “ត្វំ បន
ឯកន្តេនេវ មម សន្តិកំ អាគន្ធា អរហសិ, តយា បដិលទ្ធកុណំ អាគន្ធា មយ្ហំ
កថេយ្យាសី” តិ។ អថ តេ សោឡសសហស្សជដិលា អជិតមាណាវំ ជេដ្ឋកំ
កត្វា សោឡសហិ ជេដ្ឋន្តេវាសិកេហិ សទ្ធិ “សត្តារំ បញ្ចំ បុច្ឆិស្សមា” តិ ចារិកំ
ចរន្តា គតគតដ្ឋានេ, “អយ្យា, កហំ គប្បថ, កហំ គប្បថា” តិ បុច្ឆិតា
“ទសពលស្ស សន្តិកំ បញ្ចំ បុច្ឆិតុំ គច្ឆាមា” តិ កោដិតោ បដ្ឋាយ បរិសំ
សំកឡន្តា អនេកយោជនសតំ មគ្គំ គតា។ សត្តា “តេសំ អាគមនទិវសេ
អញ្ញាស្ស ឱកាសោ ន ភវិស្សតិ, ឥទំ ឥមិស្ស បរិសាយ អនុច្ឆិកដ្ឋាន” តិ គន្ធា
ចាសាណាចេតិយេ បិដ្ឋិចាសាលោ និសីទិ។ សោ អជិតមាណាវោបិ សបរិសោ តំ
បិដ្ឋិចាសាលំ អារុយ្ហ សត្វ សរីរសម្បត្តិ ទិស្វា “អយំ បុរិសោ ឥមស្មី លោកេ
វិវជ្ជនោ ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ អត្តនោ អាចរិយេន បហិតេ បញ្ចោ មនសា
បុប្ផន្តោវ គតោ។

តំទីវសំ តស្មី ហ្នំនេ សម្បត្តិបរិសា ធ្វានសយោជនិកា អហោសិ។ តេសំ
សោឡសន្នំ អន្តោវាសិកានំ អន្តរេ មោយរាជមាណវោ “អហំ សព្វេហិ
បណ្ឌិតតរោ” តិ មានត្ថធា, តស្ស ឯតទហោសិ - “អយំ អជិតមាណវោ
សព្វេសំ ជេដ្ឋកោ, ឯតស្ស បឋមតរំ មម បញ្ចំ បុច្ឆិតុំ ន យុត្ត” ត្ថិ។ តស្ស
លង្ហាយន្តោ បឋមតរំ បញ្ចំ អបុច្ឆិតា តេន បុច្ឆិតេ ទុតិយោ ហុត្វា សត្តារំ បញ្ចំ
បុច្ឆិ។ សត្តា “មានត្ថធា មោយរាជមាណវោ, ន តាវស្ស ញាណំ បរិចាកំ គច្ឆតិ,
អស្ស មាណំ និវាទិតុំ វដ្តតិ” តិ ចិន្តេត្វា អាហា - “តិដ្ឋ ត្វំ, មោយរាជ, អញ្ជោ តាវ
បញ្ជោ បុច្ឆន្ត” តិ។ សោ សត្តុ សន្តិកា អបសាទំ លភិត្វា ចិន្តេសិ - “អហំ ឯត្តកំ
កាលំ មយា បណ្ឌិតតរោ នាម នត្ថិតិ វិចរាមិ, ពុទ្ធា ច នាម អជានិត្វា ន
កថេន្តិ។ សត្តារា មម បុច្ឆាយ ទោសោ ធិដ្ឋា ភវិស្សតិ” តិ តុណ្ហិ អហោសិ។ សោ
អជ្ជហិ ជនេហិ បដិចាជិយា បញ្ជោ បុច្ឆិតេ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តោ នវមោ
ហុត្វា បុន ឧដ្ឋាសិ។ បុនបិ នំ សត្តា អបសាទេសិ។

សោ បុនបិ តុណ្ហិ ហុត្វា “សដ្ឋនវកោ ធានិ ភវិតុំ ន សក្ខិស្សមិ” តិ
បញ្ចានសមោ ហុត្វា បញ្ចំ បុច្ឆិ។ អថ សត្តា ញាណស្ស បរិចាកភាវំ ញាត្វា បញ្ចំ
កថេសិ។ សោ ទេសនាបរិយោសានេ អត្តនោ បរិវារេន ជជិលសហស្សេន សទ្ធិ
អរហត្តំ ចាបុណិ។ ឥមិនាវ និយាមេន សេសានិបិ បន្ទរស ជជិលសហស្សានិ
អរហត្តំ ចាបុណីសុ។ សព្វេហិ ឥទ្ធិមយបត្តចីវរធរា ឯហិភិក្ខុវ អហោសុំ។
សេសជនា បន ន កថិយន្តិ។ អយំ មោយរាជត្ថរោ តតោ បដ្ឋាយ តិហិ លូឡេហិ
សមន្មាគតំ ចីវរំ ធារេតិ។ ឯវំ ចារាយនេ (សុ. និ. ៩៨២ អាទយោ) វត្ថុ សមុដ្ឋិតំ។
សត្តា បន អបរកាគេ ជេតវនេ និសិន្នោ ថេរេ បដិចាជិយា ហ្នំនេន្តរេសុ ឋេបេន្តោ
មោយរាជត្ថរំ ឥមស្មី សាសនេ លូឡេចីវរធរានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋេបេន្តោ “ឯតទគ្គំ,
ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ លូឡេចីវរធរានំ យទិទំ មោយរាជ” តិ អាហា។

ចតុត្ថវគ្គវណ្ណានា។

ឯកចត្តាលីសសុត្តមត្ថាយ ថេរចាឡិយា វណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៤. ឯតទគ្គវគ្គោ

(១៤) ៥. បញ្ចមឯតទគ្គវគ្គោ

មហាបជាបតិគោតមីថេរីវត្ថុ

២៣៥. ថេរចាឡិយា បឋមេ យទិទំ មហាបជាបតិគោតមីតិ
មហាបជាបតិគោតមី ថេរី វត្ថុញ្ញំ អគ្គតិ ទស្សតិ។

តស្សា បញ្ចកម្មេ បន អយមនុបុត្តិកថា - អយំ កិរ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតិយំ កុលគេហោ បដិសន្ធិ គណ្ហិត្វា អបរេន សមយេន សត្តុ ធម្មទេសនំ
សុណាន្តិ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុនី វត្ថុញ្ញំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា
តំ ឋានន្តរំ បត្តេសិ។ សា យាវជីវំ ធានំ ទត្វា សីលំ វត្តិត្វា តតោ ចុតោ
ទេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា បន ឯកស្មី ពុទ្ធន្តរេ ទេវលោកតោ ចរិត្វា ពារាណសិយំ
បញ្ចន្តំ ធាសិសតានំ ជេដ្ឋកធាសិ ហុត្វា និព្ពត្តិ។ អថ វស្សបនាយិកសមយេ
បញ្ច បច្ឆេកពុទ្ធា នន្ទមូលកបញ្ញារតោ ឥសិបតនេ ឌីតិវត្វា នគរេ បិណ្ឌាយ
ចរិត្វា ឥសិបតនមេវ គន្ធា “វស្សបនាយិកកុជិយា អត្ថាយ ហត្ថកម្មំ
យាចិស្សាមា”តិ ចិន្តេសុំ។ កស្មា? វស្សំ ឧបគច្ឆន្តេន ហិ ឆាលកបដិបទំ
បដិបន្នេនាបិ បញ្ចន្តំ ធនធានំ អញ្ញាតរេន ធននេន ធន្នេ សទ្វារពទ្ធេ សេនាសនេ
ឧបគន្តព្ភំ។ វុត្តញ្ញោតំ “ន, ភិក្ខុវេ, អសេនាសនិកេន វស្សំ ឧបគន្តព្ភំ, យោ
ឧបគច្ឆេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា”តិ (មហាវ. ២០៤)។ តស្មា វស្សកាលេ ឧបកដ្ឋេ
សចេ សេនាសនំ លភតិ, ឥច្ឆេតំ កុសលំ។ នោ ចេ លភតិ, ហត្ថកម្មំ

បរិយេសិត្យាបិ កាតតំ។ ហត្ថកម្មំ អលកន្តេន សាមម្បិ កាតតំ, ន ត្រូវ
អសេនាសនិកេន វស្សំ ឧបគន្តតំ។ អយមនុធម្មតា។ តស្មា តេ បច្ចេកពុទ្ធា
“ហត្ថកម្មំ យាចិស្សាមា” តិ ថីវំ ចារុបិត្យា សាយន្តសមយេ នគរំ បរិសិត្យា
សេដ្ឋិស្ស យរទ្ធាវេ អដ្ឋសុ។ ដេដ្ឋកធាសី កុដំ គហេត្វា ឧទកតិភ្នំ គច្ឆន្តិ
បច្ចេកពុទ្ធនគរំ បរិសន្តេ អទ្ធីសុ។ សេដ្ឋិ តេសំ អាគតការណំ សុត្វា “អម្ពាភំ
ឌីកាសោ នត្ថិ, គច្ឆន្តិ” តិ អាហា។

អថ តេ នគរា និក្ខន្តេ ដេដ្ឋកធាសី កុដំ គហេត្វា បរិសន្តិ ទិស្វា កុដំ
ឌីតាវេត្វា វដ្ឋិត្វា ឌីនមិត្វា មុខំ ឌីក្ខិបិត្វា, “អយ្យា, នគរំ បរិជ្ជមត្តាវ និក្ខន្តា, កី នុ
ខោ” តិ បុច្ឆិ។ វស្សបនាយិកកុដិយា ហត្ថកម្មំ យាចិតុំ អាគតម្ពាតិ។ លទ្ធិ,
ភន្តេតិ? នលទ្ធិ ឧបាសិកេតិ។ កី បនេសា កុដិ ឥស្សវេហោវ កាតត្តា, ឧទាហុ
ឧគ្គតេហិបិ សក្កា កាតុន្តិ? យេន កេនចិ សក្កា កាតុន្តិ។ សាធុ, ភន្តេ, មយំ
ករិស្សាម, ស្មេ មយំ ភិក្ខុំ គណ្ណាថាតិ និមន្តេត្វា បុន កុដំ គហេត្វា
អាគមនតិ ត្ថមគ្គេ ឫត្វា អាគតាគតា អវសេសធាសិយោ “ឯត្ថវ ហោថា” តិ
វត្វា សព្ពាសំ អាគតកាលេ អាហា - “អម្ពា, កី និច្ចមេវ បរស្ស ធាសិកម្មំ
ករិស្សេ, ឧទាហុ ធាសិការតោ មុច្ឆិតុំ ឥច្ឆថា” តិ។ អន្លេវ មុច្ឆិតុំ ឥច្ឆាម,
អយ្យេតិ។ យទិ ឯវំ, មយា បច្ចេកពុទ្ធា ហត្ថកម្មំ អលកន្តា ស្វាតនាយ
និមន្តិតា, តុម្ពាភំ សាមិកេហិ ឯកធិវសំ ហត្ថកម្មំ ធាបេថាតិ។ តា “សាធ្វ” តិ
សម្បជិច្ឆិត្វា សាយំ អជិវតោ អាគតកាលេ សាមិកានំ អាហោចេសុំ។ តេ
“សាធ្វ” តិ ដេដ្ឋកធាសស្ស គេហាទ្ធាវេ សន្និបតីសុ។

អថ នេ ដេដ្ឋកធាសី “ស្មេ, តាតា, បច្ចេកពុទ្ធានំ ហត្ថកម្មំ ទេថា” តិ
អានិសំសំ អាចិត្តិត្វា យេបិ ន កាតុកាមា, តេ កាឡេន ឌីវាទេន តន្តេត្វា
សព្ពេបិ សម្បជិច្ឆាបេសិ។ សា បុនធិវសេ បច្ចេកពុទ្ធានំ ភត្តំ ទត្វា សព្ពេសំ

ធានាបុត្តានំ សញ្ញំ អធាសិ។ តេ តាវនេវ អរញ្ញំ បរិសិទ្ធា ធិត្ថសម្ភារេ
សមោធានេត្វា សតំ សតំ ហុត្វា ឯកេកំ កុដិ ចង្គមនាទិបរិវារំ កត្វា
មញ្ចបីបទានីយ-បរិភោជនីយាទីនិ បរេត្វា បច្ចេកពុទ្ធានំ តេមាសំ តត្ថេវ
វសនត្ថាយ បដិញ្ញំ ការេត្វា វារភិក្ខុំ បដ្ឋបេសុំ។ យា អត្ថនោ វារទិវសេ ន
សក្កោតិ, តស្ស ជេដ្ឋកធាសី សកគេហតោ និហរិត្វា ទេតិ។ ឯវំ តេមាសំ
បដិជគ្គិត្វា ជេដ្ឋកធាសី ឯកេកំ ធាសី ឯកេកំ សាជកំ សង្ខាបេសិ, បញ្ច
ចូលសាជកសតានិ អហេសុំ។ តានិ បរិវត្តាបេត្វា បញ្ចន្នំ បច្ចេកពុទ្ធានំ
តិច្ឆិវរាទិ កត្វា អធាសិ។ បច្ចេកពុទ្ធា តាសំ បស្សន្តីនំយេវ អាគាសេន
គន្ធមាទនបព្ពតំ អគម៌សុ។

តាបិ សញ្ញា យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តិសុ។ តាសុ ជេដ្ឋិកា
តតោ ចរិត្វា ពារាណសិយា អរិទ្ធវេ បេសការគាមេ បេសការជេដ្ឋកស្ស
គេហេ និព្ពត្តិ។ អថេកទិវសំ បទុមវតិយា បុត្តា បញ្ចសតា បច្ចេកពុទ្ធា
ពារាណសិវញ្ញា និមន្តិតា រាជទ្វារំ អាគន្ធា កញ្ចំ ឌីលោកេន្តម្បិ អទិស្វា និវត្តិត្វា
នគរទ្វារេន និក្ខមិត្វា តំ បេសការគាមំ អគម៌សុ។ សា ឥត្ថិ បច្ចេកពុទ្ធបិ ទិស្វា
សម្បិយាយមាណា សព្វេ វន្តិត្វា ភិក្ខុំ អធាសិ។ តេ ភត្តកិច្ចំ កត្វា គន្ធមាទនមេវ
អគម៌សុ។

សាបិ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តិ អម្ពាភំ សត្ត
និព្ពត្តិតោ បុរេតរមេវ ទេវទហនគរេ មហាសុប្បពុទ្ធស្ស គេហេ បដិសន្ធិ គណ្ហិ,
គោតមីតិស្ស ឆាមំ អកំសុ។ មហាមាយាយ កនិជ្ជភគិនី ហោតិ។
មន្តជ្ឈាយកា ព្រាហ្មណា លក្ខណានិ បរិគ្គណ្ហាត្ថា “ឥមាសំ ទិន្នម្បិ កុច្ឆិយំ
វសិតទារកា ចក្កវត្តិនោ ភរិស្សន្តី” តិ ព្យាករីសុ។ សុទ្ធាទនមហារាជា
វយប្បត្តកាលេ តា ទ្វេបិ មជ្ឈលំ កត្វា អត្ថនោ យំ អានេសិ។ អបរភាគ

អម្បាកំ ពោធិសត្តោ តុសិតបុរា ចរិត្វា មហាមាយាយ ទេវិយា កុដ្ឋិយំ បដិសន្ធិ
គណ្ហិ។ មហាមាយា តស្ស ជាតទិវសតោ សត្តមេ ទិវសេ កាលំ កត្វា
តុសិតបុរេ និព្ពត្តិ។ សុទ្ធាធនមហារាជា មហាសត្តស្ស មាតុដ្ឋំ
មហាបជាបតិគោតមី អគ្គមហេសិដ្ឋានេ វេបេសិ។ តស្មី កាលេ នន្ទកុមារោ
ជាតោ។ អយំ មហាបជាបតិ នន្ទកុមារំ ធាតិនំ ទត្វា សយំ ពោធិសត្តំ បរិហរិ។

អបរេន សមយេន ពោធិសត្តោ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិត្វា សព្ពញ្ញុតំ បត្វា
លោកានុគ្គហំ ករោន្តោ អនុក្កមេន កបិលវត្ថុំ បត្វា នគរំ បិណ្ឌរាយ ចារិសិ។
អថស្ស បិតា សុទ្ធាធនមហារាជា អន្តរិវិទិយំយេវ ធម្មកថំ សុត្វា សោតាបន្នោ
អហោសិ។ អថ ទុតិយទិវសេ នន្នោ បព្ពជិ, សត្តមេ ទិវសេ រាហុលោ។ សត្តា
អបរេន សមយេន វេសាលី ឧបនិស្សរាយ ក្ខជាតារសាលាយំ វិហរតិ។ តស្មី
សមយេ សុទ្ធាធនមហារាជា សេតច្ឆត្តស្ស ហេដ្ឋា អរហត្តំ សច្ចិកត្វា
បរិនិព្វាយិ។ តទា មហាបជាបតិគោតមី បព្ពជ្ជាយ ចិត្តំ ឧប្បទេសិ។ តតោ
រោហិណ្ឌនទីតិវេ កលហរិវាទសុត្តបរិយោសានេ (សុ. និ. ៨៦៨ អាទយោ)
និក្ខមិត្វា បព្ពជិតានំ បញ្ចន្ធី កុមារសតានំ ចាទបរិចារិកា សញ្ញាវ ឯកចិត្តា
ហុត្វា “មហាបជាបតិយា សន្តិកំ គន្ធា សញ្ញាវ សត្តុ សន្តិកេ បព្ពជិស្សរាមា” តិ
មហាបជាបតី ជេដ្ឋិកំ កត្វា សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា បព្ពជិតុកាមា អហោសុំ។
អយញ្ច មហាបជាបតិ បឋមមេវ ឯកវារំ សត្តារំ បព្ពជ្ជំ យាចមាធា ឆាលត្ថ,
តស្មា កប្បកំ បក្កោសាបេត្វា កេសេ ជិន្នាបេត្វា កាសាយានិ អន្ធាទេត្វា
សញ្ញា តា សាកិយានិយោ អាធាយ វេសាលី គន្ធា អានន្តត្ថេវេន ទសពាលំ
យាចាបេត្វា អដ្ឋហិ គរុធម្មហិ បព្ពជ្ជញ្ច ឧបសម្មទញ្ច អលត្ថ។ ឥតរា បន
សញ្ញាបិ ឯកតោវ ឧបសម្មន្នា អហោសុំ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្តារតោ បនេតំ
វត្ថុ ចាឡិយំ (ចូឡវ. ៤០២ អាទយោ) អាគតមេវ។

ឯវំ ឧបសម្បជ្ជា បន មហាបជាបតិ សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា អភិវាទេត្វា
ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ, អថស្សា សត្តា ធម្មំ ទេសេសិ។ សា សត្តុ សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ
គហេត្វា អរហត្តំ ចាបុណី។ សេសា បញ្ចសតា ភិក្ខុនិយោ
នន្ទកោវាទសុត្តបរិយោសានេ (ម. និ. ៣.៣៩៨ អាទយោ) អរហត្តំ ចាបុណីសុ។
ឯវំ មេតំ វត្ថុ សមុជ្ជិតំ។ អបរកាកេ សត្តា ជេតវនេ និសិន្នោ ភិក្ខុនិយោ ឋានន្តរេ
ឋបេន្តោ មហាបជាបតិ វត្តញ្ញំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេសីតិ។

ខេមាថេវីវត្ថុ

២៣៦. ឧតិយេ ខេមាតិ ឯវំនាមិកា ភិក្ខុនី។ ឥតោ បដ្ឋាយ ច បនស្សា
បញ្ចកម្មេ អយមនុបុត្តិកជាតិ អវត្វា សព្ពត្ត អភិនិហារំ អាទិ កត្វា វត្តព្ភមេវ
វក្ខាម។

អតីតេ កិវ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតិយំ អយំ បរបរិយាបន្នា ហុត្វា
និព្ពត្តិ។ អថេកទិវសំ តស្ស ភគវតោ អគ្គសាវិកំ សុជាតត្ថេវី នាម បិណ្ឌាយ
ចរន្តំ ទិស្វា តយោ មោទកេ ទត្វា តំទិវសមេវ អត្តនោ កេសេ វិស្សជ្ជេត្វា
ថេរិយា ទានំ ទត្វា “អនាគតេ ពុទ្ធប្បាទេ តុម្ពេវិយ មហាបញ្ញា កវេយ្យ” ត្ថិ
បត្តនំ កត្វា យាវជីវំ កុសលកម្មេសុ អប្បមត្តា ហុត្វា កប្បសតសហស្សំ
ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តិ កស្សបពុទ្ធកាលេ កិកិស្ស កាសិវញ្ញោ គហេ
បជិសន្តិ គហេត្វា សត្តន្តំ ភគិនីនំ អព្ពន្ធភា ហុត្វា វិសតិវស្សសហស្សានិ
គហេយេវ កោមារិព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា តាហិ ភគិនីហិ សន្តិ ទសពលស្ស
វសនបរិវេណំ កាវេត្វា ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តិ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
មន្ទរជ្ជេ សាគលនគរេ រាជកុលេ បជិសន្តិ គណ្ហិ, ខេមាតិស្សា នាមំ អកំសុ។
តស្សា សរិវវណ្ណោ សុវណ្ណោ សមិញ្ញោ រោវិយ អហោសិ។ សា វយប្បត្តា
ពិម្ពិសារវញ្ញោ គេហំ អគមាសិ។

សា តថាគតេ រាជគហំ ឧបនិស្សាយ វេជ្ជវនេ វិហារន្តេ “សត្តា កិរ រូបេ ឆោសំ ទស្សេតិ” តិ រូបមទមត្តា ហុត្វា “មយ្ហម្មី រូបេ ឆោសំ ទស្សេយ្យា” តិ កយេន ទសពលំ ទស្សនាយ ន គច្ឆតិ។ រាជា ចិន្តេសិ - “អហំ សត្តុ អគ្គបដ្ឋាកោ, មាទិសស្ស ច នាម អរិយសាវកស្ស អគ្គមហេសី ទសពលំ ទស្សនាយ ន គច្ឆតិ, ន មេ ឯតំ រុច្ឆតិ” តិ។ សោ ករិហិ វេជ្ជវនុយ្យានស្ស វណ្ណំ ពន្លាបេត្វា “ខេមាយ ទេវិយា សវន្តបចារេ កាយថា” តិ អាហា។ សា ឧយ្យានស្ស វណ្ណំ សុត្វា គន្ធកាមា ហុត្វា រាជានំ បដិបុច្ឆិ។ រាជា “ឧយ្យានំ គច្ឆ, សត្តារំ បន អទិស្វា អាគន្ធី ន លភិស្សសី” តិ អាហា។ សា រញ្ជោ បដិវចនំ អទត្វាវ មគ្គំ បដិបដ្ឋិ។ រាជា តាយ សទ្ធិ គច្ឆន្តេ បុរិសេ អាហា - “សចេ ទេវី ឧយ្យានតោ និវត្តមាណ ទសពលំ បស្សេតិ, ឥច្ឆេតំ កុសលំ។ សចេ ន បស្សេតិ, រាជាណាយ នំ ទស្សេថា” តិ។ អថ ខោ សា ទេវី ឱវសភាគំ ឧយ្យានេ ចរិត្វា និវត្តន្តិ ទសពលំ អទិស្វាវ គន្ធី អារទ្ធា។ អថ នំ រាជបុរិសា អត្តនោ អរុចិយាវ ទេវី សត្តុ សន្តិកំ នយីសុ។

សត្តា តំ អាគច្ឆន្តិ ទិស្វា ឥទ្ធិយា ឯកំ ទេវច្ឆរំ និម្មិនិត្វា តាលវណ្ណំ គហេត្វា ពិជមាណំ វិយ អកាសិ។ ខេមា ទេវី តំ ទិស្វា ចិន្តេសិ - “មានម្ហិ នដ្ឋា, ឯវរុចា នាម ទេវច្ឆរប្បដិភាកា ឥត្តិយោ ទសពលស្ស អវិទូរេ តិដ្ឋន្តិ, អហំ ឯតាសំ បរិចារិកាបិ នប្បហោមិ, មានមទំ ហិ និស្សាយ ចាបចិត្តស្ស វសេន នដ្ឋា” តិ តំ និមិត្តំ គហេត្វា តមេវ ឥត្តី ឱលោកយមាណា អដ្ឋាសិ។ អថស្សា បស្សន្តិយាវ តថាគតស្ស អធិដ្ឋានពលេន សា ឥត្តី បឋមវយំ អតិក្កម្ម មជ្ឈិមវយេ បីតា វិយ មជ្ឈិមវយំ អតិក្កម្ម បច្ឆិមវយេ បីតាវិយ ច វលិត្តចា បលិតកេសា ខណ្ឌារិវជ្ជទន្តា អហោសិ។ តតោ តស្សា បស្សន្តិយាវ សទ្ធិ តាលវណ្ណាន បរិវត្តិត្វា បរិបតិ។ តតោ ខេមា បុព្វហេតុសម្បទ្គត្វា តស្មី អារម្មណេ អាចាចគតេ ឯវំ ចិន្តេសិ - “ឯវីរិធម្មី នាម សរិរំ ឯវរុបំ វិបត្តិ ចាបុណាតិ,

មឃ្លាម្យី សរីរំ ឯកតិកមេវ ភវិស្សតី”តិ។ អថស្ស ឯ ចិន្តិតក្ខណោ សត្តា ឥមំ
ធម្មបទេ គាថមាហា -

“យេ រាគវត្តានុបតន្តិ សោតំ,
សយំកតំ មក្កជកោវ ជាលំ;
ឯតម្យី នេត្វាន វជន្តិ ជីវា,
អនបេក្ខិនោ សព្ពុទ្ធក្ខំ បហាយា”តិ។

សា គាថាបរិយោសានេ បិតបទេ បិតាយេវ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ
ចាបុណ្ណិ។ អគារមជ្ឈេ វសន្តេន នាម អរហត្តំ បត្តេន តំទិវសមេវ
បរិនិព្វាយិតព្ពំ វា បព្ពជិតព្ពំ វា ហោតិ, សា បន អត្ថនោ អាយុសម្ព័រាណំ
បវត្តនការំ ញាត្វា “អត្ថនោ បព្ពជ្ជំ អនុជាតាបេស្សមី”តិ សត្តារំ វជិត្វា
រាជនិវេសនំ គន្ធា រាជានំ អនភិវាទេត្វាវ អដ្ឋាសិ។ រាជា ឥន្ទ្រិតេនេវ អញ្ញាសិ -
“អរិយធម្មំ បត្តា ភវិស្សតី”តិ។ អថ នំ អាហា - “ទេវី គតា នុ ខោ
សត្តនស្សនាយា”តិ។ មហារាជ, តុម្ពេហិ ទិដ្ឋនស្សនំ បរិត្តំ, អហំ បន ទសពលំ
សុទិដ្ឋមកាសី, បព្ពជ្ជំ មេ អនុជាតាថាតិ។ រាជា “សាធុ, ទេវី”តិ សម្មជិត្វា
សុវណ្ណាសិវិកាយ ភិក្ខុនិឧបស្សយំ ឧបនេត្វា បញ្ចាជេសិ។ អថស្ស “ខេមាថេវី
នាម គិហិភាវេ ឋិត្វា អរហត្តំ បត្តា”តិ មហាបញ្ញាភារោ ចាកដោ អហោសិ។
ឥនមេត្ត វត្ថុ។ អថ សត្តា អបរភាគេ ជេតវនេ និសិទ្ធា ភិក្ខុនិយោ បដិចាជិយា
ហានន្តរេ ឋបេន្តោ ខេមាថេវី មហាបញ្ញានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេសីតិ។

ឧប្បលវណ្ណាថេវីវត្ថុ

២៣៧. តតិយេ ឧប្បលវណ្ណាតិ នីលុប្បលគព្ពសទិសេនេវ វណ្ណាន
សមន្មាគតត្តា ឯវលទ្ធីនាមា ថេវី។ សា កិរ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតិយំ

កុលគេហោ បដិសន្ធិ គណ្ហាត្វា អបរកាគេ មហាជនេន សន្ធិ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា
ធម្មំ សុណន្តិ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុនី ឥន្ទ្រមន្តិមំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា សត្តាហំ
ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា តំ ថានន្តរំ បត្តេសិ។ សា យាវជីវំ
កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តិ កស្សបពុទ្ធកាលេ ពារាណសិនគរេ
កិកិស្ស កាសិវញ្ញោ គេហោ បដិសន្ធិ គណ្ហាត្វា សត្តន្តំ ភគិនីមំ អព្ពន្ធអា ហុត្វា
វិសតិ វស្សសហស្សានិ ព្រាហ្មចរិយំ ចរិត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស បរិវេណំ កត្វា
ទេវលោកេ និព្ពត្តា។

តតោ ចរិត្វា បុន មនុស្សលោកំ អាគច្ឆន្តិ ឯកស្មី គាមេ សហត្ថា កម្មំ
កត្វា ជីវនកជ្ជានេ និព្ពត្តា។ សា ឯកទិវសំ ខេត្តកុដិ គច្ឆន្តិ អន្តរាមគ្គេ ឯកស្មី
សរេ ចាតោវ បុប្ផំ តំ បទុមបុប្ផំ ទិស្វា តំ សរំ ឡិយ្ហ តព្វោវ បុប្ផំ
លាជបក្ខិបនត្ថាយ បទុមិនិយា បត្តញ្ច គហេត្វា កេទារេ សាលីសីសានិ និទ្ទិត្វា
កុដិកាយ និសិទ្ធា លាជេ ភទ្ទិត្វា បញ្ចា លាជសតានិ គណេសិ។ តស្មី ខណោ
គន្ធមាទនបព្ពតេ និរោធសមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតោ ឯកោ បច្ឆេកពុទ្ធា អាគន្ធា
តស្ស អវិទូរេ អជ្ជាសិ។ សា បច្ឆេកពុទ្ធិ ទិស្វា លាជហិ សន្ធិ បទុមបុប្ផំ គហេត្វា
កុដិតោ ឡិយ្ហ លាជេ បច្ឆេកពុទ្ធស្ស បត្តេ បក្ខិបិត្វា បទុមបុប្ផេន បត្តំ បិធាយ
អនាសិ។ អថស្ស បច្ឆេកពុទ្ធវេ ថោកំ គតេ ឯតទហោសិ - “បព្ពតិកា នាម
បុប្ផេន អនត្តិកា, អហំ បុប្ផំ គហេត្វា បិទ្ធិន្ទិស្សមី” តិ គន្ធា បច្ឆេកពុទ្ធស្ស
ហត្ថតោ បុប្ផំ គហេត្វា បុន ចិន្តេសិ - “សចេ, អយ្យេ, បុប្ផេន អនត្តិកោ
អភវិស្ស, បត្តមត្តកេ ឋបេតុំ ន អនស្ស, អន្ធា អយ្យស្ស អត្ថោ ភវិស្សតី” តិ
បុន គន្ធា បត្តមត្តកេ ឋបេត្វា បច្ឆេកពុទ្ធិ ខមាបេត្វា, “ភន្តេ, ឥមេសំ មេ
លាជានំ និស្សន្ទេន លាជគណេនាយ បុត្តា អស្ស, បទុមបុប្ផស្ស និស្សន្ទេន
និព្ពត្តនិព្ពត្តជ្ជានេ មេ បទេ បទេ បទុមបុប្ផំ ឧដ្ឋហត្ថ” តិ បត្តនំ អកាសិ។
បច្ឆេកពុទ្ធវេ តស្ស បស្សន្តិយាវ អាកាសេន គន្ធមាទនបព្ពតំ គន្ធា តំ បទុមំ

នន្ទមូលកបញ្ចារេ បច្ចេកពុទ្ធានំ អក្កមនសោចានសមីបេ ចានបុញ្ញនំ កត្វា
បេសិ។

សាបិ តស្ស កម្មស្ស និស្សន្ទេន ទេវលោកេ បដិសន្ធិ គណ្ហិ,
និព្ពត្តកាលតោ បដ្ឋាយ ចស្ស បទេ បទេ មហាបទុមបុប្ផំ ឧដ្ឋាសិ។ សា តតោ
ចរិត្វា បព្ពតចានេ ឯកស្មី បទុមស្សរេ បទុមគព្ភេ និព្ពត្តិ។ តំ និស្សាយ ឯកោ
តាបសោ វសតិ, សោ ចាតោវ មុខធាវនត្ថាយ សំ គន្ធា តំ បុប្ផំ ទិស្វា ចិន្តេសិ -
“ឥទំ បុប្ផំ សេសេហិ មហន្តតំ, សេសានិ ច បុប្ផិតានិ, ឥទំ មកុដ្ឋិតមេវ,
ភវិតព្ពមេត្ត ការណោនា” តិ ឧទកំ ឌីតវិត្វា តំ បុប្ផំ គណ្ហិ។ តំ តេន
គហិតមត្តមេវ បុប្ផិតំ។ តាបសោ អន្តោបទុមគព្ភេ និបន្នទារិកំ អទ្ទស។
ទិដ្ឋកាលតោ បដ្ឋាយ ច ដិតុសិនេហំ លភិត្វា បទុមេនេវ សន្ធិ បណ្ណាសាលំ
នេត្វា មញ្ចកេ និបដ្ឋាបេសិ។ អថស្ស បុញ្ញានុការេន អង្គជ្ជកេ ឌីរំ និព្ពត្តិ។ សោ
តស្មី បុប្ផេ មិលាតេ អញ្ញំ នវបុប្ផំ អាហរិត្វា តំ និបដ្ឋាបេសិ។ អថស្ស
អាធាវនវិធាវនេន កើត្វិតុំ សមត្តកាលតោ បដ្ឋាយ បទវារេ បទវារេ បទុមបុប្ផំ
ឧដ្ឋាសិ, កុដ្ឋិមរាសិស្ស វិយស្ស សរិវណ្ណោ អហោសិ។ សា អប្បត្តា ទេវវណ្ណំ,
អតិក្កន្ធា មាទុសវណ្ណំ អហោសិ។ សា បិតវិ ជលាជលត្ថាយ គតេ
បណ្ណាសាលាយំ ឌីហិយតិ។

អថេកទិវសំ តស្ស វយប្បត្តកាលេ បិតវិ ជលាជលត្ថាយ គតេ ឯកោ
វនចរកោ តំ ទិស្វា ចិន្តេសិ - “មនុស្សនំ នាម ឯវីវិជំ រូបំ នត្ថិ, វីមសិស្សមិ ន” ត្ថិ
តាបសស្ស អាគមនំ ឧទិក្ខន្តោ និសីទិ។ សា បិតវិ អាគច្ឆន្តេ បដិបទំ គន្ធា តស្ស
ហត្ថតោ កាជកមណ្ឌលុំ អគ្គហោសិ, អាគន្ធា និសិន្នស្ស ចស្ស អត្ថនា
ករណាវត្ថំ ទស្សេសិ។ តទា សោ វនចរកោ មនុស្សការំ ញត្វា តាបសំ
អភិវាទេត្វា និសីទិ។ តាបសោ តំ វនចរកំ វនមូលជលាជលេហិ ច ចានិយេន ច

និមន្តត្វា, “កោ បុរិស, ឥមស្មីយេវ ហំនេ វសិស្សសិ, ឧទាហុ គមិសស្សី” តិ បុច្ឆិ។
គមិស្សមិ, ភន្តេ, ឥធ កី ករិស្សមីតិ។ ឥទំ តយា ទិដ្ឋការណំ ឯត្តោ គន្ធា
អកថេតុំ សក្ខិស្សសិតិ។ សចេ, អយ្យោ, ន ឥច្ឆតិ, កី ការណា កថេស្សមីតិ
តាបសំ វន្តិត្វា បុន អាគមនកាលេ មគ្គសញ្ញាននត្ថំ សាខាសញ្ញញ្ច
រុក្ខសញ្ញញ្ច ករោន្តោ បក្កាមិ។

សោ ពារាណសី គន្ធា រាជានំ អទ្ទស, រាជា “កស្មា អាគតោសី” តិ បុច្ឆិ។
“អហំ, នេវ, តុម្ហាកំ វនចរកោ បព្ពតថាទេ អច្ឆរិយំ ឥត្តិវតនំ ទិស្វា
អាគតោម្ហី” តិ សព្ពំ បវត្តី កថេសិ។ សោ តស្ស វចនំ សុត្វា វេគេន បព្ពតថាទំ
គន្ធា អវិទូរេ ហំនេ ខន្ធាវំ និវេសេត្វា វនចរកេន ចេវ អញ្ជេហិ ច បុរិសេហិ
សទ្ធិ តាបសស្ស ភត្តកិច្ចំ កត្វា និសិទ្ធកេលាយ តត្ថ គន្ធា អភិវាទេត្វា
បដិសន្តារំ កត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ រាជា តាបសស្ស បព្ពតិបរិក្ការភណ្ឌំ
ថាទម្ភលេ ឋបេត្វា, “ភន្តេ, ឥមស្មី ហំនេ កី ករោម, គច្ឆាមា” តិ អាហា។ គច្ឆ,
មហារាជាតិ។ អាម, គច្ឆាមិ, ភន្តេ។ អយ្យស្ស បន សមីបេ វិសភាគបរិសា
អត្ថីតិ អស្សម្ព, អសារុប្បា ឯសា បព្ពតិវានំ, មយា សទ្ធិ គច្ឆតុ, ភន្តេតិ។
មនុស្សានំ ចិត្តំ នាម ទុត្តោសយំ, កថំ ពហុនំ មជ្ឈេ វសិស្សតិតិ។ អម្ហាកំ
រុចិតកាលតោ បដ្ឋាយ សេសានំ ជេដ្ឋកដ្ឋានេ ឋបេត្វា បដិជគ្គិស្សមិ, ភន្តេតិ។

សោ រញ្ជោ កថំ សុត្វា ទហាវកាលេ គហិតនាមវសេនេវ, “អម្ព,
បទុមវតី” តិ ធិតវំ បក្កោសិ។ សា ឯកវចនេនេវ បណ្ណាសាលតោ និក្ខមិត្វា
ចិតវំ អភិវាទេត្វា អដ្ឋាសិ។ អថ នំ ចិតា អាហា - “តុំ, អម្ព, វយប្បត្តា, ឥមស្មី
ហំនេ រញ្ជា ទិដ្ឋកាលតោ បដ្ឋាយ វសិតុំ អយុត្តា, រញ្ជា សទ្ធិ គច្ឆ, អម្ពា” តិ។ សា
“សាធុ, តាតា” តិ ចិតុ វចនំ សម្បជ្ជិត្វា អភិវាទេត្វា បរោទមាជា អដ្ឋាសិ។
រាជា “ឥមិស្ស ចិតុ ចិត្តំ គណ្ហាមី” តិ តស្មីយេវ ហំនេ កហាបណារាសិម្ហិ

ឋេបេត្វា អភិសេកំ អកាសិ។ អថ នំ គហេត្វា អត្ថនោ នគរំ អានេត្វា
អាគតកាលតោ បដ្ឋាយ សេសឥត្តិយោ អនោលោកេត្វា តាយ សធូ្វិយេវ
រមតិ។ តា ឥត្តិយោ ឥស្សបកតា តំ រញ្ជោ អន្តរេ បរិភិទ្ឋិតុកាមា ឯវមាហំសុ -
“ឆាយំ, មហារាជ, មនុស្សជាតិកា, កហំ នាម តុម្ពេហិ មនុស្សនំ វិចរណាជ្ជានេ
បទុមាទិ ឧដ្ឋហន្តាទិ ទិដ្ឋបុព្វាទិ, អធ្វា អយំ យក្ខិនី, និហរថ នំ មហារាជា”តិ។
រាជា តាសំ កថំ សុត្វា តុល្លា អហោសិ។

អថស្ស អបរេន សមយេន បច្ឆន្តោ កុបិតោ។ សោ “គរុកញ្ចា បទុមវតី”តិ តំ
នគរេ ឋេបេត្វា បច្ឆន្តំ អគមាសិ។ អថ តា ឥត្តិយោ តស្ស ឧបដ្ឋាយិកាយ លញ្ចំ
ទត្វា “ឥមិស្ស ទារកំ ជាតមត្ថមេវ អបនេត្វា ឯកំ ទារុយជិកំ លោហិតេន
មក្ខេត្វា សន្តិកេ ឋេបេហិ”តិ អាហំសុ។ បទុមវតិយាបិ នចិរស្សេវ គព្ពុជ្ជានំ
អហោសិ។ មហាបទុមកុមារោ ឯកកោវ កុច្ឆិយំ បដិសន្ធិ គល្លា។ អវសេសា
ឯក្ខនបញ្ចសតា ទារកា មហាបទុមកុមារស្ស មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខមិត្វា
និបន្នកាលេ សំសេទជា ហុត្វា និព្ពត្តិសុ។ អថស្ស “ន តាវាយំ សតី
បដិលភតី”តិ ព្រាត្វា ឧបដ្ឋាយិកា ឯកំ ទារុយជិកំ លោហិតេន មក្ខេត្វា
សមីបេ ឋេបេត្វា តាសំ ឥត្តិនំ សញ្ញំ អនាសិ។ តា បញ្ចសតាបិ ឥត្តិយោ ឯកេកា
ឯកេកំ ទារកំ គហេត្វា បុន្តការកានំ សន្តិកំ បេសេត្វា ករណ្ហាកេ
អាហារាបេត្វា អត្ថនា អត្ថនា គហិតទារកេ តត្ថ និបដ្ឋាបេត្វា ពហិ លញ្ចនំ
កត្វា ឋេបយីសុ។

បទុមវតីបិ ខោ សញ្ញំ លភិត្វា តំ ឧបដ្ឋាយិកំ “កី វិជាតម្ហិ, អម្មា”តិ បុច្ឆិ។
សា តំ សន្តរ្ន្នេត្វា “កុតោ តុំ ទារកំ លភិស្សសី”តិ វត្វា “អយំ តេ កុច្ឆិតោ
និក្ខន្តទារកោ”តិ លោហិតមក្ខិតំ ទារុយជិកំ បុរតោ ឋេបេសិ។ សា តំ ទិស្វា
ទោមនស្សប្បត្តា “សីយំ នំ ជាលេត្វា អបនេហិ, សចេ កោចិ បស្សេយ្យ

លង្ហិតត្បូងក្រវែយៗ"តិ អាហា។ សា តស្ស កង់ សុត្វា អត្តកាមាវិយ ធារុយដិកំ
ជាលេត្វា ឧទ្ធពេនេ បក្ខិបិ។

រាជាបិ បច្ឆន្តតោ អាគន្ធា នក្ខត្តំ បដិមាធនេន្តោ ពហិនគរេ ខន្ធាវារំ ពន្ធិត្វា
និសីទិ។ អថ តា បញ្ចាសតា ឥត្ថិយោ រញ្ជោ បច្ឆគ្គមនំ អាគន្ធា អាហំសុ - “តុំ,
មហារាជ, ន អម្ព្យា កំ សទ្ធិហសិ, អម្ពេហិ វុត្តំ អកាណំ វិយ ហោតិ។ តុំ
មហេសិយា ឧបជ្ឈាយិកំ បក្កោសាបេត្វា បដិបុច្ឆ, ធារុយដិកំ តេ ទេវី
វិជាតា”តិ។ រាជា តំ កាណំ ន ឧបបរិក្ខត្វាវ “អមនុស្សជាតិកា ភវិស្សតី”តិ
តំ គេហតោ និក្ខត្តិ។ តស្ស រាជគេហតោ សហ និក្ខមនេនេវ បទុមបុច្ឆានិ
អន្តរធាយីសុ, សរីរញ្ញវិបិ វិវណ្ណា អហោសិ។ សា ឯកិការ អន្តរវិធីយា
ចាយាសិ។ អថ នំ ឯកា វយប្បត្តា មហាល្លិកា ឥត្ថិ ទិស្វា ជិតុសិនេហំ
ឧប្បាទេត្វា “កហំ គច្ឆសិ អម្ពា”តិ អាហា។ អាគន្ធកម្មិ, វសនជ្ជានំ ឱលោកេន្តិ
វិចរាមីតិ។ ឥន្ទាគច្ឆ, អម្ពាតិ វសនជ្ជានំ ទត្វា កោជនំ បដិយាទេសិ។

តស្ស ឥមិនាវ និយាមេន តត្ថ វសមាធាយ តា បញ្ចាសតា ឥត្ថិយោ
ឯកចិត្តា ហុត្វា រាជានំ អាហំសុ - “មហារាជ, តុម្ពេសុ យុទ្ធិ គតេសុ អម្ពេហិ
គង្គានេវតាយ ‘អម្ព្យា កំ ទេវី វិជិតសង្គ្គាមេ អាគតេ ពលិកម្មំ កត្វា ឧទកកីឡំ
ករិស្សមា’តិ បត្តិកំ អត្ថិ, ឯតមត្ថំ, ទេវ, ជាធាបេមា”តិ។ រាជា តាសំ វេននេ
តុជ្ជោ គង្គាយំ ឧទកកីឡំ កាតុំ អគមាសិ។ តាបិ អត្តនា អត្តនា គហិតំ
ករណ្ណាកំ បដិច្ឆន្តំ កត្វា អាធាយ ននី គន្ធា តេសំ ករណ្ណាកានំ បដិច្ឆាននត្ថំ
ចារុបិត្វា ចារុបិត្វា ឧទកេ បតិក្វា ករណ្ណាកេ វិស្សន្តេសុ។ តេបិ ខោ ករណ្ណាកា
សព្វេ សហ គន្ធា ហេដ្ឋាសោតេ បសាវិតជាលម្ពិ លក្ខីសុ។ តតោ ឧទកកីឡំ
កីឡិត្វា រញ្ជោ ឧត្តិណ្ណាកាលេ ជាលំ ឧត្តិបន្តា តេ ករណ្ណាកេ ទិស្វា រញ្ជោ
សន្តិកំ អានយីសុ។ រាជា ករណ្ណាកេ ទិស្វា “កី, តាតា, ករណ្ណាកេស្វ”តិ អាហា។

ន ជាឆាម, ទេវតា។ សោតេ ករណ្ណាកេរិវរាបេត្វា ឱលោកេន្តោ បឋមំ
មហាបទុមកុមារស្ស ករណ្ណាកំរិវរាបេសិ។ តេសំ បន សព្ពេសម្មិ
ករណ្ណាកេសុ និបជ្ជាបិតទិវសេយេវ បុញ្ញិទ្ធិយា អន្តជ្ជតោ ឌីរំ និព្ពត្តិ។ សក្កោ
ទេវរាជា តស្ស រញ្ជោ និក្ខត្តភារត្ថំ អន្តោករណ្ណាកេ អក្ខរានិ លិខាបេសិ “ឥមេ
កុមារា បទុមវតីយា កុដ្ឋិម្ហំ និព្ពត្តា ពារាណសិវញ្ជោ បុត្តា, អថ នេ បទុមវតីយា
សបត្តិយោ បញ្ចសតា ឥតិយោ ករណ្ណាកេសុ បក្ខិបិត្វា ឧទកេ ឱប័សុ, រាជា
ឥមំ ការណំ ជាតាត្វ” តិ។ ករណ្ណាកេ វិវរិតមត្តេ រាជា អក្ខរានិ វាចេត្វា ទារកេ
ទិស្វា មហាបទុមកុមារំ ឧក្ខិបិត្វា “វេគេន រថ យោជេថ, អស្សេ កប្បេថ, អហំ
អន្ត អន្តោនករំ បរិសិត្វា ឯកទ្វានំ មាតុតាមានំ បិយំ ករិស្សមិ” តិ ចាសាទំ
អារុយ្ហ ហត្ថិគីវាយ សហស្សគណ្ឌិកំ ឋបេត្វា ភេរី ចរាបេសិ “យោ បទុមវតី
បស្សតិ, សោ ឥមំ សហស្សំ គណ្ឌាត្វ” តិ។

តំ កថំ សុត្វា បទុមវតី មាតុយា សញ្ញំ អនាសិ - “ហត្ថិគីវតោ សហស្សំ
គណ្ឌា, អម្ពា” តិ។ អហំ ឯវរុបំ គណ្ឌិកំ នវិសហាមីតិ។ សា ទុតិយម្មិ តតិយម្មិ
វុត្តេ, “កី វត្វា គណ្ឌាមិ អម្ពា” តិ អាហា។ “មម ធីតា, បទុមវតី ទេវី បស្សតី” តិ
វត្វា គណ្ឌាហីតិ។ សា “យំ វា តំ វា ហោត្វ” តិ គន្ធា សហស្សចង្កោជកំ គណ្ឌិ។
អថ នំ មនុស្សា បុដ្ឋិសុ - “បទុមវតី ទេវី បស្សសិ, អម្ពា” តិ។ “អហំ ន បស្សមិ,
ធីតា កិរ មេ បស្សតី” តិ អាហា។ តេ “កហំ បន សា, អម្ពា” តិ វត្វា តាយ សទ្ធិ
គន្ធា បទុមវតី សញ្ញានិត្វា ចាទេសុ និបតីសុ។ តស្មី កាលេ សា “បទុមវតី ទេវី
អយ” តិ ព្រាត្វា “ភារិយំ វត ឥតិយា កម្មំ កតំ, យា ឯវិវិធស្ស រញ្ជោ មហេសី
សមាធា ឯវរុបេ ថានេ និរាគ្វា វសី” តិ អាហា។ តេបិ រាជបុរិសា បទុមវតីយា
និវេសនំ សេតសាលីហិ បរិក្ខិចាបេត្វា ទ្វារេ អារក្ខំ ឋបេត្វា រញ្ជោ
អាហេចេសុ។ រាជា សុវណ្ណាសិវិកំ បេសេសិ។ សា “អហំ ឯវំ ន គមិស្សមិ, មម
វសនដ្ឋានតោ បដ្ឋាយ យាវ រាជគេហំ ឯត្ថន្តរេ វរចោត្ថកចិត្តត្ថរណោ

អត្ថរាបេត្វា ឧបរិ សុវណ្ណតារកវិចិត្តំ ចេលវិតានំ ពន្ធរាបេត្វា បសាធនត្ថាយ
សញ្ញាលង្ការេសុ បហិតេសុ បទសាវ គមិស្សមិ, វេរំ មេ នាគរា សម្បត្តិ
បស្សិស្សន្តិ" តិ អាហា។ រាជា "បទុមវតិយា យថារុច្ចី ករោថា" តិ អាហា។ តតោ
បទុមវតី សព្វបសាធនំ បសាធនត្វា "រាជគេហំ គមិស្សមិ" តិ មគ្គំ បដិបដ្ឋិ។
អថស្ស អក្កន្តអក្កន្តជ្ជានេ វេរោត្តកចិត្តត្រណាធិភិទ្ធិត្វា បទុមបុត្តានិ
ឧដ្ឋហិសុ។ សា មហាជនស្ស អត្ថនោ សម្បត្តិ ទស្សេត្វា រាជនិវេសនំ អារុយ្ហ
សព្វេ ចិត្តត្រណោ តស្ស មហាល្លិកាយ ចោសាវនិកម្មលំ កត្វា ធាបេសិ។

រាជាបិ ខោ តា បញ្ចសតា ឥត្ថិយោ បក្កោសាបេត្វា "ឥមាយោ តេ ទេវី
ធាសិយោ កត្វា ទេមី" តិ អាហា។ សាធុ, មហារាជ, ឯតាសំ មយ្ហំ ទិន្នការំ
សកលនគរេ ជាធាបេហិតិ។ រាជា នគរេ ភេរី ចរាបេសិ - "បទុមវតិយា ទូត្តិកា
បញ្ចសតា ឥត្ថិយោ ឯតិស្ស វេរំ ធាសិយោ កត្វា ទិន្នា" តិ។ សា "តាសំ
សកលនគរេន ធាសិភារោ សល្លក្ខិតោ" តិ ព្យាត្វា "អហំ មម ធាសិយោ
ភុជិស្ស កាតុំ លភាមិ ទេវា" តិ រាជានំ បុច្ឆិ។ តវ ឥច្ឆា ទេវីតិ។ វេរំ សន្តេ តមេវ
ភេរិចារិកំ បក្កោសាបេត្វា "បទុមវតិទេវីយា អត្ថនោ ធាសិយោ កត្វា ទិន្នា
បញ្ចសតា ឥត្ថិយោ សញ្ញាវ ភុជិស្ស កតាតិ បុន ភេរី ចរាបេថា" តិ អាហា។ សា
តាសំ ភុជិស្សភារេ កតេ ឯក្ខនានិ បញ្ចសត្តបុត្តានិ តាសំយេវ ហត្ថេ
ចោសនត្ថាយ ទត្វា សយំ មហាបទុមគុមារំយេវ គណ្ហិ។

អថ អបរតាគេ តេសំ គុមារានំ កិឡនវយេ សម្បត្តេ រាជា ឧយ្យានេ
នាធាវិធំ កិឡនជ្ជានំ ការេសិ។ តេ អត្ថនោ សោឡសវស្សុទ្ទេសិកកាលេ
សព្វេវ ឯកតោ ហុត្វា ឧយ្យានេ បទុមសញ្ញាធាយ មជ្ឈលចោក្ខរណិយា កិឡន្តា
នវបទុមាធិ បុច្ឆិតានិ បុរាណបទុមាធិ ច វណ្ណតោ បតន្តានិ ទិស្វា "ឥមស្ស តាវ
អនុចាទិន្នកស្ស វេរុចា ជរា ចាបុណាតិ, កិមដ្ឋំ បន អម្ហាកំ សរិវស្ស។ ឥទម្បិ

ហ៊ី ឯវ៉ាគតិកមេវ ភវីស្សតី” តិ អាវម្ពណំ គហេត្វា សញ្ញេវ បច្ឆេកពោធិញ្ញាណំ
និព្ពត្តត្វា ឧដ្ឋាយុដ្ឋាយ បទុមកណ្ណិកាសុ បល្លង្កេន និសីទីសុ។

អថ តេហិ សទ្ធិ អាគតា រាជបុរិសា ពហុគតំ ទិវសំ ញាត្វា “អយ្យបុត្តា
តុម្ហាកំ វេលំ ជាឆាថា” តិ អាហំសុ។ តេ តុណ្ហិ អហេសុំ។ តេ បុរិសា គន្ធា រញ្ជោ
អាហេចេសុំ - “កុមារា ទេវ, បទុមកណ្ណិកាសុ និសីទ្ធា, អម្ពេសុ កថេន្តេសុ បិ
វចីតេទំ ន ករោន្តិ” តិ។ យថារុចិយា តេសំ និសីទិតុំ ទេថាតិ។ តេ សញ្ញត្តិ
គហិតារក្ខា បទុមកណ្ណិកាសុ និសីទ្ធនិយាមេនេវ អរុណំ ឧដ្ឋាបេសុំ។ បុរិសា
បុនទិវសេ ឧបសង្កមិត្វា “ទេវា វេលំ ជាឆាថា” តិ អាហំសុ។ ន មយំ ទេវា,
បច្ឆេកពុទ្ធា នាម មយន្តិ។ អយ្យា, តុម្ពេ ភារិយំ កថំ កថេថ, បច្ឆេកពុទ្ធា នាម
តុម្ហាទិសា ន ហោន្តិ, ទ្ធផ្តលកេសមស្សុជរា កាយេ បដិមុក្កអដ្ឋបរិក្ខារា
ហោន្តិតិ។ តេ ធិក្ខិណាហិត្ថេន សីសំ បរាមសីសុ។ តាវទេវ គិហិលីដ្ឋំ
អន្តរឆាយិ, អដ្ឋបរិក្ខារា កាយេ បដិមុក្កាវ អហេសុំ។ តតោ បស្សន្តស្សេវ
មហាជនស្ស អាគាសេន នន្ទមូលកបញ្ញាវ អគម៌សុ។

សាបិ ខោ, បទុមវតី ទេវី, “អហំ ពហុបុត្តា ហុត្វា និបុត្តា ជាតា” តិ
បាធយសោកំ បត្វា តេនេវ សោកេន កាលំ កត្វា រាជគហនគរទ្វារតាមកេ
សហិត្ថេន កម្ពំ កត្វា ជីវនកជ្ជានេ និព្ពត្តិ។ អបរភាគេ កុលយរំ គន្ធា
ឯកទិវសំ សាមិកស្ស ខេត្តំ យាគុំ ហរមាឆា តេសំ អត្ថនោ បុត្តានំ អន្តរេ អដ្ឋ
បច្ឆេកពុទ្ធវិក្ខាចារវេលាយ អាគាសេន គច្ឆន្តេ ទិស្វា សីយំ សីយំ គន្ធា
សាមិកស្ស អាហេចេសិ - “បស្ស, អយ្យ, បច្ឆេកពុទ្ធវេ, ឯតេ និមន្តេត្វា
កោដេស្សរមា” តិ។ សោ អាហា - “សមណសកុណា នាមេតេ អញ្ញត្ថាបិ ឯវំ
ចរន្តិ, ន ឯតេ បច្ឆេកពុទ្ធវា” តិ។ តេ តេសំ កថេន្តានំយេវ អវិទូរេ ថានេ ឌីតវីសុ។
សា ឥត្ថិ តំទិវសំ អត្ថនោ ភត្តខន្ធកោជនំ តេសំ ទត្វា “ស្វេបិ អដ្ឋជនា មយ្ហំ ភិក្ខុំ

គណ្ណាថា”តិ អាហា។ សាធុ, ឧបាសិកេ, តវ សក្ការោ ឯត្ថកោវ ហោតុ, អាសនានិ
ច អន្ទេវ ហោតុ, អញ្ញេបិ ពហូ បច្ឆេកតុទ្ធវេ ទិស្វា តវ ចិត្តំ បសាទេយ្យាសីតិ។ សា
បុនទិវសេ អដ្ឋ អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា អដ្ឋន្នំ សក្ការសម្មានំ បដិយាទេត្វា
និសីទិ។

និមន្តិតបច្ឆេកតុទ្ធវា សេសានំ សញ្ញំ អទំសុ - “មារិសា, អដ្ឋ អញ្ញត្ថ អគន្ធា
សព្វេវ តុម្កាកំ មាតុ សង្កហំ ករោថា”តិ។ តេ តេសំ វចនំ សុត្វា សព្វេវ ឯកតោ
អាគាសេន អាគន្ធា មាតុ-គេហាទ្វារេ ចាតុវហោសុំ។ សាបិ បឋមំ
លទ្ធសញ្ញតាយ ពហូបិ ទិស្វា ន កម្មិត្ថ, សព្វេបិ តេ គេហំ បវេសេត្វា
អាសនេសុ និសីទាបេសិ។ តេសុ បដិចាជិយា និសីទន្តេសុ នវមោ អញ្ញានិ អដ្ឋ
អាសនានិ មាបេត្វា សយំ ធុរាសនេ និសីទិ។ យាវ អាសនានិ វឡន្តិ, តាវ គេហំ
វឡតិ។ ឯវំ តេសុ សព្វេសុបិ និសីទន្តេសុ សា ឥត្ថិ អដ្ឋន្នំ បច្ឆេកតុទ្ធវានំ បដិយាទិតំ
សក្ការំ បញ្ចសតានម្មិ យាវទត្ថំ ទត្វា អដ្ឋ នីលុប្បលហត្ថកេ អាហារិត្វា
និមន្តិតបច្ឆេកតុទ្ធវានំយេវ ចាទមូលេ វេបេត្វា អាហា - “មយ្ហំ, កន្តេ,
និព្ពត្តនិព្ពត្តជ្ជានេ សវីវវណ្ណោ ឥមេសំ នីលុប្បលានំ អន្តោកត្តវណ្ណាវិយ
ហោតូ”តិ បត្តនំ អកាសិ។ បច្ឆេកតុទ្ធវា មាតុ អនុមោទនំ កត្វា គន្ធមោទនំយេវ
អគមំសុ។

សាបិ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា តតោ ចុតា ទេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា ឥមស្មី
តុទ្ធិប្បាទេ សាវត្ថិយំ សេដ្ឋិកុលេ បដិសន្ធិ គណ្ហិ,
នីលុប្បលកត្តសមាទវណ្ណតាយ ចស្ស ឧប្បលវណ្ណាត្វេវ នាមំ អកំសុ។
អចស្ស វយប្បត្តកាលេ សកលជម្ពុទីបរាជានោ ច សេដ្ឋិនោ ច សេដ្ឋិស្ស
សន្តិកំ បហិណ្ឌិសុ - “ធីតវំ អម្កាកំ ទេតូ”តិ។ អបហិណ្ឌោន្តោ នាម នាហោសិ។
តតោ សេដ្ឋិ ចិន្តេសិ - “អហំ សព្វេសំ មនំ គហេតុំ ន សក្ខិស្សមិ, ឧបាយំ

បនេកំ ក្រិស្សមី"តិ ជីតរំ បក្កោសាបេត្វា "បព្ពជិតុំ អម្ព សក្ខិស្សសី"តិ
អាហា។ តស្ស បដិមភវិកត្តា បិតុវចនំ សីសេ អាសិត្តសតចាកតេលំវិយ
អហោសិ, តស្មា បិតុំ "បព្ពជិត្សមិ, តាតា"តិ អាហា។ សោ តស្ស សក្ការំ
កត្វា ភិក្ខុនិឧបស្សយំ នេត្វា បព្ពាជេសិ។ តស្ស អចិរបព្ពជិតាយ ឯវ
ឧចាសថាគារេ កាលវារោ ចាបុណ្ហិ។ សា ធិបំ ជាលេត្វា ឧចាសថាគារំ
សម្មជ្ជិត្វា ធិបសិទាយ និមិត្តំ គណ្ហិត្វា បុនប្បនំ ឱលោកយមាធា
តេជោកសិណារម្មណំ ឈានំ និព្ពត្តេត្វា តនេវ ចាទកំ កត្វា អរហត្តំ
ចាបុណ្ហិ។ អរហត្តជលេន សន្ធិយេវ ច ឥទ្ធវិកុព្ពនេ ចិណ្ណាវសី អហោសិ។ សា
អបរភាគេ សត្ត យមកថាជិហារិយករណាធិវសេ "អហំ, ភន្តេ, ចាជិហារិយំ
ក្រិស្សមី"តិ សីហនាទំ នទិ។ សត្តា ឥទំ ការណំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា
ជេតវនិវហារេ និសិទ្ធា បដិចាជិយា ភិក្ខុនិយោ ហ៊ានន្តរេ វេបេន្តោ ឥមំ ថេរី
ឥទ្ធិមន្តិនំ អគ្គដ្ឋានេ វេបេសីតិ។

បដាចារាថេរីវត្ថុ

២៣៨. ចតុត្ថេវិនយធរានំ យទិនំ បដាចារាតិ បដាចារា ថេរីវិនយធរានំ
អគ្គាតិ ទស្សេតិ។ សា កិវ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតិយំ កុលគេហោ
បដិសន្ធិ គណ្ហិត្វា អបរភាគេ សត្ត ធម្មទេសនំ សុណាន្តិ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុនី
វិនយធរានំ អគ្គដ្ឋានេ វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ហ៊ានន្តរំ បត្តេសី។ សា
យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា កស្សបពុទ្ធកាលេ កិកិស្ស
កាសិរញ្ញោ គេហោ បដិសន្ធិ គណ្ហិត្វា សត្តន្តំ ភគិនំ អព្ពន្ធអា ហុត្វា វីសតិ
វស្សសហស្សានិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស បរិវេណំ កត្វា បុន
ទេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ សម្បត្តិ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
សាវត្ថិយំ សេដ្ឋិគេហោ បដិសន្ធិ គណ្ហិ។

សាអបរភាគេវយប្បត្តាអត្ថនោគេហេឯកេនកម្មការេនសន្ធិសន្តវំ
កត្វាអបរភាគេអត្ថនោសមាណជាតិកំកុលំគច្ឆន្តិកតសន្តវស្សបុរិសស្ស
សញ្ញំអនាសិ - “នត្វំស្វេបជ្ជាយមំបដិហារសតេនបិទដ្ឋុលភិស្សសិ, សចេ
តេកម្មំអត្ថិ, ឥនាទិមំគណ្ហាត្វាគច្ឆាបី”តិ។សោ “ឯវំហោត្វ”តិអនុច្ឆរិកំ
ហត្ថសារំគហេត្វាតំអាទាយនគរតោតិណិចត្តារិយោជនាទិបដិក្កមិត្វា
ឯកស្មីកាមកេវាសំកល្យសិ។

អថអបរភាគេតស្សកុច្ឆិយំគព្ភោបតិជ្ជាសិ។សាគព្ភេបរិបក្កេ “ឥទំ
អម្ហាកំអនាថជ្ជានំ, កុលគេហំគច្ឆាមសាមី”តិអាហា។សោ “អដ្ឋគច្ឆាម, ស្វេ
គច្ឆាមា”តិគន្ថំអសក្កោន្តោកាលំវីតិនាមេសិ។សាតស្សការណំព្រាត្វា
“នាយំពាលោមំនេស្សតិ”តិតស្មីពហិគតេ “ឯកិការកុលគេហំ
គមិស្សមី”តិមគ្គំបដិបទ្ធិ។សោអាគន្ធាតំគេហេអបស្សន្តោបដិវិស្សកេ
បុច្ឆិត្វា “កុលគេហំគតា”តិសុត្វា “មំនិស្សយកុលជីតាអនាថាជាតា”តិ
បទានុបទិកំគន្ធាសម្មាបុណិ។តស្សអន្តរាមគ្គេវគព្ភុជ្ជានំអហោសិ។
តតោ “យស្សត្ថាយមយំគន្ទេយ្យាម, សោអត្តោអន្តរាមគ្គេវនិប្បន្នោ, ឥនាទិ
គន្ធាកិករិស្សមា”តិបដិនិវត្តិសុ។បុនតស្សកុច្ឆិយំគព្ភោបតិជ្ជាសិ
បុរិមនយេនេវវិត្តារេតព្ភំ។

អន្តរាមគ្គេបនស្សគព្ភុជ្ជានេជាតមត្ថេយេវចត្វុសុទិសាសុមហាមេយោ
ឧដ្ឋហិ។សាតំបុរិសំអាហា - “សាមិ, អវេលាយចត្វុសុទិសាសុមេយោឧដ្ឋតោ,
អត្ថនោវសនជ្ជានំកាតុំវាយមាបី”តិ។សោ “ឯវំករិស្សមី”តិទណ្ឌកេហិ
កុដិកំកត្វា “ធននត្ថាយតិណំអាហរិស្សមី”តិឯកស្មីមហាវម្មិកចាទេ
តិណំនិទ្ទតិ។អថនំវម្មិកេនិបន្នោកណ្ឌសប្បោចាទេខំសិ, សោតស្មីយេវ
ហានេបតិតោ។សាបិ “ឥនាទិអាគមិស្សតិ, ឥនាទិអាគមិស្សតិ”តិសព្ពរត្តិ

ខេបេត្វា “អធ្វា មំ សោ ‘អនាថា ឯសា’តិ មគ្គេ ធម្មត្វា គតោ ភវិស្សតី”តិ
អាណោកេ សញ្ញាតេ បធានុសារេន ឡោណេត្តិ វម្មិកចានេ បតិទំ ទិស្វា “មំ
និស្សាយ នដ្ឋោ បុរិសោ”តិ បរិទេវិត្វា ទហារទារកំ បស្សេនាទាយ មហាល្លកំ
អង្គុលីហិ គាហាបេត្វា មគ្គេន គច្ឆន្តិ អន្តរាមគ្គេ ឯកំ ឧត្តាននទី ទិស្វា “ទ្វេបិ
ទារកេ ឯកប្បហារេនេវ អាទាយ គន្ធនំ ន សក្ខិស្សមី”តិ ជេដ្ឋកំ ឡិមតីរេ
ឋេបេត្វា ទហារំ បរតិរំ នេត្វា បិលោតិកចុម្ពជកេ និបដ្ឋាបេត្វា បុន និវត្តិត្វា
“ឥតរំ គហេត្វា គមិស្សមី”តិ នទី ឡិទិវិ។

អថស្សា នទីមជ្ឈំ បត្តកាលេ ឯកោ សេនោ “មំសបិណ្ឌោ អយ”ន្តិ
សញ្ញាយ ទារកំ វិជ្ជិតុំ អាគច្ឆតិ។ សា ហត្ថំ បសារេត្វា សេនំ បលាបេសិ។
តស្សា តំ ហត្ថវិការំ ទិស្វា មហាល្លកទារកោ “មំ បក្កោសតី”តិ សញ្ញាយ នទី
ឡិទិវិត្វា សោតេ បតិតោយថាសោតំ អគមាសិ។ សោបិ សេនោ តស្សា
អសម្បត្តាយ ឯវ តំ ទហារទារកំ គណ្ហិត្វា អគមាសិ។ សា ពលវសោកាភិក្ខុតា
អន្តរាមគ្គេ ឥមំ វិលាបគីតំ កាយន្តិ គច្ឆតិ -

“ឧកោ បុត្តា កាលដ្ឋតា, បន្តេ មយ្ហំ បតិ មតោ”តិ។

សា ឯវ វិលបមាណាវ សាវត្ថី បត្វា កុលសភាគំ គន្ធាបិ សោកវសេនេវ
អត្តនោ គេហំ វវត្ថុបេតុំ អសក្កោន្តិ “ឥមស្មី ហនេ ឯវិវិធំ នាម កុលំ អត្ថិ, កតរំ
តំ គេហ”ន្តិ បដិបុច្ឆិ។ ត្វំ តំ កុលំ បដិបុច្ឆិត្វា កី ភវិស្សសិ? តេសំ វសនគេហំ
វាតប្បហារេន បតិទំ, តត្ថេវ តេ សព្វេបិ ជីវិតក្ខយំ បត្តា, អថ នេ
ឧទ្ធកមហាល្លកេ ឯកចិតកស្មីយេវ ឈាបេន្តិ, បស្ស ឯសា ធូមវដ្ឋិ
បញ្ញាយតីតិ។ សា តំ កថំ សុត្វាវ កី តុម្ភេ វទថា”តិ អត្តនោ និវត្តសាជកំ
សន្ធាវេតុំ អសក្កោន្តិ ជាតនិយាមេនេវ ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទមាណា ញាតីនំ
ចិតកដ្ឋានំ គន្ធា តំ វិលាបគីតំ បរិបុណ្ណំ កត្វា បរិទេវមាណា -

“ឧកោ បុត្តា កាលដ្ឋតា, បន្តេ មយ្ហំ បតី មតោ;
មាតា បិតា ច ភាតា ច, ឯកចិត្តកស្មី ឧប្បវេ” តិ។ -

អាហា។ អញ្ញេន ជនេន សាជកំ ទិន្នម្បី ជាលេត្វា ជាលេត្វា ធម្មតិ។ អថ នំ
ទិដ្ឋទិដ្ឋដ្ឋានេ មហាជនោ បរិវារេត្វា ចរតិ។ អថស្ស “អយំ បជាចារំ
បជបរិហារណំ វិនា ចរតី” តិ បជាចារាតេវ នាមំ អកំសុ។ យស្មា ចស្ស សោ
នគ្គភាវេន អលដ្ឋីអាចារេ ចាកជា អហោសិ, តស្មា បតីតោ អាចារេ
អស្សតិ បជាចារាតេវ នាមំ អកំសុ។

សា ឯកទិវសំ សត្តរិ មហាជនស្ស ធម្មំ ទេសេន្តេវិហារំ បរិសិត្វា
បរិសបរិយន្តេ អដ្ឋាសិ។ សត្តា មេត្តាជរណេន ជរិត្វា “សតី បដិលក, ភគិនិ,
សតី បដិលក, ភគិនិ” តិ អាហា។ តស្ស សត្ត វចនំ សុត្វា ពលវហិរេត្តប្បំ
អាគតំ, សា តត្ថេវ ភូមិយំ និសីទិ។ អវិទូរេ បិតោ បុរិសោ ឧត្តរិសាជកំ ឱបិត្វា
អនាសិ។ សា តំ និវាសេត្វា ធម្មំ អស្សោសិ។ សត្តា តស្ស ចរិយវសេន ឥមា
ធម្មបទេ គាថា អាហា -

“ន សន្តិ បុត្តា តាណាយ, ន បិតា នាបិ ពន្ធា;
អន្តកេនាធិបន្នស្ស, នត្តិ ញាតិសុ តាណាតា។

“ឯតមត្តវសំ ញាត្វា, បណ្ឌិតោ សីលសំរុតោ;
និព្ពានគមនំ មគ្គំ, ឱប្បមេវ វិសោធយេ” តិ។ (ធម. ប. ២៨៨-២៨៩);

សា គាថាបរិយោសានេ យថាបិតាវ សោតាបត្តិជលេ បតិដ្ឋាយ សត្តារំ
ឧបសង្កមិត្វា វន្តិត្វា បព្ពដ្ឋំ យាចិ។ សត្តា “តស្ស ភិក្ខុនិឧបស្សយំ គន្ធា
បព្ពជា” តិ បព្ពដ្ឋំ សម្បជិដ្ឋិ។ សា បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហត្តំ បត្វា ពុទ្ធវចនំ
គណ្ណាត្តិវិនយបិដកេ ចិណ្ឌាវសី អហោសិ។ អបរភាគេ សត្តា ជេតវនេ និសិដ្ឋោ

ភិក្ខុនិយោ បដិច្ចាជិយា វាណន្តរេ វេបេន្តោ បដាចារំ វិនយធរាណំ អគ្គដ្ឋានេ
វេបេសីតិ។

ធម្មទិន្នាថេរវត្ថុ

២៣៨. បញ្ចមេ ធម្មកថិកានន្តិ ធម្មកថិកានំ ភិក្ខុនីនំ ធម្មទិន្នា អក្កាតិ
នស្សេតិ។ សា កិវ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ បាំសវតិយំ បរាយត្ថដ្ឋានេ និព្ពត្តិត្វា
បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ អគ្គសាវកស្ស សុជាតត្ថេរស្ស អធិការកម្មំ កត្វា តំ
វាណន្តរំ បត្ថេសិ។ សា យាវជីវំ កុសលំ កត្វា សគ្គេ និព្ពត្តិ។ សព្វំ ហេដ្ឋា
ខេមាថេរិយា អភិនិហារវសេនេវ វេទិតព្ពំ។ ដុស្សពុទ្ធកាលេ បនេសា សត្ត
វេមាតិកានំ តិណ្ណំ ភាតិកានំ ធានាធិការេ វេបិតកម្មកស្ស គេហេ វសមាធា
“ឯកំ ទេហី”តិ វុត្តា ទ្វេ អធាសិ។ ឯវំ សព្វំ អបរិហាបេន្តិ ទត្វា ទ្វេនុវតិកប្បេ
អតិក្កម្ម កស្សបពុទ្ធកាលេ កិកិស្ស កាសិវញ្ញោ គេហេ បដិសន្ធិ គណ្ឌិត្វា
សត្តន្តំ ភគិនីនំ អព្ពន្ធភ ហុត្វា វីសតិ វស្សសហស្សានិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា
ភិក្ខុសង្ឃស្ស វសនបរិវេណំ ការេត្វា ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ ទេវមនុស្សេសុ សំសវន្តិ
ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ កុលគេហេ បដិសន្ធិ គណ្ឌិត្វា អបរភាគេ វិសាខសេដ្ឋិនោ
គេហំ គតា។ វិសាខសេដ្ឋិនាម ពិម្ពិសារស្ស សហាយកោ រញ្ញោ សន្ធិ
នសពលស្ស បឋមនស្សនំ គន្ធា ធម្មំ សុត្វា សោតាបត្តិជលេ បតិដ្ឋិតោ,
អបរភាគេ អនាគាមិជលំ សច្ចាកាសិ។

សោ តំទិវសំ យវំ គន្ធា សោចានមត្តកេ បីតាយ ធម្មទិន្នាយ ហត្ថ
បសារិតេ ហត្ថំ អនាលម្ពិត្វាវ ចាសាទំ អភិរុហិ។ ភុញ្ញមាធាមិ “ឥមំ ទេថ, ឥមំ
ហរថា”តិ ន ព្យាហរិ។ ធម្មទិន្នា កជន្តំ គហេត្វា បរិវិសមាធា ចិន្តេសិ - “អយំ មេ
ហត្ថាលម្ពកំ ទេន្តិយាមិ ហត្ថំ ន អាលម្ពិ, ភុញ្ញមាធាមិ កិញ្ចំ ន កថេតិ, កោ នុ
ខោ មយ្ហំ ទោសោ”តិ? អថ នំ ភុត្តាវី “កោ នុខោ មេ, អយ្យ, ទោសោ”តិ បុច្ឆិ។

ធម្មទិន្នេ តុយ្ហំ នោសោ នត្ថិ, អហំ បន អជ្ជ បជ្ជាយ សន្តវសេន តុម្ហាកំ សន្តិកេ
និសីទិតុំ វា ហតុំ វា អាហារាបេត្វា ខាទិតុំ វា ភុញ្ញិតុំ វា អភព្ពោ។ តុំ សចេ ឥច្ឆសិ,
ឥមស្មី គេហាវស។ នោ ចេ ឥច្ឆសិ, យត្តកេន តេ ជនេន អត្តោ, តំ គណ្ហិត្វា
កុលយរំ គន្ធាហិតិ។ អយ្យបុត្ត, វេរំ សន្តេ អហំ តុម្ហេហិ ធម្មិទេធម្មំ វេរិមតវមនំ
សីសេន ឧក្ខិបិត្វា ន ចរិស្សមិ, មយ្ហំ បព្ពដ្ឋំ អនុជាធាថាតិ។ វិសាខោ “សាធុ,
ធម្មទិន្នេ” តិ រញ្ជោ អាហារាបេត្វា ធម្មទិន្នំ សុវណ្ណាសិរិកាយ ភិក្ខុនិឧបស្សយំ
បព្ពដ្ឋត្ថាយ បេសេសិ។

សា បព្ពដ្ឋិត្វា ចិន្តេសិ - “អយំ តាវ សេដ្ឋិ យរមជ្ឈេ ឋិតោវ ទុក្ខស្សន្តំ
អកាសិ, បព្ពដ្ឋំ លទ្ធកាលតោ បជ្ជាយ បន មយាបិ ទុក្ខស្សន្តំ កាតុំ វេដ្ឋតិ” តិ
អាចរិយុបជ្ឈាយានំ សន្តិកំ គន្ធា, “អយ្យ, មយ្ហំ អាកិណ្ណាជ្ជានេ ចិត្តំ ន រមតិ,
តាមកាវាសំ គន្ធាមី” តិ អាហា។ ថេរិយោ តស្ស មហាកុលា និក្ខម្ម
បព្ពដ្ឋិតកាវេន ចិត្តំ វារេតុំ អសក្កោន្តិយោ តំ គហេត្វា តាមកាវាសំ អគមំសុ។
សា អតីតេ មទ្គិតសម្ពាទាយ នចិរស្សេវ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ
ចាបុណិ។ អថស្ស ឯតទហោសិ - “មយ្ហំ កិច្ចំ មត្តកំ បត្តំ, ឥធវ សិក្ខា កី
ករិស្សមិ, រាជគហមេវ គន្ធាមិ, តត្រ មំ និស្សយ ពហុ ញាតិសង្ឃោ បុញ្ញានិ
ករិស្សតី” តិ ថេរិយោ គហេត្វា នគរមេវ បច្ឆាគតា។

វិសាខោ តស្ស អាគតការំ ញាត្វា “សីយំ អាគតា ឧក្កណ្ឌិតា នុខោ
ភរិស្សតី” តិ សាយន្តសមយេ តស្ស សន្តិកំ គន្ធា អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសិទ្ធា
“ឧក្កណ្ឌិតការំ បុច្ឆិតុំ អយុត្ត” តិ បញ្ចក្ខន្ធាទិវសេន បញ្ឆោ បុច្ឆិ, ធម្មទិន្នា ខគ្គេន
ឧប្បលនាលំ និទ្ទន្តិវិយ បុច្ឆិតុំ បុច្ឆិតុំ វិស្សន្នេសិ។ ឧបាសកោ ធម្មទិន្នាលើយា
ញាណស្ស សូរការំ ញាត្វា អត្តនោ អធិគតជ្ជានេ បដិចាជិយា តីសុ មគ្គេសុ
សញ្ញាការេន បញ្ឆោ បុច្ឆិត្វា ឧក្កហាវសេន អរហត្តមគ្គេបិ បុច្ឆិ។ ធម្មទិន្នាលើរិបិ

ឧទាសកស្ស យាវ អនាគាមិដលាវ វិសយភាវំ ញត្វា “ឥនានិ អត្តនោ វិសយំ អតិក្កមិច្ឆា ជារតី” តិ តំ និវត្តន្តិ “អច្ឆសរា, អារុសោ វិសាខ, បញ្ញោ, នាសក្ខិ បញ្ញានំ បរិយន្តំ គហេតុំ, និព្វានោគធម្មំ, អារុសោ វិសាខ, ព្រហ្មចរិយំ និព្វានបរាយណំ និព្វានបរិយោសានំ។ អាកម្ពមាណោ ច ភ្ជុំ, អារុសោ វិសាខ, ភគវន្តំ ឧបសង្កមិច្ឆា ឯតមត្ថំ បុច្ឆយ្យាសិ។ យថា ច តេ ភគវា ព្យាករោតិ, តថា នំ ជារេយ្យាសី” តិ (ម. និ. ១. ៤៦៦) អាហា។

វិសាខោ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា សព្ពំ បុច្ឆាវិស្សជ្ជននយំ កថេសិ។ សត្តា តស្ស វេចនំ សុត្វា “មម ជីតាយ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នេសុ ខន្ធសុ តណ្ហា នត្ថី” តិ វត្វា ធម្មបទេ ឥមំ គាថមាហា -

“យស្ស បុរេ ច បច្ឆា ច, មជ្ឈេ ច នត្ថិ កិញ្ចនំ;
អកិញ្ចនំ អនាទានំ, តមហំ ព្រមិ ព្រាហ្មណ” ត្ថិ។ (ធម. ប. ៤២១);

តតោ ធម្មទិន្នាយ សាធុការំ ទត្វា វិសាខំ ឧទាសកំ ឯតទរោច - “បណ្ឌិតា, វិសាខ, ធម្មទិន្នា ភិក្ខុនី, មហាបញ្ញា វិសាខ, ធម្មទិន្នា ភិក្ខុនី។ មំ ចេបិ ភ្ជុំ, វិសាខ, ឯតមត្ថំ បុច្ឆយ្យាសិ, អហម្មិ តំ ឯវមេវ ព្យាករេយ្យំ, យថា តំ ធម្មទិន្នាយ ភិក្ខុនិយា ព្យាកតំ, ឯសោ ចេវេតស្ស អត្ថោ, ឯវញ្ច នំ ជារេហី” តិ។ ឯវមេតំ វត្ថុ សមុដ្ឋិតំ។ អបរភាគេ សត្តា ជេតវនេ និសិន្នោ បដិចាជិយា ភិក្ខុនិយោ ហំនន្តរេ វេបេន្តោ ឥនមេវ ចូឡវេទល្លំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា ថេរី ឥមស្មី សាសនេ ធម្មកថិកានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

នន្ទាថេរីវត្ថុ

២៤០. ធម្មេ ឈាយីនំ យទិទំ នន្ទាតិ ឈានាភិរតានំ, នន្ទា ថេរី, អគ្គាតិ ទស្សេតិ។ សា កិរ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតិយំ កុលគេហោ បដិសន្ធិ

គហេត្វា អបរភាគេ សត្ត ធម្មំ សុណន្តី សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុនី ឈានាភិវតានំ
អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ វាណន្តំ បត្តេសិ។ សា តតោ
កប្បសតសហស្សំ នេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា អម្ពានំ សត្ត និព្ពត្តិតោ
បុរេតរមេវ មហាបជាបតិគោតមិយា កុដ្ឋិម្ហំ បដិសន្ធិ គណ្ហិ, ធន្ទាតិស្សា នាមំ
អកំសុ។ រូបធន្ទាតិបិ វុច្ចតិ។ សា អបរភាគេ ឧត្តមរូបភាវេន ជនបទកល្យាណី
នាម ជាតា។

សា អម្ពានំ ធនពាលេ សព្ពញ្ញាតំ បត្វា អនុបុព្វេន កបិលវត្ថុំ អាគន្ធា នន្ទញ្ច
រាហុលញ្ច បព្ពាដេត្វា បក្កន្តេ សុទ្ធាទនមហារាជស្ស បរិនិព្ពតកាលេ
“មហាបជាបតិគោតមី ច រាហុលមាតា ច និក្ខមិត្វា សត្ត សន្តិកេ បព្ពជិតា” តិ
ញ្ញត្វា “ឥមាសំ បព្ពជិតកាលតោ បជ្ជាយ មយ្ហំ ឥធកី កម្ម” ន្តិ
មហាបជាបតិយា សន្តិកំ គន្ធា បព្ពជិ។ បព្ពជិតទិវសតោ បជ្ជាយ “សត្តា រូបំ
គរហតី” តិ សត្ត ឧបជ្ជានំ ន គច្ឆតិ, ឱវាទវាវេ សម្បត្ត អញ្ញំ បេសេត្វា ឱវាទំ
អាហារាបេតិ។ សត្តា តស្ស រូបមទមត្តការំ ញ្ញត្វា “អត្តនោ ឱវាទំ អត្តនាវ
អាគន្ធា គណ្ហានុ, ន ភិក្ខុនីហិ អញ្ញា បេសេតញ្ញា” តិ អាហា។ តតោ រូបធន្ទា អញ្ញំ
មគ្គំ អបស្សន្តិ អកាមា ឱវាទំ អគមាសិ។

សត្តា តស្ស ចរិតវសេន ឥទ្ធិយា ឯកំ ឥត្តិរូបំ និម្មិត្វា តាលវណ្ណំ គហេត្វា
តីជមាណិយ អកាសិ។ រូបធន្ទា តំ ទិស្វា ចិន្តេសិ - “អហំ អការណោនេវ បមត្តា
ហុត្វា នាគច្ឆាមិ, វេរុចាបិ ឥត្តិយោ សត្ត សន្តិកេ វិស្សត្តា ចរន្តិ។ មម រូបំ
ឯតាសំ រូបស្ស កលំ នាគ្យតិ សោឡសី, អជាតិច្ឆាវ ឯត្តកំ កាលំ ន
អាគតម្ហំ” តិ តមេវ ឥត្តិនិមិត្តំ គណ្ហិត្វា ឱលោកេន្តិ អជ្ជាសិ។ សត្តា តស្ស
បុព្ពហេតុសម្បទ្គតាយ “អដ្ឋិនំ នករំ កត” ន្តិ (ធម. ប. ១៥០) ធម្មបទេ កាថំ វត្តា -

“ចរំ វា យទិ វា តិជ្ជំ, និសិន្នោ ឧទ វា សយ” ន្តិ។ (សុ. និ. ១៩៥) -

សុត្តំ អភាសិ។ សា តស្មីយេវ រូបេ ខយេវយំ បដ្ឋបេត្វា អរហន្តំ ចាបុណ្ហិ។ ឥមស្មី
ហំនេ ឥទំ វត្ថុ ហេដ្ឋា ខេមាថេវិយា វត្ថុនា សទិសមេវាតិ នវិត្តារិតំ។ តតោ
បដ្ឋាយ, រូបនន្ទា, ឈានាភិរតានំ អន្តរេ ធុរឫត្តា អហោសិ។ សត្តា អបរភាគេ
ជេតវនេ និសិន្នោ បដិចាជិយា ភិក្ខុនិយោ ហំនន្តរេ វេបេន្តោ នន្ទាថេវិ ឈាយំនំ
អគ្គដ្ឋានេ វេបេសីតិ។

សោណាថេវីវត្ថុ

២៤០. សត្តមេ អារទ្ធវីរិយានន្តិ បគ្គហិតបរិបុណ្ណាវិរិយានំ សោណា អគ្គាតិ
នស្សេតិ។ អយំ កិរ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតីនគរេ កុលគេហេ បដិសន្ធិ
គហេត្វា អបរភាគេ ធម្មំ សុណាន្តិ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុនី អារទ្ធវីរិយានំ អគ្គដ្ឋានេ
វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ហំនន្តរំ បត្តេសិ។ សា កប្បសតសហស្សំ
នេវមនុស្សេសុ សំសវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បានេ សាវត្ថិយំ កុលគេហេ បដិសន្ធិ
គហេត្វា អបរភាគេ យរាវាសេ វុត្តា ពហុ បុត្តជីតរោ លភិត្វា សព្វេបិ វិសុំ វិសុំ
យរាវាសេ បតិដ្ឋាបេសិ។ តេ តតោ បដ្ឋាយ “អយំ អម្ពាភំ កី ករិស្សេតិ” តិ តំ
អត្ថនោ សន្តិកំ អាគតំ “មាតា” តិ សញ្ញាម្បិ ន ករិសុ។ ពហុបុត្តិកសោណា
តេសំ អត្ថនិ អការវការំ ញត្វា “យរាវាសេន កី ករិស្សេមី” តិ និក្ខមិត្វា បព្ពជិ។
អថ នំ ភិក្ខុនិយោ “អយំ វត្ថុ ន ជាតាតិ, អយុត្តំ ករោតី” តិ នណ្ឌាកម្មំ ករោន្តិ។
បុត្តជីតរោ តំ នណ្ឌាកម្មំ អាហារន្តិ ទិស្វា “អយំ យាវដ្ឋនិវសា សិក្ខាមត្តម្បិ ន
ជាតាតី” តិ ទិដ្ឋទិដ្ឋដ្ឋានេ ឧប្បណ្ណេសុ។ សា តេសំ វេចនំ សុត្វា ឧប្បន្ទសំវេតា
“អត្ថនោ គតិវិសោធនំ កាតុំ វដ្ឋតី” តិ និសិន្នដ្ឋានេបិ វិតដ្ឋានេបិ ទូត្តិសាការំ
សជ្ឈាយតិ។ សា យថេវ បុព្វេ ពហុបុត្តិកសោណាត្ថវីតិ បញ្ញាយិត្ត, ឯវំ បច្ឆា
អារទ្ធវីរិយសោណាត្ថវីតិ ចាកជា ជាតា។

អថេកទិវសំ ភិក្ខុនិយោវិហារំ គច្ឆន្តិយោ “ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស ឧទកំ
តាបេយ្យសិ, សោណោ”តិ វត្វា អគម៌សុ។ សាបិ ឧទកតាបនតោ បុរេតរមេវ
អគ្គិសាលាយ ចង្គមិទ្វា ចង្គមិទ្វា ទ្វត្តិសាការំ សជ្ឈាយន្តិវិបស្សនំ វឌ្ឍេសិ។
សត្តា គន្ធកុដិយំ និសិដ្ឋោវ ឥមំ ឱកាសកាចំ អភាសិ -

“យោ ច វស្សសតំ ជីវេ, អបស្សំ ធម្មមុត្តម៌;
ឯកាហំ ជីវិតំ សេយ្យោ, បស្សតោ ធម្មមុត្តម”ន្តិ។ (ធម. ប. ១១៥);

សា គាថាបរិយោសានេ អវហត្ថំ បទ្វា ចិន្តេសិ - “អហំ អវហត្ថំ បទ្វា,
អាគន្ធកដនោ ច អនុបធាវេត្វាវ មយិ អវញ្ញាយ កិញ្ចិ វត្វា ពហុំ អបុញ្ញម្បិ
បសវេយ្យ, តស្មា សំលក្ខណាការណំ កាតុំ វជ្ជតី”តិ។ សា ឧទកតាបនំ ឧទ្ធនំ
អាហេបេត្វា ហេដ្ឋា អគ្គី ន អភាសិ។ ភិក្ខុនិយោ អាគន្ធា ឧទ្ធនំ ឱលោកេន្តិយោ
អគ្គី អទិស្វា “ឥមំ មហាល្លិកំ ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស ឧទកំ តាបេហិ”តិ អវោចុម្ហ,
អជ្ឈាបិ ឧទ្ធនេ អគ្គិម្បិ ន ករោតី”តិ អាហំសុ។ អយ្យេ, កី តុម្ហាកំ អគ្គិនា,
ឧណ្ហោនកេន ម្ហាយិតុកាមា ភាជនតោ ឧទកំ គហេត្វា ម្ហាយថាតិ? តាបិ
“ភវិស្សតិ ឯត្ថ ការណា”ន្តិ គន្ធា ឧទកេ ហត្ថំ ឱតាវេត្វា ឧណ្ហាការំ ញាត្វា
ឯកកុដំ អាហរិត្វា ឧទកំ គណ្ហន្តិ, គហិតគហិតជ្ជានំ បរិបូរតិ។ តទា សញ្ញាវ
តស្ស អវហត្ថេ វិតភារំ ញាត្វា ឧបាវតរា តាវ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន ចាទេសុ
បតិត្វា “មយំ, អយ្យេ, ឯត្ថកំ កាលំ តុម្ហេ អនុបធាវេត្វា វិហេវេត្វា វិហេវេត្វា
កថយិម្ហ, ឧមថ នោ”តិ ឧមាបេសុំ។ វុទ្ធតរាបិ ឧក្កដិកំ និសីទិត្វា “ឧម,
អយ្យេ”តិ ឧមាបេសុំ។ តតោ បដ្ឋាយ “មហាល្លកកាលេ បព្ពដិត្វាបិ
អារទ្ធវិវិយភាវេន នចិវស្សេវ អគ្គជលេ បតិដ្ឋិតា”តិ ថេរិយា គុណោ ចាកដោ
អហោសិ។ អបរភាគេ សត្តា ជេតវនេ និសីទិត្វា ភិក្ខុនិយោ បដិចាជិយា
ហានន្តេវ វេបេន្តោ សោណាត្ថេវ អារទ្ធវិវិយានំ អគ្គដ្ឋានេ វេបេសីតិ។

ពាក្យលាងដើរវត្ត

២២២. អដ្ឋមេ ទិព្វចក្ខុកាន់យទិទំ ពាក្យលាង ទិព្វចក្ខុកាន់, ពាក្យលាងដើរ,
អក្កាតិ ធន្យេតិ។ អយំ កិរ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតិយំ កុលគេហេ
និព្វត្តិកា សត្ត ធម្មកថំ សុណន្តិ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុនី ទិព្វចក្ខុកាន់ អគ្គជ្ជានេ
វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ បត្តេសិ។ សា កប្បសតសហស្សំ
នេវេសុ ច មនុស្សេសុ ច សំសរិក្ខា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បានេ សាវត្ថិយំ កុលគេហេ
និព្វត្តិកា អបរភាគេ សត្ត ធម្មនេសនំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ
អរហត្តំ ចាបុណិ។ សា តតោ បដ្ឋាយ ទិព្វចក្ខុម្ហិ ចិល្ហាវសី អហោសិ។
អបរភាគេ សត្វា ជេតវនេ និសិន្នោ ភិក្ខុនិយោ បដិចាជិយា ឋានន្តរេ វេបេន្តោ
ឥមំ ដើរ ទិព្វចក្ខុកាន់ អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

កុណ្ឌាលកេសាដើរវត្ត

២២៣. នវមេ ទិប្បាភិញ្ញានន្តិ ទិប្បាភិញ្ញានំ ភិក្ខុនីនំ, ភទ្ទា កុណ្ឌាលកេសា,
អក្កាតិ ធន្យេតិ។ អយម្យិ ហិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតិយំ កុលគេហេ
និព្វត្តា សត្ត ធម្មកថំ សុត្វា សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុនី ទិប្បាភិញ្ញានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ
ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ បត្តេសិ។ សា កប្បសតសហស្សំ
នេវេមនុស្សេសុ សំសរិក្ខា កស្សបពុទ្ធកាលេ កិកិស្ស កាសិរញ្ញោ គេហេ
សត្តន្តំ ភិក្ខុនីនំ អព្ពន្ធភា ហុត្វា វីសតិ វស្សសហស្សានិ ធន សីលានិ សមាធាយ
កោមារិកព្រហ្មចរិយំ ចរន្តិ សង្ឃស្ស វសនបរិវេណំ ការេត្វា ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ
នេវេមនុស្សេសុ សំសរិក្ខា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បានេ រាជគហានគរេ សេដ្ឋិកុលេ បដិសន្ធិ
គណ្ហិ, ភទ្ទាតិស្សា ធាមំ អកំសុ។

តំទីវសំយេវ ច តស្មី នគរេ បុរោហិតបុត្រោ ជាតោ។ តស្ស ជាតវេលាយ
រាជនិវេសនំ អាធិ កត្វា សកលនគរេ អាវុធានិ បដ្ឋលីសុ។ បុរោហិតោ ចាតោវ
រាជកុលំ គន្ធា រាជានំ សុខសេយ្យំ បុច្ឆិ។ រាជា “កុតោ មេ, អាចរិយ,
សុខសេយ្យា, អដ្ឋ សព្វវត្ថុ រាជនិវេសនេ អាវុធានិ បដ្ឋលីតានិ ធិស្វា ភយប្បត្តា
អហុម្ហា” តិ អាហា។ មហារាជ, តប្បច្ចយា មា ចិន្តយិត្ត, ន តុម្ហាកំយេវ គេហ
អាវុធានិ បដ្ឋលីសុ, សកលនគរេ វេ អហោសីតិ។ កី ការណា, អាចរិយាតិ?
អម្ហាកំ គេហ ចោរនក្ខត្តេន ធារកោ ជាតោ, សោ សកលនគរស្ស សត្ត
ហុត្វា ឧប្បន្នោ, តស្សេតំ បុព្វនិមិត្តំ។ តុម្ហាកំ ឧបទ្ទវោ នតិ, សចេ បន ឥច្ឆថ,
ហារេម នត្ថិ។ អម្ហាកំ បីឡាយ អសតិយា ហារណាកម្មំ នត្ថិតិ។ បុរោហិតោ
“មម បុត្រោ អត្តនោ នាមំ គហេត្វាវ អាគតោ” តិ សត្តកោតវស្ស នាមំ
អកាសិ។ សេដ្ឋិគេហេបិ ភទ្ធាវ វឌ្ឍតិ, បុរោហិតគេហេបិ សត្តកោវ វឌ្ឍតិ។ សោ
អត្តនោ អាធាវនិធាវនេន កីឡិតុំ សមត្ថកាលតោ បដ្ឋាយ អត្តនោ
វិចរណាជ្ជានេ យំ យំ បស្សតិ, តំ តំ សព្វំ អាហារិត្វា មាតាបិតុនំ គេហំ បូរេតិ។
បិតា នំ ការណាសហស្សម្បិ វត្វា វារេតុំ នាសត្វិ។

អបរភាគេ បនស្ស វេយ្យត្តស្ស សព្វាការេនាបិ វារេតុំ
អសក្កណោយ្យភាវំ ញាត្វា ទ្វេ នីលសាដកេ ធន្វា សន្និច្ឆេនធនឧបករណញ្ច
សិដ្ឋាជកយន្តញ្ច ហេតុ ធន្វា “តុំ ឥមិនាវ កម្មេន ជីវាហី” តិ នំ វិស្សន្នេសិ។ សោ
តំទីវសតោ បដ្ឋាយ សិដ្ឋាជកយន្តំ ឱបិត្វា កុលានំ ចាសានេ អាវុយ្យ សន្និ
ធិន្និត្វា បរកុលេសុ និក្ខិត្តភណ្ឌំ អត្តនា ឋបិតំ វិយ គហេត្វា គប្បតិ។
សកលនគរេ តេន អវិលុត្តគេហំ នាម នាហោសិ។ ឯកទីវសំ រាជា រថេន នគរេ
វិចរន្តោ សារីរិ បុច្ឆិ - “កី នុខោ ឥមស្មី នគរេ តស្មី តស្មី យវេ ធិន្ធមេវ
បញ្ញាយតី” តិ។ ទេវ ឥមស្មី នគរេ សត្តកោ នាម ចោរោ ភិត្តិ ធិន្និត្វា កុលានំ
សន្តកំ ហារតីតិ។ រាជា នគរគុត្តិកំ បក្កោសាបេត្វា “ឥមស្មី កិរ នគរេ វេរុចោ

នាម ចោរា អត្ថិ, កស្មានំ ន គណ្ហាសី” តិ អាហា។ មយំ, ទេវ, តំ ចោរំ សហោឡំ
បស្សីតុំ ន សក្កោមាតិ។ សច អន្ធនំ ចោរំ គណ្ហាសី, ជីវសិ។ សច ន គណ្ហាសី,
រាជាណំ តេ ករិស្សមីតិ។ ឯវំ ទេវាតិ នគរគុត្តិកោ សកលនគរេ មនុស្ស
ចារេត្វា តំ ភិក្ខុ ធិន្ទិក្វា បរកណ្ហំ អវហរន្តំ សហោឡមេវ គហេត្វា រញ្ជោ
នស្សេសិ។ រាជា “ឥមំ ចោរំ ទក្ខិណាទ្វារេន និហរិត្វា យាតេថា” តិ អាហា។
នគរគុត្តិកោ រញ្ជោ បដិស្សុណ្ហិត្វា តំ ចោរំ ចតុក្កេ ចតុក្កេ បហារសហស្សេន
តាឡេន្តោ តាហាបេត្វា ទក្ខិណាទ្វារំ គប្បតិ។

តស្មី សមយេ អយំ ភទ្កា នាម សេដ្ឋីដីតា មហាជនស្ស
កោលាហលសន្តេន សីហបញ្ញំ ឧគ្សាដេត្វា ឱលោកេន្តំ តំ សត្តកំ ចោរំ តថា
នីយមានំ ទិស្វា ឧភាហិ ហត្ថហិ ហទយំ សន្ធាវេន្តំ គន្ធា សិរិសយនេ
អនោមុខា និបន្និ។ សា ច តស្ស កុលស្ស ឯកដីតា, តេនស្ស ញាតកា
អប្បមត្តកម្មិ មុខិការំ សហិតុំ ន សក្កោន្តិ។ អថ នំ មាតា សយនេ និបន្នំ
ទិស្វា “កី ករោសិ, អម្ពា” តិ បុច្ឆិ។ ឯតំ វជ្ឈំ កត្វា នីយមានំ ចោរំ អទ្កុស,
អម្ពាតិ? អាម, អម្ពាតិ។ ឯតំ លភមាធា ជីវិស្សមិ, អលភមាធាយ មេ
មរណាមេវាតិ។ តេ តំ នានប្បការេនបិ សញ្ញាបេតុំ អសក្កោន្តា “មរណា ជីវិតំ
សេយ្យេ” តិ សល្លក្ខេសុំ។ អថស្ស បិតា នគរគុត្តិកស្ស សន្តិកំ គន្ធា សហស្សំ
លញ្ចំ ទត្វា “មយ្ហំ ដីតា ចោរេ បដិពន្ធិចិត្តា, យេន កេនចិ ឧចាយេន ឥមំ
មុញ្ញា” តិ អាហា។ សោ “សាធ្វ” តិ សេដ្ឋីស្ស បដិស្សុណ្ហិត្វា ចោរំ គហេត្វា យាវ
ស្វិរិយស្ស អត្ថដ្ឋមនា ឥតោ ចិតោ ច បបញ្ញាបេត្វា ស្វិរិយេ អត្ថដ្ឋតេ
ចារកតោ ឯកំ មនុស្សំ និហារេត្វា សត្តកស្ស ពន្ធនំ មោចេត្វា សត្តកំ
សេដ្ឋីគេហំ បេសេត្វា តេន ពន្ធនេន ឥតរំ ពន្ធិក្វា ទក្ខិណាទ្វារេន និហរិត្វា
យាតេសិ។ សេដ្ឋីធាសាបិ សត្តកំ គហេត្វា សេដ្ឋីនោ និវេសនំ អាគម៌សុ។ តំ
ទិស្វា សេដ្ឋី “ដីតុ មនំ បូរេស្សមី” តិ សត្តកំ គន្ធាទកេន ញាបេត្វា

សព្វាលក្ខណ៍បដិមណ្ឌិតំ ការេត្វា ចាសាទំ បេសេសិ។ ភក្កាបិ “បរិបុណ្ណោ មេសង្កប្បោ”តិ អនេកាលក្ខណ៍រេន អលក្ខត្វា តំ បរិចរតិ។

សត្តុកោ កតិចាបំ វីតិនាមេត្វា ចិន្តេសិ - “ឥមិស្សា បសាធនភណ្ឌកំ មយ្ហំ ភវិស្សតិ, កេនចិ ឧចាយេន ឥមំ អាករណំ គហេតុំ វដ្តតិ”តិ សមីបេ សុខេន និសិន្នកាលេ ភក្កំ អាហា - “មយ្ហំ ឯកំ វចនំ វត្ថុតំ អត្ថិ”តិ។ សេដ្ឋីដីតា សហស្សលាភំ លភិក្ខុវិយ តុដ្ឋមានសា “វិស្សត្ថំ វទេហិ, អយ្យា”តិ អាហា។ ត្វំ ចិន្តេសិ - “មំ និស្សាយ ឥមិនា ជីវិតំ លទ្ធុ”ត្ថិ, អហំ បន គហិតមត្តោវ ចោរបចាតបព្ពតេ អធិវត្តាយ ទេវតាយ “សចាបំ ជីវិតំ លភិស្សមិ, ពលិកម្មំ តេ ទស្សមី”តិ អាយាធី។ តំ និស្សាយ មយា ជីវិតំ លទ្ធុ, សីយំ ពលិកម្មំ សដ្ឋាបេហិតិ។ ភក្កា, “អហំ តស្ស មនំ បូរេស្សមី”តិ ពលិកម្មំ សដ្ឋាបេត្វា សព្ពំ បសាធនំ បសាធនត្វា ឯកយានេ អារុយ្ហ សាមិកេន សទ្ធិ ចោរបចាតបព្ពតំ គន្ធា “បព្ពតទេវតាយ ពលិកម្មំ កវិស្សមី”តិ អភិរុហិតុំ អារទ្ធា។ សត្តុកោ ចិន្តេសិ - “សព្ពេសុ អភិរុហន្តេសុ មម ឥមិស្សា អាករណំ គហេតុំ ន ឱកាសោ ភវិស្សតិ”តិ តមេវ ពលិកាជនំ កាហាបេត្វា បព្ពតំ អភិរុហិ។

សោ ភក្កាយ សទ្ធិ កថេន្តោ បិយកថំ ន កថេតិ។ សា ឥន្តិទេនេវ តស្ស អធិប្បាយំ អញ្ញាសិ។ អថ នំ សោ អាហា - “ភទ្កេ, តវ ឧត្តរិសាជកំ ឱមុញ្ជិត្វា កាយារុទ្ធា តេ បសាធនំ ឯត្ថ ភណ្ឌកំ ករោហី”តិ។ សាមិ មយ្ហំ កោ អបរាជោតិ? កី បនាបំ, ពាលេ, ពលិកម្មត្ថំ អាគតោតិ សញ្ញំ ករោសិ? អហញ្ញំ ឥមិស្សា ទេវតាយ យកនំ ឧត្តរេត្វា ទទេយ្យំ, ពលិកម្មាបទេសេន បន តវ អាករណំ គណ្ឌិតុកាមោ ហុត្វា អាគតោម្ហីតិ។ កស្ស បន, អយ្យ, បសាធនំ, កស្ស អហន្តិ? មយំ ឯវរុបំ ន ជានាម, អញ្ញំ តវ សន្តកំ, អញ្ញំ មម សន្តកន្តិ។ សាធុ, អយ្យ, ឯកំ បន មេ អធិប្បាយំ បូរេថ, អលក្ខតនិយាមេនេវ មេ

បុរតោ ធម្មតោ ធម្មតោ អាលិដ្ឋីតុំ ទេវតា។ សោ “សាធូ”តិ សម្បជិដ្ឋិ។ សា តេន
សម្បជិដ្ឋិតការំ ព្រាត្វា បុរតោ អាលិដ្ឋីត្វា ធម្មតោ អាលិដ្ឋីវិយ ហុត្វា
បព្ពតបចាតេ ចាតេសិ។ សោ បតន្តោ អាកាសេយេវ ចុណ្ហាវិចុណ្ហា អហោសិ។
តាយ កតំ វិចិត្រការំ ទិស្វា បព្ពតេ អធិវត្តា ទេវតា គុណកិត្តនវសេន ឥមា
គាថា អាហា -

“ន សោ សព្ពេសុ ហំនេសុ, បុរិសោ ហោតិ បណ្ឌិតោ;
ឥត្ថិបិ បណ្ឌិតា ហោតិ, តត្ថ តត្ថ វិចក្ខណា។

“ន សោ សព្ពេសុ ហំនេសុ, បុរិសោ ហោតិ បណ្ឌិតោ;
ឥត្ថិបិ បណ្ឌិតា ហោតិ, មុហុត្ថមបិ ចិន្តយេ”តិ។ (អប. ថេរី ២.៣.៣០-
៣២);

តតោ ភទ្កា ចិន្តេសិ - “ន សក្កា មយា ឥមិនា និយាមេន បុន គេហំ គន្ធី,
ឥតោវ គន្ធា ឯកំ បព្ពជ្ជំ បព្ពជិស្សមី”តិ, និគណ្ណារាមំ គន្ធា និគណ្ណោ បព្ពជ្ជំ
យាថិ។ អថ នំ តេ អាហំសុ - “កេន និយាមេន បព្ពជ្ជា ហោតូ”តិ? យំ តុម្ហាកំ
បព្ពជ្ជាយ ឧត្តមំ, តទេវ ករោថាតិ។ តេ “សាធូ”តិ តស្ស តាលដ្ឋិនា កេសេ
លុញ្ចិត្វា បញ្ចាដេសុំ។ កេសា បុន វឡន្តា រាសិរាសិវសេន កុណ្ឌាលាវត្តា ហុត្វា
វឡីសុ។ សា តេនេវ ការណេន កុណ្ឌាលកេសា នាម ជាតា។ សា អត្តនោ
បព្ពជិតជ្ជានេ សព្ពសិប្បំ ឧគ្គណ្ហិត្វា “ឯតេសំ ឥតោ ឧត្តរិ វិសេសោ នត្ថិ”តិ
ព្រាត្វា តាមនិគមរាជធានិយោវិចរដ្ឋិយត្ថ យត្ថ បណ្ឌិតា អត្ថិ, តត្ថ តត្ថ គន្ធា
តេសំ ជាននសិប្បំ សព្ពមេវ ឧគ្គណ្ហិតិ។ អថស្ស ពហូសុ ហំនេសុ
សិក្ខិតតាវេន បដិវាទំ ទាតុំ សមត្ថាន ហោន្តិ។ សា អត្តនា សធូ កថេតុំ សមត្ថំ
អទិស្វា យំ តាមំ វា និគមំ វា បរិសតិ, តស្ស ធ្វារេ វាលុករាសី កត្វា តត្ថ
ជម្ពុសាខំ វេបេតិ។ “យោ មម វាទំ អាហេបេតុំ សក្កោតិ, សោ ឥមំ សាខំ មទ្ធកូ”តិ

សម័យ បីតានំ ធារកានំ សញ្ញំ ទេតិ។ តំ សត្តាហម្បិ មទ្គន្តា ន ហោត្តិ។ អថ នំ
គហេត្វា បក្កមតិ។

តស្មី សមយេ អម្ពាភំ ភគវា លោកេ និព្វត្តិត្វា សាវត្ថី ឧបនិស្សយ
ជេតវនេ វិហារតិ។ កុណ្ឌាលកេសាបិ ខោ អនុបុព្វេន សាវត្ថី បត្វា អន្តោនគរំ
បរិសមាធា ចោរាណាកនិយាមេនេវ វាលុកាភាសិម្ហិ សាខំ បេត្វា ធារកានំ
សញ្ញំ ទត្វា ចារិសិ។ តស្មី សមយេ ធម្មសេនាបតិ ភិក្ខុសង្ឃេ បរិវេជ្ជ ឯកការេ
នគរំ បរិសន្តោ វាលុកាច្ចបេ ជម្ពុសាខំ ទិស្វា “កស្មា អយំ បេតិកា” តិ បុច្ឆិ។
ធារកា តំ ការណំ អបរិហាបេត្វា កថេសុ។ ឯវំ សន្តេ ឥមំ គហេត្វា មទ្គថ,
ធារកាតិ។ តេសុ ថេរស្ស វចនំ សុត្វា ឯកច្ឆេ មទ្គិតុំ នវិសហីសុ, ឯកច្ឆេ
តំខណោយេវ មទ្គិត្វា ចុណ្ហិវិចុណ្ហំ អកំសុ។ កុណ្ឌាលកេសា ភត្តកិច្ចំ កត្វា
និក្ខមន្តិ តំ សាខំ មទ្គិតុំ ទិស្វា “កស្សេតំ កម្ម” តិ បុច្ឆិ។ អថស្ស
ធម្មសេនាបតិ កាភាសិកាវំ កថយីសុ។ សា “អត្ថនោ ថាមំ អជានន្តោ ឥមំ
សាខំ មទ្គាបេតុំ នោវិសហីស្សតិ, អទ្ធា មហាន្តោ ឯសោ ភវិស្សតិ។ អហម្បិ បន
ឧទ្ធិកា ភវន្តិ ន សោភិស្សមិ, អន្តោតាមមេវ បរិសិត្វា បរិសាយ សញ្ញំ ធាតុ
វដ្តតី” តិ ចិន្តេត្វា តថា អកាសិ។ អសីតិកុលសហស្សនិវាសេ នគរេ
សភាគសភាគវសេន សព្ពេវ សញ្ញានីស្វតិ វេទិតព្ពំ។

ថេរោបិ ភត្តកិច្ចំ កត្វា អញ្ញាតវស្មី រុក្ខមូលេ និសីទិ។ អថាយំ
កុណ្ឌាលកេសា មហាជនបរិវុតា ថេរស្ស សន្តិកំ គន្ធា បដិសន្ធាវំ កត្វា
ឯកមន្តំ បេត្វា, “ភន្តេ, តុម្ពេហិ សាខា មទ្គាបិកា” តិ បុច្ឆិ។ អាម, មយា
មទ្គាបិកាតិ។ ឯវំ សន្តេ តុម្ពេហិ សទ្ធិ អម្ពាភំ វាទោ ហោតុ, ភន្តេតិ។ ហោតុ,
ភន្តេតិ។ កស្ស បុច្ឆា ហោតុ, កស្ស វិស្សជ្ឈនន្តិ? បុច្ឆា នាម អម្ពាភំ បត្តា, តុំ បន
តុយ្ហំ ជាននកំ បុច្ឆាតិ។ សា ថេរេន ទិន្នអនុមតិយា សព្ពមេវ អត្ថនោ ជាននកំ

វាធំ បុច្ឆិ, ខេរោ សត្តំ វិស្សន្ត្រសិ។ សា សត្តំ បុច្ឆិត្វា តុណ្ហី អហោសិ។ អថ នំ ខេរោ
អាហា - “តយា ពហុំ បុច្ឆិតំ, មយម្យំ ឯកំ បញ្ចំ បុច្ឆាមា” តិ។ បុច្ឆថ, ភន្តេតិ។ ឯកំ
នាម កិណ្ឌិ? កុណ្ហាលកេសា “ន ជាតាមិ, ភន្តេ” តិ អាហា។ ត្វំ ឯត្តកម្មំ ន ជាតាសិ,
អញ្ចំ កិ ជាតិស្សសីតិ? សា ខេរស្ស ចាទេសុ បតិក្វា “តុម្ហាកំ សរណំ គច្ឆាមិ,
ភន្តេ” តិ អាហា។ មម សរណាគមនកម្មំ នត្ថិ, សខេរកេ លោកេ អគ្គបុគ្គលោ
ធុរិហារេ វសតិ, តំ សរណំ គច្ឆាហីតិ។ សា “ឯវំ ករិស្សាមិ, ភន្តេ” តិ
សាយន្តសមយេ សត្តុ ធម្មទេសនាវេលាយ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន
វន្តិត្វា ឯកមន្តំ អជ្ជាសិ។ សត្តា តស្សា មទ្គិតសម្ពាវាយ ចរិយាវសេន ធម្មបទេ
ឥមំ កាថមាហា -

“សហស្សមបិ ចេ កាថា, អនត្ថបទសំហិតា;
ឯកំ កាថាបទំ សេយ្យេ, យំ សុត្វា ឧបសម្មតិ” តិ។ (ធជ. ប. ១០១);

សា កាថាបរិយោសានេ យថាបិតាវ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ បត្វា
បព្ពដ្ឋំ យាចិ។ សត្តា តស្សា បព្ពដ្ឋំ សម្បជិដ្ឋិ។ សា ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ធា បព្ពដិ។
អបរកាគេ ចតុបរិសមជ្ឈេ កថា ឧទទាទិ - “មហាឆ្លាវតាយំ ភទ្កា
កុណ្ហាលកេសា, យា ចតុប្បទិកកាថាវសានេ អរហត្តំ បត្តា” តិ។ សត្តា តំ
ការណំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា ថេរី ឱប្បាភិញ្ញានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

ភទ្កាកាថិលាធិថេរីវត្ថុ

២២២. ទសមេ បុព្ពេនិវាសន្តិ បុព្ពេ និវត្តកូន្ទសន្តានំ អនុស្សវន្តិនំ ភទ្កា
កាថិលាធិ អគ្គាតិ ទស្សេតិ។ សា កិរ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ បាំសវតិយំ
កុលគេហោ និព្ពត្តិត្វា សត្តុ ធម្មទេសនំ សុណាន្តិ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុនី បុព្ពេនិវាសំ
អនុស្សវន្តិនំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ វាទន្តំ បត្តេសិ។ សា

កប្បសតសហស្សំ នេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា អនុប្បន្នេ ពុទ្ធពារាណសិយំ
កុលគេហោ បដិសន្ធិ គណ្ហិត្វា អត្តនោ សាមិកគិនិយា សន្ធិ កលហំ ករោន្តិ
តាយ បច្ឆេកពុទ្ធស្ស បិណ្ឌាចារោ ទិន្នេ, “អយំ ឥមស្ស បិណ្ឌាចារំ ទត្វា អត្តនោ
វសំ វត្ថេតី” តិ បច្ឆេកពុទ្ធស្ស ហត្ថតោ បត្តំ គណ្ហិត្វា ភត្តំ ធម្មត្វា កលលស្ស
បូរេត្វា អនាសិ។ មហាជនោ “ពាលា អយ” ន្តិ គវហិត្វា, “យាយ តេ សន្ធិ
កលហោ កតោ, តស្ស កិញ្ចំ ន ករោសិ, បច្ឆេកពុទ្ធា តេ កី អបរជ្ឈតី” តិ
អាហា។ សា តេសំ វេនេន លជ្ជាយមាណ បុន បត្តំ គហេត្វា កលលំ ហារេត្វា
ជោវិត្វា គន្ធបុណ្ណេន ឧត្តរេត្វា ចតុមគ្គរស្ស បូរេត្វា ឧបរិ អាសិត្តេន
បទុមគត្តវណ្ណេន សប្បីនា វិជ្ជោតមាណំ បច្ឆេកពុទ្ធស្ស ហត្ថ ឋេបេត្វា “យថា
អយំ បិណ្ឌាចារោ ឱភាសជាតោ, ឯវំ ឱភាសជាតំ មេ សរីរំ ហោតូ” តិ បត្តនំ
បដ្ឋបេសីតិ សព្វំ មហាកស្សបត្ថេរស្ស វត្ថុម្ហិ វត្ថុនយេនេវ វេទិតព្វំ។

មហាកស្សបត្ថេរោ បន ទក្ខិណមគ្គំ គហេត្វា ទសពលស្ស សន្តិកំ
ពហុបុត្តកនិក្រោធម្វលំ គតោ, អយំ ភទ្ទា កាបិលានី វាមមគ្គំ គណ្ហិត្វា
មាតុកាមស្ស បព្ពដ្ឋាយ អនុញ្ញាតភាវេន បរិញ្ញាជីការាមំ អគមាសិ។ យនា
បន មហាបជាបតិគោតមី បព្ពដ្ឋញ្ច ឧបសម្មទញ្ច លភិ, តទា សា ថេរី ថេរីយា
សន្តិកេ បព្ពដ្ឋញ្ច ឧបសម្មទញ្ច លភិត្វា អបរភាគេ វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តិ
អរហត្តំ បទ្វា បុព្ពេនិវាសញ្ញាលោ ចិណ្ឌាវសី អហោសិ។ អថ សត្តា ជេតវនេ
និសីទិត្វា ភិក្ខុនិយោ បដិចាជិយា ឋានន្តរេសុ ឋេបេន្តោ ឥមំ ថេរី បុព្ពេនិវាសំ
អនុស្សវន្តីនំ អគ្គជ្ជានេ ឋេបេសីតិ។

ភទ្ទាកថាណថេរីវត្ថុ

២៤៥. ឯកាទសមេ មហាភិញ្ញាប្បត្តានន្តិ មហាតិយោ អភិញ្ញាយោ បត្តានំ,
ភទ្ទា កថាណ, នាម អគ្គតិ ទស្សេតិ។ ឯកស្ស ហិ ពុទ្ធស្ស ចត្តារោវ ជនា

មហាភិញ្ញា ហោត្តិ, ន អវសេសសាវកា។ អវសេសសាវកា ហិ
កប្បសតសហស្សមេវ អនុស្សវិតុំ សក្កោត្តិ, ន តតោ បរំ។ មហាភិញ្ញាប្បត្តា
បន កប្បសតសហស្សាធិកំ អសង្ខ្យយំ អនុស្សវន្តិ។ អម្ពាភម្មិ សត្ថ
សាសនេ ទ្វេ អគ្គសាវកា ពាកុលត្ថេវេ ភទ្ទា កច្ឆាធាតិ ឥមេ ចត្តារោ ឯត្ថកំ
អនុស្សវិតុំ សក្ខីសុ។ តស្មា អយំ ថេរី មហាភិញ្ញាប្បត្តានំ អគ្គា នាម ជាតា។
ភទ្ទា កច្ឆាធាតិ តស្សា នាមំ។ ភទ្ទកញ្ចនស្ស ហិ ឧត្តមសុវណ្ណាស្ស វិយ តស្សា
សវីរវណ្ណា អហោសិ, សា តស្មា ភទ្ទកញ្ចនាតិ នាមំ លភិ, សា បច្ឆា
កច្ឆាធាត្វេវ សង្ខំ គតា។ រាហុលមាតាយេតំ អធិវចនំ។

សា ហិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ បាសវតិយំ កុលគេហេ បដិសន្ធិ គហេត្វា
អបរភាគេ សត្ថ ធម្មកថំ សុណន្តិ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុនី មហាភិញ្ញាប្បត្តានំ
អគ្គជ្ជានេ ឋបេន្តំ ធិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ហ្មនន្តរំ បត្តេសិ។ សា
កប្បសតសហស្សំ នេវ មនុស្សេសុ សំសវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បនេ
សុប្បពុទ្ធសក្កស្ស គេហេ បដិសន្ធិ គណ្ហិ, ភទ្ទា កច្ឆាធាតិស្ស នាមំ អកំសុ។

សា វយប្បត្តា ពោធិសត្តស្ស គេហំ អគមាសិ។ សា អបរភាគេ
រាហុលកុមារំ នាម បុត្តំ វិជាយិ។ តស្ស ជាតធិវសេវ ពោធិសត្តោ និក្ខមិត្វា
ពោធិមណ្ឌោ សព្ពញ្ញតំ បត្វា លោកានុគ្គហំ ករោន្តោ អនុបុព្វេន កបិលវត្ថុ
អាគម្ម ញាតីនំ សង្កហំ អកាសិ។ អបរភាគេ បរិនិព្វតេ សុទ្ធាធនមហារាជេ
មហាបជាបតិគោតមី បញ្ចហិ មាតុកាមសតេហិ សន្ធិ សត្ថ សន្តិកេ បព្ពជិ។
រាហុលមាតាបិ ជនបទកល្យាណីបិ ថេរីយា សន្តិកំ គន្ធា បព្ពជិ។ សា
បព្ពជិតកាលតោ បជ្ជាយ ភទ្ទកច្ឆានត្វេវត្វេវ ចាកជា អហោសិ។ សា
អបរភាគេ វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ បត្វា អភិញ្ញាសុ ចិណ្ឌាវសី អហោសិ,
ឯកបល្លង្កេន និសិន្នា ឯការជ្ជនេន កប្បសតសហស្សាធិកំ អសង្ខ្យយំ

អនុស្សាវតី។ តស្សា តស្មី គុណា ចាកដេ ជាតេ សត្តា ដេតវេនេ និសិដ្ឋោ
ភិក្ខុនិយោ បដិចាជិយា ហ្មនន្តរេ វេបេន្តោ ឥមំ ថេរី មហាភិញ្ញាប្បត្តានំ
អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

កិសាគោតមីថេរីវត្ថុ

២២៦. ឆ្វាទសមេ លូខងីវេរេធរាជន្តិ តីហិ លូខេហិ សមន្នាគតំ បំសុក្កលំ
ធារេន្តិនំ, កិសាគោតមី, អគ្គាតិ ទស្សេតិ។ គោតមីតិ តស្សា នាមំ, ថោកំ
កិសធាតុកត្តា បន កិសាគោតមីតិ វុច្ចតិ។ អយម្បិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតិយំ កុលគេហោ និព្ពត្តិត្វា សត្តុ ធម្មទេសនំ សុណាន្តិ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុនី
លូខងីវេរេធរាជំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ហ្មនន្តរំ បត្តេសិ។
សា កប្បសតសហស្សំ នេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ
ទុគ្គតកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តកាលេ ឯកំ កុលំ អគមាសិ។ តត្ថ នំ
“ទុគ្គតកុលស្ស ជីតា”តិ បរិភវីសុ។

សា អបរភាគេ បុត្តំ វិជាយិ, អថស្សា សម្មានមកំសុ។ សោ បនស្សា
ធារកោ អាធាវិត្វា បរិធាវិត្វា កីឡនវយេ ឋិតោ កាលមកាសិ, តស្សា
សោកោ ឧទទាទិ។ សា “អហំ ឥមស្មីយេវ គេហោ ហតលាភសក្ការា ហុត្វា
បុត្តស្ស ជាតកាលតោ បដ្ឋាយ សក្ការំ ចាបុណ្ណិ, ឥមេ មយ្ហំ បុត្តំ ពហិ
ធម្មេតុម្បិ វាយមេយ្យ”ន្តិ បុត្តំ អន្តោនាទាយ “បុត្តស្ស មេ ភេសជ្ជំ ទេថា”តិ
គេហាធារេបដិចាជិយាវិចរតិ។ ទិដ្ឋទិដ្ឋជ្ជានេ មនុស្សា “កត្ត តេ មតកស្ស
ភេសជ្ជំ ទិដ្ឋបុព្វ”ន្តិ ចាណី បហរិត្វា បរិហាសំ ករោន្តិ។ សា តេសំ កថាយ នេវ
សញ្ញត្តិ គច្ចតិ។ អថ នំ ឯកោ បណ្ឌិតបុរិសោ ទិស្វា, “អយំ បុត្តសោកេន
ចិត្តវិក្ខេបំ បត្តា ភវីស្សតិ, ឯតិស្សា បន ភេសជ្ជំ ន អញ្ញោ ជាជិស្សតិ,
ទសពាលោវ ជាជិស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា ឯវមាហា - “អម្ព, តវ បុត្តស្ស ភេសជ្ជំ អញ្ញោ

ជាងឆ្នោត ឆាម នត្តិ, សនេវកេ បន លោកេ អគ្គបុគ្គលោ ធនេលោ ធុរវិហារេ
វេសតិ, តស្ស សន្តិកំ គន្ធា បុច្ឆាហី” តិ។ សា “សច្ចំ បុរិសោ កថេតី” តិ
បុត្តមាធាយ តថាគតស្ស ពុទ្ធាសនេ និសិន្នវេលាយ បរិសបរិយន្តេ វេត្វា
“បុត្តស្ស មេ ភេសន្នំ ទេថ ភគវា” តិ អាហា។

សត្តា តស្ស ឧបនិស្សយំ ទិស្វា “ភទ្ទកំ តេ គោតមិ កតំ ភេសន្នត្ថាយ
ឥធាកច្ចន្តិយា, កច្ច នគរំ បរិសិទ្ធា កោដិតោ បដ្ឋាយ សកលនគរំ ចរិត្វាយ ស្មី
គេហោ កោចិ មតបុព្ពោ នត្តិ, តតោ សិទ្ធកត្តកំ អាហារា” តិ អាហា។ សា “សាធុ,
ភន្តេ” តិ តុដ្ឋមានសា អន្តោនគរំ បរិសិទ្ធា បឋមគេហាយេវ “ធនេលោ មម
បុត្តស្ស ភេសន្នត្ថាយ សិទ្ធកត្តកំ អាហារា បេតិ, សិទ្ធកត្តកំ មេ ទេថា” តិ អាហា។
“ហន្ត គោតមី” តិ និហរិត្វា អទំសុ។ អហំ ឯវំ គហេតុំ ន សក្កោមិ, ឥមស្មី
គេហោ កោចិ មតបុព្ពោ ឆាម នត្តិ តិ? កី វេទេសិ គោតមិ, កោ ឥធម មតកេ
គលោតុំ សក្កោតិ តិ? “តេន ហិ អលំ ឆាហំ គណ្ហិស្សមិ, ធនេលោ មំ យត្ត
មតបុព្ពោ នត្តិ, តតោ នំ គណ្ហា បេតី” តិ អាហា។ សា ឥមិនាវ និយាមេន
តតិយយរំ គន្ធា ចិន្តេសី - “សកលនគរេ អយមេវ និយាមោ ភវិស្សតិ, ឥទំ
ហិតានុកម្មកេន ពុទ្ធនេ ទិដ្ឋំ ភវិស្សតី” តិ សំវេកំ លភិត្វា តតោវ ពហិ
និក្ខមិត្វា អាមកសុសានំ គន្ធា បុត្តំ ហត្ថេន គហេត្វា, “បុត្តក, អហំ ឥមំ
មរណំ តវេវ ឧប្បន្នន្តិ ចិន្តេសី, ន បនេតំ តវេវ, មហាជនសាធារណោ ឯស
ធម្មោ” តិ វេត្វា បុត្តំ អាមកសុសានេ ធម្មត្វា ឥមំ កាថមាហា -

“ន កាមធម្មោ នោ និកមស្ស ធម្មោ,
ន ចាបិយំ ឯកកុលស្ស ធម្មោ;
សព្ពស្ស លោកស្ស សនេវកស្ស,
ឯសេវ ធម្មោ យទិទំ អនិច្ចតា” តិ។ (អប. ថេរី ២.៣.៨២);

ឯវត្តា បន វត្តា សត្ត សន្តិកំ អគមាសិ។ អថ នំ សត្តា “លទ្ធាតេ, គោតមិ,
សិទ្ធតត្ថកោ” តិ អាហា។ និដ្ឋិតំ, ភន្តេ, សិទ្ធតត្ថកេន កម្មំ, បតិជ្ឈំ បន មេ ទេថា តិ
អាហា។ អថ ស្សា សត្តា ធម្មបទេ ឥមំ កាថមាហា -

“តំ បុត្តបសុសម្មត្ថំ, ព្យាសត្តមនសំ នរំ;
សុត្ថំ កាមំ មហោយោវ, មច្ច អាធាយ គច្ឆតិ” តិ។ (ធម. ប. ២៨៧);

សា កាថាបរិយោសានេ យថាបិការ្យ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ឈាយ បព្ពដ្ឋំ
យាចិ, សត្តា បព្ពដ្ឋំ អនុជាធិ។ សា តិក្ខត្ថំ សត្តារំ បទក្ខិណំ កត្វា វន្តិត្វា
ភិក្ខុនិឧបស្សយំ គន្ធា បព្ពដ្ឋព្វា ឧបសម្បទព្វា លភិត្វា នចិរស្សេវ
យោនិសោមនសិការេ កម្មំ ករោន្តិវិបស្សនំ វឌ្ឍេសិ។ អថ ស្សា សត្តា ឥមំ
ឱកាសកាថមាហា -

“យោ ច វស្សសតំ ជីវេ, អបស្សំ អមតំ បទំ;
ឯកាហំ ជីវិតំ សេយ្យេ, បស្សតោ អមតំ បទ” តិ។ (ធម. ប. ១១៤);

សា កាថាបរិយោសានេ អរហត្ថំ បត្តា បរិក្ការវលញ្ឆេ បរមុក្កជ្ជា ហុត្វា
តិហិ លូខេហិ សមន្នាគតំ ចីវរំ ចារុបិត្វា វិចរិ។ អបរកាគេ សត្តា ជេតវនេ
និសិន្នោ ភិក្ខុនិយោ បជិចាជិយា ហានន្តរេ វេបេន្តោ ឥមំ ថេរី លូខចីវរជរានំ
អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

សិដ្ឋាលកមាតាថេរីវត្ថុ

២៤៧. តេរសមេ សទ្ធាធម្មត្ថានន្តិ សទ្ធាលក្ខណោ អភិនិវិជ្ជានំ,
សិដ្ឋាលកមាតា, អក្កាតិ ទស្សេតិ។ អយំ កិរ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតិយំ
កុលយវេ និព្ពត្តា សត្ត ធម្មកថំ សុណាន្តិ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុនី សទ្ធាធម្មត្ថានំ

អគ្គជ្ជានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តំ បត្តេសិ។ សា
កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សេសុ សំសិទ្ធា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ រាជគហនគរេ
សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តា សមាណជាតិកំ កុលំ គន្ធា ឯកំ បុត្តំ វិជាយិ, តស្ស
សិដ្ឋាលកកុមារោតិ នាមំ អកំសុ។ សាបិ តេនេវ ការណេន សិដ្ឋាលកមាតា
នាម ជាតា។ សា ឯកទិវសំ សត្ត ធម្មកងំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា សត្ត សន្តិកំ
គន្ធា បព្ពជិ។ បព្ពជិតកាលតោ បដ្ឋាយ សទ្ធិទ្រិយំ អធិមត្តំ បដិលភិ។ សា
ធម្មស្សវនត្ថាយ វិហារំ គន្ធា ទសពលស្ស សិរីសម្បត្តិ ឡិលោកយមាណាវ
តិដ្ឋតិ។ សត្វា តស្សា សទ្ធាលក្ខណោ អភិនិវិជ្ជការំ ញាត្វា សប្បាយំ កត្វា
បសាទនីយមេវ ធម្មំ ទេសេសិ។ សាបិ ថេរី សទ្ធាលក្ខណមេវ ធុរំ កត្វា អរហត្តំ
ចាបុណិ។ អថ នំ សត្វា អបរភាគេ ជេតវនេ និសីទិត្វា ភិក្ខុនិយោ បដិចាជិយា
ឋានន្តរេ ឋបេន្តោ ឥមំ ថេរី សទ្ធាធិមុត្តានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេសីតិ។

បញ្ចមវគ្គវណ្ណាន។

តេរសសុត្តបដិមណ្ឌិតាយ ថេរីចាឡិយា វណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៤. ឯតទគ្គវគ្គោ

(១៤) ៦. ធម្មឯតទគ្គវគ្គោ

តបុស្សភក្ខិកវត្ថុ

២៤៨. ឧទាសកចាឡិយា បឋមេ បឋមំ សរណំ គច្ឆន្តានន្តិ សព្ពបឋមំ
សរណំ គច្ឆន្តានំ តបុស្សោ ច ភក្ខិកោ ចាតិ ឥមេ ទ្វេ វាណិជា អគ្គាតិ
ទស្សេតិ។ ឥមេ កិរ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតិយំ កុលគេហោ បដិសន្ធិ
គហេត្វា អបរភាគេ សត្ត ធម្មទេសនំ សុណាម្ហា សត្តារំ ទ្វេ ឧទាសកេ បឋមំ

សរណំ គច្ឆន្តានំ អគ្គជ្ជានេ ឋេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ
បត្តយីសុ។ តេ កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិទ្ធា អម្ពានំ
ពោធិសត្តស្ស សព្ពញ្ញតញ្ញាណបត្តិតោ បុរេតរមេវ អសិតញ្ញននករេ
កុដុម្ពិយគេហេ និព្ពត្តិសុ។ ជេដ្ឋភាតិកោ តបុស្សោ នាម អហោសិ, កនិដ្ឋា
ភល្លិកោ នាម។

តេ អបរេន សមយេន យរាវាសំ វសន្តា កាលេន កាលំ បញ្ច
សកជសតានិ យោជាបេត្វា វាលិជកម្មំ ករោន្តា ចរន្តិ។ តស្មី សមយេ អម្ពានំ
ពោធិសត្តោ សព្ពញ្ញតំ បត្វា សត្តសត្តាហំ ពោធិមណ្ឌោវិហរិទ្ធា អជ្ឈមេ
សត្តាហេ រាជាយតនមូលេ និសីទិ។ តស្មី សមយេ តេ វាលិជា បញ្ចមត្តេហិ
សកជសតេហិ តំ ឋានំ អនុប្បត្តា អហោសុំ។ តេសំ អនន្តរេ អត្តភារេ មាតា
តស្មី បទេសេ ទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ សា ចិន្តេសិ - “ឥទានិ ពុទ្ធានំ អាហារោ លទ្ធុ
វដ្តតិ។ ន ហិ សក្កា ឥតោ បរំ និរាហារេហិ យាបេតុំ។ ឥមេ ច មេ បុត្តា ឥមិនា
មគ្គេន គច្ឆន្តិ, តេហិ អដ្ឋ ពុទ្ធានំ បិណ្ឌាចាតំ ទាបេតុំ វដ្តតិ” តិ បញ្ចសុ
សកជសតេសុ យុត្តគោណានំ គមនុបច្ឆេទំ អកាសិ។ តេ “កី នាមេត” តិ
នាវាវិទានិ និមិត្តានិ ឱលោកេន្តិ។ អថ តេសំ កិលមនការំ ញាត្វា ឯកស្ស
បុរិសស្ស សរិរេ អធិមុច្ឆិទ្ធា “កី ការណា កិលមថ? តុម្ពានំ អញ្ញោ យក្ខារវដ្តោ
វា ភូតារវដ្តោ វា នាគារវដ្តោ វា នត្តិ, អហំ បន វោ អតីតត្តភារេ មាតា ឥមស្មី
ឋានេ ភុម្មទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តា។ ឯស ទសពលោ រាជាយតនមូលេ និសីទេ, តស្ស
បឋមំ បិណ្ឌាចាតំ ទេថា” តិ។

តេ តស្ស កថំ សុត្វា តុដ្ឋមានសា ហុត្វា មន្តេហា មធិបិណ្ឌិកញ្ច
សុវណ្ណាថាលកេន អាទាយ សត្ត សន្តិកំ គន្ធា “ឥមំ កោជនំ បដិគ្គណ្ឌេ, ភន្តេ” តិ អាហំសុ។ សត្តា អតីតពុទ្ធានំ អាចិន្តំ ឱលោកេសិ, អថស្ស ចត្តារោ

មហាវាជាឆោសេលមយេ បត្តេ ឧបនាមេសុំ។ សត្តា “តេសំ មហាប្បលំ
ហោតូ” តិ ចត្តារោមិ បត្តេ “ឯកោវ បត្តោ ហោតូ” តិ អធិដ្ឋាសិ។ តស្មី ខណោ តេ
វាណិជា តថាគតស្ស បត្តេ មន្តេហ្វ មធុបិណ្ឌិកេហ្វ បតិជ្ជបេត្វា បរិភុត្តកាលេ
ឧទកំ ធន្វា ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ សត្តារំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិសុ។ អថ
នេសំ សត្តា ធម្មំ ទេសេសិ, ទេសនាបរិយោសានេ ទ្វេបិ ជនា ទ្វេវាចិកេ សវណោ
បតិជ្ជាយ សត្តារំ អភិវាទេត្វា អត្តនោ នគរំ គន្ធកាមា, “ភន្តេ, អម្ពាភំ
បរិចរណាចេតិយំ ទេថា” តិ វទីសុ។ សត្តា ទក្ខិណោន ហេត្តន សីសំ បរាមសិត្វា
ទ្វិន្ទម្យី ជនានំ អជ្ឈកេសធាតុយោ អនាសិ។ តេ ឧភោមិ ជនា កេសធាតុយោ
សុវណ្ណាសមុគ្គេសុ វេបេត្វា អត្តនោ នគរំ នេត្វា អសិតញ្ញននគរទ្វារេ
ជីវកេសធាតុយា ចេតិយំ បតិជ្ជាបេសុំ។ ឧចាសថទិវសេ ចេតិយតោ
នីលស្មិយោ និគ្គច្ឆន្តិ។ ឯវមេតំ វត្ថុ សមុជ្ជិតំ។ សត្តា បន អបរភាគេ ជេតវនេ
និសីទិត្វា ឧចាសកេ បដិចាជិយា ហ៊ានន្តវេសុ វេបេន្តោ ឥមេ ទ្វេ ជនេ បឋមំ
សវណំ គច្ឆន្តានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋីវត្ថុ

២៤៩. ទុតិយេ ឆាយកានន្តិ ឆានាភិវតានំ សុទត្តោ, គហបតិ,
អនាថបិណ្ឌិកោ អគ្គោតិ ធស្សេតិ។ សោ កិវ បទុមុត្តវេតុកាលេ ហំសវតិយំ
កុលគេហោ និព្ពត្តោ សត្ថ ធម្មកថំ សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ឧចាសកំ ឆាយកានំ
អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ហ៊ានន្តំ បត្តេសិ។ សោ
កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ
សុមនសេដ្ឋិស្ស គេហោ និព្ពត្តិ, សុទត្តោតិស្ស ឆាមំ អកំសុ។

សោ អបរភាគេ យវាវាសេ បតិជ្ជិតោ ឆាយកោ ឆានបតិ ហុត្វា តេនេវ
គុណោន បត្តជនាមធរយ្យោ អនាថបិណ្ឌិកោ ឆាម អហោសិ។ សោ បញ្ចហិ

សកដសតេហិ កណ្ណំ អាធាយ រាជគហេ អត្ថនោ បិយសហាយ កស្ស
 សេដ្ឋិនោ គេហំ គន្ធា តត្ថ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ឧប្បន្នការំ សុត្វា
 ពលវបច្ចសកាលេ ទេវតានុការេន វិវេជន ទ្វារេន សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា ធម្មំ
 សុត្វា សោតាបត្តិដលេ បតិដ្ឋាយ ធុតិយទិវសេ ច ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស
 មហាធានំ ទត្វា សាវត្ថី អាគមនត្ថាយ សត្ថ បដិញ្ញំ គហេត្វា អន្តរាមគ្គ
 បញ្ចចត្តាលីសយោជនមគ្គ សតសហស្សំ សតសហស្សំ ទត្វា
 យោជនិកវិហារេ ការេត្វា ជេតវនំ កោដិសន្តារេន សន្តវិត្វា អដ្ឋាសហិ
 កោដិហិ កិណិត្វា អដ្ឋាសហិ កោដិហិ វិហារំ ការេត្វា វិហារេ និដ្ឋិតេ ចតុន្នំ
 បរិសានំ បុរេភត្តបច្ឆាភត្តសុ យទិច្ឆកំ ធានំ ទទន្តោ អដ្ឋាសហិ កោដិហិ
 វិហារមហំ និដ្ឋាបេសិ។ វិហារមហោ នវហិ មាសេហិ និដ្ឋានំ អគមាសិ,
 “បញ្ចហី”តិ អបរេ។ តេមាសេ បន សញ្ញាចរិយានំ វិវាទោ នត្ថិ។

ឯវំ ចតុបណ្ណាសកោដិជនំ វិស្សន្ទេត្វា និច្ចកាលំ គេហេ ឯវុបំ ធានំ
 បរត្ថេសិ។ ទេវសិកំ បញ្ច សលាកភត្តសតានិ ហោន្តិ, បញ្ច បក្ខិកភត្តសតានិ,
 បញ្ច សលាកយាគុសតានិ, បញ្ច បក្ខិកយាគុសតានិ, បញ្ច ធុរភត្តសតានិ,
 បញ្ច អាគន្ធកភត្តសតានិ, បញ្ច គមិកភត្តសតានិ, បញ្ច គិលានភត្តសតានិ,
 បញ្ច គិលានុបដ្ឋាកភត្តសតានិ, បញ្ច អាសនសតានិ គេហេ និច្ចបញ្ញត្តានេវ
 ហោន្តិតិ។ អថ នំ អបរភាគេ សត្វា ជេតវនេ និសិទ្ធា ឧចាសកេ បដិចាជិយា
 ហ៊ានន្តរេសុ វេបេន្តោ ធាយកានំ អគ្គដ្ឋានេ វេបេសីតិ។

ចិត្តគហបតិវត្ថុ

២៥០. តតិយេ ធម្មកថិកានន្តិ ធម្មកថិកានំ ឧចាសកានំ ចិត្តោ, គហបតិ,
 អក្កោតិ ទស្សេតិ។ សោ កិវ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតិយំ កុលគេហេ
 និព្ពត្តោ អបរភាគេ ធម្មកថំ សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ឧចាសកំ ធម្មកថិកានំ

អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ វាជន្តំ បត្តេសិ។ សោ
កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិទ្ធា កស្សបពុទ្ធកាលេ
មិគលុទ្ធកកេហេ និព្ពត្តោ អបរកាគេ អរញ្ញោ កម្មំ កាតុំ សមត្ថកាលេ
ឯកទិវសំ ទេវេ វស្សន្តេ មិគមារណាត្ថាយ សត្តិ អាទាយ អរញ្ញំ គន្ធា មិគរូចានិ
ឡិលោកេន្តោ ឯកស្មី អកតបញ្ញារេ សសីសំ បំសុក្ខលំ ចារុបិទ្វា
ចាសាណាជលកេ និសិន្នំ ឯកំ ភិក្ខុំ ទិស្វា “ឯកោ អយ្យោ សមណាធម្មំ ករោត្តោ
និសិន្នោ ភវិស្សតិ” តិ សញ្ញំ ឧប្បាទេត្វា វេគេន យំ គន្ធា ឯកស្មី ឧទ្ធទេ ហិយ្យោ
អាភតមំសំ, ឯកស្មី ភត្តំ បចាបេត្វា បិណ្ឌាចារិកេ ទ្វេ ភិក្ខុ ទិស្វា តេសំ បត្តំ
អាទាយ បញ្ញត្តាសនេ និសីទាបេត្វា ភិក្ខុំ សមាទាបេត្វា, “អយ្យេ, បរិវិសថា” តិ
អញ្ញោ អាណាបេត្វា តំ ភត្តំ កុដេ បក្ខិបិទ្វា បណ្ណេន មុខំ ពន្ធិត្វា កុដំ អាទាយ
គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ នាធាវិជានិ បុច្ឆានិ ឡិចិទិទ្វា បត្តបុដកេន គហេត្វា ថេវស្ស
និសិន្នជ្ជានំ គន្ធា កុដំ ឡិកាវេត្វា ឯកមន្តេ វេបេត្វា “មយ្ហំ, ភន្តេ, សង្កហំ
ករោថា” តិ វត្វា ថេវស្ស បត្តំ អាទាយ ភត្តស្ស បូរេត្វា ថេវស្ស ហត្ថ
បតិជ្ឈបេត្វា តេហិ មិស្សកបុប្ផហិ ថេវ បូជេត្វា ឯកមន្តេ បិកោ “យថាយំ
រសបិណ្ឌាចាតេន សទ្ធិ បុប្ផបូជា ចិត្តំ បរិកោសេតិ, ឯវំ និព្ពត្តនិព្ពត្តជ្ជានេ មេ
បណ្ណាការសហស្សានិ ថេវ អាគច្ឆន្ត បញ្ចវណ្ណាកុសុមវស្សញ្ច វស្សត្វ” តិ
អាហា។

ថេរោ តស្ស ឧបនិស្សយំ ទិស្វា ទូត្តិសាការកម្មជ្ជានំ អាចិក្ខិត្វា អទាសិ។
សោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តិ, និព្ពត្តជ្ជានេ ជណ្ណមត្តេន ឡិធិនា
និព្ពបុប្ផវស្សំ វស្សិ, សយញ្ច អញ្ញាហិ ទេវតាហិ អធិកតវេន រូបេន
សមន្នាគតោ អហោសិ។ សោ ឯកំ ពុទ្ធន្តំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិទ្ធា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ មគធវដ្ឋេ មជ្ឈិកាសណ្ឋានកវេ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិ, ជាតកាលេវស្ស
សកលនកវេ ជណ្ណមត្តេន ឡិធិនា បញ្ចវណ្ណាកុសុមវស្សំ វស្សិ។ អថស្ស

មាតាបិតារា “អម្ពកំ បុត្តោ អត្តនា អត្តនោ នាមំ គហេត្វា អាគតោ,
ជាតទិវសេវស្ស សកលនគរំ បញ្ចវណ្ណហិ បុប្ផហិវិចិត្តំ ជាត”ន្តិ
ចិត្តកុមារោតិ នាមំ អកំសុ។

សោ អបរភាគេ យរាវាសេ បតិជ្ជិតោ បិតុ អច្ចយេន តស្មី នគរេ សេដ្ឋីដ្ឋានំ
ចាបុណី។ តស្មី សមយេ បញ្ចវគ្គិយត្ថេរានំ អព្ពន្ធរោ មហានាមត្ថេរោ នាម
មជ្ជិកាសណ្ឋានគរំ អគមាសិ។ ចិត្តោ គហបតិ តស្ស វិយាបថេ បសិទ្ធិត្វា
បត្តំ អាទាយ គេហំ អានេត្វា បិណ្ឌាចារេន បតិមានេត្វា កតកត្តកិច្ចំ
អម្ពាជការាមំ នាម ឧយ្យានំ នេត្វា តត្ថស្ស វសនដ្ឋានំ ការេត្វា និព័ទ្ធុ អត្តនោ
គេហេ បិណ្ឌាចាតំ គហេត្វា វសនត្ថាយ បដិញ្ញំ គណ្ហិ។ ថេរោបិ តស្ស
ឧបនិស្សយំ ទិស្វា ធម្មំ នេសេន្តោ សឡាយ តនវិភត្តិមេវ នេសេសិ។ ចិត្តោ
គហបតិ បុរិមភវេ មទ្ធិតសម្ព័ន្ធវតាយ នចិវស្សេវ អនាគាមិដលំ សម្មាបុណី។
អថេកទិវសំ វសនត្ថេរោ តត្ថ គន្ធាវិហរន្តោ សេដ្ឋីស្ស និវេសនេ
កត្តកិច្ចបរិយោសានេ អាយស្មតា ថេរេន បញ្ញំវិស្សន្តេតុ អសក្កោន្តេន
អជ្ឈិដ្ឋោ ឧចាសកស្ស បញ្ញំវិស្សន្តេត្វា តេន បុព្វេ គិហិសហាយកភាវេ
ញាតេ “ន ឥនានិ ឥធ វត្ថុត្ថ”ន្តិ យថាសុខំ បក្កាមិ។ បុរេកទិវសំ, សេដ្ឋី
គហបតិ, មហានាមត្ថេរំ ឥទ្ធិចាជិហារិយ ករណត្ថំ យាចិ។ សោបិ តស្ស
តេជោសមាបត្តិចាជិហារិយំ ធស្សេត្វា “ឥនានិ ឥធ វសិតុំ ន យុត្ត”ន្តិ យថាសុខំ
បក្កាមិ។

អថេកទិវសំ ទ្វេ អគ្គសាវកា ភិក្ខុសហស្សបរិវារា អម្ពាជការាមំ
អគមំសុ។ សេដ្ឋី គហបតិ, តេសំ មហាសក្ការំ សន្នេសិ។ សុធម្មត្ថេរោ តំ
អសហមាណោ សេដ្ឋី តិលសង្ក្ខលិការាទេន ខុសេត្វា តេន បណាមិតោ សត្តុ
សន្តិកំ គន្ធា ឱវាទំ លភិត្វា ធនពលស្ស ឱវាទេ បិតោ ចិត្តំ គហបតិ ឧមាបេត្វា

តត្ថេវ អម្ពាជការាមេវិហារន្តោវិបស្សនំវឌ្ឍនត្វា អរហន្តំ ចាបុណី។ តទា
ឧចាសកោ ចិន្តេសិ - “អហំ ធនពលំ អទិស្វាវ ចិវំវិតិណមេសី, សត្តុ សន្តិកំ
គច្ឆន្តេន បន អយុត្តំ តុច្ឆហត្ថេន គន្ធុ”ន្តិ បញ្ចហិ សកដសតេហិ
តេលមធុដាលីតាធិនិ អាទាយ “យេ ធនពលំ បស្សិតុកាមា, តេ មយា សន្តិ
អាគច្ឆន្ត”តិ នគរេ ភេរី ចរាបេត្វា ធូហិ បុរិសសហស្សេហិ បរិវុតោ សត្តារំ
បស្សិតុ បក្កាមិ។ តីសយោជនេ មគ្គេ ទេវតា បណ្ណាការំ ឧបជ្ឈេបេសុំ។ សោ
សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា បញ្ចបតិជ្ជិតេន សត្តារំ វន្តិ, តស្មី ខណោ អាកាសា
បញ្ចវណ្ណានំ បុច្ឆានំ វស្សំ វស្សិ។

សត្តា តស្ស អជ្ឈាសយវសេន សឡាយតនវិភត្តិមេវ កថេសិ។ តស្ស
អឡមាសមត្តំ ធនពលស្ស ទានំ ទេន្តស្សាបិ សកនិវេសនតោ នីតានិ
តណ្ហាលតេលមធុដាលីតាធិនិ ន ឌីយីសុ។ រាជគហវាសិកេហិ
បហិតបណ្ណាការោវ អលំ អហោសិ។ សោ សត្តារំ បស្សិត្វា អត្តនោ នគរំ
គច្ឆន្តោ សកដេហិ អាភតំ សព្វំ ភិក្ខុសង្ឃស្ស អទាសិ។ សកដេសុ តុច្ឆេសុ
ជាតមត្ថេស្វេវ ទេវតា សត្ត រតនានិ បូរយីសុ។ មហាជនន្តរេ កថា ឧទចាធិ
“យាវ សក្ការសម្មានប្បត្តោ វតាយំ ចិត្តោ គហបតី”តិ។ តំ សុត្វា សត្តា
ធម្មបទេ ឥមំ កាថមាហា -

“សទ្ធោ សីលេន សម្បន្នោ, យសោ ភោគសមប្បិតោ;
យំ យំ បទេសំ ភជតិ, តត្ថ តត្ថេវ បូជិតោ”តិ។ (ធម. ប. ៣០៣);

សោ តតោ បជ្ជាយ អរិយសាវកានំយេវ ឧចាសកានំ បញ្ចហិ សតេហិ
បរិវុតោវិចរតិ។ អថ នំ សត្តា អបរភាកេ ឧចាសកេ បដិចាជិយា ឋានន្តរេ
ឋេបេន្តោ ចិត្តសំយុត្តំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា ធម្មកថិកានំ អគ្គជ្ជានេ ឋេបេសីតិ។

ហត្ថកអាឡវកវត្ថុ

២៥១. ចតុត្ថេ ចត្វហិ សង្កហវត្ថុហិតិ ចតុត្ថិយេន សង្កហវត្ថុនា បរិសំ
សង្កណ្ឌាន្តានំ ហត្ថកោ អាឡវកោ អក្កោតិ ធស្សេតិ។ អយំ កិរ
បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ បាំសវតិយំ កុលយវេ និព្ពត្តោ អបរភាកេ សត្តុ ធម្មកថំ
សុណាន្តោ សត្តារំ ចត្វហិ សង្កហវត្ថុហិ សមន្នាគតំ ឯកំ ឧចាសកំ ឋានន្តវេ
ឋេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តំ បត្តសិ។ សោ កប្បសតសហស្សំ
ទេវមនុស្សេសុ សំសិវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ អាឡវិវដ្ឋេ អាឡវិនគវេ
អាឡវកស្ស រញ្ជោ គេហេ បដិសន្ធិ គណ្ហិ, ស្វេ ភត្តចាជិយា សន្ធិ អាឡវកស្ស
បេសេតញ្ជោ អហោសិ។

តត្រាយំ អនុបុត្តិកថា - ឯកទិវសំ កិរ អាឡវកោ រាជា មិគវត្ថាយ អរញ្ញំ
គន្ធា ឯកំ មិគំ អនុពន្ធិត្វា យាតេត្វា ធិន្ធិត្វា ធនុកោជិយំ លគេត្វា និវត្តេត្វា
អាគច្ឆន្តោ វាតាតបេន កិលន្តកាយោ ឯកំ សន្នចាយំ និក្រោធរុក្ខមូលំ
បរិសិត្វា និសីទិ។ អថ នំ មុហុត្ថំ ទរជំវិនោទេត្វា និក្ខមន្តំ រុក្ខេ អធិវត្តា ទេវតា
“តិដ្ឋ តិដ្ឋ, ភក្ខោសិ មេ” តិ ហត្ថេ គណ្ហិ។ សោ ទន្ធា គហិតត្តា អញ្ញំ ឧចាយំ
អបស្សន្តោ “ទេវសិកំ តេ ឯកេកបុរិសេន សន្ធិ ចាជិកត្ថំ បេសេស្សមី” តិ វត្វា
នគរំ គតោ។ តតោ បដ្ឋាយ ពន្ធនាការតោ ឯកេកមនុស្សេន សន្ធិ ចាជិកត្ថំ
បេសេសិ។ ឯតេនេវ និយាមេន ពន្ធនាការេ មនុស្សេសុ ឌីណេសុ
“មហាល្លកមនុស្សេសុ គយ្ហមាទេសុ រដ្ឋខោភោ ហោតិ” តិ តេ អគ្គហេត្វា
ឧហរកុមារេ គណ្ហិតុំ អារក្សិសុ។ តតោ បដ្ឋាយ នគរេ ទារកមាតរោ ច
គត្តិនិយោ ច អញ្ញំ រដ្ឋ គច្ឆន្តិ។

តស្មី សមយេ សត្តា បច្ឆសសមយន្តេ លោកំ វោលោកេន្តោ
អាឡវកកុមារស្ស តិណ្ហំ មគ្គជលានំ ឧបនិស្សយំ ទិស្វា “អយំ កុមារោ

កប្បសតសហស្សំ បត្តិបត្តនោ ទេវលោកា ចរិត្វា អាឡវករញ្ញោ គេហោ
និព្ពត្តោ, អញ្ញំ កុមារំ អលកន្តា សេ កុមារំ ចាជិតត្ថេន សទ្ធិំ គហេត្វា
គច្ឆិស្សន្តី” តិ ចិន្តេត្វា សាយន្តសមយេ អញ្ញាតកវេសេន អាឡវកស្ស
យក្ខស្ស ភវនទ្វារំ គន្ធា តស្ស ទោវារិកំ គប្រេកំ នាម យក្ខំ ភវនំ បរិសនត្ថាយ
យាចិ។ សោ អាហា - “ភគវា តុម្កេ បរិសេដ, មយ្ហំ បន អាឡវកស្ស អនាហេចនំ
នាម អយុត្ត” ត្ថិ។ សោ ហិមវន្តេ យក្ខសមាគមំ គតស្ស អាឡវកស្ស សន្តិកំ
អគមាសិ។ សត្តាបិ តំ ភវនំ បរិសិត្វា អាឡវកស្ស និសីទនបល្លង្កេ និសីទិ។

តស្មី សមយេ សាតាគិរបោមវតា អាឡវកស្ស ភវនមត្តកេន
យក្ខសមាគមំ គច្ឆន្តា អត្តនោ គមនេ អសម្បជ្ជមាទេ “កី នុ ខោ ការណា” ត្ថិ
អាវជ្ជេន្តា សត្តារំ អាឡវកស្ស ភវនេ និសីទំ ទិស្វា សត្ត សន្តិកំ គន្ធា វទ្ធិត្វា
យក្ខសមាគមំ គន្ធា អាឡវកស្ស តុដ្ឋិ បវេទយីសុ - “លាភា តេ, អាវុសោ
អាឡវក, យស្ស តេ សទេវកេ លោកេ អគ្គបុគ្គលោ ភវនេ និសីទ្នោ, គន្ធា សត្ត
សន្តិកេ ធម្មំ សុណាហី” តិ។ សោ តេសំ កថំ សុត្វា ចិន្តេសិ - “ឥមេ ឯកស្ស
មុណ្ណាកសមណស្ស មម បល្លង្កេ និសីទ្នការំ កថេន្តី” តិ អនត្តមនោ
កោធាភិក្ខុតោ ហុត្វា “អដ្ឋ មយ្ហំ ឯតេន សមណោន សទ្ធិំ សង្កាមោ ភវិស្សតិ,
តត្ថ មេ សហាយា នាម ហោថា” តិ ទក្ខិណាចាទំ ឧក្ខិបិត្វា សង្ខិយោជនមត្តំ
បព្ពតក្ខេដំ អក្កមិ, តំ ភិទ្ធិត្វា ទ្វិជា អហោសិ។ ឥតោ បដ្ឋាយ អាឡវកយុទ្ធី
វិត្តាវេតព្ភំ។ អាឡវកោ បន សព្វវត្ថី តថាគតេន សទ្ធិំ នាទប្បការេន
យុជ្ឈន្តោបិ កិញ្ចិ កាតុំ អសក្កោន្តោ សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា អដ្ឋ បញ្ញោ បុច្ឆិ,
សត្តាវិស្សន្តេសិ។ ទេសនាបរិយោសាទេ សោតាបត្តិជលេ បតិដ្ឋាសិ។ វិត្តាវេត្វា
កថេតុកាមេន អាឡវកសុត្តវណ្ណាន (សំ. និ. អដ្ឋ. ១.១.២២៦) ឱលោកេតព្ភា។

បុណ្យស្រី ឧដ្ឋតេ អរុណោ ចាជិតត្ថាហរណាវេលាយ សកលនគរេ
គហេតព្ភយុត្តំ ធារកំ អទិស្វា រញ្ជ្យា អាហោចេសុំ។ រាជា អាហា - “គណ្ហិត្តំ
អយុត្តជ្ជានេ បន អត្ថិ, តាតា” តិ។ អាម, ទេវ, អដ្ឋ រាជកុលេ បុត្រោ ជាតោតិ។
គច្ឆប, តាតា, មយំ ជីវន្តា បុត្តំ លភិស្សាម, ចាជិតត្ថេន នំ បេសេថាតិ។ តេ
ទេវិយា វិក្កន្ធមាឆាយ ធារកំ គហេត្វា ចាជិតត្ថេន សទ្ធិ អាឡវកស្ស ភវនទ្វារំ
គន្ធា “ហន្ត, អយ្យ, តវ ភាគំ បដិច្ឆាហី” តិ អាហំសុ។ អាឡវកោ តេសំ កថំ
សុត្វា អរិយសាវកត្ថា លជ្ជមាឆោ អធាមុខោ និសីទិ។ អថ នំ សត្តា អាហា -
“ឥទានិ តេ, អាឡវក, លជ្ជនកិច្ចំ នត្ថិ, ធារកំ គហេត្វា មម ហត្ថេ វេបេហី” តិ។
តេ រាជបុរិសា អាឡវកកុមារំ អាឡវកស្ស ហត្ថេ វេបេសុំ, អាឡវកោ តំ
អាឆាយ ធនពលស្ស ហត្ថេ វេបេសិ, សត្តា បដិគ្គណ្ហិត្វា បុន អាឡវកស្ស
ហត្ថេ វេបេសិ, អាឡវកោ តំ គហេត្វា រាជបុរិសានំ ហត្ថេ វេបេសិ។ ឥតិស្ស
ហត្ថតោ ហត្ថំ គតត្ថា “ហត្ថកោ អាឡវកោ” ត្រូវ ឆាម អកំសុ។

អថ នំ តេ រាជបុរិសា តុដ្ឋមាឆសា អាឆាយ រញ្ជ្យា សន្តិកំ អគមំសុ។ រាជា តំ
ទិស្វា “អដ្ឋ ចាជិតត្ថំ ន សម្មជិច្ឆតី” តិ សញ្ញំ កត្វា “កស្មា, តាតា, ឯវមេវ
អាគតត្ថា” តិ អាហា។ ទេវ, រាជកុលស្ស តុដ្ឋិ ច វឡិ ច, សត្តា អាឡវកស្ស ភវនេ
និសីទិត្វា អាឡវកំ ធមេត្វា ឧបាសកត្ថេ បតិជ្ជាបេត្វា កុមារំ អម្ពា កំ
ធាបេសីតិ។ សត្តាបិ អាឡវកំ បត្តចីវរំ គាហាបេត្វា អាឡវិទករាភិមុខោ
ចាយាសិ។ សោ នគរំ ឧបសង្កមន្តោ លជ្ជិត្វាវ ឱសក្កតិ។ សត្តា នំ ឱលោកេត្វា
“លជ្ជសិ, អាឡវកោ” តិ បុច្ឆិ។ អាម, ភន្តេ, នគរវាសិនោ មំ និស្សាយ មាតិមរណំ
បិតិមរណំ បុត្តធារមរណញ្ច ចាបុណ្ណីសុ។ តេ មំ បស្សិត្វា ធន្លោហិបិ
លេខ្ខហិបិ បហរិស្សន្តិ។ តស្មា ឱសក្កាមិ, ភន្តេតិ។ “អាឡវក, នត្ថិ តេ មយា សទ្ធិ
គច្ឆន្តស្ស ភយំ, វិស្សត្ថោ ឯហី” តិ វត្វា នគរស្ស អវិទូរេ ហានេ វនសណ្ឋោ
អជ្ជាសិ។ អាឡវករាជាបិ នាគរេ គហេត្វា សត្តុ បច្ចុគ្គមនំ គតោ។ សត្តា

សម្បត្តិបរិសាយ ធម្មំ ទេសេសី, ទេសនាវសានេ ចតុរាសីតិ ចាណាសហស្សានិ
អមតចានំ បិរិសុ។ តេ អាឡូវកស្ស តត្ថេវ វសនជ្ជានំ កត្វា អនុសំវច្ឆរំ
ពាលិកម្មំ បដ្ឋបេសុ។

អាឡូវកោបិ នាគរេ ធម្មិកាយ រក្ខាយ សង្គណ្ហា។ សោបិ អាឡូវកកុមារោ
វុឡិប្បត្តោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា តិណិ មគ្គជលានិ បដិវិជ្ជិ។ សោ សព្វកាលំ
អរិយសាវកឧទាសកានំ បញ្ចាបិ សតេហិ បរិវុតោ ចរតិ។ អថេកទិវសំ តេហិ
ឧទាសកេហិ សទ្ធិ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ សត្តា សុវិនិតំ
បរិសំ ទិស្វា “មហាតី តេ, អាឡូវក, បរិសា, កេចំ តំ សង្គណ្ហាសី” តិ អាហា។
ភគវា ទានេន តុស្សន្តំ ទានេន សង្គណ្ហាមិ, បិយវចនេន តុស្សន្តំ បិយវចនេន
សង្គណ្ហាមិ, ឧប្បន្នេសុ កិច្ចេសុ តេសំ និត្តរណេន តុស្សន្តំ
ឧប្បន្នកិច្ចនិត្តរណេន សង្គណ្ហាមិ, សមាទត្តជ្ជានេន តុស្សន្តំ សមាទត្តតាយ
សង្គណ្ហាមីតិ។ ឯវមេតំ វត្ថុ សមុជ្ជិតំ។ អថ សត្តា អបរភាគេ ជេតវនេ
និសីទិត្វា ឧទាសកេ ឋានន្តរេសុ វេបេន្តោ ហត្ថកំ អាឡូវកំ ចតូហិ
សង្គហវត្ថូហិ បរិសំ សង្គណ្ហាជ្ជានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

មហាធមសក្កវត្ថុ

២៥២. បញ្ចមេ បណ្ឌិតទាយកានន្តិ បណ្ឌិតវសទាយកានំ មហាធមោ
សក្កោ អក្កោតិ ទស្សេតិ។ សោ កិវ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតិយំ
កុលគេហោ និព្វត្តោ សត្តុ ធម្មកេចំ សុណាន្តោ សត្តារំ ឯកំ ឧទាសកំ
បណ្ឌិតវសទាយកានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ
បត្ថេសិ។ សោ កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
កបិលវត្ថុបុរេ សក្យរាជកុលេ និព្វត្តិត្វា វយប្បត្តោ ទសពលស្ស
បឋមទស្សនេយេវ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាសិ។

អរេកស្មី សមយេ សត្តា វេរញ្ញាយំ វស្សវាសំ វសិត្វា អនុបុព្វេន
 កបិលវត្ថុបុរំ គន្ធា និគ្រោធារាមេ បជិវសតិ។ មហាធាមោ “សត្តា អាគតោ” តិ
 សុត្វា សត្ថុ សន្តិកំ គន្ធា អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសិដ្ឋោ សត្តារំ ឯវមាហា -
 “ភគវា សុតមេតំ ភិក្ខុសង្ឃោ កិវ វេរញ្ញាយំ ភិក្ខុចារេន កិលមតិ” តិ, មម
 ចតុមាសំ ភិក្ខុសង្ឃស្ស បជិជគ្គនេ បជិញ្ញំ ទេថ, អហំ ភិក្ខុសង្ឃស្ស សរីរេ ឌីជំ
 បវេសេស្សមី” តិ។ សត្តា អធិវាសេសិ។ សោ សត្ថុ អធិវាសនំ វិទិត្វា
 បុនទិវសតោ បដ្ឋាយ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ បណ្ឌិតរសភោជនចតុមជ្ជរាជីហិ
 បជិជគ្គិត្វា បុន ចតុមាសំ បជិញ្ញំ គហេត្វា អដ្ឋមាសេ បូរេត្វា បុន ចតុមាសំ
 បជិញ្ញំ គហេត្វា សកលសំវច្ឆំ បជិជគ្គិ។ សត្តា តតោ បរំ បជិញ្ញំ ធានាសិ។
 មហាធាមោ បន តតោ បដ្ឋាយ អបរាបរំ សម្បត្តភិក្ខុសង្ឃស្ស តេនេវ
 និយាមេន សក្ការំ ករោតិ។ តស្ស សោ គុណោ សកលជម្ពុដីបេ ចាកដោ
 ជាតោ។ ឯវមេតំ វត្ថុ សមុដ្ឋិតំ។ សត្តា បន អបរភាគេ ជេតវនេ និសីទិត្វា
 មហាធាមំ សក្កំ បណ្ឌិតទាយ កានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេសីតិ។

ឧត្តគហបតិវត្ថុ

២៥៣. ធម្មេ មនាបទាយកានន្តិ មនាបំ ចិត្តុចិតតោជនំ ទាយ កានំ ឧត្តោ
 គហបតិ, វេសាលិកោ អគ្គោតិ ទស្សេតិ។ សោ កិវ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
 ហំសវតិយំ កុលគេហោ និព្ពត្តោ អបរភាគេ សត្ថុ ធម្មកម៌ សុណាន្តោ សត្តារំ
 ឯកំ ឧទាសកំ មនាបទាយកានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ
 ហ៊ានន្តំ បត្ថេសិ។ សោ កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា ឥមស្មី
 ពុទ្ធប្បទេ វេសាលិយំ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិ។ តស្ស ជាតកាលេ ធាមំ អនិយាមិតំ។
 អបរភាគេ បនស្ស អត្តភាវេបិ ឧត្តតោ អហោសិ សមិទ្ធោ, អលង្គតតោរណំ
 វិយ ឧស្សិតចិត្តបដោវិយ ច អតិវិហេចិត្ត។ គុណាបិស្ស ឧត្តតា អហោសុំ។ សោ

ឥមេសំ ទិដ្ឋម្បី ឧត្តតត្តា ឧត្តសេដ្ឋិត្យវ សង្ខំ គតោ។ សោ បធាយំ ទសពលស្ស
បឋមទស្សនេយេវ សោតាបត្តិដលេ បតិជ្ឈាយ អបរភាគេ តីណិមិ មគ្គដលានិ
សន្នាកាសិ។ សោ អត្ថនោ មហាល្លកកាលេ រហោគតោ និសីទិត្វា ចិន្តេសិ -
“យំ យំ មយ្ហំ បិយំ មធាបំ, តំ តទេវ ទសពលស្ស ទស្សមិ, ឥទំ មេ សត្ត
សម្មាសម្ពុទ្ធិ សុតំ ‘មធាបធាយំ លភតេ មធាប’”ន្តិ។ អថស្ស ឯតទហោសិ - “អបិ
នុខោ មេ ចិត្តំ ជានិច្ចា សត្តាបិ និវេសនទ្វារំ អាគន្ធយ្យា”តិ។

សត្តាបិ ខោ តស្ស ចិត្តំ ញាត្វា ភិក្ខុសង្ឃបរិវត្តោ និវេសនទ្វារេយេវ
ចាតុរហោសិ។ សោ “សត្តា អាគតោ”តិ សុត្វា អតិរិយ ឧស្សហជាតោ
ទសពលស្ស សន្តិកំ គន្ធា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វទ្ធិត្វា សត្ត បត្តំ បដិគ្គហេត្វា យំ
បវេសេត្វា បញ្ញត្តវរុទ្ធាសនេ សត្តារំ, អវសេសអាសនេសុ ភិក្ខុសង្ឃ
និសីទាបេត្វា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ នាទគ្គរសេហិ បរិវិសិត្វា
ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ ឯកមន្តំ និសីទិត្វា ឯវមាហា - “សម្មាសម្ពុទ្ធិ, ភន្តេ,
ភគវតោ សុតំ សម្មាសម្ពុទ្ធិ បដិគ្គហិតំ ‘មធាបធាយំ លភតេ មធាប’”ន្តិ។ យំ យំ,
ភន្តេ, មយ្ហំ មធាបំ, តំ តំ មយា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទិដ្ឋមេវា”តិ សត្តារំ
ជានាបេត្វា តតោ បដ្ឋាយ យំ យំ តស្ស មធាបំ, តំ តំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស
ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទេតិ។ តំ បន សព្វំ បញ្ចកនិចាតេ ឧត្តសុត្តេ វិត្តារតោ
អាគមិស្សតិ។ ឯវមេតំ វត្ថុ សមុដ្ឋិតំ។ សត្តា អបរភាគេ ជេតវនេ វិហារន្តោ តំ
ឧចាសកំ មធាបធាយ កានំ អគ្គដ្ឋានេ វេបេសីតិ។

ឧត្តតគហបតិវត្ថុ

២៥២. សត្តមេ សង្ឃបដ្ឋាកានន្តិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឧបដ្ឋាកានំ ហត្ថិកាមកោ
ឧត្តតោ គហបតិ, អន្តោតិ ទស្សេតិ។ សោបិ បទុមុត្តរុទ្ធកាលេ ហំសវតិយំ
កុលគេហេ និព្ពត្តោ អបរភាគេ សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា សត្តារំ ឯកំ ឧចាសកំ

សង្ឃបដ្ឋាកានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ បត្តេសិ។
សោ កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ហត្ថិតាមេ
សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិ, តស្ស ឧគ្គតកុមារោតិ នាមំ អកំសុ។

សោ អបរភាគេ យរាវាសេ បតិដ្ឋិតោ បិតុ អច្ចយេន សេដ្ឋិដ្ឋានំ ចាបុណិ។
តេន សមយេន សត្តា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ ចារិកំ ចរន្តោ ហត្ថិតាមំ បត្វា
នាគវនុយ្យាទេ វិហារតិ។ តទា អយំ ឧគ្គតសេដ្ឋិសត្តាហំ ចានមទមត្តោ ហុត្វា
នាជកេហិ បរិវុតោ នាគវនុយ្យានំ គន្ធា បរិចារយមាទោ ទសពាលំ ទិស្វា
ពាលវហិរោត្តប្បំ បច្ចបដ្ឋាបេសិ។ អថស្ស សត្តារំ ឧបសង្កមន្តស្ស សព្វោ
សុរាមទោ អព្ពត្តំ អគមាសិ។ សោ សត្តារំ វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ អថស្ស សត្តា
ធម្មំ ទេសេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ តីណិ មគ្គដលានិ បដិវិជ្ជិ។ តតោ បដ្ឋាយ
នាជកានិ “តុម្ពេ យថាសុខំ គច្ឆថា” តិ វិស្សន្តេត្វា ទានាភិរតោ ហុត្វា
ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទានមេវ ទេតិ។ ទេវតា វត្តិភាគសមន្តរេ អាគន្ធា សេដ្ឋិស្ស
អាហេចន្តិ - “គហបតិ, អសុកោ ភិក្ខុ តេវិជ្ជោ, អសុកោ ភិក្ខុ ធម្មភិញ្ញោ,
អសុកោ សីលវា, អសុកោ ទុស្សីលោ” តិ។ សោ តាសំ វចនំ សុត្វាបិ គុណំ តាវ
យថាភូតតោ ជាតាតិ, ទេយ្យធម្មំ បន សមចិត្តេនេវ ទេតិ។ សត្តុ សន្តិកេ
និសីទិត្វាបិ តមេវ គុណំ កថេតិ។ អបរភាគេ សត្តា ជេតវនេ និសីទិត្វា តំ
គហបតី សង្ឃបដ្ឋាកានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋេបេសីតិ។

សូរម្ពដ្ឋវត្ថុ

២៥៥. អដ្ឋមេ អវេច្ចប្បសន្នានន្តិ អវិគច្ឆនសភាវេន អចលេន បសាទេន
សមន្នាគតានំ សូរម្ពដ្ឋោ អគ្គោតិ ទស្សេតិ។ អយំ កិរ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតិយំ កុលគេហោ និព្ពត្តោ សត្តុ ធម្មកថំ សុត្វា សត្តារំ ឯកំ ឧចាសកំ
អវេច្ចប្បសន្នានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ

បត្តសិ។ សោ កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សសុ សំសិទ្ធា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
សាវត្ថិយំ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិ, សូរម្ពដ្ឋោតិស្ស នាមំ អកំសុ។

សោ អបរកាគេ វយប្បត្តោ យរាវាសេ បតិជ្ជាយ អញ្ញាតិវិទ្យានំ ឧបដ្ឋាកោ
ហុត្វា ចរតិ។ អថ សត្តា បច្ចុសសមយេ លោកំ វោលោកេន្តោ តស្ស
សោតាបត្តិមគ្គហេតុំ ទិស្វា ភិក្ខាចារវេលាយ និវេសនទ្វារំ អគមាសិ។ សោ
ទសពលំ ទិស្វា ចិន្តេសិ - “សមណោ គោតមោ មហាកុលេ ចេវ ជាតោ,
លោកេ ច អភិញ្ញាតោ, តេនស្ស សន្តិកំ អគមនំ នាម ន យុត្ត” ត្ថិ សត្ត សន្តិកំ
គន្ធា ចាទេសុ វន្តិត្វា បត្តំ គហេត្វា យំ បវេសេត្វា មហារហេ បល្លង្គេ
និសីទាបេត្វា ភិក្ខុំ ទត្វា ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ ឯកមន្តំ និសីទិ។ សត្តា តស្ស
ចរិតវសេន ធម្មំ ទេសេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។
សត្តាបិ តំ ទមេត្វា វិហារមេវ គតោ។

តតោ មារោ ចិន្តេសិ - “អយំ សូរម្ពដ្ឋោ នាម អម្ពកំ សន្តិកោ, សត្តា
បនស្ស អដ្ឋ គេហំ គតោ, កី នុ ខោ សត្ត ធម្មំ សុត្វា មគ្គចាតុការំ អករិត្តាតិ
យាវស្ស មមវិសយា អតិក្កន្តការំ វា អនតិក្កន្តការំ វា ជាធាមី” តិ អត្ថនោ
កាមរូបិតាយ ទសពលស្ស សិក្ខកំ រូបំ មាបេត្វា ចីវរគ្គហណាម្បិ
បត្តគ្គហណាម្បិ ពុទ្ធាកប្បនេវ កត្វា ទ្វត្តិសលក្ខណាធរោ ហុត្វា សូរម្ពដ្ឋស្ស
គេហទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ សូរម្ពដ្ឋាបិ “បុន ទសពលោ អាគតោ” តិ សុត្វា “ពុទ្ធានំ
អនិយ្យានិកគមនំ នាម នត្ថិ, កេន នុ ខោ ការណេន អាគតោ” តិ វេគេន
“ទសពលោ” តិ សញ្ញាយ តស្ស សន្តិកំ គន្ធា អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ បីតោ, “ភន្តេ,
តុម្ពេ ឥទានេវ ឥមស្មី គេហេ ភត្តកិច្ចំ កត្វា គតោ, កី នុ ខោ ការណំ បដិច្ច បុន
អាគតត្ថា” តិ អាហា។ “សូរម្ពដ្ឋ មយា ធម្មំ កថេន្តេន ឯកំ អនុបដាវេត្វា កថិតំ។

មយា ហិ បញ្ចក្ខន្ធា 'សព្វេ' អនិច្ចា ទុក្ខា អនត្តា' តិ កថិតា, ន បនេតេ សព្វេ' ឯវុចា។ ឯកច្ឆេ ហិ ខន្ធា និច្ចា ធុវា សស្សតា អត្ថី" តិ អាហា។

តតោ សូរម្ពដ្ឋោ ចិន្តេសិ - "អយំ កថា អតិវិយ ភារិយា។ ពុទ្ធានត្តិ អនុបធាវត្វា កថនំ នាម នត្ថិ, ធនពលស្ស មារោ កិវ បដិបក្ខោ, អន្ធា អយំ មារោ ភវិស្សតី" តិ ចិន្តេត្វា - "មារោសិ ត្វ" តិ អាហា។ អរិយសាវកេន កថិតកថា តស្ស ជវសុប្បហារោវិយ អហោសិ, តស្មា សកភាវេន ឋាតុំ អសក្កោន្តោ "អាម, សូរម្ពដ្ឋ, អហំ មារោ" តិ អាហា។ "តាធិសានំ មារានំ សតម្បិ សហស្សម្បិ អាគន្ធា មម សទ្ធិំ ចាលេតុំ ន សក្កោតិ, មហាកោតមោ ធនពលោ មយំ ធម្មំ ទេសេន្តោ 'សព្វេ សម្ព័រា អនិច្ចា' តិ ពោធិត្វា ទេសេសិ, មា មេ យវន្ធាវេ តិដ្ឋា" តិ អច្ឆរំ បហវិ។ មារោ តស្ស វចនំ សុត្វា បដិច្ចវិត្វា កថេតុំ អសក្កោន្តោ តត្ថវ អន្តរធាយិ។ សូរម្ពដ្ឋោបិ សាយន្តសមយេ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា មារេន កតកិរិយំ កថេត្វា, "ភន្តេ, ឯវំ មារោ មម សទ្ធិំ ចាលេតុំ វាយមិត្តា" តិ អាហា។ សត្វា ឯតទេវ ការណំ អដ្ឋបត្តិ កត្វា ឥមស្មី សាសនេ សូរម្ពដ្ឋំ អវេច្ឆប្បសន្នានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេសីតិ។

ជីវកវត្ថុ

២៥៦. នវមេ បុគ្គលប្បសន្នានន្តិ បុគ្គលិយប្បសានេន សមន្នាគតានំ ឧចាសកានំ ជីវកោ កោមារកច្ឆោ អក្កោតិ ទស្សេតិ។ សោ ហិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតិយំ កុលគេហោ និព្ពត្តោ។ សត្តុ ធម្មកថំ សុណាន្តោ សត្តារំ ឯកំ ឧចាសកំ បុគ្គលប្បសន្នានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ បត្តេសិ។ សោ កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ រាជគហនគវេ អភយរាជកុមារំ បដិច្ច សាលវតិយា នាម រូបបដិវិនិយា កុច្ឆិម្ហំ និព្ពត្តោ។ រូបបដិវិនិយោ ច នាម វិជាតកាលេ សចេ បុត្តោ

ហោតិ, ធម្មតិ, សច្ចេតិ, ធម្មតិ, បដិជគ្គតិ ៩តិ សា តំ ទារកំ កត្តាសុប្បកេន
សង្ការកូដេ ធម្មាបេសិ។ អថ នំ អភយោ រាជកុមារោ រាជបដ្ឋានំ គច្ឆន្តោ តំ ទិស្វា
“កី, ភណ្ឌោ, ឯតំ កាកោហិ សម្បវិកិណ្ណា”ន្តិ មនុស្សេ បេសេត្វា “ទារកោ
ទេវា”តិ។ ជីវតិ, ភណ្ឌតិ, “ជីវតិ, ទេវា”តិ សុត្វា អត្តនោ អន្តេបុរេ
ចោសាបេសិ។ តស្ស ជីវតីតិ កចិតត្តា ជីវកោតិ នាមំ អកំសុ, កុមារេន
ចោសាបិតោតិ កោមារភក្ខោតិ នាមំ អកំសុ។

សោ អត្តនោ សោឡសវស្សុទ្ធសិកកាលេ តក្កសិលំ គន្ធា វេជ្ជសិប្បំ
ឧត្តន្តាត្វា ពិម្ពិសារវញ្ញោ សន្តិកា សក្ការំ លភិត្វា ចណ្ឌបដ្ឋោតស្ស វញ្ញោ
រោគំ ជាសុកំ អកាសិ។ សោ តស្ស បញ្ច តណ្ហាលសកដសតានិ សោឡស
កហាបណាសហស្សានិ ទុស្សសហស្សបរិវារំ អនក្សំ សិវេយ្យកំ ទុស្សយុគញ្ច
បេសេសិ។ តស្មី សមយេ សត្តា រាជគហំ ឧបនិស្សាយ គិដ្ឋកូដេ បញ្ចតេ
វិហារតិ។ ជីវកោ សត្ត ឧស្សន្ធនាតុកេ កាយេ វិវេចនំ ទត្វា ភេសន្តំ ករោន្តោ
“ចត្តារោ បច្ឆយា មម សន្តការ ហោន្ត”តិ សត្តារំ អត្តនោ វិហារេ វសាបេត្វា
សត្ត ភេសន្តំ កត្វា តំ ទុស្សយុគំ ឧបនេត្វា “ឥទំ, ភន្តេ, តុម្ភេយេវ បរិភោគំ
ករោថា”តិ វត្វា តេន សទ្ធិលទ្ធិំ ទុស្សសហស្សំ ភិក្ខុសង្ឃស្ស អទាសិ។
អយមេត្ត សន្នេចោ, វិត្តារេន បន ជីវកវត្ថុ ខន្ធកេ (មហាវ. ៣២៦ អាទយោ)
អាគតមេវ។ សត្តា អបរភាគេ ជេតវនេ វិហារន្តោ ជីវកំ កោមារភក្ខំ
បុគ្គលប្បសន្នានំ អគ្គជ្ជានេ បេសេសិ។

នកុលបិតុគហបតិវត្ថុ

២៥៧. ទសមេ វិស្សាសកានន្តិ វិស្សាសិកកថំ កថេន្តានំ ឧទាសកានំ
អន្តរេ, នកុលបិតា គហបតិ, អគ្គោតិ ទស្សេតិ។ សោ កិវ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតិយំ កុលគេហោ និព្ពត្តោ សត្ត ធម្មទេសនំ សុណាន្តោ សត្តារំ ឯកំ

ឧបាសកំវិស្សាសកាន់អគ្គជ្ជានេ ៥បេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ហ្មនន្តរំ
បត្តេសិ។ សោ កប្បសតសហស្សំ នេវមនុស្សេសុ សំសវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បនេ
ភគ្ករជ្ជេ សុសុមារគិរិនគរេ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិ។ សត្តាបិ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ
ចារិកំ ចរមាណោ តំ នគរំ បទ្វា ភេសកឡាននេវិហរតិ។ អថាយំ, នកុលបិតា
គហបតិ, សុសុមារគិរិវាសីហិ សទ្ធិំ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា បឋមទស្សនេនេវ សោ ច
ភរិយា ចស្ស ទសពលំ “អយំ អម្ពកំ បុត្តោ” តិ សញ្ញំ បដ្ឋបេទ្វា ឧភោបិ សត្តុ
ចានេសុ និបតិទ្វា, “តាត, ត្វំ ឯត្ថកំ កាលំ អម្ពេ ធម្មត្វា កហំវិចរសី” តិ
អាហំសុ។ អយំ កិរ, នកុលបិតា គហបតិ, បុព្វេ បញ្ច ជាតិសតានិ
ទសពលស្ស បិតា អហោសិ, បញ្ច ជាតិសតានិ ចូឡបិតា, បញ្ច ជាតិសតានិ
មហាបិតា, បញ្ច ជាតិសតានិ មាតុលោ, នកុលមាតាបិ បញ្ច ជាតិសតានិ
មាតា អហោសិ, បញ្ច ជាតិសតានិ ចូឡមាតា, បញ្ច ជាតិសតានិ មហាមាតា,
បញ្ច ជាតិសតានិ បិតុច្ឆា។ ឥតិ ធីយរត្តំ អនុគតសិនេហត្តា ទសពលំ ទិស្វា
“បុត្តោ” តិ សញ្ញំ កត្វា សណ្ឋានុំ នាសក្ខីសុ។ សត្តា យាវ តេសំ ចិត្តំ សញ្ញត្តិ ន
គច្ឆតិ, តាវ “អបេថា” តិ នាវោច។ អថ នេសំ យថាមនេនេវ សតី បដិលភិទ្វា
មជ្ឈត្តក្ខតានំ អាសយំ ញាត្វា ធម្មំ នេសេសិ។ នេសនាបរិយោសានេ ឧភោបិ
សោតាបត្តិដលេ បតិជ្ជហីសុ។

សត្តា អបរភាគេ តេសំ មហាល្លកកាលេ បុន តំ នគរំ អគមាសិ។ តេ
“សត្តា អាគតោ” តិ សុត្វា សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្តិត្វា ស្វាតនាយ
និមន្តត្វា បុនទិវសេ អត្តនោ និវេសនេ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ នាគគរសេហិ
បរិវិសិត្វា សត្តារំ កតភត្តកិច្ចំ ឧបសង្កមិត្វា ឯកមន្តំ និសីធិសុ។ ឯកមន្តំ
និសីន្នោ ខោ នកុលបិតា គហបតិ, ភគវន្តំ ឯតទវោច - “យតោ មេ, ភន្តេ,
នកុលមាតា គហបតានី, ទហរស្សេវ ទហរា អានីតា, នាភិជានាមិ
នកុលមាតរំ គហបតានី មនសាបិ អតិចរិតា, កុតោ បន កាយេន។

ឥន្ទ្រយ្យាម មយំ, ភន្តេ, ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ អញ្ញមញ្ញំ បស្សិតុំ អភិសម្បរាយញ្ច
អញ្ញមញ្ញំ បស្សិតុ"ន្តិ។ នកុលមាតាបិ ខោ, គហបតានី, ភគវន្តំ ឯតទរោច -
“យតោ អហំ, ភន្តេ, នកុលបិតុនោ គហបតិស្ស ទហាវស្សេវ ទហាវ អាជីតា,
នាភិជាតាមិ នកុលបិតរំ គហបតី មនសាបិ អតិចរិតា, កុតោ បន កាយេន។
ឥន្ទ្រយ្យាម មយំ, ភន្តេ, ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ អញ្ញមញ្ញំ បស្សិតុំ អភិសម្បរាយញ្ច
អញ្ញមញ្ញំ បស្សិតុ"ន្តិ។ អថ អបរភាគេ សត្តា ជេតវនេ និសីទិត្វា ឧចាសកេ
បដិចាជិយា ហំនន្តរេសុ វេបេន្តោ ឥមំ ឥមេសំ ទិដ្ឋម្បិ កថំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា
នកុលបិតរំ គហបតី វិស្សាសកានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

ធម្មវគ្គវណ្ណានា។

ទសសុត្តបដិមវណ្ណិតាយ ឧចាសកចាឡិយា វណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៤. ឯតទគ្គវគ្គោ

(១៤) ៧. សត្តមឯតទគ្គវគ្គោ

សុជាតាវត្ថុ

២៥៨. ឧចាសិកាចាឡិយា បឋមេ បឋមំ សរណំ គច្ឆន្តិនន្តិ សព្វបឋមំ
សរណេសុ បតិដ្ឋិតានំ ឧចាសិកានំ, សុជាតា នាម, សេនិយដីតា អគ្គាតិ
ទស្សេតិ។ សាបិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតិយំ កុលគេហេ និព្ពត្តា
អបរភាគេ សត្ត ធម្មកថំ សុណាន្តិ សត្តារំ ឯកំ ឧចាសិកំ បឋមំ សរណំ គច្ឆន្តិនំ
អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការំ កត្វា តំ ហំនន្តរំ បត្តេសិ។ សា
កប្បសតសហស្សំ នេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា អម្ពានំ សត្ត និព្ពត្តិតោ
បុរេតរមេវ ឧរុវេលាយំ សេនាជិគមេ សេនិយកុដុម្ពិកស្ស គេហេ និព្ពត្តិត្វា

វ័យប្បត្តា ឯកស្មី និក្រោធម្លេ បត្តនំ អកាសិ - “សច្ចេ សមជាតិកំ កុលយំ
គន្ធា បឋមគព្ភេ បុត្តំ លភិស្សមិ, អនុសំវច្ឆំ ពលិកម្មំ ករិស្សមី” តិ។ តស្សា
សា បត្តនា សមិជ្ឈិ។

សា មហាសត្តស្ស ធុក្ករការិកំ ករោន្តស្ស ធរដ្ឋេវស្សេ បរិបុណ្ណា
វិសាខបុណ្ណាមទិវសេ “ចាតោវ ពលិកម្មំ ករិស្សមី” តិ វត្តិយា បច្ឆសសមយំ
បច្ឆជ្ឈាយ ធនុយោ ធុហាបេសិ។ វច្ឆកា ធនូនំ ធនមូលំ ន អាគម៌សុ, ធនមូលេ
នវភាជនម្ហិ ឧបនីតមត្តេ អត្តនោវ ធម្មតាយ ឡិវធារា បតីសុ។ តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា,
សុជាតា, សហត្ថេនេវ ឡិវ គណ្ហិត្វា នវភាជនេ បក្ខិបិត្វា សហត្ថេនេវ អក្ខី
កត្វា បចិត្តំ អារភិ។ តស្មី ចាយាសេ បច្ឆមាទេ មហន្តមហន្តា ពុត្តុឡា ឧដ្ឋហិត្វា
ធុក្ខិណាវត្តា ហុត្វា សញ្ញវន្តិ, ឯកដុសិតម្បិ ពហិ ន និគ្គច្ឆតិ។ មហាព្រហ្មា ធរត្តំ
ធាវេសិ, ចត្តារោ លោកចាលា ខត្តហត្តា អារក្ខំ គណ្ហិត្វា, សក្កោ អលាតានិ
សមាទេន្តោ អក្ខី ជាលេសិ។ ទេវតា ចត្វសុ ធិបេសុ ឡិដំ សំហរិត្វា តត្ថ
បក្ខិបិត្វា។ សុជាតា, ឯកទិវសេយេវ ឥមាទិ អច្ឆរិយានិ ទិស្វា បុណ្ណាទាសី
អាមន្តេសិ - “អម្ព, បុណ្ណា អជ្ជ អម្ពាភំ ទេវតា អតិវិយ បសន្នា, មយា ឯត្តកំ
កាលំ ឯវុបំ អច្ឆរិយំ នាម ន ទិដ្ឋបុត្តំ, វេគេន គន្ធា ទេវជ្ឈានំ បដិជគ្គាហី” តិ។
សា “សាធុ, អយ្យេ” តិ តស្សា វចនំ សម្បជិដ្ឋិត្វា តុវិតតុវិតា រុក្ខមូលំ
អគមាសិ។

ពោធិសត្តោបិ ខោ ភិក្ខាចារកាលំ អាគមយមាទោ ចាតោវ គន្ធា រុក្ខមូលេ
និសីទិ។ រុក្ខមូលំ សោធនត្ថាយ គតា បុណ្ណា អាគន្ធា សុជាតាយ អាហេចេសិ -
“ទេវតា រុក្ខមូលេ និសីទា” តិ។ សុជាតា, “សច្ចេ ជេ សច្ចំ គណាសិ, អទាសី
ករោមី” តិ វត្វា សព្ពបសាធនំ បសាធស្វា សតសហស្សក្សនកេ សុវណ្ណាថាលេ
ចាយាសំ វឡេត្វា អបរាយ សុវណ្ណាចាតិយា បិទហិត្វា សេតវត្តេន

សម្បូរលីវេបេត្វា សមន្តា គន្ធាមមាលាធាមាធិ ឱសារេត្វា ឧក្ខិបិត្វា គន្ធា
មហាបុរិសំ ធិស្វា ពលវបីតី ឧប្បាទេត្វា ធិដ្ឋដ្ឋានតោ បដ្ឋាយ ឱណតោណតា
គន្ធា សីសតោ ថាលំ ឱតារេត្វា វិវិត្វា សហោវ ចាតិយា ចាយាសំ
មហាបុរិសស្ស ហត្ថ វេបេត្វា វន្តិត្វា “យថា មហ្គំ មនោរថោ និប្បន្នោ, វេ
តុម្ហាកម្មំ និប្បន្និត្វា” តិ វត្វា បក្កាមិ។ ពោធិសត្តោ នេវញ្ញរាយ នធិយា តិវំ គន្ធា
សុវណ្ណាថាលំ តិវេ វេបេត្វា ឆត្វា បច្ចុត្តិត្វា វគ្គនបណ្ណាស បិណ្ឌោ ករោត្តោ
ចាយាសំ បរិកុញ្ញិត្វា សុវណ្ណាចាតី នធិយា សម្បវាហេត្វា អនុក្កមេន
ពោធិមណ្ឌំ អារុយ្ហ សព្ពញ្ញតំ បត្វា សត្តសត្តាហំ ពោធិមណ្ឌោ អតិក្កមិត្វា
ឥសិបតនេ មិគទាយេ បវត្តិតវេរធម្មចក្កោ សុជាតាយ បុត្តស្ស
យសទារកស្ស ឧបនិស្សយំ ធិស្វា គន្ធា អញ្ញាតវស្មី រុក្ខមូលេ និសីទិ។

យសោបិ កុលបុត្តោ វត្តិភាគសមនន្តវេ វិវដំ ឥត្តាគារំ ធិស្វា
សញ្ញាតសំវេតោ “ឧបទ្កតំ វត, ភោ, ឧបសដ្ឋំ វត, ភោ” តិ វត្វា និវេសនតោ
និក្ខមិត្វាវ ពហិនគរេ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា ធម្មទេសនំ សុត្វា តីណិ មគ្គដលានិ
បដិវិជ្ឈិ។ អថស្ស បិតា បទានុបទិកំ គន្ធា ភកវន្តំ ឧបសដ្ឋមិត្វា យសស្ស បវត្តិ
បុច្ឆិ។ សត្តា យសំ កុលបុត្តំ បដិច្ឆាទេត្វា ធម្មំ ទេសេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ
សោ សេដ្ឋិគហបតិ សោតាបត្តិដលេ បតិជ្ជាសិ, យសោ អរហត្តដលំ ចាបុណិ។
តំ ភកវា “វេហិ ភិក្ខុ” តិ អាហា, តាវនេវស្ស ភិហិលិដ្ឋំ អន្តរធាយិ,
ឥទ្ធិមយបត្តចីវរធរោ អហោសិ។ បិតាបិស្ស សត្តារំ និមន្តេសិ។ សត្តា យសំ
កុលបុត្តំ បច្ឆាសមណំ កត្វា តស្ស យំ គន្ធា កតភត្តកិច្ចោ ធម្មំ ទេសេសិ,
ទេសនាបរិយោសានេ យសស្ស មាតា, សុជាតា, បុរាណទុតិយិ កា ច
សោតាបត្តិដលេ បតិជ្ជហីសុ។ តំទិវសំ អយំ, សុជាតា, តេវាបិកសរណោ
បតិជ្ជាសិ សទ្ធិ សុណិសាយ។ អយមេត្ត សង្ខេបោ, វិត្តារតោ បនេតំ វត្ថុ ខន្ធកេ

(មហាវ. ២៥-២៨) អាគតមេវ។ សត្តា អបរភាគេ បដិចាជិយា ឧចាសិកាយោ
ហំនន្តរេសុ វេបេន្តោ ឥមំ ឧចាសិកំ បឋមំ សរណំ គច្ឆន្តិនំ អគ្គដ្ឋានេ វេបេសីតិ។

វិសាខាវត្ថុ

២៥៩. ធុតិយេ ឆាយិកានន្តិ ធានាភិរតានំ ឧចាសិកានំ, វិសាខា
មិគារមាតា, អគ្គាតិ ធស្សេតិ។ សា កិរ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ បាំសវតិយំ
កុលគេហោ និព្ពត្តា អបរភាគេ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុណាន្តិ សត្តារំ ឯកំ ឧចាសិកំ
ឆាយិកានំ អគ្គដ្ឋានេ វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ហំនន្តរំ បត្ថេសិ។ សា
កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិទ្ធា កស្សបពុទ្ធកាលេ កិកិស្ស
កាសិរញ្ញោ គេហោ សត្តន្តំ ភគិនិទំ សព្ពកនិដ្ឋា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តទា កិរ -

“សមណី សមណគុត្តា ច, ភិក្ខុនី ភិក្ខុឆាយិកា;
ធម្មា ចេវ សុធម្មា ច, សង្ឃទាសី ច សត្តមា” តិ។

ឥមា សត្ត ភគិនិយោ អហេសុំ។ តា ឯតវហិ -

“ខេមា ឧប្បលវណ្ណោ ច, បដាចារា ច គោតមី;
ធម្មទិន្នា មហាមាយា, វិសាខា ចេវ សត្តមី” តិ។ -

ឯវំនាមា ហុត្វា និព្ពត្តា។ តត្រាយំ សង្ឃទាសី ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ ទេវមនុស្សេសុ
សំសរិទ្ធា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ អង្គរដ្ឋេ ភទ្ទិយនគរេ មេណ្ឌាកសេដ្ឋិបុត្តស្ស
ធនញ្ចយសេដ្ឋិនោ អគ្គមហេសិយា សុមនទេវិយា នាម កុច្ឆិស្មី និព្ពត្តិ,
វិសាខាតិស្សា នាមំ អកំសុ។ តស្សា សត្តវស្សិកកាលេ ទសពាលោ
សេលព្រាហ្មណស្ស ច អញ្ញេសញ្ច ពោធនេយ្យពន្ធានំ ឧបនិស្សយសម្បត្តិ
ទិស្វា មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ ចារិកំ ចរមាណោ តស្មី រដ្ឋេ តំ នគរំ ចាបុណិ។

តស៊ូញ សមយេ មេណ្ឌាកោ គហបតិ តស៊ី នគរេ បញ្ចន្តំ មហាបុញ្ញានំ
ជេដ្ឋកោ ហុត្វា សេដ្ឋិដ្ឋានំ ការេសិ។ បញ្ច មហាបុញ្ញា នាម មេណ្ឌាកោ សេដ្ឋិ,
ចន្ទបទុមា នាម តស្សេវ អគ្គមហេសី, តស្ស ច បុត្តោ ជនញ្ចយោ នាម, តស្ស
ភរិយា សុមនទេវី នាម, មេណ្ឌាកសេដ្ឋិស្ស ទាសោ បុណ្ណោ នាមាតិ។ ន
កេវលញ្ច មេណ្ឌាកសេដ្ឋិយេវ, ពិម្ពិសារមហារាជស្ស បន អាណាបវត្តិដ្ឋានេ
បញ្ច អមិតភោគា នាម អហេសុំ ជោតិកោ ជជិលោ មេណ្ឌាកោ បុណ្ណោ
កាកវលីយោតិ។ តេសុ អយំ មេណ្ឌាកសេដ្ឋិ ទសពលស្ស អត្តនោ នគរំ
សម្បត្តការំ សុត្វា បុត្តស្ស ជនញ្ចយសេដ្ឋិនោ ដីតវំ វិសាខាទារិកំ បក្កោសិត្វា
ឯវមាហា - “អម្ព, តុយ្ហម្បិ មង្គលំ អម្ពាភម្បិ មង្គលំ, តវ បរិចារិកាហិ
បញ្ចទារិកាសតេហិ សទ្ធិំ បញ្ច រថសតានិ អារុយ្ហ បញ្ចហិ ទាសិសតេហិ
បរិវុតា ទសពលស្ស បច្ចុគ្គមនំ ករោហី” តិ។ សា បិតាមហាស្ស វេចនំ សុត្វា
តថា អកាសិ។ ការណាការណោសុ បន កុសលត្តា យាវតិកា យានស្ស ភូមិ,
យានេន គន្ធា យានា បទ្វារោហិត្វា បត្តិការំ សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា វន្តិត្វា
ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ អថស្សា ចរិតវសេន សត្តា ធម្មំ ទេសេសិ។
ទេសនាបរិយោសានេ បញ្ចហិ ទារិកាសតេហិ សទ្ធិំ សោតាបត្តិជលេ
បតិដ្ឋាសិ។ មេណ្ឌាកសេដ្ឋិបិ ខោ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា សត្តារំ វន្តិត្វា ឯកមន្តំ
អដ្ឋាសិ។ អថ សត្តា តស្សបិ ចរិតវសេន ធម្មំ ទេសេសិ។ សោ
ទេសនាបរិយោសានេ សោតាបត្តិជលេ បតិដ្ឋាយ សត្តារំ ស្វាតនាយ និមន្តិត្វា
បុនទិវសេ អត្តនោ និវេសនេ បណ្ឌិតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន ពុទ្ធប្បមុខំ
ភិក្ខុសង្ឃំ បរិវិសិត្វា ឯតេនុចាយេន អឡមាសំ មហាទានំ អទាសិ។ សត្តា
ភទ្ធិយនគរេ យថាភិវន្តំ វិហរិត្វា បក្កាមិ។

ឥតោ បរំ អញ្ចំ កថាមគ្គំ វិស្សន្ទេត្វា វិសាខាយ ឧប្បត្តិកថាវ កថេតញ្ចា។
សាវត្ថិយញ្ចិ កោសលរាជា ពិម្ពិសារស្ស សន្តិកំ បេសេសិ - “មម

អាណាបវត្តិដ្ឋានេ អមិតភោគវិន្តនកុលំ នាម នត្ថិ, អម្ពាភំ
អមិតភោគវិន្តនកុលំ បេសេតូ”តិ។ រាជា អមច្ចេហិ សទ្ធិ មន្តេសិ។ អមច្ចា
“មហាកុលំ បេសេតុំ ន សក្កា, ឯកំ បន សេដ្ឋិបុត្តំ បេសេស្សមា”តិ
មេណ្ឌាកសេដ្ឋិនោ បុត្តំ ធនញ្ចយសេដ្ឋិ អាយាបិសុ។ រាជា តេសំ វេចនំ សុត្វា តំ
បេសេសិ។ អថ នំ កោសលរាជា សាវត្ថិតោ សត្តយោជនមត្តកេ
សាកេតនគរេ សេដ្ឋិដ្ឋានំ ទត្វា វាសេសិ។

សាវត្ថិយញ្ច មិការសេដ្ឋិនោ បុត្តោ បុណ្ណាវឌ្ឍនកុមារោ នាម វយប្បត្តោ
អហោសិ។ អថស្ស បិតា “បុត្តោ មេ វយប្បត្តោ, យរាវាសេនស្ស
អាពន្ធនសមយោ”តិ ញ្ចត្វា “អម្ពាភំ សមាទជាតិកេ កុលេ ទារិកំ
បរិយេសថា”តិ ការណាការណាកុសលេ បុរិសេ បេសេសិ។ តេ សាវត្ថិយំ
អត្តនោ រុចិតំ ទារិកំ អទិស្វា សាកេតំ អគម៌សុ។ តំទិវសញ្ច, វិសាខា, អត្តនោ
សមាទវយេហិ បញ្ចហិ កុមារិកាសតេហិ បរិវារិតា នក្ខត្តកិឡនត្ថាយ ឯកំ
មហាគាមំ អគមាសិ។ តេបិ បុរិសា អន្តោនគរេ ចរិត្វា អត្តនោ រុចិតំ ទារិកំ
អទិស្វា ពហិនគរទ្វារេ អជ្ជំសុ។ តស្មី សមយេ ទេវោ វស្សិតុំ អារភិ។ អថ តា
វិសាខាយ សទ្ធិ និក្ខត្តា ទារិកា តេមនគយេន វេគេន សាលំ បរិសីសុ។ តេ
បុរិសា តាសម្បិ អន្តរេ យថារុចិតំ ទារិកំ ន បស្សីសុ។ តាសំ បន សត្តបច្ឆតោ,
វិសាខា, ទេវំ វស្សន្តម្បិ អគណោត្វា អតុរិតគមនេន តេមយមាណាវ សាលំ
ចារិសិ។ តេ បុរិសា តំ ទិស្វា ចិន្តយីសុ - “រូបវតី តាវ កញ្ញា ឯតបរមា ភវេយ្យ,
រូបំ បនេតំ ឯកច្ឆាយ ការិតបត្តំវិយ ហោតិ, កេសំ សមុដ្ឋាបេត្វា កថេន្តា
ជាតិស្សម មធុរវេចនា វា នោ វា”តិ។ តតោ នំ អាហំសុ - “អតិវិយ
បរិណាតវយា ឥត្ថិ វិយ យាសិ, អម្ពា”តិ។ កី ទិស្វា កថេថ, តាតាតិ? អញ្ញា
តយា សទ្ធិ កិឡនកុមារិយោ តេមនគយេន វេគេន អាគន្ធា សាលំ បរិដ្ឋា, តុំ
បន មហាល្លិកាវិយ បទវារំ អតិក្កម្ម នាគច្ឆសិ, សាជកស្ស តេមនការម្បិ ន

គណេសិ។ សេច តំ ហត្ថី វា អស្សោ វា អនុពន្ធយ្យ, ក៏ ឯវមេវំ ករេយ្យាសីតិ?
តាតា, សាជកា នាម ន ឧល្លាសា, សុលភា មយ្ហំ កុលេ សាជកា។ វេយ្យាត្តា
មាតុកាមា បន បណិយភណ្ឌាសទិសា, ហត្ថ វា ចាទេ វា ភក្កេ អង្គីកលំ
មាតុកាមំ ជិតុច្ឆន្តា និដ្ឋតិក្ខា គច្ឆន្តិ, តស្មា សណិកំ អាគតាម្ហីតិ។

តេ ចិន្តយីសុ - “ឥមាយ សទិសា ឥមស្មី ជម្ពុជីបេ ឥត្ថំ នាម នត្ថិ, យាទិសា
រូបេន, កថាយបិ តាទិសាវ។ ការណាការណំ ញត្វា កថេតី” តិ តស្ស ឧបរិ
មាលាគុណំ ឱបីសុ។ អថ, វិសាខា, ចិន្តេសិ - “អហំ បុព្វេ អបរិគ្គហិតា, ឥនាទិ
បន បរិគ្គហិតាម្ហី” តិ វិជិតេនាការេន ភូមិយំ និសីទិ។ អថ នំ តត្ថេវ សាណិយា
បរិក្ខេបីសុ។ សា បដិច្ឆន្តការំ ញត្វា ទាសិគណបរិវត្តា គេហំ អគមាសិ។ តេបិ
មិការសេដ្ឋិនោ បុរិសា តាយ សទ្ធិយេវ ធនញ្ចយសេដ្ឋិស្ស សន្តិកំ អគមំសុ។
“កតវតាមវាសិនោ, តាតា, តុម្ពេ” តិ បុច្ឆិតា “សាវត្ថិនគរេ មិការសេដ្ឋិនោ
បុរិសម្ពា” តិ វត្វា “មយំ អម្ពាភំ សេដ្ឋិនោ តុម្ពាភំ គេហេ វេយ្យាត្តា ទារិកា
អត្ថីតិ សុត្វា បេសិតា” តិ។ សាដុ, តាតា, តុម្ពាភំ សេដ្ឋិ កិញ្ចាបិ ភោគេន
អម្ពេហិ អសទិសោ, ជាតិយា បន សទិសោ។ សញ្ញាការសម្បជ្ជោ នាម ឧល្លកោ
គច្ឆថ តុម្ពេ សេដ្ឋិស្ស អម្ពេហិ សម្បជ្ជិតការំ អាហោចេថាតិ។

តេ តស្ស វេចនំ សុត្វា សាវត្ថី គន្ធា មិការសេដ្ឋិស្ស តុដ្ឋីវឌ្ឍី ច បវេទេត្វា
“លទ្ធានោ សាមិ សាកេតេ ធនញ្ចយសេដ្ឋិស្ស គេហេ ទារិកា” តិ អាហំសុ។ តំ
សុត្វា មិការសេដ្ឋិ “មហាកុលគេហេ កិរ នោ ទារិកា លទ្ធា” តិ តុដ្ឋមានសោ
ហុត្វា តាវនេវ ធនញ្ចយសេដ្ឋិស្ស សាសនំ បហិណិ “ឥនានេវ ទារិកំ
អានយិស្សម, កត្តព្ភកិច្ចំ ករោត្ត” តិ។ សោបិស្ស បដិសាសនំ បេសេសិ -
“នយិទំ អម្ពាភំ ភារិយំ, សេដ្ឋិ បន អត្តនោ កត្តព្ភកិច្ចំ ករោត្ត” តិ។ សោ
កោសលរញ្ជ្រា សន្តិកំ គន្ធា អាហោចេសិ - “នេវ, ឯកា មេ មជ្ឈលកិរិយា អត្ថិ,

ធានស្សៈ តេ បុណ្ណាវឌ្ឍនស្សៈ ធនញ្ចយសេដ្ឋិនោ ធីតវំវិសាខំ នាម ធាវិកំ
អានេស្សមិ, សាកេតគមនំមេ អនុជានាថា”តិ។ សាធុ, មហាសេដ្ឋិ, កី បន
អម្ពេហិបិ អាគន្តត្ថន្តិ? នេវ តុម្ហាទិសានំ គមនំលទ្ធិំ សក្កាតិ? រាជា
មហាកុលស្សៈ សង្កហំ កាតុកាមោ “ហោតុ សេដ្ឋិ, អាគមិស្សមី”តិ
សម្បជិច្ឆិត្វា មិការសេដ្ឋិនា សទ្ធិំ សាកេតនគរំ អគមាសិ។ ធនញ្ចយសេដ្ឋិ
“មិការសេដ្ឋិ កិរ កោសលរាជានំ គហេត្វា អាគតោ”តិ សុត្វា បច្ចុគ្គមនំ កត្វា
រាជានំ គហេត្វា អត្តនោ និវេសនំ អគមាសិ។ តាវនេវ រញ្ជោ ច រាជពលស្សៈ ច
មិការសេដ្ឋិនោ ច វសនជ្ជានំ ចេវ មាលាគន្ធកត្តាធិនិ ច សព្វានិ បដិយានេសិ។
“ឥទំឥមស្សៈ លទ្ធិំវដ្ឋតិ, ឥទំឥមស្សៈ”តិ សព្វំ អត្តនាវ ជាតាតិ។ តេ តេ ជនា
ចិន្តយីសុ - “សេដ្ឋិ អម្ហាកមេវ សក្ការំ ករោតី”តិ។

អថេកធិវសំ រាជា ធនញ្ចយសេដ្ឋិស្សៈ សាសនំ បហិណិ “ន សក្កា សេដ្ឋិនា
ចិរកាលំ អម្ហាកំ ភរណាចោសនំ កាតុំ, ធាវិកាយ គមនកាលំ ជាតាត្វ”តិ។
សោមិ រញ្ជោ សាសនំ បេសេសិ - “ឥទានិ វស្សកាលោ អាគតោ, ន សក្កា
ចតុមាសំវិចរិតុំ, តុម្ហាកំ ពលកាយស្សៈ យំ យំ លទ្ធិំវដ្ឋតិ, សព្វំ តំ មម ភារោ។
កេវលំ នេវោ មយា បេសិតកាលេ គប្បត្វ”តិ។ តតោ បជ្ជាយ សាកេតនគរំ
និច្ឆនក្ខត្តកាមោវិយ អហោសិ។ ឯវំ តយោ មាសា អតិក្កន្តា។
ធនញ្ចយសេដ្ឋិនោ បន ធីតាយ មហាលតាបសាធនំ ន តាវ និដ្ឋំ គប្បតិ។
អថស្សៈ កម្មន្តាធិជ្ជាយ កា អាគន្តា អាហេចយីសុ - “សេសំ អសន្តំ នាម នត្ថិ,
ពលកាយស្សៈ បន ភត្តបចនទារុនិ នប្បហោន្តិ”តិ។ “គប្បថ, តាតា, ហត្ថិសាលា
អស្សសាលាវិយោដេត្វា ភត្តំ បថថា”តិ។ ឯវំ បចន្តានម្បិ អឌ្ឍមាសោ
អតិក្កន្តា។ តតោ បុន អាហេចយីសុ - “ទារុនិ សាមិ នប្បហោន្តិ”តិ។ “តាតា,
ឥមស្មី កាលេ ទារុនិលទ្ធិំ ន សក្កា, ទុស្សកោដ្ឋាតារំ បន វិវិត្វា ជូលសាដកេ

គហេត្វាវដ្ឋិយោ កត្វាតេលចាជិយំ តេមេត្វា កត្តំ បចថា"តិ។ ឥមំនា
និយាមេន បចន្តានំ ចត្តារោ មាសា បូរយីសុ។

តតោ ជនញ្ចយសេដ្ឋិ ដីតុយា មហាលតាបសាជនស្ស និដ្ឋិតការំ ញត្វា
“ស្វេ ធារិកំ បេសេស្សមី”តិ ដីតំ សមីបេ និសីទាបេត្វា “អម្ព បតិកុលេ
វសន្តិយា នាម ឥមញ្ចមញ្ច អាចារំ សិក្ខិតុំ វដ្ដតី”តិ ឡាទំ អធាសិ។ អយំ
មិការសេដ្ឋិ អនន្តរកព្វេ និសិទ្ធោ ជនញ្ចយសេដ្ឋិនោ ឡាទំ អស្សោសិ។ សោបិ
សេដ្ឋិ ដីតំ វរំ ឡាទិ -

“អម្ព សសុរកុលេ វសន្តិយា នាម អន្តោអគ្គិ ពហិ ន និហិរិតព្វោ,
ពហិអគ្គិ អន្តោ ន បវេសេតព្វោ, ទទន្តស្សេវ ធាតព្វំ, អទទន្តស្ស ន
ធាតព្វំ, ទទន្តស្សបិ អទទន្តស្សបិ ធាតព្វំ, សុខំ និសីទិតព្វំ, សុខំ
បរិភូតព្វំ, សុខំ និបដ្ឋិតព្វំ, អគ្គិ បរិចរិតព្វោ, អន្តោទេវតា
នមស្សិតព្វា”តិ។

ឥមំ ទសវិធំ ឡាទំ ទត្វា បុនទិវសេ សញ្ញា សេនិយោ សន្និទាតេត្វា
រាជសេនាយ មជ្ឈេ អដ្ឋ កុដ្ឋម្ពិកេ ចាជិភោគេ គហេត្វា “សចេ មេ ដីតុ
កតដ្ឋានេ ធាសោ ឧប្បជ្ជតិ, តុម្ពេហិ សោធនតព្វោ”តិ វត្វា
នវកោជិអគ្សនកេន មហាលតាបសាជនេន ដីតំ បសាធនត្វា ត្តានចុណ្ណាមូលំ
ចតុបណ្ណាសសកជសតំ ធំ ទត្វា ដីតាយ សទ្ធិ និពទ្ធិ គមនចារិនិយោ
បញ្ចសតា ធាសិយោ បញ្ច អាជញ្ញាវសតានិ សព្វបការញ្ច សតំ សតំ ទត្វា
កោសលរាជានញ្ច មិការសេដ្ឋិញ្ច, វិស្សជ្ជេត្វា ដីតុ គមនវេលាយំ
វជាជិដ្ឋាយកេ បុរិសេ បក្កោសាបេត្វា, “តាតា, មម ដីតាយ កតដ្ឋានេ
ឡាទានត្ថំ ធម្មហិ, យានយោជនត្ថំ ឧសភេហិ ច អត្តោ ហោតិ, តស្មា មម ដីតុ
គមនមគ្គេ វជទ្វារំ វិវិត្វា បុគ្គលតោ អដ្ឋ ឧសភានិ កោគណេន បូរេត្វា

តិការុតមត្តកេ អសុកា នាម កន្ទរា អត្ថិ, អត្ថកោយុថេ តំ ហំនំ បត្តេ
ភេរិសញ្ញាយ វជន្ធារំ បិទហោយ្យថា”តិ។ តេ “សាធ្វ”តិ សេដ្ឋិស្ស វចនំ
សម្បជិច្ឆិត្វា តថា អកំសុ។ វជន្ធារេ វិវដេ ឧឡារុឡារាយេវ ការិយោ និក្ខមីសុ។
ឆ្វារេ បិទហិ តេ បន វិសាខាយ បុញ្ញពលេន ពលវគារោ ច ធម្មគារោ ច ពហិ
លង្ខិត្វា មគ្គំ បដិបទ្ឋិសុ។ អថ, វិសាខា, សាវត្ថិនគរឆ្វារំ បត្តកាលេ ចិន្តេសិ -
“បដិច្ឆន្ទយានស្មី នុ ខោ និសីទិត្វា បរិសាមិ, ឧទាហុ រថេ វត្វា”តិ។ អថស្ស
ឯតទហោសិ - “បដិច្ឆន្ទយានេន មេ បរិសន្តិយា មហាលតាបសាធនស្ស
វិសេសោ ន បញ្ញាយិស្សតី”តិ។ សា សកលនគរស្ស អត្តានំ ធស្សេន្តី រថេ វត្វា
នគរំ ចារិសិ។ សាវត្ថិវាសិនោ វិសាខាយ សម្បត្តិ ទិស្វា “ឯសា កិរ, វិសាខា,
នាម ឯវរូចា, អយញ្ច សម្បត្តិ ឯតិស្សវ អនុច្ឆរិកា”តិ អាហំសុ។ ឥតិ សា
មហាសម្បត្តិយា មិការសេដ្ឋិនោ គេហំ ចារិសិ។ អាគតទិវសេ ចស្ស
សកលនគរវាសិនោ “អម្ពាភំ, ធនញ្ចយសេដ្ឋិ, អត្តនោ នគរំ សម្បត្តានំ
មហាសក្ការំ អកាសី”តិ យថាពលំ បណ្ណាការំ បហិណ្ឌិសុ។ វិសាខា,
បហិតបហិតំ បណ្ណាការំ តស្មីយេវ នគរេ អញ្ញមញ្ញេសុ កុលេសុ
សព្ពត្តកមេវ ទាបេសិ។ អថស្ស វត្តិភាគសមនន្តរេ ឯតិស្ស អាជញ្ញវឡវាយ
គព្ពវុជ្ជានំ អហោសិ។ សា ទាសីហិ ធន្នាធិបិកា គាហាបេត្វា តត្ថ គន្ធាវឡវំ
ឧណ្ណោធកេន ឆ្មាបេត្វា តេលេន មគ្គាបេត្វា អត្តនោ វសនជ្ជានមេវ អគមាសិ។

មិការសេដ្ឋិបិ សត្តាហំ បុត្តស្ស អាវាហសក្ការំ ករោន្តោ ធុរិហារេ
វសន្តម្បិ តថាគតំ អមនសិកត្វា សត្តមេ ទិវសេ សកលនិវេសនំ បូរេន្តោ
នគ្គសមណកេ និសីទាបេត្វា “អាគច្ឆតុ មេ ជីតា, អរហន្តេ វន្តត្វ”តិ វិសាខាយ
សាសនំ បហិណ្ឌិ។ សា “អរហន្តា”តិ វចនំ សុត្វា សោតាបន្នា អរិយសាវិកា
ហដ្ឋតុដ្ឋា ហុត្វា តេសំ និសិន្នដ្ឋានំ គន្ធា តេ ឱលោកេត្វា “ន ឯវរូចា នាម
អរហន្តា ហោន្តិ, ហិរេត្តប្បវិវដ្តិតានំ នាម សន្តិកំ កស្មា មំ សសុរោ

បក្កោសាបេតី"តិ "ដី, ដី"តិ គរហិត្វា អត្តនោ វសនជ្ជានមេវ គតា។
នគ្គសមណា តំ ទិស្វា សព្ពេ ឯកប្បហារេនេវ សេដ្ឋី គរហិត្វា - "កើ ត្វំ,
គហបតិ, អញ្ញំ ផាលត្ថ, សមណស្ស គោតមស្ស សាវិកំ មហាកាឡកណ្ហី
កស្មា ឥមំ គេហំ បវេសេសិ, វេគេន ទំ ឥមស្មា គេហា និហារហិ"តិ។ តតោ
សេដ្ឋី "ន សក្កា មយា ឥមេសំ វចនេន ឥមំ គេហា និហារិតុំ, មហាកុលស្ស ដីតា
អយ"ន្តិ ចិន្តេត្វា - "អាចរិយា ធមារា នាម ជានិត្វា វា អជានិត្វា វា ករេយ្យំ, តុម្ហេ
តុណ្ហី ហោថា"តិ នគ្គ ឧយ្យោដេត្វា មហាបល្លង្កេ និសីទាបេត្វា សុវណ្ណាកដ្ឋំ
គហេត្វា វិសាខាយ បរិវិសិយមាធា សុវណ្ណាចាតិយំ អប្បោទកមធុចាយាសំ
បរិគុញ្ញា។

តស្មី សមយេ ឯកោ បិណ្ឌាចារិកោ ថេរោ បិណ្ឌោយ ចរន្តោ សេដ្ឋីស្ស
យរទ្ធារំ ចាបុណ្យា វិសាខា, តំ ទិស្វា "សសុរស្ស អាចិត្តិតុំ ន យុត្ត"ន្តិ យថា សោ
ថេរំ បស្សតិ, ឯវំ អបគន្ធា អជ្ឈាសិ។ សោ បន ពាលោ ថេរំ ទិស្វាបិ អបស្សន្តោ
វិយ ហុត្វា អធាមុខោ ចាយាសមេវ គុញ្ញតិ។ វិសាខា, "ថេរំ ទិស្វាបិ មេ សសុរោ
សញ្ញំ ន ករោតី"តិ ព្រាត្វា ថេរំ ឧបសង្កមិត្វា "អតិច្ឆថ, គន្លេ, មយ្ហំ សសុរោ
បុរាណំ ខាទតី"តិ អាហា។ សោ និគឆោហិ តាវ កថិតកាលេ អធិវាសេសិ,
"បុរាណំ ខាទតី"តិ វុត្តក្ខណោយេវ បន ហត្ថំ អបនេត្វា "ឥមំ ចាយាសំ ឥតោ
ហារថ, ឯតញ្ច ឥមស្មា គេហា និហារថ។ អយញ្ញំ មំ ឯវេវេ មជ្ឈលគេហោ
អសុចិខាទកំ នាម ករោតី"តិ អាហា។ តស្មី ខោ បន និវេសនេ សព្ពេបិ
ធាសកម្មករា វិសាខាយ សន្តការ, កោ ទំ ហត្ថេ វា ចាទេ វា គណ្ហីស្សតិ,
មុខេន កថេតុំ សមត្តោបិ នាម នត្តិ។ តតោ, វិសាខា, សសុរស្ស កថំ សុត្វា
អាហា - "តាត, ន ឯត្ថកេន វចនេន មយំ និក្ខមាម, នាហំ តុម្ហេហិ
ឧទកតិត្ថតោ កុម្មទាសិកា វិយ អានីតា។ ធរមានកមាតាបិត្វនំ ដីតរោ នាម
ន ឯត្ថកេនេវ និក្ខមន្តិ, ឯតេនេវ មេ ការណេន បិតា ឥធាគមនទិវេសេ អដ្ឋ

កុដុម្ពិកេ បក្កោសាបេត្វា ‘សចេ មេ ធីតវំ ឧបាទាយ ទោសោ ឧប្បជ្ជតិ,
សោធម្យាថា’តិ វត្ថោ តេសំ ហត្ថេ វេ បេសិ។ តេ បក្កោសាបេត្វា មយ្ហំ
ទោសាទោសំ សោធាបេថា”តិ។

តតោ សេដ្ឋិ “កល្យាណំ ឯសា កថេតិ”តិ អដ្ឋ កុដុម្ពិកេ បក្កោសាបេត្វា
“អយំ ទាវិកា សត្តមេ ទិវសេ អបរិបុណ្ណោយេវ មជ្ឈលគេហោ និសិន្នំ មំ
‘អសុចិខាធកោ’តិ វេទតិ”តិ អាហា។ ឯវំ កិរ, អម្ពាតិ? “តាតា, មយ្ហំ សសុរោ
អសុចិ ខាធិតុកាមោ ភវិស្សតិ, អហំ បន ឯវំ កត្វា ន កថេមិ។ ឯកស្មី បន
បិណ្ឌាចាតិកត្តេវ យរទ្វារេ បិតេ អយំ អប្បោទកមជ្ជចាយាសំ ភុញ្ញន្តោ ន តំ
មនសិ ករោតិ, អហំ ឥមិនា ការណេន ‘អតិច្ឆេ, ភន្តេ, មយ្ហំ សសុរោ ឥមស្មី
អត្តភារេ បុញ្ញំ ន ករោតិ, បុរោហិតុញ្ញំ ខាធិតិ’តិ ឯត្ថកំ កថយិន្និ អាហា។
អយ្យ, ឥធនោសោ នត្ថិ, អម្ពាតំ ធីតា ការណំ កថេតិ, ត្វំ កស្មា កុដ្ឋ្យសីតិ?
អយ្យ, ឯស តាវ ទោសោ មា ហោតុ, អយំ បន ទាវិកា អាគតទិវសេយេវ មម
បុត្តេ សញ្ញំ អកត្វា អត្តនោ ឥច្ឆិតជ្ជានំ អគមាសីតិ។ ឯវំ កិរ, អម្ពាតិ? តាតា,
នាហំ ឥច្ឆិតជ្ជានំ គច្ឆាមិ, ឥមស្មី បន គេហោ អាជានីយវឌ្ឍវាយ វិជាតាយ
សញ្ញម្យិ អកត្វា និសីទនំ នាម អយុត្តន្តិ ទណ្ឌធិបិកា គាហាបេត្វា ទាសីហិ
បរិវុតា តត្ថ គន្ធាវឌ្ឍវាយ វិជាតបរិហារំ ការាបេសិន្និ។ អយ្យ, អម្ពាតំ ធីតា
តវ គេហោ ទាសីហិ អកត្តព្ភកម្មំ អកាសិ, ត្វំ ឯត្ថ កំ ទោសំ បស្សសីតិ?

អយ្យ, ឯស តាវ គុណោ ហោតុ, ឥមិស្ស បន បិតា ឥធាគមនទិវសេ
ឱវាទំ ទេន្តោ “អន្តោអគ្គិ ពហិ ន ធិហិវតព្ពោ”តិ អាហា, កី បន សក្កា អម្ពេហិ
ឧភតោ បដិវិស្សកគេហានំ អគ្គី អទត្វា វសិតុន្តិ? ឯវំ កិរ, អម្ពាតិ? តាតា, ន
មយ្ហំ បិតា ឯតំ អគ្គី ឧបាទាយ កថេសិ, យា បន អន្តោនិវេសនេ សស្សអាធិនំ

របាស្បែកថា ឧប្បជ្ជតិ, សា ទាសិទាសានំ ន កថេតព្ពា។ ឯវរុទា ហិ កថា
វឌ្ឍមាទា កលហាយ សំវត្ថតិ, ឥទំ សន្ធាយ មយ្ហំ បិតា កថេសិ, តាតាតិ។

អយ្យា, ឯតំ តាវ ឯវំ ហោតុ, ឥមិស្សា បិតា “ពាហិរតោ អគ្គិ ន អន្តោ
បវេសេតព្ពា” តិ អាហា, កី សក្កា អម្ពេហិ អន្តោអគ្គិម្ហិ និព្ពេតេ ពាហិរតោ អគ្គិ
អនាហិរតុន្តិ? ឯវំ កិរ, អម្ពាតិ? តាតា, មយ្ហំ បិតា ឯតំ អគ្គិ សន្ធាយ ន កថេសិ,
យំ បន ទោសំ ទាសកម្មកាវេហិ កថិតំ ហោតិ, តំ អន្តោមាណុសកានំ ន
កថេតព្ពំ... បេ....។

យម្យិ តេន “យេ ទទន្តិ, តេសំយេវ ទាតព្ព” ន្តិ វុត្ថំ, តំ “យាចិតកំ ឧបករណំ
គហេត្វាយេ បដិទទន្តិ, តេសំយេវ ទាតព្ព” ន្តិ សន្ធាយ វុត្ថំ។

“យេ ន ទទន្តិ” តិ ឥទម្បិ យាចិតកំ ឧបករណំ គហេត្វាយេ ន បដិទទន្តិ,
តេសំ ន ទាតព្ពន្តិ សន្ធាយ វុត្ថំ។

“ទទន្តស្សបិ អទទន្តស្សបិ ទាតព្ព” ន្តិ, ឥទំ បន ទុគ្គតេសុ ញាតិមិត្តេសុ
សម្បត្តេសុ បដិទាតុំ សក្កោន្តុ វា មា វា, ទាតុមេវ វជ្ជតីតិ សន្ធាយ វុត្ថំ។

“សុខំ និសីទិតព្ព” ន្តិ ឥទម្បិ សស្សសសុវេ ទិស្វា ឧដ្ឋាតព្ពដ្ឋានេ និសីទិតុំ ន
វជ្ជតីតិ សន្ធាយ វុត្ថំ។

“សុខំ ភុញ្ញិតព្ព” ន្តិ ឥទំ បន សស្សសសុវសាមិកេហិ បុរេតរំ អភុញ្ញិត្វា តេ
បរិវិសិត្វា សព្ពេហិ លទ្ធាលទ្ធិ ញាត្វា បច្ឆា សយំ ភុញ្ញិតុំ វជ្ជតីតិ សន្ធាយ វុត្ថំ។

“សុខំ និបដ្ឋិតព្ព” ន្តិ ឥទម្បិ សស្សសសុវសាមិកេហិ បុរេតរមេវ សយនំ
អាវុយ្តំ ន និបដ្ឋិតព្ពំ, តេសំ កត្តព្ពយុត្តកំ វត្ថបដិវត្ថំ កត្វា បច្ឆា សយំ និបដ្ឋិតុំ
យុត្តន្តិ ឥទំ សន្ធាយ វុត្ថំ។

“អត្ថិ បរិច្ចិតញ្ចោ” តិ ឥទំ បន សស្សុម្មិ សស្សុម្មិ សាមិកម្មិ អត្ថិក្ខន្ធវិយ
ឧរគរាជានំវិយ ច កត្វា បស្សិតុំ វដ្តតិ តិ ឥទំ សន្ធាយ វុត្តន្តិ។

ឯតេ តាវ ឯត្ថកា គុណា ហោន្តុ, ឥមិស្សា បន បិតា អន្តោទេវតា
នមស្សាបេតិ, ឥមស្ស កោ អត្តោតិ? ឯវំ កិរ, អម្ពាតិ? អាម, តាតា, ឯតម្មិ ហិ
មេ បិតា ឥទំ សន្ធាយ វុត្តំ - “អាវេណិកយរាវាសំ វសនកាលតោ បដ្ឋាយ
អត្តនោ យរទ្ធារំ សម្មត្ថបព្ពជិតំ ទិស្វា យំ យវេ ខាទនីយំ កោជនីយំ អត្ថិ,
តតោ បព្ពជិតានំ ទត្វាវ ខាទិតុំ វដ្តតិ” តិ។ អថ នំ តេ អាហំសុ - “តុយ្ហំ បន
មហាសេដ្ឋិ បព្ពជិតេ ទិស្វា អទានមេវ វុច្ឆតិ មញ្ញោតិ។ សោ អញ្ញំ បដិវចនំ
អបស្សន្តោ អនោមុខោ និសីទិ”។

អថ នំ កុដុម្ពិកា “កី សេដ្ឋិ អញ្ញោបិ អម្ពាតំ ដិតុ ទោសោ អត្ថិ” តិ បុច្ឆិសុ។
នត្ថិ, អយ្យាតិ។ កស្មា បន នំ និទ្ទោសំ អការណា គេហតោ នីហារាបេសីតិ?
តស្មី ខណោ, វិសាខា, អាហា - “បឋមំ តាវ មយ្ហំ មម សស្សុស្ស វចនេន គមនំ ន
យុត្តំ, មយ្ហំ បន អាគមនទិវសេ មម ទោសាទោសំ សោជនត្ថាយ មម បិតា
តុម្ពាតំ ហត្ថេ ឋបេត្វា អទាសិ, ឥទានិ មយ្ហំ គន្ធិ សុខ” តិ ទាសិទាសេ “យាទានីនិ
សជ្ជានិ ករោថា” តិ អាណាបេសិ។ អថ នំ សេដ្ឋិ តេ កុដុម្ពិកេ គេហត្វា, “អម្ព,
មយា អជានិត្វា កថិតំ, ខមាហិ មយ្ហ” តិ អាហា។ “តាតា, តុម្ពាតំ ខមិតត្ថំ តាវ
ខមាមិ, អហំ បន ពុទ្ធសាសនេ អវេច្ឆប្បសន្ធស្ស កុលស្ស ដីតា, ន មយំ វិទា
ភិក្ខុសង្ឃេន វត្តាម។ សចេ មម វុចិយា ភិក្ខុសង្ឃំ បដិជត្តិតុំ លភាមិ,
វសិស្សាមី” តិ។ “អម្ព, ត្វំ យថាវុចិយា តវ សមណោ បដិជត្តាហិ” តិ។

តតោ, វិសាខា, ទសពលំ និមន្តាបេត្វា បុនទិវសេ និវេសនំ បូរេន្តី ពុទ្ធប្បមុខំ
ភិក្ខុសង្ឃំ និសីទាបេសិ។ នគ្គបរិសាបិ សត្តុ មិការសេដ្ឋិនោ គេហំ គតតាវ
សុត្វា តត្ថ គត្វា គេហំ បរិវារេត្វា និសីទីសុ។ វិសាខា, ទត្ថិណោទកំ ទត្វា

“សញ្ញា សក្ការោ បដិយាទិតោ, សសុរោ មេ អាគន្ធា ទសពលំ បរិវិសត្ថ” តិ
សាសនំ បេសេសិ។ សោ និគណ្ណានំ វចនំ សុត្វា “មម ធីតា សម្មាសម្ពុទ្ធំ
បរិវិសត្ថ” តិ អាហា។ វិសាខា, នាទគ្គរសេហិ ទសពលំ បរិវិសិត្វា និដ្ឋិតេ
ភត្តកិច្ចេ បុន សាសនំ បហិណ្ឌិ - “សសុរោ មេ អាគន្ធា ទសពលស្ស ធម្មកថំ
សុណាត្ថ” តិ។ អថ នំ “ឥនានិ អគមនំ នាម អតិវិយ អការណ” ត្ថិ ធម្មកថំ
សោតុកម្សតាយ គច្ឆន្តំ នគ្គសមណា អាហំសុ - “សមណស្ស គោតមស្ស ធម្មំ
សុណន្តោ ពហិសាណិយំ និសីទិត្វា សុណាហិ” តិ។ បុរេតរមេវ ច គន្ធា
សាណិយា បរិក្ខិបីសុ។ មិការសេដ្ឋិ គន្ធា ពហិសាណិយំ និសីទិ។ តថាគតោ “ត្វំ
ពហិសាណិយំ វា និសីទ, បរកុដ្ឋេ វា បរសេលេ វា បរចក្កវាឡេ វា និសីទិ។ អហំ
ពុទ្ធា នាម សក្កោមិ តំ មម សទ្ធិំ សាវេតុ” ត្ថិ សុវណ្ណាវណ្ណជលំ អម្ពុក្ខំ ខន្ធ
គហេត្វា ចាលេន្តោវិយ ធម្មកថំ កថេសិ, ទេសនាបរិយោសានេ សេដ្ឋិ
សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាយ សាណី ឧក្ខិបិត្វា សត្ត ចានេ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្តិត្វា
សត្ត សន្តិកេយេវ ច “ត្វំ, អម្ព, អដ្ឋ អាទី កត្វា មម មាតា” តិ វិសាខំ អត្ថនោ
មាតុជ្ជានេ វេបេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ, វិសាខា មិការមាតា, នាម ជាតា។

សា ឯកទិវសំ នក្ខត្តសមយេ វត្ថុន្ត “អន្តោនគរេ គុណោ នត្ថិ” តិ ធាសីហិ
បរិវុតា សត្ត ធម្មកថំ សោតុ គច្ឆន្តិ “ពុទ្ធានំ សន្តិកំ ឧទ្ទតវេសេន គន្ធិំ អយុត្ត” ត្ថិ
មហាលតាបសាជនំ ឱមុញ្ជិត្វា ធាសិយា ហត្ថេ ទត្វា សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា
អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ, សត្តា ធម្មកថំ កថេសិ។ សា
ធម្មទេសនាបរិយោសានេ ទសពលំ វន្តិត្វា នគរភិមុខា ចាយាសិ។ សាបិ ធាសី
អត្ថនោ គហិតបសាធនស្ស វេបិតជ្ជានំ អសល្លក្ខេត្វា គច្ឆន្តិ បសាធនត្ថាយ
បដិនិវត្តិ។ អថ នំ, វិសាខា, “កហំ បនតេ តំ វេបិត” ត្ថិ បដិបុច្ឆិ។
គន្ធកុដិបរិវេណោ, អយ្យេតិ។ ហោតុ ជេ គន្ធា អាហារ, គន្ធកុដិបរិវេណោ

ឋបិតកាលតោ បដ្ឋាយ អាហារបនំ នាម អម្ពកំ អយុត្តំ។ តស្មា តំ វិស្សន្ទេត្វា
ធន្តាកម្មំ ករិស្សម។ តត្ថ បន ឋបិតេ អយ្យានំ បលិតោធា ហោតីតិ។

បុនធិវសេ សត្តា ភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ វិសាខាយ និវេសនធារំ សម្មាបុណ្ហិ។
និវេសនេ ច និពទ្ធបញ្ញត្តានិ អាសនានិ។ វិសាខា, សត្ត បត្តំ គណ្ហិត្វា សត្តារំ
គេហំ បវេសេត្វា បញ្ញត្តាសនេសុយេវ និសីទាបេត្វា កតកត្តកិច្ចេ សត្តវំ តំ
បសាធនំ អាហារិត្វា សត្ត បាទមូលេ និក្ខិបិត្វា “ឥទំ, ភន្តេ, តុម្ពាកំ ទម្មី” តិ
អាហា។ សត្តា “អលង្ការោ នាម បព្ពជិតានំ ន វដ្តតី” តិ បដិក្ខិបិ។ ជានាមិ, ភន្តេ,
អហំ បន ឥមំ អគ្យាបេត្វា ធនំ គហេត្វា តុម្ពាកំ វសនគន្ធកុដិ ការេស្សមីតិ។
តទា សត្តា អធិវាសេសិ។ សាបិ តំ អគ្យាបេត្វា នវកោជិធនំ គហេត្វា
គព្ពសហស្សបដិមណ្ឌិតេ បុព្ពារាមវិហារេ តថាគតស្ស វសនគន្ធកុដិ
ការេសិ។ វិសាខាយ បន និវេសនំ បុព្ពណ្ណាសមយេ កាសាវបដ្ឋោតំ
ឥសិវាតបដិវាតមេវ ហោតិ អនាថបិណ្ឌិកស្ស គេហំ វិយ។ តស្សបិ គេហា
សព្ពកត្តានិ បដិយត្តានេវ អហោសុំ។ សា បុព្ពណ្ណាសមយេ ភិក្ខុសង្ឃស្ស
អាមិសសង្កហំ កត្វា បច្ឆាកត្តេ ភេសជ្ជានិ ចេវ អជ្ឈិធជានានិ ច គណ្ហាបេត្វា
វិហារំ គន្ធា ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទត្វា បច្ឆា សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា អាគច្ឆតិ។ សត្តា
អបរភាគេ ឧចាសិកាយោ បដិចាជិយា ឋានន្តរេសុ ឋបេន្តោ វិសាខំ
មិការមាតរំ ឆាយិកានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេសីតិ។

ឧដ្ឋត្តរា-សាមាវតីវត្ថុ

២២០-២២១. តតិយចតុត្ថេសុ ពហុស្សតានំ យទិទំ, ឧដ្ឋត្តរា, មេត្តាវិហារីនំ
យទិទំ, សាមាវតីតិ ពហុស្សតានំ ឧចាសិកានំ ឧដ្ឋត្តរា, មេត្តាវិហារីនំ
សាមាវតី អគ្គាតិ ធស្សេតិ។ តា កិរ ទ្វេបិ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតិយំ
កុលគេហេ បដិសន្ធិ គណ្ហិត្វា អបរភាគេ “សត្ត ធម្មកម្មំ សោស្សមា” តិ វិហារំ

អគម៌សុ។ តត្ថ, ឧដ្ឋត្ថរា, សត្តារំ ឯកំ ឧចាសិកំ ពហុស្សតានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ
ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ វាណន្តំ បត្តេសិ។ សាមាវតីបិ ឯកំ ឧចាសិកំ
មេត្តាវិហារីនំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ វាណន្តំ បត្តេសិ។
តាសំ ទិដ្ឋម្បិ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា ទេវមនុស្សេសុ
សំសរន្តិនំយេវ កប្បសតសហស្សំ អតិក្កន្តំ។

អថ អម្ពាភំ សត្តំ និព្ពត្តិតោ បុរេតរមេវ អល្លកប្បរដ្ឋេ អហិវាតករោកោ
នាម ឧទទាទិ។ ឯកេកស្មី គេហេ ឯកប្បហារេនេវ ទសបិ វីសម្បិ ភីសម្បិ ជនា
មរន្តិ, តិរោវដ្ឋំ គតា បន ជីវិតំ លភន្តិ។ តំ ញត្វា ឯកោ បុរិសោ អត្ថនោ បុត្តនាវំ
អាទាយ “អញ្ញំ វដ្ឋំ គមិស្សមី” តិ តតោ និក្ខមិ។ អថស្ស យវេ គហិតទាថេយ្យំ
អន្តរាមគ្គេ កន្តារេ អនុត្តិល្លោយេវ បរិក្ខយំ អគមាសិ។ តេសំ សរីរេពលំ
បរិហាយិ, សកី មាតា បុត្តំ ឧត្តិបតិ, សកី បិតា។ អថស្ស បិតា ចិន្តេសិ -
“អម្ពាភំ សរីរេពលំ បរិហិនំ, បុត្តំ ឧត្តិបិត្វា គប្បន្តា កន្តារំ និត្តិវតុំ ន
សក្ខិស្សមា” តិ។ សោ តស្ស មាតវំ អជាតាបេត្វាវ ឧទកកិច្ចេន ឱហីនោ វិយ
បុត្តំ មគ្គេ និសីទាបេត្វា ឯកកោវ មគ្គំ បដិបដ្ឋិ។ “អថស្ស ភរិយា អាគមនំ
ឱលោកយមាតា បិតា ហត្ថេ បុត្តំ អទិស្វា វិវរមាតា គន្ធា កហំ មេ សាមិ
បុត្តោ” តិ អាហា។ កោ តេ បុត្តេន អត្តោ? ជីវមាតា បុត្តំ លភិស្សមា តិ។ សា
“អតិសាហាសិកោ វតាយំ បុរិសោ” តិ វត្វា “គប្ប ត្វំ, នាហំ តាទិសេន សទ្ធិ
គមិស្សមី” តិ អាហា។ សោ “អនុបដាវេត្វា មេ ភទ្កេ កតំ, ឧមេតំ មយ្ហ” ត្តិវត្វា
បុត្តំ អាទាយាគតោ។

តេ តំ កន្តារំ សមតិក្កមិត្វា សាយំ ឯកំ គោចាលកកុលំ សម្បបុណ្ណិសុ។
តំ ទិវសញ្ញា គោចាលកកុលវាសិនោ និរុទកចាយាសំ បចីសុ។ តេ តេ ទិស្វា
“ឥមេ អតិវិយ ឆាតកា” តិ ចាយាសស្ស មហាភាជនំ បុរេត្វា ឧឡ្ហដ្ឋប្បំ សប្បិ

អាសិញ្ញាត្តា អនិស្សក្ខន្ធ តំ ចាយាសំ ភុញ្ញន្តេសុ សា ឥត្ថី បមាណេន ភុញ្ញា,
បុរិសោ បន បមាណាតិ ក្កន្តំ ភុញ្ញា ជីវាបេតុំ អសក្កោន្តោ វត្តិភាគសមនន្តរេ
កាលមកាសិ។ សោ កាលំ ករោន្តោ តេសុ សាលយភាវេន គោចាលកានំ
គេហោ សុនទិយា កុច្ឆិស្មី បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ សុនទី នចិរស្សេវ វិជាតា។
គោចាលកោ តំ កុក្កុរំ សស្សិរិកំ ទិស្វា បិណ្ឌាន បលោភេត្វា អត្តនិ
ឧប្បន្នសិ នេហំ គេហត្វា សទ្ធិមេវ ចរតិ។

អថេកទិវសំ ឯកោ បច្ឆេកពុទ្ធា ភិក្ខាចារវេលាយ គោចាលកស្ស
យរទ្ធារំ សម្បត្តោ។ សោបិ តំ ទិស្វា ភិក្ខុំ ទត្វា អត្តានំ និស្សាយ វសនត្ថាយ
បដិញ្ញំ គណ្ហិ។ បច្ឆេកពុទ្ធា គោចាលកកុលស្ស អវិទូរេ ឋានេ ឯកស្មី
វនសណ្ណោ វាសំ ឧបគតោ។ គោចាលកោ តស្ស សន្តិកំ គច្ឆន្តោ តំ កុក្កុរំ
គេហត្វាវ គច្ឆតិ, អន្តរាមគ្គេ ច វាឡមិគដ្ឋានេ វាឡមិគានំ បលាយនត្ថំ រុក្ខេ វា
ចាសាលោ វា បហារំ ទេតិ, សោបិ កុក្កុរោ តស្ស ករណវិធានំ វត្ថុបេតិ។
អថេកទិវសំ សោ គោចាលកោ បច្ឆេកពុទ្ធស្ស សន្តិកេ និសីទិត្វា, “ភន្តេ,
អម្ពានំ សព្វកាលំ អាគមនំ នាម ន ហោតិ។ អយំ បន កុក្កុរោ នេកោ, ឥមស្ស
អាគតសញ្ញាយ អម្ពានំ គេហទ្ធារំ អាគច្ឆេយ្យថា”តិ អាហា។ សោ ឯកទិវសំ
“បច្ឆេកពុទ្ធិ គណ្ហិត្វា ឯហី”តិ កុក្កុរំ បេសេសិ។ កុក្កុរោ តស្ស វចនំ សុត្វា
ភិក្ខាចារវេលាយ គន្ធា បច្ឆេកពុទ្ធស្ស ចាទមូលេ ឧវេន និបទ្ធិ។ បច្ឆេកពុទ្ធា
“អយំ មម សន្តិកំ អាគតោ”តិ ព្យាត្វា បត្តចីវរំ អាទាយ មគ្គំ បដិបទ្ធិ។ សោ
តស្ស វីមសនត្ថាយ ឧក្កមិត្វា អញ្ញំ មគ្គំ គណ្ហិ, កុក្កុរោ បុរតោ ឋត្វា
គោចាលកមគ្គំ បដិបទ្ធកាលេ អបសក្កិ។ យស្មី ច យស្មី ច ឋានេ វាឡមិគានំ
បលាយនត្ថំ គោចាលកោ រុក្ខំ វា ចាសាលំ វា បហារិ, តំ តំ ឋានំ បត្វា កុក្កុរោ
មហារិវរំ វិវរិ។ តស្ស សន្តេន វាឡមិគា បលាយន្តិ។ បច្ឆេកពុទ្ធាបិ

ភត្តកិច្ចវេលាយ មហន្តំ សិទ្ធិបិណ្ឌំ តស្ស ទេតិ។ សោបិ បិណ្ឌាលាកេន
បច្ចេកពុទ្ធុ ឧត្តរិតំ សិទេហំ ករោតិ។

គោចាលកោ តេមាសំ វុត្តស្ស បច្ចេកពុទ្ធស្ស តិច្ឆិវប្បហោនកំ សាជកំ
ទត្វា, “ភន្តេ, សចេ វោ វុច្ចតិ, ឥធម៌ វសថ។ នោ ចេ វុច្ចតិ, យថាសុខំ គច្ឆថា” តិ
អាហា។ បច្ចេកពុទ្ធា គមនាការំ ទស្សេតិ។ សោ គោចាលកោ បច្ចេកពុទ្ធុ
អនុគត្វា និវត្តតិ។ កុក្ករោ បច្ចេកពុទ្ធស្ស អញ្ញត្ត គមនការំ ញាត្វា
អតិសិទេហោន ឧប្បន្នពាលវសោកោ បាទយដាលនំ បត្វា កាលំ កត្វា
តាវតីសបុរេ និព្ពត្តិ។ អថស្ស បច្ចេកពុទ្ធន សទ្ធិ គមនកាលេ ឧច្ឆាសទ្ធិ កត្វា
វាឡមិគានំ បលាបិតកាវេន ទេវតាហិ សទ្ធិ កថេន្តស្ស សទ្ធា សកលទេវបុរំ
នាទេត្វា អជ្ជាសិ។ សោ តេនេវ នាមធម្មំ លភិក្ខុ ឃោសកទេវបុត្តោ នាម
ជាតោ។ អថស្ស តស្មី សម្មត្តិ អនុកវន្តស្ស មនុស្សបថេ កោសម្ពិនគរេ
ឧទេនោ នាម រាជា រជ្ជំ បដិបទ្ធិ។ តស្ស វុត្ត មជ្ឈិមបណ្ណាសកេ
ពោធិរាជកុមារសុត្តវណ្ណានាយំ (ម. និ. អដ្ឋ. ២.៣២៤ អាទយោ) វុត្តនយេនេវ
វេទិតព្វំ។

តស្មី បន រជ្ជំ ការយមាទេ ឃោសកទេវបុត្តោ ចរិត្វា កោសម្ពិយំ ឯកិស្សា
រូបបដិវិនិយា កុច្ឆិម្ហិ បដិសទ្ធិ គណ្ហិ។ សា ទសមាសច្ចយេន វិជាយិត្វា បុត្តការំ
ញាត្វា សង្ការកូដេ ធម្មាបេសិ។ តស្មី ខណោ កោសម្ពិសេដ្ឋិនោ កម្មន្តិកោ
ចាតោវ សេដ្ឋិយំ គច្ឆន្តោ “កី នុ ខោ ឥមំ កាកោហិ សម្មវិកិណ្ណា” ន្តិ គត្វា
ទារកំ ទិស្វា “មហាបុញ្ញវា ឯស ទារកោ ភវិស្សតី” តិ ឯកស្ស បុរិសស្ស ហត្ថ
គេហំ បេសេត្វា សេដ្ឋិយំ អគមាសិ។ សេដ្ឋិបិ រាជ្ជបជ្ជានវេលាយ រាជកុលំ
គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ បុរោហិតំ ទិស្វា “អដ្ឋ កី នក្ខត្ត” ន្តិ បុច្ឆិ។ សោ តត្ថេវ ឋិតោ
គណោត្វា “អសុកំ នាម នក្ខត្តំ, អដ្ឋ ឥមិនា នក្ខត្តេន ជាតទារកោ ឥមស្មី

នគរ សេដ្ឋីដ្ឋានំលភិស្សតី”តិ អាហា។សោ តស្ស កេមំសុត្វាវេកេន យំ
បេសេសិ - “ឥមស្ស បុរោហិតស្ស ទ្វេ កថា នាម នត្ថិ, យរណី ច មេ គរុគត្តា,
ជាតាថ តាវំ នំវិជាតា វា នោ វា”តិ។ តេ គន្ធា ជានិច្ចា, “អយ្យ, ន តាវំវិជាតា”តិ
អាហំសុ។ តេន ហិ គច្ឆថ, ឥមស្មី នគរ អន្ធព ជាតនារកំ បរិយេសថាតិ។ តេ
បរិយេសន្តា តស្ស សេដ្ឋិនោ កម្មន្តិកស្ស គេហោ តំ ទារកំ ទិស្វា សេដ្ឋិនោ
អាហេយីសុ។ តេន ហិ គច្ឆថ ភណ្ឌោ, តំ កម្មន្តិកំ បក្កោសថាតិ។ តេ តំ
បក្កោសីសុ។ អថ នំសេដ្ឋិ “គេហោ កិរ តេ ទារកោ អត្ថី”តិ បុច្ឆិ។ “អាម,
អយ្យ”តិ។ “តំ ទារកំ អម្ពា កំ ទេហី”តិ។ “ន ទេមិ, អយ្យ”តិ។ “ហន្ត សហស្សំ
គណ្ហិត្វា ទេហី”តិ។ សោ “អយំ ជីវេយ្យ វា មរេយ្យ វា, ទុដ្ឋានមិទ”ន្តិ សហស្សំ
គណ្ហិត្វា អទាសិ។

តតោ សេដ្ឋិ ចិន្តេសិ - “សច មេ ភរិយា ដីតំវិជាយិស្សតិ, ឥមមេវ បុត្តំ
ករិស្សាមិ។ សច បុត្តំវិជាយិស្សតិ, មារេស្សាមី”តិ។ ចិន្តេត្វា គេហោ ចោសេសិ។
អថស្ស ភរិយា កតិចាហាច្ចយេន បុត្តំវិជាយិ។ តតោ សេដ្ឋិ “ឯវំ តំ គាហោ
មទ្ធិត្វា មារេស្សន្តី”តិ ចិន្តេត្វា “ឥមំ ទារកំ វជទ្វារេ និបជ្ជាបេថា”តិ អាហា។ តំ
តត្ថ និបជ្ជាបេសុ។ អថ នំយូថបតិ ឧសកោ បឋមំ និក្ខមន្តោ ទិស្វា “ឯវំ តំ អញ្ញោ
ន មទ្ធិស្សន្តី”តិ ចតុន្នំ ចាទានំ អន្តរេ កត្វា អដ្ឋាសិ។ អថ នំកោចាលកា ទិស្វា
“មហាបុញ្ញោ ឯស ទារកោ ភរិស្សតិ, យស្ស តិរច្ឆានគតាបិ គុណំ ជានន្តិ,
បជិជគ្គិស្សាម ន”ន្តិ អត្ថនោ គេហំ នយីសុ។

សោមិ សេដ្ឋិ តស្ស មតការំ អនុវិជ្ជន្តោ “កោចាលកេហិ នីតោ”តិ សុត្វា
បុន សហស្សំ ទត្វា អាណាបេត្វា អាមកសុសានេ ធខ្ជាបេសិ។ តស្មី ច កាលេ
សេដ្ឋិស្ស យរេ អជចាលកោ សុសានំ និស្សាយ អជិកា ចារេតិ។ អថេកា ធនុ
អជិកា ទារកស្ស បុញ្ញេន មគ្គា ឡិក្ខម្ម គន្ធា ទារកស្ស ឡីរំ ទត្វា គតា។ តតោ

នឹងត្រូវមានបិទ តថេរ គន្លា ជ័រមនាសិ។ អដបាលកោ ចិន្តេសិ - “អយំ អជិកា
ចាតោបិ ឥមស្មា ហំនា ឌីក្កមិត្វា គតា, កី នុ ខោ ឯត” ឆ្លើ គន្លា ឌីលោកេន្តោ តំ
នារកំ ទិស្វា “មហាបុញ្ញោ ឯស នារកោ, តិវច្ឆានគតាបិស្ស គុណំ ជានន្តិ,
បដិជគ្គិស្សមិ ន” ឆ្លើ គហេត្វា គេហំ គតោ។

បុនទិវសេ សេដ្ឋី “មតោ នុ ខោ នារកោ, ន មតោ” តិ ឌីលោកាបេន្តោ
អដបាលកេន គហិតការំ ញាត្វា សហស្សំ ទត្វា អាណាបេត្វា “សេ ឥមំ នគរំ
ឯកោ សត្តវាហបុត្តោ បរិសិស្សតិ, ឥមំ នារកំ នេត្វា ចក្កមគ្គេ ឋេបេថ, ឯវំ តំ
សកេជចក្កំ ចិន្តន្តំ គមិស្សតី” តិ អាហា។ តំ តត្ថ និក្ខត្ថំ សត្តវាហបុត្តស្ស
បុរិមសកេជេ គោណា ទិស្វា ចត្តារោ ចាទេ ថម្កេរិយ ឌីតារេត្វា អដ្ឋសុ។
សត្តវាហោ “កី នុ ខោ ឯត” ឆ្លើ តេសំ បិតការណំ ឌីលោកេន្តោ នារកំ ទិស្វា
“មហាបុញ្ញោ នារកោ, បតិជគ្គិតុំ វដ្ដតី” តិ គណ្ឌិត្វា អគមាសិ។

សេដ្ឋីបិ តស្ស ចក្កបថេ មតការំ វា អមតការំ វា ឌីលោកាបេន្តោ
សត្តវាហោន គហិតការំ ញាត្វា តស្សបិ សហស្សំ ទត្វា អាណាបេត្វា នគរតោ
អវិទូរេ ហំនេ បចាតេ ចាតាបេសិ។ សោ តត្ថ បបតន្តោ នធឿ ការានំ
កម្មករណាជ្ជានេ ឯកសាលាយ បតិគោ។ សា តស្ស បុញ្ញានុភាវេន
សតវិហតកប្បាសបិ ចុសម្ពស្សសទិសា អហោសិ។ អថ នំ នធឿ ការជេដ្ឋកោ
“បុញ្ញោ ឯស នារកោ, បដិជគ្គិតុំ វដ្ដតី” តិ គណ្ឌិត្វា គេហំ គតោ។ សេដ្ឋី
នារកស្ស បចាតតោ បតិគជ្ជានេ មតការំ វា អមតការំ វា បរិយេសាបេន្តោ
នធឿ ការជេដ្ឋកេន គហិតការំ ញាត្វា តស្សបិ សហស្សំ ទត្វា អាណាបេសិ។

អបរភាគេ សេដ្ឋីស្ស សកបុត្តោបិ សោបិ ឧកោ វយប្បត្តា អហោសុំ។ សេដ្ឋី
បុន ឃោសកនារកស្ស មារណុចាយំ ចិន្តេន្តោ អត្ថនោ កុម្មការស្ស គេហំ
គន្លា “អម្ពោ មម្ពំ គេហោ ឯវរុចោ ឯកោ អវជាតនារកោ អត្ថិ, តំ នារកំ

យំកិញ្ចី កត្វា មារេតុំ វដ្តតិ វហស្សនា"តិ អាហា។ សោឡោភិ កណ្តោ
បិទហិត្វា "ឯវុបំ នាម ភារិយំ កថំ កថេតុំ ន វដ្តតិ"តិ អាហា។ តតោ សេដ្ឋិ
"អយំ មុទាន ករិស្សតិ"តិ ចិន្តេត្វា - "ហន្ត, ភោ, សហស្សំ គណ្ហិត្វា ឯតំ កម្មំ
និច្ឆាទេហី"តិ អាហា។ លញ្ចំ នាម អភិជ្ជំ ភិទ្ធតិ, តស្មា សោ សហស្សំ លភិត្វា
សម្បជិដ្ឋិត្វា "អហំ, អយ្យ, អសុកទិវសេ នាម អាវាបំ អាវិម្មេស្សមិ, តទា តំ
ទារកំ អសុកវេលាយ នាម បេសេហី"តិ អាហា។ សេដ្ឋិបិ ខោ តស្ស វចនំ
សម្បជិដ្ឋិត្វា តតោ បដ្ឋាយ ទិវសេ គណេន្តោ កុម្ភការេន វុត្តទិវសស្ស
សម្បត្តការំ ញាត្វា ឃោសកកុមារំ បក្កោសាបេត្វា "អម្ពាភំ, តាត,
អសុកទិវសេ នាម ពហូហិ ភាជនេហិ អត្ថោ, តុំ អម្ពាភំ កុម្ភការស្ស សន្តិកំ
គន្ធា 'បិទរា កិរ មេ តុម្ពាភំ ឯកំ កថិតំ អត្ថិ, តំ អដ្ឋ និច្ឆាទេហី"តិ វទេហី"តិ
អាហា។ សោ "សាធ្ម"តិ តស្ស វចនំ សម្បជិដ្ឋិត្វា និក្ខមិ។

អថ នំ អន្តរាមគ្គេ សេដ្ឋិស្ស សកបុត្តោ គុឡកីឡំ កីឡន្តោ ទិស្វា វេគេន
គន្ធា "អហំ ភាតិក ទារកេហិ សទ្ធិ កីឡន្តោ ឯត្ថកំ នាម ជិតោ, តំ មេ
បដិជិនិត្វា ទេហី"តិ អាហា។ សោ "មយ្ហំ ឥទានិ ឱកាសោ នត្ថិ, បិតា មំ
អច្ឆាយិកកម្មេន កុម្ភការស្ស សន្តិកំ បហិណ្ឌី"តិ អាហា។ ឥតរោ "អហំ
ភាតិក តត្ថ គមិស្សមិ, តុំ ឥមេហិ សទ្ធិ កីឡិត្វា មយ្ហំ លក្ខំ បច្ឆាហិរិត្វា
ទេហី"តិ អាហា។ "តេន ហិ គន្ធា"តិ អត្ថនោ កថិតសាសនំ តស្ស កថេត្វា
ទារកេហិ សទ្ធិ កីឡិ។ សោបិ កុមារោ កុម្ភការស្ស សន្តិកំ គន្ធា តំ សាសនំ
អាហេចេសិ។ សោ "សាធ្ម, តាត, និច្ឆាទេស្សមិ"តិ តំ កុមារំ គព្ពំ បវេសេត្វា
តិឱណាយ វាសិយា ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ និដ្ឋិត្វា ចាជិយំ បក្ខិបិត្វា ចាជិមុខំ
បិទហិត្វា ភាជនន្តរេ វេបេត្វា អាវាបំ អាវិម្មេសិ។ ឃោសកកុមារោ ពហូ
ជិនិត្វា កនិជ្ជស្ស អាគមនំ ឱលោកេន្តោ និសីទិ។ សោ តំ ចិរាយមាណំ ញាត្វា "កី

នុខោ ចិរាយតី” តិ កុម្មការគេហសភាគំ គន្ធា កត្តចិ អធិស្វា “គេហំ គតោ ភវិស្សតី” តិ និវត្តិក្លា គេហំ អគមាសិ។

សេដ្ឋីនំ ធូរតោវ អាគច្ឆន្តំ ធិស្វា “កី នុខោ ការណំ ភវិស្សតិ, មយា ឯស មារណត្ថាយ កុម្មការស្ស សន្តិកំ បហិតោ, សោ ធានិ បុន ឥនេវាគច្ឆតី” តិ អាគច្ឆន្តំយេវ នំ “កី, តាត, កុម្មការស្ស សន្តិកំ ន គតោសី” តិ អាហ។ “អាម, តាត, ន គតោមី” តិ។ “កស្មា, តាតា” តិ? សោ អត្ថនោ និវត្តការណាញា កនិជ្ជភាតិកស្ស តត្ថ គតការណាញា អាហោចេសិ។ សេដ្ឋី តស្ស វេចនស្ស សុតកាលតោ បដ្ឋាយ មហាបថវិយា អន្លោត្តដោវិយ ហុត្វា “កី នាមេតំ ត្វំ វេទសី” តិ វិប្បន្នចិត្តោ វេគេន កុម្មការស្ស សន្តិកំ គន្ធា អញ្ញោសំ សន្តិកេ អកថនីយភាវេន “បេក្ខ, ភោ, បេក្ខ, ភោ” តិ អាហ។ “កី បេក្ខាបេសិ ត្វំ”? និដ្ឋិតំ ឯតំ កម្មន្តិ។ សោ តតោវ និវត្តិក្លា គេហំ អគមាសិ។ តតោ បដ្ឋាយ ចស្ស ចេតសិករោកោ ឧប្បជ្ឈិ។

សោ តស្មី កាលេ តេន សទ្ធិ អភុញ្ញិក្លា អាសំ ភិទ្ធិក្លា “យេន កេន ចិ ឧបាយេន មម បុត្តស្ស សត្តនោ អន្តរមេវ បស្សិតុំ វជ្ជតី” តិ ឯកំ បណ្ណំ លិខិត្វា យោសកកុមារំ បក្កោសិត្វា “ត្វំ ឥមំ បណ្ណំ អាធាយ អសុកគាមេ នាម អម្ពាភំ កម្មន្តិកោ អត្ថិ, តស្ស សន្តិកំ គន្ធា ឥមំ បណ្ណំ ធាត្វា ‘ឥមស្មី កិវ បណ្ណោ សាសនំ សីយំ ករោហី’ តិ វេទ។ អន្តរាមគ្គ អម្ពាភំ សហាយកោ គាមកសេដ្ឋី នាម ឯកោ សេដ្ឋី អត្ថិ, តស្ស យវំ គន្ធា តត្ថ ភុញ្ញិក្លា គច្ឆេយ្យាសី” តិ ច មុខសាសនំ អធាសិ។ សោ សេដ្ឋី វិទ្ធិក្លា បណ្ណំ គហេត្វា និក្ខន្តោ អន្តរាមគ្គ គាមកសេដ្ឋីស្ស វេសនដ្ឋានំ គន្ធា តស្ស គេហំ បុច្ឆិក្លា តំ ពហិធារកោដ្ឋកេ និសីទិក្លា មស្សបរិកម្មំ ករោន្តំ វិទ្ធិក្លា អដ្ឋាសិ។ “កុតោ អាគច្ឆសិ, តាតា” តិ ច វុត្ថ

“កោសម្ពិសេដ្ឋិនោ បុត្តោម្ពិ, តាតា” តិ អាហា។ សោ “អម្ពាភំ សហាយសេដ្ឋិនោ បុត្តោ” តិ ហដ្ឋតុដ្ឋោ អហោសិ។

តស្មី ច ខណោ តស្ស សេដ្ឋិនោ ដីតាយ ឯកា ធាសី សេដ្ឋិដីតុ បុត្តានិ អាហាវតំ គច្ឆតិ។ អថ នំ សេដ្ឋិ អាហា - “តុំ, អម្ព, ឯតំ កម្ពំ ឋបេត្វា យោសកកុមារស្ស ចាទេ ឆោវិត្វា សយនំ អត្តវិត្វា ទេហី” តិ។ សា តថា កត្វា អាបណំ គច្ឆា សេដ្ឋិដីតុ បុត្តានិ អាហាវិ។ សេដ្ឋិដីតា តំ ទិស្វា “តុំ អដ្ឋ ចិវំ ពហិ បបព្វោសី” តិ តស្ស កុដ្ឋិត្វា “កី តេ ឯត្តកំ កាលំ ឯត្ត កត” តិ អាហា។ “មា កថេសិ, អយ្យ, មយា ឯវុចោ នទិដ្ឋបុត្តោ, តុយំ កិវ បិតុ សហាយ កសេដ្ឋិនោ បុត្តោ ឯកោ, ន សក្កា តស្ស រូបសម្បត្តិ កថេតុំ។ សេដ្ឋិ មំ បុត្តានំ អត្តាយ គច្ឆតិ តស្ស កុមារស្ស ចាទេ ឆោវិត្វា សយនំ អត្តវិត្វា ទេហី” តិ អាហា, តេនាហំ ពហិ ចិវំ បបព្វោសី” តិ។ សាបិ ខោ សេដ្ឋិដីតា តស្ស កុមារស្ស ចតុត្ថ អត្តភាវេ យវសាមិនី អហោសិ, តស្មា តស្ស វចនស្ស សុតកាលតោ បដ្ឋាយ នេវ អត្តនោ បិតកាវំ, ន និសិន្នកាវំ អញ្ញាសិ។ សា តមេវ ធាសី គហេត្វា តស្ស និបន្នដ្ឋានំ គច្ឆា តំ និទ្ទាយមា នំ ឡិលោកេត្វា ទុស្សន្តេ បណ្ណំ ទិស្វា “កី នុ ខោ ឯតំ បណ្ណា” តិ កុមារំ អនុដ្ឋាបេត្វាវ បណ្ណំ គហេត្វា វាចេត្វា “អយំ អត្តនោ មរណាបណ្ណំ សយមេវ គហេត្វា អាគច្ឆតី” តិ តំ បណ្ណំ ជាលេត្វា តស្មី អប្បពុទ្ធយេវ “មយា តវ សន្តិកំ បុត្តោ បេសិតោ, សហាយ កស្ស មេ តាម កសេដ្ឋិស្ស វយប្បត្តា ធាវិកា អត្ថិ, តុំ សីយំ អម្ពាភំ អាណាបវត្តិដ្ឋានេ ឧប្បាទំ ធនំ គណ្ហិត្វា សព្ពសតេន មម បុត្តស្ស តាម កសេដ្ឋិនោ ដីតំ គហេត្វា មដ្ឋលំ ករោហិ។ មដ្ឋលេ ច និដ្ឋិតេ ‘ឥមិនា មេវិធានេន កត’ តិ មយំ សាសនំ បេសេហិ។ អហំ តវ ឥធ កត្តព្ពំ ជានិស្សមី” តិ បណ្ណំ លិខិត្វា តមេវ លញ្ឆនំ ទត្វា បឋមំ ពទ្ធនិយាមេនេវ ទុស្សន្តេ ពន្លិ។

សោមី ខោ កុមារោ តំទិវសំ តត្ថ វសិត្វា បុនទិវសេ សេដ្ឋី អាបុច្ឆិត្វា
កម្មត្ថិកស្ស គាមំ គន្ធា បណ្ណំ អនាសិ។ កម្មត្ថិកោ បណ្ណំ វាចេត្វា គាមិកេ
សន្និទាតេត្វា “តុម្ភេវ មំ ន គណេថ, មម សាមី អត្ថនោ ជេដ្ឋបុត្តស្ស
សព្ពសតេន ទារិកំ អានេតុំ មយ្ហំ សន្និកំ បេសេសិ, វេគេន ឥមស្មី ហ្វានេ ឧប្បាទំ
សម្ប័ណ្ឌោថា” តិ សព្ពំ មជ្ឈលសក្ការំ សន្នេត្វា គាមកសេដ្ឋិស្ស សាសនំ
បេសេត្វា សម្បជីច្ឆាបេត្វា សព្ពសតេន មជ្ឈលកិរិយំ និដ្ឋាបេត្វា
កោសម្ភិសេដ្ឋិស្ស បណ្ណំ បហិណិ “មយា តុម្ភេហិ បហិតបណ្ណោ សាសនំ សុត្វា
ឥទព្វិទព្វោ កត” ត្ថិ។

សេដ្ឋី តំ សាសនំ សុត្វា អគ្គិទន្សោវិយ “ឥទានិ នដ្ឋាម្ភី” តិ ចិន្តនវសេន
លោហិតបក្ខន្ធករោតំ បត្វា “យេន កេនចិ តំ ឧទាយេន បក្កោសិត្វា មម
សន្តកស្ស អស្សមិកំ ករិស្សមិ” តិ “មជ្ឈលស្ស និដ្ឋិតកាលតោ បដ្ឋាយ កស្មា
មយ្ហំ បុត្តោ ពហិ ហោតិ, សីយំ អាគច្ឆត្វ” តិ សាសនំ បេសេសិ។ សាសនំ សុត្វា
កុមារោ គន្ធា អារទ្ធវេ សេដ្ឋីដីតា ចិន្តេសិ - “អយំ ពាលោ មំ និស្សយ ឥមំ សម្បត្តិ
អលត្ថន្តិ ន ជាតាតិ, យំ កិព្វិ កត្វា ឥមស្ស គមនបដិពាហនុចាយោ កាតុំ
វដ្ឋតី” តិ។ តតោ នំ អាហា - “កុមារ, មា អតិវេគេន គច្ឆាហិ, កុលគាមំ គច្ឆន្តេន
នាម អត្ថនោ បរិវច្ឆំ កត្វា គន្ធាវដ្ឋតី” តិ។

កោសម្ភកសេដ្ឋិបិ តស្ស ចិរាយនភាវំ ព្រាត្វា បុន សាសនំ បហិណិ “កស្មា
មេ បុត្តោ ចិរាយតិ, អហំ លោហិតបក្ខន្ធករោតំ បត្តោ, ជីវន្តមេវ មំ អាគច្ឆា ទន្ធា
វដ្ឋតី” តិ។ តស្មី កាលេ សេដ្ឋីដីតា តស្ស អារោចេសិ - “ន ឯសោ តវ បិតា, ត្វំ
បន ‘បិតា’ តិ សព្វំ ករោសិ។ ឯស តវ មារណាត្ថាយ កម្មត្ថិកស្ស បណ្ណំ
បហិណិ, អហំ តំ បណ្ណំ អបនេត្វា អព្វំ សាសនំ លិខិត្វា តវ ឯតំ សម្បត្តិ
ឧប្បាទយី។ ឯស តំ ‘អបុត្តំ ករិស្សមិ’ តិ បក្កោសតិ, ឯតស្ស កាលកិរិយំ

អាគមេហ៍"តិ។ អថស្ស ធរមានកស្សេវ កាលកតការំ សុត្វា កោសម្ពិនគរំ
អគមាសិ។ សេដ្ឋីដីតាបិ តស្ស ពហិយេវ សញ្ញំ អនាសិ "តុំ បរិសន្តោ
សកលគេហោ តវ អារក្ខំ បេបន្តោវ បរិសាហ៍"តិ។ សយម្បិ សេដ្ឋីបុត្តន
សទ្ធិមេវ បរិសិទ្ធា ឧភោ ហត្ថ ឧត្តិបិទ្វា រោទន្តិវិយ ហុត្វា អន្ធការជ្ជានេ
និបន្នកស្ស សេដ្ឋីស្ស សន្តិកំ គន្ធា សីសេនេវ ហទយំ បហរិ។ សោ ធុព្ពលតាយ
តេនេវ បហារេន កាលមកាសិ។

កុមារោបិ បិតុ សរីរកិច្ចំ កត្វា "តុម្ពេ មហាសេដ្ឋីស្ស មំ សកបុត្តោតិ
វទថា"តិ ចាទមូលិកានំ លញ្ញំ អនាសិ។ តតោ សត្តមេ ទិវសេ រាជា
"សេដ្ឋីដ្ឋានាវហំ ឯកំ លទ្ធា វដ្តតិ"តិ "សេដ្ឋីស្ស សបុត្តកនិបុត្តកការំ
ជាតាថា"តិ បេសេសិ។ សេដ្ឋីចាទមូលិកា រញ្ជោ សេដ្ឋីស្ស សបុត្តការំ
កថយីសុ។ រាជា "សាធុ"តិ សម្បជិទ្ធិត្វា តស្ស សេដ្ឋីដ្ឋានំ អនាសិ។ សោ
យោសកសេដ្ឋីនាម ជាតោ។ អថ នំ ភរិយា អាហា - "អយ្យបុត្ត, តូម្បិ
អវជាតោ, អហម្បិ ធុគ្គតកុលេ និព្ពត្តា។ បុព្វេ កតកុសលវសេន បន វរុបំ
សម្បត្តិ អលភិម្ហ, អធុនាបិ កុសលំ ករិស្សាមា"តិ។ សោ "សាធុ ភទ្កេ"តិ
សម្បជិទ្ធិត្វា ទេវសិកំ សហស្សំ វិស្សន្តេត្វា ទានំ បដ្ឋបេសិ។

តស្មី សមយេ តាសំ ទិទ្ធា ជនានំ ឧដ្ឋត្តរា ទេវលោកតោ ចរិត្វា
យោសកសេដ្ឋីស្ស គេហោ ធាតិយា កុច្ឆិស្មី បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ សា ជាតកាលេ
ឧដ្ឋា អហោសីតិ ឧដ្ឋត្តរា តេវស្សា នាមំ អកំសុ។ សាមាវតីបិ ទេវលោកតោ
ចរិត្វា ភទ្កវតិយរដ្ឋេ ភទ្កិយនគរេ ភទ្កវតិយសេដ្ឋីស្ស គេហោ បដិសន្ធិ គណ្ហិ,
សាមាវតិស្សា នាមំ អកំសុ។ អបរភាគេ តស្មី នគរេ ឆាតកកយំ ឧប្បដ្ឋិ,
មនុស្សា ឆាតកកយភីតា យេន វា តេន វា គច្ឆន្តិ។ តទា អយំ ភទ្កវតិយសេដ្ឋី
ភរិយាយ សទ្ធិ មន្តេសិ - "ភទ្កេ ឥមស្មី ឆាតកកយស្ស អន្តោ ន បញ្ញាយតិ,

កោសម្ព័ន្ធករ អម្ចាស់ សហាយកស្ស ឃោសកសេដ្ឋីស្ស សន្តិកំ គន្ធាម, ន
សោ អម្ពេ ទិស្វា បមជ្ឈិស្សតី" តិ។ តស្ស កិរ សោ សេដ្ឋី អទិជ្ជសហាយកោ
អហោសិ, តស្មា ឯវមាហា។ សោ សេសជនំ និវត្តាបេត្វា ភរិយញ្ច ដីតវញ្ច
គណ្ហិត្វា កោសម្ព័ន្ធករស្ស មគ្គំ បដិបដ្ឋិ។ តេ តយោបិ អន្តរាមគ្គេ មហាទុក្ខំ
អនុកវន្តា អនុបុព្វេន កោសម្ព័ន្ធ បត្វា ឯកាយ សាលាយ និវាសំ អកំសុ។

ឃោសកសេដ្ឋីបិ ខោ អត្ថនោ យវទ្ធាវេ កបណាទ្ធិកវនិព្ពកយាចកានំ
មហាធានំ ធាបេសិ។ អថាយំ ភទ្កវតិយសេដ្ឋិ ចិន្តេសិ - “ន សក្កា អម្ពេហិ
ឥមិនាវ កបណាវេសេន សហាយកស្ស អត្តានំ ទស្សេតុំ, សវីវេ ចាកតិកេ
ជាតេ សុនិវត្តា សុចារុតា សេដ្ឋិ បស្សិស្សរាមា” តិ។ តេ ឧភោបិ ដីតវំ
ឃោសកសេដ្ឋីស្ស ធានគ្គំ បហិណ្ឌិសុ។ សា អត្ថនោ ភត្តំ អាហារណាត្ថាយ
ភាជនំ គហេត្វា ធានគ្គំ គន្ធា ឯកស្មី ឌីកាសេ លជ្ជមាន្យចា អជ្ជាសិ។ តំ ទិស្វា
ធានកម្មិកោ ចិន្តេសិ - “សេសជនា សម្មុខសម្មុខជ្ជានេ កេវដ្ឋា មច្ឆវិលោបេ វិយ
មហាសទ្ធិំ កត្វា គណ្ហិត្វា គច្ឆន្តិ, អយំ បន ធាវិកា កុលដីតា ភរិស្សតិ,
ឧបដិសម្បទាបិស្សា អត្ថី” តិ។

តតោ នំ អាហា - “តុំ, អម្ព, កស្មា សេសជនោវិយ គណ្ហិត្វា ន គច្ឆសី” តិ?
តាត, ឯវរូបំ សម្ពាធជ្ជានំ កិន្តិ កត្វា បរិសាមីតិ។ អម្ព, កតិ បន ជនា តុម្ពេតិ?
តយោ ជនា, តាតាតិ។ សោ តយោ ភត្តបិណ្ឌោ អធាសិ។ សា តំ ភត្តំ មាតាបិតុនំ
អធាសិ, បិតា ធីយវត្ថំ ឆាតកត្តា អតិវេកំ ភុញ្ញិត្វា កាលមកាសិ។ សា
បុនទិវសេ គន្ធា ទ្វេយេវ ភត្តបិណ្ឌោ គណ្ហិ។ តំទិវសំ សេដ្ឋិភរិយា ភត្តេន ច
កិលន្តតាយ សេដ្ឋិនោ ច មរណសោកេន វត្តិភាគសមនន្តវេ កាលមកាសិ។
សា បុនទិវសេ សេដ្ឋិដីតា ឯកមេវ ភត្តបិណ្ឌំ គណ្ហិ។ ធានកម្មិកោ តស្សា
កិរិយំ ឧបជារេត្វា, “អម្ព, តយា បឋមទិវសេ តយោ បិណ្ឌា គហិតា, បុនទិវសេ

ទ្វេ, អង្គ ឯកមេវ គណ្ណាសិ។ ក៏ នុ ខោ ការណ៍"ន្តិ បុច្ឆិ។ សា តំ ការណ៍ កថេសិ។
កតវតាមវាសិនោ បន, អម្ព, តុម្ពតិ។ សា តម្បិ ការណ៍ និប្បនេសតោ
កថេសិ។ "អម្ព, ឯវំ សន្តេ តុំ អម្ពាភំ សេដ្ឋីដីតា នាម អហោសិ, មយ្ហញ្ច អញ្ញា
ទាវិកា នត្ថិ, តុំ តេតោ បដ្ឋាយ មម ដីតា, អម្ពា"តិ តំ ដីតវំ កត្វា គណ្ណិ។

សា ឧដ្ឋាយ សមុដ្ឋាយ ទានគ្គេ មហាសទ្ធិំ សុត្វា "កស្មា អយំ, តាត,
ឧទ្ទាសទ្ធិមហាសន្នោ"តិ អាហា។ អម្ព, មហាជនស្ស អន្តរេ នាម អប្បសទ្ធិំ កាតុំ
ន សក្កាតិ។ អហមេត្ថ ឧទាយំ ជាតាមិ, តាតាតិ។ ក៏ កាតុំ វដ្ឋតិ, អម្ពាតិ?
សមន្តាវតី កត្វា ទ្វេ ទ្វារាទិ យោជេត្វា អន្តោ ភាជនាទិ វេចាបេត្វា ឯកេន
ទ្វារេន បរិសិទ្ធា ភត្តំ គណ្ណិទ្វា ឯកេន ទ្វារេន និក្ខមនំ ករោថ, តាតាតិ។ សាធុ,
អម្ពាតិ បុនទិវសតោ បដ្ឋាយ តថា ការេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ ទានគ្គំ បទុមស្សវំ
វិយ សន្និសិន្នសទ្ធិំ អហោសិ។

តតោ យោសកសេដ្ឋី បុព្វេ ទានគ្គស្មី ឧទ្ទាសទ្ធិមហាសទ្ធិំ សុត្វា តទា តំ
អសុណន្តោ ទានកម្មិកំ បក្កោសាបេត្វា បុច្ឆិ - "តុំ អង្គ ទានំ ន ទាបេសី"តិ។
ទិន្នំ, អយ្យាតិ។ អថ កស្មា បុព្វេវិយ ទានគ្គេ សន្នោ ន សុយ្យតិតិ? អាម, អយ្យ,
ឯកា មេ ដីតា អត្ថិ, អហំ តាយ កថិតឧទាយេ វេត្វា ទានគ្គំ និស្សទ្ធិមកាសិន្តិ។
តវ ដីតា នាម នត្ថិ, កុតោ តេ ដីតា លទ្ធាតិ? សោ វព្វេតុំ
អសក្កុណោយ្យភាវេន សេដ្ឋីស្ស សព្វំ ដីតុ អាគមនិវិជានំ កថេសិ។ កស្មា បន
កោ តុំ ឯវំ ភារិយំ កម្មមកាសិ? តុំ ឯត្ថកំ អទ្ធានំ មម ដីតវំ អត្ថនោ សន្តិកេ
វសមាទំ នារោថេសិ, វេគេន តំ អម្ពាភំ គេហំ អាណាបេហិតិ។ សោ តស្ស វេចនំ
សុត្វា អកាមកោ អាណាបេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ សេដ្ឋី តំ ដីតុដ្ឋានេ វេបេត្វា
"ដីតុ សក្ការំ ករោមី"តិ អត្ថនោ សមាទជាតិកេហិ កុលេហិ ដីតុ
សមាទវយានិ បញ្ច កុមារិកសតានិ តស្ស បរិវារមកាសិ។

អថេកធិវសំ ឧទេនោ រាជា នគរេ អនុសញ្ញាវន្តោ តំ សាមាវតី តាហិ
កុមារីហិ បរិវារំ តំ កិឡឺមានំ ធិស្វា “កស្សយំ ធារិកា” តិ បុច្ឆិទ្វា
“ឃោសកសេដ្ឋិស្ស ជីតា” តិ សុត្វា សស្សមិកអស្សមិកការំ បុច្ឆិ។ តតោ
អស្សមិកការេ កថិតេ “គច្ឆេ សេដ្ឋិនោ កថេថ ‘តុម្ហាកំ ជីតំ រាជា ឥច្ឆតី’” តិ។
តំ សុត្វា សេដ្ឋិ “អម្ហាកំ អញ្ញា ធារិកា នត្ថិ, ឯកជីតិកំ សបត្តិវាសេ ធាតុំ ន
សក្កោមា” តិ។ រាជា តំ កថំ សុត្វា សេដ្ឋិ ច សេដ្ឋិភិយញ្ច ពហិ កត្វា
សកលគេហំ លញ្ញាបេសិ។ សាមាវតី ពហិ កិឡឺទ្វា អាគច្ឆន្តិ មាតាបិតរោ
ពហិ និសិន្នកេ ធិស្វា “អម្ពតាតា, កស្មា ឥធនិសិន្នត្ថា” តិ? តេ តំ ការណំ
កថយីសុ។ អម្ពតាតា, កស្មា តុម្ហេ ឥមំ បដិវេចនំ ន ជាធាថ “មម ជីតា
សបត្តិវាសេ វសន្តិ ឯកិកា វសិតុំ ន សត្វិស្សតិ, សចស្ស បរិវារា បញ្ចសតា
កុមារិយោ វសាបេថ, ឯវំ វសិស្សតី” តិ។ ឥធានិ ឯវំ កថាបេថ, តាតាតិ។ “សាធុ,
អម្ព, មយំ តវ ចិត្តំ ន ជានិម្ហា” តិ វត្វា តេ តថា កថយីសុ។ រាជា ឧត្តរិតរំ
បសីទិទ្វា “សហស្សម្បិ ហោតុ, សញ្ញា អានេថា” តិ អាហា។ អថ នំ ភទ្ទកេន
នក្ខត្តមុហុត្តកេន បញ្ចមាតុតាមសតបរិវារំ រាជគេហំ នយីសុ។ រាជា តា
បញ្ចសតាបិ តស្សយេវ បរិវារំ កត្វា អភិសេកំ កត្វា វិសុំ ឯកស្មី ចាសាទេ
វសាបេសិ។

តេន ច សមយេន កោសម្ពិយំ ឃោសកសេដ្ឋិ កុក្កជសេដ្ឋិ បរិវារិកសេដ្ឋិតិ
តយោ ជនា អញ្ញាមញ្ញំ សហាយកា ហោន្តិ។ តេ តយោបិ ជនា បញ្ចសតេ
តាបសេ បដិជគ្គន្តិ។ តាបសាបិ ចត្តារោ មាសេ តេសំ សន្តិកេ វសិត្វា អជ្ជ
មាសេ ហិមវន្តេ វសន្តិ។ អថេកធិវសំ តេ តាបសា ហិមវន្តេតោ អាគច្ឆន្តា
មហាកន្តារេ តសិតា កិលន្តា ឯកំ មហន្តំ វេជុក្ខំ បទ្វា តត្ថ អធិវត្ថាយ
ទេវតាយ សន្តិកា សង្កហំ បច្ឆាសីសន្តា និសីទីសុ។ ទេវតា សញ្ញាលង្ការិភូសិតំ
ហត្ថំ បសារេទ្វា តេសំ ចានីយចានកាធិនិ ធិទ្វា កិលមថំ បដិវនោទេសិ។ តេ

ទេវតាយ អានុកាវេនវិម្ពិតា បុច្ឆិសុ - “កី នុ ខោ ទេវតេ កម្មំ កត្វា តយា អយំ
សម្បត្តិ លទ្ធា” តិ? ទេវតា អាហា - លោកេ ពុទ្ធា នាម ភគវា ឧប្បន្នោ, សោ
ឯតវហិ សាវត្ថិយំ វិហារតិ។ អនាថបិណ្ឌិកោ គហបតិ តំ ឧបជ្ជាតិ។ សោ
ឧចាសថទិវសេសុ អត្តនោ ភតកានំ បកតិភត្តវេតនមេវ ទត្វា ឧចាសថំ
កាវាបេសិ។ អថាហំ ឯកទិវសំ មជ្ឈន្តិកេ ចាតវាសត្ថាយ អាគតោ កញ្ចិ
ភតកំ កម្មំ ករោន្តំ អទិស្វា “អជ្ឈ មនុស្សា កស្មា កម្មំ ន ករោន្តិ” តិ បុច្ឆិ។ តស្ស
មេ ឯតមត្តំ អាវោចេសុំ។ អថាហំ ឯតទវោចំ - “ឥនានិ ឧបឡង្គិវសោ គតោ,
សក្កា នុ ខោ ឧបឡង្គឧចាសថំ កាតុ” តិ។ តតោ សេដ្ឋិស្ស បជិវេទេត្វា “សក្កា
កាតុ” តិ អាហា។ ស្វាហំ ឧបឡង្គិវសំ ឧចាសថំ សមាទិយិត្វា តទហោវ កាលំ
កត្វា ឥមំ សម្បត្តិ បជិលភិក្ខុ។

អថ តេ តាបសា “ពុទ្ធា កិវ ឧប្បន្នោ” តិ សញ្ញាតបីតិចាមោជ្ជា តតោ
សាវត្ថិ គន្ធកាមា ហុត្វាបិ “ពហូបកាវា នោ ឧបជ្ជាកសេដ្ឋិនោ, តេសម្មិ
ឥមមត្តំ អាវោចេស្សមា” តិ កោសម្ពី គន្ធា សេដ្ឋិហិ កតសក្ការពហុមាណា
“តទហោវ មយំ គន្ធាមា” តិ អាហំសុ។ “កី, ភន្តេ, តុវិតត្ថ, ននុ តុម្ភេ បុព្វេ ចត្តារោ
បញ្ច មាសេ វសិត្វា គន្ធហា” តិ វុត្តា តំ បវត្ថិ អាវោចេសុំ។ “តេន ហិ, ភន្តេ,
សហោវ គន្ធាមា” តិ ច វុត្តេ - “គន្ធាម មយំ, តុម្ភេ សណីកំ អាគន្ធហា” តិ សាវត្ថិ
គន្ធា ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា អវហត្ថំ ចាបុណីសុ។

តេបិ សេដ្ឋិនោ បច្ឆា បញ្ចសតបញ្ចសតសកដបរិវាវា សាវត្ថិ គន្ធា
ជេតវនតោ អវិទូរេ ហំនេ ខន្ធាវាវំ ពន្ធិត្វា សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន
វន្ធិត្វា ឯកមន្តំ និសីទីសុ។ សត្តា តេសំ ចរិយាវសេន ធម្មំ ទេសេសិ។
ទេសនាបរិយោសានេ តយោបិ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាយ ស្វាតនាយ
និមន្តេត្វា បុនទិវសេ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា តេនេវ

និយាមន អង្គតនាយ ស្វាតនាយាតិ និងនេត្តា អន្ធមាសំ ខន្ធាវរកត្តំ នាម
ធាតុ សត្តារំ អត្តនោ នគរំ អាគមនត្ថាយ យាបីសុ។ សត្តា “សុញ្ញាការេ
តថាគតា អភិរមន្តិ” តិ កថេសិ។ តេ “អញ្ញាតំ, ភន្តេ” តិ វត្ថា “តុម្ពេ អម្ពេហិ
បហិតសាសនេន អាគន្ធយ្យថា” តិ វត្ថា សត្តារំ វន្តិតា តិ កត្តត្ថំ បទកិណ្ឌំ
កត្វា អត្តនោ នគរមេវ អាគន្ធា តយោបិ ជនា សកេ សកេ ឧយ្យានេ វិហារេ
ការាបេសុ។ ឃោសកសេដ្ឋិនា ការិតោ ឃោសិតារាមោ នាម ជាតោ,
កុក្កជសេដ្ឋិនា ការិតោ កុក្កជារាមោ នាម ជាតោ, ចារិកសេដ្ឋិនា ការិតំ
ចារិកម្ហូរំ នំ នាម ជាតំ។ តេ វិហារេ ការាបេត្វា សត្តុ ទ្វតំ បហិណ្ឌីសុ -
“សត្តា អម្ពាភំ សង្កហំ កាតុំ ឥមំ នគរំ អាគន្ធា” តិ។ សត្តា “កោសម្ពី
គមិស្សមី” តិ មហាភិក្ខុសង្ឃបវិវាហេ ចារិកំ និក្ខមន្តោ អន្តរាមគ្គ
មាគណ្ឌិយព្រាហ្មណស្ស អរហត្ថបទិស្សយំ ទិស្វា គមនំ វិច្ឆិទ្ធា កុរុរដ្ឋ
កម្មាសនម្ពំ នាម និគមំ អគមាសិ។

តស្មី សមយេ មាគណ្ឌិយោ សត្តរត្តិ ពហិតាមេ អគ្គី ជុហិតា ចាតោវ
អន្តោកាមំ បរិសតិ។ សត្តាបិ បុនទិវសេ អន្តោកាមំ បិណ្ឌាយ បរិសន្តោ
បដិបថេ មាគណ្ឌិយព្រាហ្មណស្ស អត្តានំ ទស្សេសិ។ សោ ទសពលំ ទិស្វា
ចិន្តេសិ - “អហំ ឯត្ថកំ កាលំ មម ធីតុ រូបសម្បត្តិយា សទិសំ ទារកំ
បរិយេសន្តោ ចរាមិ, រូបសម្បត្តិយា ច សតិបិ ឯវរូបំ គហិតបព្ពដ្ឋមេវ បត្តេសី។
អយំ ខោ បន បព្ពជិតោ អភិរូចោ ទស្សនីយោ មម ធីតុយេវ អនុច្ឆរិកោ” តិ
វេគេន គេហំ អគមាសិ។ តស្ស កិរ ព្រាហ្មណស្ស បុព្វេ ឯកោ បព្ពជិតរំសោ
អត្ថិ, តេនស្ស បព្ពជិតមេវ ទិស្វា ចិត្តំ នមតិ។ សោ ព្រាហ្មណី អាមន្តេសិ - “ភន្ត
មយា ឯវរូចោ បព្ពជិតោ នាម នទិដ្ឋបុព្វោ សុវណ្ណាវណ្ណោ ព្រហ្មវណ្ណោ មម
ធីតុយេវ អនុច្ឆរិកោ, សីយំ មេ ធីតរំ អលង្ករោហី” តិ។ ព្រាហ្មណីយា ធីតរំ

អលង្ការោនិយាវ សត្តា អត្ថនោ បិតជ្ជានេ បទចេតិយានិ ទស្សនត្វា អន្តោនគរំ
ចារិសិ។

អថ ព្រាហ្មណោ ព្រាហ្មណិយា សន្និ ធីតវំ គហេត្វា តំ ឋានំ អាគច្ឆន្តោ
អន្តោតាមំ បរិជ្ជកាលេ អាគតត្តា ឥតោ ចិតោ ច ឡិលោកេន្តោ ទសពលំ
អទិស្វា ព្រាហ្មណី បរិភាសតិ - “តវំ ការណំ ភទ្ទកំ នាម នត្ថិ, តយិ បបញ្ចំ
ករោនិយាវ សោ បព្ពជិតោ និក្ខមិត្វា គតោ”តិ។ ព្រាហ្មណ, គតោ តាវ ហោតុ,
កតវទិសាភាគេន គតោតិ? ឥមិនា ទិសាភាគេនាតិ សត្តុ គតជ្ជានំ
ឡិលោកេន្តោវ បទចេតិយានិ ទិស្វា “ភទ្ទេ ឥមានិ តស្ស បុរិសស្ស បទានិ, ឥតោ
គតោ ភរិស្សតី”តិ អាហា។ អថ, ព្រាហ្មណី, សត្តុ បទចេតិយំ ទិស្វា ចិន្តេសិ -
“ពាលោ វតាយំ ព្រាហ្មណោ អត្ថនោ គន្ធមត្តស្សបិ អត្ថំ ន ជាតាតី”តិ តេន
សន្និ បរិហាសំ ករោនិ អាហា - “យាវ ពាលោ ចាសិ, ព្រាហ្មណ, ឯវរុបស្ស នាម
បុរិសស្ស ធីតវំ ទស្សមីតិ វទសិ។ រាគេន ហិ វត្ថុស្ស ទោសេន ទុដ្ឋស្ស មោហេន
មុឡ្ហស្ស បុរិសស្ស បទំ នាម ឯវរុបំ ន ហោតិ។ លោកេ បនវិវជ្ជនស្ស
សព្ពញ្ញុពុទ្ធស្ស ឯតំ បទំ” បស្ស, ព្រាហ្មណ -

“វត្ថុស្ស ហិ ឧក្កដិកំ បទំ ភវេ,
ទុដ្ឋស្ស ហោតិ អវកឡិតំ បទំ;
មុឡ្ហស្ស ហោតិ សហសានុប័ឡិតំ,
វិវជ្ជនស្ស ឥទមីទិសំ បទ”ន្តិ។

សោ ព្រាហ្មណិយា ឯត្ថកំ កថេនិយាបិ អសុត្វា “ត្វំ នាម ចណ្ណា មុខរា”តិ
អាហា។ តេសំ ទិន្នម្បិ អញ្ញមញ្ញំ វិវាទំ ករោន្តានំយេវ សត្តា បិណ្ណាយ ចរិត្វា
សន្និ ភិក្ខុសង្ឃេន កតភត្តកិច្ចោ ព្រាហ្មណស្ស ទស្សនូបចារេនេវ និក្ខមិ។
ព្រាហ្មណោ សត្តារំ ទ្វរតោវ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា ព្រាហ្មណី អបសាទេត្វា “អយំ

សោ បុរិសោ”តិ ហដ្ឋបហដ្ឋោ ធនពលស្ស បុរតោ វត្ថា “កោ បព្ពជិត, អហំ
ចាតោ បដ្ឋាយ តំ បរិយេសន្តោ ចរាមិ, ឥមស្មី ជម្ពុជីបេ មម ជីតាយ
សមាជូចា ឥត្ថំ នាម នត្ថិ, បុរិសោបិ តយា សទ្ធិ សមាជូចា នាម នត្ថិ, មម
ជីតរំ តុយ្ហំ ចោសនត្ថាយ ធម្មិ, គណ្ហាហិ ន”ត្ថិ អាហា។ អថ នំ សត្តា “អហំ,
ព្រាហ្មណ, កាមគ្គវាសិនិយោ ឧត្តមរូបធរា នាជារណ្ណំ កថំ កថេន្តិយោ មម
បលោកនត្ថមេវ អាគន្ធា សន្តិកេ បិតា ទេវជីតាបិ ន ឥច្ឆិ, កិមជ្ឈំ បន ឥមំ
គណ្ហាស្សមី”តិ វត្ថា ឥមំ កាថមាហា -

“ធិស្វាន តណ្ហំ អរតី រកញា,
នាហាសិ ធនោ អបិ មេថុនស្មី;
កិមេវំទំ មុត្តករីសបុណ្ណំ,
ចាទាបិ នំ សម្មសិទ្ធី ន ឥច្ឆេ”តិ។ (សុ. និ. ៨៤១);

មាគណ្ហាយា ចិន្តេសិ - “អនត្ថិកេន នាម ‘អល’ន្តិ វត្ថមេវ វដ្ឋតិ។ អយំ បន
មម សរីរំ មុត្តករីសបុណ្ណំ នាម កត្វា ‘ចាទាបិ នំ សម្មសិទ្ធី ន ឥច្ឆេ’តិ អវោច,
ឯកំ ឥស្សរិយជ្ជានំ លភន្តិ អន្តរមេវស្ស បស្សិស្សមី”តិ អាហាតំ ពន្ធិ។ សត្តា តំ
អមនសិកត្វា ចរិយវសេន ព្រាហ្មណស្ស ធម្មទេសនំ អារាភិ។
ទេសនាបរិយោសានេ ឧកោបិ ជាយម្បតិកា អនាគាមិជលេ បតិជ្ជាយ “ឥទានិ
អម្ហាកំ យរាវាសេន អត្តោ នត្ថិ”តិ ជីតរំ មាគណ្ហាយំ ចូឡបិតរំ
សម្បជីច្ឆាបេត្វា ឧកោបិ បព្ពជិត្វា អរហត្តំ ចាបុណ្ណិសុ។ អថ រាជា ឧទេនោ
ចូឡមាគណ្ហាយេន សទ្ធិ វោហារំ កត្វា មាគណ្ហាយទារិកំ រាជាជុកាវេន គេហំ
អានេត្វា អភិសេកំ កត្វា តស្ស បញ្ចមាតុកាមសតបរិវារាយ វសនជ្ជានំ វិសុំ
ចាសាទំ អទាសិ។

សត្តាបិ ខោ អនុបុព្វេន ចារិកំ ចរមា នោ កោសម្ពិនគរំ សម្មាបុណ្ហ។
សេដ្ឋិនោ សត្តុ អាគមនំ សុត្វា បច្ចុគ្គមនំ កត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វុទ្ធិត្វា ឯកមន្តំ
និសិដ្ឋា ភកវន្តំ ឯតទវោចំ - “ឥមេ, ភន្តេ, តយោ វិហារា តុម្ពេ ឧទ្ទិស្ស កតា,
បដិគ្គណ្ឌាថ, ភន្តេ, វិហារេ ចាតុទ្ទិសស្ស សដ្ឋ្យស្ស សដ្ឋហត្ថាយា” តិ។
បដិគ្គហេសិ ភកវា វិហារេ។ តេបិ សេដ្ឋិនោ សត្តារំ ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា
អភិវាទេត្វា យរំ អគម៌សុ។

មាគណ្ឌិយាបិ ខោ សត្តុ អាគតការំ សុត្វា និន្នាភិន្នកេ ធុត្តេ បក្កោសាបេត្វា
តេសំ លញ្ចំ ទត្វា “តុម្ពេ សមណំ កោតមំ ឥមិនា ឥមិនា ច និយាមេន
អក្កោសថា” តិ វត្វា ឧយ្យោជេសិ។ តេ សត្តុ អន្តោគាមំ បរិសនវេលាយ
សបរិវារំ សត្តារំ នាធាវិជេហិ អក្កោសេហិ អក្កោសីសុ។ អាយស្មា អានន្តោ
សត្តារំ អាហា - “ភន្តេ, ឯវុវេ អក្កោសនដ្ឋានេ ន វសិស្សាម, អញ្ញំ នគរំ
គច្ឆាមា” តិ។ សត្តា, “អានន្ត, តថាគតា នាម អដ្ឋហិ លោកធម្មេហិ ន កម្មវន្តិ,
អយម្មិ សន្នោ សត្តាហំ នាតិក្កមិស្សតិ, អក្កោសកានំយេវ ឧបរិ បតិស្សតិ, ត្វំ
មាវិតក្កយិត្តា” តិ។ តេបិ តយោ នគរសេដ្ឋិនោ មហាសក្ការេន ភកវន្តំ
បវេសេត្វា មហាទានំ អទំសុ។ តេសំ អបរាបរំ ទានំ ទទន្តានំយេវ មាសោ
អតិក្កមិ, អថ នេសំ ឯតទហេសិ - “ពុទ្ធា នាម សត្តលោកំ អនុកម្មមាណា
ឧប្បជ្ឈន្តិ, អញ្ញេសម្មិ ឌីកាសំ ទស្សាមា” តិ។ តតោ តេ កោសម្ពិនគរាសិនោបិ
ជនស្ស ឌីកាសំ អកំសុ។ តតោ បដ្ឋាយ នាគរាបិ វិចិសភាគេន
គណាសភាគេន មហាទានំ ទេន្តិ។

អថេកទិវសំ សត្តា ភិក្ខុសដ្ឋ្យបរិវុតោ មាលាការកដេដ្ឋកស្ស គេហោ
និសីទិ។ តស្មី ខណោ សាមាវតិយា ឧបដ្ឋាយិកា ឧដ្ឋត្តរា អដ្ឋ កហាបលោ
អាទាយ មាលត្ថាយ តំ គេហំ អគមាសិ។ មាលាការដេដ្ឋកោ តំ ទិស្វា, “អម្ព

ឧត្តរ, អង្គ តុល្លំ បុត្តានិ ធាតុំ ខណោ នត្ថិ, អហំ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ
បរិវិសាមិ។ តូម្បិ បរិវេសនាយ សហាយិ កា ហោហិ, ឯវំ ឥតោ បរេសំ
វេយ្យាវច្ឆករណតោ មុច្ឆិស្សតី” តិ អាហា។ តតោ ឧដ្ឋត្តរា អត្តនាលទ្ធិំ កោជនំ
ភុញ្ញាត្វា ពុទ្ធានំ ភត្តគ្គេ វេយ្យាវច្ឆំ អកាសិ។ សា សត្តារា ឧបនិសិន្នកថាវសេន
កថិតំ ធម្មំ សព្ពមេវ ឧត្តណ្ហិ។ អនុមោទនំ បន សុត្វា សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជាសិ។

សា អញ្ជេសុ ទិវសេសុ ចត្តារាវ កហាបលោ ធន្វា បុត្តានិ គហេត្វា កច្ឆតិ,
តស្មី បន ទិវសេ ទិជ្ជសច្ចភាវេន បរសន្តកេ ចិត្តំ អនុប្បាទេត្វា សព្ពេវ អង្គ
កហាបលោ ធន្វា បច្ឆិ បូរេត្វា បុត្តានិ អាទាយ សាមាវតិយា សន្តិកំ
អគមាសិ។ អថ នំ សា បុច្ឆិ - “អម្ព ឧត្តរ, តូ អញ្ជេសុ ទិវសេសុ ន ពហូនិ បុត្តានិ
អាហាសិ, អង្គ បន ពហុកានិ, កី នោ រាជា ឧត្តរិតំ បសន្នោ” តិ? សា មុសាវាទេ
អភព្ពតាយ អតីតេ អត្តនា កតំ អនិគុហិត្វា សព្ពំ កថេសិ។ “អថ កស្មា អង្គ
ពហូនិ បុត្តានិ អាហាសិ” តិ វុត្តា ច ឯវមាហា - “អហំ អង្គ ទសពលស្ស ធម្មំ
សុត្វា អមតំ សន្នាកាសី, តស្មា តុម្ពេ ន វព្វេមី” តិ។ តំ សុត្វា, “អម្ព ឧត្តរ,
តយាលទ្ធិំ អមតធម្មំ អម្ពាភម្បិ ទេហី” តិ សព្ពាវ ហត្ថំ បសារយីសុ។ អយ្យេ,
ឯវំ ធាតុំ ន សក្កា, អហំ បន សត្តារា កថិតនិយាមេន តុម្ពាកំ ធម្មំ ទេសេស្សមិ,
តុម្ពេ អត្តនោ ហេតុម្ពិ សតិ តំ ធម្មំ លភិស្សថាតិ។ តេន ហិ, អម្ព ឧត្តរ,
កថេហិតិ។ “ឯវំ កថេតុំ ន សក្កា, មយ្ហំ ឧច្ឆំ អាសនំ បញ្ញាបេត្វា តុម្ពេ
នីបាសនេសុ និសីទថា” តិ អាហា។ តា បញ្ចាសតាបិ ឥតិយោ ឧដ្ឋត្តរាយ ឧទ្ទាសនំ
ធន្វា សយំ នីបាសនានិ គហេត្វា និសីទីសុ។ ឧដ្ឋត្តរាបិ សេក្ខបដិសម្ពិទាសុ
បត្វា តាសំ ធម្មំ ទេសេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ សាមាវតី ជេដ្ឋិកំ កត្វា
សព្ពាវ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហីសុ។ តតោ បជ្ជាយ ឧដ្ឋត្តរំ

វៀយ្យាវច្ឆករណតោ អបនេត្វា “តុំ សត្ត ធម្មកងំ សុត្វា អាហរិត្វា អម្ពេ
សាវេហី” តិ អាហំសុ។ ខុដ្ឋត្ថរាបិ តតោ បដ្ឋាយ តថា អកាសិ។

កស្មា បនេសា ធាសី ហុត្វា និព្ពត្តាតិ? សា កិរ កស្សបទសពលស្ស
សាសនេ ឯកាយ សាមណេរិយា អត្តនោ វៀយ្យាវច្ឆំ កាវេសិ។ តេន កម្មេន
បញ្ច ជាតិសតានិ បរេសំ ធាសីយេវ ហុត្វា និព្ពត្តិ។ កស្មា បន ខុដ្ឋា អហោសីតិ?
អនុប្បន្នេ កិរ ពុទ្ធេ អយំ ពារាណសិរញ្ញោ គេហេ វសន្តិ ឯកំ រាជកុលូបកំ
បច្ឆេកពុទ្ធុំ ខុដ្ឋធាតុកំ ទិស្វា អត្តនា សហវាសីនំ មាតុកាមានំ បុរតោ
បរិហាសំ ករោន្តិ ខុដ្ឋាការេនវិចរិ។ តស្មា ខុដ្ឋា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ កី បន កត្វា សា
បញ្ញាវន្តិ ជាតាតិ? អនុប្បន្នេ ពុទ្ធេ អយំ ពារាណសិរញ្ញោ គេហេ វសន្តិ អដ្ឋ
បច្ឆេកពុទ្ធេ រាជគេហតោ ឧណ្ហាចាយាសស្ស បូរិតេ បត្តេ គហេត្វា កច្ឆន្តេ ទិស្វា
“ឯត្ថ ឋបេត្វា កច្ឆថ, ភន្តេ” តិ អដ្ឋ សុវណ្ណកដកេ ឱមុញ្ចិត្វា អធាសិ។ តស្ស
កម្មស្ស និស្សន្នេន បញ្ញាវន្តិ ហុត្វា និព្ពត្តិ។

អថ ខោ តា សាមាវតិយា បរិវារា បញ្ចសតា ឥត្តិយោ បដិវិទូសច្ចាបិ
សមាធា រញ្ញោ អស្សទ្ធភារេន កាលេន កាលំ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា ពុទ្ធនស្សនំ ន
លភន្តិ។ តស្មា ទសពលេ អន្តរីដិ បដិបន្នេ វាតចានេសុ នប្បហោន្នេសុ អត្តនោ
អត្តនោ គព្ពេសុ និទ្ធុំ កត្វា តេហិ ឱលោកេន្តិ។ អថ កធិវសំ មាគណ្ឌិយា
អត្តនោ ចាសាទតលតោ និក្ខមិត្វា ចដ្ឋមមាធា តាសំ វសនដ្ឋានំ គន្ធា គព្ពច្ឆិទ្ធុំ
ទិស្វា “កិមិទ” ន្តិ បុច្ឆិ។ តាហិ តស្សា សត្តិវ ពទ្ធាយាតតំ អជានន្តិហិ - “សត្តា
ឥមំ នគរំ អាគតោ, មយំ ឯត្ថ ឋត្វា សត្តារំ បស្សម ចេវ បូជេម ចា” តិ វុត្តេ
“ឥធានិស្ស កត្តព្ពំ ជានិស្សមិ, ឥមាបិ តស្ស ឧបដ្ឋាយិកា, ឥមាសម្បី កត្តព្ពំ
ជានិស្សមិ” តិ ចិន្តេត្វា គន្ធា រញ្ញោ សទ្ធិ រហោគតកាលេ, “មហារាជ,
សាមាវតិមិស្សកានំ ពហិទ្ធា បត្តនា អត្តិ, កតិចាហេនេវ តេ ជីវិតំ មាវេស្សន្តិ,

សាមាវតី, សបរិវាទ តុម្កេសុ សិទេហំ វា បេមំ វា ន ករោតិ, សមណំ បន
គោតមំ អន្តរវិទិយា គច្ឆន្តំ ទិស្វា វាតចានេសុ អប្បហោន្តេសុ តានិ ខណ្ឌាត្វាបិ
ឡិកាសំ កត្វា ឡិលោកេន្តី” តិ អាហា។ រាជា “ន តា ឯវុបំ ករិស្សន្តី” តិ ន
សទ្ធិហតិ។ បុន វុត្តេបិ ន សទ្ធិហតិយេវ។ អថ នំ តិក្ខុត្ថំ វុត្តេបិ អស្សទ្ធិហន្តំ
“សចេ មេ វចនំ ន សទ្ធិហសិ, តាសំ វសនជ្ជានំ គន្ធា ឧបធាវេហិ, មហារាជា” តិ
អាហា។ រាជា គន្ធា គព្ពេសុ ជិទ្ធិ ទិស្វា “ឥទំ កិ” ត្ថិ បុច្ឆិត្វា តស្មី អត្ថេ អាហេចិតេ
តាសំ អក្កជ្ឈិត្វា កិញ្ចិ អវត្វា ជិទ្ធានិ បិទហាបេសិ។ រាជា តតោ បជ្ជាយ តាសំ
ចាសាទេ ឧទ្ធច្ឆិទ្ធកជាលវាតចាធានិ កាវេសិ។

សាតេន ការណោន រាជានំ កោបេតុំ អសក្កោន្តី, “ទេវ, ឯតាសំ តុម្កេសុ
បេមំ អត្ថិ វា នត្ថិ វាតិ ជានិស្សម, អដ្ឋ កុក្កុដេ បេសេត្វា តុម្កាកំ អត្ថាយ
បចាបេថា” តិ អាហា។ រាជា តស្ស វចនំ សុត្វា “ឥមេ បចិត្វា បេសេត្វ” តិ
សាមាវតិយា អដ្ឋ កុក្កុដេ បហិណិ។ សោតាបន្នា អរិយសាវិកា ជីវមាទេ
កុក្កុដេ កី បចិស្សតិ, អលន្តិ វត្វា បន ហត្ថេនបិ ដុសិតុំ ន ឥច្ឆិ។ មាគណ្ឌិយា
“ហោតុ, មហារាជ, ឯតេយេវ ច កុក្កុដេ សមណាស្ស គោតមស្ស បចនត្ថាយ
បេសេហិ” តិ។ រាជា តថា អកាសិ។ មាគណ្ឌិយា អន្តរាមគ្គេយេវ កុក្កុដេ
មារាបេត្វា “ឥមេ កុក្កុដេ បចាបេត្វា សមណាស្ស គោតមស្ស ទេត្វ” តិ
បហិណិ។ សាតេសំ មតភាវេន ទសពលញ្ច ឧទ្ទិស្ស បហិតភាវេន បចិត្វា
ទសពលស្ស បេសេសិ។ មាគណ្ឌិយា “បស្ស, មហារាជា” តិ វត្វា ឯត្ថកេនបិ
រាជានំ កោបេតុំ នាសក្ខិ។

អយំ បន ឧទេនោ តាសុ ឯកេកិស្ស វសនជ្ជានេ សត្ត សត្ត ទិវសានិ វសិ។
អថាយំ មាគណ្ឌិយា ឯកំ កណ្ឌាសប្បចោតកំ វេជ្ជបព្ពេ បក្ខិចាបេត្វា អត្ថនោ
វសនជ្ជានេ វេបេសិ។ រញ្ជោ ច យត្ថ កត្ថចិ គច្ឆន្តស្ស ហត្ថិកន្តីវណំ

អាឆាយយេវ គមនំ អាចិន្តំ, មាគណ្ឌិយា រញ្ជ្រា អត្ថនោ សន្តិកំ
អាគមនកាលេ តំ សប្បចោតកំ អន្តោវីណាយ បក្ខិបិទ្វា និទ្ទំ បិទហាបេសិ។
អថ នំ សាមាវតិយា សន្តិកំ គមនកាលេ, “មហារាជ, សាមាវតី នាម
សមណស្ស គោតមស្ស បក្ខា, តុម្កេ ន គណេតិ។ យំ កិញ្ចី កត្វា តុម្កាកំ
នោសមេវ ចិន្តេតិ, អប្បមត្តា ហោថា”តិ អាហា។ រាជា សាមាវតិយា វសនជ្ជានេ
សត្តាហំ វីតិនាមេត្វា បុន សត្តាហោ មាគណ្ឌិយាយ និវេសនំ អគមាសិ។ សា
តស្មី អាគច្ឆន្តេយេវ “កច្ចិ តេ, មហារាជ, សាមាវតី ឪតារំ ន គវេសតី”តិ កថេន្ត
វិយ រញ្ជ្រា ហត្ថតោវីណំ គហេត្វា ចាលេត្វា “កី នុខោ, មហារាជ, ឯត្ថ
អព្ពន្ធវេ វិចរតី”តិ វត្វា សប្បស្ស និក្ខមនោកាសំ កត្វា “អព្ពម្ពេ អន្តោ
សប្បេ”តិ វីណំ ធម្មត្វា បលាយិ។ តស្មី កាលេ រាជា បទិត្តំ វេណ្ឌវនំ វិយ
បក្ខិត្តលោណំ ឧទ្ធពនំ វិយ ច នោសេន តជតជាយន្តោ “វេគេន សបរិវារំ
សាមាវតី បក្កោសថា”តិ អាហា។ រាជបុរិសា គន្ធា បក្កោសីសុ។

សា រញ្ជ្រា កុទ្ធការំ ព្រាត្វា សេសមាតុតាមាសំ សញ្ញមទាសិ។ “រាជា តុម្កេ
យាតេតុកាមោ បក្កោសតិ, អន្ធិ ទិវសំ ឪទិស្សកេន មេត្តាជរណេន រាជានំ
ជរថា”តិ អាហា។ រាជា តា ឥត្ថិយោ បក្កោសាបេត្វា សញ្ញាវ បដិចាជិយា វេបេត្វា
មហាជនុំ អាឆាយ វិសបីតកណ្ឌំ សន្ធិយ្ហិត្វា ជនុំ បូរេត្វា អដ្ឋាសិ។ តស្មី ខណោ
សញ្ញាវ តា សាមាវតិយ្យមុខា ឥត្ថិយោ ឪធិសោ មេត្តំ ជីវីសុ។ រាជា កណ្ឌំ នេវ
ឱបិតុំ ន អបនេតុំ សក្កោតិ, គត្តេហិ សេនា មុច្ឆន្តិ, សរីរំ វេជតិ, មុខតោ ខេន្នោ
បតតិ, គហេតត្ថកហណំ ន បស្សតិ។ អថ នំ សាមាវតី “កី, មហារាជ,
កិលមសី”តិ អាហា។ អាម, ទេវី, កិលមាមិ, អវស្សយោ មេ ហោហីតិ។ សាធុ,
មហារាជ, កណ្ឌំ មហាបថវីមុខំ ករោហីតិ។ រាជា តថា អកាសិ។ សា “រញ្ជ្រា
ហត្ថតោ កណ្ឌំ មុច្ឆត្វ”តិ អធិដ្ឋាសិ។ តស្មី ខណោ កណ្ឌំ មុច្ឆិ។ រាជា
តំខណំយេវ ឧទកេ និមុច្ឆិត្វា អាគម្ព អល្លកេសោ អល្លវត្តោ សាមាវតិយា

ចានេសុ បតិក្ខា “ឧម, ទេវី, មហ្មំ, ភេទកាន់មេ វចនេន អនុបដាវត្វា ឯតំ
កត”ន្តិ អាហា។ ឧមាមិ, ទេវតិ។ “សាដុ, ទេវី, ឯតំ តយា មហ្មំ ឧមិតំ នាម ហោតិ។
តតោ បដ្ឋាយ តុម្ហាកំ យថាវុចិយា ទសពលស្ស ទានំ ទេវ, បច្ឆាភត្តំ វិហារំ
គន្ធា ធម្មកថំ សុណាថ, អន្ធី វោ បដ្ឋាយ បរិហារំ ធម្មតិ។ តេន ហិ, ទេវ, អន្ធី
បដ្ឋាយ ឯកំ ភិក្ខុំ យាចិត្វា អានេថ, យោ នោ ធម្មំ វាចេស្សតីតិ។ រាជា សត្ត
សន្តិកំ គន្ធា យាចន្តោ អានន្តត្ថេ លភិ។ តតោ បដ្ឋាយ តា បញ្ចសតា ឥត្តិយោ
ថេវំ បក្កោសាបេត្វា សក្ការសម្មានំ កត្វា កតភត្តកិច្ចស្ស ថេវស្ស សន្តិកេ
ធម្មំ បរិយាបុណ្ហន្តិ។

តា ឯកទិវសំ ថេវស្ស អនុមោទនាយ បសន្នា ថេវស្ស បញ្ច
ឧត្តរាសង្កសតានិ អទំសុ។ ថេរោ កិវ បុព្វេ តុន្នវាយកាលេ ឯកស្ស
បច្ចេកពុទ្ធស្ស ឯកាយ សូចិយា សទ្ធិ ហត្ថតលមត្តំ ចោឡ្យឧណ្ណំ អនាសិ។ សោ
សូចិយា ជលេន ឥមស្មី អត្តភាវេ មហាបញ្ញោ អហោសិ, ចោឡ្យឧណ្ណស្ស
ជលេន ឥមិនាវ និយាមេន បញ្ចសតក្ខត្តំ ទុស្សានិ បដិលភិ។

តតោ មាគណ្ណិយា អញ្ញំ កាតតំ អបស្សន្តិ “ឧយ្យានំ គន្ធាម, មហារាជា”តិ
អាហា។ សាដុ, ទេវីតិ។ សា វញ្ញោ សម្មជិដ្ឋិតការំ ញាត្វា ចូឡ្យបិវតំ
បក្កោសាបេត្វា អាហា - “អម្ហាកំ ឧយ្យានំ គតកាលេ សាមាវតិយា វសនដ្ឋានំ
គន្ធា សាមាវតី សបរិវារំ អន្តោកិវត្វា ‘វញ្ញោ អាណា’តិ វត្វា ទ្វារំ បិទហិត្វា
បលាលេន បលិវេបេត្វា គេហោ អគ្គី ទេថា”តិ។ មាគណ្ណិយោ តស្ស វចនំ សុត្វា
តថា អកាសិ។ តស្មី ទិវសេ សញ្ញាបិ តា ឥត្តិយោ បុព្វេ កតស្ស
ឧបបិឡ្យកកម្មស្សនុភាវេន សមាបត្តិ អប្បេតុំ នាសក្ខីសុ, ឯកប្បហារេនេវ
ភុសមុដ្ឋិវិយ ឈាយីសុ។ តាសំ អារក្ខបុរិសា វញ្ញោ សន្តិកំ គន្ធា, “ទេវ, ឥទំ
នាម កិវិស្វ”តិ អាចិត្តិសុ។

រាជា “កេន កត”ន្តិ បរិយេសន្តោ មាគណ្ឌិយាយ ការិតការំ ញត្វា តំ
បក្កោសាបេត្វា “ភទ្កេ, ភទ្កកំ តយា កម្ពំ កតំ មយា កាតត្ថំ ករោន្តិយា,
“ឧដ្ឋាយ សមុដ្ឋាយ មយ្ហំ វជាយ បរិសក្កមាណ យាតិតា, បសន្នោស្មិ, តុយ្ហំ
សម្បត្តិ ធន្យមីតិ តវ ញាតកេ បក្កោសាបេហិ”តិ អាហា។ សា រញ្ជោ កថំ
សុត្វា អញ្ញាតកេបិ ញាតកេ កត្វា បក្កោសាបេសិ។ រាជា សព្វេសំ
សន្និបតិតការំ ញត្វា រាជង្គណោ គលប្បមាលោសុ អាវាដេសុ និឧទិត្វា ឧបរិ
បិតានិ សីសានិ ភិណ្ឌាបេន្តោ មហាន្តេហិ អយនង្គលេហិ កសាបេសិ។
មាគណ្ឌិយម្បិ ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ ធិណ្ឌាបេត្វា បូរបចនកជាហេ បចាបេសិ។

កី បន សាមាវតិយា សបរិវារាយ អគ្គិនា លាបនកម្មន្តិ? សា កិរ
អនុប្បន្នេ ពុទ្ធតេហោវ បញ្ចហិ មាតុតាមសតេហិ សន្ធិ គង្គាយំ កីឡិក្វា
ពហិតិត្តេ បិតា សីតេ ជាតេ អវិទូរដ្ឋានេ បច្ឆេកពុទ្ធស្ស បណ្ណាសាលំ ធិស្វា
អន្តោ អសោធម្មាវ ពហិ អគ្គី ធិត្វាវិសិព្វេសុ។ អន្តោបណ្ណាសាលាយ
បច្ឆេកពុទ្ធា និរោធសមាបត្តិ សមាបទ្ធិត្វា និសិន្នោ។ តា ជាលាសុ បច្ឆិន្នាសុ
បច្ឆេកពុទ្ធិ ធិស្វា “កី អម្ពេហិ កតំ, អយំ បច្ឆេកពុទ្ធា រញ្ជោ កុល្លបកោ, ឥមំ
ធិស្វា រាជា អម្ពា កំ កុដ្ឋិស្សតិ, ឥនានិ នំ សុដ្ឋាបិតំ កាតុំ វដ្តតិ”តិ អញ្ញានិប
ធារុនិ បក្ខិបិត្វា អគ្គី អទំសុ។ បុន ជាលាយ បច្ឆិន្នាយ បច្ឆេកពុទ្ធា
សមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ តាសំ បស្សន្តិទំយេវ ចីវរានិ បច្ឆោដេត្វា វេហាសំ
ឧប្បតិត្វា គតោ។ តេន កម្មេន និរយេ បច្ឆិត្វា បក្កាវសេសេន ឥមំ ព្យសនំ
ចាបុណីសុ។ ចតុបរិសមជ្ឈេ បន កថា ឧទចាធិ - “ពហុស្សុតា វត ឧដ្ឋត្ថរា,
មាតុតាមអត្តភាវេ វត្វា បញ្ចាជំ មាតុតាមសតានំ ធម្មំ កថេត្វា
សោតាបត្តិដលេ បតិដ្ឋាបេសិ។ សាមាវតិបិ រញ្ជោ អត្តនោ អប្បិតំ កណ្ណំ
មេត្តាជរណេន ជរិត្វា បដិពាហិ”តិ តស្សាបិ មហាជនោ គុណំ កថេសិ។
ឯវមេតំ វត្ថុ សមុដ្ឋិតំ។ អថ សត្តា អបរភាគេ ដេតវនេ និសិន្នោ តទេវ ការណំ

អង្គប្បត្តិ កត្វា ឧដ្ឋត្ថំ ពហុស្សតានំ, សាមាវតី មេត្តាវិហារីនំ អគ្គជ្ជានេ
ឋបេសីតិ។

ឧត្តរាទន្ទមាតាវត្ថុ

២២២. បញ្ចមេ ឈាយីនន្តិ ឈានាភិវតានំ ឧចាសិកានំ, ឧត្តរា ទន្ទមាតា,
អគ្គាតិ ទស្សេតិ។ សា កិវ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ បាំសវតិយំ កុលគេហេ និព្ពត្តា
សត្តុ ធម្មកថំ សុណាន្តិ សត្តារំ ឯកំ ឧចាសិកំ ឈានាភិវតានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេន្តំ
ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ហ្នានន្តំ បត្តេសិ។ សា កប្បសតសហស្សំ
ទេវមនុស្សសុ សំសរិទ្ធា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ រាជគហានគរេ សុមនសេជ្ជី និស្សរយ
វសន្តស្ស បុណ្ណាសីហស្ស ឆាម ភរិយាយ កុច្ឆិស្មី បជិសន្ធិ គណ្ហិ, ឧត្តរាតិស្សា
ឆាម អកំសុ។

អថេកស្មី នក្ខត្តមហាទិវសេ រាជគហានេជ្ជី បុណ្ណំ បក្កោសាបេត្វា អាហា -
“តាត បុណ្ណា, នក្ខត្តំ វា ឧចាសថោ វា ទុគ្គតស្ស កី កិវស្សតិ, ឯវំ សន្តេបិ
វទេហិ ‘កី នក្ខត្តបរិព្ពយំ គហេត្វា នក្ខត្តំ កីឡិស្សសិ, ពលវគោណោ ច
ជាលព្វា នន្តលព្វា គហេត្វា កសិស្សសិ”” តិ។ “មម ភរិយាយ សទ្ធិ មន្តេត្វា
ជានិស្សរមិ, អយ្យ” តិ តំ កថំ ភរិយាយ អាហេថេសិ។ “សេជ្ជី ឆាម អយ្យ
ឥស្សរេ, តស្ស តយា សទ្ធិ កថេន្តស្ស កថា សោភតិ, ត្វំ បន អត្តនោ កសិកម្មំ
មាវិស្សន្នេសី” តិ អាហា។ សោ តស្សា វចនំ សុត្វា កសិកណ្ហំ អាធាយ កសិតុ
គតោ។

តំទិវសញ្ចា សារិបុត្តត្ថេរោ និរោធសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ “កស្ស អន្ធមយា
សន្តីហំ កាតុំ វុដ្ឋតី” តិ អាវុដ្ឋន្តោ ឥមស្ស បុណ្ណាស្ស ឧបនិស្សយំ ទិស្វា
ភិក្ខាចារវេលាយ បត្តចីវរមាធាយ បុណ្ណាស្ស កសនជ្ជានំ គច្ឆន្តោ អវិទូរេ

អត្តានំ ទស្សេសិ។ បុណ្ណោ ថេរំ ទិស្វា កសី ឋបេត្វា ថេរស្ស សន្តិកំ គន្ធា
បញ្ចបតិជ្ជិតេន វន្តិ។ ថេរោ តំ ឱលោកេត្វា ឧទកសភាគំ បុច្ឆិ។ តស្ស
ឯតទហោសិ - “អយ្យោ មុខំ ឆោវិតុកាមោ ភវិស្សតី” តិ។ តតោ វេកេន គន្ធា
ទន្តកដ្ឋំ អាហរិត្វា កប្បិយំ កត្វា ថេរស្ស អនាសិ។ ថេរ ទន្តកដ្ឋំ ខាទន្តេ បត្តេន
សន្ធិ ធម្មករណំ និហរិត្វា ឧទកស្ស បូរេត្វា អាហរិ។ ថេរោ មុខំ ឆោវិត្វា
ភិក្ខាចារមគ្គំ បជិបន្ថិ។ បុណ្ណោ ចិន្តេសិ - “ថេរោ អញ្ញេសុ ទិវសេសុ ឥមំ មគ្គំ ន
បជិបន្ថតិ, អន្ធិ បន មយ្ហំ សន្តិហត្ថាយ បជិបន្ថោ ភវិស្សតិ។ អហោ វត មេ
ភវិយា មមត្ថាយ អាហារណកំ អាហារំ ថេរស្ស បត្តេ បតិជ្ជបេយ្យា” តិ។

អថស្ស ភវិយា “អន្ធិ នក្ខត្តទិវសោ” តិ ចាតោវ អត្ថនោលភនកនិយាមេន
ខាទនិយភោជនីយំ សំវិធាយ គហេត្វា សាមិកស្ស កសនដ្ឋានំ អាគច្ឆន្តិ
អន្តរាមគ្គេ ថេរំ ទិស្វា ចិន្តេសិ - “អញ្ញេសុ ទិវសេសុ មយ្ហំ ថេរំ ទិស្វា ទេយ្យធម្មោ
ន ហោតិ, ទេយ្យធម្មេ សន្តេបិ មម អយ្យំ ន បស្សមិ, អន្ធិ បន ទិដ្ឋម្បិ
សម្មុទ្ធិភារោ ជាតោ។ មម សាមិកស្ស បុន សម្មាទេត្វា អាហរិស្សមិ, ឥមំ តាវ
អាហារំ ថេរស្ស ទស្សមី” តិ តីហិ ចេតនាហិ សម្បយុត្តំ កត្វា តំ ភោជនំ
សារិបុត្តត្ថេរស្ស បត្តេ បតិជ្ជបេត្វា “ឯវិវិធា ទុក្ខតជីវិតា មុច្ឆាមី” តិ អាហា
ថេរោបិ “តវ អដ្ឋាសយោ បូរតូ” តិ តស្សានុមោទនំ កត្វា តតោ និវត្តិត្វា វិហារំ
អគមាសិ។

សាបិ បុន អត្ថនោ គេហំ គន្ធា សាមិកស្ស អាហារំ សម្មាទេត្វា អាទាយ
កសនដ្ឋានំ គន្ធា សាមិកស្ស កុដ្ឋនភាវតោ ភីតា “សាមិ, អន្ធិ ឯកទិវសំ តវ
មនំ សន្ធាវេហី” តិ អាហា។ កី ការណាតិ? អហំ អន្ធិ តាវ អាហារំ អាហារន្តិ
អន្តរាមគ្គេ ថេរំ ទិស្វា តវ ភាគកត្តំ ថេរស្ស បត្តេ បតិជ្ជបេត្វា បុន គេហំ គន្ធា
អាហារំ បចិត្វា អាទាយ អាគតាម្ហិតិ។ មនាបំ តេ, ភន្តេ, កតំ, មយាបិ ចាតោវ

ថេរស្ស ទន្តកដ្ឋញ្ច មុខោទកញ្ច ទិន្នំ។ អដ្ឋ អម្ពាភំ សុប្បភាតំ, សត្តម្បិ ថេរស្ស
អម្ពាភំ សន្តកមេវ ជាតន្តិ ទិន្នម្បិ ជនានំ ឯកសទិសមេវ ចិត្តំ អហោសិ។ អថ
បុណ្ណោ អាហារកិច្ចំ កត្វា ភរិយាយ ឡុម្ពិ សីសំ កត្វា មុហុត្ថំ និបទ្ទិ។ អថស្ស
និទ្ទា ឡិក្កមិ។ សោ ថោកំ និទ្ទាយិទ្ធា បពុទ្ធា កសិភដ្ឋានំ ឡិលោកេសិ,
ឡិលោកិតោលោកិតដ្ឋានំ មហាកោសាតកិបុប្ផេហិ សម្បិកិណ្ណំ វិយ
អហោសិ។ សោ ភរិយំ អាហា - “ភទ្កេ, កិណ្ណាមេតំ អដ្ឋ ឥទំ កសិភដ្ឋានំ
សុវណ្ណាវណ្ណំ ហុត្វា ខាយតី” តិ។ អយ្យ, អដ្ឋ តេ សកលទិវសំ កិលន្តតាយ
អក្ខិនិ មញ្ញោ ភមន្តិតិ។ ភទ្កេ, មញ្ញំ អស្សន្ធហាត្ថិ សយំ ឡិលោកេហិតិ។ តស្មី
កាលេ សា ឡិលោកេត្វា សភារំ អយ្យ, កថេសិ, ឯវមេតំ ភរិស្សតីតិ។

បុណ្ណោ ឧដ្ឋាយ ឯកំ កដ្ឋី គហេត្វា នដ្ឋលសីសេ បហិវិ, គុឡបិណ្ណោ វិយ
នដ្ឋលសីសេ អល្លិយិទ្ធា អដ្ឋាសិ។ សោ ភរិយំ បក្កោសិទ្ធា អាហា - “ភទ្កេ,
អញ្ញោសំ វិចិត្តិជំ នាម តីហិ វា ចត្វហិ វា មាសេហិ ជលំ ទេតិ, អម្ពាភំ បន
អយ្យស្ស សាវិបុត្តត្រូវស្ស អន្តរេ រោបិតេន សទ្ធាតិជេន អន្លេវ អវស្សំ ជលំ
ទិន្នំ។ ឥមស្មី កវីសមត្ថេ បទេសេ អាមលកមត្ថោបិ បំសុបិណ្ណោ អសុវណ្ណោ
នាម នត្ថី” តិ។ ឥទានិ កី កវិស្សាម, អយ្យាតិ? “ភទ្កេ, ឥមំ ឯត្ថកំ សុវណ្ណំ
ថេនេត្វា ខាទិតុំ នាម ន សក្កា” តិ ភរិយំ តស្មី ហ៊ានេ បេហេត្វា ភត្តស្ស បូរេត្វា
អាភតំ ចាតី សុវណ្ណាស្ស បូរេត្វា គន្ធា រញ្ញោ អាហោចាបេសិ - “ឯកោ មនុស្សោ
សុវណ្ណាចាតី គហេត្វា បិតោ” តិ។ រាជា តំ បក្កោសាបេត្វា “កហំ តេ, តាត,
លទ្ធ” តិ បុច្ឆិ។ “ទេវ, មញ្ញំ ឯកំ កសិភដ្ឋានំ សត្តំ សុវណ្ណាមេវ ជាតំ, បហិណ្ឌិត្វា
អាហារាបេថា” តិ អាហា។ ត្វំ កិណ្ណាមោសីតិ? បុណ្ណោ នាម អហំ, ទេវាតិ។ គប្បថ,
ភណោ, សកដានិ យោជេត្វា បុណ្ណាស្ស កសិភដ្ឋានតោ សុវណ្ណាមាហាថាតិ។

សកដេហ៍ សន្ធិ គតរាជបុរិសា “រញ្ជោ បុញ្ញ” ឆ្លុំ វត្វា សុវណ្ណបិណ្ឌ គណ្ណាឆ្លុំ,
គហិតគហិតម្យី កសិតលេខុយេវ ហោតិ។ តេ គន្ធា រញ្ជោ អាហារេសុំ។ តេន
ហិ ភណោ គន្ធា “បុណ្ណាស្ស បុញ្ញ” ឆ្លុំ វត្វា គណ្ណាថាតិ។ គហិតគហិតំ សុវណ្ណាមេវ
ហោតិ។ តេ សត្តម្យី តំ សុវណ្ណំ អាហារិវត្វា រាជផ្កលោ រាសី អកំសុ។ រាសី
ឧត្តេជេន តាលប្បមាលោ អហោសិ។ រាជា វាលិដេ បក្កោសាបេត្វា “កស្ស
គេហោ ឯត្ថកំ សុវណ្ណំ អត្ថី” តិ បុច្ឆិ។ នតិ, ទេវ, កស្សជីតិ។ ឯត្ថកស្ស បន
ជនស្ស សាមិនោ កី កាតុំ វដ្តតិ? ជនសេដ្ឋីនាម នំ កាតុំ វដ្តតិ, ទេវាតិ? តេន
ហិ បុណ្ណំ ឥមស្មី នគរេ ជនសេដ្ឋីនាម ករោថាតិ សព្វំ តំ សុវណ្ណំ តស្សេវ ទត្វា
តំទិវសំយេវស្ស សេដ្ឋីជ្ជានំ អនាសិ។ សោ សេដ្ឋី មជ្ឈលំ ករោត្តោ សត្តាហំ
ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ អនាសិ។ សត្តមេ ទិវសេ ទសពាលស្ស
ភត្តានុមោទនាយ បុណ្ណសេដ្ឋីបិ ភរិយាបិ ជីតាបិ សព្វេ សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជហីសុ។

អបរកាគេ រាជគហសេដ្ឋី “បុណ្ណសេដ្ឋីនោ វយប្បត្តា ទារិកា អត្ថី” តិ សុត្វា
អត្តនោ បុត្តស្ស ការណា តស្ស គេហំ បេសេសិ។ សោ តស្ស សាសនំ សុត្វា
“នាហំ ជីតវំ ទស្សមី” តិ បដិសាសនំ បេសេសិ។ សុមនសេដ្ឋីបិ បុន បេសេសិ -
“ត្វំ មម គេហំ និស្សាយ វសិត្វា ឥទានិ ឯកប្បហារេនេវ ឥស្សរោ ហុត្វា មយ្ហំ
ទារិកំ ន ទេសី” តិ។ តតោ បុណ្ណសេដ្ឋី អាហា - “ឥមំ តាវ តុម្ហាកំ សេដ្ឋី
សភាវមេវ កថេសិ, បុរិសោ នាម សត្តកាលេ ឯវីរិជោយេវាតិ ន
សល្លក្ខេតតញ្ញោ។ អហញ្ញា ឥទានិ តាទិសេ បុរិសេ ទាសេ កត្វា គហេតុំ សក្កោមិ,
តុយ្ហំ បន ជាតី វា កោត្តំ វា ន កោបេមិ។ អបិច ខោ មម ជីតា សោតាបន្នា
អរិយសារិកា ទេវសិកំ កហាបណាគ្យនកេហិ បុប្ផហិ បូជំ ករោតិ, តមហំ
តុម្ហាទិសស្ស មិច្ឆាទិដ្ឋិកស្ស គេហំ ន បេសេស្សមី” តិ។ ឯវំ បុណ្ណសេដ្ឋីស្ស
បដិពាហកការំ ញ្ញត្វា រាជគហសេដ្ឋី បុន សាសនំ បេសេសិ - “ចោរាណាកំ

វិស្សាសំ មា ភិក្ខុតុ, អហំ មយ្ហំ សុណ្ហសាយ ទេវសិកំ ទ្វិន្ទំ កហាបណានំ
អន្ធនកានិ បុច្ឆានិ សង្ខាបេស្សមី” តិ។ សោ “សាធុ” តិ សម្មជិដ្ឋិត្វា ដីតវំ តស្ស
យវំ បេសេសិ។

អថេកទិវសំ សា បុណ្ណាសេដ្ឋិនោ ដីតា ឧត្តរា អត្ថនោ សាមិកំ វាមាហា -
“អហំ អត្ថនោ កុលកេហោ មាសស្ស អដ្ឋទិវសានិ និពាទ្ធិំ ឧចាសថកម្មំ ករោមិ,
ឥទានិបិ តុម្កេសុ សម្មជិដ្ឋន្តេសុ ឧចាសថផ្កានិ អធិដ្ឋហយ្យ” តិ។ សោ “ន
សក្កា” តិ តំ ន សម្មជិដ្ឋិ។ សា តំ សញ្ញាបេតុំ អសក្កាន្តំ តុណ្ហំ អហោសិ។ បុន
អន្តោវស្សេ “ឧចាសថិកា ភវិស្សមី” តិ តទាបិ ឱកាសំ ការេន្តំ នេវ អលត្ថ។
សា អន្តោវស្សេ អឱតិយេសុ មាសេសុ អតិក្កន្តេសុ អឱមាសេ អវសិដ្ឋេ
មាតាបិតុនំ សាសនំ បេសេសិ - “អហំ តុម្កេហិ ចារកេ បក្ខិត្តា ឯត្ថកេ អទ្ធានេ
ឯកទិវសម្មិ ឧចាសថផ្កានិ អធិដ្ឋាតុំ នលភាមិ, បញ្ចទស មេ
កហាបណាសហស្សានិ បេសេថា” តិ។ តេ ដីតុ សាសនំ សុត្វា “កីការណា” តិ
អបុដ្ឋិត្វាវ បហិណ្ឌិសុ។ ឧត្តរា តេ កហាបណោ គណ្ហិត្វា តស្មី នគរេ សិរិមា
នាម គណិកា អត្ថិ, តំ បក្កោសាបេត្វា “អម្ព សិរិមេ, អហំ ឥមំ អឱមាសំ
ឧចាសថផ្កានិ អធិដ្ឋហិស្សមិ, តុំ ឥមាទិ បញ្ចទស កហាបណាសហស្សានិ
គហេត្វា ឥមំ អឱមាសំ សេដ្ឋិបុត្តំ បរិចរាហិ” តិ។ សា “សាធុ, អយ្យេ” តិ
សម្មជិដ្ឋិ។ តតោ បដ្ឋាយ សេដ្ឋិបុត្តោ “អហំ សិរិមាយ សទ្ធិំ មោទិស្សមី” តិ
ឧត្តរាយ អឱមាសំ ឧចាសថកម្មំ សម្មជិដ្ឋិ។

សា តេន សម្មជិដ្ឋិតកាវំ ញត្វា ទិវសេ ទិវសេ ចាតោវ ទាសិគណបរិវុតា
សត្តុ សហត្ថា ខាទនីយកោជនីយំ សិរិទហិត្វា សត្តិវ ភត្តកិច្ចំ កត្វា វិហារំ
គតេ ឧចាសថផ្កានិ អធិដ្ឋាយ ចាសាទវំ អារុយ្ហ អត្ថនោ សីលានិ អារដ្ឋមាណ
និសីទតិ។ វាវំ អឱមាសំ វីតិនាមេត្វា ឧចាសថំ វិស្សជ្ជនទិវសេ ចាតោវ

យាតុខន្តកាធិនិ សំវិទហន្តិវិចរតិ។ តស្មី សមយេ សេដ្ឋីបុត្តោ សិរិមាយ សន្ធិ
ឧបរិចាសាធរគតោ ជាលវាតចានំវិវិត្វា អន្តរវត្ថុំ ឌីលោកេន្តោ អដ្ឋាសិ។
ឧត្តរា, វាតចានន្តិទ្កេន ឧទ្ធិ ឌីលោកេសិ។ សេដ្ឋីបុត្តោ ឧត្តរំ ឌីលោកេត្វា
“នេយិកជាតិកា វតាយំ ឯវិវិដំ នាម សម្បត្តិ បហាយ ឧក្ខលិកមសិមក្ខិតា
ហុត្វា និក្ការណា ធានីនំ អន្តរេ វិចរតី”តិ សិទំ អកាសិ។ ឧត្តរា, តស្ស
បមាធាវំ ព្រាត្វា “អយំ ពាលោ នាម អត្ថនោ សម្បត្តិ សព្វកាលំ ថាវរាតិ
សញ្ញា ភវិស្សតី”តិ សយម្បិ សិទំ អកាសិ។ តតោ សិរិមា “អយំ ចេជិកា មយិ
បិតាយ ឯវំ មម សាមិកេន សន្ធិ សិទំ ករោតី”តិ កុបិតា វេគេន ឌីតវិ។ ឧត្តរា,
តស្ស អាគមនាកប្បនេវ “អយំ ពាលា អឡមាសមត្ថំ ឥមស្មី គេហោ វសិត្វា
មយ្ហមេវេតំ គេហន្តិសញ្ញា ជាតា”តិ ព្រាត្វា តន្ត្រីណាញោវ មេត្តាលានំ
សមាបដ្ឋិត្វា អដ្ឋាសិ។ សិរិមាបិ ធានីនំ អន្តរេន អាគន្ធា ឧទ្ធិន្តំ គហេត្វា
បូរេបចនដ្ឋានេ បក្កេជិតតេលស្ស បូរេត្វា ឧត្តរាយ មត្តកេ អាសិញ្ចិ,
មេត្តាលានស្ស វិច្ឆារេន ឧត្តរាយ មត្តកេ អាសិទ្ធិ បក្កេជិតតេលំ បទុមបត្តេ
អាសិត្តឧទកំ វិយ វិនិវត្តិត្វា គតំ។

តស្មី ខណោ សិរិមាយ សមីបេ បិតា ធានីយោ ទំ ឌីលោកេត្វា, “ភោ ជេ, ត្វំ
អម្ពាភំ អយ្យាយ ហត្ថតោ មូលំ គហេត្វា អាគតា ឥមស្មី គេហោ វសមាធា
អម្ពាភំ អយ្យាយ សទិសា ភវិត្ថំ វាយមសី”តិ សម្មុខដ្ឋានេ ទំ បរិភាសីសុ។ តស្មី
ខណោ សិរិមា អត្ថនោ អាគន្ធិកកាវំ អញ្ញាសិ។ សា តតោវ គន្ធា ឧត្តរាយ
ចានេសុ បតិត្វា, “អយ្យេ, អនុបធាវេត្វា មេ កតំ, ឧមថ មយ្ហ”ន្តិ អាហា។ អម្ព
សិរិមេ, នាហំ តវ ឥមស្មី ថានេ ឧមិស្សមិ, អហំ សបិតិកា ជីតា, ធនពាលេ
ឧមន្តេយេវ ឧមិស្សមីតិ។

សត្តាបិ ខោភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ អាគន្ធា ឧត្តរាយ និវេសនេ បញ្ញត្តាសនេ
និសីទិ។ សិរិមា គន្ធា សត្តុ ចានេសុ បតិទ្វា, “ភន្តេ, មយា អយ្យាយ ឧត្តរាយ
អន្តរេ ឯកោ ទោសោ កតោ, តុម្ពេសុ ខមន្តេសុ ខមិស្សមីតិ វេទតិ, ខមថ មយ្ហំ
ភគវា”តិ។ ខមាមិ តេ សិរិមេតិ។ សា តស្មី កាលេ គន្ធា ឧត្តរំ ខមាបេសិ។
តំទិវេសញ្ច សិរិមា ទសពលស្ស ភត្តានុមោទនំ សុត្វា -

“អក្កោធនេ ជិនេ កោដំ, អសាដុំ សាធុនា ជិនេ;
ជិនេ កទិវយំ ទានេន, សច្ចេនាលិកវាទិន”ន្តិ។ (ធម. ប. ២២៣) -

គាថាបរិយោសានេ សោតាបត្តិជលេ បតិដ្ឋិតា ទសពលំ និមន្តេត្វា បុនទិវេសេ
មហាទានំ អទាសិ។ ឯវមេតំ វត្ថុ សមុដ្ឋិតំ។ អបរភាកេ បន សត្តា ជេតវេនេ
និសីទិត្វា ឧចាសិកាយោ ហំនន្តរេសុ វេបេន្តោ ឧត្តរំ នន្ទមាតរំ ឈាយីនំ
អគ្គជ្ជានេ វេបេសីតិ។

សុប្បវាសាវត្ថុ

២២៣. ធម្មេ បណ្ឌិតទាយិកានន្តិ បណ្ឌិតរសទាយិកានំ ឧចាសិកានំ,
សុប្បវាសា កោលិយដីតា, អគ្គាតិ ទស្សេតិ។ សា កិវ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ
ហំសវតិយំ កុលគេហោ និព្ពត្តា សត្តុ ធម្មទេសនំ សុណាន្តិ សត្តារំ ឯកំ
ឧចាសិកំ បណ្ឌិតទាយិកានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ
ហំនន្តរំ បត្តេសិ។ សា កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិទ្ធា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ កោលិយនគរេ ខត្តិយកុលេ និព្ពត្តិ, សុប្បវាសាតិស្សា នាមំ អកំសុ។
សា វយប្បត្តា ឯកស្ស សក្យកុមារស្ស គេហំ គតា, បឋមទស្សនេយេវ សត្តុ
ធម្មកថំ សុត្វា សោតាបត្តិជលេ បតិដ្ឋាសិ។ សា អបរភាកេ សីវលី នាម ទារកំ
វិជាយិ។ តស្ស វត្ថុ ហេជ្ជាវិត្តាវិតមេវ។

សា ឯកស្មី សមយេ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស នាទគ្គរសបណ្ឌិតកោដនំ
អនាសិ។ សត្តា កតភត្តកិច្ចា អនុមោទនំ ករោន្តោ សុប្បវាសាយ ឥមំ ធម្មំ
ទេសេសិ “កោដនំ សុប្បវាសេ ទេន្តី អរិយសាវិកា បដិក្កាហាកានំ បញ្ចា ឋានានិ
ទេតិ។ អាយុំ ទេតិ, វណ្ណំ ទេតិ, សុខំ ទេតិ, ពលំ ទេតិ, បដិកានំ ទេតិ។ អាយុំ ខោ
បន ទត្វា អាយុស្ស ភាគិនី ហោតិ ទិព្វស្ស វា មាណុសស្ស វា...បេ... បដិកានំ ទត្វា
បដិកានស្ស ភាគិនី ហោតិ ទិព្វស្ស វា មាណុសស្ស វា”តិ។ ឯវមេតំ វត្ថុ សមុដ្ឋិតំ។
អថ អបរភាគេ សត្តា ជេតវនេ និសីទិទ្វា ឧចាសិកាយោ ឋានន្តរេសុ ឋបេន្តោ
សុប្បវាសំ កោលិយដីតវំ បណ្ឌិតនាយិកានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេសីតិ។

សុប្បិយាវត្ថុ

២២៤. សត្តមេ គិលានុបដ្ឋាកីនន្តិ គិលានុបដ្ឋាកីនំ ឧចាសិកានំ, សុប្បិយា
ឧចាសិកា, អគ្គាតិ ទស្សេតិ។ អយំ កិវ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ បាំសវតិយំ
កុលគេហោ និព្វត្តា អបរភាគេ សត្ត ធម្មទេសនំ សុណាន្តិ សត្តារំ ឯកំ ឧចាសិកំ
គិលានុបដ្ឋាកីនំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ
បត្ថេសិ។ សា កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិទ្ធា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ
ពារាណសិយំ កុលគេហោ និព្វត្តិ, សុប្បិយាតិស្សា នាមំ អកំសុ។ អបរភាគេ
សត្តា ភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ ពារាណសី អគមាសិ។ សា តថាគតស្ស
បឋមទស្សនេយេវ ធម្មំ សុត្វា សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាសិ។

អថេកទិវសំ ធម្មស្សវនត្ថាយ វិហារំ គតា។ វិហារចារិកំ ចរមាណា ឯកំ
ភិក្ខុំ គិលានំ ទិស្វា អភិវាទេត្វា បដិសន្ធារំ កត្វា “អយ្យស្ស កីលទុំ វដ្តតិ”តិ
បុច្ឆិ។ វសំ លទ្ធិំ វដ្តតិ, ឧចាសិកេតិ។ “ហោតុ, ភន្តេ, អហំ បហិណិស្សាមី”តិ ថេវំ
អភិវាទេត្វា អន្តោនគរំ គន្ធា បុណទិវសេ បវត្តមំសត្ថាយ ធាសី អន្តរាបណំ
បេសេសិ។ សា សកលនគរេ បវត្តមំសំ អលភិត្វា អលទ្ធការំ កថេសិ។

ឧទាសិកា ចិន្តេសិ - “អហំ អយ្យស្ស រសំ បហិណ្ឌស្សមីតិ វត្វា សចេ ន
បេសេស្សមិ, អយ្យេ អញ្ញតោបិ អលភន្តោ កិលមិស្សតិ, យំកិញ្ចី កត្វា
បេសេតុំ វដ្ឋតី”តិ គត្តំ បរិសិទ្ធា ឡុម្ពំសំ ជិន្និត្វា ធាសិយា អធាសិ “ឥទំ មំសំ
គហេត្វា សម្ពារេហិ យោជេត្វា រសំ កត្វាវិហារំ នេត្វា អយ្យស្ស ទេហិ។ សោ
ចេ មំ បុច្ឆតិ, គិលានាតិ វទេហិ”តិ។ សា តថា អកាសិ។

សត្តា តំ ការណំ ញាត្វា បុនទិវសេ ភិក្ខុចារវេលាយ ភិក្ខុសង្ឃបរិវត្តោ
ឧទាសិកាយ គេហំ អគមាសិ។ សា តថាគតស្ស អាគតការំ សុត្វា សាមិកំ
អាមន្តេសិ - “អយ្យបុត្ត, អហំ សត្ត សន្តិកំ គន្ធនំ ន សក្កោមិ, គច្ឆ តុំ សត្តារំ
អន្តោគេហំ បវេសេត្វា និសីទាបេហិ”តិ។ សោ តថា អកាសិ។ សត្តា “កហំ
សុប្បិយា”តិ បុច្ឆិ។ គិលានា, ភន្តេតិ។ បក្កោសថ, នន្តិ។ អថ តេ គន្ធា “សត្តា តំ
បក្កោសតី”តិ អាហំសុ។ សា ចិន្តេសិ - “សព្ពលោកស្ស ហិតានុកម្មកោ សត្តា
ន ឥមំ ការណំ អទិស្វា បក្កោសាបេស្សតី”តិ សហសា មញ្ញាម្ហា វុដ្ឋាសិ។
អថស្ស ពុទ្ធានុកាវេន តំខណំយេវ វណោ វុហិត្វា សុច្ឆរិ អហោសិ
សេសជ្ជានតោ អតិរេកតរំ វិប្បសន្នវណ្ណោ។ តស្មី ខណោ ឧទាសិកា សិតំ
កត្វា ធនពលំ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ សត្តា “ឥមិស្សា
ឧទាសិកាយ កី អដាសុក”ន្តិ បុច្ឆិ។ សា អត្តនា កតការណំ សព្ពំ កថេសិ។
សត្តា កតភត្តកិច្ចាវិហារំ គន្ធា ភិក្ខុសង្ឃំ សន្និទាតាបេត្វា តំ ភិក្ខុំ
អនេកបរិយាយេន វិគរហិត្វា សិក្ខាបទំ (មហាវ. ២៨០) បញ្ញាបេសិ។ ឯវមេតំ
វត្ត សមុដ្ឋិតំ។ អបរភាគេ សត្តា ជេតវនេ និសិទ្ធា ឧទាសិកាយោ ហានន្តរេសុ
ថេបេន្តោ សុប្បិយំ ឧទាសិកំ គិលានុបដ្ឋាកំនំ អគ្គជ្ជានេ ថេបេសីតិ។

កាតិយានីវត្ត

២៦៥. អដ្ឋមេ អវេច្ចប្បសន្នានន្តិ អធិគតេន អចលប្បសាទេន
សមន្នាគតានំ ឧចាសិកានំ, កាតិយានី, អគ្គាតិ ទស្សេតិ។ សា កិរ
បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតិយំ កុលគេហោ និព្ពត្តា សត្តារំ ឯកំ ឧចាសិកំ
អវេច្ចប្បសន្នានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ
បត្តេសិ។ សា កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សសុ សំសវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
កុរយរនគរេ និព្ពត្តិ, កាតិយានីតិស្សា នាមំ អកំសុ។

សា អបរកាគេ វយប្បត្តា កុរយរិកាយ, កាឡិយា សហាយិកា,
ទឡ្ហមិត្តា អហោសិ។ យទា បន កុដិកណ្ណាសោណាត្ថរោ “ទសពលស្ស
កថិតនិយាមេន មយ្ហម្បិ ធម្មំ កថេហី” តិ មាតរា យាចិតោ វត្តិកាគេ
អន្តោនគរេ អលង្កតធម្មាសនេ និសីទិត្វា មាតរំ កាយសក្ខី កត្វា ធម្មទេសនំ
អារភិ, តទា អយំ កាតិយានី ឧចាសិកា កាឡិយា សទ្ធិ គន្ធា បរិសបរិយន្តេ
ធម្មំ សុណាន្តិ អដ្ឋាសិ។ តស្មី សមយេ បញ្ចមត្តានិ ចោរសតានិ អន្តោនគរេ ទិវា
កតសញ្ញាយ កោដិតោ បដ្ឋាយ ឧម្ពុត្ថំ ខនិត្វា ឥមិស្សា កាតិយានិយា យរំ
សម្បាបុណ្ណិសុ។ តេសំ ចោរជេដ្ឋកោ តេហិ សទ្ធិ អបរិសិត្វា “កី ទុ ខោ អយំ
បរិសា សន្និបតិកា” តិ វិមំសនត្ថាយ សោណាត្ថរស្ស ធម្មកថនដ្ឋានំ គន្ធា
បរិសបរិយន្តេ តិដ្ឋមាទោ ឥមិស្សា កាតិយានិយា បិដ្ឋិបស្សេ អដ្ឋាសិ។

តស្មី សមយេ, កាតិយានី, ទាសី អាមន្តេសិ - “គច្ឆ ជេ, គេហំ បរិសិត្វា
ទីបតេលំ អាហារ, មយំ ទីបេ ជាលេត្វា ធម្មំ សោស្សាមា” តិ។ សា យរំ គន្ធា ឧម្ពុត្ថេ
ចោរេ ទិស្វា ទីបតេលំ អគណ្ឌិត្វា អគន្ធា អត្ថនោ អយ្យាយ អាហោចេសិ -
“អយ្យេ, គេហោ ចោរា ឧម្ពុត្ថំ ខនិត្វា” តិ។ តំ សុត្វា ចោរជេដ្ឋកោ ចិន្តេសិ -
“សចាយំ ឥមិស្សា កថំ គណ្ឌិត្វា គេហំ គមិស្សតិ, ឯត្ថេវ នំ អសិនា ទ្វេធា
និទ្ទិស្សាមិ។ សចេ បន គហិតនិមិត្តេនេវ ធម្មំ សុណិស្សតិ, ចោរេហិ

គហិតកណ្តាកម្មី បុន ធាបេស្សមី"តិ។ កាតិយានីបិ ខោ ធាសិយា កថំ សុត្វា,
“អម្ព, មា សទ្ធិំ ករិ, ចោរា នាម ហរន្តា អត្តនា ទិដ្ឋមេវ ហរិស្សន្តិ, អហំ បន អដ្ឋ
ទុល្លភស្សវនំ សុណាមិ, មា ធម្មស្ស អន្តរាយំ ករោហី”តិ អាហា។ ចោរេដដ្ឋកោ
តស្សា វចនំ សុត្វា ចិន្តេសិ - “ឥមិនា អដ្ឋាសយេន បិតាយ នាម គេហោ កណ្តំ
ហរន្តេហិ អម្ពេហិ មហាបជីវី បរិសិតញ្ញា ភវេយ្យា”តិ។ សោ តាវនេវ គន្ធា
ចោរេហិ គហិតកណ្តំ ធម្មាបេត្វា ចោរេហិ សទ្ធិំ អាគន្ធា ធម្មំ សុណាត្តោ
បរិសបរិយន្តេ អដ្ឋាសិ។ កាតិយានីបិ ឧចាសិកា ថេរស្ស ទេសនាបរិយោសានេ
សោតាបត្តិជលេ បតិដ្ឋាសិ។

អថ អរុណោ ឧត្តតេ ចោរេដដ្ឋកោ គន្ធា ឧចាសិកាយ ចាទេសុ បតិស្វា,
“អយ្យេ, សព្ពេសំយេវ នោ ឧមាហី”តិ អាហា។ កី បន តុម្ពេហិ មយ្ហំ កតន្តិ? សោ
សព្ពំ អត្តនា កតទោសំ អាហោចេសិ។ តេន ហិ, តាតា, ឧមាមិ តុម្ពាកន្តិ។ អយ្យេ,
អម្ពាកំ ឯវំ ឧមិតំ នាម ន ហោតិ, តុម្ពាកំ បន បុត្តត្ថេរស្ស សន្តិកេ
សព្ពេសំយេវ នោ បព្ពដ្ឋំ ធាបេហីតិ។ សា សព្ពេបិ តេ គហេត្វា
កុដិកណ្តាសោណាត្ថេរស្ស សន្តិកេ បញ្ញាជេសិ។ តេបិ ខោ ចោរា ថេរស្ស សន្តិកេ
បព្ពជិតា សព្ពេវ អរហន្តំ ចាបុណីសុ។ ឯវមេតំ វត្ថុ សមុដ្ឋិតំ។ អបរភាគេ សត្តា
ជេតវនេវីហរន្តោ ឧចាសិកាយោ ហំនន្តេរេសុ ឋបេន្តោ កាតិយានី ឧចាសិកំ
អវេច្ចប្បសន្នានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេសីតិ។

នកុលមាតាវត្ថុ

២២២. នវមេវិស្សាសិកានន្តិវិស្សាសកថំ កថេន្តីនំ ឧចាសិកានំ,
នកុលមាតា គហបតានី, អគ្គាតិ ទស្សេតិ។ យំ បនេត្ត វត្ថុព្ពំ, តំ សព្ពំ ហេដ្ឋា
ឧចាសកចាឡិយំ វត្ថុមេវ។ កេវលំ ឥធ នកុលមាតវំ ធុវំ កត្វា វេទិតព្ពន្តិ។

កាឡីកុរយិការតុ

២៦៧. ធនមេ អនុស្សវប្បសន្នានន្តិ អនុស្សវេនេវ ឧប្បន្នេន បសាទេន
សមន្នាគតានំ ឧចាសិកានំ អន្តរេ, កាឡី ឧចាសិកា, កុរយិការ អគ្គាតិ
នស្សេតិ។ សា កិរ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតិយំ កុរយនគរេ និព្វត្តា សត្ត
ធម្មកចំ សុណាន្តិ សត្តារំ ឯកំ ឧចាសិកំ អនុស្សវប្បសន្នានំ អគ្គដ្ឋានេ វេបេន្តំ
ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ហំនន្តរំ បត្តេសិ។ សា កប្បសតសហស្សំ
នេវមនុស្សសុ សំសវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ រាជគហានគរេ កុលគេហោ និព្វត្តិ,
កាឡីតិស្សា នាមំ អកំសុ។

សា វយប្បត្តា កុរយនគរេ កុលគេហំ គតា។ អថស្សា សំវាសេន គព្ពោ
បតិជ្ជហិ។ សា បរិបុណ្ណាគព្ពា “បរេសំ គេហោ គព្ពុវុដ្ឋានំ នាម អប្បតិរូប”ន្តិ
អត្តនោ កុលនគរមេវ អាគន្ធា វត្តិភាគសមនន្តរេ អត្តនោ ចាសាទស្ស ឧបរិ
អាគាសេ បីតានំ សាតាគិរហេមវតានំ វតនត្ថយស្ស វណ្ណំ កថេន្នានំ កចំ
សុត្វា អនុស្សវិកប្បសាទំ ឧប្បាទេត្វា សត្ត អនុស្សនេនេវ សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជាសិ, អបរភាគេ បនស្សា គព្ពុវុដ្ឋានំ អហោសីតិ សព្វំ វត្ត ហេដ្ឋា
វិត្តារិតមេវ។ អបរភាគេ បន សត្តា ជេតវនេ ភិក្ខុសង្ឃមជ្ឈេ និសីទិត្វា
ឧចាសិកាយោ ហំនន្តរេសុ វេបេន្តោ ឥមំ ឧចាសិកំ អនុស្សវប្បសន្នានំ
អគ្គដ្ឋានេ វេបេសីតិ។

ធនសុត្តបរិមាណាយ ឧចាសិកាចាឡិយា វណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឯត្តាវតា ច មនោរថបូរណិយា

អង្គត្ថរនិកាយ-អដ្ឋកថាយ

សញ្ញាប័ ឯតទគ្គចាឡិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៥. អដ្ឋានចាឡិ

(១៥) ១. អដ្ឋានចាឡិ-បឋមវគ្គវណ្ណានា

២៦៨. អដ្ឋានចាឡិយា អដ្ឋានន្តិ ហេតុបដិក្ខេហោ។ អនវកាសោតិ
បច្ចយបដិក្ខេហោ។ ឧកយេនាបិ ការណាមេវ បដិក្ខេបតិ។ ការណាញិ
តទាយត្តុវុត្តិកាយ អត្តនោ ជលស្ស ហ្មនន្តិ ច អវកាសោតិ ច វុច្ចតិ។ យន្តិ
យេន ការណោន។ ទិដ្ឋិសម្បន្នោតិ មគ្គទិដ្ឋិយា សម្បន្នោ សោតាបន្នោ
អរិយសាវកោ។ តស្ស ហិ ទិដ្ឋិសម្បន្នោ ឥតិបិ, ទស្សនសម្បន្នោ ឥតិបិ,
អាគតោ ឥមំ សទ្ធម្មំ ឥតិបិ, បស្សតិ ឥមំ សទ្ធម្មំ ឥតិបិ, សេក្ខន ញាណោន
សមន្នាគតោ ឥតិបិ, សេក្ខាយ វិជ្ជាយ សមន្នាគតោ ឥតិបិ,
ធម្មសោតសមាបន្នោ ឥតិបិ, អរិយោ និព្វេជិកបញ្ញោ ឥតិបិ, អមតទ្វារំ អាហច្ច
តិដ្ឋតិ ឥតិបិ តិ ពហូនិ នាមាទិ ហោន្តិ។ កញ្ចំ សង្ខារន្តិ ចតុក្កមកេសុ
សង្ខតសង្ខារេសុ កញ្ចំ ឯកំ សង្ខារម្យិ។ និច្ចតោ ឧបគច្ឆេយ្យាតិ និច្ចោតិ
គណ្ណោយ្យ។ នេតំ ហ្មនំ វិជ្ជតិ ឥតិ ឯតំ ការណំ នត្តិ ន ឧបលព្ពតិ។ យំ បុព្វដ្ឋនោតិ
យេន ការណោន បុព្វដ្ឋនោ។ ហ្មនមេតំ វិជ្ជតិ ឥតិ ឯតំ ការណំ អត្តិ។
សស្សតទិដ្ឋិយា ហិ សោ តេក្កមកេសុ សង្ខតសង្ខារេសុ កញ្ចំ សង្ខារំ និច្ចតោ
គណ្ណោយ្យាតិ អត្តោ។ ចតុត្ថក្កមកសង្ខារា បន តេជុស្សនត្តា ទិវសំសន្តត្តោ
អយោគុណោ វិយ មក្ខិកានំ, ទិដ្ឋិយា វា អញ្ញោសំ វា អកុសលានំ អារម្មណំ ន
ហោន្តិ។ ឥមំ នាយេន កញ្ចំ សង្ខារំ សុខតោតិ អាទិសុបិ អត្តោ វេទិតញោ។

២៦៩. សុខតោ ឧបគច្ឆេយ្យាតិ “ឯកន្តសុខំ អត្តា ហោតិ អាហោតោ
បរម្មរណា” តិ (ធិ. និ. ១.៧៦, ៧៩; ម. និ. ៣.២១, ២២) ឯវំ អត្តទិដ្ឋិវសេន សុខតោ

គាបាំ សន្ទាយេតំ វុត្តំ។ ទិដ្ឋិវិប្បយុត្តចិត្តេន បន អរិយសាវកោ
បរិឡាហាធិកូតោ បរិឡាហារូបសមត្ថំ មត្តហត្ថិបរិត្តាសិតោវិយ
ចោក្ខុព្រាហ្មណោ គូជំ កញ្ចំ សង្ខារំ សុខតោ ឧបគច្ឆតិ។

២៧០. អត្តវារេ កសិណាធិបណ្ណាត្ថិសង្កហត្ថំ “សង្ខារ”ន្តិ អវត្ថា កញ្ចំ ធម្មន្តិ
វុត្តំ។ ឥធាបិ អរិយសាវកស្ស ចតុក្កមកវសេន បរិច្ឆេទោ វេទិតញ្ចោ,
បុុដ្ឋន្ទស្ស តេក្កមកវសេន។ សត្តវារេសុ វា អរិយសាវកស្សបិ
តេក្កមកវសេនេវ បរិច្ឆេទោវដ្ឋតិ។ យំ យំ ហិ បុុដ្ឋន្ទនោ គណ្ហាតិ, តតោ តតោ
អរិយសាវកោ គាបាំ វិនិវេបេតិ។ បុុដ្ឋន្ទនោ ហិ យំ យំ និច្ចំ សុខំ អត្តាតិ
គណ្ហាតិ, តំ តំ អរិយសាវកោ អនិច្ចំ ធុក្ខំ អនត្តាតិ គណ្ហាត្ថោ តំ គាបាំ
វិនិវេបេតិ។ ឥតិ ឥមស្មី សុត្តត្ថយេ បុុដ្ឋន្ទត្ថក្កាហវិនិវេបនំ នាម កថិតំ។

២៧១. មាតវន្តិអាទីសុ ជនិការំ មាតា, ជនកោវ បិតា, មនុស្សកូតោវ
ខីណាសវោ អវហាតិ អធិប្បតោ។ កី បន អរិយសាវកោ អញ្ចំ ជីវិតា
វោរោបេយ្យតិ? ឯតម្បិ អដ្ឋានំ។ សចេបិ កវន្តរគតំ អរិយសាវកំ អត្តនោ
អរិយសាវកការំ អជានន្តម្បិ កោចិ ឯវំ វទេយ្យ “ឥមំ កុន្តកិបិល្លិកំ ជីវិតា
វោរោបេត្វា សកលចក្កវាឡុកព្វេ ចក្កវត្ថិវន្តំ បដិបន្នាហិ”តិ, នេវ សោ តំ ជីវិតា
វោរោបេយ្យ។ អថាបិ នំ ឯវំ វទេយ្យ “សចេ ឥមំ ន យាតេស្សសិ, សីសំ តេ
និទ្ទិស្សមា”តិ។ សីសមេវស្ស និទ្ទេយ្យំ, ន ច សោ តំ យាតេយ្យ។ បុុដ្ឋន្ទការស្ស
បន មហាសាវន្តការទស្សនត្ថំ អរិយសាវកស្ស ច ពលវធិបនត្ថមេតំ វុត្តំ។
អយញ្ចេត្ត អធិប្បាយោ - សាវន្នោ បុុដ្ឋន្ទកាវោ, យត្រ ហិ នាម បុុដ្ឋន្ទនោ
មាតុយាតាធិនិបិ អានន្តិយានិ កវិស្សតិ។ មហាពលោ ច អរិយសាវកោ, យោ
ឯតានិ កម្មានិ ន ករោតីតិ។

២៧៤. បទុដ្ឋចិត្តោតិ វេទកចិត្តេន បទុដ្ឋចិត្តោ។ លោហិតំ ឧប្បាទេយ្យាតិ
ជីវមានកសរីរេ ខុទ្ទកមគ្គិកាយ បិវនមត្តម្យំ លោហិតំ ឧប្បាទេយ្យ។

២៧៥. សង្ឃំ ភិទ្ទេយ្យាតិ សមានសំវាសកំ សមានសីមាយ បិតំ បញ្ចហិ
ការណោហិ សង្ឃំ ភិទ្ទេយ្យ។ វុត្តម្យំ ចេតំ “បញ្ចហុចាលិ, អាការេហិ សង្ឃោ
ភិដ្ឋតិ - កម្មេន, ឧទ្ទេសេន, វេហារន្តោ, អនុស្សាវនេន, សលាកក្ត្តាហោនា”តិ
(បរិ. ៤៥៨)។

តត្ថ កម្មេនាតិ អបលោកនាទីសុ ចត្វសុ កម្មេសុ អញ្ញាតវេន កម្មេន។
ឧទ្ទេសេនាតិ បញ្ចសុ ចាតិមោក្ខទ្ទេសេសុ អញ្ញាតវេន ឧទ្ទេសេន។ វេហារន្តោតិ
កថយន្តោ, តាហិ តាហិ ឧប្បត្តិហិ អធម្មំ ធម្មោតិអាទិនិ អជ្ឈាវស ភេទការវត្ថុនិ
ទីបេន្តោ។ អនុស្សាវនេនាតិ “ននុ តុម្ពេ ជានាថ មយ្ហំ ឧច្ឆាកុលា បព្ពជិតការំ
ពហុស្សុតការញ្ច, មាទិសោ នាម ឧទ្ធម្មំ ឧត្តិនយំ សត្តុ សាសនំ កាហេយ្យាតិ
ចិត្តម្យំ ឧប្បាទេតុំ ន តុម្ពាកំ យុត្តំ, កី មយ្ហំ អរីចិ និលុប្បលវនំវិយ សីតលា, កី
អហំ អចាយតោ ន ភាយាមី”តិអាទិនា នយេន កណ្តាមូលេ វចីភេទំ កត្វា
អនុស្សាវនេន។ សលាកក្ត្តាហោនាតិ វេ អនុស្សាវេត្វា តេសំ ចិត្តំ ឧបត្ថម្ភេត្វា
អនិវត្តិធម្មេ កត្វា “កណ្តាថ ឥមំ សលាក”ន្តិ សលាកក្ត្តាហោន។

ឯត្ថ ច កម្មេវ ឧទ្ទេសោ វា បមាណំ, វេហារាអនុស្សាវនេសលាកក្ត្តាហា បន
បុព្ពភាគា។ អជ្ឈាវសវត្ថុទីបនវសេន ហិ វេហារន្តេន តត្ថ វុចិជននត្ថំ
អនុស្សាវេត្វា សលាកាយ គហិតាយបិ អភិទ្ទោវ ហោតិ សង្ឃោ។ យថា បន
វេ ចត្តារោ វា អតិវេកា វា សលាកំ គហេត្វា អាវេណិកំ កម្មំ វា ឧទ្ទេសំ វា
ករោន្តិ, តថា សង្ឃោ ភិទ្ទោ នាម ហោតិ។ វេ ទិដ្ឋិសម្បន្នោ បុគ្គលោ សង្ឃំ
ភិទ្ទេយ្យាតិ នេតំ ហំនំវិដ្ឋតិ។ ឯត្តាវតា មាតុយាតាទីនិ បញ្ច អាណន្តិយ កម្មានិ

ធម្មតាទិ ហោតិ, យាទិ បុព្វដ្ឋនោ ករោតិ, ន អរិយសាវកោ។ តេសំ អាវិការត្ថំ

-

“កម្មតោ ធូរតោ ចេវ, កប្បជ្ជិតិយតោ តថា;
ចាកសាធារណាទីហិ, វិញ្ញាតញ្ចោ វិនិច្ឆយោ”។

តត្ថ កម្មតោ តាវ - ឯត្ថ ហិ មនុស្សភូតស្សេវ មនុស្សភូតំ មាតរំ វា បិតរំ
វា អបិ បរិវត្តលិដ្ឋំ ជីវិតា វោរោបេន្តស្ស កម្មំ អាណន្តិយំ ហោតិ, តស្ស វិចាកំ
បដិពាហិស្សមីតិ សកលចក្កវាឡំ មហាចេតិយប្បមាណោហិបិ
កញ្ចនដូបេហិ បូរេត្វាបិ សកលចក្កវាឡំ បូរេត្វា និសិន្នស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស
មហាទានំ ទត្វាបិ ពុទ្ធស្ស ភកវតោ សង្ឃាជិកណ្ណំ អមុញ្ចោ វិចរិត្វាបិ
កាយស្ស ភេទានិរយមេវ ឧបបជ្ជតិ។ យោ បន សយំ មនុស្សា តិរច្ឆានភូតំ
មាតរំ វា បិតរំ វា, សយំ វា តិរច្ឆានភូតោ មនុស្សភូតំ, តិរច្ឆានភូតោយេវ វា
តិរច្ឆានភូតំ ជីវិតា វោរោបេតិ, តស្ស កម្មំ អាណន្តិយំ ន ហោតិ, ភារិយំ បន
ហោតិ, អាណន្តិយំ អាហារេវ តិដ្ឋតិ។ មនុស្សជាតិកានំ បន វសេន អយំ
បញ្ចោ កថិតោ។

តត្ថ ឯឡកចតុក្កំ, សង្គាមចតុក្កំ, ចោរចតុក្កញ្ច កថេតត្ថំ។ ឯឡកំ
មារេស្សមីតិ អភិសន្និទាបិ ហិ ឯឡកដ្ឋានេ បិតំ មនុស្សា មនុស្សភូតំ មាតរំ
វា បិតរំ វា មារេន្តោ អាណន្តិយំ ដុសតិ។ ឯឡកាភិសន្និទា មាតាបិតិអភិសន្និទា
វា ឯឡកំ មារេន្តោ អាណន្តិយំ ន ដុសតិ, មាតាបិតិអភិសន្និទា មាតាបិតរោ
មារេន្តោ ដុសតេវ។ ឯស នយោ ឥតវស្មិម្បិ ចតុក្កទ្វយេ។ យថា ច មាតាបិតុសុ,
ឯវំ អរហន្តេបិ ឯតានិ ចតុក្កានិ វេទិតញ្ចានិ។ មនុស្សអរហន្តមេវ ច មារេត្វា
អាណន្តិយំ ដុសតិ, ន យក្ខភូតំ។ កម្មំ បន ភារិយំ, អាណន្តិយសទិសមេវ។
មនុស្សអរហន្តស្ស ច បុព្វដ្ឋនកាលេយេវ សត្តប្បហារេ វា វិសេ វា ទិន្នេបិ យទិ

សោ អរហត្តំ បត្យាតេនេវ មរតិ, អរហន្តយាតកោ ហោតិយេវ។ យំ បន
បុព្វជ្ជនកាលេ ទិន្នំ ធានំ អរហត្តំ បត្យា បរិភុញ្ញតិ, បុព្វជ្ជនស្សេវ តំ ទិន្នំ ហោតិ។
សេសអរិយបុគ្គលេ មារេន្តស្ស អានន្តរិយំ នត្ថិ, កម្មំ បន ភារិយំ,
អានន្តរិយសទិសមេវ។

លោហិតុប្បាទេ តថាគតស្ស អភេដ្ឋកាយតាយ បរុបក្កមេន ចម្មុច្ឆេទំ
កត្វា លោហិតបក្សវណំ នាម នត្ថិ, សរីរស្ស បន អន្តោយេវ ឯកស្មី ឋានេ
លោហិតំ សមោសរតិ។ ទេវទត្តេន បរិទ្ធសិលតោ ភិទ្ធិត្វា គតា សកលិកាបិ
តថាគតស្ស ចាទន្តំ បហរិ, ជេសុនា បហាដាវិយ ចាទោ អន្តោលោហិតោយេវ
អហោសិ។ តថា ករោន្តស្ស អានន្តរិយំ ហោតិ។ ជីវកោ បន តថាគតស្ស
រុចិយា សត្តកេន ចម្មំ ទិន្និត្វា តម្ហា ឋានា ទុដ្ឋលោហិតំ ទិហរិត្វា
ជាសុកមកាសិ។ តថា ករោន្តស្ស បុញ្ញកម្មមេវ ហោតិ។

អថ យេ បរិនិព្វតេ តថាគតេ ចេតិយំ ភិទ្ធិន្តិ, ពោធិំ ទិន្នន្តិ, ឆាតុម្ហិ ឧបក្កមន្តិ,
តេសំ កី ហោតីតិ? ភារិយំ កម្មំ ហោតិ, អានន្តរិយសទិសំ។ សឆាតុកំ បន ដូបំ
វា បដិមំ វា ពាធយមាទំ ពោធិសាទំ ទិន្និតុំ វដ្ឋតិ។ សចេបិ តត្ថ និលីនា សកុណា
ចេតិយេ វច្ឆំ ចាតេន្តិ, ទិន្និតុំ វដ្ឋតិយេវ។ បរិភោគចេតិយតោ ហិ សរីរចេតិយំ
មហាន្តតរំ។ ចេតិយវត្ថុំ ភិទ្ធិត្វា គច្ឆន្តំ ពោធិមូលម្សិ ទិន្និត្វា ហរិតុំ វដ្ឋតិ។ យា
បន ពោធិសាខា ពោធិយរំ ពាធិតិ, តំ គេហរក្ខណត្ថំ ទិន្និតុំ នលភតិ។
ពោធិអត្តញ្ញំ គេហំ, ន គេហត្ថាយ ពោធិ។ អាសនយរេបិ ឯសេវ នយោ។ យស្មី
បន អាសនយរេ ឆាតុ និហិតា ហោតិ, តស្ស រក្ខណត្ថាយ ពោធិសាទំ ទិន្និតុំ
វដ្ឋតិ។ ពោធិជគ្គនត្ថំ ឱជាហរណសាទំ វា បូតិសាទំ វា ទិន្និតុំ វដ្ឋតិយេវ,
សរីរបដិជគ្គនេវិយ បុញ្ញម្សិ ហោតិ។

សង្ឃកេនេបិ សីមជ្ឈកសង្ឃេ អសន្តិបតិភេ វិសុំ បរិសំ គហេត្វា
កតពោហារាណុស្សវនសលាកត្តាហស្ស កម្មំ វា ករោន្តស្ស ឧទ្ទេសំ វា
ឧទ្ទិសន្តស្ស ភេនោ ច ហោតិ អានន្តរិយកម្មញ្ញ។ សមគ្គសញ្ញាយ បន វដ្ឋតីតិ
សញ្ញាយ វា ករោន្តស្ស ភេនោវ ហោតិ, ន អានន្តរិយកម្មំ។ តថា នវតោ
ឧបរិសាយ។ សត្តន្តិមេន បរិច្ឆេទេន នវន្នំ ជនានំ យោ សង្ឃំ ភិណ្ឌុតិ, តស្ស
អានន្តរិយកម្មំ ហោតិ។ តស្ស អនុវត្តកានំ អធម្មវាទិនំ មហាសាវដ្ឋកម្មំ,
ធម្មវាទិនោ បន អនវដ្ឋា។ តត្ថ នវន្នមេវ សង្ឃកេនេ ឥទំ សុត្ថំ - “ឯកតោ,
ឧចារិ, ចត្តារោ ហោន្តិ, ឯកតោ ចត្តារោ, នវមោ អនុស្សវេតិ, សលាកំ
តាហេតិ ‘អយំ ធម្មោ អយំ វិនយោ ឥទំ សុត្ថ សាសនំ, ឥមំ គណ្ហោ, ឥមំ
រោចថា’តិ។ ឯវំ ខោ, ឧចារិ, សង្ឃរាជិ ចេវ ហោតិ សង្ឃកេនោ ច។ នវន្នំ វា,
ឧចារិ, អតិរេកនវន្នំ វា សង្ឃរាជិ ចេវ ហោតិ សង្ឃកេនោ ចា”តិ (ចូឡវ.
៣៥១)។ ឯតេសុ ច បន បញ្ចសុ សង្ឃកេនោ វចីកម្មំ, សេសានិ កាយកម្មានីតិ
ឯវំ កម្មតោវិញ្ញាតញ្ញោវិនិច្ឆយោ។

ធារតោតិ សញ្ញានេវ ចេតានិ កាយធារតោបិ វចីធារតោបិ សមុជ្ឈហន្តិ។
បុរិមានិ បនេត្ត ចត្តារិ អាណត្តិកវិជ្ជាមយប្បយោគវសេន វចីធារតោ
សមុជ្ឈហិត្វាបិ កាយធារមេវ បូរេន្តិ, សង្ឃកេនោ ហត្ថមុទ្វាយ ភេទំ ករោន្តស្ស
កាយធារតោ សមុជ្ឈហិត្វាបិ វចីធារមេវ បូរេតីតិ ឯវមេត្ត ធារតោបិ
វិញ្ញាតញ្ញោវិនិច្ឆយោ។

កប្បដ្ឋិតិយតោតិ សង្ឃកេនោយេវ ចេត្ត កប្បដ្ឋិតិយោ។ សណ្ឋាហន្តេ ហិ
កប្ប វា កប្បវេមជ្ឈេ វា សង្ឃកេនំ កត្វា កប្បវិនាសេយេវ មុច្ចតិ។ សចេបិ ហិ
‘ស្វេ កប្បាវិនស្សីស្សតី”តិ អន្ធិ សង្ឃកេនំ ករោតិ, ស្វេវ មុច្ចតិ, ឯកទិវសមេវ

និរយេ បច្ចុតិ។ ឯវំ ករណំ បន នត្ថិ។ សេសានិ ចត្តារិ កម្មានិ អានន្តរិយានេវ
ហោន្តិ, ន កប្បជ្ជិតិយានិតិ ឯវមេត្ត កប្បជ្ជិតិយតោបិ វិញ្ញាតញ្ចោវិនិច្ឆយោ។

ចាកតោតិ យេន ច បញ្ចបេតានិ កម្មានិ កតានិ ហោន្តិ, តស្ស
សង្ឃកេនោយេវ បដិសន្ធិវសេនវិបច្ចតិ, សេសានិ “អហោសិកម្ពំ នាហោសិ
កម្មវិចាកោ”តិ ឯវមាធិសុ សង្ឃំ គប្បន្តិ។ សង្ឃកេនាកាវេ លោហិតុប្បាទោ,
តទកាវេ អវហន្តយាតោ, តទកាវេ សចេ បិតា សីលវា ហោតិ, មាតា ទុស្សីលា,
នោវា តថា សីលវតី, បិតុយាតោ បដិសន្ធិវសេនវិបច្ចតិ។ សចេ មាតា
សីលវតី, មាតុយាតោ។ ធ្វិសុបិ សីលេន វា ទុស្សីលេន វា សមាទេសុ
មាតុយាតោវ បដិសន្ធិវសេនវិបច្ចតិ។ មាតា ហិ ទុក្ករកាវិនី ពហូបកាវា ច
បុត្តានន្តិ។ ឯវមេត្ត ចាកតោបិ វិញ្ញាតញ្ចោវិនិច្ឆយោ។

សាធារណធិបិតិ បុរិមានិ ចត្តារិ សព្វេសម្បិ គហជ្ជបព្ពជិតានំ
សាធារណានិ។ សង្ឃកេនោ បន “ន ខោ, ឧចាលិ ភិក្ខុនី, សង្ឃំ ភិក្ខុតិ, ន
សិក្ខុមាណ, ន សាមណេរោ, ន សាមណេរី, ន ឧចាសកោ, ន ឧចាសិកា សង្ឃំ
ភិក្ខុតិ។ ភិក្ខុ ខោ, ឧចាលិ, បកតត្ថោ សមាទសំវាសកោ សមាទសីមាយំ បិតោ
សង្ឃំ ភិក្ខុតី”តិ (ប្បឡវ. ៣៥០) វចនតោ វុត្តប្បការស្ស ភិក្ខុនោវ ហោតិ, ន
អញ្ញស្ស, តស្មា អសាធារណោ។ អាធិសទ្ធផន សព្វេបេតេ ទុក្ខវេទនាយ
សហគតា ទោសមោហសម្បយុត្តា ចាតិ ឯវមេត្ត សាធារណធិបិ
វិញ្ញាតញ្ចោវិនិច្ឆយោ។

២៧៦. អញ្ញំ សត្តារន្តិ “អយំ មេ សត្តា សត្ត កិច្ចំ កាតុំ អសមត្តោ”តិ
ភវន្តរេបិ អញ្ញំ តិក្កករំ “អយំ មេ សត្តា”តិ ឯវំ គណ្ណោយ្យ, នេតំ ហំនំវិជ្ជតីតិ
អត្ថោ។

២៧៧. ឯកិស្ស លោកធាតុយាតិ ទសសហស្សិលោកធាតុយា។ តីណិ ហិ
ខេត្តានិ ជាតិខេត្តំ, អាណាខេត្តំ វិសយខេត្តន្តិ។ តត្ថ ជាតិខេត្តំ នាម
ទសសហស្សិលោកធាតុ។ សា ហិ តថាគតស្ស មាតុកុច្ឆិស្មី ឌីក្កមនកាលេ
និក្ខមនកាលេ សម្ពោធិកាលេ ធម្មចក្កប្បវត្តនេ អាយុសន្ធារវោស្សន្ធនេ
បរិនិព្វានេ ច កម្មតិ។ កោដិសតសហស្សចក្កវាឡំ បន អាណាខេត្តំ នាម។
អាជានាជិយបរិត្តមោរបរិត្តធរគ្គបរិត្តរតនបរិត្តាធិនញ្ញំ ឯត្ថ អាណា
បរិត្តតិ។ វិសយខេត្តស្ស បន បរិមាណំ នត្ថិ។ ពុទ្ធានញ្ញំ “យាវតកំ ព្រាណំ
តាវតកំ ព្រោយ្យំ, យាវតកំ ព្រោយ្យំ តាវតកំ ព្រាណំ, ព្រាណាបរិយន្តិកំ
ព្រោយ្យំ, ព្រោយ្យបរិយន្តិកំ ព្រាណា”ន្តិ (មហានិ. ៦៩; ចូឡនិ.
មោយរាជមាណាវបុត្តានិទ្ទេសោ ៨៥; បដិ. ម. ៣.៥) វចនតោ អវិសយោ នាម
នត្ថិ។

ឥមេសុ បន តីសុ ខេត្តេសុ វេបេត្វា ឥមំ ចក្កវាឡំ អញ្ញស្មី ចក្កវាឡេ ពុទ្ធា
ឧប្បជ្ឈន្តិទិ សុត្តំ នត្ថិ, ន ឧប្បជ្ឈន្តិទិ បន អត្ថិ។ តីណិ ហិ បិដកានិ - វិនយបិដកំ,
សុត្តន្តបិដកំ, អភិធម្មបិដកំ។ តិស្សោ សន្តិទិយោ - មហាកស្សបត្ថេរស្ស
សន្តិទិ, យសត្ថេរស្ស សន្តិទិ, មោគ្គលិបុត្តត្ថេរស្ស សន្តិទិ។ ឥមា តិស្សោ
សន្តិទិយោ អារុឡេ តេបិដកេ ពុទ្ធវចនេ ឥមំ ចក្កវាឡំ មុញ្ញេត្វា អញ្ញត្ថ ពុទ្ធា
ឧប្បជ្ឈន្តិទិ សុត្តំ នត្ថិ, ន ឧប្បជ្ឈន្តិទិ បន អត្ថិ។

អបុព្វំ អចរិមន្តិ អបុរេ អបច្ឆា, ឯកតោ ន ឧប្បជ្ឈន្តិ។ បុរេ វា បច្ឆា វា
ឧប្បជ្ឈន្តិទិ វុត្តំ ហោតិ។ តត្ថ ពោធិបល្លង្កេ “ពោធិ អប្បត្វា ន ឧដ្ឋហិស្សមី” តិ
និសិន្នកាលតោ បដ្ឋាយ យាវ មាតុកុច្ឆិស្មី បដិសន្ធិគ្គហណំ, តាវ បុព្វេតិ ន
វេទិតញ្ញំ។ ពោធិសត្តស្ស ហិ បដិសន្ធិកូលោ ទសសហស្សចក្កវាឡំ កម្មនេនេវ
ខេត្តបរិត្តហោ កតោ, ឯត្ថន្តរេ អញ្ញស្ស ពុទ្ធស្ស ឧប្បត្តិ និវាវិតាវ ហោតិ។

បរិនិព្វានតោ បដ្ឋាយ យាវ សាសបមត្តាបិ ធាតុ តិដ្ឋតិ, តាវ បច្ឆាតិ ន
វេទិតតំ។ ធាតុសុ ហិ បិតាសុ ពុទ្ធា បិតាវ ហោតិ។ តស្មា ឯតុន្តរេ អញ្ញាស្ស
ពុទ្ធស្ស ឧប្បត្តិ និវាវិតាវ ហោតិ។ ធាតុបរិនិព្វានេ បន ជាតេ អញ្ញាស្ស ពុទ្ធស្ស
ឧប្បត្តិ ន និវាវិតា។

កស្មា បន អបុត្តំ អចរិមំ ន ឧប្បជ្ឈន្តិ? អនច្ឆរិយត្តា។ ពុទ្ធា ហិ
អច្ឆរិយមនុស្សា។ យថាហ - “ឯកបុគ្គលោ, ភិក្ខុវេ, លោកេ ឧប្បជ្ឈមាណោ
ឧប្បជ្ឈតិ អច្ឆរិយមនុស្សោ។ កតមោ ឯកបុគ្គលោ? តថាគតោ អរហំ
សម្មាសម្ពុទ្ធោ” តិ (អ. និ. ១.១៧២)។ យទិ ច ទ្វេ វា ចត្តារោ វា អដ្ឋ វា សោឡស វា
ឯកតោ ឧប្បជ្ឈេយ្យំ, អនច្ឆរិយា ភវេយ្យំ។ ឯកស្មីញ្ញិ វិហារេ ទិដ្ឋំ ចេតិយានម្បិ
លាភសក្ការោ ឧទ្យាវា ន ហោតិ, ភិក្ខុបិ ពហុតាយ អនច្ឆរិយា ជាតា, ឯវំ ពុទ្ធាបិ
ភវេយ្យំ។ តស្មា ន ឧប្បជ្ឈន្តិ។

នេសនាយ ច វិសេសាការតោ។ យញ្ញិ សតិបដ្ឋានាទិកំ ធម្មំ ឯកោ
នេសេតិ, អញ្ញេន ឧប្បជ្ឈិតាបិ សោវ ធម្មោ នេសេតញ្ញោ សិយា។ តតោ
អនច្ឆរិយោ សិយា។ ឯកស្មី បន ធម្មំ នេសេន្តេ នេសនាបិ អច្ឆរិយាវ ហោតិ។

វិវាទការតោ ច។ ពហុសុ ច ពុទ្ធសុ ឧប្បន្នេសុ ពហុនំ អាចរិយានំ
អន្តោវាសិការិយ “អម្ពាភំ ពុទ្ធា ចាសាទិកោ, អម្ពាភំ ពុទ្ធា មធុរស្សរោ លាភិ
បុញ្ញាវ” តិ វិវេទេយ្យំ, តស្មាបិ ឯវំ ន ឧប្បជ្ឈន្តិ។

អបិចេតំ ការណំ មិលិន្ទរញ្ញា បុដ្ឋេន នាគសេនត្ថេវេន វិត្តាវិតមេវ។ វុត្តញ្ញិ
តត្ថ (មិ. ប. ៥.១.១) -

“ភន្តេ, នាគសេន, ភាសិតម្បិ ហេតុ ភគវតា - ‘អដ្ឋានមេតំ, ភិក្ខុវេ,
អនវកាសោ, យំ ឯកិស្សា លោកធាតុយា ទ្វេ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធោ

អប្បព្វំ អចរិមំ ឧប្បជ្ឈេយ្យំ, នេតំ ហំនំ វិជ្ជតី'តិ។ ទេសេន្តា ច, ភន្តេ
នាគសេន, សព្វេបិ តថាគតា សត្តតីស ពោធិបក្ខិយធម្មេ ទេសេន្តិ,
កថយមាណា ច ចត្តារិ អរិយសច្ចានិ កថេន្តិ, សិក្ខាបេន្តា ច តីសុ
សិក្ខាសុ សិក្ខាបេន្តិ, អនុសាសមាណា ច អប្បមាទបដិបត្តិយំ
អនុសាសន្តិ។ យទិ, ភន្តេ នាគសេន, សព្វេសម្មិ តថាគតានំ ឯកោ
ឧទ្ទេសោ ឯកា កថា ឯកា សិក្ខា ឯកា អនុសិដ្ឋិ, កេន ការណោន ទ្វេ
តថាគតា ឯកក្ខណោ ន ឧប្បជ្ឈន្តិ។ ឯកេនបិ តាវ ពុទ្ធប្បាទេន អយំ
លោកោ ឱភាសជាតោ, យទិ ទុតិយោបិ ពុទ្ធា ភវេយ្យ, ទិដ្ឋំ បកាយ អយំ
លោកោ ភិយ្យេសោមត្តាយ ឱភាសជាតោ ភវេយ្យ។ ឱវទមាណា ច ទ្វេ
តថាគតា សុខំ ឱវទេយ្យំ, អនុសាសមាណា ច សុខំ អនុសាសេយ្យំ។ តត្ថ
មេ ការណំ ទេសេហិ, យថាហំ និស្សំសយោ ភវេយ្យន្តិ”។

“អយំ, មហាវរាជ, ទសសហស្សី លោកធាតុ ឯកពុទ្ធជារណី, ឯកស្មេវ
តថាគតស្ស គុណំ ជារេតិ។ យទិ ទុតិយោ ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈេយ្យ, នាយំ
ទសសហស្សី លោកធាតុ ជារេយ្យ, ចលេយ្យ កម្មេយ្យ នមេយ្យ ឱនមេយ្យ
វិនមេយ្យ វិកិរេយ្យ វិធមេយ្យ វិទ្ធីសេយ្យ, ន ហំនមុបកច្ឆេយ្យ។

“យថា, មហាវរាជ, នាវា ឯកបុរិសសន្ធារណី ភវេយ្យ។ ឯកស្មី បុរិសេ
អភិរុទ្ធ្យ សា នាវា សមុបាទិកា ភវេយ្យ។ អថ ទុតិយោ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ
តាទិសោ អាយុនា វណ្ណាន វយេន បមាណោន កិសច្ចលេន សព្វផ្កបច្ឆផ្កេន, សោ
តំ នាវំ អភិរុហេយ្យ។ អបិ នុ សា, មហាវរាជ, នាវា ទិដ្ឋម្មិ ជារេយ្យតិ? ន ហិ,
ភន្តេ, ចលេយ្យ កម្មេយ្យ នមេយ្យ ឱនមេយ្យ វិនមេយ្យ វិកិរេយ្យ វិធមេយ្យ
វិទ្ធីសេយ្យ, ន ហំនមុបកច្ឆេយ្យ, ឱសីទេយ្យ ឧទកេតិ។ ឯវមេវ ខោ, មហាវរាជ,
អយំ ទសសហស្សី លោកធាតុ ឯកពុទ្ធជារណី, ឯកស្មេវ តថាគតស្ស គុណំ

ឆារេតិ, យទិ ធុតិយោ ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈេយ្យ, នាយំ ទសសហស្សី លោកធាតុ
ឆារេយ្យ, ចលេយ្យ...បេ.... ន ឋានមុបកឆេយ្យ។

“យថា វា បន, មហារាជ, បុរិសោ យាវទត្ថំ ភោជនំ ភុញ្ញេយ្យ ឆារេន្តំ យាវ
កណ្ណមភិប្បយិក្ខា។ សោ ឆារោ បីណិកោ បរិបុណ្ណោ និរន្តរោ តន្តិកតោ
អនោនមិត្តន្តោជាតោ បុននេវ តត្ថកំ ភោជនំ ភុញ្ញេយ្យ។ អបិ នុ ខោ សោ,
មហារាជ, បុរិសោ សុខិតោ ភវេយ្យាតិ? ន ហិ, ភន្តេ, សកីភុត្តោវ មវេយ្យាតិ។
ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, អយំ ទសសហស្សី លោកធាតុ ឯកពុទ្ធជារណី...បេ....
ន ឋានមុបកឆេយ្យាតិ។

“កី នុ ខោ, ភន្តេ នាគសេន, អតិធម្មការេន បថី ចលតីតិ? ឥធ, មហារាជ,
ទ្វេសកជា រតនបរិប្បតា ភវេយ្យំ យាវ មុខសមា។ ឯកស្មា សកជតោ រតនំ
គហេត្វា ឯកស្មី សកជេ អាភិវេយ្យំ, អបិ នុ តំ, មហារាជ, សកជំ ទិដ្ឋម្បិ
សកជានំ រតនំ ឆារេយ្យាតិ? ន ហិ, ភន្តេ, នាភិបិ តស្ស ជលេយ្យ, អរាបិ តស្ស
ភិដ្ឋេយ្យំ, នេមិបិ តស្ស ឱបតេយ្យំ, អក្ខោបិ តស្ស ភិដ្ឋេយ្យាតិ។ កី នុ ខោ,
មហារាជ, អតិរតនការេន សកជំ ភិដ្ឋតីតិ? អាម, ភន្តេតិ។ ឯវមេវ ខោ,
មហារាជ, អតិធម្មការេន បថី ចលតីតិ។

“អបិ ច, មហារាជ, ឥមំ ការណំ ពុទ្ធពលបរិធិបនាយ ឱសារីតំ។ អញ្ញម្បិ
តត្ថ អភិរូបំ ការណំ សុណោហិ, យេន ការណេន ទ្វេសម្មាសម្ពុទ្ធា
ឯកក្ខណេន ឧប្បជ្ឈន្តិ។ យទិ, មហារាជ, ទ្វេសម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកក្ខណេន
ឧប្បជ្ឈេយ្យំ, បរិសាយ វិវាទោ ឧប្បជ្ឈេយ្យ, ‘តុម្ពាភំ ពុទ្ធា, អម្ពាភំ ពុទ្ធា’ តិ
ឧភតោបក្ខជាតា ភវេយ្យំ។ យថា, មហារាជ, ទិដ្ឋំ ពលវាមច្ឆានំ បរិសាយ
វិវាទោ ឧប្បជ្ឈតិ, ‘តុម្ពាភំ អមច្ឆោ អម្ពាភំ អមច្ឆោ’ តិ ឧភតោបក្ខជាតា ហោន្តិ។
ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, យទិ ទ្វេសម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកក្ខណេន ឧប្បជ្ឈេយ្យំ, បរិសាយ

វិវាទោ ឧប្បជ្ឈយ្យ, ‘តុម្កាកំ ពុទ្ធា, អម្កាកំ ពុទ្ធា’តិ ឧកតោបក្ខជាតា ភវេយ្យំ។
ឥទំ បឋមំ ការណំ សុណោហិ, យេន ការណេន ទ្វេ សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកក្ខណោ
ន ឧប្បជ្ឈន្តិ។

“អបរម្មិ, មហាវរាជ, ឧត្តរី ការណំ សុណោហិ, យេន ការណេន ទ្វេ
សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកក្ខណោ ន ឧប្បជ្ឈន្តិ។ យទិ, មហាវរាជ, ទ្វេ សម្មាសម្ពុទ្ធា
ឯកក្ខណោ ឧប្បជ្ឈយ្យ, អគ្គោ ពុទ្ធាតិ យំ វចនំ, តំ មិច្ឆា ភវេយ្យ។ ជេដ្ឋោ
ពុទ្ធាតិ... បេ... សេដ្ឋោ ពុទ្ធាតិ។ វិសិដ្ឋោ ពុទ្ធាតិ, ឧត្តមោ ពុទ្ធាតិ, បរមោ
ពុទ្ធាតិ, អសមោ ពុទ្ធាតិ, អសមសមោ ពុទ្ធាតិ, អប្បដិសមោ ពុទ្ធាតិ,
អប្បដិភាគោ ពុទ្ធាតិ, អប្បដិបុគ្គលោ ពុទ្ធាតិ យំ វចនំ, តំ មិច្ឆា ភវេយ្យ។
ឥមម្មិ ខោ ត្វំ, មហាវរាជ, ការណំ អត្ថតោ សម្មជិដ្ឋ, យេន ការណេន ទ្វេ
សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកក្ខណោ ន ឧប្បជ្ឈន្តិ។

“អបិច, មហាវរាជ, ពុទ្ធានំ ភគវន្តានំ សភាវបកតិកា ឯសា, យំ ឯកោយេវ
ពុទ្ធា លោកេ ឧប្បជ្ឈន្តិ។ កស្មា? ការណាមហានុត្តា សព្វញ្ញពុទ្ធតុណានំ។
អញ្ញម្មិ, មហាវរាជ, យំ មហន្តំ ហោតិ, តំ ឯកោយេវ ហោតិ។ បទី, មហាវរាជ,
មហន្តិ, សា ឯកោយេវ។ សាគរោ មហន្តោ, សោ ឯកោយេវ។ សិនេរុ គិរិវរាជ
មហន្តោ, សោ ឯកោយេវ។ អាគាសោ មហន្តោ, សោ ឯកោយេវ។ សក្កោ
មហន្តោ, សោ ឯកោយេវ។ ព្រហ្មា មហន្តោ, សោ ឯកោយេវ។ តថាគតោ
អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធា មហន្តោ, សោ ឯកោយេវ។ យត្ថ តេ ឧប្បជ្ឈន្តិ, តត្ថ
អញ្ញេសំ ឱកាសោ ន ហោតិ។ តស្មា តថាគតោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធា
ឯកោយេវ លោកេ ឧប្បជ្ឈន្តិ។ សុកចិតោ, ភន្តេ ឆាគសេន, បញ្ញោ ឱបម្មេហិ
ការណោហិ”តិ។

ឯកស៊ីស្សា លោកធាតុយាតិ ឯកស៊ី ចក្កវាឡេ។ ហេដ្ឋា ឥមិនាវ បទេន ធន
ចក្កវាឡេសហស្សនិ គហិតានិ, តានិបិ ឯកចក្កវាឡេនេវ បរិច្ឆិន្ទិតុំ វដ្តន្តិ។ ពុទ្ធា
ហិ ឧប្បជ្ឈមាណ ឥមស្មីយេវ ចក្កវាឡេ ឧប្បជ្ឈន្តិ, ឧប្បជ្ឈនដ្ឋានេ បន វារិតេ ឥតោ
អញ្ញេសុ ចក្កវាឡេសុ ន ឧប្បជ្ឈន្តិតិ វារិតមេវ ហោតិ។

បឋមវគ្គវណ្ណាន។

១៥. អដ្ឋានចាឡិ

(១៥) ២. អដ្ឋានចាឡិ-ទុតិយវគ្គវណ្ណាន

២៧៨. អបុព្វំ អចរិមន្តិ ឯត្ថ ចក្កវតនចាតុភាវតោ បុព្វេ បុព្វំ, តស្សេវ
អន្តរធានតោ បច្ឆា ចរិមំ។ តត្ថ ទ្វិដា ចក្កវតនស្ស អន្តរធានំ ហោតិ
ចក្កវត្តិនោ កាល កិរិយាយ វា បព្វជ្ឈាយ វា។ អន្តរធាយមានញា បន តំ
កាល កិរិយតោ វា បព្វជ្ឈតោ វា សត្តមេ ធិវសេ អន្តរធាយតិ, តតោ បរំ
ចក្កវត្តិនោ ចាតុភាវោ អវារិតោ។

កស្មា បន ឯកចក្កវាឡេ ទ្វេ ចក្កវត្តិនោ ន ឧប្បជ្ឈន្តិតិ? វិវាទុបច្ឆេទតោ,
អច្ឆរិយភាវតោ, ចក្កវតនស្ស មហានុភាវតោ ច។ ទ្វីសុ ហិ ឧប្បជ្ឈន្តេសុ
“អម្ពាភំ រាជា មហាឆោ, អម្ពាភំ រាជា មហាឆោ”តិ វិវាទោ ឧប្បជ្ឈេយ្យ, “ឯកស៊ី
ធិបេ ចក្កវត្តិ, ឯកស៊ី ធិបេ ចក្កវត្តិ”តិ ច អនច្ឆរិយោ ភវេយ្យ។ យោ ចាយំ
ចក្កវតនស្ស ទ្វិសហស្សធិបបរិវារេសុ ចតុសុ មហាធិបេសុ
ឥស្សរិយានុប្បធានសមត្តោ មហានុភាវោ, សោបិ បរិហាយេថ។ ឥតិ
វិវាទុបច្ឆេទតោ អច្ឆរិយភាវតោ ចក្កវតនស្ស មហានុភាវតោ ច ន
ឯកចក្កវាឡេ ទ្វេ ឧប្បជ្ឈន្តិ។

២៧៩. យំ ឥត្តិ អរហំ អស្ស សម្មាសម្ពុទ្ធាតិ ឯត្ថ តិដ្ឋតុ តាវ សព្វញ្ញុគុណោ
និព្វត្តត្វា លោកនិគ្ខរណាសមត្តោ ពុទ្ធភារោ, បណ្ឌិតានមត្តម្មិ ឥត្តិយា ន
សម្មជ្ជតិ។

“មនុស្សតំ លិង្គសម្មត្តិ, ហេតុ សត្តារទស្សនំ;
បព្ពដ្ឋា គុណាសម្មត្តិ, អធិកាវោ ច ធនុតា;
អដ្ឋ ធម្មសមោធានា, អភិនិហារោ សមិជ្ឈតិ” តិ។ (ពុ. វិ. ២.៥៩) -

ឥមានិ ហិ បណ្ឌិតានសម្មត្តិការណានិ។ ឥតិ បណ្ឌិតានម្មិ សម្មាទេតំ
អសមត្ថាយ ឥត្តិយា កុតោ ពុទ្ធភារោតិ។ “អដ្ឋានមេតំ, ភិក្ខុវេ, អនវកាសោ,
យំ ឥត្តិ អរហំ អស្ស សម្មាសម្ពុទ្ធា” តិ វុត្តំ។ សព្វាការបរិបូរោវ បុញ្ញស្សយោ
សព្វាការបរិបូរមេវ អត្តការំ និព្វត្តតិ តិ បុរិសោវ អរហំ ហោតិ
សម្មាសម្ពុទ្ធា, ន ឥត្តិ។

២៨០. រាជា អស្ស ចក្កវត្តិ តិអាទិសុបិ យស្មា ឥត្តិយា
កោសោហិតវត្តគុយ្យតាធិនំ អភារេន លក្ខណានិ ន បរិបូរន្តិ,
ឥត្តិវតនាភារេន សត្តវតនសមដ្ឋិតា ន សម្មជ្ជតិ, សព្វមនុស្សេហិ ច អធិកោ
អត្តភារោ ន ហោតិ។ តស្មា “អដ្ឋានមេតំ, ភិក្ខុវេ, អនវកាសោ យំ ឥត្តិ រាជា
អស្ស ចក្កវត្តិ” តិ វុត្តំ។

២៨១. យស្មា ច សក្កត្តាធិនិ តិណិ ហានានិ ឧត្តមានិ, ឥត្តិលិង្គញ្ចា ហីនំ, តស្មា
ចស្សា សក្កត្តាធិនិបិ បដិសិទ្ធានិ។

ននុ ច យថា ឥត្តិលិង្គំ, ឯវំ បុរិសលិង្គម្មិ ព្រហ្មលោកេ នត្តិ។ តស្មា “យំ
បុរិសោ ព្រហ្មត្ថំ ការេយ្យ, ហានមេតំ វិជ្ជតិ” តិបិ ន វត្តព្ពំ សិយាតិ។ នោ ន វត្តព្ពំ។
កស្មា? ឥធម បុរិសស្ស តត្ថ និព្វត្តនតោ។ ព្រហ្មត្ថន្តិ ហិ មហាព្រហ្មត្ថំ អធិប្បតំ។

ឥត្តិ ច ឥធន ឈានំ ភាវេ ត្វា កាលំ កត្វា ព្រហ្មចារិសង្ខារំ សហព្យតំ ឧបបន្នតិ,
ន មហាព្រហ្មានំ។ បុរិសោ បន តត្ថ នុប្បន្នតិ តិ ន វត្តព្ពោ។ សមាធនេ បិ ចេត្ត
ឧភយលីដ្ឋាភាវេ បុរិសសណ្ឋានាវ ព្រហ្មានោ, ន ឥត្តិសណ្ឋានា។ តស្មា
សុវុត្តមេវេតំ។

២៨៤. កាយទុច្ចរិតស្សាតិអាទិសុ យថា និម្មត្តិពិជកោសាតកិពិជានិម មធុរំ
ជលំ ន និព្ពត្តន្តិ, អសាតំ អមធុរមេវ និព្ពត្តន្តិ, ឯវំ កាយទុច្ចរិតានិម មធុរំ
វិចាកំ ន និព្ពត្តន្តិ, អមធុរមេវ និព្ពត្តន្តិ។ យថា ច ឧប្បតិជសាលីពិជានិម មធុរំ
សាទុរសមេវ ជលំ និព្ពត្តន្តិ, ន អសាតំ កដុកំ។ ឯវំ កាយសុចរិតានិម មធុរមេវ
វិចាកំ និព្ពត្តន្តិ, ន អមធុរំ។ វុត្តម្យិ ចេតំ -

“យាទិសំ វេបតេ ពិជំ, តាទិសំ ហរតេ ជលំ;
កល្យាណការី កល្យាណំ, ចាបការី ច ចាបក”ន្តិ។ (សំ. និ. ១.២៥៦);

តស្មា “អជ្ឈានមេតំ, ភិក្ខុវេ, អនវកាសោ, យំ កាយទុច្ចរិតស្សា”តិអាទិ
វុត្តំ។

២៨៥-២៨៥. កាយទុច្ចរិតសមន្តិកាអាទិសុ សមន្តិកា បញ្ចវិទា សមន្តិកា -
អាប្បហនសមន្តិកា, ចេតនាសមន្តិកា, កម្មសមន្តិកា, វិចាកសមន្តិកា,
ឧបជ្ឈានសមន្តិកាតិ។ តត្ថ កុសលាកុសលកម្មាប្បហនក្ខណោ
អាប្បហនសមន្តិកាតិ វុច្ចតិ។ តថា ចេតនាសមន្តិកា។ យាវ បន សត្តា អរហត្តំ
ន ចាបុណ្ណិ, តាវ សព្វេបិ សត្តា បុព្វេ ឧបចិតចេតនាយ សមន្តិកាយ
ចេតនាសមន្តិកោតិ វុច្ចតិ។ ឯសា ចេតនាសមន្តិកា។ យាវ អរហត្តំ ន
ចាបុណ្ណិ, តាវ សព្វេបិ សត្តា បុព្វេ ឧបចិតំ វិចាការហំ កម្មំ សន្ធាយ
“កម្មសមន្តិកោ”តិ វុច្ចតិ។ ឯសា កម្មសមន្តិកា។ វិចាកសមន្តិកា

វិចារកក្ខណៈយេវ វេទិតព្វា។ យាវ បន សត្តា អរហត្ថំ ន ចាបុណ្ណិ, តាវ តេសំ
តតោ តតោ ចរិត្វា និរយេ ឧប្បជ្ជមាណំ អគ្គិជាលាលោហកុម្មិអាធិហិ
ឧបជ្ជាណាការេហិ និរយោ, កត្តសេយ្យកត្តំ អាបជ្ជមាណំ មាតុកុច្ឆិ, ទេវេសុ
ឧប្បជ្ជមាណំ កប្បរុក្ខវិមាណធិហិ ឧបជ្ជាណាការេហិ ទេវលោកោតិ វរំ
ឧបបត្តិនិមិត្តំ ឧបជ្ជាតិ។ ឥតិ នេសំ ឥមិនា ឧបបត្តិនិមិត្តឧបជ្ជានេន
អបរិមុត្តតា ឧបជ្ជានសមដ្ឋិតា នាម។ សា ចលតិ, សេសា និច្ចលា។ និរយេ ហិ
ឧបជ្ជិតេហិ ទេវលោកោ ឧបជ្ជាតិ, ទេវលោកេ ឧបជ្ជិតេហិ និរយោ ឧបជ្ជាតិ,
មនុស្សលោកេ ឧបជ្ជិតេហិ តិរច្ឆានយោនិ ឧបជ្ជាតិ, តិរច្ឆានយោនិយា ច
ឧបជ្ជិតាយហិ មនុស្សលោកោ ឧបជ្ជាតិយេវ។

តត្រិទំ វត្ថុ - សោណាគិរិចារទេ កិវ អចេលវិហារេ សោណាត្ថេរោ នាម
ឯកោ ធម្មកថិកោ។ តស្ស បិតា សុនខវាជិកោ នាម អហោសិ, ថេរោ តំ
បជិតាហន្តោបិ សំវេ វេ បេតុំ អសក្កោន្តោ “មា នស្សិ វរោកោ” តិ
មហាល្លកកាលេ អកាមកំ នំ បញ្ចាជេសិ។ តស្ស គិលានសេយ្យាយ និបន្នស្ស
និរយោ ឧបជ្ជាសិ។ សោណាគិរិចារទតោ មហន្តា សុនខា អាគន្ធា ខាធិតុកាមា
វិយ សម្បវិវាវេសុំ។ សោ មហាកយភីតោ “វារេហិ, តាត សោណា, វារេហិ, តាត
សោណា” តិ អាហា។ កី មហាថេរាតិ? ន បស្សសិ, តាតាតិ តំ បវត្ថី អាធិក្ខិ។
សោណាត្ថេរោ “កថញ្ញំ នាម មាធិសស្ស បិតា និរយេ និព្ពត្តិស្សតិ, បតិជ្ជាស្ស
ភវិស្សមី” តិ សាមណោរេហិ នាធាបុច្ឆានិ អាហារាបេត្វា
ចេតិយផ្កណាពោធិយផ្កណេសុ តលសន្តរណាបូជំ អាសនបូជញ្ច កាវេត្វា បិតរំ
មញ្ចកេន ចេតិយផ្កណំ ហរិត្វា មញ្ចេ និសីទាបេត្វា “អយំ, មហាថេរ, បូជា
តុម្ហាកំ អត្ថាយ កតា, ‘អយំ មេ ភគវា ធុគ្គតបណ្ណាការោ’ តិ វត្វា ភគវន្តំ
វន្តិត្វា ចិត្តំ បសាទេហី” តិ អាហា។ សា មហាថេរោ បូជំ ធិស្វា តថា ករោន្តោ ចិត្តំ
បសាទេសិ។ តាវទេវេស្ស ទេវលោកោ ឧបជ្ជាសិ។ នន្ទនវន-ចិត្តលតាវន-

មិស្សកវន-ជារុសកវន-វិមាធានិ ចេវ ទេវនាជកានិ ច បរិវារេត្វា បីតានិវិយ
អហោសុំ។ សោ “អបេថ, សោណា, អបេថ, សោណា” តិ ថេរំ អាហា។ កិមិធំ,
មហាថេរាតិ? ឯតា តេ មាតរោ អាគច្ឆន្តីតិ។ ថេរោ “សគ្គោ ឧបជ្ឈិតោ
មហាថេរស្ស” តិ ចិន្តេសិ។ ឯវំ ឧបជ្ឈានសមជ្ឈិតោ ចលតីតិ វេទិតញ្ញា។ ឯតាសុ
សមជ្ឈិតាសុ ឥធ អាយុហានចេតនាកម្ម-សមជ្ឈិតាវសេន
“កាយទុច្ចរិតសមជ្ឈី” តិ អាទិ វុត្ថំ។

តត្ថ ឯកេ អាចរិយា “យស្មី ខណោ កម្មំ អាយុហាតិ, តស្មីយេវ ខណោ តស្ស
សគ្គោ វារិតោ” តិ វទន្តិ។ អបរេ បន “អាយុហិតកម្មំ នាម វិចាការំ លភន្តម្បិ
អត្ថិ អលភន្តម្បិ។ តត្ថ យទា កម្មំ វិចាការំ លភតិ, តស្មីយេវ កាលេ តស្ស
សគ្គោ វារិតោ” តិ វទន្តិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

អជ្ឈានចាឡិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៦. ឯកធម្មចាឡិ

(១៦) ១. ឯកធម្មចាឡិ-បឋមវគ្គវណ្ណានា

២៩៦. ឯកធម្មចាឡិយំ ឯកធម្មោតិ ឯកសភារោ។ ឯកន្តិនិព្វិទាយាតិ
ឯកន្តេន វដ្តេ និព្វិន្ទនត្ថាយ ឧក្កល្ឋានត្ថាយ។ វិរាគាយាតិ វដ្តេ វិវដ្តនត្ថាយ,
រាគាធិនំ វា កិលេសានំ វិវដ្តនាយ វិគមាយ។ និរោធាយាតិ រាគាធិនំ និរោធាយ
អប្បវត្តិករណត្ថាយ, វដ្តស្សេវ វា និវុដ្ឋនត្ថាយ។ ឧបសមាយាតិ
កិលេសវ្យាបសមនត្ថាយ, អភិញ្ញាយាតិ អនិច្ចាធិវសេនលក្ខណត្ថយំ
អាហេថេត្វា អភិជាននត្ថាយ។ សម្ពោធាយាតិ ចតុន្នំ សច្ចានំ ពុដ្ឋនត្ថាយ,
“ពោធិ វុច្ឆតិ ចតុសុ មគ្គេសុ ញ្ញាណា” ត្ថិ (មហានិ. ១៩១; ចូឡិនិ.

ខត្តវិសាលាសុត្តន្តិទ្កេសោ ១២១) ឯវំ វុត្តស្ស វា ចតុមគ្គញ្ញាណស្ស
បដិវិជ្ឈនត្ថាយ។ និព្វានាយាតិ អប្បច្ចយនិព្វានស្ស សង្ខារណាត្ថាយ។

ឥតិ ភគវា ឥមេហិ សត្តហិ បទេហិ ពុទ្ធានុស្សតិកម្មជ្ជានស្ស វណ្ណំ
កថេសិ។ កស្មា? មហាជនស្ស ឧស្សហាជននត្ថំ វិសកណ្ណាកវាណិដោវិយ
អត្តនោ បណិយស្ស។ វិសកណ្ណាកវាណិដោ នាម គុឡ្យវាណិដោ វុច្ចតិ។ សោ
កិវ គុឡ្យដាលីតខណ្ឌាសក្ករាធិនិ សកដេនាទាយ បច្ចន្តកាមំ គន្ធា
“វិសកណ្ណាកំ គណ្ហាថ, វិសកណ្ណាកំ គណ្ហាថា”តិ ឧក្សេសេសិ។ តំ សុត្វា
តាមិកា “វិសំ នាម កក្ខត្តំ ឃេវំ។ ឃេវំ ខាទតិ, សោ មរតិ។ កណ្ហាកម្មិ
វិជ្ជិត្វា មារេតិ, ឧកោបេតេ កក្ខត្តិ។ កោ ឯត្ថ អានិសំសោ”តិ គេហាទ្វារានិ
ថកេសុំ, ទារកេ ថ បលាបេសុំ។ តំ ទិស្វា វាណិដោ ‘អវោហារកុសលា ឥមេ
តាមិកា, ហន្ត នេ ឧចាយេន តាហាបេមី”តិ “អតិមធុរំ គណ្ហាថ, អតិសាទុំ
គណ្ហាថ, គុឡ្យំ ដាលីតំ សក្ករំ សមគ្សំ លព្ពតិ,
ក្ខេមាសកក្ខេមកហាបណាធិហិ វាបិ លព្ពតិ”តិ ឧក្សេសេសិ។ តំ សុត្វា
តាមិកា តុជ្ជបហជ្ជា វគ្គវគ្គា គន្ធា ពហុម្បិ មូលំ ទត្វា អគ្គហេសុំ។

តត្ថ វិសកណ្ណាកវាណិជស្ស “វិសកណ្ណាកំ គណ្ហាថា”តិ ឧក្សេសេសំវិយ
ភគវតោ ពុទ្ធានុស្សតិកម្មជ្ជានកថនំ, វិសកណ្ណាកេ វណ្ណំ កថេត្វា តស្ស
គហាណាត្ថាយ មហាជនស្ស ឧស្សហាករណំវិយ ឥមេហិ សត្តហិ បទេហិ
ពុទ្ធានុស្សតិកម្មជ្ជានស្ស វណ្ណាភណានេន តស្ស មហាជនស្ស ឧស្សហាករណំ។

កតមោ ឯកធម្មោតិ កថេតុកម្មតាបុច្ឆា។ ពុទ្ធានុស្សតិកំ ពុទ្ធិ អារព្ព
ឧប្បន្នា អនុស្សតិ, ពុទ្ធកុណារម្មណាយ សតិយា ឯតំ អធិវចនំ។ តំ បនេតំ
ពុទ្ធានុស្សតិកម្មជ្ជានំ ទុវិធំ ហោតិ ចិត្តសម្បហំសនត្តញ្ចេវ វិបស្សនត្តញ្ច។
កថំ? យទា ហិ អសុភារម្មណេសុ អញ្ញាតំ ភាវេន្តស្ស ភិក្ខុនោ ចិត្តប្បាទោ

ឧបហញ្ញាតិ ឧក្កល្លាតិ និងស្សនោ ហោតិ, វីដី នប្បជិបដ្ឋតិ, កូដតោណោវិយ
តតោ ចិតោ ចវិជារតិ។ តស្មី ខណោ ឯស មូលកម្មដ្ឋានំ បហាយ “ឥតិបិ សោ
ភគវា”តិអាទិនា នយេន តថាភតស្ស លោកិយលោកុត្តរគុណោ អនុស្សវតិ។
តស្សេវំ ពុទ្ធុំ អនុស្សវន្តស្ស ចិត្តប្បាទោ បសីទតិ, វីជីវណោ ហោតិ។ សោ តំ
ចិត្តំ ឯវំ ធមេត្វា បុន មូលកម្មដ្ឋានំយេវ មនសិ ករោតិ។ កេវំ? យថា នាម
ពលវា បុរិសោ កូដាគារកណ្តិកត្ថាយ មហារុក្ខំ ជិន្នន្តោ
សាខាបលាសច្នេននមត្តេនេវ ជេសុធារាយ វិបន្នាយ មហារុក្ខំ ជិន្និតុំ
អសក្កោន្តោបិ ធុរនិក្ខេបំ អកត្វាវ កម្មារសាលំ គន្ធា តិខិណំ ជេសុំ
កាវាបេត្វា បុន តំ ជិន្នេយ្យ។ ឯវំសម្មទមិទំ ទដ្ឋព្ភំ។ សោ ឯវំ ពុទ្ធានុស្សតិវសេន
ចិត្តំ បរិធមេត្វា បុន មូលកម្មដ្ឋានំ មនសិករោន្តោ អសុភារម្មណំ បឋមជ្ឈានំ
និព្ពេត្តត្វា ឈានន្តានិ សម្មសិត្វា អរិយភូមិ ឌីក្កមតិ។ ឯវំ តាវ
ចិត្តសម្មហំសនត្ថំ ហោតិ។

យថា បនេស ពុទ្ធានុស្សតិ អនុស្សវិត្វា “កោ អយំ ឥតិបិ សោ
ភគវាតិអាទិនា នយេន អនុស្សវិ, ឥតិ នុ ខោ បុរិសោ នុ ខោ
នេវអនុស្សមារព្រហ្មានំ អញ្ញាតោ នុ ខោ”តិ បរិគ្គណ្ណោ “ន អញ្ញោ កោចិ,
សតិសម្មយុត្តំ បន ចិត្តមេវ អនុស្សវិ”តិ ទិស្វា “តំ ខោ បនេតំ ចិត្តំ ខន្ធតោ
វិញ្ញាណក្ខន្ធវោ ហោតិ, តេន សម្មយុត្តា វេទនា វេទនាក្ខន្ធវោ, តេន សម្មយុត្តា
សញ្ញា សញ្ញាក្ខន្ធវោ, សហជាតា ជស្សនយោ សម្ព័រក្ខន្ធវោតិ ឥមេ ចត្តារោ
អរូបក្ខន្ធវោ ហោន្តិ”តិ អរូបញ្ច វវត្ថុបេត្វា តស្ស និស្សយំ បរិយេសន្តោ
ហនយេវត្ថំ ទិស្វា តស្ស និស្សយានិ ចត្តារិ មហាភូតានិ, តានិ ឧបាទាយ
បវត្តានិ សេសឧបាទារូទានិ ច បរិគ្គហេត្វា “សព្ពម្មេតំ រូបំ រូបក្ខន្ធវោ”តិ
វវត្ថុបេត្វា “ឥន្ទញ្ច រូបំ បុរិមញ្ច អរូប”ន្តិ សង្ខេបតោ រូបារូបំ, បកេនតោ
បញ្ចក្ខន្ធវោ បុន “សង្ខេបតោ បញ្ចបេតេ ខន្ធវា ទុក្ខសច្ច”ន្តិ ទុក្ខសច្ចំ វវត្ថុបេត្វា

“តស្ស បកាវិកា តណ្ហា សមុទយសច្ចំ, តស្ស និរោជានិរោធសច្ចំ,
និរោធបជាននា បដិបទា មគ្គសច្ច”ន្តិ វេ បុព្វភាគេ ចត្តារិ ច សទ្ធានិ វេត្ថបេត្វា
បដិចាជិយា អរិយភូមី ធិក្កមតិ។ តទាស្ស ឥមំ កម្មជ្ជានំ វិបស្សនត្ថំ នាម
ហោតិ។ អយំ ខោតិអាទិ អប្បនាវារោ វុត្តនយេនេវ វេទិតញោ។

២៩៧. ធម្មានុស្សតិអាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ អយំ បនេត្ត វេចនត្តោ - ធម្មំ
អារត្ត ឧប្បន្នា អនុស្សតិ ធម្មានុស្សតិ, ស្វាភ្លាតតាទិធម្មគុណារម្មណាយ
សតិយា ឯតំ អធិវចនំ។ សង្ឃំ អារត្ត ឧប្បន្នា អនុស្សតិ សង្ឃានុស្សតិ,
សុប្បដិបទ្ធតាទិសង្ឃគុណារម្មណាយ សតិយា ឯតំ អធិវចនំ។ សីលំ អារត្ត
ឧប្បន្នា អនុស្សតិ សីលានុស្សតិ, អខណ្ឌតាទិសីលគុណារម្មណាយ សតិយា
ឯតំ អធិវចនំ។ ចាគំ អារត្ត ឧប្បន្នា អនុស្សតិ ចាគានុស្សតិ,
មុត្តចាគតាទិចាគគុណារម្មណាយ សតិយា ឯតំ អធិវចនំ។ ទេវតា អារត្ត
ឧប្បន្នា អនុស្សតិ ទេវតានុស្សតិ, ទេវតា សក្ខិជ្ជានេ វេបេត្វា អត្តនោ
សទ្ធាទិគុណារម្មណាយ សតិយា ឯតំ អធិវចនំ។ អានាថានេ អារត្ត ឧប្បន្នា
សតិ អានាថានស្សតិ, អស្សាសបស្សាសនិមិត្តារម្មណាយ សតិយា ឯតំ
អធិវចនំ។ មរណំ អារត្ត ឧប្បន្នា សតិ មរណស្សតិ,
ជីវិតិទ្រ្ទិយុបន្នេនារម្មណាយ សតិយា ឯតំ អធិវចនំ។ កេសាទិភេទំ រូបកាយំ
គតា, កាយេ វា គតាតិ កាយគតា, កាយគតា ច សាសតិ ចាតិ
កាយគតាសតីតិ វុត្តញ្ចេ វស្សំ អកត្វា កាយគតាសតីតិ វុត្តា។
កេសាទិកាយកោដ្ឋាសនិមិត្តារម្មណាយ សតិយា ឯតំ អធិវចនំ។ ឧបសមំ
អារត្ត ឧប្បន្នា អនុស្សតិ ឧបសមានុស្សតិ, សព្ពុក្ខុបសមារម្មណាយ សតិយា
ឯតំ អធិវចនំ។ ធុរិយោ វា ឧបសមោ អច្ចន្ទុបសមោ ច ឧយ្យុបសមោ ច។ តត្ថ
អច្ចន្ទុបសមោ នាម និព្វានំ, ឧយ្យុបសមោ នាម មគ្គោ។ ឯវមេតំ ធុរិយម្បិ ឧបសមំ
អនុស្សវន្តស្ស ឧប្បន្នា សតិ ឧបសមានុស្សតីតិ អយមេត្ត អត្តោ។ ឥតិ ឥមេសុ

ធនសុ កម្មជ្ជានេសុ អាណាចានស្សតិ មរណស្សតិ កាយគតាសតីតិ ឥមាធិ
តីណីវិបស្សនត្តានេវ ហោន្តិ, សេសានិ សត្ត ចិត្តសម្បហំសនត្តានិបិ
ហោន្តិតិ។

បឋមវគ្គវណ្ណាន។

១៦. ឯកធម្មចាឡិ

(១៦) ២. ឯកធម្មចាឡិ-ទុតិយវគ្គវណ្ណាន

២៩៨. ទុតិយេ មិច្ឆាទិដ្ឋិតិ ធាសដ្ឋិវិធាយបិ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា ឯតំ អធិវចនំ។
មិច្ឆាទិដ្ឋិកស្សតិ តាយ ទិដ្ឋិយា សមន្នាគតស្ស។

២៩៩. សម្មាទិដ្ឋិតិ បញ្ចវិធាយបិ សម្មាទិដ្ឋិយា ឯតំ អធិវចនំ។
សម្មាទិដ្ឋិកស្សតិ តាយ ទិដ្ឋិយា សមន្នាគតស្ស។

៣០២. អយោនិសោ មនសិកាវោតិ អនុចាយមនសិកាវោ។

៣០៣. យោនិសោ មនសិកាវោតិ ឧចាយមនសិកាវោ។ តត្ថ អយោនិសោ
មនសិកាវោតោ បុព្វេ អនុប្បន្នា មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឧប្បន្នតិ, ឧប្បន្នា បន យាវ
និយាមោក្កមនា បវឡតិ។ និយាមេ ឱក្កន្តេ វឡិតា នាម ហោតិ។ យោនិសោ
មនសិកាវោតោ បុព្វេ អនុប្បន្នា សម្មាទិដ្ឋិ ឧប្បន្នតិ, ឧប្បន្នា បន យាវ
អរហត្តមគ្គា បវឡតិ។ អរហត្តជលេ បត្តេ វឡិតា នាម ហោតិ។

៣០៤. មិច្ឆាទិដ្ឋិយា, ភិក្ខុវេ, សមន្នាគតា សត្តាតិ ឯត្ថ ឯកច្ចា មិច្ឆាទិដ្ឋិ
សក្ការវណ្ណា ចេវ ហោតិ មក្ការវណ្ណា ច, ឯកច្ចា មក្ការវណ្ណាវ, ន សក្ការវណ្ណា,
ឯកច្ចា នេវ សក្ការវណ្ណា ន មក្ការវណ្ណា។ តត្ថ អហោតុកទិដ្ឋិ, អកិរិយទិដ្ឋិ,

នត្តិកទិដ្ឋតិ អយំ តិវិជា សក្ការវណា ចេវ ហោតិ មគ្ការវណា ច។ ទសវត្ថុកា
អន្ធក្តាហិកា មិច្ឆាទិដ្ឋិ មគ្ការវណាវ ហោតិ ន សក្ការវណា។ វិសតិវត្ថុកា
សក្កាយទិដ្ឋិ នេវ សក្ការវណា ន មគ្ការវណា។ ឥទំ បនវិជានំ បដិក្ខិបិត្វា
ឥមស្មី សុត្ត “មិច្ឆាទិដ្ឋិយា, ភិក្ខុវេ, សមម្នាគតា” តិ វចនតោ អន្ធមសោ
វិសតិវត្ថុកំ សក្កាយទិដ្ឋិ ឧបាទាយ ទិដ្ឋិ នាម សង្កំ ឧបនេតុំ សមត្តា នាម នត្តិ,
ឯកន្តំ និរយស្មីយេវ និមុជ្ជាបេតីតិ វុត្ថំ។ យថា ហិ មុគ្គមាសប្បមាណាបិ
ចាសាណាសក្ខរា ឧទកេ បក្ខិត្តា ឧប្បិលវមាណា នាម នត្តិ, ឯកន្តំ ហេជ្ឈាវ
បវិសតិ, ឯវមេវ អន្ធមសោ សក្កាយទិដ្ឋិបិ សង្កំ ឧបនេតុំ សមត្តា នាម នត្តិ,
ឯកន្តំ អចាយេសុយេវ និមុជ្ជាបេតីតិ។

៣០៥. សម្មាទិដ្ឋិយា សមម្នាគតាតិ ឯត្ថ កម្មស្សកតសម្មាទិដ្ឋិ,
ឈានសម្មាទិដ្ឋិ, វិបស្សនាសម្មាទិដ្ឋិ, មគ្គសម្មាទិដ្ឋិ, ជលសម្មាទិដ្ឋិ បញ្ចវិជា
សម្មាទិដ្ឋិ។ តត្ថ កម្មស្សកតសម្មាទិដ្ឋិ សម្បត្តិករំ អាកខ្សតិ, ឈានសម្មាទិដ្ឋិ
រូចារូបភវេ បដិសន្ធិ ទេតិ, មគ្គសម្មាទិដ្ឋិ វដ្តំវិទ្ធិសេតិ, ជលសម្មាទិដ្ឋិ ករំ
បដិពាហិតិ។ វិបស្សនាសម្មាទិដ្ឋិ កី ករោតីតិ? សាបិ បដិសន្ធិ នាកខ្សតិ។
តិបិដកច្ចុឡាភយត្ថេរោ បនាហ “សចេ វិបស្សនាសម្មាទិដ្ឋិ ភាវិតា ទិដ្ឋេវ ធម្មេ
អរហត្ថំ ចាបេតុំ សក្កោតិ, ឥច្ឆេតំ កុសលំ។ សចេ ន សក្កោតិ, សត្ត ភវេ ទេតិ,
អារុសោ” តិ។ ឯវមយំ លោកិយលោកុត្តរា សម្មាទិដ្ឋិ កថិតា។ ឥមស្មី បនត្ថេ
លោកិកា ភវនិច្ឆាទិការវ វេទិតញ្ច។

៣០៦. យព្យោវ កាយកម្មំ យថាទិដ្ឋិ សមត្ថំ សមាទិន្នន្តិ ឯត្ថ យថាទិដ្ឋិតិ យា
យា ទិដ្ឋិ, តស្សា តស្សា អនុរូបំ។ សមត្ថន្តិ បរិបុណ្ណំ។ សមាទិន្នន្តិ គហិតំ។ តទេតំ
យថាទិដ្ឋិយំ វិតកាយកម្មំ, ទិដ្ឋិសហជាតំ កាយកម្មំ, ទិដ្ឋានុលោមិកំ
កាយកម្មន្តិ តិវិធំ ហោតិ។ តត្ថ “ចាលំ បាណតោ អទិន្នំ អាទិយតោ មិច្ឆាចារំ

ចរតោ នត្តិ តតោនិទានំ ចាបំ, នត្តិ ចាបស្ស អាគមោ”តិ យំ ឯវំលទ្ធិកស្ស
សតោ ចាលោភិចាត-អធិន្ទាន-មិច្ឆាចារសម្ពាតំ កាយកម្មំ, ឥទំ
យថាធិដ្ឋិយំ វិភកាយកម្មំ នាម។ “ចាលំ ហនតោ អធិន្ទំ អាទិយតោ មិច្ឆាចារំ
ចរតោ នត្តិ តតោនិទានំ ចាបំ, នត្តិ ចាបស្ស អាគមោ”តិ ឥមាយ បនលទ្ធិយា
ឥមីនា ធស្សនេន សហជាតំ កាយកម្មំ ធិដ្ឋិសហជាតំ កាយកម្មំ នាម។ តទេវ
បនសមត្ថំ សមាធិន្ទំ គហិតំ បរាមជ្ឈំ ធិដ្ឋានុលោមិកំ កាយកម្មំ នាម។
វេទិកម្មាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។ យថា បនេត្ថ “ចាលំ ហនតោ អធិន្ទំ អាទិយតោ
មិច្ឆាចារំ ចរតោ នត្តិ តតោនិទានំ ចាប”ន្តិ យោជនា កតា, ឯវំ
វេទិកម្មមនោកម្មេសុ “មុសា ភណតោ, បិសុណំ កថេន្តស្ស, ជេសុ កថេន្តស្ស,
សម្ពំ បលបន្តស្ស, អភិជ្ឈាលុនោ, ព្យាបន្នចិត្តស្ស, មិច្ឆាធិដ្ឋិកស្ស ច សតោ នត្តិ
តតោនិទានំ ចាប”ន្តិ យោជនា កាតញ្ច។

យា ច ចេតនាភិអាធិសុ ធិដ្ឋិសហជាតាវ ចេតនា ចេតនា នាម,
ធិដ្ឋិសហជាតាវ បត្តនា បត្តនា នាម, ចេតនាបត្តនានំ វសេន ចិត្តជ្ជបនា
បណិធិ នាម, តេហិ បន ចេតនាធិហិ សម្បយុត្តា ជស្សនយោ សម្ពាភា នាម។
ធិដ្ឋិហិស្ស, ភិក្ខុវេ, ចាបិកាតិ យស្មា តស្ស បុគ្គលស្ស ធិដ្ឋិ ចាបិកា លាមិកា។
និក្ខិត្តន្តិ រោមិតំ។ ឧចាទិយតិ តិ គណ្ណាភិ។ កដុកត្តាយាតិ ឥទំ បុរិមស្សេវ
វេវចនំ។

“វណ្ណាគន្ធរស្មបេតោ, អម្ពោយំ អហុវា បុរេ;
តមេវ បូជំ លភមាណោ, កេនម្ពោ កដុកប្បលោ។

“បុចិមន្តបរិវារោ, អម្ពោ តេ ធិដ្ឋិវាហន;
មូលំ មូលេន សំសដ្ឋំ, សាខា សាខា និសេវវេ;
អសាតសន្តិវាសេន, តេនម្ពោ កដុកប្បលោ”តិ។ (ជា. ១.២.៧១-៧២) -

អាគតជ្ជានេវិយ ហិ ឥធាបិ កដុកន្តិ តិភ្នកំ វេទិតព្ពំ។ អសាតត្តាយាតិ
អមជុវត្តាយ។

ឥមស្មិ បន ពិជ្ជបមសុត្ថ “ទិដ្ឋិតិ និយតមិច្ឆាទិដ្ឋិ គហិតា” តិ
ចោរាណាកត្តរា អាហំសុ។ តំ បន បដិក្ខិបិត្វា “សព្ពានិបិ ធាសដ្ឋិ ទិដ្ឋិគតានិ
គហិតានី” តិ វុត្តំ។ អនន្តរសុត្ថ “ចាណាតិចាតា វិរមន្តស្ស, អទិន្នាធានា
វិរមន្តស្ស, មិច្ឆាចារា វិរមន្តស្ស នត្ថិ តតោនិទានំ បុញ្ញ” ត្ថិអាទិនា នយេន
យថាទិដ្ឋិយំ វិភកាយ កម្មាទិនិ យោដេត្វា វេទិតព្ពានិ។ ឥធម បន
សម្មាទិដ្ឋិសហជាតា ចិត្តជ្ជបនាវ បត្តនាតិ វេទិតព្ពា។ សម្មាទិដ្ឋិ បនេត្ត
លោកិយលោកុត្តរា កចិតា។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ទុតិយវគ្គវណ្ណាន។

១៦. ឯកធម្មចាឡិ

(១៦) ក. ឯកធម្មចាឡិ-តតិយវគ្គវណ្ណាន

៣០៨. តតិយស្ស បឋមេ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោតិ អយាថាវទិដ្ឋិកោ។
វិបរីតទស្សនោតិ តាយេវ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា វិបរីតទស្សនោ។ សទ្ធម្មា វុដ្ឋាបេត្វាតិ
ទសកុសលកម្មបថធម្មតោ វុដ្ឋាបេត្វា។ អសទ្ធម្មេ បតិដ្ឋាបេតីតិ
ទសអកុសលកម្មបថសម្ពាតេ អសទ្ធម្មេ បតិដ្ឋាបេតិ។ ឯកបុគ្គលោតិ ចេត្ត
ធម្មិ សត្តារេហិ សទ្ធិ ទេវទត្តោ ច អញ្ញោ ច ឯវរុចា វេទិតព្ពា។

៣០៩. ទុតិយេ សម្មាទិដ្ឋិកោតិ យាថាវទិដ្ឋិកោ។ អវិបរីតទស្សនោតិ
តាយេវ សម្មាទិដ្ឋិយា អវិបរីតទស្សនោ។ អសទ្ធម្មាតិ
ទសអកុសលកម្មបថតោ។ សទ្ធម្មេតិ ទសកុសលកម្មបថសម្ពាតេ សទ្ធម្មេ។

ឯកបុគ្គលោតិ ចេត្ត អនុប្បន្នេ ពុទ្ធវេ ចក្កវត្ថុ រាជា សព្វញ្ញោពោធិសត្តោតិ
ឯវមាធម្មោលព្ពន្ធិ, ឧប្បន្នេ ពុទ្ធវេ ពុទ្ធា ចេវ ពុទ្ធសាវកា ច។

៣១០. តតិយេ មិច្ឆាទិដ្ឋិបរមាធិតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិបរមា ឯតេសន្តិ
មិច្ឆាទិដ្ឋិបរមាធិ។ បញ្ច ហិ អាណន្តិយកម្មានិ មហាសាវជ្ជានិ នាម, តេហិបិ
មិច្ឆាទិដ្ឋិយេវ មហាសាវជ្ជតរាតិ អធិប្បាយោ។ កស្មា? តេសញ្ញា បរិច្ឆេទោ អត្ថិ។
ចត្តារិ ហិ អាណន្តិយកម្មានិ និរយេ និព្ពត្តាបេន្តិទិ វុត្តានិ។ សង្ឃភេទកម្មម្យិ
និរយេ កប្បជ្ជិតិកមេវ ហោតិ។ ឯវមេតេសំ បរិច្ឆេទោ អត្ថិ, កោធិ បញ្ញាយតិ។
និយតមិច្ឆាទិដ្ឋិយា បន បរិច្ឆេទោ នត្ថិ។ សា ហិ វជ្ជស្ស មូលំ, តាយ
សមន្មាគតស្ស ភវតោ វុជ្ជានំ នត្ថិ។ យេ តស្ស សោតព្ពំ មញ្ញន្តិ, តេបិ
វិប្បជិច្ឆាទេតិ។ តាយ ច សមន្មាគតស្ស នេវ សក្កោ អត្ថិ ន មក្កោ។
កប្បវិនាសេ មហាជនេ ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តេបិ និយតមិច្ឆាទិដ្ឋិកោ តត្ថ
អនិព្ពត្តិកា បិដ្ឋិចក្កវាឡេ និព្ពត្តតិ។ កី បន បិដ្ឋិចក្កវាឡំ នឈាយតីតិ?
ឈាយតិ, តស្មី ឈាយមាធនេបិ ឯស អាគាសេ ឯកស្មី ឌីកាសេ បច្ចតិយេវាតិ
វេទន្តិ។

៣១១. ចតុត្ថេ មក្ខលីតិ “មា ខលី”តិ វេចនំ ឧបាទាយ ឯវលទ្ធជាមោ
តិត្ថករោ។ នទីមុខេតិ ទ្វិន្ទំ នទីនំ សមាគតជ្ជានេ។ ទេសនាមត្ថមេវេតំ, ទ្វិន្ទំ
កណ្តរានំ, ទ្វិន្ទំ ឧទកានំ, សមុទ្ទស្ស ច, លោឈិយា ច, សមុទ្ទស្ស ច នទិយា ចាតិ
ឯតេសម្យិយស្ស កស្សចិ សមាគតជ្ជានំ, អញ្ញម្យិ តថាវុបំ ឧទកំ។ ឱបន្តិ
កុមិនំ។ ឧឡ្ហយ្យាតិ ឧឡ្ហយ្យ។ មនុស្សា ហិ នឡេហិ វា ឧច្ចហិ វា វេឡូហិ វា
បលាសន្តិសលាកាយ វា ឯកំ ទ្វេ តយោ វា កុម្ភេ គណ្ណានប្បមាណាកុមិនំ កត្វា
មុខវជ្ជិយា យោត្តន ពន្ធាន ទីមុខំ នេត្វា ទ្វីសុ បស្សេសុ ខាណុកេ កោដ្ឋេត្វា
យោត្តេហិ តត្ថ ពន្ធាន, តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ តស្មីញ្ញា បរិជ្ជស្ស ឧទ្ធកស្ស

មជ្ឈស្សបិ មោក្ខា នត្ថិ។ អនយាយាតិ អវឡិយា។ ព្យាសនាយាតិ វិជាសាយ។
មក្ខលិ មោយបុរិសោតិ អយំ មក្ខលិ គោសាលោ តុច្ឆបុរិសោ។ មនុស្សទិប្បំ
មញ្ញេ លោកេ ឧប្បន្នោតិ មហាជនស្ស សគ្គមោក្ខកមនមគ្គេ តត្ថ
គមននិវារណាត្ថំ មនុស្សកុមិនំវិយ លោកេ ឧប្បន្នោ។

៣១២. បញ្ចមាទីសុ ទុរក្ខាតេ, ភិក្ខុវេ, ធម្មវិនយេតិ ទុរក្ខាតធម្មវិនយោ
នាម ពាហិរកសាសនំ។ តត្ថ ហិ សត្តាបិ អសព្ពញ្ញ ហោតិ, ធម្មោបិ ទុរក្ខាតោ,
គណោបិ ឧប្បជិបន្នោ។ យោ ច សមាធមេតីតិ យោ អាចរិយបុគ្គលោ
សមាធមេតិ។ យញ្ច សមាធមេតីតិ យំ អន្តេវាសិកំ សមាធមេតិ។ យោ ច
សមាធមិតោ តថត្ថាយ បជិបន្នតីតិ យោ អន្តេវាសិកោ អាចរិយេន
សមាធមិតោ តស្ស វេចនំ ករោន្តោ តថាភាវាយ បជិបន្នតិ។ ពហំ អបុញ្ញំ
បសវន្តីតិ សមាធមកោ ហិ ចាណាតិចាតាទីសុ ជង្គុសតំ សមាធមេន្នោ តេសំ
សព្វេសម្បិ អកុសលេន សមកមេវ អកុសលំ ចាបុណាតិ។ តេនាហ - “សព្វេ
តេ ពហំ អបុញ្ញំ បសវន្តី”តិ។

៣១៣. ស្វាក្ខាតេតិ សុដ្ឋុ អក្ខាតេ សុទេសិតេ។ ឯវ្យបេ ហិ ធម្មវិនយេ សត្តា
ច សព្ពញ្ញ ហោតិ, ធម្មោ ច ស្វាក្ខាតោ, គណោ ច សុប្បជិបន្នោ។ សព្វេ តេ ពហំ
បុញ្ញំ បសវន្តីតិ សមាធមកោ ហិ ភិក្ខុ បិណ្ឌាយ បរិវេជ្ជេ ទិស្វា យាគុកត្តាទីនិ
សមាធមេន្នោ សព្វេសម្បិ ឆាយ កានំ កុសលេន សមកំ កុសលំ ចាបុណាតិ។
តេន វុត្ថំ - “ពហំ បុញ្ញំ បសវន្តី”តិ។

៣១៤. ឆាយកេន មត្តា ជានិតព្ពាតិ ឆាយកបុគ្គលេន បមាណំ ជានិតព្ពំ,
បមាណេន ឆាតព្ពំ, បូរេត្វា អតិរេកំ ន ឆាតព្ពំ។ ន ឆាតព្ពន្ធិ ហិ អវត្វា
បមាណាវសេន ថោកំ ឆាតព្ពន្ធិ វុត្ថំ។ កស្មា? បូរេត្វា អតិរេកេ ទិន្នេបិ ហិ
អតិរេកា មនុស្សសម្បត្តិ វា ទិព្ពសម្បត្តិ វា ទិព្ពានសម្បត្តិ វា នត្ថិ។ នោ

បដិគ្គាហកេនាតិ បដិគ្គាហកស្ស បន មត្តំ ជានិត្វា បដិគ្គហណាភិច្ចំ នាម
នត្ថិ។ កស្មា? តស្ស ហិ មត្តំ ព្រាត្វា បូរេតញ្ចា មត្តបដិគ្គហណាមូលិកា
អប្បិច្ឆបដិបទា នាម នត្ថិ។ យត្ថកំ បន លភតិ, តត្ថកំ គហេតត្ថំ។
អតិរេកគ្គហណាមូលំ ហិស្ស បុត្តនារករណំ ភវិស្សតិ។

៣១៥. បដិគ្គាហកេន មត្តា ជានិតញ្ចាតិ បដិគ្គាហកបុគ្គលេន បមាណំ
ជានិតត្ថំ។ កថំ? តេន ហិ នាយ កស្ស វសោ វេទិតញ្ចោ, ទេយ្យធម្មស្ស វសោ
វេទិតញ្ចោ, អត្តនោ ថាមោ វេទិតញ្ចោ។ យទិ ហិ ទេយ្យធម្មោ ពហុ ហោតិ,
នាយកោ អប្បំ នាតុកាមោ, នាយកស្ស វសេន អប្បំ គណ្ហិតត្ថំ។ ទេយ្យធម្មោ
អប្បោ, នាយកោ ពហុ នាតុកាមោ, ទេយ្យធម្មស្ស វសេន អប្បំ គណ្ហិតត្ថំ។
ទេយ្យធម្មាបិ ពហុ, នាយកោបិ ពហុ នាតុកាមោ, អត្តនោ ថាមំ ព្រាត្វា
បមាណេន គណ្ហិតត្ថំ។ ឯវំ មត្តំ ព្រាត្វា បដិគ្គណ្ហោ ហិ អប្បិច្ឆបដិបទំ
បូរេតិ។ អនុប្បន្នស្ស លាភោ ឧប្បន្នតិ, ឧប្បន្នោ លាភោ ថាវារោ ហោតិ។
អប្បសន្នា បសីទន្តិ, បសន្នាបិ ភិយ្យោ បសាទមាបន្នន្តិ, មហាជនស្ស ចក្កភូតោ
ហោតិ, សាសនំ ចិរជ្ជិតិកំ ករោតិ។

តត្រិមាធិវត្ថុនិ - រោហណជនបទេ កិរ កុជិម្ពិយវិហារេ ឯកោ ទហារោ
ទុត្តិកូសមយេ តស្មី កាមេ ឯកស្ស កម្មការស្ស គេហោ ភុញ្ញនត្ថាយ
កជជ្ជកត្តំ គហេត្វា គមនត្ថាយ ច កជជ្ជកត្តមេវ លភតិ។ សោ ឯកទិវសំ តស្មី
គេហោ ឯកំ អាគន្តកំ ទិស្វា ឯកមេវ កជជ្ជកត្តំ គណ្ហិ។ អថស្ស “កេន
ការណេនា”តិ វុត្ថេ តមត្តំ វត្វា សោ កុលបុត្តោ បសីទិត្វា “អម្ពា កំ
កុលូបកកនន្តោ ឯវុទោ នាមា”តិ រាជទ្វារេ មិត្តាមច្ឆានំ កថេសិ។ តេ សព្វេបិ
តស្ស អប្បិច្ឆគុណោ បសន្នា ឯកទិវសេនេវ សជ្ជិ ធុរកត្តានិ ឋបេសុ។ ឯវំ
អប្បិច្ឆោ អនុប្បន្នលាភំ ឧប្បានេតិ។

សទ្ធាតិស្សមហារាជាបិ ចូឡបដ្ឋាកំ តិស្សមច្ចំ វីមសិត្វា តេន ឯកំ តិត្តិវំ
បចាបេត្វា អាហារាបេសិ។ អថ បរិភោគសមយេ “អគ្គំ ទត្វា បរិភុណ្ណិស្សមី” តិ
អដ្ឋកសាលបរិវេណោ មហាថេរស្ស ភណ្ឌាគ្គាហសាមណោរស្ស តិត្តិវមំសំ
ទេន្តោ តស្មី ថោកំយេវ បដិគ្គណ្ហាន្តេ តស្ស អប្បិច្ឆគុណោ បសីទិត្វា
“បសន្នោស្មិ, តាត, អដ្ឋតេ ធុរកត្តានិ ទេមី” តិ អាហា។ មហារាជ, ឧបជ្ឈាយស្ស
ទេមីតិ។ អបរាជិបិ អដ្ឋទេមីតិ។ តានិ អម្ពាភំ អាចរិយស្ស ទេមីតិ។ អបរាជិបិ
អដ្ឋទម្មីតិ។ តានិ សមាទុបជ្ឈាយានំ ទម្មីតិ។ អបរាជិបិ អដ្ឋទម្មីតិ។ តានិ
ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទម្មីតិ។ អបរាជិបិ អដ្ឋទម្មីតិ។ សាមណោរោ អធិវាសេសិ។
ឯវមស្ស ឧប្បន្នោលាភោ ថាវរោ ហោតិ។

អប្បសន្នា បសីទន្តិ ឯត្ថបិ - ធិយព្រាហ្មណោ កិរ ព្រាហ្មណោ ភោជន្តោ
បញ្ច បញ្ច ភត្តសរកានិ ទត្វា សន្តប្បេតុំ នាសក្ខិ។ អថេកទិវសំ “សមណោ កិរ
នាម អប្បិច្ឆា” តិ កថំ សុត្វា វីមសនត្ថាយ ភត្តំ គាហាបេត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស
ភត្តកិច្ចករណវេលាយ វិហារំ គន្ធា តីសមត្តេ ភិក្ខុ ភោជនសាលាយំ ភុញ្ញន្តេ
ទិស្វា ឯកំ ភត្តសរកំ គហេត្វា សង្ឃត្ថេរស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។ ថេរោ អង្គុលី
ចាលេត្វា ថោកមេវ អគ្គហេសិ។ ឯតេនេវ និយាមេន ឯកំ ភត្តសរកំ សព្ពេសំ
សម្មាបុណ្ហិ។ តតោ ព្រាហ្មណោ “សន្នោយេវ ឯតេសំ សមណានំ គុណោ” តិ
អប្បិច្ឆតាយ បសន្នោ សហស្សំ វិស្សន្នេត្វា តស្មីយេវ វិហារេ ថេតិយំ កាវេសិ។
ឯវំ អប្បសន្នា បសីទន្តិ។

បសន្នា ភិយ្យោ បសីទន្តិ ឯត្ថ វត្ថុនា កិច្ចំ នត្ថិ។ បសន្នានញ្ច អប្បិច្ឆំ ទិស្វា
បសានោ ភិយ្យោ វឡតិយេវ។

មជ្ឈន្តិកតិស្សត្ថេរសទិសេ បន អប្បិច្ឆេ ទិស្វា មហាជនោ អប្បិច្ឆោ ភវិតុំ
មញ្ញតីតិ អប្បិច្ឆោ មហាជនស្ស ចក្កត្ថតោ នាម ហោតិ។

“អប្បិដ្ឋតា, ភិក្ខុវេ, សទ្ធម្មស្ស បីតិយា អសម្មោសាយ អនន្តរធានាយ សំវត្ថុតី” តិ (អ. និ. ១.១១៦-១២៩) វចនតោ បន អប្បិដ្ឋោ សាសនំ ចិវដ្ឋិតិកំ ករោតិ នាម។

នៅ ឆាយកេនាតិ ស្វាភ្លាតេ ធម្មវិនយេ បន ឆាយកស្ស បមាណំ ញត្វា ឆាតព្ពកិច្ចំ នាម នត្ថិ។ យត្ថកោ ធម្មេយ្យធម្មោ អត្ថិ, តត្ថកំ អវត្ថវិត្វា ឆាតុំ វដ្ឋតិ។ អវត្ថវិត្វា ទិន្នការណា ហិ ឯស មនុស្សសម្បត្តិ, ទិព្វសម្បត្តិ, និព្វានសម្បត្តិញ អវត្ថវិត្វា ឧត្តរុត្តរិ បណីតបណីតមេវ លភតិ។

៣១៦. យោ អារទ្ធវិវយោ, សោ ទុក្ខំវិហារតីតិ

បញ្ចាតបតប្បនមរុប្បចាតបតនាទិន្នានុបរិវត្តន-ឧក្កជិតប្បធានាទីនិ អនុយុញ្ញោ ទិដ្ឋ ចេវ ធម្មេ ទុក្ខំវិហារតិ, តស្សេវ ពាហិរសមយេ សមាទិន្នស្ស តបចរណស្ស វិចាកេន និរយេ ឧប្បជ្ជិត្វា សម្បរាយេបិ ទុក្ខំវិហារតិ។

៣១៧. យោ កុសីតោ, សោ ទុក្ខំវិហារតីតិ អយម្មិ ទិដ្ឋ ធម្មេ ចេវ

សម្បរាយេ ច ទុក្ខំវិហារតិ។ កដំ? យស្ស ហិ បព្ពជិតកាលតោ បដ្ឋាយ យោនិសោ មនសិការោ នត្ថិ, ពុទ្ធវចនំ ន ឧគ្គណ្ហាតិ, អាចរិយុបជ្ឈាយវត្ថំ ន ករោតិ, ចេតិយផ្តណពោធិយផ្តណវត្ថំ ន ករោតិ។ ជនស្ស បន សទ្វាធម្មេ អបច្ឆវេក្ខិតបរិភោគេន បរិភូត្វិត្វា ទិវសំ សេយ្យសុខំ បស្សសុខំ អនុយុញ្ញិត្វា បពុទ្ធកាលេ តយោវិតក្កេវិតក្កេតិ។ សោ កតិចាហេនេវ ភិក្ខុភាវា ចវតិ? ឯវំ ទិដ្ឋធម្មេ ច ទុក្ខំវិហារតិ។ បព្ពជិត្វា បន សមណធម្មស្ស សម្មា អកតត្តា ច -

“កុសោ យថា ទុក្ខហិតោ, ហត្ថមេវានុកន្តតិ;

សាមញ្ញំ ទុប្បរាមដ្ឋំ, និរយាយុបកឡតី” តិ។ (ធម. ប. ៣១១) -

អឆាយស្មីយេវ បដិសន្ធិ គណ្ហាតិ។ ឯវំ សម្បរាយេបិ ទុក្ខំវិហារតិ។

៣១៨. យោ កុសីតោ, សោ សុខំវិហរតីតិ កាលេន កាលំ វុត្តប្បការេ
តបចរណេ កិញ្ចិ កិញ្ចិ តបចរណំ កត្វា កាលេន កាលំ ឱទាតវត្តវសនោ
មាលាភន្ទវិលេបនធរោ មធុរកោជនំ ភុញ្ញន្តោ មុទុកាសុ សេយ្យាសុ សយន្តោ
ទិដ្ឋេ ធម្មេ ចេវ សុខំវិហរតិ សម្បរាយេ ច។ សោ ហិ តស្ស តបចរណាស្ស កាឡំ
អគ្គហិតត្តា ឆាតិពហំ និរយេ ទុក្ខំ អនុភវតិ។ តស្មា សម្បរាយេ សុខំវិហរតិ
នាម។

៣១៩. យោ អារទ្ធវិរយោ, សោ សុខំវិហរតីតិ អារទ្ធវិរយោ ហិ
បព្ពជិតកាលតោ បដ្ឋាយ វត្ថេសុ បរិបូរការី ហោតិ, ពុទ្ធវចនំ ឧគ្គណ្ហាតិ,
យោនិសោ មនសិការេ កម្មំ ករោតិ។ អថស្ស វត្ថបូរណោញោវ
ឧគ្គហិតពុទ្ធវចនញោ សមណធម្មកិរិយញោ អារវ្រ្មណ្ឌស្ស ចិត្តំ បសីទតិ។ ឯវំ
ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សុខំវិហរតិ។ ទិដ្ឋេ ធម្មេ បន អរហត្តំ ចាបុណីតុំ អសក្កោន្តោ
និព្ពត្តកវេ ឱប្បាភិញ្ញោ ហោតីតិ សម្បរាយេបិ សុខំវិហរតិ នាម។

៣២០. សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុវេ, អប្បមត្តកោបិ គូថោ ទុក្ខន្ទោ ហោតីតិ វេទំ
សុត្តំ អដ្ឋប្បត្តិយំ វុត្តំ។ កតវអដ្ឋប្បត្តិយន្តិ? នវកនិចាតេ (អ. និ. ៩. ១២)
សត្តប្បាទសុត្ត អដ្ឋប្បត្តិយំ។ តថាគតោ ហិ តំ អត្ថំ កថេន្តោ - “នវ បុគ្គលា
និរយតោ មុត្តា, តិរច្ឆានយោនិតោ មុត្តា, បេត្តិវិសយតោ មុត្តា” តិ កថេសិ។
អថស្ស ឯតទហោសិ - “សេច ខោ បន មេ បុត្តា វេទំ ធម្មទេសនំ សុត្វា
ឱណានិរយម្ហា ឱណាតិរច្ឆានយោនិកា ឱណាបេត្តិវិសយា
ឱណាចាយទុក្ខតិវិនិចាតាតិ មញ្ញាមាណា ឧបរិមគ្គជលត្ថាយ វាយមិតុំ ន
មញ្ញាយ្យំ, តេសំ សំវេកំ ជនេស្សមី” តិ សំវេកជននត្ថំ “សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុវេ” តិ
វេទំ សុត្តមារិកិ។ តត្ថ អប្បមត្តកោតិ ថោកមត្តកោ បរិវត្តប្បមាលោ,
អន្តមសោ កុសគ្គេនបិ គហេត្វា ឧបសិឡិយមាណោ ទុក្ខន្ទោវ ហោតិ។

អប្បមត្តកម្ម្យ ករំ ន វណ្ណាមីតិ អប្បមត្តកម្ម្យ កាលំ ភវេ បដិសន្ធិំ ន
វណ្ណាយាមិ។ ឥនានិស្ស ឧបមំ ទស្សន្តោ អាហា - អន្តមសោ
អច្ឆរាសង្ខាតមត្តម្បីតិ។ សព្ពន្តិមេន បរិច្ឆេទេន ទ្វេ អង្គលិយោ ឯកតោ កត្វា
បហារណាមត្តម្បី កាលន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

តតិយវគ្គវណ្ណានា។

១៦. ឯកធម្មចាឡិ

(១៦) ៤. ឯកធម្មចាឡិ-ចតុត្ថវគ្គវណ្ណានា

៣២២. ចតុត្ថវគ្គស្ស បឋមេ ជម្ពុទីបេតិ ជម្ពុយា បញ្ញាតោ ចាកដោ ទីចោតិ
ជម្ពុទីចោ។ ឥមស្ស កិរ ទីបស្ស សញ្ញាណភូតា យោជនសតុព្ពេទា
បណ្ណាសយោជនសាខា បញ្ចទសយោជនាវដ្ឋក្ខន្ធា ហិមវន្តបព្ពតេ ជាតា
កប្បជ្ជាយីនី មហាជម្ព នាម អត្ថិ, តាយ អយំ ទីចោ ជម្ពុទីចោតិ វុច្ឆតិ។ យថា
ច ឥមស្មី ទីបេ ជម្ពុរុក្ខោ កប្បជ្ជាយី, តថា អបរកោយានេ កធម្មរុក្ខោ,
ឧត្តរកុរុសុ កប្បរុក្ខោ, បុព្វវិទេហោ សិរីសរុក្ខោ, អសុរាទំ ចិត្តចាជលិរុក្ខោ,
សុបណ្ណាទំ សិម្ពលិរុក្ខោ, ទេវាទំ ចារិច្ឆត្តកោតិ ឥមេបិ កប្បជ្ជាយីនោវ។

“ចាជលី សិម្ពលី ជម្ពុ, ទេវាទំ ចារិច្ឆត្តកោ;
កធម្មោ កប្បរុក្ខោ ច, សិរីសោ ភវតិ សត្តមោ”តិ។

អារាមរាមណោយ្យកន្តិ បុច្ឆារាមជលារាមាទំ រាមណោយ្យកំ វេឡុវន-
ជីវកម្ពុវន-ជេតវនបុព្វារាមសទិសំ។ តំ ឥមស្មី ជម្ពុទីបេ អប្បមត្តកំ បរិត្តកំ, ន
ពហុកន្តិ អត្តោ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថ វនរាមណោយ្យកន្តិ
នាគវនសាលវនចម្បកវនាទិសទិសំ វដ្តបព្ពតហិមវន្តបព្ពតបទេសាទិសុ

អរញ្ញវនំ វេទិតព្វំ។ ភូមិរាមណោយ្យកន្តិ ជេតវនវិហារមគធេត្តត្តាទិសទិសំ
សមំ ភូមិជ្ជានំ។ ចោក្ខរណិរាមណោយ្យកន្តិ
ជេតវនចោក្ខរណិកគ្ករាចោក្ខរណិសទិសានំ
វដ្តចតុរស្សដិយវត្តាទិសល្អាណានំ ចោក្ខរណីនំ សន្និវេសនជ្ជានំ។
ឧក្ខលវិក្ខលន្តិ ឧក្ខលញ្ចវិក្ខលញ្ច។ តត្ថ ឧក្ខលំ ឧន្ទតជ្ជានំ, វិក្ខលំ ធិន្ទជ្ជានំ។
នទីវិទុគ្គន្តិ នទីនំ ភិទ្ធជ្ជានំ តំ ទុគ្គមត្តា នទីវិទុគ្គន្តិ វុច្ឆតិ។ ខាលុកកណ្តាកដ្ឋានន្តិ
តត្ថជាតកានញ្ចោវ អាហរិយមាណាញ្ច ខាលុកកណ្តាកាទីនំ បតិជ្ជានជ្ជានំ។
បព្ពតវិសមន្តិ ភិវិសមំ។ យេ ឱទកាតិ យេ ច ឧទកេ ជាយន្តិ, តេយេវ
ពហុតរា។ ឥតោ កិរ សុវណ្ណភូមិ សត្តមត្តានិ យោជនសតានិ ហោតិ, ឯកេន
វាតេន គច្ឆន្តិ នាវា សត្តហិ អហោរត្តេហិ គច្ឆតិ។ អថេកស្មី សមយេ ឯវំ គច្ឆន្តិ
នាវា សត្តាហម្បិ នន្ទិយាវដ្ឋមច្ឆបិដ្ឋនេវ គតា។ ឯវំ ឱទកានំ សត្តានំ ពហុតារោ
វេទិតញ្ចោ។

អបិច ថលជ្ជានស្ស បរិត្តការេន ឧទកស្ស ច ពហុតារេនាបិ អយមត្ថោ
វេទិតញ្ចោ។ យថា ហិ មហាតឡាកេ ឯកោវ ឧប្បលគន្ធា អស្ស, តស្ស ចត្តារិ
ច បណ្ណានិ, មជ្ឈេ ច ឯកំ ឧប្បលមកុលំ អស្ស។ ឯវមេវំ ចត្តារិ បណ្ណានិវិយ
ចត្តារោ ទីចា, មជ្ឈេ ឧប្បលមកុលំ វិយ សិនេរុបព្ពតោ, សេសំ ឧទកំ វិយ
ឧទកបរិក្ខិត្តោ ឱកាសោ។ តស្ស មហាត្តារោ ឥទ្ធិមន្តានំ ចាកដោ ហោតិ។
តេសញ្ចិ អាកាសេន គច្ឆន្តានំ ចត្តារោ មហាទីចា ចត្តារិ បណ្ណានិវិយ
ឧបជ្ជហន្តិ, សិនេរុបព្ពតោ មជ្ឈេ ឧប្បលមកុលំ វិយ, សេសំ ឧទកំ វិយ
ឧទកបរិក្ខិត្តោ ឱកាសោ។ ឯវំ មហាន្តេ ឧទកេ ជាតត្តា ឱទការេ ពហុតរា
វេទិតញ្ចោ។

៣២៣. ទុតិយាធិសុ អញ្ញាត្រ មនុស្សហិតិ ឥធ ចត្តារោ អចាយា អញ្ញាត្រ
មនុស្សហិតិ អធិប្បតា។

មជ្ឈិមេសុ ជនបទេសូតិ “បុរត្តិមាយ ទិសាយ គជ្ឈលំ នាម និគមោ, តស្ស
បរេន មហាសាលា, តតោ បរា បច្ឆន្តិមា ជនបទា, ឡិវតោ មជ្ឈេ។
បុរត្តិមទក្ខិណាយ ទិសាយ សល្លវតី នាម នទី, តតោ បរា បច្ឆន្តិមា ជនបទា,
ឡិវតោ មជ្ឈេ។ ទក្ខិណាយ ទិសាយ សេតកណ្តិកំ នាម និគមោ, តតោ បរា
បច្ឆន្តិមា ជនបទា, ឡិវតោ មជ្ឈេ។ បច្ឆិមាយ ទិសាយ ជូណំ នាម
ព្រាហ្មណគាមោ, តតោ បរា បច្ឆន្តិមា ជនបទា, ឡិវតោ មជ្ឈេ។ ឧត្តរាយ
ទិសាយ ឧស័វទ្ធជោ នាម បត្តតោ, តតោ បរា បច្ឆន្តិមា ជនបទា, ឡិវតោ
មជ្ឈេ”តិ (មហាវ. ២៥៩) ឯវំ បរិច្ឆិន្នេ ជនបទេតិ អត្ថោ។ អយញ្ញំ ជនបទោ
មុទិដ្ឋសណ្ឋានោ ឧដុកេន កត្តចិ អសីតិយោជនោ ហោតិ, កត្តចិ
យោជនសតិកោ, កត្តចិ ទ្វិយោជនសតិកោ, មជ្ឈេន បន តិយោជនសតិកោ,
បរិយន្តបរិក្ខេបេន នវមត្តយោជនសតិកោ ហោតិ។ ឯត្ថកេ ហ្មនេ
ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធា មហាសាវកា ពុទ្ធបដ្ឋាកា ពុទ្ធសាវកា ពុទ្ធមាតា ពុទ្ធបិតា
ចក្កវត្តំ រាជាតិ ឥមេ សត្តា និព្ពត្តន្តិ។ អបិច ឧទាទាយុទាទាយាបិ
មជ្ឈិមបទេសោ លព្ពតិ។ សកលោបិ ហិ ជម្ពុដីចោ មជ្ឈិមបទេសោ នាម,
សេសធីចា បច្ឆន្តិមា ជនបទា។ តម្កបណ្ឌីធិបេ អនុរាជបុរំ មជ្ឈិមបទេសោ នាម,
សេសោ បច្ឆន្តោតិ ឯវំ នយោ វេទិតញោ។

៣២៤. បញ្ញវន្តោ អជន្យា អនេន្យម្ភតាតិ ឯត្ថ កម្មស្សកតបញ្ញា,
ឈានបញ្ញាវិបស្សនាបញ្ញា, មគ្គបញ្ញា, ជលបញ្ញាតិ ឯតាហិ សមន្នាគតា
បញ្ញវន្តោ នាម, អម្ពន្យា អជន្យា នាម។ យេសំ ឯន្យា មុខតោ ន គលតិ, តេ
អនេន្យម្ភតា នាម, អនេន្យមុខា និទ្ទោសមុខាតិ អត្ថោ។ បដិពាលាតិ សមត្តា,

កាយពលេន ចេវ ញាណពលេន ច សមន្នាគតា។ អត្ថមញ្ញាតុន្តិ អត្តានត្ថំ
ការណាការណំ ជានិតុំ។ ឧប្បញ្ញាតិ អប្បញ្ញា និប្បញ្ញា។ ជន្មាតិ មន្ទា
មោម្មហា។

៣២៥. អរិយេន បញ្ញាចក្កនាតិ សហវិបស្សនេន មគ្គេន។ អវិជ្ជាគតាតិ
អវិជ្ជន្ធការេន សមន្នាគតា។

៣២៦. យេ លកន្តិ តថាគតំ ទស្សនាយាតិ យេ តថាគតស្ស គុណោ ជានិត្វា
តថាគតំ ចក្កវិញ្ញាណេន បស្សិតុំ លកន្តិ។

៣២៧. តថាគតប្បវេទិតន្តិ តថាគតេន បវេទិតំ បកាសេត្វា កថិតំ។
សវនាយាតិ សោតវិញ្ញាណេន សោតុំ។

៣២៨. ធារេន្តិទិ ន បម្មស្សន្តិ។

៣២៩. ធាតានំ ធម្មានំ អត្ថំ ឧបបរិក្ខន្តិទិ បគុណាយ ចាឡិយា អត្តានត្ថំ
ឧបបរិក្ខន្តិ។

៣៣០. អត្ថមញ្ញាយ ធម្មមញ្ញាយាតិ អដ្ឋកថញ្ច ចាឡិញ្ច ជានិត្វា។
ធម្មានុធម្មំ បដិបជ្ជន្តិទិ អនុលោមបដិបទំ បូរេន្តិ។

៣៣១. សំវេជនីយេសុ ហានេស្វតិ សំវេគជនកេសុ ការណេសុ។ សិរិជ្ជន្តិទិ
សំវេគំ អាបជ្ជន្តិ។

៣៣២. យោនិសោ បទហន្តិទិ ឧចាយេន បធានវីរិយំ ករោន្តិ។

៣៣៣. វវស្សគ្គារម្មណន្តិ វវស្សគ្គោ វុច្ចតិ និព្វានំ, តំ អារម្មណំ កវិត្វាតិ
អត្តោ។ លកន្តិ សមាធិន្តិ មគ្គសមាធិញ្ច ជលសមាធិញ្ច ចាបុណន្តិ។

៣៣៤. អន្តគ្គវសគ្គានន្តិ ឧត្តមដ្ឋានញា ឧត្តមវសានញា។ ឧញ្ចាន
កថាលាភតេន យាបេន្តិតិ ឧញ្ញាចារេន វនមូលជលាជលេន វា កថាលេន
អាកតកត្តេន វា យាបេន្តិ។ ឯត្ថ ច យោ កស្សចិទេវ ខាទនីយស្ស កោជនីយស្ស
អត្ថាយ ចិត្តេ ឧប្បន្នេ តំខណំយេវ ន តំ លភតិ, អយំ អន្តគ្គវសគ្គានំ ន លាភី
នាម។ យស្សបិ តំខណំយេវ លភិត្វា ឱលោកេន្តស្ស វណ្ណាគន្ធវសា អមនាថា
ហោន្តិ, អយម្បិ អន្តគ្គវសគ្គានំ ន លាភី នាម។ យស្ស បន វណ្ណាគន្ធវសា
បដិលភន្តិ, មនាថា ហោន្តិ, អយំ អន្តគ្គវសគ្គានំ លាភី នាម។ សោ
ឧត្តមកោជិយា ចក្កវត្តិ រាជា, ហេជ្ជមកោជិយា ធម្មាសោកោ វេទិតញ្ចោ។
សន្នេបតោ ហិ យស្ស ភត្តស្ស ឯកថាតិ សតសហស្សំ អគ្សតិ, ឥទំ
អន្តគ្គវសគ្គំ នាម។ យំ បន ភិក្ខុសង្ឃំ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ ទិស្វា មនុស្សា
ឧត្តមបណ្ឌិតំ ភត្តំ ទេន្តិ, ឥទំ កី នាមាតិ? ឥទំ ឧញ្ចាន កថាលាភតេន យាបេន្តេ
ឧចាទាយ អន្តគ្គវសគ្គំ នាម វុច្ចតិ។

៣៣៥. អត្តវសស្សាតិអាទិសុ អត្តវសោ នាម ចត្តាវិ សាមញ្ញាជលានិ,
ធម្មវសោ នាម ចត្តារោ មគ្គា, វិមុត្តិវសោ នាម អមតទិញ្ចានំ។ សេសំ សព្វត្ថ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ចតុត្ថវគ្គវណ្ណានា។

ជម្ពូទីបបេយ្យាលោ និដ្ឋិតោ។

១៧. បសាទកវធម្មវគ្គវណ្ណានា

៣៣៦. អន្ទមិទន្តិអាទិសុ អន្ទន្តិ ឯកំសាធិវចនមេតំ, អន្ទា ឥទំ លាភានំ,
ឯកំសោ ឯស លាភានន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ យទិទំ អារញ្ញិកត្ថន្តិ យោ ឯស

អារញ្ញិកភាវោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - អារញ្ញិកភាវោ នាម លាភានំ ឯកំសោ
 អវស្សភាវិតា ន សក្កា អារញ្ញិកេន លាភំ ន លភិតុន្តិ។ អារញ្ញិកោ ហិ ភិតុ
 “អត្ថនោ អារញ្ញាសស្ស អនុច្ឆិកំ ករិស្សមី”តិ ចាបកំ នាម ន ករោតិ,
 អថស្ស “អារញ្ញិកោ អយំ ភិតុ”តិ សញ្ញាតការោ មហាជនោ ចតុបច្ចយេន
 បូជំ ករោតិ។ តេន វុត្តំ - “អទ្ធមិទំ, ភិតុវេ, លាភានំ យទិទំ អារញ្ញិកត្ថ”ន្តិ។
 សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯតុ បទ ពាហុសច្ចន្តិ ពហុស្សតភាវោ។
 ថាវរេយ្យន្តិ ចិរបព្ពជិតត្ថា ថាវរប្បត្តភាវោ។ អាកប្បសម្មទាតិ
 ចីវរគ្គហណាទិនោ អាកប្បស្ស សម្មត្ថិ។ បរិវាសម្មទាតិ សុចិបរិវាសា។
 កោលបុត្តីតិ កុលបុត្តភាវោ។ វណ្ណោចាក្ខរតាតិ សម្មន្ទ្របតា។
 កល្យាណាវាគ្គរណតាតិ វចនកិរិយាយ មធុរភាវោ។ អប្បាពាធតាតិ
 អាហេត្យសម្មត្ថិ។ អហេតោ ហិ ភិតុ អត្ថនោ សរីរកល្យាណតាយ
 វិបស្សនាធុរេ ច គន្ធុរេ ច បរិបូរការី ហោតិ, តេនស្ស លាភោ ឧប្បជ្ជតីតិ។

សោឡស បសាទករធម្មា និដ្ឋិតា។

១៨. អបរអច្ចរាសដ្ឋាតវគ្គវណ្ណនា

៣៨២. អច្ចរាសដ្ឋាតមត្តម្បីតិ ឥទម្បី សុត្តំ អគ្គិក្ខន្ធបមអដ្ឋប្បត្តិយំយេវ
 (អ. និ. ៧.៧២) វុត្តំ។ អប្បនាប្បត្តាយ ហិ មេត្តាយ វិចាកេ កថាយេវ នត្ថិ។
 តស្សយេវ អដ្ឋប្បត្តិយា អយំ ទេសនា អារទ្ធាតិ វេទិតញ្ញា។ តត្ថ បឋមន្តិ
 “គណនានុបុព្វតា បឋមំ, ឥទំ បឋមំ សមាបដ្ឋតីតិ បឋម”ន្តិវិភង្កេ (វិភ. ៥៦៨)
 វុត្តត្ថមេវ។ ឈានន្តិ ឈានំ នាម ធុរិទំ អារម្មណ្ឌបនិដ្ឋានញ្ច
 លក្ខណ្ឌបនិដ្ឋានញ្ចាតិ។ តត្ថ អារម្មណ្ឌបនិដ្ឋានំ នាម អដ្ឋ សមាបត្តិយោ។ តា
 ហិ បថវិកសិណាទិនោ អារម្មណស្ស ឧបនិដ្ឋានតោ អារម្មណ្ឌបនិដ្ឋានន្តិ

វុច្ចន្តិ។ លក្ខណៈបដិដ្ឋានន្តិ វិបស្សនាមគ្គជលានិ។ វិបស្សនា ហិ អនិច្ចាទិវសេន
សម្ពារលក្ខណៈស្ស ឧបនិដ្ឋានតោ លក្ខណៈបដិដ្ឋានំ នាម, វិបស្សនាយ បន
លក្ខណៈបដិដ្ឋានកិច្ចំ មគ្គន សិដ្ឋតីតិ មគ្គោ លក្ខណៈបដិដ្ឋានំ, ផលំ
សុញ្ញតអនិមិត្តអប្បណិហិត-លក្ខណៈស្ស និព្វានស្ស ឧបនិដ្ឋានតោ
លក្ខណៈបដិដ្ឋានន្តិ វុច្ចតិ។ តត្ថ ឥមស្មី បន អត្ថ អារម្មណៈបដិដ្ឋានំ
អធិប្បតំ។ កោ បន វាទោ យេ នំ ពហុលីករោន្តិ យេ នំ បឋមដ្ឋានំ ពហុលី
ករោន្តិ, បុនប្បុនំ ករោន្តិ, តេសុ វត្ថុព្រមេវ នត្ថិ។ សេសមេត្ត ហេដ្ឋា វុត្ថនយេនេវ
វេទិតព្ធំ។

៣៨៣. ទុតិយន្តិអាទិសុបិ “គណនានុបុត្តតា ទុតិយ”ន្តិអាទិនា (វិភ. ៥៧៩)
នយេន អត្ថោ វេទិតព្ធោ។

៣៨៦-៣៨៧. មេត្តន្តិ សព្វសត្តេសុ ហិតជរណំ។ ចេតោវិមុត្តិន្តិ ចិត្តវិមុត្តិ។
ឥធម អប្បនាប្បត្តាវ មេត្តា អធិប្បតា។ ករុណាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥមេ បន
ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារា វដ្តំ ហោន្តិ, វដ្តទាទា ហោន្តិ, វិបស្សនាទាទា ហោន្តិ,
ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារា ហោន្តិ, អភិញ្ញាទាទា វា និរោធនា វា ហោន្តិ។ លោកុត្តរា
បន ន ហោន្តិ។ កស្មា? សត្តារម្មណត្ថាតិ។

៣៩០. កាយេ កាយានុបស្សីតិ អាទាទានបព្ពំ, ឥរិយាបថបព្ពំ,
ចតុសម្មជញ្ញាបព្ពំ, បដិកូលមនសិការបព្ពំ, ធាតុមនសិការបព្ពំ,
នវសិវិកាបញ្ញាទិ, អដ្ឋត្ថបរិកម្មវសេន ចត្តារិ នីលាទិកសិណាទិទិ ឥមស្មី
អដ្ឋារសវិទេ កាយេ តមេវ កាយំ បញ្ញាយ អនុបស្សន្តោ។ វិហារីតិ ឥរិយតិ
វត្ថុតិ។ ឥមិនា ឥមស្ស អដ្ឋារសវិទេន កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានការកស្ស
ភិក្ខុនោ ឥរិយាបថោ កថិតោ ហោតិ។ អាតាបីតិ តស្សេវ វុត្ថប្បការស្ស
សតិបដ្ឋានស្ស ការនករិវិយេន វិរិយវា។ សម្មជាតោតិ អដ្ឋារសវិទេន

កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានស្ស បរិក្កាហិកបញ្ញាយ សម្មា បដានន្តោ។
សតិមាតិ អដ្ឋារសវិជេន កាយានុបស្សនាបរិក្កាហិកាយ សតិយា
សមន្នាគតោ។ វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សន្តិ តស្មីយេវ កាយសម្ពាតេ
លោកេ បញ្ចកាមគុណិកតណ្ហាញ បដិយសម្មយុត្តទោមនស្សញ វិនេត្វា
វិត្តម្ពេត្វា កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឯត្តារតា
កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានវសេន សុទ្ធរូបសម្មសនមេវ កថិតន្តិ វេទិតព្ពំ។

វេទនាសុ វេទនានុបស្សីតិ សុខាទិភេទាសុ វេទនាសុ “សុខំ វេទនំ
វេទិយមាណោ សុខំ វេទនំ វេទិយាមីតិ បដាធាតិ។ ទុក្ខំ, អទុក្ខមសុខំ, សាមិសំ វា
សុខំ, និរាមិសំ វា សុខំ, សាមិសំ វា ទុក្ខំ, និរាមិសំ វា ទុក្ខំ, សាមិសំ វា
អទុក្ខមសុខំ, និរាមិសំ វា អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទិយមាណោ និរាមិសំ
អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេទិយាមីតិ បដាធាតី”តិ (ធិ. និ. ២.៣៨០; វិភ. ៣៦៣; ម. និ.
១.១១៣) ឯវុត្តំ នវិវិដំ វេទនំ អនុបស្សន្តោ។ អាតាបីតិអាទិនា បនេត្ត នវិវិជេន
វេទនានុបស្សនាសតិបដ្ឋានស្ស ភាវនាបរិក្កាហិកានំ វិរិយបញ្ញាសតីនំ
វសេន អត្តោ វេទិតព្ពំ។ លោកោតិ ចេត្ត វេទនា វេទិតព្ពំ។

ចិត្តធម្មេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថ បន ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សីតិ “សរាគំ វា ចិត្តំ
សរាគំ ចិត្តន្តិ បដាធាតី”តិ (ធិ. និ. ២.៣៨១; វិភ. ៣៦៥; ម. និ. ១.១១៤) ឯវុត្តំ
វិត្តារតេ សោឡសប្បភេទេ ចិត្តេ តមេវ ចិត្តំ បរិក្កាហិកាយ អនុបស្សនាយ
អនុបស្សន្តាតិ អត្តោ។ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សីតិ “បញ្ចា នីវរណានិ,
បញ្ចាចានានក្ខន្ធា, ធម អជ្ឈត្តិកកាហិរាយតនានិ, សត្ត ពោជ្ឈដ្ឋា, ចត្តារិ
អរិយសច្ចានី”តិ (ធិ. និ. ២.៣៨២-៤០៣; វិភ. ៣៦៧-៣៧៣; ម. និ. ១.១១៥-១១៦)
ឯវុត្តំ កោដ្ឋាសវសេន បញ្ចាធា វុត្តេសុ ធម្មេសុ ធម្មបរិក្កាហិកាយ អនុបស្សនាយ
តេ ធម្មេ អនុបស្សន្តាតិ អត្តោ។ ឯត្ថ បន វេទនានុបស្សនាសតិបដ្ឋានេ ច

ចិត្តានុបស្សនាសតិបដ្ឋានេ ច សុទ្ធអរូបសម្មសនមេវ កថិតំ,
ធម្មានុបស្សនាសតិបដ្ឋានេ រូបារូបសម្មសនំ។ ឥតិ ឥមា និ ចត្តារិបិ
សតិបដ្ឋានានិ លោកិយលោកុត្តរមិស្សកានេវ កថិតានីតិ វេទិតញ្ញានិ។

៣៩៤. អនុប្បន្នានន្តិ អនិព្ពត្តានំ។ ចាបកានន្តិ លាមកានំ។ អកុសលានំ
ធម្មានន្តិ អកោសល្លសម្ពុតានំ លោភាធិធម្មានំ។ អនុប្បនាយាតិ
អនិព្ពត្តនត្ថាយ។ ធន្នំ ជនេតីតិ កត្តកម្មតាកុសលច្នន្នំ ឧប្បនេតិ។ វាយមតីតិ
បយោគំ បរក្កមំ ករោតិ។ វិរិយំ អារភតីតិ កាយិកចេតសិកវិរិយំ ករោតិ។
ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតីតិ តេនេវ សហជាតវិរិយេន ចិត្តំ ឧក្ខិបតិ។ បទហតីតិ
បធានវិរិយំ ករោតិ។

ឧប្បន្នានន្តិ ជាតានំ និព្ពត្តានំ។ កុសលានំ ធម្មានន្តិ កោសល្លសម្ពុតានំ
អលោភាធិធម្មានំ។ ឋិតិយាតិ ឋិតត្ថំ។ អសម្មោសាយាតិ អនស្សនត្ថំ។
ភិយ្យោភាវាយាតិ បុនប្ប្ននភាវាយ។ វេបុល្លាយាតិ វិបុលភាវាយ។ ការវនាយាតិ
វឡិយា។ បរិបូរិយាតិ បរិបូរណត្ថាយ។ អយំ តាវ ចតុន្នំ សម្មប្បធានានំ
ឯកបទិកោ អត្តទ្វារោ។

អយំ បន សម្មប្បធានកថា នាម ធុរិជា លោកិយា លោកុត្តរា ច។ តត្ថ
លោកិយា សព្ពបុព្ពភាគេ ហោតិ, សា កស្សបសំយុត្តបរិយាយេន
លោកិយមគ្គក្ខណោយេវ វេទិតញ្ញា។ វុត្តញ្ញំ តត្ថ -

“ចត្តារោមេ, អារុសោ, សម្មប្បធានា។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធារុសោ,
ភិក្ខុ ‘អនុប្បន្នា មេ ចាបកា អកុសលា ធម្មា ឧប្បន្នមា នា អនត្ថាយ
សំវត្តេយ្យ’ន្តិ អាតប្បំ ករោតិ, ‘ឧប្បន្នា មេ ចាបកា អកុសលា ធម្មា
អប្បហាយមា នា អនត្ថាយ សំវត្តេយ្យ’ន្តិ អាតប្បំ ករោតិ, ‘អនុប្បន្នា មេ

កុសលា ធម្មា អនុប្បជ្ឈមាណ អនត្តាយ សំវត្ថុយ្យុន្តិ អាតប្បំ ករោតិ,
'ឧប្បន្នាមេ កុសលា ធម្មា និរុជ្ឈមាណ អនត្តាយ សំវត្ថុយ្យុន្តិ អាតប្បំ
ករោតិ"តិ (សំ. និ. ២.១៤៥)។

ឯត្ថ ច ចាបកា អកុសលាតិ លោកាធម្មោ វេទិតញ្ចា។ អនុប្បន្នា កុសលា
ធម្មាតិ សមថវិបស្សនា ចេវ មគ្គោ ច។ ឧប្បន្នា កុសលា នាម
សមថវិបស្សនាវ។ មគ្គោ បន សកី ឧប្បន្នា និរុជ្ឈមាណ អនត្តាយ
សំវត្ថុនកោ នាម នត្ថិ។ សោ ហិ ជលស្ស បច្ចយំ ធន្វាវ និរុជ្ឈតិ។ បុរិមស្មិម្បិ វា
សមថវិបស្សនាវ គហោតញ្ចាតិ វុត្ថំ, តំ បន ន យុត្ថំ។ ឯវំ លោកិយា
សម្មប្បធានកថា សព្ពបុព្វភាគេ កស្សបសំយុត្តបរិយាយេន វេទិតញ្ចា។
លោកុត្តរមគ្គកូលោ បនេតំ ឯកមេវ វីរិយំ ចតុកិច្ចសាធនវសេន ចត្តាវ
នាមាទិលភតិ។

តត្ថ អនុប្បន្នានំ ចាបកានន្តិ ឯត្ថ "អនុប្បន្នោ ចេវ កាមច្ចន្នោ"តិ អាទិសុ
វុត្ថនយេន អគ្គោ វេទិតញ្ចា។ ឧប្បន្នានំ ចាបកានន្តិ ឯត្ថ ចតុត្ថិដំ ឧប្បន្នំ
វុត្ថមាណុប្បន្នំ, ភុត្វាវិគតុប្បន្នំ, ឱកាសកតុប្បន្នំ, ភូមិលទ្ធិប្បន្នន្តិ។ តត្ថ យេ
កិលេសាវិជ្ជមាណ ឧប្បាធាទិសមន្តិណោ, ឥទំ វុត្ថមាណុប្បន្នំ នាម។ កម្មំ បន
ជីវិតេ អារម្មណាសំ អនុភវិត្វា និរុទ្ធវិចាកោ ភុត្វាវិគតំ នាម, កម្មំ ឧប្បន្នា
និរុទ្ធិ ភុត្វាវិគតំ នាម។ តទុកយម្បិ ភុត្វាវិគតុប្បន្នន្តិ សន្និ គច្ចតិ។
កុសលាកុសលកម្មំ អញ្ញាកម្មស្ស វិចាកំ បដិពាហិត្វា អត្ថនោវិចាកស្ស
ឱកាសំ ករោតិ, ឯវំ កតេ ឱកាសេ វិចាកោ ឧប្បន្នមាណ ឱកាសករណតោ
បជ្ជាយ ឧប្បន្នាតិ វុច្ចតិ, ឥទំ ឱកាសកតុប្បន្នំ នាម។ បញ្ចក្ខន្ធា បន
វិបស្សនាយ ភូមិ នាម, តេ អតីតាទិភេទា ហោន្តិ។ តេសុ អនុសយិតកិលេសា
បន អតីតា វា អនាគតា វា បច្ចុប្បន្នា វាតិ ន វុត្ថញ្ចា។ អតីតក្ខន្ធនេសុ

អនុសយិតាបិ ហិ អប្បហិរាវ ហោន្តិ, អនាគតក្ខន្ធសុ អនុសយិតាបិ
អប្បហិរាវ ហោន្តិ, បច្ចុប្បន្នក្ខន្ធសុ អនុសយិតាបិ អប្បហិរាវ ហោន្តិ, ឥទ្ធ
ភូមិលទ្ធិប្បន្នំ នាម។ តេនាហុ ចោរាណា - “តាសុ តាសុ ភូមិសុ
អសមុគ្គាតគតា កិលេសា ភូមិលទ្ធិប្បន្នាតិ សង្ខំ គប្បន្តី” តិ។

អបរម្មិ ចតុត្ថិធំ ឧប្បន្នំ សមុទាចារុប្បន្នំ, អារម្មណាធិគ្គហិតុប្បន្នំ,
អវិក្ខម្ហិតុប្បន្នំ, អសមុគ្គាតិប្បន្នន្តិ។ តត្ថ សម្មតិ វត្តមានំយេវ
សមុទាចារុប្បន្នំ នាម។ សកី ចក្ខុនិ ឧម្ពិលេត្វា អារម្មណេ និមិត្តេ គហិតេ
អនុស្សវិតានុស្សវិតក្ខណេ កិលេសា នុប្បន្និស្សន្តីតិ ន វត្តញ្ចា។ កស្មា?
អារម្មណស្ស អធិគ្គហិតត្តា។ យថា កី? យថា ឡីក្ខស្ស កុហិរិយា
អាហតាហតដ្ឋានេ ឡីរំ ន និក្ខមិស្សតីតិ ន វត្តញ្ចា, ឯវំ។ ឥទ្ធ
អារម្មណាធិគ្គហិតុប្បន្នំ នាម។ សមាបត្តិយា អវិក្ខម្ហិតកិលេសា បន ឥមស្មី
នាម ហ្មេនេន ឧប្បន្និស្សន្តីតិ ន វត្តញ្ចា។ កស្មា? អវិក្ខម្ហិតត្តា។ យថា កី? យថា
ឡីក្ខកុ កុហិរិយា អាហនេយ្យំ, ឥមស្មី នាម ហ្មេនេ ឡីរំ ន និក្ខមេយ្យាតិ ន វត្តញ្ចំ,
ឯវំ។ ឥទ្ធ អវិក្ខម្ហិតុប្បន្នំ នាម។ មគ្គេន អសមុគ្គាតិកិលេសា បន ភវគ្គេ
និព្ពត្តស្សាបិ ឧប្បន្និស្សន្តីតិ បុរិមនយេនេវ វិត្តារេតញ្ចំ។ ឥទ្ធ អសមុគ្គាតិប្បន្នំ
នាម។

ឥមេសុ ឧប្បន្នេសុ វត្តមានុប្បន្នំ, ភុត្វាវិតុប្បន្នំ, ឱកាសកុប្បន្នំ,
សមុទាចារុប្បន្នន្តិ ចតុត្ថិធំ ឧប្បន្នំ ន មគ្គវដ្តំ, ភូមិលទ្ធិប្បន្នំ,
អារម្មណាធិគ្គហិតុប្បន្នំ, អវិក្ខម្ហិតុប្បន្នំ, អសមុគ្គាតិប្បន្នន្តិ ចតុត្ថិធំ
មគ្គវដ្តំ។ មគ្គោ ហិ ឧប្បន្នមាណោ ឯតេ កិលេសេ បជហិតិ។ សោ យេ កិលេសេ
បជហិតិ, តេ អតីតា វា អនាគតា វា បច្ចុប្បន្នា វាតិ ន វត្តញ្ចា។ វុត្តម្បិ ចេតំ -

“ហញ្ចី អតីតេ កិលេសេ បដហតិ? តេន ហិ ឡីណំយេវ ខេបេតិ, និរុទ្ធំ
និរោធនិ, អត្ថត្ថំ អត្ថត្ថមេតិ, អតីតំ យំ នត្ថិ, តំ បដហតិ។ ហញ្ចី
អនាគតេ កិលេសេ បដហតិ? តេន ហិ អជាតំ បដហតិ, អនិព្វត្ថំ
អនុប្បន្នំ អចាតុក្កតំ បដហតិ, អនាគតំ យំ នត្ថិ, តំ បដហតិ។ ហញ្ចី
បច្ចុប្បន្នេ កិលេសេ បដហតិ? តេន ហិ រត្តោ រាគំ បដហតិ, ទុដ្ឋោ ទោសំ,
មូឡោ មោហំ, វិនិពោធា មាណំ, បរាមដ្ឋោ ធិដ្ឋិ, អនិដ្ឋត្ថោ វិចិកិត្តំ,
ថាមគតោ អនុសយំ បដហតិ, កណ្ណាសុក្កា ធម្មា យុគនទ្ធា វត្ថន្តិ,
សំកិលេសិយា មគ្គការវនា ហោតីតិ... បេ... តេន ហិ នត្ថិ មគ្គការវនា, នត្ថិ
ជលសង្ខិកិរិយា, នត្ថិ កិលេសប្បហានំ, នត្ថិ ធម្មាភិសមយោតិ។ អត្ថិ
មគ្គការវនា... បេ... អត្ថិ ធម្មាភិសមយោតិ។ យថា កតំវិយ? សេយ្យថាបិ
តុរុណោ រុក្ខោ... បេ... អចាតុក្កតាយេវ ន ចាតុក្កតវន្តិ” តិ (បដិ. ម. ៣. ២៧)។

ឥតិ ចាឡិយំ អជាតជលរុក្ខោ អាគតោ, ជាតជលរុក្ខោ បន ធិបេតព្វោ។
យថា ហិ សជលោ តុរុណម្ហរុក្ខោ, តស្ស ជលានិ មនុស្ស បរិភុញ្ញេយ្យំ,
សេសានិ ចាតេត្វា បន្និយោ បូរេយ្យំ, អថព្វោ បុរិសោ តំ ជវសុនា ជិន្នេយ្យ។
តេនស្ស នេវ អតីតានិ ជលានិ នាសីតានិ ហោន្តិ, ន អនាគតបច្ចុប្បន្នានិ ច
នាសីតានិ។ អតីតានិ ហិ មនុស្សហិ បរិភុត្តានិ, អនាគតានិ អនិព្វត្តានិ, ន
សក្កា នាសេតុំ។ យស្មី បន សមយេ សោ ជិន្នោ, តទា ជលានិយេវ នត្ថិតិ
បច្ចុប្បន្នានិបិ អនាសីតានិ។ សចេ បន រុក្ខោ អន្និន្នោ អស្ស, អថស្ស
បថវិរសញ្ច អាចារសញ្ច អាគម្ម យានិ ជលានិ និព្វត្តេយ្យំ, តានិ នាសីតានិ
ហោន្តិ។ តានិ ហិ អជាតានេវ ន ជាយន្តិ, អនិព្វត្តានេវ ន និព្វត្តន្តិ,
អចាតុក្កតានេវ ន ចាតុក្កតវន្តិ។ ឯវមេវ មគ្គោ នាបិ អតីតាធិគេទេ កិលេសេ
បដហតិ, នាបិ ន បដហតិ។ យេសញ្ចី កិលេសានំ មគ្គេន ខន្ធសុ
អបរិញ្ញាតេសុ ឧប្បត្តិ សិយា, មគ្គេន ឧប្បជ្ឈិត្វា ខន្ធនំ បរិញ្ញាតត្តា តេ

កិលេសា អជាតាវ ន ជាយន្តិ, អនិព្ពត្តាវ ន និព្ពត្តន្តិ, អចាតុក្កតាវ ន
ចាតុក្កតវន្តិ។ តរុណបុត្តាយ ឥតិយា បុន អវិជាយនតំ ព្យាធិតានំ
រោគរូបសមនតំ បីតកេសន្នេហិ វាបិ អយមត្ថោ វិភាវេតព្ពោ។ ឯវំ មគ្គោ យេ
កិលេសេ បជហតិ, តេ អតីតា វា អនាគតា វា បច្ចុប្បន្នា វាតិ ន វត្ថុញ្ញា។ ន ច
មគ្គោ កិលេសេ ន បជហតិ។ យេ បន មគ្គោ កិលេសេ បជហតិ, តេ សន្ធាយ
“ឧប្បន្នានំ ចាបកាន”ន្តិអាធិ វុត្ថំ។

ន កេវលញ្ច មគ្គោ កិលេសេយេវ បជហតិ, កិលេសានំ បន អប្បហំនត្ថា
យេ ឧប្បន្នេយ្យំ ឧចាធិន្នកូន្នា, តេបិ បជហតិយេវ។ វុត្ថម្បិ ចេតំ -
“សោតាបត្តិមគ្គញ្ញាលោន អភិសម្ពារិញ្ញាណស្ស និរោធន សត្ត ភវេ ឋបេត្វា
អនមតគ្គេ សំសារេ យេ ឧប្បន្នេយ្យំ នាមញ្ច រូបញ្ច, ឯត្ថេតេ និរុដ្ឋន្តី”តិ (ចូឡវ.
អធិតមាលាវបុញ្ញនិទ្ទេសោ ៦) វិត្តារោ។ ឥតិ មគ្គោ ឧចាធិន្នតោ អនុចាធិន្នតោ
ច វុដ្ឋាតិ។ ភវវសេន បន សោតាបត្តិមគ្គោ អចាយភវតោ វុដ្ឋាតិ,
សកធាតាមិមគ្គោ សុគតិភវេកធនេសតោ, អនាតាមិមគ្គោ
សុគតិកាមភវតោ, អរហត្តមគ្គោ រូចារូបភវតោ វុដ្ឋាតិ។ សព្ពភវេហិ
វុដ្ឋាតិយេវាតិបិ វនន្តិ។

អថ មគ្គកូលោ កថំ អនុប្បន្នានំ ឧប្បាទាយ ភាវនា ហោតិ, កថំ វា
ឧប្បន្នានំ ឋិតិយាតិ? មគ្គប្បវត្តិយា ឯវ។ មគ្គោ ហិ បវត្តមាណោ បុព្វេ
អនុប្បន្នបុព្ពត្តា អនុប្បន្នោ នាម វុច្ចតិ។ អនាគតបុព្ពញ្ញំ ហំនំ គន្ធា
អនុក្ខតបុព្ពំ វា អារម្មណំ អនុកវិត្វា វត្តារោ ភវន្តិ; “អនាគតដ្ឋានំ អាគតម្ហ,
អនុក្ខតំ អារម្មណំ អនុកវាមា”តិ។ យា ចស្ស បវត្តិ, អយមេវ ឋិតិ នាមាតិ
“ឋិតិយា ភាវេតី”តិ វត្ថុ វុដ្ឋតិ។ ឯវមេតស្ស ភិក្ខុនោ ឥទំ លោកុត្តរមគ្គកូលោ
វិរិយំ “អនុប្បន្នានំ ចាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បាទាយា”តិអាធិនិ

ចត្តារិ នាមាធិលកតិ។ អយំ លោកុត្តរមគ្គកូលោ សម្មប្បធានកថា។ ឥមស្មី
បន សុត្ត លោកិយលោកុត្តរមិស្សកាលេ សម្មប្បធានាធិ កថិតានិ។

៣៩៨-៤០០. ឥទ្ធិចាទេសុ ធន្នំ និស្សាយ បវេត្តា សមាធិ ធន្នសមាធិ,
បធានភូតា សម្ពាទា បធានសម្ពាទា។ សមម្ពាទតន្ត្រិ តេហិ ធម្មេហិ ឧបេតំ។
ឥទ្ធិយា ចាទំ, ឥទ្ធិភូតំ វា ចាទន្តិ ឥទ្ធិចាទំ។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។ អយមេត្ត
សម្ពោចា, វិត្តារោ បន ឥទ្ធិចាទិវិកន្ត្រិ (វិក. ៤៣០ អាទយោ) អាគតោ ឯវ។
វិសុទ្ធិមគ្គ (វិសុទ្ធិ. ២.៣៨២) បនស្ស អត្តោ ធិបិតោ។ តត្រាយំ ភិក្ខុ យទា
ធន្នាធិសុ ឯកំ ធុរំ និស្សាយ វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហន្តំ ចាបុណាតិ, តទាស្ស
បឋមិទ្ធិចាទោ បុព្វភាគេ លោកិយោ, អបរភាគេ លោកុត្តរោ។ ឯវំ សេសាបិតិ។
ឥមស្មីម្មិ សុត្ត លោកិយលោកុត្តរាវ ឥទ្ធិចាទា កថិតា។

៤០២-៤០៦. សទ្ធិន្ទ្រិយំ ភាវេតីតិអាធិសុ សទ្ធាវ អត្តនោ សទ្ធាធុរេ ឥន្ទ្រិយំ
ករេតីតិ សទ្ធិន្ទ្រិយំ។ វិរិយំន្ទ្រិយាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។ ភាវេតីតិ ឯត្ថ បន
អាធិកម្មិកោ យោការចរោ តីហិ ការណេហិ សទ្ធិន្ទ្រិយំ វិសោធន្តោ សទ្ធិន្ទ្រិយំ
ភាវេតិ នាម។ វិរិយំន្ទ្រិយាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។ វុត្តញ្ញោតំ -

“អស្សនេ បុគ្គលេ បរិវជ្ឈយតោ, សន្ធនេ បុគ្គលេ សេវតោ ភជតោ
បយិរុចាសតោ, បសាទនិយេ សុត្តន្តេ បច្ឆវេក្ខតោ ឥមេហិ
តីហាការេហិ សទ្ធិន្ទ្រិយំ វិសុជ្ឈតិ។

“កុសីនេ បុគ្គលេ បរិវជ្ឈយតោ, អារទ្ធិវិរិយេ បុគ្គលេ សេវតោ
ភជតោ បយិរុចាសតោ, សម្មប្បធានេ បច្ឆវេក្ខតោ ឥមេហិ
តីហាការេហិ វិរិយំន្ទ្រិយំ វិសុជ្ឈតិ។

“មុជ្ជស្សតី បុគ្គលេ បរិវដ្ឋយតោ, ឧបដ្ឋិតស្សតី បុគ្គលេ សេវតោ
ភជតោ បយិរុចាសតោ, សតិបដ្ឋានេ បច្ឆវេក្ខតោ ឥមេហិ
តីហាការេហិ សតិទ្ធិយំ វិសុដ្ឋតិ។

“អសមាហិតេ បុគ្គលេ បរិវដ្ឋយតោ, សមាហិតេ បុគ្គលេ សេវតោ
ភជតោ បយិរុចាសតោ, ឈានវិមោក្ខេ បច្ឆវេក្ខតោ ឥមេហិ
តីហាការេហិ សមាធិទ្ធិយំ វិសុដ្ឋតិ។

“ធុប្បញ្ញេ បុគ្គលេ បរិវដ្ឋយតោ, បញ្ញវន្តេ បុគ្គលេ សេវតោ ភជតោ
បយិរុចាសតោ, គម្ពីរញ្ញាណចរិយំ បច្ឆវេក្ខតោ ឥមេហិ តីហាការេហិ
បញ្ញាទ្ធិយំ វិសុដ្ឋតិ”តិ (បដិ. ម. ១.១៨៤-១៨៥)។

ឯត្ថ ច គម្ពីរញ្ញាណចរិយំ បច្ឆវេក្ខតោតិ សណ្តាសុខុមំ ខន្ធន្តរំ, អាយតនន្តរំ,
ឆាតន្តរំ, ឥន្ទ្រិយពលពោជ្ឈង្គន្តរំ, មគ្គន្តរំ, ជលន្តរញ្ច បច្ឆវេក្ខន្តស្សតិ អត្ថោ។
ឥមេសញ្ញា តិណ្ឌាំ តិណ្ឌាំ ការណានំ វសេន អកតាភិទិវេសោ អាធិកម្មិកោ
យោការាចរោ សទ្ធាធុរាធិសុ អភិទិវេសំ បដ្ឋបេត្វា ភាវេន្តោ អវសានេ វិវដ្តត្វា
អរហត្តំ គណ្ហាតិ។ សោ យាវ អរហត្តមគ្គា ឥមាធិ ឥន្ទ្រិយាធិ ភាវេតិ នាម,
អរហត្តជលេ បត្តេ ភាវិតិទ្ធិយោ នាម ហោតីតិ។ ឯវំ ឥមាធិបិ បញ្ញាទ្ធិយាធិ
លោកិយលោកុត្តរានេវ កថិតានីតិ។

សទ្ធាពលាធិសុ សទ្ធាយេវ អកម្មិយដ្ឋេន ពលន្តិ សទ្ធាពលំ។
វិរិយពលាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថ ហិ សទ្ធា អស្សទិយេ ន កម្មតិ, វិរិយំ
កោសដ្ឋេន ន កម្មតិ, សតិ មុជ្ជស្សច្នេន ន កម្មតិ, សមាធិ ឧទ្ធច្នេន ន កម្មតិ,
បញ្ញា អវិជ្ជាយ ន កម្មតិ តិ សញ្ញាធិបិ អកម្មិយដ្ឋេន ពលានីតិ វុច្ឆន្តិ។

ការជានយោ បនេត្ត ឥន្ទ្រិយការជាយំ វុត្តនយេនេវ វេទិតញោតិ។ ឥមាទិ
លោកិយលោកុត្តរានេវ កថិតានីតិ។

៤១៨. សតិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតីតិ វុត្ត អយំ អាទិកម្មិកានំ កុលបុត្តានំ
វសេន សទ្ធិ អត្តវណ្ណោនាយ ភាវជានយោ។ តត្ថ សតិសម្ពោជ្ឈង្គំអាទិទា
នយេន វុត្តានំ សត្តន្តំ អាទិបទានំ តាវ អយមត្តវណ្ណោនា - សតិសម្ពោជ្ឈង្គំ តាវ
សរណេជ្ជន សតិ, សា បនេសា ឧបជ្ជានលក្ខណា, អបិលាបនលក្ខណា វា។
វុត្តម្បិ ចេតំ - “យថា, មហារាជ, វញ្ញោ ភណ្ណាភារិកោ វញ្ញោ សាបតេយ្យំ
អបិលាបេតិ វុត្តកំ, មហារាជ, ហិរញ្ញំ, វុត្តកំ សុវណ្ណំ, វុត្តកំ សាបតេយ្យន្តិ។
វេរមេវ ខោ, មហារាជ, សតិ ឧប្បជ្ជមាណា
កុសលាកុសលសាវជ្ជានវជ្ជហ្មីនប្បណីតកណ្ណាសុក្កសប្បដិភាតេ ធម្មេ
អបិលាបេតិ ឥមេ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា”តិ (មិ. ប. ២.១.១៣) វិត្តារោ។
អបិលាបនសា, កិច្ចវសេនេវ ហិស្សា វុត្តំ លក្ខណំ ថេរេន វុត្តំ។
អសម្ពោសរសា វា, គោចរភិមុទិការបច្ចុបដ្ឋានា។ សតិ វេ សម្ពោជ្ឈង្គំតិ
សតិសម្ពោជ្ឈង្គំ។

តត្ថ ពោធិយា, ពោធិស្ស វា អង្គោតិ ពោជ្ឈង្គំ។ កី វុត្តំ ហោតិ? យា ហិ
អយំ ធម្មសាមគ្គិយាយ លោកិយលោកុត្តរមគ្គក្ខណោ ឧប្បជ្ជមាណាយ
លីនុទ្ធច្ចបតិដ្ឋានាយូហនកាមសុខអត្តកិលមថានុយោគឧច្ឆេទសស្សតាភិទិ
វេសាទីនំ អនេកេសំ ឧបទ្ធពានំ បដិបក្ខតាយ
សតិធម្មវិចយរីរិយបីតិបស្សន្តិសមាធិឧបេក្ខាសម្ពាតាយ ធម្មសាមគ្គិយា
អរិយសាវកោ ពុជ្ឈតីតិ កត្វា ពោធិតិ វុច្ចតិ, ពុជ្ឈតីតិ កិលេសសម្ពាទនិច្ចាយ
ឧជ្ឈហតិ, ចត្តារិ វា អរិយសម្ពាទិ បដិវិជ្ឈតិ, និព្វានមេវ វា សច្ចិករោតីតិ វុត្តំ
ហោតិ។ យថាហា - “សត្ត ពោជ្ឈង្គំ ភាវេត្វា អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិ

អភិសម្ពុត្តោ"តិ (សំ. និ. ៥.៣៧៨; ជី. និ. ៣.១៤៣)។ តស្ស ធម្មសាមគ្គិសម្ពាតាយ
ពោធិយា អង្កាតិបិ ពោជ្ឈង្គោ ឈានន្តមគ្គង្គាធមោរិយ។ យោបេស
យថាវុត្តប្បការាយ ឯតាយ ធម្មសាមគ្គិយា ពុជ្ឈតីតិ កត្វា អរិយសាវកោ
ពោធិតិ វុច្ឆតិ, តស្ស អង្កាតិបិ ពោជ្ឈង្គោ សេនន្តរថង្គាធមោរិយ។ តេនាហុ
អជ្ជកថាចរិយា - "ពុជ្ឈនកស្ស បុគ្គលស្ស អង្កាតិ វា ពោជ្ឈង្គោ"តិ។

អបិច "ពោជ្ឈង្គាតិ កេនជេន ពោជ្ឈង្គា? ពោធាយ សំវត្ថុន្តិ ពោជ្ឈង្គា,
ពុជ្ឈន្តិ ពោជ្ឈង្គា, អនុពុជ្ឈន្តិ ពោជ្ឈង្គា, បដិពុជ្ឈន្តិ ពោជ្ឈង្គា, សម្ពុជ្ឈន្តិ
ពោជ្ឈង្គា"តិ ឥមិណ បដិសម្ពិទានយេនាបិ (បដិ. ម. ២.១៧) ពោជ្ឈង្គត្ថោ
វេទិតព្ពោ។ បសត្ថោ សុន្ទរោ ច ពោជ្ឈង្គោ សម្ពោជ្ឈង្គោ, សតិ ឯវ សម្ពោជ្ឈង្គោ
សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ, តំ សតិសម្ពោជ្ឈង្គំ។

ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គន្តិអាទិសុបិ ចតុសច្ចធម្មវិចិនតីតិ ធម្មវិចយោ។ សោ
បវិចយលក្ខណោ, ឱកាសនរសោ, អសម្មោហាបច្ចបដ្ឋានោ។ វិវកាវតោ, វិធិនា
ឦរយិតព្ពតោ ច វិរយំ។ តំ បគ្គហលក្ខណំ, ឧបថម្ពនរសំ,
អនោសីទនបច្ចបដ្ឋានំ។ បីណាយតីតិ បីតិ។ សា ជរណាលក្ខណោ,
តុដ្ឋិលក្ខណោ វា, កាយចិត្តានំ បីណានរសា, នេសំយេវ ឱទក្យបច្ចបដ្ឋានា។
កាយចិត្តនរថប្បស្សម្ពនតោ បស្សន្តិ។ សា ឧបសមលក្ខណោ,
កាយចិត្តនរថមទ្ពនរសា, កាយចិត្តានំ អបរិប្បន្តសីតិការវបច្ចបដ្ឋានា។
សមាធានតោ សមាធិ។ សោ អវិក្ខេបលក្ខណោ, អវិសារលក្ខណោ វា,
ចិត្តចេតសិកានំ សម្មិណ្ឌានរសោ, ចិត្តដ្ឋិតិបច្ចបដ្ឋានោ។ អជ្ឈបេក្ខនតោ
ឧបេក្ខា។ សា បដិសម្ពាណលក្ខណោ, សមវាហិតលក្ខណោ វា,
ឧនាធិកនិវារណរសា, បក្ខចាតុបច្ឆេទនរសា វា, មជ្ឈត្តការវបច្ចបដ្ឋានា។
សេសំ វុត្តនយមេវ។ ភាវេតីតិ ព្រហ្មហតិ វឡេតិ, ឧប្បាទេតីតិ អត្ថោ។

តត្ថ ចត្តារោ ធម្មា សតិសម្ពោជ្ឈង្គ័ស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថន្តិទិ វេទិតញ្ញា
សតិសម្បជញ្ញំ មុជ្ឈស្សតិបុគ្គលបរិវដ្ឋនតា ឧបជ្ជិតស្សតិបុគ្គលសេវនតា
តទទិមុត្តតាតិ។ អភិក្កន្តាទីសុ ហិ សត្តសុ ហិ នេសុ សតិសម្បជញ្ញេន,
ភត្តនិក្ខិត្តកាកសទិសេ មុជ្ឈស្សតិបុគ្គលេ បរិវដ្ឋនេន,
តិស្សនត្ថត្ថេរអភយត្ថេរាទិសទិសេ ឧបជ្ជិតស្សតិបុគ្គលេ សេវនេន,
ហិ ននិសង្ខាទីសុ សតិសមុដ្ឋាបនតំ និន្នាចារណាបញ្ញាវចិត្តតាយ ច
សតិសម្ពោជ្ឈង្គ័ ឧប្បជ្ជតិ។ តស្មា អាទិកម្មិកោ កុលបុត្តោ ឥមេហិ ចត្វហិ
ការណេហិ សតិសម្ពោជ្ឈង្គំ សមុដ្ឋាបេត្វា តទេវ ធុរំ កត្វា អភិទិវេសំ
បដ្ឋេបេត្វា អនុក្កមេន អរហត្តំ គណ្ហាតិ។ សោ យាវ អរហត្តមគ្គា
សតិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ នាម, ជលេ បត្តេ ភាវិតោ នាម ហោតិ។

សត្ត ធម្មា ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គ័ស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថន្តិ បរិបុច្ឆកតា,
វត្ថុវិសទកិរិយា, ឥន្ទ្រិយសមត្ថបដិចាទនា, ធុប្បញ្ញបុគ្គលបរិវដ្ឋនា,
បញ្ញវន្តបុគ្គលសេវនា, គម្ពីរញ្ញាណចរិយបច្ឆវេក្ខណា, តទទិមុត្តតាតិ។ តត្ថ
បរិបុច្ឆកតាតិ
ខន្ធជាតុអាយ តនឥន្ទ្រិយពលពោជ្ឈង្គមគ្គង្គយានសមថិវិបស្សនានំ
អត្ថសន្និស្សិតបរិបុច្ឆាពហុលតា។

វត្ថុវិសទកិរិយាតិ អជ្ឈត្តិកពាហិរាទំ វត្ថុនំ វិសទការករណំ។ យទា
ហិស្ស កេសនខលោមា ទីយា ហោន្តិ, សរីរំ វា ឧប្បន្ននោសញ្ជេវ
សេទមលមក្ខិតញ្ច, តទា អជ្ឈត្តិកំ វត្ថុ អវិសទំ ហោតិ អបរិសុទ្ធិ។ យទា បន
ថិវំ ជិណ្ហំ កិលិដ្ឋំ ធុគ្គន្ធិ វា ហោតិ, សេនាសនំ វា ឧក្កាបំ, តទា ពាហិរំ វត្ថុ
អវិសទំ ហោតិ អបរិសុទ្ធិ។ តស្មា កេសាទិច្ឆេនេន
ឧទ្ធិវិវេចនអដោវិវេចនាទីហិ សរីរសល្លហុកការករណេន

ឧប្បាទននហាបនេន ច អដ្ឋត្តិកវត្ថុវិសទំ កាតត្ថំ។
សូចិកម្មុធាវនរជនបរិកណ្ណាករណាធិហិ ពាហិវត្ថុវិសទំ កាតត្ថំ។ ឯតស្មិញ្ចិ
អដ្ឋត្តិកពាហិវេ វត្ថុម្ហិ អវិសទេ ឧប្បន្នេសុ ចិត្តចេតសិកេសុ ញ្ញាណាម្បិ
អវិសទំ ហោតិ អបរិសុទ្ធី អបរិសុទ្ធានិ ធិបកបល្លវដ្ឋិតេលាធិនិ និស្សាយ
ឧប្បន្នធិបសិខាយ ឱកាសោវិយ។ វិសទេ បន អដ្ឋត្តិកពាហិវេ វត្ថុម្ហិ ឧប្បន្នេសុ
ចិត្តចេតសិកេសុ ញ្ញាណាម្បិ វិសទំ ហោតិ បរិសុទ្ធានិ ធិបកបល្លវដ្ឋិតេលាធិនិ
និស្សាយ ឧប្បន្នធិបសិខាយ ឱកាសោវិយ។ តេន វុត្ថំ - “វត្ថុវិសទកិរិយា
ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថុតិ” តិ។

ឥន្ទ្រិយសមត្ថបដិចាទនា នាម សទ្ធាធិនំ ឥន្ទ្រិយានំ សមការករណំ។ សចេ
ហិស្ស សទ្ធិន្ទ្រិយំ ពលវំ ហោតិ, ឥតរាជិ មន្ទានិ, តតោ វិរិយិន្ទ្រិយំ បគ្គហកិច្ចំ,
សតិន្ទ្រិយំ ឧបជ្ឈានកិច្ចំ, សមាធិន្ទ្រិយំ អវិក្ខេបកិច្ចំ, បញ្ញិន្ទ្រិយំ ទស្សនកិច្ចំ
កាតុំ ន សក្កោតិ។ តស្មា តំ ធម្មសភាវបច្ចវេក្ខណោន វា, យថា វា
មនសិករោតោ ពលវំ ជាតំ, តថា អមនសិការេន ហាបេតត្ថំ។ វត្តលិក្ខេវវត្ថុ
ចេត្ត និទស្សនំ។ សចេ បន វិរិយិន្ទ្រិយំ ពលវំ ហោតិ, អថ នេវ សទ្ធិន្ទ្រិយំ
អធិមោក្ខកិច្ចំ កាតុំ សក្កោតិ, ន ឥតរាជិ ឥតរកិច្ចភេទំ។ តស្មា តំ
បស្សន្ធាធិការោយ ហាបេតត្ថំ។ តត្រាបិ សោណត្ថេវស្ស វត្ថុ ទស្សេតត្ថំ។ ឯវំ
សេសេសុបិ ឯកស្ស ពលវភាវេ សតិ ឥតវេសំ អត្តនោ កិច្ចេសុ អសមត្ថតា
វេទិតញ្ចា។

វិសេសតោ បនេត្ថ សទ្ធាបញ្ញានំ សមាធិវិរិយានញ្ច សមតំ បសំសន្តិ។
ពលវសន្ធា ហិ មន្ទបញ្ញោ មុធិប្បសន្នោ ហោតិ, អវត្ថុម្ហិ បសីទតិ។
ពលវបញ្ញោ មន្ទសន្ធា កេរាជិកបក្ខំ ភជតិ, ភេសជ្ឈសមុជ្ជិតោវិយ រោតោ
អតេកិច្ចោ ហោតិ។ ចិត្តប្បាទមត្តនេវ កុសលំ ហោតីតិ អតិជារិទ្ធា ធានាធិនិ

អកោតោនិរយេ ឧប្បជ្ជតិ។ ឧត្តន្នំ សមតាយ វត្ថុស្មីយេវ បសីទតិ។
ពលវសមាធិ បន មន្តវិរយំ សមាធិស្ស កោសជ្ជបក្ខត្តា កោសជ្ជំ អភិកវតិ។
ពលវិរយំ មន្តសមាធិ វិរយស្ស ឧទ្ធច្ចបក្ខត្តា ឧទ្ធច្ចំ អភិកវតិ។ សមាធិ បន
វិរយេន សំយោជិតោ កោសជ្ជេ បតិគុំ នលភតិ, វិរយំ សមាធិនា សំយោជិតំ
ឧទ្ធច្ចេ បតិគុំ នលភតិ។ តស្មា តំ ឧភយំ សមំ កត្តត្ថំ។ ឧភយសមតាយ ហិ
អប្បនា ហោតិ។

អបិច សមាធិកម្មិកស្ស ពលវតីបិ សទ្ធា វជ្ជតិ។ ឯវញ្ញំ សទ្ធិបាតោ
ឱកប្បេន្តោ អប្បនំ ចាបុណ្យស្សតិ។ សមាធិបញ្ញាសុ បន សមាធិកម្មិកស្ស
ឯកគ្គតា ពលវតី វជ្ជតិ។ ឯវញ្ញំ សោ អប្បនំ ចាបុណ្យាតិ។ វិបស្សនាកម្មិកស្ស
បញ្ញា ពលវតី វជ្ជតិ។ ឯវញ្ញំ សោ លក្ខណបដិវេធំ ចាបុណ្យាតិ។ ឧត្តន្នំ បន
សមតាយបិ អប្បនា ហោតិយេវ។ សតិ បន សព្ពត្ត ពលវតី វជ្ជតិ។ សតិ ហិ
ចិត្តំ ឧទ្ធច្ចបក្ខិកានំ សទ្ធាវិរយបញ្ញានំ វសេន ឧទ្ធច្ចចាតតោ
កោសជ្ជេ ក្ខិកេន ច សមាធិនា កោសជ្ជចាតតោ វក្ខតិ។ តស្មា សា
លោណាធូបនំ វិយ សព្ពព្យញ្ញនេសុ, សព្ពកម្មិកោ អមច្ឆាវិយ ច
សព្ពរាជកិច្ចេសុ, សព្ពត្ត ឥច្ឆិតញ្ញា។ តេនាហ - “សតិ ច បន សព្ពត្តិកា វុត្តា (សំ.
និ. ៥.២៣៤) ភគវតា។ កី ការណា? ចិត្តញ្ញំ សតិបដិសរណំ, អារក្ខបច្ចុបដ្ឋានា
ច សតិ, នវិនា សតិយា ចិត្តស្ស បគ្គហនិគ្គហោ ហោតី”តិ។

ឧប្បញ្ញបុគ្គលបរិវដ្ឋនា នាម ខន្ធធិតេនេសុ អនោគាឡ្យបញ្ញានំ
ឧម្មេធបុគ្គលានំ អារកា បរិវដ្ឋនំ។ បញ្ញាវន្តបុគ្គលសេវនា នាម
សមបញ្ញាសលក្ខណបរិក្កាហិកាយ ឧទយព្ពយបញ្ញាយ
សមន្នាគតបុគ្គលសេវនា។ គម្ពីរញ្ញាណចរិយបច្ចវេក្ខណា នាម គម្ពីរេសុ
ខន្ធធិសុ បវត្តាយ គម្ពីរបញ្ញាយ បភេទបច្ចវេក្ខណា។ តទដិមុត្តតា នាម

ហ្នឹងនិសង្ខារធីតុ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តំសមុជ្ជាបនត្ថំ និន្នោទោណបញ្ចារចិត្តតា។
តស្មា អាទិកម្មិកោ កុលបុត្តោ ឥមេហិ សត្តហិ ការណេហិ
ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តំ សមុជ្ជាបេត្វា តនេវ ធុរំ កត្វា អភិនិវេសំ បដ្ឋបេត្វា
អនុក្កមេន អរហត្ថំ គណ្ហាតិ។ សោ យាវ អរហត្ថមគ្គា ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តំ
ភាវេតិ នាម, ជលេ បត្តេ ភាវិតោ នាម ហោតិ។

ឯកាទស ធម្មា វិរិយសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថន្តិ -
អចាយកយបច្ឆវេក្ខណតា, អាទិសំសទស្សវិតា, គមនីវិបច្ឆវេក្ខណតា,
បិណ្ឌាចាតាបចាយនតា, ទាយជ្ជមហត្ថបច្ឆវេក្ខណតា,
សត្តមហត្ថបច្ឆវេក្ខណតា, ជាតិមហត្ថបច្ឆវេក្ខណតា,
សព្វហ្មចារិមហត្ថបច្ឆវេក្ខណតា, កុសីតបុគ្គលបរិវជ្ជនតា,
អារទ្ធវិរិយបុគ្គលសេវនតា, តទធិមុត្តតាតិ។

តត្ថ “និរយេសុ បញ្ចវិធពន្ធនកម្មករណតោ បដ្ឋាយ មហាទុក្ខំ
អនុភវនកាលេបិ, តិរច្ឆានយោនិយំ ជាលក្ខិបកុមិនាធិហិ គហិតកាលេបិ,
ចាជនកណ្តាកាធិប្បហារតុន្តស្ស បន សកដវហនាធិកាលេបិ, បេត្តិវិសយេ
អនេកានិបិ វស្សសហស្សានិ ឯកំ ពុទ្ធន្តរម្បិ ឧប្បិចាសាហិ អាតុរិភូតកាលេបិ,
កាលកញ្ចិកអសុរេសុ សជ្ជិហត្ថអសីតិហត្ថប្បមាលោន អដ្ឋិចម្មមត្តេនេវ
អត្ថភាវេន វាតាតចាធិទុក្ខានុភវនកាលេបិ ន សក្កា វិរិយសម្ពោជ្ឈន្តំ
ឧប្បាទេតុ។ អយមេវ តេ ភិក្ខុ កាលោ”តិ ឯវំ អចាយកយំ បច្ឆវេក្ខន្តស្សាបិ
វិរិយសម្ពោជ្ឈន្តោ ឧប្បជ្ជតិ។

“ន សក្កា កុសីតេន នវ លោកុត្តរធម្មា លទ្ធិ, អារទ្ធវិរិយេនេវ សក្កា,
អយមាទិសំសោ វិរិយស្សា”តិ ឯវំ អាទិសំសទស្សវិនោបិ ឧប្បជ្ជតិ។

“សព្វពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធមហាសារកេហិ គតមគ្គោ គន្តត្ថោ, សោ ច ន សក្កា កុស្ថតេន គន្ត” ឆ្លើយ គមធីបី បច្ចវេក្ខន្ធស្យាបិ ឧប្បជ្ជតិ។

“យេ តំ បិណ្ឌាចារាធិហិ ឧបជ្ឈហន្តិ, ឥមេ តេ មនុស្សានេ ព្រាតកា, ន
 ធាសកម្មករា, នាបិ តំ និស្សាយ ជីវិស្សមាតិ តេ បណ្ឌិតានិ បិណ្ឌាចារាធិនិ
 ទេន្តិ។ អថ ខោ អត្ថនោ កាវាទំ មហាច្ចលតំ បច្ឆាសីសមាទា ទេន្តិ។ សត្តារាបិ
 ‘អយំ ឥមេ បច្ឆយេ បរិភុញ្ញាត្វា កាយទន្ធិពហុលោ សុខំវិហរិស្សតី’តិ ន ឯវំ
 សម្បស្សតា តុយ្ហំ បច្ឆយា អនុញ្ញាតា, អថ ខោ ‘អយំ ឥមេ បរិភុញ្ញាមាទា
 សមណធម្មំ កត្វា វជ្ជុកូតោ មុច្ឆិស្សតី’តិ តេ បច្ឆយា អនុញ្ញាតា។ សោ ធានិ
 ត្វំ កុសីនោ វិហារន្តោ ន តំ បិណ្ឌាចាតំ អបចាយិស្សសិ។ អារទ្ធីវិយស្សេវ ហិ
 បិណ្ឌាបចាយនំ នាម ហោតី”តិ ឯវំ បិណ្ឌាចាតាបចាយនំ បច្ឆវេក្ខន្ធស្សាបិ
 ឧប្បជ្ឈតិ មហាមិត្តត្រូវស្ស វិយ បិណ្ឌាចាតិយតិស្សត្រូវស្ស វិយ ច។

មហាមិត្តត្ថេរោ កិរ កស្សកលេណោ នាម បដិវសតិ។ តស្ស ធុ
គោចរគាមេ ឯកា មហាឧបាសិកា ថេរំ បុត្តំ កត្វា បដិជគ្គតិ។ សា ឯកទិវសំ
អរញ្ញំ ភច្ឆន្តិ ជីតវំ អាហា - “អម្ព, អសុកស្មី ឋានេ បុរាណាតណ្ហាលា, អសុកស្មី
ជីវំ, អសុកស្មី សប្បិ, អសុកស្មី ជាណីតំ, តវ ភាតិកស្ស អយ្យមិត្តស្ស
អាគតកាលេ ភត្តំ បចិត្វា ជីវសប្បិជាណីតេហិ សទ្ធិំ ទេហិ, ទត្វា តូញា
ភុញ្ញោយ្យាសិ។ អហំ បន ហិយ្យេ បក្កំ ចារិវាសិកភត្តំ កញ្ញិយេន ភុត្តម្ហី” តិ។
ទិវា កី ភុញ្ញាស្សសិ, អម្ពាតិ? សាកបណ្ណំ បក្ខិបិត្វា កណាតណ្ហាលេហិ
អម្ពិលយាគុំ បចិត្វា ឋេបេហិ, អម្ពាតិ។

៤. ពេលនេះ ចារុបិស្វា បន្ត និយាយឆ្លោវ តំ សន្តិ សុត្វា អត្ថានំ ឡើង -
 “មហាឧបាសិកា កិរ កញ្ជ័យេន ចារិវាសិកភត្តំ ភុញ្ញិ, ធិវាបិ
 កណបណ្ណមីលយាគុំ ភុញ្ញិស្សតិ, តុយ្ហំ អត្ថាយ បន បុរាណតណ្ហាលាធិនិ

អាចិត្តតិ។ តំ និស្សាយ ខោ បនេសា នេវ ខេត្តំ ន វត្តំ ន ភត្តំ ន វត្តំ បច្ឆាសីសតិ,
តិស្សោ បន សម្មត្តិយោ បត្តយមាណា ទេតិ។ តុំ ឯតិស្សា តា សម្មត្តិយោ ធាតុំ
សក្ខិស្សសិ, ន សក្ខិស្សសីតិ, អយំ ខោ បន បិណ្ឌាចារតោ តយា សរាគេន
សនោសេន សមោហេន ន សក្កា គណ្ហិតុ”ន្ត បត្តំ បរិកាយ បក្ខិបិទ្វា គណ្ហិកំ
មុញ្ញាត្វា និវត្តិត្វា កស្សកលេណាមេវ គន្ធា បត្តំ ហេដ្ឋាមព្វោ, ជីវេវព្វា ជីវេវសេ
វេបេត្វា, “អរហត្តំ អចាបុណិត្វា ន និក្ខមិស្សមី”តិ វិវិយំ អធិដ្ឋហិត្វា និសីទិ។
ធីយវត្តំ អប្បមត្តោ ហុត្វា និវត្តភិក្ខុវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា បុរេភត្តមេវ អរហត្តំ
បត្វា វិកសមាទមិវ បទុមំ មហាវិណាសវោ សិតំ ករោត្តោវ និក្ខមិ។
លេណាទ្វារេ រុក្ខម្ហិ អធិវត្តា ទេវតា -

“នមោ តេ បុរិសាជញ្ញ, នមោ តេ បុរិសុត្តម;
យស្ស តេ អាសវា វិណា, ទក្ខិណោយ្យាសិ មារិសា”តិ។ -

ឧទានំ ឧទានេត្វា, “ភន្តេ, បិណ្ឌាយ បរិជ្ជានំ តុម្ហាទិសានំ អរហន្តានំ ភិក្ខុំ ទត្វា
មហាល្លកិត្តិយោ ទុក្ខា មុច្ចិស្សន្តី”តិ អាហា។ ជេរោ ឧដ្ឋហិត្វា ទ្វារំ វិវិត្វា កាលំ
ឱលោកេត្តោ “ចាតោយេវា”តិ ព្រាត្វា បត្តជីវំ អាធាយ គាមំ ចារិសិ។

ធារិកាបិ ភត្តំ សម្មាទេត្វា “ឥធានិ មេ ភាតា អាគមិស្សតិ, ឥធានិ មេ
ភាតា អាគមិស្សតី”តិ ទ្វារំ ឱលោកយមាណា និសីទិ។ សា ជេរេ យវទ្វារំ សម្មត្តេ
បត្តំ គហេត្វា សប្បិដាលិតយោជិតស្ស ឱវបិណ្ឌាចាតស្ស បុរេត្វា ហត្ថេ
វេបេសិ។ ជេរោ “សុខំ ហោត្វ”តិ អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សាបិ តំ
ឱលោកយមាណាវ អជ្ជាសិ។ ជេរស្ស ហិ តទា អតិវិយ បរិសុទ្ធោ ជិវិវណ្ណោ
អហោសិ, វិប្បសន្នានិ ឥន្ទ្រិយានិ, មុខំ ពន្ធនា បរុត្តតាលបក្កំ វិយ អតិវិយ
វិរោចិត្ត។

មហាឧបាសិកា អរញ្ញតោ អាគន្ធា “កី, អម្ព, ភាតិកោ តេ អាគតោ” តិ
បុច្ឆិ។ សាសត្ថំ តំ បវត្ថី អាហេយេសិ។ ឧបាសិកា “អន្ធមេ បុត្តស្ស បព្ពជិតកិច្ចំ
មត្តកំ បត្ត” តិ ព្យាគា “អភិរមតិ តេ, អម្ព, ភាតា ពុទ្ធសាសនេ, ន ឧក្កណ្ឌតី” តិ
អាហា។

បិណ្ឌាចារិកតិស្សត្ថេវវត្ថុ បន ឃំ វេទិតត្ថំ - មហាគាមេ កិរ ឯកោ
នលិទ្ធិបុរិសោ ធារុវិក្កយេន ជីវិតំ កប្បតិ។ សោ តេនេវ ការណេន នាមំ
លភិក្ខា ធារុភណ្ឌាកមហាតិស្សោ នាម ជាតោ។ សោ ឯកទិវសំ អត្តនោ ភរិយំ
អាហា - “កី អម្ពា កំ ជីវិតំ នាម, សត្តារា ទទ្ធិទ្ធានស្ស មហាប្បលភារោ
កថិតោ, មយញ្ច និពទ្ធិ ធាតុំ ន សក្កោម, បក្ខិកកត្តមត្តំ ទត្វា បុន ឧប្បន្នំ
សលាកកត្តម្យំ ទស្សមា” តិ។ សា “សាធុ សាមី” តិ សម្បជិដ្ឋិត្វា បុនទិវសេ
យថាលាភេន បក្ខិកកត្តំ អនាសិ។ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច បច្ឆយេហិ
និប្បវិស្សយកាលោ ហោតិ, ទហរសាមណោរា បណ្ឌិតភោជនានិ ភុញ្ញិត្វា
“អយំ លូទាហារោ” តិ តេសំ បក្ខិកកត្តំ គហិតមត្តកមេវ កត្វា តេសំ
បស្សន្តានំយេវ ធម្មត្វា គប្បន្តិ។

សា ឥត្ថី តំ ទិស្វា សាមិកស្ស កថេសិ, “មយា ទិន្នំ ធម្មត្ថី” តិ ន បន
វិប្បជិសារិនី អហោសិ។ តស្ស សាមិកោ អាហា - “មយំ ទុក្ខតកាវេន អយ្យានំ
សុខេន បរិភុញ្ញាបេតុំ នាសក្ខិម្ព។ កី នុ ខោ កត្វា អយ្យានំ មនំ គហេតុំ
សក្ខិស្សមា” តិ? អថស្ស ភរិយា អាហា - “កី វេទេសិ, សាមិ, សបុត្តកា ទុក្ខតា
នាម នត្ថិតិ អយំ តេ ជីតា, ឥមំ ឯកស្មី កុលេ ឋបេត្វា ទ្វាទស កហាបណោ
គណ្ហិត្វា ឯកំ ឡីរេនុំ អាហារ, អយ្យានំ ឡីរសលាកកត្តំ ទស្សម, ឃំ តេសំ ចិត្តំ
គណ្ហិតុំ សក្ខិស្សមា” តិ។ សោ សាធុតិ សម្បជិដ្ឋិត្វា តថា អកាសិ។ តេសំ
បុញ្ញេន សា ធម្មុ សាយំ តីណិ មាណិកានិ, ចាតោ តីណិ មាណិកានិ ឡីរេនតិ។

សាយំ លទ្ធិំ ធីតា កត្វា បុនធិវសេ តតោ គហិតនវនីតេន សប្បី កត្វា
សសប្បិបរិសេកំ ឱវសលាកកត្តំ ទេន្តិ។ តតោ បដ្ឋាយ តស្ស គេហ
សលាកកត្តំ បុញ្ញវន្តាវ លកន្តិ។

សោ ឯកធិវសំ ភវិយំ អាហា - “មយំ ធីតុ អត្ថិតាយ លទ្ធិតត្ថតោ ច មុត្តា,
គេហា ច នោ កត្តំ អយ្យានំ បរិភោគារហំ ជាតំ។ ត្វំ យាវ អហំ អាគច្ឆាមិ, តាវ
ឥមស្មី កល្យាណាវត្ថុ មា បមន្និ។ អហំ កិត្យាទេវ កត្វា ធីតវំ មោចស្សមី”តិ។
សោ ឯកំ បទេសំ គន្ធា ឧប្បយន្តកម្មំ កត្វា ធម៌ា មាសេហិ ធានស កហាបណោ
លភិត្វា “អលំ ឯត្ថកំ មម ធីតុ មោចនត្ថាយា”តិ តេ កហាបណោ ធុស្សន្តេ
ពន្ធិត្វា “គេហំ គមិស្សមី”តិ មគ្គំ បដិបន្និ។

តស្មី សមយេ អម្ពរិយមហាវិហារវាសី បិណ្ឌាចាតិយតិស្សត្ថេរោ
“តិស្សមហាវិហារំ គន្ធា ចេតិយំ វន្តិស្សមី”តិ អត្តនោ វសនដ្ឋានតោ
មហាគាមំ គន្ធន្តោ តមេវ មគ្គំ បដិបន្និ។ សោ ឧចាសកោ ថេរំ ទូរតោវ ធិស្វា
“ឯកកោវ អគន្ធា ឥមិនា អយ្យេន សទ្ធិ ឯកំ ធម្មកចំ សុណាន្តោ គមិស្សមិ។
សីលវន្តោ ហិ សត្តកាលំ ធុល្លភា”តិ វេគេន ថេរំ សម្មាបុណិត្វា អភិវាទេត្វា
សទ្ធិ គន្ធន្តោ វេលាយ ឧបកដ្ឋាយ ចិន្តេសិ - “មយ្ហំ ហត្ថេ បុជកកត្តំ នត្ថិ,
អយ្យស្ស ច ភិក្ខុកាលោ សម្មត្ថោ, អយញ្ច មេ បរិព្វយោ ហត្ថេ អត្ថិ, ឯកំ
កាមទ្វារំ បត្តកាលេ អយ្យស្ស បិណ្ឌាចាតំ ធុស្សមី”តិ។

តស្សេវំ ចិត្តេ ឧប្បន្នមត្តេយេវ ឯកោ បុជកកត្តំ គហិត្វា តំ ហំ
សម្មត្ថោ។ ឧចាសកោ តំ ធិស្វា, “ភន្តេ, ថោកំ អាគមេថា”តិ វត្វា តំ
ឧបសន្តមិត្វា អាហា - “កហាបណំ តេ, ភោ បុរិស, ធម្មិ, តំ មេ បុជកកត្តំ
ទេហី”តិ។ សោ ចិន្តេសិ - “ឥមំ កត្តំ ឥមស្មី កាលេ មាសកម្មំ ន អគ្សតិ,
អយញ្ច មយ្ហំ ឯកវារេនេវ កហាបណំ ទេតិ, ភវិស្សតេត្ថ ការណា”ន្តិ ចិន្តេត្វា

“ឆាប់ កហាបណោន ទេមី” តិ អាហា។ ឯវំ សន្តេ ទ្វេ គណ្ណា, តីណី គណ្ណា តិ
ឥមីនា និយាមេន សព្វេបិ តេ កហាបណោ ធាតុកាមោ ជាតោ។ ឥតរោ
“អញ្ជើបិស្ស អត្ថី” តិ សញ្ញាយ “ន ទេមី” ច្នៃវ អាហា។ អថ នំ សោ អាហា - “សច្ចេ
មេ, ភោ, អញ្ជើបិ អស្ស, តេបិ ទទេយ្យំ។ ន ខោ បឆាបំ អត្ថនោ អត្ថាយ
គណ្ណាមិ, ឯតស្មី មេ រុក្ខមូលេ ឯកោ អយ្យេ និសីទាបិតោ, តុយ្ហម្បិ កុសលំ
ភវិស្សតិ, ទេហិ មេ ភត្ត” ត្ថិ។ តេន ហិ, ភោ, គណ្ណា, អាហា តេ កហាបណោ តិ
កហាបណោ គហេត្វា បុជកភត្តំ អទាសិ។ ឧទាសកោ ភត្តំ គហេត្វា ហត្ថ
ឆោវិត្វា ថេវ ឧបសង្កមិត្វា “បត្តំ នីហារថ, ភន្តេ” តិ អាហា។ ថេរោ បត្តំ នីហារិត្វា
ឧបឡភត្ថេ ទិន្នេ បត្តំ បិទហិ។ ឧទាសកោ អាហា - “អយំ, ភន្តេ, ឯកស្សេវ
បជីវិសោ, ន សក្កា មយា ឥតោ ភុញ្ញិតុំ។ តុម្ហាកំយេវ មេ អត្ថាយ ឥមំ
បរិយេសិត្វាលទ្ធី, គណ្ណាថ នំ មំ អនុកម្យំ ឧទាទាយា” តិ។ ថេរោ “អត្ថិ ឯត្ថ
ការណា” ត្ថិ គហេត្វា សព្វំ បរិភុញ្ញិ។ ឧទាសកោ ធម៌ករណោន ចានីយំ
បរិស្សាវេត្វា អទាសិ។ តតោ និដ្ឋិតភត្តកិច្ចេ ថេវ ឧភោបិ មគ្គំ បដិបដ្ឋិសុ។

ថេរោ ឧទាសកំ បុច្ឆិ - “កេន ការណោន ត្វំ ន ភុញ្ញាសី” តិ។ សោ អត្ថនោ
គមនាគមនវិធានំ សព្វំ កថេសិ។ ថេរោ តំ សុត្វា សំវេគប្បត្តោ ចិន្តេសិ - “ទុក្ខំ
ឧទាសកេន កតំ, មយា បន ឯវរូបំ បិណ្ឌាចាតំ បរិភុញ្ញិត្វា ឯតស្ស កតញ្ញនា
ភវិតតំ។ សប្បាយសេនាសនំ លភិត្វា តត្ថេវ ធិរិមំសលោហិតេសុ សុក្ខន្តេសុបិ
និសិន្នបល្លង្គេនេវ អរហត្តំ អប្បត្វា ន ឧដ្ឋហិស្សមី” តិ។ សោ តិស្សមហាវិហារំ
គន្ធា អាគន្ធករត្តំ កត្វា អត្ថនោ បត្តសេនាសនំ បរិសិត្វា បច្ចត្តរណំ អត្ថិត្វា
តត្ថ និសិន្នោ អត្ថនោ មូលកម្មដ្ឋានមេវ គណ្ហិ។ សោ តាយ វត្ថិយា
ឱកាសមត្តម្បិ និព្វត្តតុំ នាសត្វិ។ បុនទិវសតោ បដ្ឋាយ ភិក្ខាចារបលិពោធំ
ជិន្ធិត្វា តទេវ កម្មដ្ឋានំ អនុលោមបដិលោមំ វិបស្សិ។ ឯតេនុចាយេន វិបស្សន្តោ
សត្តមេ អរុណោ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ បត្វា ចិន្តេសិ - “អតិវិយ មេ

កិលន្តំសរិរំ, កី ធុ ខោ មេ ជីវិតំ ចិរំ បវត្តិស្សតិ, ន បវត្តិស្សតិ” តិ។ អថស្ស
អប្បវត្តនភារំ ធិស្វា សេនាសនំ បដិសាមេត្វា បត្តចីវរមាធាយ វិហារមជ្ឈំ
គន្ធា ភេរី បហារាបេត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ សន្និទាតេសិ។

សង្ឃត្ថេរោ “កេន ភិក្ខុនាសង្ឃោ សន្និទាតិតោ” តិ បុច្ឆិ។ មយា, ភន្តេតិ។
កិមត្ថំ សប្បវិសាតិ។ ភន្តេ, អញ្ញំ កម្មំ នត្ថិ, យេសំ បន មគ្គេ វា ជលេ វា កម្ពា
អត្ថិ, តេ មំ បុច្ឆន្តតិ។ សប្បវិស តាធិសា នាម ភិក្ខុ អសន្តំ គុណំ ន កថេន្តិ,
អម្ពា កំ ឯត្ថ កម្ពា នត្ថិ។ កី បន តេ សំវេគការណំ អហោសិ, កី បច្ចយំ កត្វា
អរហត្តំ និព្ពត្តន្តិ។ ភន្តេ, ឥមស្មី មហាកាមេ វល្លិយវីដិយំ
ធារុភណ្ឌាកមហាតិស្សោ នាម ឧបាសកោ អត្តនោ ដីតរំ ពហិ ឯបេត្វា ទ្វាទស
កហាបណោ គណ្ហិត្វា តេហិ ឯកំ ជីវេជនុំ គហេត្វា សង្ឃស្ស ជីវភត្តសលាកំ
បដ្ឋបេសិ, សោ “ដីតរំ មោចេស្សមី” តិ ធមាសេ យន្តសាលាយ ភតី កត្វា
ទ្វាទស កហាបណោ លភិត្វា “ដីតរំ មោចេស្សមី” តិ អត្តនោ គេហំ គច្ឆន្តោ
អន្តរាមគ្គេ មំ ធិស្វា ភិក្ខុចារវេលាយ សព្វេបិ តេ កហាបណោ ទត្វា បុជកភត្តំ
គណ្ហិត្វា សព្វំ មយ្ហំ អនាសិ។ អហំ តំ បិណ្ឌាចាតំ បរិភុញ្ញិត្វា ឥធាគន្ធា
សប្បាយសេនាសនំ លភិត្វា “បិណ្ឌាបចាយនកម្មំ ករិស្សមី” តិ វិសេសំ
និព្ពត្តេសី, ភន្តេតិ។ តំ ឯនំ សម្បត្តា ចតស្សោបិ បរិសា ថេរស្ស សាធុការំ
អទំសុ។ សកភាវេន សណ្ឋាតុំ សមត្ថោ នាម នាហោសិ។ ថេរោ សង្ឃមជ្ឈេ
និសីទិត្វា កថេន្តោ កថេន្តោ “មយ្ហំ កូដាការំ ធារុភណ្ឌាកមហាតិស្សស្ស
ហេត្ថន ដុដ្ឋកាលេយេវ ចលតូ” តិ អធិដ្ឋាយ អនុចាធិសេសាយ និព្ពានធាតុយា
បរិនិព្វាយិ។

កាករណ្ឌាតិស្សមហារាជា “ឯកោ កិរ ថេរោ បរិនិព្ពតោ” តិ សុត្វា វិហារំ
គន្ធា សក្ការសម្មាណំ កត្វា កូដាការំ សន្នេត្វា ថេរំ តត្ថ អាហេបេត្វា “ឥនាធិ

ចិត្តកង្វាន់ គមិស្សមា" តិ ឧត្តិបន្តោ ចាលេតុំ នាសក្ខិ។ រាជា ភិក្ខុសង្ឃំ បុច្ឆិ -
"អត្ថិ, ភន្តេ, ថេវេន កិញ្ចិ កចិត" តិ។ ភិក្ខុ ថេវេន កចិតវិធានំ អាចិត្តិសុ។ រាជា
តំ ឧចាសកំ បក្កោសាបេត្វា "តយា ឥតោ សត្តនិវេសមត្តកេ កស្សចិ
មគ្គបដិបន្នស្ស ភិក្ខុនោ បុជកភត្តំ ទិន្ន" តិ បុច្ឆិ។ អាម, ទេវាតិ។ កេន តេ
និយាមេន ទិន្នតិ? សោ តំ ការណំ សព្វំ អាហារេសិ។ អថ នំ រាជា ថេវស្ស
ក្ខជាតារជ្ជានំ បេសេសិ - "គច្ឆ តំ ថេវំ សញ្ញាន, សោ វា អញ្ញោ វា" តិ។ សោ គន្ធា
សាលី ឧត្តិបិត្វា ថេវស្ស មុខំ ទិស្វា សញ្ញានិត្វា ធ្វីហិ ហត្ថហិ ហធយំ
សន្ធាវេន្តោ វញ្ញោ សន្តិកំ គន្ធា, "ទេវ, មយ្ហំ អយ្យោ" តិ អាហា។ អថស្ស រាជា
មហាបសាធនំ ធាបេសិ។ តំ បសាធស្វា អាគតំ "គច្ឆ ភាតិក មហាតិស្ស មយ្ហំ,
អយ្យាតិ វត្វា ក្ខជាតារំ ឧត្តិចា" តិ អាហា។ ឧចាសកោ "សាធុ, ទេវា" តិ គន្ធា
ថេវស្ស ចានេ វត្ថិត្វា ឧភោហិ ហត្ថហិ ឧត្តិបិត្វា អត្តនោ មត្តកេ អកាសិ។
តស្មីយេវ ខណោ ក្ខជាតារំ អាកាសេ ឧប្បតិច្ឆា ចិត្តកមត្តកេ បតិជ្ជាសិ។ តស្មី
កាលេ ចិត្តកស្ស ចត្វាហិ កណ្តោហិ សយមេវ អគ្គិជាលា ឧដ្ឋហីស្វតិ។

"មហន្តំ ខោ បនេតំ សត្ត ធាយន្តំ, យទិទំ សត្ត អរិយធនានិ នាម, តំ ន
សក្កា កុសីតេន គហេតុ។ យថា ហិវិប្បដិបន្នំ បុត្តំ មាតាបិតរោ 'អយំ អម្ពានំ
អបុត្តោ' តិ បរិពាហិរំ ករោន្តិ, សោ តេសំ អច្ចយេន ធាយន្តំ នលភតិ, វេ
កុសីតោបិ ឥទំ អរិយធនធាយន្តំ នលភតិ, អារទ្ធវីរិយោវ លភតិ" តិ
ធាយន្តមហត្ថំ បច្ឆវេក្ខតោបិ ឧប្បជ្ជតិ។

"មហា ខោ បនេតេ សត្តា។ សត្តនោ ហិ តេ មាតុកុច្ឆិម្ហំ បដិសន្ធិ
គហណាកាលេបិ, អភិនិក្ខមនេបិ, អភិសម្ពោធិយម្យិ,
ធម្មចក្កប្បវត្តនយមកចាដិហារិយទេវោរោហានអាយុសន្ធាវេស្សន្តនេសុបិ,
បរិនិព្វានកាលេបិ ទសសហស្សិលោកធាតុ កម្មិត្ត។ យុត្តំ នុ តេ វេរូបស្ស

សត្តុនោ សាសនេ បព្ពជិត្វា កុសីនេន ភវិតុ"ន្តិ វេ វំ សត្តមហត្ថំ បច្ឆវេក្ខតោបិ ឧប្បជ្ជតិ។

“ជាតិយាបិ ត្វំ ឥនានិ នលាមកជាតិកោ, អសម្ពិជ្ជាយ មហាសម្មតបវេណីយា អាគតធិក្កាករាជវំសេ ជាតោសិ,
សុទ្ធាននមហារាជស្ស ច មហាមាយាទេវីយា ច នត្តា, រាហុលភទ្ទស្ស កនិជ្ជា,
តយា នាម វេរូបេន ជិនបុត្តេន ហុត្វា ន យុត្តំ កុសីនេន វិហរិតុ"ន្តិ វេ វំ
ជាតិមហត្ថំ បច្ឆវេក្ខតោបិ ឧប្បជ្ជតិ។

“សារិបុត្តមោគ្គល្លាណា ចេវ អសីតិ មហាសាវកា ច វីរីយេនេវ
លោកុត្តរធម្មំ បជិវិជ្ឈីសុ, ត្វំ ឯតេសំ សព្វាប្បចារិទំ មគ្គំ បជិបជ្ជសិ, ន
បជិបជ្ជសី"តិ វេ វំ សព្វាប្បចារិមហត្ថំ បច្ឆវេក្ខតោបិ ឧប្បជ្ជតិ។

កុច្ឆី បូរេត្វា បិតអជគរសទិសេ វិស្សជ្ឈកាយិ កចេតសិកវីរីយេ
កុសីតបុគ្គលេ បរិវេន្តន្តស្សបិ, អារទ្ធវីរីយេ បហិតត្ថេ បុគ្គលេ សេវន្តស្សបិ,
ហាននិសង្ខាទីសុ វីរីយុប្បាទនត្ថំ និន្នោណាបញ្ញាវចិត្តស្សបិ ឧប្បជ្ជតិ។ តស្មា
អាទិកម្មិកោ កុលបុត្តោ ឥមេហិ ឯកាទសហិ ការណេហិ វីរីយសម្ពោជ្ឈន្តំ
សមុជ្ឈាបេត្វា តនេវ ធុរំ កត្វា អភិនិវេសំ បជ្ជបេត្វា អនុក្កមេន អរហត្ថំ
គណ្ហាតិ។ សោ យាវ អរហត្ថមគ្គា វីរីយសម្ពោជ្ឈន្តំ ភាវេតិ នាម, ជលេ បត្តេ
ភាវិតោ នាម ហោតិ។

ឯកាទស ធម្មា បីតិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថុន្តិ - ពុទ្ធានុស្សតិ,
ធម្មសង្ឃសីលា ចាគនេវតានុស្សតិ ឧបសមាទុស្សតិ, លូខបុគ្គលបរិវេន្តនតា,
សិនិទ្ធិបុគ្គលសេវនតា, បសាទនីយសុត្តន្តបច្ឆវេក្ខណតា, តទទិមុត្តតាតិ។

ពុទ្ធកុលោ អនុស្សវន្តស្សបិ ហិ យាវ ឧបចារា សកលសរីរំ ជរមាណោ
បីតិសម្ពោជ្ឈន្តោ ឧប្បជ្ជតិ, ធម្មសង្ឃកុលោ អនុស្សវន្តស្សបិ, ធីយវត្ថំ អខណ្ឌំ
កត្វា រក្ខតំ ចតុចារិសុទ្ធិសីលំ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ, គិហិនោ ទសសីលំ បញ្ចសីលំ
បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ, ទុត្តិក្ខតយាធិសុ បណីតភោជនំ សព្វាហ្មចារីនំ ទត្វា “ឯវំនាម
អទម្ហា” តិ ចាគំ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ, គិហិនោបិ ឯវំរូបេ កាលេ សីលវន្តានំ
ទិន្ននានំ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ, យេហិ គុលោហិ សមន្នាគតា ទេវត្ថំ បត្តា,
តថាវចានំ គុណានំ អត្ថនិ អត្ថតំ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ, សមាបត្តិយាវិក្ខម្ហិតេ
កិលេសា សង្ខិបិ សត្តតិបិ វស្សានិ ន សមុទាចរន្តិ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ,
ចេតិយទស្សនពោធិទស្សនេវទស្សនេសុ អសក្កេត្វកិរិយាយ
សំស្វចិតល្អខការេ ពុទ្ធាធិសុ បសាទសិនេហាភាវេន គច្រកបិដ្ឋេ វជសទិសេ
ល្អខបុគ្គលេ បរិវេន្តន្តស្សបិ, ពុទ្ធាធិសុ បសាទពហុលេ មុទុចិត្តេ សិនិទ្ធិបុគ្គលេ
សេវន្តស្សបិ, រតនត្ថយគុណាបរិធិបកេ បសាទនិយសុត្តន្តេ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ,
ហ៊ាននិសង្ហាធិសុ បីតិឧប្បាទនត្ថំ និន្នោទោណាបញ្ញាវចិត្តស្សបិ ឧប្បជ្ជតិ។ តស្មា
អាទិកម្មិកោ កុលបុត្តោ ឥមេហិ ឯកាទសហិ ការណេហិ បីតិសម្ពោជ្ឈន្តំ
សមុដ្ឋាបេត្វា តទេវ ធុរំ កត្វា អភិនិវេសំ បដ្ឋបេត្វា អនុក្កមេន អរហត្ថំ
គណ្ហាតិ។ សោ យាវ អរហត្ថមគ្គា បីតិសម្ពោជ្ឈន្តំ ភាវេតិ នាម, ជលេ បត្តេ
ភាវិតោ នាម ហោតិ។

សត្ត ធម្មា បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថន្តិ -
បណីតភោជនសេវនតា, ឧតុសុខសេវនតា, ឥរិយាបថសុខសេវនតា,
មជ្ឈត្ថបយោគតា, សារទ្ធកាយបុគ្គលបរិវេន្តនតា,
បស្សទ្ធកាយបុគ្គលសេវនតា, តទទិមុត្តតាតិ។

បណ្ឌិតញ៉ា សិរិនិមិត្ត សប្បាយកោដន៍ គុណ្ណន្តស្សបិ, សីតុណ្ហេស្ថ ច ឧត្តសុ
ហ្វានាធីសុ ច ភិរិយាបថេសុ សប្បាយឧត្តសុ ភិរិយាបថេសុ សេវន្តស្សបិ បស្សន្តិ
ឧប្បជ្ជតិ។ យោ បន មហាបុរិសជាតិកោ សព្វឧត្តភិរិយាបថេសុ ហោតិ, ន តំ
សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ យស្ស សភាគវិសភាគតា អត្ថិ, តស្សេវ វិសភាគ
ឧត្តភិរិយាបថេ វជ្ជេត្វា សភាគេ សេវន្តស្ស ឧប្បជ្ជតិ។ មជ្ឈត្ថបយោកោ វុត្តតិ
អត្ថនោ ច បរស្ស ច កម្មស្សកតបច្ចវេក្ខណា។ ឥមំនា មជ្ឈត្ថបយោគេន
ឧប្បជ្ជតិ។ យោ លេខុទ្ធពណ្ណាធិហិ បរិហោសយមាណោ វិចរតិ, ឯវេបំ សារទ្ធកាយំ
បុគ្គលំ បរិវេជ្ជន្តស្សបិ, សំយតចាទចាណី បស្សន្តកាយំ បុគ្គលំ សេវន្តស្សបិ,
ហំននិសង្ខាធីសុ បស្សន្តិឧប្បាទនត្ថាយ និទ្ទោចាណាបញ្ចវចិត្តស្សបិ ឧប្បជ្ជតិ។
តស្មា អាទិកម្មិកោ កុលបុត្តោ ឥមេហិ សត្តហិ ការណេហិ
បស្សន្តិសម្ពោជ្ឈន្តំ សមុជ្ឈាបេត្វា តនេវ ធុរំ កត្វា អភិធិវេសំ បដ្ឋបេត្វា
អនុក្កមេន អរហន្តំ គណ្ហាតិ។ សោ យាវ អរហត្តមគ្គា បស្សន្តិសម្ពោជ្ឈន្តំ
ភាវេតិ នាម, ជលេ បត្តេ ភាវិតោ នាម ហោតិ។

ឯកាទស ធម្មា សមាធិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថុន្តិ -
វត្ថុវិសទកិរិយតា, ឥន្ទ្រិយសមត្ថបដិចាទនតា, និមិត្តកុសលតា, សមយេ
ចិត្តស្ស បគ្គណ្ហានតា, សមយេ ចិត្តស្ស និគ្គណ្ហានតា, សមយេ សម្មហំសនតា,
សមយេ អជ្ឈបេក្ខនតា, អសមាហិតបុគ្គលបរិវេជ្ជនតា,
សមាហិតបុគ្គលសេវនតា, ឈានវិមោក្ខបច្ចវេក្ខណតា, តទទិមុត្តតាតិ។
តត្ថ វត្ថុវិសទកិរិយតា ច ឥន្ទ្រិយសមត្ថបដិចាទនតា ច វុត្តនយេនេវ
វេទិតញ្ញា។

និមិត្តកុសលតា នាម កសិណនិមិត្តស្ស ឧគ្គហកុសលតា។ សមយេ
ចិត្តស្ស បគ្គណ្ហានតាតិ យស្មី សមយេ អតិសិច្ចលិវិយតាធិហិ លីនំ ចិត្តំ

ហោតិ, តស៊ី សមយេ ធម្មវិចយវីរិយបីតិសម្ពោជ្ឈន្ត្តសមុជ្ជាបនេន តស្ស
បគ្គណ្ណានំ។ សមយេ ចិត្តស្ស និគ្គណ្ណានតាតិ យស្មី សមយេ
អន្ទារទ្ធវីរិយតាធិហិ ឧទ្ទតំ ចិត្តំ ហោតិ, តស៊ី សមយេ
បស្សន្តិសមាធិឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្ត្តសមុជ្ជាបនេន តស្ស និគ្គណ្ណានំ។ សមយេ
សម្មហំសនតាតិ យស្មី សមយេ ចិត្តំ បញ្ញាបយោគមន្តតាយ វា
ឧបសមសុខានធិគមេន វា និរស្សនំ ហោតិ, តស៊ី សមយេ
អជ្ជសំវេកវត្ថុបច្ឆវេក្ខណេន សំវេជេតិ។ អជ្ជសំវេកវត្ថុនិ នាម -
ជាតិជរាព្យាធិមរណានិ ចត្តារិ, អចាយទុក្ខំ បញ្ចមំ, អតីតេ វដ្តមូលកំ ទុក្ខំ,
អនាគតេ វដ្តមូលកំ ទុក្ខំ, បច្ឆប្បន្នេ អាហារបរិយេដ្ឋមូលកំ ទុក្ខន្តិ។
រតនត្ថយគុណានុស្សរណេន ច បសាទំ ជនេតិ។ អយំ វុច្ចតិ “សមយេ
សម្មហំសនតា” តិ។

សមយេ អជ្ឈបេក្ខនតា នាម យស្មី សមយេ សម្មាបដិបត្តិ អាគម្ម អលីនំ
អនុទ្ទតំ អនិរស្សនំ អារម្មណេន សមប្បវត្តំ សមថវីចិបដិបន្នំ ចិត្តំ ហោតិ,
តទាស្ស បគ្គហនិគ្គហសម្មហំសនេសុ ន ព្យាចារំ អាបជ្ជតិ សារិទិវិយ
សមប្បវត្តេសុ អស្សេសុ។ អយំ វុច្ចតិ “សមយេ អជ្ឈបេក្ខនតា” តិ។
អសមាហិតបុគ្គលបរិវដ្ឋនតា នាម ឧបចារំ វា អប្បនំ វា អប្បត្តានំ
វិត្តិត្តចិត្តានំ បុគ្គលានំ អារកា បរិវដ្ឋនំ។ សមាហិតបុគ្គលសេវនតា នាម
ឧបចារេន វា អប្បនាយ វា សមាហិតចិត្តានំ សេវនា ភជនា បយិរុចាសនា។
តទធិមុត្តតា នាម ឋាននិសង្ហាធិសុ សមាធិឧប្បាទនត្ថយេវ
និន្ទោចោលាបញ្ញាវចិត្តតា។ ឯវញ្ញិ បដិបដ្ឋតោ ឯស ឧប្បជ្ជតិ។ តស្មា
អាធិកម្មិកោ កុលបុត្តោ ឥមេហិ ឯកាទសហិ ការណេហិ សមាធិសម្ពោជ្ឈន្ត្ត
សមុជ្ជាបេត្វា តទេវ ធុរំ កត្វា អភិនិវេសំ បដ្ឋបេត្វា អនុក្កមេន អរហត្តំ

គណ្ណាតិ។ សោ យាវ អរហត្តមគ្គា សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គំ ការវេតិ នាម, ដលេ បត្ត
ការវេតា នាម ហោតិ។

បញ្ច ធម្មា ឧបេខាសម្ពោជ្ឈង្គស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថុន្តិ - សត្តមជ្ឈត្តតា,
សម្ពាវមជ្ឈត្តតា, សត្តសម្ពាវកេលាយនបុគ្គលបរិវដ្ឋនតា,
សត្តសម្ពាវមជ្ឈត្តបុគ្គលសេវនតា តទទិមុត្តតាតិ។ តត្ថ ធ្វើហាការេហិ
សត្តមជ្ឈត្តតំ សមុជ្ឈាបេតិ “ត្វំ អត្តនោ កម្មេន អាគន្ធិ អត្តនោវ កម្មេន
គមិស្សសិ, វិសោបិ អត្តនោ កម្មេន អាគន្ធិ អត្តនោវ កម្មេន គមិស្សតិ, ត្វំ កំ
កេលាយសី”តិ វរំ កម្មស្សកតបច្ឆវេក្ខណេន ច, “បរមត្ថតោ សត្តោយេវ
នត្ថិ, សោ ត្វំ កំ កេលាយសី”តិ វរំ និស្សត្តបច្ឆវេក្ខណេន ចាតិ។
ធ្វើហាការេហិ **សម្ពាវមជ្ឈត្តតំ** សមុជ្ឈាបេតិ “ឥទំ ចីវរំ អនុបុព្វេន
វណ្ណាវិការព្យោវ ជិណ្ឌាភាវញ្ច ឧបគន្ធិ ចាទបុព្វេន ចោឡកំ ហុត្វា
យជ្ជិកោជិយា ធម្មនិយំ ភវិស្សតិ, សចេ បនស្ស សាមិកោ ភវេយ្យ, នាស្ស វរំ
វិនស្សិតុំ ទទេយ្យ”តិ វរំ អស្សមិកភាវបច្ឆវេក្ខណេន ច, “អនទ្ធិនិយំ ឥទំ
តាវកាលិក”តិ វរំ តាវកាលិកភាវបច្ឆវេក្ខណេន ចាតិ។ យថា ច ចីវរេ, វរំ
បត្តាទិសុបិ យោជនា កាតញ្ច។

សត្តសម្ពាវកេលាយនបុគ្គលបរិវដ្ឋនតាតិ វត្ថុ យោ បុគ្គលោ គិហិ វា
អត្តនោ បុត្តជីតាទិកេ, បព្វជិតោ វា អត្តនោ
អន្តេវាសិកសមាទុបជ្ឈាយកាទិកេ មមាយតិ, សហត្ថេនេវ នេសំ
កេសច្រេននស្វចិកម្មចីវរេនោវនរជនបត្តបចនាទីនិ ករោតិ, មុហុត្តម្បិ
អបស្សន្តោ “អសុកោ សាមណោរោ កុហិ, អសុកោ ទហារោ កុហិ”តិ ភន្តមិកោ
វិយ ឥតោ ចិតោ ច ឱលោកេតិ, អញ្ញេន កេសច្រេននាទីនំ អត្ថាយ “មុហុត្តំ តាវ
អសុកំ បេសេថា”តិ យាចិយមាណេបិ “អម្ពេបិ តំ អត្តនោ កម្មំ ន ការេម, តុម្ពេ

នំ គហេត្វា កិលមិស្សថា"តិ ន ទេតិ, អយំ សត្តកេលាយនោ នាម។ យោ បន
ចីវរបត្តថាលកកត្តរយដ្ឋិអាទិនិ មមាយតិ, អញ្ញស្ស ហេតុន បរាមសិតុម្បិ ន
ទេតិ, តាវកាលិកំ យាចិតោ "មយម្បិ ឥមំ ជនាយន្តា ន បរិភុញ្ញាម, តុម្ហាកំ កិ
ទស្សមា"តិ វទតិ, អយំ សង្ខារកេលាយនោ នាម។

យោ បន តេសុ ទ្ធិសុបិ វត្ថុសុ មជ្ឈត្តោ ឧទាសិនោ, អយំ
សត្តសង្ខារមជ្ឈត្តោ នាម។ ឥតិ អយំ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈត្តោ ឯវុបំ
សត្តសង្ខារកេលាយនបុគ្គលំ អារកា បរិវេន្តន្តស្សបិ,
សត្តសង្ខារមជ្ឈត្តបុគ្គលំ សេវន្តស្សបិ, ហ្វននិសង្ខាទិសុ តទុប្បាទនត្ថំ
និន្ទាចាលាបញ្ញាវចិត្តស្សបិ ឧប្បជ្ឈតិ។ តស្មា អាទិកម្មកោ កុលបុត្តោ ឥមេហិ
បញ្ចហិ ការណេហិ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈត្ថំ សមុជ្ជាបេត្វា តទេវ ធុរំ កត្វា
អភិនិវេសំ បដ្ឋបេត្វា អនុក្កមេន អរហត្ថំ គណ្ហាតិ។ សោ យាវ អរហត្តមគ្គា
ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈត្ថំ ភាវេតិ នាម, ជលេ បត្តេ ភាវិតោ នាម ហោតិ។ ឥតិ ឥមេបិ
សត្ត ពោជ្ឈត្ថោ លោកិយលោកុត្តរមិស្សការំ កថិតា។

៤៧៩. សម្មាទិដ្ឋិភាវេតីតិ អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្ស អាទិភូតំ សម្មាទិដ្ឋិ ព្រហេតិ
វង្សេតិ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថ បន សម្មាទស្សនលក្ខណា
សម្មាទិដ្ឋិ។ សម្មាអភិនិរោបនលក្ខណោ សម្មាសង្កប្បា។
សម្មាបរិក្កាហលក្ខណោ សម្មាវាចា។ សម្មាសមុជ្ជាបនលក្ខណោ
សម្មាកម្មន្តោ។ សម្មាវោទាបនលក្ខណោ សម្មាអាជីវោ។
សម្មាបគ្គហលក្ខណោ សម្មាវាយាមោ។ សម្មាឧបដ្ឋានលក្ខណោ សម្មាសតិ។
សម្មាសមាធានលក្ខណោ សម្មាសមាធិ។

តេសុ ឯកេកស្ស តីណិ តីណិ កិច្ចានិ ហោន្តិ។ សេយ្យចិទំ, សម្មាទិដ្ឋិ តាវ
អញ្ញេហិបិ អត្ថនោ បច្ឆនីកកិលេសេហិ សទ្ធិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ បដហតិ, និរោធំ

អារម្មណ៍ ករោតិ, សម្បយុត្តធម្ម ច បស្សតិ
តប្បដិច្ចាធកមោហវិធមនវសេន អសម្មោហតោ។ សម្មាសង្កប្បាទយោបិ
តថេវ មិច្ឆាសង្កប្បាទីនិ ច បដហន្តិ, និរោធិញ្ច អារម្មណ៍ ករោតិវិសេសតោ
បនេត្ត សម្មាសង្កប្បា សហជាតធម្ម សម្មា អភិនិរោបេតិ, សម្មាវាចា សម្មា
បរិគ្គណ្ណាតិ, សម្មាកម្មន្តោ សម្មា សមុជ្ឈាបេតិ, សម្មាអាជីវោ សម្មា វេទាបេតិ,
សម្មាវាយាមោ សម្មា បគ្គណ្ណាតិ, សម្មាសតិ សម្មា ឧបជ្ឈាតិ, សម្មាសមាធិ សម្មា
បទហតិ។

អបិ ចេសា សម្មាទិដ្ឋិ នាម បុព្វភាគេ នាណក្ខណោ នាណាម្ពណោ ហោតិ,
មគ្គកាលេ ឯកក្ខណោ ឯការម្ពណោ។ កិច្ចតោ បន ទុក្ខេ ញ្ញាណន្តិអាទិនិ
ចត្តាវិ នាមាធិលភតិ។ សម្មាសង្កប្បាទយោបិ បុព្វភាគេ នាណក្ខណោ
នាណាម្ពណោ ហោតិ, មគ្គកាលេ ឯកក្ខណោ ឯការម្ពណោ។ តេសុ
សម្មាសង្កប្បា កិច្ចតោ នេក្ខម្ពសង្កប្បា អវិហឹសាសង្កប្បា
អព្យាចាទសង្កប្បាតិ តីណិ នាមាធិលភតិ។ សម្មាវាចាទយោ តយោ បុព្វភាគេ
វិរតិយោបិ ហោតិ ចេតនាយោបិ, មគ្គក្ខណោ បន វិរតិយោវ។ សម្មាវាយាមោ
សម្មាសតិ ឥទម្បិ ទ្វយំ កិច្ចតោ សម្មប្បធានសតិបដ្ឋានវសេន ចត្តាវិ នាមាធិ
លភតិ។ សម្មាសមាធិ បន បុព្វភាគេបិ មគ្គក្ខណោបិ សម្មាសមាធិយេវ។

ឥតិ ឥមេសុ អដ្ឋសុ ធម្មេសុ ភកវតា និព្វានាធិគមាយ បដិបន្ទស្ស
យោគិនោ ពហុការត្តា បឋមំ សម្មាទិដ្ឋិ ទេសិតា។ អយញ្ញំ “បញ្ញាបដ្ឋោតោ
បញ្ញាសត្ត”ន្តិ(ធម.ស. ១៦, ២០, ២៩, ៣៤) ច វុត្តា។ តស្មា ឯតាយ បុព្វភាគេ
វិបស្សនាញ្ញាណសម្ពាតាយ សម្មាទិដ្ឋិយា អវិជ្ជន្ធការំ វិធមិត្វា កិលេសចោរេ
យាតេន្តោ ខេមេន យោការចរោ និព្វានំ ចាបុណាតិ។ តេន វុត្តំ -

“និព្វានាធិគមាយ បដិបន្នស្ស យោគិនោ ពហុការត្តា បឋមំ សម្មាទិដ្ឋិ
ទេសិតា”តិ។

សម្មាសង្គហ្មោ បន តស្ស ពហុការោ, តស្មា តទនន្តរំ វុត្តោ។ យថា ហិ
ហោរញ្ញិកោ ហត្ថន បរិវត្តត្វា បរិវត្តត្វា ចក្កនា កហាបណំ ឱលោកេន្តោ
“អយំ ក្លេដា, អយំ ឆេកោ”តិ ជាតាតិ, វរំ យោការចរោបិ បុព្វភាគេ វិតក្កេន
វិតក្កត្វា វិតក្កត្វា វិបស្សនាបញ្ញាយ ឱលោកយមាណោ “ឥមេ ធម្មា
កាមាវចរា, ឥមេ ធម្មា រូបាវចរោយោ”តិ ជាតាតិ។ យថា វា បន បុរិសេន
កោដិយំ គហេត្វា បរិវត្តត្វា បរិវត្តត្វា ទិន្នំ មហារុក្ខំ តច្ឆកោ វាសិយា
តច្ឆត្វា កម្មេ ឧបនេតិ, វរំ វិតក្កេន វិតក្កត្វា វិតក្កត្វា ទិន្នធម្មេ
យោការចរោ បញ្ញាយ “ឥមេ ធម្មា កាមាវចរា, ឥមេ ធម្មា រូបាវចរា”តិ អាទិនា
នយេន បរិច្ឆិន្ទិត្វា កម្មេ ឧបនេតិ។ តេន វុត្ថំ - “សម្មាសង្គហ្មោ បន តស្ស
ពហុការោ, តស្មា តទនន្តរំ វុត្តោ”តិ។

ស្វាយំ យថា សម្មាទិដ្ឋិយា, វរំ សម្មាវាចាយបិ ឧបការកោ។ យថា ហ -
“បុព្វេ ខោ, គហបតិ, វិតក្កត្វា វិចារេត្វា បច្ឆា វាចំ ភិន្នតី”តិ (ម. និ. ១. ៤៦ក)។
តស្មា តទនន្តរំ សម្មាវាចា វុត្តោ។

យស្មា បន ឥទ្ធិញ្ញោ ករិស្សមាតិ បឋមំ វាចាយ សំវិទហិត្វា លោកេ
កម្មន្តេ បយោជេន្តិ, តស្មា វាចា កាយកម្មស្ស ឧបការកាតិ សម្មាវាចាយ
អនន្តរំ សម្មាកម្មន្តោ វុត្តោ។

ចតុត្ថិដំ បន វចីទុច្ឆរិតំ, តិវិដំ កាយទុច្ឆរិតំ បហាយ ឧភយសុចរិតំ
បូរេន្តស្សេវ យស្មា អាជីវជ្ជមកសីលំ បូរេតិ, ន ឥតវស្ស។ តស្មា តទុកយានន្តរំ
សម្មាអាជីវោ វុត្តោ។

ឯវំ សុទ្ធាជីវេន “បរិសុទ្ធាមេ អាជីវេ” តិ ឯត្តារតា បរិភោសំ កត្វា
សុត្តប្បមត្តនវិហរិតំ ន យុត្តំ, អថ ខោ សព្ពស័យាបថេសុ ឥទំ
វិរិយមារភិតត្ថន្តិ ធន្យតុំ តទនន្តំ សម្មាវាយាមោ វុត្តោ។

តតោ អារទ្ធវិរិយេនាបិ កាយាធិសុ ចត្វសុ វត្ថុសុ សតិ សូបដ្ឋិតា
កាតញ្ញាតិ ធន្យនត្ថំ តទនន្តំ សម្មាសតិ ទេសិតា។

យស្មា បន ឯវំ សូបដ្ឋិតា សតិ សមាធិស្ស ឧបការាទុបការានំ ធម្មានំ
គតិយោ សមន្ទេសិត្វា បហោតិ ឯកត្តារម្មណោ ចិត្តំ សមាធនំ, តស្មា
សម្មាសតិយា អនន្តំ សម្មាសមាធិ ទេសិតោតិ វេទិតញ្ចោ។ ឥតិ អយម្មិ
អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ លោកិយលោកុត្តរមិស្សកោវ កថិតោ។

៤២៧. អដ្ឋត្ថំ រូបសញ្ញាតិអាធិសុ អដ្ឋត្ថរូបេ បរិកម្មវសេន អដ្ឋត្ថំ
រូបសញ្ញា នាម ហោតិ។ អដ្ឋត្ថញ្ញា នីលបរិកម្មំ ករោន្តោ កេសេ វា បិត្តេ វា
អក្ខិការកាយ វា ករោតិ, បីតបរិកម្មំ ករោន្តោ មេទេ វា ឆរិយា វា
ហត្ថចាទតលេសុ វា អក្ខិនំ បីតកដ្ឋានេ វា ករោតិ, លោហិតបរិកម្មំ ករោន្តោ
មំសេ វា លោហិតេ វា ជីវ្ហាយ វា អក្ខិនំ វត្ថុដ្ឋានេ វា ករោតិ, ឌីនាតបរិកម្មំ
ករោន្តោ អដ្ឋិម្ហិ វា ធន្តេ វា នខេ វា អក្ខិនំ សេតដ្ឋានេ វា ករោតិ។ តំ បន សុនីលំ
សុប័តំ សុលោហិតកំ សុឌីនាតកំ ន ហោតិ, អរិសុទ្ធមេវ ហោតិ។

ឯកោ ពហិទ្ធា រូចានិ បស្សតីតិ យស្សេវំ បរិកម្មំ អដ្ឋត្ថំ ឧប្បន្នំ ហោតិ,
និមិត្តំ បន ពហិទ្ធា។ សោ ឯវំ អដ្ឋត្ថំ បរិកម្មស្ស ពហិទ្ធា ច អប្បនាយ វសេន
“អដ្ឋត្ថំ រូបសញ្ញា ឯកោ ពហិទ្ធា រូចានិ បស្សតី” តិ វុច្ចតិ។ បរិត្តានីតិ
អវឌ្ឍិតានិ។ សុវណ្ណាទុព្ពណ្ណានីតិ សុវណ្ណានិ វា ហោន្តិ ទុព្ពណ្ណានិ វា,
បរិត្តវសេនេវ ឥទំ អភិកាយតនំ វុត្ថន្តិ វេទិតញ្ចំ។ តានិ អភិកុយ្យាតិ យថា នាម

សម្បទ្ទកហណ្ឌិកោ កជជ្ជមត្តំ ភត្តំ លភិក្ខុ “កី ឯត្ថ ភុញ្ញិតត្ថំ អត្ថិ” តិ
សង្កត្តិក្ខា ឯកកពលមេវ ករោតិ, ឯវមេវ ញ្ញាណុត្តរិកោ បុគ្គលោ
វិសទញ្ញាលោ “កី ឯត្ថ បរិត្តកេ អារម្មណោ សមាបដ្ឋិតត្ថំ អត្ថិ, នាយំ មម
ភារោ” តិ តានិ រូចានិ អភិភវិក្ខា សមាបដ្ឋិតិ, សហ និមិត្តប្បទេនេវេត្ថ អប្បនំ
ចាបេតីតិ អត្ថោ។ ជាធាមិ បស្សមីតិ ឥមិនា បនស្ស អាភោគោ កថិតោ។ សោ
ច ខោ សមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតស្ស, ន អន្តោសមាបត្តិយំ។ ឯវសញ្ញិ ហោតីតិ
អាភោគសញ្ញាយបិ ឈានសញ្ញាយបិ ឯវសញ្ញិ ហោតិ។ អភិភវសញ្ញា ហិស្ស
អន្តោសមាបត្តិយម្បិ អត្ថិ, អាភោគសញ្ញា បន សមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតស្សេវ។

អប្បមាណានីតិ វុឡិតប្បមាណានិ, មហន្តានីតិ អត្ថោ។ អភិភុយ្យាតិ ឯត្ថ
បន យថា មហាគ្យសោ បុរិសោ ឯកំ ភត្តវុឡិតកំ លភិក្ខុ “អញ្ញម្បិ ហោតុ, កី
ឯតំ មយ្ហំ ករិស្សតី” តិ តំ ន មហន្តតោ បស្សតិ, ឯវមេវ ញ្ញាណុត្តរោ បុគ្គលោ
វិសទញ្ញាលោ “កី ឯត្ថ សមាបដ្ឋិតត្ថំ, នយំទំ អប្បមាណំ, ន មយ្ហំ
ចិត្តកក្កតាករណោ ភារោ អត្ថិ” តិ តានិ អភិភវិក្ខា សមាបដ្ឋិតិ, សហ
និមិត្តប្បទេនេវេត្ថ អប្បនំ ចាបេតីតិ អត្ថោ។

អដ្ឋត្ថំ អរូបសញ្ញាតិ អលាភិតាយ វា អនត្តិកតាយ វា អដ្ឋត្តរូបេ
បរិកម្មសញ្ញាវិវហិតោ។

ពហិទ្ធា រូចានិ បស្សតីតិ យស្ស បរិកម្មម្បិ និមិត្តម្បិ ពហិទ្ធាវ ឧប្បន្នំ, សោ
ឯវំ ពហិទ្ធា បរិកម្មស្ស ចេវ អប្បនាយ ច វសេន “អដ្ឋត្ថំ អរូបសញ្ញា ឯការ
ពហិទ្ធា រូចានិ បស្សតី” តិ វុច្ឆតិ។ សេសមេត្ត ចតុត្ថអភិកាយតនេ
វុត្តនយមេវ។ ឥមេសុ បន ចតុសុ បរិត្តំ វិតក្កចរិតវសេន អាគតំ, អប្បមាណំ
មោហចរិតវសេន, សុវណ្ណំ ឆោសចរិតវសេន, ធុព្ពណ្ណំ រាគចរិតវសេន។

ឯតេសញ្ញា ឯតានិ សប្បាយានិ, សា ច នេសំ សប្បាយតាវិត្តារតោវិសុទ្ធិមគ្គ
ចរិយនិទ្ទេសេ វុត្តា។

បញ្ចមអភិកាយតនាធិសុ នីលានីតិ សព្វសង្កាហកវសេន វុត្តំ។
នីលវណ្ណានីតិ វណ្ណាវសេន។ នីលនិទស្សនានីតិ និទស្សនវសេន,
អបញ្ញាយមានវិវាទិ អសម្ពិទ្ធុវណ្ណានិ ឯកនីលានេវ ហុត្វា ទិស្សនីតិ វុត្តំ
ហោតិ។ នីលនិកាសានីតិ ឥទំ បន ឱកាសវសេន វុត្តំ, នីលោកាសានិ
នីលប្បកាយុត្តានីតិ អត្តោ។ ឯតេន នេសំ សុវិសុទ្ធតំ ទស្សនតិ។
វិសុទ្ធុវណ្ណាវសេនេវ ហិ ឥមាទិ ចត្តារិ អភិកាយតនាធិ វុត្តានិ។ “នីលកសិណំ
គណ្ណោន្តោ នីលស្មី និមិត្តំ គណ្ណាតិ បុប្ផស្មី វា វត្ថុស្មី វា វណ្ណោធាតុយា វា” តិអាទិកំ
បនេត្ថ កសិណាករណញ្ច បរិកម្មញ្ច អប្បនាវិធានញ្ច សព្វវិសុទ្ធិមគ្គ
វិត្តារតោ វុត្តមេវ។ ឥមាទិ បន អដ្ឋ អភិកាយតនជ្ឈានានិ វដ្ឋានិបិ ហោន្តិ
វដ្ឋចាទកានិបិ វិបស្សនាចាទកានិបិ ទិដ្ឋធម្មសុខិហារានិបិ
អភិញ្ញាចាទកានិបិ និរោធចាទកានិបិ, លោកិយានេវ បន ន លោកុត្តរានីតិ
វេទិតញ្ចានិ។

៤៣៥. រូបី រូបាទិ បស្សតីតិ ឯត្ថ អដ្ឋត្ថំ កេសាធិសុ នីលកសិណាធិសុ
នីលកសិណាទិវសេន ឧប្បាទិតំ រូបជ្ឈានំ រូបំ, តំ អស្ស អត្ថីតិ រូបី។ ពហិទ្វា
រូបាទិ បស្សតីតិ ពហិទ្វាបិ នីលកសិណាធិនិ រូបាទិ ឈានចក្កនា បស្សតិ។
ឥមំនា អដ្ឋត្ថពហិទ្វាវត្ថុកេសុ កសិណោសុ ឧប្បាទិតជ្ឈានស្ស បុគ្គលស្ស
ចត្តារិបិ រូបាវចរជ្ឈានានិ ទស្សិតានិ។ អដ្ឋត្ថំ អរូបសញ្ញីតិ អដ្ឋត្ថំ ន រូបសញ្ញី,
អត្ថនោ កេសាធិសុ អនុប្បាទិតរូបាវចរជ្ឈានោតិ អត្តោ។ ឥមំនា
ពហិទ្វាបរិកម្មំ កត្វា ពហិទ្វាវ ឧប្បាទិតជ្ឈានស្ស បុគ្គលស្ស រូបាវចរជ្ឈានានិ
ទស្សិតានិ។

សុភន្ទ្រ អធិបុត្តា ហោតីតិ ឥមិនា សុវិសុទ្ធសុ នីលាធិសុ
 វណ្ណាកសិណេសុ ឈានានិ ធន្យតានិ។ តត្ថ កិញ្ចាបិ អន្តោអប្បនាយំ សុភន្តិ
 អាភោគោ នត្ថិ, យោ បនវិសុទ្ធិំ សុភំ កសិណារម្មណំ កត្វាវិហរតិ, សោ
 យស្មា “សុភន្តិ អធិបុត្តា ហោតីតិ” តិ វត្ថុព្រំ អាបជ្ជតិ, តស្មា ឯវំ ទេសនា កតា។
 បដិសម្ពិទាមគ្គេ បន “កថំ សុភន្ទ្រ អធិបុត្តា ហោតីតិ វិមោក្ខា - ឥធនិក្ខុ
 មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ធនំ ជីវិត្វាវិហរតិ... បេ... មេត្តាយ ភាវិតត្តា
 សត្តា អប្បជីក្ខុលា ហោត្តិ។ ករុណាសហគតេន... បេ...
 មុទិតាសហគតេន... បេ... ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ធនំ ជីវិត្វា
 វិហរតិ... បេ... ឧបេក្ខាយ ភាវិតត្តា សត្តា អប្បជីក្ខុលា ហោត្តិ។ ឯវំ សុភន្ទ្រ
 អធិបុត្តា ហោតីតិ វិមោក្ខា” តិ (បដិ. ម. ១. ២១២) វុត្ថំ។ សព្វសោ
 រូបសញ្ញានន្តិអាធិសុ យំ វត្ថុព្រំ, តំ សព្វំវិសុទ្ធិមគ្គេ វុត្ថមេវ។

២២៣. បថវិកសិណំ ភាវេតីតិ ឯត្ថ បន សកលជ្ជន កសិណំ, បថវិ ឯវ
 កសិណំ បថវិកសិណំ។ បរិកម្មបថវិយាបិ ឧគ្គហានិមិត្តស្សាបិ
 បដិភាគនិមិត្តស្សាបិ តំ និមិត្តំ អារម្មណំ កត្វា ឧប្បន្នជ្ឈានស្សាបិ ឯតំ
 អធិវចនំ។ ឥធន បន បថវិកសិណារម្មណំ ឈានំ អធិប្បតំ។ តំ ហោស ភាវេតិ។
 អាចោកសិណាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។

ឥមានិ បន កសិណានិ ភាវេន្តេន សីលានិ សោធនត្វា បរិសុទ្ធសីលេ
 បតិដ្ឋិតេន យ្វាស្ស ទសសុ បលិពោធនុ បលិពោធនា អត្ថិ, តំ ឧបច្ឆិន្ទិត្វា
 កម្មជ្ឈាននាយ កំ កល្យាណមិត្តំ ឧបសម្ព័ន្ធមិត្វា អត្តនោ ចរិយានុកូលវសេន យំ
 យស្ស សប្បាយំ, តំ តេន គហេត្វា កសិណាភាវនាយ អនន្ទរំ វិហារំ បហាយ
 អន្ទរេ វិហរេន្តេន ឧទ្ធកបលិពោធិបច្ឆេន កត្វា សព្វំ ភាវនាវិធានំ
 អបរិហាបេន្តេន ភាវេតញ្ចានិ។ អយមេត្ត សង្ខេបោ, វិត្តារោ បនវិសុទ្ធិមគ្គេ

(វិសុទ្ធិ. ១.៣៨ អាធនយោ) វុត្តោ។ កេវលញ្ញំ តត្ថ វិញ្ញាណកសិណំ នាគតំ, តំ
អត្ថតោ អាកាសកសិណោ បវត្តវិញ្ញាណំ។ តញ្ច ខោ អារម្មណវសេន វុត្តំ, ន
សមាបត្តិវសេន។ តញ្ញំ អនន្តំ វិញ្ញាណន្តំ អារម្មណំ កត្វា ឯស
វិញ្ញាណញ្ញាយ តនសមាបត្តិ ភាវេន្តោ វិញ្ញាណកសិណំ ភាវេតីតិ វុច្ចតិ។
ឥមាធិបិ ទស កសិណានិ វដ្តានិបិ ហោន្តិ វដ្តចាទកានិបិ វិបស្សនាចាទកានិបិ
ធិដ្ឋធម្មសុខវិហារត្ថានិបិ អភិញ្ញាចាទកានិបិ និរោធចាទកានិបិ,
លោកិយានេវ បន ន លោកុត្តរានីតិ។

៤៥៣. អសុភសញ្ញំ ភាវេតីតិ អសុភសញ្ញំ វុច្ចតិ ឧទុមាតកាធិសុ ទសសុ
អារម្មណេសុ ឧប្បន្នា បឋមជ្ឈនសហគតា សញ្ញា, តំ ភាវេតិ ព្រូហេតិ វឿតិ,
អនុប្បន្នំ ឧប្បាទេតិ, ឧប្បន្នំ អនុភូតីតិ អត្ថោ។ ទសន្នំ បន អសុភានំ
ការវនានយោ សញ្ញាវិសុទ្ធិមគ្គ (វិសុទ្ធិ. ១.១០២ អាធនយោ) វិត្តាវតោយេវ។
មរណសញ្ញំ ភាវេតីតិ សម្មតិមរណំ, ខណិកមរណំ, សមុច្ឆេទមរណាន្តិ
តិវិធម្មិ មរណំ អារម្មណំ កត្វា ឧប្បជ្ឈនកសញ្ញំ ភាវេតិ, អនុប្បន្នំ ឧប្បាទេតិ,
ឧប្បន្នំ អនុភូតីតិ អត្ថោ។ ហេជ្ជា វុត្តលក្ខណា វា មរណស្សតិយេវ ឥធន
មរណសញ្ញាតិ វុត្តា, តំ ភាវេតិ ឧប្បាទេតិ វឿតីតិ អត្ថោ។ ការវនានយោ
បនស្សវិសុទ្ធិមគ្គ (វិសុទ្ធិ. ១.១៦៧ អាធនយោ) វិត្តាវតោយេវ។ អាហារេ
បដិកូលសញ្ញំ ភាវេតីតិ អសិគប័តាធិភេទេ កតាធិការេ អាហារេ
គមនបដិកូលាធិនិ នវ បដិកូលានិ បច្ចវេក្ខន្ធស្ស ឧប្បជ្ឈនកសញ្ញំ ភាវេតិ,
ឧប្បាទេតិ វឿតីតិ អត្ថោ។ តស្សាបិ ការវនានយោវិសុទ្ធិមគ្គវិត្តាវតោយេវ។
សព្វលោកេ អនភិរតិសញ្ញំ ភាវេតីតិ សព្វស្មិម្បិ តេធាតុកេ លោកេ
អនភិរតិសញ្ញំ ឧក្កណ្ឌិតសញ្ញំ ភាវេតីតិ អត្ថោ។ អនិច្ចសញ្ញំ ភាវេតីតិ បញ្ចន្នំ
ឧបាទានក្ខន្ធានំ ឧទយព្ពយញ្ញាឋតុបរិក្កាហិកំ បញ្ចសុ ខន្ធសុ អនិច្ចន្តិ
ឧប្បជ្ឈនកសញ្ញំ ភាវេតិ។ អនិច្ច ឧក្ខសញ្ញំ ភាវេតីតិ អនិច្ច ខន្ធបញ្ចកេ

បដិប្បន្នសង្ខារតុក្កលក្ខណបរិក្កាហិកំ ទុក្ខន្តិ ឧប្បជ្ឈនកសញ្ញំ ភាវេតិ។
ទុក្ខេ អនត្តសញ្ញំ ភាវេតិ តិ បដិប្បន្ននដ្ឋន ទុក្ខេ ខន្ធបញ្ចកេ
អវសរេត្តនាការសង្ខារតុក្កលក្ខណបរិក្កាហិកំ អនត្តាតិ ឧប្បជ្ឈនកសញ្ញំ
ភាវេតិ។ បហានសញ្ញំ ភាវេតិ តិ បញ្ចវិធំ បហានំ អារម្មណំ កត្វា
ឧប្បជ្ឈនកសញ្ញំ ភាវេតិ។ វិរាគសញ្ញំ ភាវេតិ តិ បញ្ចវិធមេវ វិរាគំ អារម្មណំ
កត្វា ឧប្បជ្ឈនកសញ្ញំ ភាវេតិ។ និរោធសញ្ញំ ភាវេតិ តិ សង្ខារនិរោធំ អារម្មណំ
កត្វា ឧប្បជ្ឈនកសញ្ញំ ភាវេតិ។ និព្វានំ អារម្មណំ កត្វា ឧប្បជ្ឈនកសញ្ញានិប
វេទន្តិ។ ឯត្ថ ច សព្វលោកេ អនភិវត្តសញ្ញា, អនិច្ចសញ្ញា, អនិច្ច ទុក្ខសញ្ញា តិ
ឥមាហិ តីហិ សញ្ញាហិ ពលវិបស្សនា កថិតា។ បុន អនិច្ចសញ្ញំ
ភាវេតិ តិ អាទិកាហិ ធនហិ សញ្ញាហិ វិបស្សនាសមារម្មេវ កថិតា។

៤៧ក. ពុទ្ធានុស្សតិន្តិអាទិនិ វុត្តត្តានេវ។

៤៨ក. បឋមជ្ឈានសហគតន្តិ បឋមជ្ឈានេន សទ្ធិំ គតំ បវត្តំ,
បឋមជ្ឈានសម្បយុត្តន្តិ អត្តោ។ សទ្ធិន្ទ្រិយំ ភាវេតិ តិ បឋមជ្ឈានសហគតំ
កត្វា សទ្ធិន្ទ្រិយំ ភាវេតិ ព្រហ្មេតិ វឌ្ឍេតិ។ ឯស នយោ សព្វត្ថ។

អបរអន្តរាសង្ឃាតវគ្គវណ្ណាន។

១៩. កាយគតាសតិវគ្គវណ្ណាន

៥៦ក. ចេតសា ដុដោតិ ឯត្ថ ទុវិធំ ជវណំ អាចោជវណាញា
ទិព្ពចក្ខុជវណាញា។ តត្ថ អាចោកសីលំ សមាបដ្ឋិត្វា អាបេន ជវណំ
អាចោជវណំ នាម។ ឯវំ ដុដេបិ មហាសមុទ្ទេ សព្វា សមុទ្ទដ្ឋមា កុន្ធទិយោ
អន្តោគធាវ ហោន្តិ។ អាលោកំ បន វឌ្ឍេត្វា ទិព្ពចក្ខុនា សកលសមុទ្ធិនស្សនំ

ទិព្វចក្ខុជរណំ នាម។ ឯវំ ដុដេបិ មហាសមុទ្ទេ សព្វា មហាសមុទ្ទត្តមា
កុន្ធទិយោ អន្តោគធាវ ហោត្តិ។ អន្តោគធា តស្សតិ តស្ស ភិក្ខុនោ ភាវនាយ
អព្ពន្ធរតាវ ហោត្តិ។ វិជ្ជាកាគិយាតិ ឯត្ថ សម្មយោគវសេន វិជ្ជំ កដន្តិ
វិជ្ជាកាគិយា, វិជ្ជាកាគេ វិជ្ជាកោដ្ឋាសេ វត្ថុន្តិចិ វិជ្ជាកាគិយា។ តត្ថ
វិបស្សនាញាណំ មនោមយិទ្ធិ ធម៌ អភិញ្ញាតិ អដ្ឋវិជ្ជា, បុរិមេន អត្ថេន តាហិ
សម្មយុត្តធម្មាបិ វិជ្ជាកាគិយា។ បច្ឆិមេន អត្ថេន តាសុ យា កាចិ ឯកាវិជ្ជា
វិជ្ជា, សេសាវិជ្ជាកាគិយាតិ ឯវំ វិជ្ជាបិ វិជ្ជាសម្មយុត្តធម្មាបិ វិជ្ជាកាគិយាតេវ
វេទិតញា។

៥៦៤. មហាតោ សំវេគាយាតិ មហាន្តស្ស សំវេគស្ស អត្ថាយ។
ឧបរិបទទ្ធយេបិ ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថ ច មហាសំវេគោ នាម វិបស្សនា,
មហាអត្ថោ នាម ចត្តារោ មគ្គោ, មហាយោគក្ខេមោ នាម ចត្តារិ
សាមញ្ញដលានិ។ អថ វា មហាសំវេគោ នាម សហវិបស្សនាយ មគ្គោ,
មហាអត្ថោ នាម ចត្តារិ សាមញ្ញដលានិ, មហាយោគក្ខេមោ នាម និព្វានំ។
សតិសម្មជញ្ញាយាតិ សតិយា ច ញាណស្ស ច អត្ថាយ។
ញាណទស្សនបដិលាភាយាតិ ទិព្វចក្ខុញាណាយ។ ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារាយាតិ
ឥមស្មីយេវ បច្ចុក្ខេ អត្តភាវេ សុខវិហារត្ថាយ។
វិជ្ជាវិមុត្តិជលសច្ចិកិរិយាយាតិ វិជ្ជាវិមុត្តិនំ ជលស្ស បច្ចវេក្ខករណត្ថាយ។
ឯត្ថ ច វិជ្ជាតិ មគ្គបញ្ញា, វិមុត្តិតិ តំសម្មយុត្តា សេសធម្មា។ តេសំ ជលំ នាម
អរហត្តជលំ, តស្ស សច្ចិកិរិយាយាតិ អត្ថោ។

៥៧០. កាយោបិ បស្សម្ពតិទិ នាមកាយោបិ ករណកាយោបិ បស្សម្ពតិ,
វ្យុបសន្តនរថោ ហោតិ។ វិតក្កវិចារាបិទិ ឯតេ ធម្មា ទុតិយជ្ឈានេន វ្យុបសម្ពត្តិ
នាម, ឥធម បន ឱឡារិកវ្យុបសមំ សន្ធាយ វុត្តំ។ កោវលាតិ សកលា, សព្វេ

និងវសេសាតិ អត្ថោវិជ្ជាកាតិយាតិ វិជ្ជាកោដ្ឋាសិយា, តេ ហេដ្ឋាវិភជិត្វា
ធនុវ្វិតារ។

៥៧៤. អវិជ្ជា បហ្មយតីតិ អដ្ឋសុ ហនេសុ វដ្ឋមូលកំ ពហាលន្ធការំ
មហាតមំ អញ្ញាលំ បហ្មយតិ។ វិជ្ជា ឧប្បជ្ជតីតិ អវហត្ថមគ្គវិជ្ជា ឧប្បជ្ជតិ។
អស្មិមាឆោ បហ្មយតីតិ អស្មីតិ នវវិជោ មាឆោ បហ្មយតិ។ អនុសយាតិ សត្ត
អនុសយា។ សំយោជនានីតិ ធន សំយោជនានិ។

៥៧៥. បញ្ញាបភេទាយាតិ បញ្ញាយ បភេទគមនត្ថំ។
អនុចាទាបរិនិព្វានាយាតិ អបច្ចយបរិនិព្វានស្ស សង្ខិកិរិយត្ថាយ។

៥៧៦. អនេកធាតុបដិវេជោ ហោតីតិ អដ្ឋាសន្នំ ធាតុនំ
លក្ខណបដិវេជោ ហោតិ។ នាធាធាតុបដិវេជោ ហោតីតិ តាសំយេវ
អដ្ឋាសន្នំ ធាតុនំ នាធាភាវេន លក្ខណបដិវេជោ ហោតិ។
អនេកធាតុបដិសម្ពិទ្ធា ហោតីតិ ឥមីនា ធាតុភេទញ្ញាលំ កថិតំ។
ធាតុបភេទញ្ញាលំ នាម “ឥមាយ ធាតុយា ឧស្សន្ទាយ ឥទំ នាម ហោតី” តិ
ជាននបញ្ញា។ តំ បនេតំ ធាតុភេទញ្ញាលំ ន សព្វេសំ ហោតិ, ពុទ្ធានមេវ
និប្បនេសំ ហោតិ។ តំ សម្មាសម្ពុទ្ធន សព្វសោ ន កថិតំ។ កស្មា? តស្មី កថិតេ
អត្ថោ នត្ថិតិ។

៥៨៤. បញ្ញាបដិលាភាយាតិ អាទីនិ សោឡស បទានិ បដិសម្ពិទ្ធាមគ្គ
“សប្បុរិសសំសេវោ, សទ្ធម្មសវនំ, យោនិសោមនសិកាវោ, ធម្មានុធម្មបដិបត្តិ។
ឥមេ ខោ, ភិក្ខុវេ, ចត្តារោ ធម្មា ភាវិតា ពហុលីកតា បញ្ញាបដិលាភាយ
សំវត្ថន្តិ ... បេ... និព្វេជិកបញ្ញតាយ សំវត្ថន្តិ” តិ ឯវំ មាតិកំ បេត្វា
វិត្តាវិតានេវ។ វុត្តញ្ញោតំ (បដិ. ម. ៣. ៤) -

បញ្ញាបដិលាភាយ សំវត្តន្តីតិ។ “កតមា បញ្ញាបដិលាភោ? ចតុន្នំ
មគ្គញ្ញាណានំ, ចតុន្នំ ជលញ្ញាណានំ, ចតុន្នំ បដិសម្ពុទ្ធាញ្ញាណានំ, ធន្នំ
អភិញ្ញាញ្ញាណានំ, តេសត្តតីនំ ញ្ញាណានំ, សត្តសត្តតីនំ ញ្ញាណានំ លាភោ
បដិលាភោ បត្តិសម្បត្តិ ជស្សនា សង្ខិកិរិយា ឧបសម្បទា, បញ្ញាបដិលាភាយ
សំវត្តន្តីតិ អយំ បញ្ញាបដិលាភោ។

បញ្ញាវុទ្ធិយា សំវត្តន្តីតិ។ “កតមា បញ្ញាវុទ្ធិ? សត្តន្ធច្យា សេក្ខានំ
បុព្វជ្ជនកល្យាណកស្ស ច បញ្ញាវុទ្ធិតិ, អរហតោ បញ្ញាវុទ្ធិតវុទ្ធានា,
បញ្ញាវុទ្ធិយា សំវត្តន្តីតិ អយំ បញ្ញាវុទ្ធិ។

បញ្ញាវេបុល្លាយ សំវត្តន្តីតិ។ “កតមំ បញ្ញាវេបុល្លំ? សត្តន្ធច្យា សេក្ខានំ
បុព្វជ្ជនកល្យាណកស្ស ច បញ្ញាវេបុល្លំ គច្ឆតិ, អរហតោ បញ្ញាវេបុល្លំ គតា,
បញ្ញាវេបុល្លាយ សំវត្តន្តីតិ ឥទំ បញ្ញាវេបុល្លំ។

មហាបញ្ញតាយ សំវត្តន្តីតិ។ “កតមា មហាបញ្ញា? មហាន្តេ អត្តេ
បរិគ្គណ្ណាតីតិ មហាបញ្ញា, មហាន្តេ ធម្មេ... បេ... មហន្តានិ វុត្តិយោ, មហន្តានិ
បដិភានានិ, មហាន្តេ សីលកូន្ទេ, មហាន្តេ
សមាធិបញ្ញាវិមុត្តិវិមុត្តិញ្ញាណាទស្សនកូន្ទេ, មហន្តានិ វាណាជ្ជានានិ, មហន្តា
វិហារសមាបត្តិយោ, មហន្តានិ អរិយសង្ខានិ, មហាន្តេ សតិបដ្ឋានេ,
សម្មប្បធានេ, ឥទ្ធិចានេ, មហន្តានិ ឥន្ទ្រិយានិ, មហន្តានិ ពលានិ, មហាន្តេ
ពោជ្ឈវុទ្ធី, មហាន្តេ អរិយមគ្គេ, មហន្តានិ សាមញ្ញជលានិ, មហាភិញ្ញាយោ,
មហន្តំ បរមត្ថំ និព្វានំ បរិគ្គណ្ណាតីតិ មហាបញ្ញា, មហាបញ្ញតាយ សំវត្តន្តីតិ
អយំ មហាបញ្ញា។

បុត្របញ្ញតាយ សំវត្តន្តិតិ។ “កតមា បុត្របញ្ញា? បុត្រ នាណគូន្ទេសុ ញ្ញាណំ
បរវត្តតីតិ បុត្របញ្ញា។ បុត្រ នាណធាតូសុ, បុត្រ នាណអាយតនេសុ, បុត្រ
នាណបដិច្ចសមុប្បាទេសុ, បុត្រ នាណសុញ្ញតមនុបលព្រេសុ, បុត្រ នាណអត្ថេសុ,
ធម្មេសុ, និរុត្តិសុ, បដិភានេសុ, បុត្រ នាណសីលក្ខន្ធនេសុ,
សមាធិបញ្ញាវិមុត្តិវិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធនេសុ, បុត្រ នាណឋានាដ្ឋានេសុ, បុត្រ
នាណវិហារសមាបត្តិសុ, បុត្រ នាណអរិយសច្ចេសុ, បុត្រ នាណសតិបដ្ឋានេសុ,
សម្មប្បធានេសុ, ឥទ្ធិទានេសុ, ឥន្ទ្រិយេសុ, ពលេសុ, ពោជ្ឈង្គេសុ, បុត្រ
នាណអរិយមគ្គេសុ, បុត្រ នាណសាមញ្ញដលេសុ, បុត្រ នាណអភិញ្ញាសុ ញ្ញាណំ
បរវត្តតីតិ បុត្របញ្ញា។ បុត្រ នាណជនសាធារណេ ធម្មេ សមតិក្កម្ម បរមត្ថេ
និព្វានេ ញ្ញាណំ បរវត្តតីតិ បុត្របញ្ញា។ បុត្របញ្ញតាយ សំវត្តន្តិតិ អយំ
បុត្របញ្ញា។

វិបុលបញ្ញតាយ សំវត្តន្តិតិ។ “កតមា វិបុលបញ្ញា? វិបុលេ អត្ថេ
បរិគណ្ណាតីតិ វិបុលបញ្ញា... បេ... វិបុលំ បរមត្ថំ និព្វានំ បរិគណ្ណាតីតិ
វិបុលបញ្ញា, វិបុលបញ្ញតាយ សំវត្តន្តិតិ អយំ វិបុលបញ្ញា។

គម្ពីរបញ្ញតាយ សំវត្តន្តិតិ។ “កតមា គម្ពីរបញ្ញា? គម្ពីរេសុ ខន្ទេសុ ញ្ញាណំ
បរវត្តតីតិ គម្ពីរបញ្ញា។ បុត្របញ្ញាសទិសោវិត្តារោ។ គម្ពីរេ បរមត្ថេ និព្វានេ
ញ្ញាណំ បរវត្តតីតិ គម្ពីរបញ្ញា, គម្ពីរបញ្ញតាយ សំវត្តន្តិតិ អយំ គម្ពីរបញ្ញា។

អសាមន្តបញ្ញតាយ សំវត្តន្តិតិ។ “កតមា អសាមន្តបញ្ញា? យស្ស
បុគ្គលស្ស អត្ថវត្ថានតោ អត្ថបដិសម្ពិទា អធិគតា ហោតិ សច្ចិកតា
ជស្សិតា បញ្ញាយ។ ធម្មនិរុត្តិបដិភានវត្ថានតោ បដិភានបដិសម្ពិទា អធិគតា
ហោតិ សច្ចិកតា ជស្សិតា បញ្ញាយ, តស្ស អត្ថេ ច ធម្មេ ច និរុត្តិយា ច

បដិការេ ច ន អញ្ជោ កោចិ សកោតិ អភិសម្ពិទ្ធី, អនភិសម្ពិទ្ធីយោ ច សោ
អញ្ជោហិទិ អសាមន្តបញ្ជោ។

បុព្វជ្ជនកល្យាណកស្ស បញ្ជោ អជ្ជមកស្ស បញ្ជោយ ទូរេ វិទូរេ សុវិទូរេ ន
សន្តិកេ ន សាមន្តា, បុព្វជ្ជនកល្យាណកំ ឧបាទាយ អជ្ជមកោ
អសាមន្តបញ្ជោ។ អជ្ជមកស្ស បញ្ជោ សោតាបន្នស្ស បញ្ជោយ ទូរេ...បេ....
អជ្ជមកំ ឧបាទាយ សោតាបន្នោ អសាមន្តបញ្ជោ។ សោតាបន្នស្ស បញ្ជោ
សកទាគាមិស្ស បញ្ជោយ។ សកទាគាមិស្ស បញ្ជោ អនាគាមិស្ស បញ្ជោយ។
អនាគាមិស្ស បញ្ជោ អរហតោ បញ្ជោយ។ អរហតោ បញ្ជោ បច្ចេកពុទ្ធស្ស
បញ្ជោយ ទូរេ វិទូរេ សុវិទូរេ ន សន្តិកេ ន សាមន្តា, អរហន្តំ ឧបាទាយ
បច្ចេកពុទ្ធា អសាមន្តបញ្ជោ។ បច្ចេកពុទ្ធា សនេវកញ្ច លោកំ ឧបាទាយ
តថាគតោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធា អគ្គោ អសាមន្តបញ្ជោ។

បញ្ជោបភេទកុសលោ បភិទ្ធស្សាលោ...បេ.... តេ បញ្ជំ អភិសម្ពិទ្ធីត្វា
អភិសម្ពិទ្ធីត្វា តថាគតំ ឧបសម្ព័មិត្វា បុច្ឆន្តិ គូឡានិ ច បដិច្ចន្ទានិ ច, កថិតា
វិសន្និតា ច តេ បញ្ជោ ភគវតា ហោន្តិ និទ្ទិដ្ឋការណា, ឧបក្ខិត្តកា ច តេ
ភគវតា សម្មជ្ជន្តិ។ អថ ខោ ភគវា តត្ថ អតិរោចតិ យទិទំ បញ្ជោយាតិ អគ្គោ
អសាមន្តបញ្ជោ, អសាមន្តបញ្ជោតាយ សំវត្ថន្តិតិ អយំ អសាមន្តបញ្ជោ។

ភ្ជិបញ្ជោតាយ សំវត្ថន្តិតិ។ “កតមា ភ្ជិបញ្ជោ? វាគំ អភិកុយ្យតិទិ ភ្ជិបញ្ជោ,
អភិភវិតាតិ ភ្ជិបញ្ជោ។ ទោសំ, មោហំ, កោដំ, ឧបនាហំ, មក្ខំ, បលាសំ, ឥស្សំ,
មជ្ជិយំ, មាយំ, សាវេយ្យំ, ជម្ពំ, សារម្ពំ, មាណំ, អតិមាណំ, មទំ, បមាណំ, សព្វេ
កិលេសេ, សព្វេ ទុច្ចរិតេ, សព្វេ អភិសម្ពិទ្ធាវេ, សព្វេ ភវតាមិកម្មេ អភិកុយ្យតិទិ
ភ្ជិបញ្ជោ, អភិភវិតាតិ ភ្ជិបញ្ជោ។ វាគោ អរិ, តំ អរី មទ្ធីនិបញ្ជោតិ ភ្ជិបញ្ជោ,
ទោសោ, មោហោ...បេ.... សព្វេ ភវតាមិកម្មា អរិ, តំ អរី មទ្ធីនិបញ្ជោតិ

ភូមិបញ្ញា។ ភូមិ វុច្ឆតិ បដិវិ, តាយ បដិវិសមាយ វិវត្តតាយ វិបុលាយ បញ្ញាយ
សមន្មាគតោតិ ភូមិបញ្ញា។ អបិច បញ្ញាយ ឯតំ អធិវចនំ ភូមិ មេធា
បរិណាយិកាតិ, ភូមិបញ្ញតាយ សំវត្តន្តិ អយំ ភូមិបញ្ញា។

បញ្ញាពាហុល្លាយ សំវត្តន្តិ។ “កតមំ បញ្ញាពាហុល្លំ? ឥនេកេច្ឆា
បញ្ញាគរុកោ ហោតិ បញ្ញាចរិតោ បញ្ញាសយោ បញ្ញាធិមុត្តោ បញ្ញាធជោ
បញ្ញាកេតុ បញ្ញាធិបតេយ្យា វិចយេពហុលោ បរិចយេពហុលោ
ឌីក្ខាយនពហុលោ សមោក្ខាយនពហុលោ សម្មេក្ខាយនធម្មោ វិភូតវិហារី
តច្ឆរិតោ តគ្គរុកោ តត្ថហុលោ តន្និន្នោ តប្បោណោ តប្បញ្ញាហោ តធិមុត្តោ
តធាធិបតេយ្យោ, យថា គណាគរុកោ វុច្ឆតិ គណាពាហុលិកោតិ, ចីវរគរុកោ
បត្តគរុកោ សេនាសនគរុកោ វុច្ឆតិ សេនាសនពាហុលិកោតិ, ឯវមេវ
ឥនេកេច្ឆា បញ្ញាគរុកោ ហោតិ បញ្ញាចរិតោ...បេ.... តធាធិបតេយ្យោ,
បញ្ញាពាហុល្លាយ សំវត្តន្តិ ឥទំ បញ្ញាពាហុល្លំ។

សីលបញ្ញតាយ សំវត្តន្តិ។ “កតមា សីលបញ្ញា? សីលំ សីលំ សីលានិ
បរិបូរេតីតិ សីលបញ្ញា។ សីលំ សីលំ ឥន្ទ្រិយសំវរំ, កោជនេ មត្តញ្ញតំ,
ជាតិរិយានុយោគំ, សីលក្ខន្ធី, សមាធិ-បញ្ញា-វិមុត្តិ-វិមុត្តិញ្ញាណនស្សនក្ខន្ធី
បរិបូរេតីតិ សីលបញ្ញា។ សីលំ សីលំ ឋានាជ្ជានានិ បដិវិជ្ឈតិ។
វិហារសមាបត្តិយោ បរិបូរេតិ។ អរិយសច្ចានិ បដិវិជ្ឈតិ។ សតិបដ្ឋានេ ភាវេតិ។
សម្មប្បធានេ ឥទ្ធិចានេ ឥន្ទ្រិយានិ ពលានិ ពោជ្ឈន្តេ អរិយមគ្គំ ភាវេតីតិ
សីលបញ្ញា។ សីលំ សីលំ សាមញ្ញជលានិ សង្ខិករោតីតិ សីលបញ្ញា។ សីលំ
សីលំ អភិញ្ញាយោ បដិវិជ្ឈតីតិ សីលបញ្ញា។ សីលំ សីលំ បរមត្តំ និព្វានំ
សង្ខិករោតីតិ សីលបញ្ញា, សីលបញ្ញតាយ សំវត្តន្តិ អយំ សីលបញ្ញា។

លហុបញ្ញតាយ សំវត្តន្តិតិ។ “កតមា លហុបញ្ញា? លហុំ លហុំ សីលានិ
បរិបូរេតីតិ លហុបញ្ញា...បេ.... លហុបញ្ញតាយ សំវត្តន្តិតិ អយំ លហុបញ្ញា។

ហាសបញ្ញតាយ សំវត្តន្តិតិ។ “កតមា ហាសបញ្ញា? ឥនេកេន្ទ្រា
វេទពហុលោ តុដ្ឋិពហុលោ ហាសពហុលោ ចាមោជ្ជពហុលោ សីលានិ
បរិបូរេតីតិ ហាសបញ្ញា...បេ.... បរមត្ថំ និព្វានំ សច្ចិករោតីតិ ហាសបញ្ញា,
ហាសបញ្ញតាយ សំវត្តន្តិតិ អយំ ហាសបញ្ញា។

ជវនបញ្ញតាយ សំវត្តន្តិតិ។ “កតមា ជវនបញ្ញា? យំ កិញ្ចិ រូបំ
អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ, យា កាចិ វេទនា, យា កាចិ សញ្ញា, យេ កេចិ សង្ខារា,
យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អន្សត្ថំ វា ពហិទ្ធា វា ឌីឡាវិកំ វា
សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្វំ វិញ្ញាណំ អនិច្ចតោ ឱប្បំ
ជវតីតិ ជវនបញ្ញា, ទុក្ខតោ, អនត្តតោ ឱប្បំ ជវតីតិ ជវនបញ្ញា។ ចក្កំ...បេ....
ជរាមរណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អនិច្ចតោ, ទុក្ខតោ, អនត្តតោ ឱប្បំ ជវតីតិ
ជវនបញ្ញា។ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អនិច្ចំ ខយដ្ឋេន, ទុក្ខំ ភយដ្ឋេន, អនត្តា
អសារកដ្ឋេនាតិ តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា រូបនិរោធ�េ
និព្វានេ ឱប្បំ ជវតីតិ ជវនបញ្ញា...បេ.... ជរាមរណនិរោធ�េ និព្វានេ ឱប្បំ ជវតីតិ
ជវនបញ្ញា។ រូបំ...បេ.... ជរាមរណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ ខយធម្មំ វយធម្មំ
វិរាគធម្មំ និរោធធម្មន្តិ តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា
ជរាមរណនិរោធ�េ និព្វានេ ឱប្បំ ជវតីតិ ជវនបញ្ញា, ជវនបញ្ញតាយ សំវត្តន្តិតិ
អយំ ជវនបញ្ញា។

តិក្ខុបញ្ញតាយ សំវត្តន្តិតិ។ “កតមា តិក្ខុបញ្ញា? ឱប្បំ កិលេសេ ជិន្នតីតិ
តិក្ខុបញ្ញា។ ឧប្បន្នំ កាមវិតក្កំ, វ្យាចាធិវិតក្កំ, វិហីសាវិតក្កំ ឧប្បន្នុប្បន្នេ
ចាបកេ អកុសលេ ធម្មេ នាធិវាសេតិ បដហតិ វិនោទេតិ ព្យង្គិករោតិ អនការំ

គមេតីតិ តិក្ខុបញ្ញា។ ឧប្បន្នំ រាគំ, ទោសំ, មោហំ... បេ... សព្វេ ភវតាមិកម្មេ
នាធិវាសេតិ បដហតិ វិនោទេតិ ព្យង្គិករោតិ អនភារំ គមេតីតិ តិក្ខុបញ្ញា។
ឯកស្មី អាសនេ ចត្តារោ អរិយមគ្គា ចត្តារិ សាមញ្ញដលានិ ចតស្សោ
បដិសម្ពិទ្ធាយោ ន អភិញ្ញាយោ អធិគតា ហោន្តិ សង្ខិកតា ជស្សិតា
បញ្ញាយាតិ តិក្ខុបញ្ញា, តិក្ខុបញ្ញតាយ សំវត្ថុន្តីតិ អយំ តិក្ខុបញ្ញា។

និព្វេដិកបញ្ញតាយ សំវត្ថុន្តីតិ។ “កតមា និព្វេដិកបញ្ញា? ឥដេកក្ខេ
សព្វសម្ពាវេសុ ឧព្ពេកតហុលោ ហោតិ ឧត្តាសតហុលោ ឧក្កណ្ឌនតហុលោ
អរតិពហុលោ អនភិរតិពហុលោ ពហិមុខោ ន រមតិ សព្វសម្ពាវេសុ,
អនិព្វិទ្ធបុព្វំ អប្បនាលិកបុព្វំ លោភក្ខន្ធនិព្វិជ្ឈតិ បទាលេតីតិ និព្វេដិកបញ្ញា,
អនិព្វិទ្ធបុព្វំ អប្បនាលិកបុព្វំ ទោសក្ខន្ធនិព្វិជ្ឈតិ, កោដំ, ឧបនាហំ... បេ...
សព្វេ ភវតាមិកម្មេ និព្វិជ្ឈតិ បទាលេតីតិ និព្វេដិកបញ្ញា, និព្វេដិកបញ្ញតាយ
សំវត្ថុន្តីតិ អយំ និព្វេដិកបញ្ញា”។

ឯវំ បដិសម្ពិទ្ធាមគ្គេ វុត្តនយេនេវេត្ថ អត្ថោ វេទិតញ្ញោ។ កេវលញ្ញោ តត្ថ
ពហុវចនំ, ឥធឯ ឯកវចនន្តិ អយមេវវិសេសោ។ សេសំ តាទិសមេវាតិ។ ឥមា ច
បន សោឡស មហាបញ្ញា លោកិយលោកុត្តរមិស្សការ កថិតា។

កាយគតាសតិវគ្គវណ្ណនា។

២០. អមតវគ្គវណ្ណនា

៦០០-៦១១. អមតំ តេ, ភិក្ខុវេ, ន បរិភុញ្ញន្តីតិ មរណារិហិតំ និព្វានំ ន
បរិភុញ្ញន្តីតិ អត្ថោ។ ននុ ច និព្វានំ លោកុត្តរំ, កាយគតាសតិ លោកិយា, កថំ
តំ បរិភុញ្ញន្តា អមតំ បរិភុញ្ញន្តីតិ? តំ ភាវេត្វា អធិគន្ធពុតោ។ កាយគតញ្ញោ

សតី ភាវេន្តោ អមតមធិគច្ឆតិ, អភាវេន្តោ នាធិគច្ឆតិ។ តស្មា ឯវំ វុត្ថំ។
ឯតេនុចាយេន សព្ពត្ថ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ អបិ ចេត្ត វិវទ្ធន្តិ វិរាធិតំ នាធិគតំ។
អារទ្ធន្តិ បរិបុណ្ណំ។ បមាធិស្វតិ បមជ្ឈន្តិ។ បមុជ្ឈន្តិ សម្មជ្ឈំវិស្សរិតំ នដ្ឋំវា។
អាសេវិតន្តិ អាទិតោ សេវិតំ។ ភាវិតន្តិ វឌ្ឍិតំ។ ពហុលំកតន្តិ បុនប្បុនំ កតំ។
អនភិញ្ញាតន្តិ ញាតអភិញ្ញាយ អជាធិតំ។ អបរិញ្ញាតន្តិ ញាតបរិញ្ញាវសេនេវ
អបរិញ្ញាតំ។ អសង្ខិកតន្តិ អបច្ចក្ខកតំ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

អមតវគ្គវណ្ណាន។

មនោវចប្បរណិយា អង្គុត្តរនិកាយ-អដ្ឋកថាយ សហស្សសុត្តន្តបរិមាណស្ស

ឯកកនិចាតស្ស សំវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

